Johannes
Simoneta.

Commentaria rerum gestarum

Francisci Sphortiæ mediolanensium Ducis in XXXI lib. distributa.

precedens oratio Francisci Puteolani in comment.as supra dicta.

R. B. Sp

I
00274

BIBLIOTECA
DE LA
UNIVERSIDAD DE SALAMANCA.
Sala Est. Tab. Núm.

~ 242

2 – 12 – 3 – 9

Num. ~~23~~. cax. ~~5~~. num. ~~34~~.

I
00274

LA853783Z

Author Franc^us Puteolanus

AD ILLVSTRISSIMVM AC MODERATISSIMVM PRINCIPEM LVDOVICVM SPHOR. VICECOMITEM BARI DVCEM FRANCISCI PVTEOLANI POETAE PARMENSIS ORATIO IN COMMENTARIOS RERVM AB DIVO [redacted] FRANCISCO SPHORTIA GESTARVM.

Oleo mecū ſubinde mirari tuam Ludouice Sphortia priceps candidiſſime ſummā omnibuſq; numeris perfectā ſapientiā eaq; cogitatione ſic fruor: ut incredibilē uoluptatē fructūq; inde percipiā: cum te uideo eodē animi tenore ſemp tibi conſtitiſſe: ut neq; premens fortuna unquam abiecerit: neq; īdulgens reddiderit ferociorem: ueræ ſolidæq; uirtutis officium. Qua in re quibuſdā magnis uiris iure uenis anteponendus: Nam & Ciceronē & metellum indigniſſima exilia perpeſſos: hunc Apuleii ſaturnini: illum Clodii furore: aliquāto fractiore animo extitiſſe quā illoꝝ grauitas poſtulabat memoriæ proditū eſt: &. C. mariū in utraq; fortuna ut nimiū merito reprehenſum conſtat: de quo non falſo dici & cōmemorari ſolet: ubi fœlix nemo fœlicior: ubi miſer nemo miſerior: Te autē uultu mutato nemo adhuc uidere potuit: & oēs fortunæ ictus contēnentem: & omnia blandimēta diſſimulantē: Magna illa laus: nō minor hec quod tāto ſtudio parentis tui inuictiſſimi Franciſci Sphortiæ nunq; ſine præfatione regis regum nominādi: Memoriā tam auide renouas: & ad illius exemplar te effingis: oēs illius mores: omnia dicta factaq; uſurpans: ut te ex patre: patrem ex te quilibet poſſit agnoſcere: nam cū officio maximo præſis: Audiendo: Cognoſcendo: Iure dicundo: Moderando: Inſtruendo: Ornando: reguli noſtri nepotis tui: qua dii īmortales indole: regno dies impendis: Atq; hoc ex patrētis præſcripto: noctē partiris: partē ſomnus uindicat: Reliqua cōmentarios reꝝ geſtarū illius lectitas recenſes in manibus & ſinu habes: in hac quoque parte Alexandro macedoni quē quieſcentē ſubiectā ſemper capiti habuiſſe Iliada memorant non multū diſſimilis: Sed minor illius quā tua fœlicitas Tu. n. ad capeſſendā uirtutē nullo Achille ad conſequendā īmortalitatem nullis externis exemplis: ſed domeſticis & paternis imaginibus excitaris: Diuus Iulius Alexādri emulatione promouebat: Alcibiades periclis. Tu melioreꝝ ducē: melioreꝝ auctoreꝝ delegiſti parentē: a quo utriuſq; temporis & belli & pacis officiū edoceri poſſis: Fuit. n. ingerendo bello pater & ī omni bellica & īperatoria laude: cū Pyrrho: Annibale: Cyro: Alexandro: Fabiis papiriis marcellis camillis Scipionibus deniq; cū Cæſaribus conferendus. In toga uero & pace Traiano & Antoninis haud inferior: huic enim uni natura. oēs & animi & corporis dotes & quidē tantas quantæ nemini obtigerūt tribuit: ut quicquid legimus in omnibus uſq; optandum id in patre tuo cumulatū eſſe recognoſcamus: Sed tibi illius īmortalitatis aſſertori quid magis enixe elaborandū fuit ſimul & ad tuā & illius memoriā propagandā & totius urbis utilitatē quā ut ii libri tuis auſpiciis emendatiſſimi edant. publicenturq;: Primū. n. ex hoc: omnes intelligent te adhærere ueſtigiis ſapiētiſſimi & moderatiſſimi principis: tum legentes conoſgcent quale prudentiſſimi patris de te iudicium fuerit: quā ſpem iam: tum adoleſcentulus de tuis uirtutibus dederis: nam cum in ſuſcipienda aduerſus īmaniſſimas turcarum gentes expeditione poſcente pio pontifice ducem unū e liberis ſuis potiſſimum te delegiſſe legerint: cui ſigna illa ſua auſpicatiſſima: cui tantā belli molē tuto cōmitteret: aperte iudicabunt quid de te ſenſerit: & qualē futurū ducem opinatus fuerit: Nun tibi mauis illud optimi reꝝ eſtimatoris iudiciū: quā ingentia auri & argenti pondera: omitto quæ alias de te di

a i

COLL. S^TI C. IESV SALM. EX DONO REGVM. ex lib.^a

xerit:Sæpe.n.ſignanter & aperte reliquos umbras te unũ uirũ futurũ multis coniecturis oſtẽdit:Quod aũt ad eum attinet nihil:ſi ullus mortuis ſenſus eſt impreſentiaꝝ illi gratius facere potuiſti quã hæc illius acta per omnes populos nationes longe lateꝙ diffundere:nã & ſi eiuſmodi ſit illius cõdicio: ut nullius laude creſcat nullius uituperatione minuatur: paucis tamen ſeculis eius fama erat interitura:niſi litterarũ adminiculo propagata fuiſſet:neꝙ illos ego ſapientes puto:qui maluerunt tabulis & imaginibus poſteritatem ſuã cõmendare:quæ ut alicuius ſunt temporis monumenta: ita facile corrumpi poſſunt & multis iniuriis ſunt obnoxia:en quotus quiſꝙ reperietur:qui ſe uidiſſe affirmet Alexandri qui in ea re ſtudioſiſſimus fuit imaginem aut penicello in tabula expreſſam:aut cælo elaboratã uel deniꝙ auro argento ære conflatã:cum apelles lyſippus & pyrgoteles diuerſiſſima laude inter ſeſe pares præſtantiſſimũ regem pluriſariã ueluti ſpirantem effinxerint:Ageſilaus ille ſparciata prudentior qui imaginem ſuã neꝙ fingi neꝙ pingi aut fundi unquã uoluit:unus.n.xenophõtis ſocratici libellus in eo laudando omnia iſtiuſmodi lenocinia ſuperauit.Pallas illa attica ex ebore a phydia tanta arte concinata:Iupiter olympicus: Venus illa cuius caput & ſũmã humeroꝝ decennio apelles pinxit: Mauſeoleũ templum dianæ epheſiæ:Pyramides quodã tempore:ſed admodũ breui admirationi miraculoꝙ fuerũt:quoꝝ ſenſum nullũ nunc haberemus ſi e medio ſublatæ litteræ eſſent:una fidelis rerum geſtarũ memoria:Caius Iulius Cæſar in noſtris exemplis utamur inſecutiꝙ eum principes theatris Amphiteatris porticibus baſilicis ſtadiis gymnaſiis thermis coloſſis ſatis ſuperꝙ poſteritati ſuæ conſuluiſſe iudicabatur:li tamen omnes funditus interiſſent:niſi diſertiſſimorum uirorum ingenia ab temporum & obliuionis iniuria eos uindicaſſent.An inficiabitur quiſpiam plus debere ueſpaſianum tranquilli & taciti libellis in conſeruanda memoria.quã amphiteatro quod maximũ erexerat:Traianum excudere multi:pinxere multi :expreſſor tamen & diuturnior illius imago fuit una plynii ſecundi oratione quam delere uis unquã nulla poterit:cum interim ueterum ſtatuariorum pictorumꝙ nulla aut admodum pauca opera ſuperſint:quæ cum ita ſint: fateamur ſapientiſſime princeps ad parentis tui poſt hominum memoriam maximi ac de te optĩe meriti famam extendendam optimam te iniſſe rationẽ:An forte uereamur in tanta librorum copia quantam noſtra ætas propẽſiſſimo quodam deorum imortalium dono uidit hos cõmentarios in obſcuro futuros: Ego uero affirmo nihil aut nos æquioribus animis accepturos autpoſteritatem ſtudioſius lecturam amplexuramꝙ:Neꝙ enim hæc legentes:prodigia:poetarũ fabulas:uetularum deliramenta:ægrotantium ſomnia qualia apud plæroſꝙ priſcorum & præcipue græcorum cernuntur legere ſe arbitrabunt: Sed in iis recenſendis quiſꝙ ſibi credet:cum adhuc recens fama ſit & plærique ſuperſint eorum qui uidere:quorum teſtimonium omnem adulationis aſſentationiſꝙ extinguet opinionem:At tu Conſtantiſſime princeps ut nunc parenti optimo cumulatiſſime gratiam rettuliſti:ita perge bene mereri de omnibus:publicam omnium cauſam ſuſcipe:in tanta rerum temporumꝙ uarietate in primis nepotulum:cuius ætas tuæ fidei cõmiſſa eſt mox totam italiam foue:ea meditare excogita para:quæ eſſe:& in filio diui Franciſci Sphor.debeant:& tantarũ rerũ digna ſuſceptione uideantur.

Vale Decus publicum mea unica ſpes.

IOHANNIS SIMONETAE IN COMMENTARIOS RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE MEDIOLANENSIVM DVCIS PRAEFACIO.

Egenti mihi nonnunq̃ Princeps Illustrissime & dū p otiū licere apud rex scriptores antiquox regū & ducū res gestas dili gētius cōsyderāti ea nō nullox uera profecto uidet sentētia: nō sēper antiquitati posteritatē iure cōcedere nec antiquio res recētioribus uirtutis præstātia rerūq; gestarū gloria sem per ātecellere. Eius aūt rei argumētū & exēplū ne longius re petamus: abūde nobis suppeditat Frāciscus Sphortia auus tuus Quartus Mediolanēsiū dux iuictissimus singulare sæculi nostri decus & ornamētū: quippe quē nemo uel æquus diligētq; rerū æstimator negauerit ī omni ꝓpe uirtutis laude & rerū præclaraꝝ gestaꝝ gloria facile cū omni antiqtate certare. Quē nā aut uidimus: aut legimus: aut audiuimus corporis pulcherrime cōpacti decore apta mēbroꝝ liniamētorūq; conueniētia uiriū firmitate oris dignitate uultusq; maiestate huic cōparādū: Quē deinceps īgenii acumine & bonitate mētis cōsilio animi magnitudīe humanitate gratia affabilitate liberalitate clæmētia & pietate huic anteponēdū: Quē postremo rei militaris sciētia auctoritate laboꝝ tolerātia ærumnaꝝ ꝓpessione iuicta semp fortitudine cōstātia singulari ꝓspiciētia celeritate cōficiēdi rex nō tam fortuna quā ꝓpria uirtute gestaꝝ magnitudine gloria felicitate usque adeo excelluisse reperiemus. Nempe aut rarissimos aut nullū potius iuenies ī quē tot corporis animiq; dotes & bona cōfluxerint. Nec. n. sūt uiri huius laudes & egregia facinora aut nobiliū pœtaꝝ figmētis aut eloquētissimoꝝ oratorū litteris: quod maioribus illis sæpe obtigit: uel cōficta licētius uel amplificata copiosius uel exculta sublimius. hæc siquidē omnia ipsi aspeximus: ac uidimus. uidit: & nouit omnis Italia. uiderūt: & expti sūt maximi reges & potentissimi externiq; populi: hæc deniq; cognouit uniuersus ꝓpe terrarū Orbis: quæ sane talia & tāta sūt ut omniū superata īuidia cōpellāt cūcti ea ueluti maxima ꝓpeq; diuina & admirari & obstupescere & prædicare. Verum qa nulla in humanis tāta res ē: quæ aliquādo uetustate nō corruat: & a memoria hominū nō excidat: nisi litteraꝝ maxime beneficio inmortalitati cō mēdet: illius ego res gestas post obitum ꝓaui tui Sphor. paulo altius ꝓ rerū cognitiōe repetēs carptim scribere: & quo breuius liceat: recēsere īstituī ab anno incipiēs quarto & uigesimo usq; in quartū & quadragesimū supra millesimū & quadringentesimum christiani natalis: quo āno accersitus ad eū me cōtuli. Inde. n. usq; in ultimū uitæ diē ab eodem gesta & copiosius & aptius explicabo: qđ eis præsens semp corāq; affui. Sed cū inter ipsius Franciscī aui tui sūmi impatoris & diuini principis res magnifice gestas ps non minima sit bellū: qđ sublato ex humanis Philippo Maria materno proauo tuo in hac nostra cisalpina gallia fortiter gessit: feliciterq; pfecit: dū ad ipsius Philippi imperiū qđ a multis tū petebat: ille unus iure meritoq; aspiraret: & pria regnūq; ipsum ab hostiū faucibus ac tyrānide eriperet: ac liberaret. Hoc ipm inq̃ bellū & re maximū & memoria dignissimū: cui dū gere ret: assidue interfui: paulo diligētius scribere operæpciū duxi. Eqdē oīa in cōmētarios & eo ordine quo gerebāt in dies: singula celeri stilo deprompsi ii minus elegāter minusq; ornate at uera & incorrupta fide. Nihil. n. a me scriptū ē. qđ uel nō ipe uiderim: & cōtēplatus fuerim: uel a locupletissimis testibus auctoribusq; uel ēt ab ipso Frāciscō dū ille de se modestissime loquēs aliquādo ꝓteritoꝝ temporꝝ pericula resq; p oēm fortunā non tā ab se q̃ ab aliis gestas recēseret: acceperī. qđ aliis haud quaq̃ ꝓtigit: siq fortassis reperiāt earūdē rex scriptores ēt eruditiores. Hos aūt rex ab auo tuo gestaꝝ cōmētarios nemo uenit in mētē: ad q̃ potius inscribere quā ad te Iohannes

Galeati Maria Sphortia mediolanẽsiũ dux præstãtissime ut ad ueꝛ & legi timũ auiti paterniq; regni impii & glorie succeſſoré. Tui ergo nobiliſimi i genii fuerit:ut cum ꝓ ætatẽ licuerit:iauitis rebus tãto cũ ſplẽdore ac felici tate geſtis táquã i ſpeculo quodã teipſũ iſpicias operãq; des: ut qđ pulcher rime cœpiſti:omnia quæ uel cogites:uel dicas:uel agas:ea ꝓſequaris laude: ut hoc tale tãtũq; iperiũ nõ tã iure hæreditatis quã pulcherrimis tuis ſplen didiſſimiſq; uirtutibus adeptus ab omnibus iudiceris : qđ tũ maxime fece ris:ſi deũ optimũ maximũ ante oculos ſemp habueris.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE MEDIOLANENSIVM DVCIS LIBER PRIMVS.

Egnante Iohanna ſecũda Karuli regis filia quæ Ladiſlao fratri ſine liberis e uita migrãti i neapolitanũ regnũ ſucceſſerat Alphõſus Taraconẽſiũ rex magna claſſe e citeriore hiſpania moués:Corſitanis rebus ex itinere temptatis: i Siciliã ſuæ di tionis inſulã adnauigauit. Illius aduẽtus mox uaria animoꝝ ſtudia diuerſa cõſilia ac nõ paruos i eo regno motus cõcita uit.Iohãna.n.multis ꝓbris ipudiciſq; amoribus addicta:ut regiũ munus re rumq; põdus mulierẽ haud facile tueri poſſe cognouit : Iacobũ Narbonẽſẽ Martiæ comitẽ cõiugio ſibi deuinxit:cũ ſãguinis nobilitate corporiſq; for ma & dignitate: tũ uirtutis fama inter Galliæ principes iſignem. Sed ubi eũ nõ tã uiri quã Regis partes agere:ſeq; negligere uidit:inſtabilitate fœmi nea paulo poſt repudiatũ omni adminiſtratiõe abdicauit.Quo factũ eſt:ut opulẽtiſſimũ regnũ ad diſſenſiones atq; diſcordias natura ꝓnũ:reginæ mo ribus & flagitiis ad id maxime accidẽtibus: in uetera factionũ ſtudia delap ſum:magis atq; magis cœperit fluctuare. Nõnullis mulieris dominatio mi nime diſplicebat:qđ nomẽ illa retineret:rebus aũt ipſi potirẽtur. Alii con tra Ludouicũ tertiũ Andegauiẽſiũ ducẽ.Ludouici quẽ Appuliæ regẽ nũcu pabãt:& lolãtis ex regia Taraconenſiũ familia filiũ adoptãdũ cenſebãt . Is .n.nõ multo ante & Martini põtificis maximi & Sphortiæ attenduli Frãciſ ci de quo ſcripturi ſumus patris fortiſſimi ea tempeſtate ducis hortatu claſe nõ exigua ad Cãpaniæ littora cũ appuliſſet: Sphortia ſibi adiũcto:bel lum Reginæ inferre cœperat.In tãtis cõcercãtiũ diſſenſionibus iis q ne Lu douicus adoptaretur:repugnabãt:optimũ factu uiſum eſt: Alphonſum Re ginæ filiũ declarari:Quo Neapoli Rex adeſſet:q terra mariq; potens repri mendis Gallorũ uiribus opponeret.Itaq; in ea principũ ꝓceꝝq; contentiõe Alphõſus ab Iohãna regni ſocius hæreiq; accerſitus:tãta accelſione nõ illu ſtrior ſolũ:ſed & plæriſq; formidabilis uiſus eſt:Gottholanũq; nomen:qđ eo uſque in Italia maritimis ꝑterq; populis:ſi haud omnino obſcuꝝ:at cer te paꝝ celebre inuiſumque exiterat:increbreſcere illico cœpit:claꝝq; fieri Cæteꝝ Alphonſus & Iohãna quottidie a Ludouico & Sphortia adeo præme bantur:tãtuſq; eorũ mentes terror occupauerat:ut ſuis diffiſi uiribus : ad Braciũ peruſinũ alterum eo tẽpreducem in Italia inſignem mitterent.initõ ãni eius q fuit uigeſimus primus a Natali Chriſtiano ſupra quadringentẽ ſimum ad milleſimum rogatum auxilium:multis condicionibus ꝓpoſitis: inter quas illa ꝑcipua fuit:qđ Vrbem Capuã nobiliſſimã ſe eius poteſtati libere tradituros pollicerẽt.Quibus allectus cõdicionibus Bracius : Capua etiã cũ arcibus mox in poteſtatem accepta:magnis cõtractis copiis:per Picẽ tes Peligniſq; Neapolim ad ferendã Alphonſo Reginæq; opem maturauit Eius aduentu res Ludouici ꝓpter pecuniæ inopiã ita ſenſim labi:& Alphõ ſi ſuperiores eſſe cœperũt:ut Ludouicus relicto in Campania aduerſus tan tas uires Sphortia:Romã adMartinũ põtificem cõfugẽ coactus ſit:Sed pon

tifice lõgo bello nõ minus pecunia exhausto inanis ad eũ Ludouici profecto fuit Itaq; nõ multo post cum data esset Sphortiæ libera a Pontifice & Ludouico potestas: ut suæ ac suorum urbiumq; earum quæ suo reneret præsidio: saluti cõsuleret: factum ẽ Bracii ẽt ipsius opera: ut Sphortia a regina & Alphõso a qbus sæpe magnis pollicitationibus iuitatus fuerat: benigne & magno honere præsertim a regina exceptus sit: Nam si unum sibi iunxissent: cæteros in eo regno cõtumaces ꝓpediam imperata facturos esse nõ dubitabant: fuiurumque ut ipsi regnum ubique pacatissimum possiderent: Donaꝛ ob id Sphortia ab Regina Vrbe Manfredonia in Appulis nõ ignobili. Inuaserat autem iam tum suspitio reginæ & Iohannis carazoli animum nõ mediocris: ne Alphõsus regni cupiditate ductus Iohãné aliquãdo morte afficeret: & Reginam custodiẽdã traderet. Erat. nã. Iohannes ipse quẽ magnũ regni Seneschallũ appellabãt: Reginæ qdẽ carissimus: qppe quẽ in deliciis haberet: Admisso igit ad ĩtimũ colloqum Sphortia: quẽ omniũ sibi fidissimũ defẽsoré paraꝛ instituerãt: causã cõcepti de Alphõso timoris apiũt rogãt ut Reginæ tutelã suscipiat: Iniurias insidiasque si quæ paraꝛẽ ꝓpulsaret. Sphortia ad hæc: se auxilio ubi opus eẽt nunq; defuturũ recepit. Hæc ubi sehorsũ inter sese clanculũque egerũt: alia deinde fœdera ex Alphõsi ẽt sentẽtia iniere: quoꝝ hæc summa fuit: ut rẽ regiã Sphortia pari fide tueret & quotiẽs in auxiliũ uocaret præsto eẽt: seu utrique seu sehorsũ primũ uocãi. Firmatis in hũc modum rebus humaniter a regina & a Rege dimissus Sphortia in castra rediitquæ nõ lõge erãt a Beneuẽto. Bracius autẽ his omnibus ex sentẽtia peractis: regno excedit: exercitũq; in Vmbros reducit: spe ꝓditionẽ Tiferni potiũdi ductus. Is igit in agrũ Tifernatẽ ꝓfectus: Vbi se ꝛ obtinẽda primo aduẽtu Vrbe spem fefellisse uidit: castra mœnibus admouit. Ac nõ repugnãtibus florẽtinis quoꝝ sese fidei Tifernates cõmiserãt: ꝓpterea qꝛ crescẽtibus Philippi Mediolanẽsiũ prĩcipis opibus: maxime soliciti: Braciũ sibi amicũ adiutorẽq; seruaꝛ decreuerãt: eam urbẽ paruo negotio subegit. Iam tertius & uigesimus ad quadrĩgẽtesimũ & millesimũ agebaꝛ annus: cũ ineunte æstate ubiq; quiescẽtibus armis bellum graue & picu losum in regno duobus in locis uno tẽpre renouaꝛ. Nam & Bracius cõtractis undiq; copiis in regni fines reuersus Aqlanos inuadit: eorũq; agros populatus: urbẽ q̃tis põt uiribus aggredit: q̃ sibi ex fœdere qꝛ cũ Alphonso ꝓcusserat: in ꝓpriã dicionẽ uendicare licebat. Vir. n: animi ĩmoderati & dominãdi libidine flagrans: quẽ secũdiores res supbientẽ nimiũ feceranꝛ: spe iã regnũ uniuersum inuaserat: cum id subactis Aqlanis haud difficile futurum arbitraꝛ: & Alphonsus his rebus adductus quæ iã de regina carazolo & de uendicando sibi uniuerso regno diu cogitauerat: per oblatã occasionẽ uenientis ad se in nouam arcẽ carazoli experiri statuit. Itaq; eo in uincula conici iusso: coacta celeriter gottholanorũ manu: q Neapoli erant: ad arcem capuanam q̃uocant ubi se regina continebat: pergere properat. arcem reginamque in potestatem acturus. Verum qui arcĩ præsidio erant. cum primum tumultuari per urbem senserunt. demissa catharacta sumptisque propere armis in ueniẽtes gottholanos tæla coniiciunt: eosq; procul arcẽtes multos uulneribus cõfodiũt. Quãobrem repulsus ab ingressu Alphonsus cõtracta undiq; maiore militũ manu aperto iam bello Reginam adortus arcem circũsistit. At Regina tam repentino circũuenta malo cũ in carcerem cõiectũ insuper carazolum intellexisseꝛ: ad Sphortiã maturare iubet: q diceret: ne cunctaꝛ laborãti & in summo positæ periculo subsidiũ ferre: Qua quidẽ re cognita Sphortia & qꝛ data fides urgebat: & qꝛ pro eo quo regina prosequebatur: studio: illius conditionẽ cõmiserabaꝛ: quãcelerrime copias contrahit: quas iam ex hybernis eduxeraꝛ: & totã quæ insecuta est noctẽ ordinibus instructis Neapolim ire cõtẽdit. Ei iam procedenti ab Alphõso nuncii obuiam facti: ut sibi & stipẽdii & fœderis iure auxilio esset. deposcunt. qui

bus Sphortia per ſummam modeſtiã ita reſpõdit ſe:Reginæ ac regi idẽ sen tiẽtibus copias suas omnes quocũq; rerum casu nunq; negaturũ:Verum im præſẽtia Reginæ iuſſu præuẽtũ ex fœdere qđ ſibi cũ utroq; eſſet:opẽ prius expoſcẽti ferre:Dolore autẽ plurimũ:qđ tãtũ inter eos diſcordiarũ tãtumq; irarum exarſiſſet: ut armis inter ſeſe cõtẽderent:quos & maternus amor & filii pietas & beneficiorũ inſuper magnitudo cariſſimos ſibi inuicẽ facere đ buerãt.Regem proinde ſuis uerbis redeuntes rogarẽt:ut cœpta capuanæ ar cis oppugnatiõe abſtineret:nec iniuriæ loco duceret:Reginã loco tuto ſe te neꝛ. Quod ubi cõpertũ habuerit:nõ lõgius ꝓgreſſurũ.Hoc unũ ſe ab Rege impetrare debere:& Reginæ benemerita erga ſe maxima & ſuæ militiæ ra tiones:cuius primas ſibi hoc tẽpore partes illa uẽdicaret:poſtulare Hæc ad Alphõſũ relata nihil proficiũt.Magna.n.ſpe ſed maiore cupiditate obtinẽ dæ arcis incẽſus animus ſuis ẽt aduerſus Sphortiã uiribus frætus præceps in eam oppugnationẽ ferebaꝛ.Cõtinuato igiꝛ itinere Sphortia ubi ad tertiũ iam lapidem Vrbi appropinquaſſet:mittit ex ſuis q̃ rurſus Alphonſũ ſum mis precibus orarent:ut ab inferendaui Regĩæ deſiſtat: nec eũ ſibi hoſtem prouocet:quem ſi honeſta uelit obſequentiſimũ ſit habiturus.Cum nullus apud regem in incœpto ptinaciter pſeuerãtem p̃cibus locus eſſet: Sphortia tãdem acie inſtructa eo peruenit.Alphõſus q̃ nec oppugnationem deſerere nec Sphoitiæ cedere ſtatuiſſet:relictis cõtra arcem iis quos ſatis eſſe putarat reliquos oẽs in aduenientẽ hoſtem immittit: Cõmittiꝛ collatis ſignis mox ſub ipſã arcem ad locũ:cui Formello nomẽ eſt:magno utrinq; impetu præ liũ ingens.Cõſerebaꝛ.n.inter fortiſſimos uiros atrox pugna. Taraconenſes armorũ equorũq; magnificentia cõſpicuos ipſa ẽt ſui regis præſentia & ani morũ elatio in uulnera ac cædes incitabat: Sphortiani milites priſtinæ uir tutis memores gloriæq; cupidi ſui ẽt fortiſimi ducis adhortatione & exem plo magis atq; magis in prælium incendebaꝛ. Ille. n.& ducis & militis operã uno eodemq; tempore abeundo:acerrime dimicabat.Tutabantur Taraconẽ ſes anguſtiæ uiarũ:in q̃bus res gerebatur plurimũ:Nã undiq; aut muris aut macerie hortorum ſepti crebris etiã repagulis munibãtur. pertinaciſſimis utrinq; animis decertãtibus cõfertiſſima pugna:cũ neutri pedẽ referrent: ſuſpenſã ſex amplius horis uictoriã uario euentu faciebat. At Sphortia ubi rem ancipiti loco poſitã animaduertit:ſtatuit: cicũducto agmine: hoſtem a tergo adoriri.Iuſſis igiꝛ iis q̃ circa ſe pugnabãt:locũ in quo eſſent :tueri: ipſe ſumpta pedeſtri cohorte ad diruendos qui a latere parietes erãt: feſti nat.Sed illi per ducis abſentiã loco pelli cœperũt. Imperatore aũt cõfeſtim redeũte milites redintegratis animis uicq; in hoſtes facta:amiſſũ locum rur ſus occupãt.Quod cũ ſæpius eo abeunte redeũteq; fieret:increpare eos acer bius cœpit. & ignauiæ accuſare :cũ per unius hoſis nomen tũ nũc imbelles nũc fortes uiderenꝛ.Promiſerunt iureiurãdo pugnãtes milites:ipſo ſe loco nõ ceſſuros:Quod cũ ab iis poſtea fortiſſime ſeruatũ eſſet: urgente Sphor tia obſtãtes parietes ſubruũꝛ ltaq; patefacta ĩ hoſtes uia impetuq; ab Sphor tianis mox ab tergo & a frõte uno tẽpore facto Taraconẽſes circũuẽti fractis animis:loco cedeꝛ compellunꝛ:fundunꝛq; :ita ut quiſq; fuga ſalutem pete re cœperit. Fuſis fugatiſq; gottholanis inſtãt acrius Sphortiani:eoſq; præci piti curſu in Vrbẽ fugientes ad ipſas portas agunt:ſternunꝛ:capiũturq; paſ ſim Taraconẽſes.Regia ſigna Sphortia ipſe impetit : eaq; ſignifero ꝓſtrato capit :eodẽ impetu Vrbẽ ipſã ingreſſi Sphotiani hoſtibus immixti : Taraco nẽſes ĩſequũtur:cædũt:cædẽdoq; capiũt.Cũq; rex uix tandẽ cum paucis ad modũ ĩ arcẽ nouã ſe recepiſſet:reliquus omnis eius exercitus prædæ Sphor tianis militibus patuit.Inter ceteros ex iis qui intercepti ſũt:cẽtũ & uiginti gottholani ꝓceres & primarii uiri:qui magna ſpe ducti:Regẽ ſecuti erãt:in Sphortiæ poteſtatẽ uenerũt.Magnus ĩſuper equorũ numerus captus :ſupel lex ingẽs ac pretioſa direpta. Quo prælio ſphortiæ uictoris nomẽ ſummis

laudibus in cælum ferebatur. Postridie uero eius diei Vrbe regine imperio restituta: cõpositisq; Neapolitanis rebus: Sphortia toto exercitu Auersã petit. Hanc nullo labore dedentibus sese ciuibus arceq; ab Gotholano ꝓfecto omni spe auxilii derelicto tradita in pristinã reginæ fidẽ accepit. At Alphõso inopinãti cũ rebus maxime difideret: auxiliaris a Barchinone classis quartodecimo die post Neapolitanã pugnã affuit. quã Neapolitão littori appropinquare Regina ex arce capuana cõspicata Auersã ad Sphortiam cõfestim mittit: q tuendæ Vrbis auxiliũ ab eo peterẽt Is re audita: Foschinũ Attẽdulũ cũ eq tibus qngentis citato cursu Neapolim ad reginã iubet properare: quo cũ peruenissẽt: exposuisse iam classem armatũ militem & prælio Reginæ milites lacessere cõperiũt. Hi maiore quo possũt conatu nauale; turmas a littore pellere inituntur. Verum aduersarii numero lõge superiores: & scorpionibus omniq; missiliũ genere instructi nõ tãtũ littus sed proxima etiã portui loca occupãt. Deinde tertiã Vrbis partem eo ipso die Sphortianis eq tibus ægre resistentibus paulatĩ inuadunt. Miserat Foschinus: q hostiũ uĩ Sphortiæ renunciarent. Qua quidem repermotus Sphortia insequenti die & ipe cum reliqs copiis eo proficiscit. At gottholani audentiores facti: q & p angustissimos urbis uicos ipsi pedites Sphortiane eq tatui ad id parũ uãli do potiores erãt: & Neapolitanoꝝ præterea nullis in hostes arma capiebat: sed ueluti spectatores tãtæ rei euentũ pugnæ expectabãt. pgressi sensim cũ a prima luce in uesperã usq; pugnatũ esset: uniuersã prope urbem occupãt & in ea plane dominãtur. Ciuiũ eoꝝ quos sibi suspectos putabãt. plurimoꝝ domos diripiũt. Iniecto insuper igni in eã omnem urbis partem quæ portũ mareq; ꝓspectat. Sphortia ubi retineri ab se urbẽ nõ posse uidet: copias extra mœnia ædificiaq; paulatim reducit: firmatisq; insuburbano stationibus haud procul Capuana arce ibi quatriduũ cõsedit: Vnde crebris in Vrbem irruptiõibus factis posteaq; hostem nulla arte extra mœnia allicẽ posse intelligit: facta per præcones libera omnibus q inde discedẽ uellẽt abeũdi potestate: & ipositc uehiculis quæ undiq; cõuenire iusserat omni reginæ supellectile: capuanæq; arci præsidio impolito cũ regina ipsa Auersã reuertitur. Secuta est aũt abeuntẽ Reginã incredibilis omnis sexus atq; ætatis ex Vrbe multitudo Gottholanã uim fugiẽtiũ: quoꝝ supra quinq; millia numerus fuisse fertur: Cumque p eã noctẽ tardãtibus impedimẽtis & inermi turba secũdo a Neapoli lapide substitissẽt: tãta erãt Vrbis incẽdia: & ita omnia flamis collucebãt: ut eo usq; legẽdarum litteraꝝ facultatẽ datã fuisse a multis affirmatũ sit. Ex inde nõ multis post diebus Sphortia Dolionũ profectus dũ Neapolitanos crebris incursionibus infestat: & capuanæ arci cõmeatus affatim subministrabat: & Taraconẽsẽ deterrebat. Cũ ita res aliquã diu gererentur: Regina quæ incredibili habẽdi apud se Carazoli illiusque cõsuetudinis desyderio tenebatur: Sphortiã quã uæhemẽtissime rogat ut p captiuoꝝ cõmutationẽ magnũ Senescalcũ in libertatẽ restitui pmittat. Itaq; Sphortia nihil q; Reginam cupere intelligeret: recusãs: uiginti ex Gottholanis proceribus primores quos in Beneuẽtanã arcẽ custodiẽdos miserat: in libertatem permagno auri põdere redimẽdos: pmutatione cũ uno Carazolo facta: missos fecit: quiq; deinde Reginæ animo data ẽ. Nec fieri tamẽ potuit: ut hoc tãto beneficio accepto ingratus liuorisq; plẽus Carazoli animus bene unquã de Sphortia cogitare potuerit: & quin illi sẽper infestus fuerit Eo igitur p immensũ desyderiũ recepto: Regina cũ Sphortia & Carozolo ipso multis ex omni ordine grauissimis sapientissimisq; uiris in cõcilũ aduocatis: de illatis in se p sũmã indignitatẽ ab Alphõso rege iniuriis questa: orum sententias sup tãtæ rei nouitate supque regni statu singiliatim exqrit. Illi Alphonsũ indignũ admisisse facinus incusãtes quẽ etiã Martinus põtifex odiõ nõ mediocri insequebat. cũ omni regia adoptione priuãdu aliũq; tanto imperio destinandũ successorẽ censent. Ex inde omnibus diligentiũ

me circũſpicientibus qđ e re lohãne regnique totius foret: Ludouicus terti
us andegauiẽſis:quem Romam ad pontificem ꝓfectum ſupra oſtendimus:
uiſus eſt cæteris qui offerebant:præferẽdus.Ea re nõ modo a regina ſed &
a põtifice Martino:cuius maxime intererat:cõprobata:Sphortia ſe utrinq;
ſeruãdi abRegina &Ludouico pcuſſi fœderis uadẽ recepit.His cõſtitutis re
bus Alphõſus edicto publico miſſiſq; nõ ſolũ ꝑ omnẽ Italiã ſed ꝑ uniuer
ſã ꝓpe Europam litteris regia adoptione iure abdicatus ob ingratũ iniquũ
que ĩ Reginam animũ & ĩſignes illatas iniurias declaraſ:iiſdẽq; præconiis
Ludouicus ab Regina filius & ĩ regnũ inſtitutus hæres ꝓnũciaſ.Dũ hæc in
Campania gerũtur : accidit in calabris facinus rei nouitatẽ memorabile.
Miſerat eo Ludouicus Andegauiẽſis:priuſq; eregno migraſſet:ubi partium
ſtudio plurimũ poterat : Franciſcum Sphortiæ filium magnæ ſpei futuræ
que ꝓbitatis adoleſcẽtẽ:quẽ iã ſupra ætatẽ mira grauitas cõſtãtia & eximia
in gerẽdis rebus uirtus extulerat:uice regia dignitate præfectũ.Huic pater
in quẽ unũ ſummã paterni amoris curã cõiecerat: primariũ quenq; ex om
ni ſuorũ ordine delectũ eqtem cum nõ exiguo militum numero attribue
rat.Horũ principes fuere Paulus Vrbe ueteranus:Tinctus Michilotus peruſi
nus uiri cõſilio graues & rei bellicæ uſu periti: Nannus ſpinellus:Foro iu
lianus cognomento grãdis:Floramõtes ruber præfecti ordinũ: Cæſar Mar
tinẽgus.Raynaldns bulgarellus : Petrus gyraſius cui cognomẽ erat flaſco :
Riccius Veterbienſis:Iacobus acciapacius:pellinus cotignolanus : Leo ſaler
nitanus & Boldrinus fauẽtinus : multiq; præterea alii fortiſſimi eqtes præ
ter gregarios milites:cũ iis in eã regionẽ ꝓfectus nõ modo Cuſẽtiã inferioꝝ
Brutioꝝ caput:ſed uniuerſã ꝓpe eã ꝓuinciã q̃ tumultuantẽ inuenerat:ſuo
parere impio coegerat:Sed poſt uarias ut docuimus:regni mutationes:cum
renouatũ eſſet poſtrẽo aduerſus Taraconẽſes ĩ Calabris bellũ:Franciſcus co
pias ex hybernis eduxerat : & inter Cuſentiã oppidúq; Rẽdã nõ lõge ab ho
ſtiũ ſinibus caſtra ponebat.Hi autẽ quos ſupra nominauimus:præter unũ
Pellinũ:depoſita tũ fidei datæ tũ magnoꝝ a Sphortia acceptorũ beneficio
rũ memoria:quẽ diẽ obiſſe falſo uulgatũ erat:de deſerẽdo Frãciſco eorum
duce inter ſeſe cõiurarãt.Itaq; quo minus nefariæ turpiterq; id faceẽ uide
renẽ:Frãciſcũ circũſiſtũt.nõ ſoluta primũ ꝑteriti tẽporis ſtipẽdia ſuperbe
nimiũ depoſcũt.Deinde alias atq; alias grauiſſimas cõnectũt querelas:& pa
tefacta demũ cõiuratione:cõſtituiſſe ſeſe ab eo diſcedere aperte ꝓnũciant:
Ad eas tã inexpectatas uoces:Frãciscus primo auditu obſtupuit: Collecto de
inde ſpiritu:ubi cõiuratos in ſentẽtia perſiſtere uidet:petit: quãdoqdẽ ita
fixũ in animo habeãt:ne ſe ſolũ in hoſtiũ prope cõſpectu dẽſerãt:ſocii eo uſ
que ſint:donec in tutũ locũ ſe recipiat.Poſtea ſi ita eis uiſũ fuerit:abirent:
Illis aũt obſtinatis animis recuſãtibus : eos pfidiæ acerbius accuſare ultio
néq; interminari cœpit : qbus uerbis nihil tamẽ molliti ſed maiore ira cõ
moti cũ omni eqtatu agmine facto abeuntes aliquot primũ dies ꝑ circũui
cina loca uagant.Dein accerſiti a lohãne Iſſera Taraconẽſi in Calabris præ
fecto ad hoſtes trãſeũt. Flaſcus qui inuito potius q̃ uolũtario animo cũ re
liqs cõiurarat: pridie eius diei q defectionẽ præceſſerat:ſceleratiſacinoris
pœnitẽtia ductus Frãciſcũ adierat:rogaueratq;: uti ſe reuinctũ torqueri iu
beret.Quod ſi fieret:ea certe detegẽt: quæ magni momẽti iudicaret.Vole
bat.n.cruciatu coactus ea fateri:quæ liber ſeu iuriſiurãdi religionẽ ſeu ꝓdi
tæ cõiuratõis pœnã ueritus enũciare nõ audebat.Veꝝ cũ id nihil pẽſi a Frã
ciſco hẽret : pinde ac de re icridibili fruſtra locutus ẽ.Itaq; Frãciſcus a cõmi
litonibus deſtiturus cũ Pelllino & ꝓtorianis ĩ ꝓximũ oppidũ Rẽdã ſe cõtu
lit.At nõ multis poſt diebus huius tãte ulciſcẽdæ pfidiæ exoptata uidẽ Frã
ciſco affuiſſe fortũa:Nã poſtea q̃ ea de re factus ẽ Sphortia certior: Micha
elẽ attẽdulũ cũ quatrigẽtis eqtibus ĩ trãſfugaꝝ ſupplemẽtũ filio trãſmittit
Franciſcus cũ intellexiſſet ꝑ exploratores Taraconenſes cũ ipis pfugis ĩ Cu
ſentinoꝝ agꝝ ueniſſe: ſpe ꝑ inſidias magnæ rei gerendæ ſũma celeritate q̃

tus pōt ex locis ꝓpinq̄s:auxiliares copias cōtrahit:Ludouicūq̄ ſcōſeuerina tem q Cuſentiæ urbi ꝓ Ludouico rege p̄ſidio erat:magnæ qdē iam tumin ter belli duces auctoritatis uiꝝ cū ualido eqtatu ſibi adiungit : quoꝝ auxi lio auctus ingenti in eos aīo pnicitateq̄ mirabili delatus pugna cōſerta om nes prīo īpetu ꝓfligat:fugatq̄:ac magnā eorū partē capit:& in his Foroiu lianū Ceſarē Flaſcū reliquoſq̄ fugientes īſecutus in captiuoꝝ numero ha buit.Videre hoc loco licuit ſūmā in adoleſcente clæmentiā ac manſuetudi nem:qua in captiuos ꝓfugas uſus eſt.Nā cū hæc Sphortiæ renunciata eſſēt nō multis poſt diebus q̄bus Neapoli Alphonſum fuderat:p̄ris animum re centi uictoria exultantē maiore gaudio repleuerunt : Sed eū de tranſfugis recognita cōfeſtim per nunciū filio iuſſiſſe ferunt:ut illis oībus laqueo col la frangeret:quo p̄ris imperio accepto:cu uideretur ſeuerius & ab illius q̄ erat miti ingenio:cōſuetudine longe alienū:paululū ſubdubiū fuiſſe & co gitabundū:uelut q & p̄ri parendū eſſe duceret:& nihil crudelius faciendū. Dein cōuerſum ad nunciū dixiſſe.Dic mihi:quo uultu p̄ ut iſta mihi refer res:imperauit.Illūq̄ iracundo reſpondiſſe:Tum Franciſcū:nō igitur p̄fem iuſſiſſe:ſi iuſſit iracundus:qua re accerſitis ad ſe captiuis : p̄ris imperium diſſimulando:quoniā p̄ meus inqt:erratis uſris ignoſcit: & ego uos oēs q̄li beraliſſime pœna abſoluo:& manendi inſuper:ut antea & abeundi pro arbi trio optionē permitto:Tū oēs præ lætitia collachrymantes &p̄ri grās egiſſe ingentes & filio:ac ſeſe manere apud eū uelle alacriter reſpondiſſe :Quod cū Sphortia ex lris filii intellexiſſet:cōuerſum ad circūſtantes ſubridentem dixiſſe ferunt:longe filium eſſe p̄e prudentiorem.Cæterum Alphōſus ubi ea quæ de ſe lohānā per Italiā perq̄ Europā uulgauerat:perſenſit : inſtitu tūq̄ inſuper p̄cipua pontificis opera Ludouicū regni ſucceſſorē pteſq̄ iu as ob id difficiliores futuras animaduertit maioribus uiribus ſibi gerendū bellū iudicauit.Quāobrē Braciū rogatū mittit:ut in Cāpāniā ad ferendum ſibi auxiliū aduerſus nouā belli molē trāſitū maturaret. At ille q ſuos co gitatus omnis in unā obtinendā Aqlam q̄ obſediſſet:cōuerterat:neq̄ regiis præcibus neq̄ iure fœderum neq̄ ullis deniq̄ pollicitationibus adduci po tuit:ut ab ea obſidione diſcederet.Itaq̄ Alphonſus ea ſpe auxilii fruſtratus ſiue qd̄ per id tp̄ris ſuā Neapoli præſentiā parū ſibi auctoritatis afferre in teliigeret:ſiue qd̄ hiſpani eū belli qd̄ nuper exortū fuerat:cura præmeret ſeu qd̄ Genuæ a Philippo Mediolanenſiū duce claſſem aduerſum ſeſe pa rari audierat.Petro fratre quē infantē appellabāt:quæ ē dignitas apud hiſ panos poſt regiā prima:& cū eo Iacobo Caudola:Berardino Vbaldino car denſe:& Vrſo ex Vrſina gente primariis ſuæ militiæ ducibus p̄ſidio Neapo li relictis paratā in portu claſſem cōſcēdit:& tyrrhenum inde mare adnaui gans:Maſſiliā Vrbē uetuſtiſſimā ac portu celebrē uenit.Hāc cū Andegauen ſiū pareret imperio:inopinātē adortus:expugnat:ac in prædā uertit.nec tā to uulnere ciuitati īmeritæ illato cōtētus.ob odiū irāq̄ in Ludouicū incē dit.Exinde ſacris diui Ludouici oſſibus & aureis argēteiſq̄ plurimis uaſis abſatis in p̄ſna regna delatus ē.Inter hæc Bracius . q ut docuimus. magnis uiribus Aqlā p̄mebat:ubi obſtinatis ad reſiſtēdum Aquilanoꝝ animis:diu turnioré futurā eius uibis oppugnationē aīaduertit:cōſumpta iam æſtate. Petrū lohānē Paulū.lohānē.& Frāciſcū frēs Vrſinos ductores equitū haud quaq̄ poſtremos.& Manupelli comites ſibi aſciſcit:quoꝝ p̄ter militarē ope rā acceſſio magno uſui fuit.Nā cōplura per eā brutiorū orā oppida poſſi debāt.q̄ regionē recēti uocabulo Aprutiū dicūt.Hæc Pelignos Marucinos Marſos Ferētanos Furconēſes Larinates Albenſes uetuſtiſſima populoꝝ no mina Sanniq̄ ītē maximā pt̄ē cōtinet:Aduētāte hyeme.ædificatis aduerſus Aquilam caſtellis præſidioque impoſito.per ea loca Bracius copias ſuas hæmatum diſtribuit.Ipſe cum delecto equitatu Theate Marucinorum ur bem quam nunc Thetim nuncupant orthona per ſimulatam cum regina amicitiam occupata : nullo aduerſari auſo in hyberna p.ofectus eſt ..

Tulit hos Bracii successus Regina molestissime: quæ parum in ea re cũ Carazolo Bracii fautore sentiebat. Dolebat aũt uæhementer: Vrgeri ab eo Aqlam nomini suo deditissimam: quæ ut se in illius fide cõtineret: oĩa exrema patiebat: hoĩnemq; pterea dominandi cupidũ maiores aĩos ĩtra regni fines sumptuq; metuebat: quod subactis Aqlanis illum ab inuadendo regno ne quaq; temperaturq; existimabat. Veq; hunc iamdudũ alebat intestinus morbus. Infensus. n. Sphortiæ Carazolus: quibuscũq; poterat artibus discordiarum fomenta inter Sphortiam Braciumq; subministrabat: qui ut irritatos eoq; mutuis odiis animos uidit: bracianas ptes secutus q̃uis reginæ aduersas occultis insidiis nutriebat. His igit de causis Regina uæhementer cõmota: statuit nõ amplius cunctari: ĩminentiq; Aquilanoq; piculo & crescentis insolentiæ Bracii occurrere Proinde Sphortiæ ad se accersito &qd sit opus facto: & qd ab eo fieri uelit. ostendit. Is &si iniquo anni tpre aduersus req; omnium munitissimum hostem ex hybernis sibi educendum erat: tamen alacri & Inuicto animo Reginæ imperata facit: reuocatisq; ad se q̃primum Francisco filio & Michaele ex Calabris: & Foschino ex Appulis: quo æstate superior miserat: copias undiq; cogit: necdum omnes cõuenerant: cum ĩ ipsum Bracium ire cõtendit. Ex itinere Ischonium qđ nunc Vastum Amonis uocant caudelanoq; oppidum aggressus paruo negocio in potestatem accepit. Inde montem Theriſii. postea orthonam pgressus electo braciano præsidio: dedentibus sese oppidanis: in reginæ dicionem redegit. Duæ potissimum res hoc tpre Sphortiã maturare aduersus hostem & hortabãtur: & urgebant: Vna erat & pcipua: ut Reginæ imperia ad cõprimendã Bracii audaciam exequeret. Altera ut quæ iã cum Philippo Mediolanensium duce pepigerat: efficeret. Per idem. n. tempus Philippus: cuius potentia adeo creuerat: ut ejus nominis fama ac magnitudo toti pẽmodum Italiæ formidini esset: Franciscum cui Cremagnolæ cognomen erat: supremũ antea sui exercitus ducem: q maximis rebus gestis magnã sibi auctoritatem magnamque gloriam cõparauerat: ob easq; res inuidiæ obnoxius: multoq; insidiis circũuentus fuerat: ab militia per speciem honoris Genuæ urbi pfectum reuocarat. Dũ igitur Philippus qué potissimũ Cremagnolæ subrogaret: quærit in unũ Sphortiã mentem cõuerterat. Itaq; annuente Regina Martini et pontificis opera Sphortia cũ Philippo cõuenerat: ut liberatis obsidione Aquilanis firmatisq; lohãne Ludouicisq; rebus ineunte proxima æstate florentinis bellum inferret. Bracius ãt ut irruentem in se Sphortiã infesto exercitu didicit: copias suas omnes p̃ter eas quas p̃sidio castellis iis: quæ aduersus Aqlanos fabricauerat: reliqsse diximus: ex hybernis educit nec aulus apertis campis cum hoste cõtendere: deditissimos suæ factionis populos in fide cõtinere studebat: & mõ huc modo illuc aduolans oppida seu munitione: seu duplicis incolentium animis infirma præsidio oratio neq; firmabat. At Sphortia quocunq; eũ accessisse cognouerat: insequebatur. Per hunc modũ pluribus oppidis pulsum intra Theate tandem munitionẽ locũ cõpulit. Et quoniam hyemis acerbitas Decembri mense ſæuiente castramẽtari prohibebat cõserit sese orthonam cũ parte copiaq; Sphortia: reliqs per propinqua municipia distributis. Sed iã Sphortiæ fatalis hora aduenerat: iã paratus omnium ad bellũ animis: Franciscum filium: ĩ quo omnis paterna fiducia reponebatur: & cũ eo Michaelẽ attendulum cum exercitus parte trans flumen Aternum quem nunc de proximi municipii nomine Piscariam dicunt. qua fauces maris immittit: mittere instituit ut inde celeriter Aquilam petentes hostem iam præteritum p̃uenirẽt. Ipse cum reliquo exercitu eos præsidio subsecuturus. Exploratam iã omnes uictoriam habere uidebantur: nisi tantæ rei gloriam Sphortiæ acerba inopinataq; mors intercepisset. Apparuere ãt tanti ducis iniqua futuræ sortis plagia: quæ cũ cæteros terruisset: solus ipe cui exitiũ portẽdebat: aduersus ea ferebat impauidus. Narrauit. n. per

acta diluculo hostiæ christianæ celebratione circunstantibus multis ꝑ somnium uidisse se in altissima aqua Periclitari opem neqcq̃ implorantē. Hæc &si audientes omnes ut ꝓfectionem in dies proximos tardaret: & adhortabantur: & rogabant: Cōmemorantes ꝑterea quædam Astrologorū iudicia: quæ monebant: uti die lunæ Sphortia amniū transitum præcaueret. perstitit ille nihilosecius cōtra omnium sententias intrepidus: uelut is quem ineuitabile eius diei fatum maneret extremū. Iubet igit̃ Sphortia armatos militum ordines Aternum uersus ut statuerat: procedere. cumq; pro consuetudine profectionis initio ante se sublata signa ferri imperasset quadrati uexilli signifer uix ipsam urbis portam exierat: cum equi lapsu corrues signū solo illisit. Vbi uero ad Aterni ostium peruentum est: cōperit hostes uadū eius fluminis in aduersa ripa sudibus præfixis scaphaq; submersa: interrupisse: castellumq; desuper ædificasse: & ꝑsidio imposito transitu suos ꝓhibere. Hac difficultate nihilo segnior Sphortia ad traiiciendū amnem factus anteriores progredi iubet: deducto ad dexteram in mare itinere qua minorem aquæ altitudinem putaret. Et quoniam crebris e regione telis impetebantur: cassides induunt: hastisq; foemori adactis quinq; omnium primi insignibus uecti equis flumen ingrediūtur. Hos Franciscus & Michael attendulus subsequuntur Sphortia octauus additur: & non multo labore in ulteriorem ripam traiiciunt. Quadringenti circiter equites eos secuti sunt. Interim refluens in aduersum amnem maris unda uento impulsa exasperaſcer̃atq; intumescere: qua re percnlsi reliqui in ripa constiterunt. Imposuerat Bracius Piscariæ municipio quod sublicio ponte utranq; amnis ripam cōplectitur: præsidii causa equites ad quadringentos & peditatū nō paruum. Hi ubi nunciatum est: ad ostiū fluminis transitum ab Sphortia tentari: nec posse ab iis qui in castello erant: prohiberi: instructa acie ad uadum ferūtur In hos igitur Franciscus cum iis qui transierant: obuiā factus: acerrime confligit: eosq; tandem in fugam uersos ad pontem usq; ꝑcipites agit. Complures ex iis capit: Hac pugna alacrior factus Sphortia: q incredibilem ꝓpe de adolescentis filii uirtute læticiam capiebat. In fluminis fauces regressus uoce manuq; stantes in aduersa ripa ordines transire ac se subsequi iubet. At ubi eos cunctari segnesq; stare uidet: rursus ipse ut acrius cogeret transeundiq; timentium animis fiduciam ꝑberet: amnem ingredit̃: & qua profectus erat: infelicem maris undam repetit. Sed priusq̃ ad fluminis ripam peruenisset: ad armigerum quendam quem hippagium appellant: iter fluctus periclitantem flectit subleuaturus: ne mergeretur: & dum pereunti illi manū extendit: quo insidebat equus posterioribus desertus pedibus: labitur: moxq; Sphortia ephippio excussus ac thoracis reliquoꝝq; armoꝝ pondere ꝑssus exæstuantibus undis obruitur: Equus sessore uacuus ad littus enatauit. Ipe uero Sphortia bis iunctas ferreis manicis graues manus sustulit: perinde ac auxilium implorans: cūq; nemo se maris fluctibus hostilibusq; tælis obiicere auderet: fluctuū magnitudine obrutus: anno ætatis quarto & quinquagesimo ab natali xp̃iano. M. cccc. xxiiii. iii. no. Ianuarias uita deseritur q̃diu postea ac multū cōq; situs nusq̃ repertus est. Viderat eiusmōi repentinū miserandūq; ducis casum unus ex iis q flumen transierant. Hic Protinus ad Franciscum aduolat: eūq; paululū ex acie retractū mæstus tremensq; paternum casum edocet: quo nūcio Franciscus grauissime affectus dolore īmensum ꝓ sūmā cōstantiā supprimit: seq; a lachrymis singultibusq; continet: qd̃ maxīe expediebat: suos a pugna reiectis hostibus reuocat. Et per speciem ferendi auxilii reliqs flumen transeuntibus celeriter ad uadū reducit: cūq; cæteri iisdē fere uestigiis qbus flumen suparant: redeūtes ingruentibus undis sese cōmitterent: iaq; nōnulli absorberentur: ipse dimisso equo q eū traduceret: inuentū forte ibi lītre cōscendit: & inter sagittaꝝ & omnis generis missiliū iactus breuissimo conto ꝑpellens in ripa expositus se recepit ad

ſuos quos cum oēs acerbiſſimo ob amiſſum ducem dolore confectos tumul
tuanteſq; inueniſſet:graui oratione conſolari cœpit: Vtq; bono eſſent ani
mo hortari.Dein rogare:ut quemadmōm hactenus ſub patre Sphortia ma
gna cū laude omni tpre meruiſſent:iiſdem animis eademq; fide ſecū perſe
uerarent:Ná ſi ea bene ſentientiū inter ſeſe animorū fama ad Romanum
pontificem & ad lohánā reginá:ſi ad hoſtes deniq; ipſos pferaf:nihilo cer
te q̄ antea inferiore loco & Sphortianum nomen & res eox omnis futuras.
Præterea ſtipendia cōmeatuſq; ac urbium & populorum gram facile ſibi
cōparaturos.Quod ſi ſecus ſenſerint:& diuerſas in partes diſtrahi cœperit
tum demum & hoſtibus & amicis æque ludibrio fore. Hac oone habita:
mirum in modū cōuerſe ſunt in eum omnium mentes.ita ut ingenti fauo
re digniſſimus ſit habitus:q; paterno exercitui præeſſet:q; nondū tertium&
uigeſimum ætatis annum exceſſiſſet:Vrbium item populorūq; omnium q;
Sphortiæ paruerant imperio:adminiſtrationi ſuccederet: eumq; dein ſuū
imperatorem cōſalutarūt:& ut de ſe omnia ſibi promitteret:uno cōſenſu
eodemq; ore alacriter affirmarunt.Poſt hæc cōmunicato cum primoribus
cōſilio eodem die Orthoná unde diſceſſerāt:cum uniuerſis copiis reuertit
Braciuſ interim cum intellexiſſet hoſtem ad Aterni fauces exercitum duxi
ſe:eiuſque partem iá flumen tráſiſſe:nec reliquá tráſitu ꝓhiberi poſſe: luſ
ſerat.n.per nuncios ſingulas horas ut res gererenf:edoceri:q; rem per ſe ma
gnam uerbis etiá multo maiorem fecerant: ſuis rebus diffidens præmiſſis
impedimentis Theate omnibus egreditur copiis eo cōſilio ut ſoluta Aqlana
obſidione relictaq; omnino brutiorum ora ī picentes. Vmbroſq; ſuæ dicio
nis populos remigraret:& iá fere tria paſſuum millia procul Theate ꝓceſſe
rat:cum miſſrs ad ſe crebris ex piſcaria nunciis de Sphortiæ interitu cogno
ſcit.Ferf primo & item ſecundo rem tanti momenti renuncianti minime
credidiſſe:Supuenienti demum tertio fidem adhibuiſſe.Itaq; reuocato iti
nere Theate regredif:Fama eſt:Bracium nulla de hoſtium ducis morte læ
titiæ ſigna oſtendiſſe ſed mortuum ſúmis laudibus extuliſſe:ſeu quod hu
manarum rex exemplo admonitus tanti uiri caſu terreref:ſeu qđ ut plæ
riq; affirmant:ꝓpe exploratū uaticinio haberet:breni ſe poſt nouiſſimum
Sportiæ diem ſuperuicturum.At Frāciſcus reductis ut oſtendimus:Ortho
nam copiis:cum Beneuentum q̄primum petere ſtatuiſſet: quo & paternæ
dicionis oppida priuſq; ullo agitarenf tumultu:cōfirmaret:& Reginam de
inde uiſeret:& ſaluraret:illiuſque gram ſibi magis cōciliaret: Sanctiparen
tem cotignolanum ex pfectis eqtum & Nicolaumantonium zurlum ſancti
Angeli comitem cum equeſtribus turmis Orthonæ pſidio relinqt: rogatus
item a comite Montis Teriſii imminentis Bracii uim metuente Flaſcum gi
raſium & Gerardū cotignolanū cum quadringentis circiter equitibus tute
læ gra eidem deſtinat.Ipſe cum reliqs copiis ex Orthona de prima noctis ī
ſequentis uigilia mouens non prius reſtitit:q; Apenninum transgreſſus Be
neuentum puenit.Tenebaf autem Braciano pſidio Anxanum Samnitiū op
pidum.Id nunc Lanzanum regionis Emporiū eſt. Huc ob nocturnas tene
bras cum equites nō exiguo numero cum impedimentorum parte ab itine
re errantes diuertiſſent:nullo negocio omnes intercepti pdæ hoſtibus fuer
Exinde poſteaq; omnia Franciſcus in fide perſtare cognouit:Idibus Ianuari
is aſſumptis nōnullis de exercitu primoribus Auerſam ad Reginam ꝓfici
ſcitur:ab ea benigne exceptus nō potuit ſimul ob Sphortiæ pris deiyderiū
ſe a multis lac rymis & queſtibus moderari.Cōmouebaf ingēti dolore mi
rū in mōm Reginæ animus:qđ eum amiſiſſet uirum:quē unū omniū ſibi
fidiſſimū & ſuæ ſalutis & totius regni acerrimū ꝓpugnatorē defenſorēq;
habuiſſet.Cōmouebaf ꝓterea cū Frāci.imagno uictoriarū curſu tāto pente
ac reliquos fratres quos ipſe iam parentis loco complexus fuerat: orbatos
intueretur.Itaq; Franciſcum in magnam ſpem erectū uti bono eſſet animo

lāxanū op

hortata: ſicuti paterna ſigna ac copias ita & urbes oppidaq; omnia quibus iamdudum Sphortiam donauerat ut in maiorem natu qui nondū quartū & uigeſimum ætatis attigerat annum: transfert pleno iure. Dein regina ſtudio non mediocri in filios nepoteſq; renouandi & propagandi Sphortiani nominis incenſa: iubet Franciſcum fratreſq; omnes adiecto proprio nomine Sphortiæ cognomine per omnē poſteritatem perpetuo appellari: & iſcribi. Quod ex eo tempore obſeruatū eſt: cū Franciſcus Sphortia & cæteri eodem modo fratres & appellati ſint & inſcripti. Idemq; in hunc uſq; diē cognomen a fratribus ipſis & filiis retineri uidemus. Quibus peractis rebus Regina quæ iam Taraconenſes qui ſeſe Neapoli continebant: ubi per tēpus liceret: bello acrius præmere decreuerat: quid ab eo fieri uelit: oſtendit. At Franciſco Beneuentum redeunti forte Vrſinus a Bracio Neapolim cū equeſtri præſidio miſſus fit ex inſperato obuius: Cōmittitur utrinq; pugna. Sed cū eſſet longe Frāciſcus numero inferior: tutiora conſilia ſecutus nō īſequēte urſino qđ inſidias uereretur Aceras proximū oppidū incolumis ſe recepit perbenigne quidem & ab Agapeto patricio romano quē ei oppido lohānes antonius bautius Tarentinoꝝ princeps præfecerat: & ab Aceranis exceptus: qui poſtridie ut ſtatuerat: continuato itinere Beneuentum ſe contulit. Quod moleſtiſſime ferens Tarentinus Taraconenſium partium fautor: qppe qui ut creditur: uel non recipi uel retineri ab Agapeto Franciſcū Sphortiam maluiſſet: illū ſtatī ab eo magiſtratu abdicauit. Acerriſq; abire iuſſit. At Franciſcus Beneuentum reuerſus ſuos exinde non tā milites quā populos reuiſit. Poſt: a uero acceptis partim a Regina pecuniis partim ab amicis ſubditiſq; in ſupplementum comparatis & in milites diſtributis: exercitū ſummo ſtudio equis armiſq; exornandū curat. Dum hæc geruntur: zurlus quē cum Sanctiparente præſidio Orthonæ relictum diximus: de prodenda urbe Sphortianiſq; militibus diripiendis cum Bracio clā conuenerat. Qua quidem re ad ſanctiparentē primū deinde ad Franciſcum Rieardum in ciuitate principē cæteroſq; ciues delata: graui ira omnes metuq; periculi permoti: captis illico armis in zurli hoſpitium furentes prouolant: ipſumq; obtruncant. Dein ſupellectilem & equitatū eius omnem eodem ipſo furore in prædam uertunt. Quo facto: non multo poſt Sanctiparentes cum ſuis in Appulos profectus Franciſco Sphortiæ ſe adiunxit. Ineunte uere Franciſcus coactis undiq; copiis Neapolitanos ut Regina conſtituerat: inuadit: caſtriſque mœnibus admotis: urbem obſidione præmere cœpit. Sed aucto exercitu cū Franciſci ætas non capere tantū imperiū uideretur Placuit Reginæ ut Michael attendulus ætate maturior & rei militaris ſcientiſſimus ei ſocius adderetur: cuius conſilio & auctoritate res agerentur. Hæc ad obſidendā a cōtinente Neapolim prouiſa: a mari autem claſſis nō multo poſt affuit omnibus rebus inſtructa. Fuerat ſiquidē triēnio ante Philippus Maria Mediolanēſium dux Genua urbe ampliſſima cū armis tū ciuilibus diſcordiis qbus ea ciuitas ſæpe agitari cōſueuit: potitus. Ad hunc terra mariq; potēte lohānna abdicato Alphonſo: miſerat rogatū auxiliū. Martino etiā pōtifice & Ludouico Andegauenſi dēpcatoribus. Philippus ubi Alphonſum quem inter Italicos principes peregrinū modeſtius uiuere æquum fuerat: elatū inſolēq; uidit: quaſi Italiæ domitor haberi ac prædicari uellet: ſe reginæ poſtulatis facilem præbuit. Accedebat ad hæc qđ plæraq; inter ſeſe conuenta rex minus religioſe ſeruaſſe putabatur: & genuenſes quoque natura gotholano nomini infenſi ab eo petierāt. ut Ludouici mitiſſimo ingenio principis amicitiā Taraconenſi ſuperbiæ anteponeret: quodq; Ludouicus ipſe & auxiliū p facultate ſe ſubminiſtratuꝝ pollicebat. Accedebat etiā qđ pulcherrimū exiſtimabat: ſi cuius mō Alphonſus domitor haberi cupiebat: ipe ceſſor Italiæ haberetur. Quibus rebus pmotus claſſem parari iuſſit: Præerat tūc genue cremagnola: q & militaris diſcipline pitiſſimus & qđ tāto appa

tui usui esset: probe callens: omnia q̄ diligentissime subministrabat: eoq; maiore studio: quod iam a Philippo dux classis eius designatus erat. Itaq; ingētis magnitudinis naues duodecim & triremes duas supra uiginti coegit: ex quibus Ludouicus quattuor parauerat: quas præter equites externosq; pedites e Mediolano missos egregie naualibus sociis & genuensi milite muniuit: iamq; omnes in portum conuenerant: nec aliud præter aduersos uētos remorari classem putabatur: Cum repente Guido taurellus eo a Philippo missus posthabito Cremagnola: classi preficiur ueluti nihil tanto studio Philippus curaret: quā ut inter duos egregios belli duces implacabile odiū subministratis æmulationum irarumq; causis acueret. Nam pauloante a genuensi bello: abdicato Guidone: Cremagnolā prætulerat: Itaq; Guido classe per asperam hyemem e genuensi portu soluta: Caietanum sinum cum longis nauibus primum: paulo deinde post cum onerariis secundo uento portum subiit At Caietani qui intra urbem regium præsidium receperant: tāte classis repentino aduentu territi: ad Taurellum legationem mittunt: pactiq; ut hispano præsidio incolumi abire liceret. urbem dedire. quorū exēplum omnes ferme maritimæ urbes populiq; secuti gottholanos eiecerunt Reginæ Philippiq; imperia facturi. Superat una Neapolis quæ cū terrestri exercitu obsideretur: Taurellus in portum delatus classem haud longius tæli iactu ab littore in ancoris stare iussit: & ita multo artius mari quam terra ea urbs obsideri coepta est. Quo tempore Franciscus Sphortia Guidoni: & illius opera Philippo postea magna ac prope singulari beniuolentia iunctus est. Quod quidem tantarum rerum quas in sequentibus annis Franciscus ipse per Italiam fortissime gessit: initium fuisse constat. Circūsessa per hunc modum terra mariq; Neapolis rei frumentariæ primum deinomnium fere rerum inopia durius haberi coepit. Tuebantur intus obsessos ciues magno militum præsidio ut supra ostendimus: Petrus infans regius frater & cum eo Iacobus caudola Berardinus cardensis & Vrsus ursinus ductores egtū insignes. Itaq; cū oppugnare Vrbē obsidentibus ipsis nō uideret: nec classis finito stipendii tempore manere loco amplius uellet: & inclusi diutius obsidionem perferre non possent: colloquia sunt cū Neapolitanis haberi coepta: moxq; factis paucorum dierum īduciis: missi sunt ad Iacobum qui eum edocerent: nullas in Italia classes nullos exercitus in quorum subsidiis spem ullam ponere posset: eum aliquandiu deditionem differre: effugere aūt nequaq̄ posse: quanto satius esse prudenti necessitatem in gratiam uertere: posse si sapiat: & Reginam & Philippum non mediocri beneficio sibi conciliare: Neapolitanis ciuibus præterea deditionem nō ingratam fore: Ad hec Iacobus qui propter innatam auariciam semper uænalis fuit: ita respondet: magna sibi militiæ stipendia deberi: si urbe excedat. neminē æs deprompturum q̄diu urbem obtineat. esse sibi idoneum ac certum consequendæ pecuniæ pignus. His colloquiis temptatis sæpe utrinq; animis factum est tandem: ut ii pecunias Iacobo Philippus pendat. urbs dedatur. Re Mediolanum perlata conquisitum continuo aurum Genuam mittitur. idq; naui celeriter delatum Iacobo numeratur. Interim Berardinus ubi præter cætera incōmoda quæ obsidio afferre solet. Caudolam se insciente: cū hostibus clanculum conspirare uidet: impetrata a Francisco fide publica abeundi urbe egressus omni suo equitatu ad Bracium cui iure militiæ obstringebatur: se recepit. Caudola & si consumpto inducіarum tempore factis fere quotidie eruptionibus manus præcipue cum Shortiano milite conserebat: Tamen accepta pecunia fœdereq; cum hostibus icto tuendæ urbis curam intermittit: Ex quo factum est: ut Sphortiani caudolanis militibus intermixti partim portis partim muris urbem indefensam inuaderent: ex cursionibusq; dein uicatim factis: petrus infans & qui superfuerant regii milites in arcē nouā confugerēt. Fráciscus & Michael urbe plane potiti: eā

Reginæ poteſtati tradidere.quorum tanta fuit modeſtia.ut in tanto rerum motu ac tumultu nulla uis neque publice neque priuatim Neapolitanorũ cuiquam illata ſit. Recepta per hunc modum Neapoli . omnia Traconenſium præſidia:arcibus ſolum quibuſdã in eoꝝ fide perſiſtẽtibus:regno demigrarũt . Qua quidẽ re pacatis ubiq; populis omnes nulla uſi exceptione Reginæ ĩperia faciebãt. Quibus geſtis rebus iam per Italiã Franciſci nomẽ prædicari celebriuſq; in dies fieri & grauiſſimo inſuper Taurelli apud phi lippũ teſtimonio magis atq; magis augeri cœptũ eſt. Ea impulſus fama Phi lippus qui præſtãtibus uirtute uiris ſuũ exercitũ muniri plurimũ delectabatur:Iuuenẽ cũ Sphortianoꝝ militũ robore ſtipendio non multos tamen in menſes magna omniũ expectatione cõducit. Perſeuerabat ĩterea obſtinato animo in Aquilæ obſidione ſũmo conatu Bracius poſt Sphortiæ obitũ confidentior factus cõtractiſq; undiq; uiribus:ad urbem caſtra admouerat: omniq; fere cõmeatu intercluſam multis machinis quatiebat . Quod cum Martinus põtifex & Iohãna regina moleſtiſſime ferrẽt:& Philippus minui nõ augeri Bracii uires cuperet cũ florẽtinis ſentientis:cũ quibus ipſe bello cõtendebat:haud cunctandũ quin laborãtibus extremo periculo Aquilãis ſubſidiũ ferãt rati iubent omni ex parte exercitũ cogi:& aduerſus hoſtẽ ad liberandã obſidione periturã urbẽ ſumma celeritate duci. Cõueniunt unũ ĩ locũ nõ multis poſt diebus Iacobus caudola:Franciſcus Sphortia cum Michaele attendulo & duo Ludouici Sanctoſeuerinas & columna:multiq; præterea alii:qui ſub pontifice & Regina merebãt. Imperãdi autẽ propter ætatem omnis caudolæ datur poteſtas.Cum his etiã mittitur a Pontifice Franciſcus piccolpaſſus bononienſis:q; poſtea Mediolani archiepiſcopatũ geſſit cũ pontificiis ſignis legatus:In huius belli euentũ uariis uotis tota animũ erexerat italia.Ex his.n.duobus exercitibus:romana ne eccleſia ſeruiret:an imperaret:& Neapolitani regni ſalus omnis & reꝝ inſuper Mediolanẽſiũ æthruſcaꝝq; & totius deniq; Italiæ ſtatus pendere uidebaẽ. Itaq; kalẽdis Iuniis Aquilanoꝝ fines ingreſſi haud longius ab urbe quattuor paſſuũ millibus caſtra ponũt: Ab hoſtilibus uero caſtris nõ amplius duobus. Mons quidam haud magnæ altitudinis ſed tranſitu perdifficilis inter utraq; caſtra ĩtercedebat. Ardebant propinquiores facti paribus animis in præliũ pariq; fiducia utriq; exercitus:iamq; Braciani inſolẽtius iactabundi uictoriã ĩ manu habere ſe exiſtimabãt:nihilq; magis ueritũ Braciũ ferunt:quã ne paruo detrimento hoſtes pfligatos cerneret.Is enim ut erat bellãdi præliãdiq; callentiſſimus:de hoſtiũ aduentu certior factus:montis eius ſummũ:quod hoſtibus impendebat:duobus munierat caſtellis:& in iis magnas pedeſtres copias collocarat.Ad radices autẽ montis qua hoſtibus in campeſtrẽ planiciẽ deſcenſus erat:omnia aquis ex proximo Aquula fluuio deductis in ſtagni ſimilitudinẽ cõpleuerat.Inde ipſius caſtra incipiebant equitibus ſupra quattuormillia robuſtis quidẽ & exercitatis permunita:quos ĩ quattuor & uigĩti ordines inſtruxerat.Inter reliquos aũt præfectos ductoreſq; hi principes erant:Nicolaus picininus:Petrus lohãnes Paulus:comes populi. caſtellanus roſeus: Malateſta balio peruſinus:Antonellus ſenenſis .lohãnes Antonius aquaſpartanus.Nicolaus piſanus.Paulus piſcius:Teuerutius:lohãnes picininus burgenſis:Cathamellata.Comes brandolinus:Boldrinus papienſis. Lucas & Trouarellus Aretini:Mattheus & Raynaldus ex gallia narbonenſi . lãnucius focus:Agamemnon peruſinus:Philippus dalmata:& Petrus texta:uiri ſane fortes & magnũ belli uſum habentes.Iuſſerat præterea Bracius eundem Nicolaum peruſinum:cui propter corporis breuitatẽ picinino cognomen fuit:uirum certe bellicoſum & impigrum cum equitibus quadringentis & ualido peditatu e regione urbis ĩ eo colle cõſidere:qui dicitur Sancte Marie ad collẽ maii:ne qs ĩpeto ab urbe erũpẽs pugnãtes ſuos a tergo adoriret.ĩter cætera aũt quæ Bracio eo tpe curæ erãt:illd maxĩe puidedũ putauit.

ne frumentū aut ullus cōmeatus in urbē per insidias īportaretur: cum de Aquilano populo paꝛ sibi negocii fore existimaret. At contra ecclesiastici exercitus duces: posteaq̄ hostē præstare loco uidēt: quē putarant eoꝝ aduentu non cōgredi ausurū sed deserta aquilana obsidione: procul cū exercitu abiturū: maximā habendā esse censent cōmittēdi prælii rationē. Itaq̄ cōuocato cōcilio: in diē posterū quæ more christiano feria sexta erat pugnā denunciāt: equestresq̄ ordines quēadmodū dimicaturi essent: constituūt. Cæterum una maxime difficultas eos perturbabat: qđ ex montis cacumine descensuro in planicie agmini iter esset perangustū: quo uix bini equites ire simul possent: prodirētq̄ ob id in manifestā perniciem ordines primi si in eos impetū hostis fecisset. Contēdentibus igitur inter sese deinceps ducibus Ludouico colūnæ duos equestris agēti ordines præire cæteros sorte contigit. Secundū locū Franciscus cum ordinibus quīq̄ ultro sibi delegit: quē Michael cū duobus subsequeretur: Dein cōmuni omniū consilio decretū est: ut hos pone lacobus caudola sex suos duceret. Post eum Fredericus matelicensis & Paulus carthæna cū tribus sequerentur. Tartaliani prætorea cum ordinibus duobus: quoꝝ tartalia dux superiore biennio ꝓditionis insimulatus: Auersæ ab Sphortia obtruncatus fuerat: Nouissimus omniū Ludouicus Sāctoseuerinas cum duobus equitū ordinibus & peditibus trecētis subsecuturus esset. Aderant pedites reliqui supra mille & trecentos. Hi galeas clipeosq̄ ferētes equestres ordines anteire iussi. Constabāt equestres singuli ordines equitū numero supra ducētos egregiæ equis armisq̄ ornatos. Quæ cum intellexisset Bracius: posteaq̄ suos ad futurā pugnā instruxit illoꝝ animos oratione cōfirmat: scire se hostes numero superiores esse: sed uirtute longe inferiores: collectitiū & inualidū exercitū & male inter sese consentientē. Proinde omnes ut bono essent animo: hortari: certamq̄ uictoriam polliceri: & ob id tabulas ad patentes sui tabernaculi columnas affigi iubet: in quibus erant descripta omniū sui exercitus militū nomina: ut numerus omnibus innotesceret. Quin quo magis hostes contēnere uideretur mittit in ipsoꝝ castra cum litteris tubicinē: quibus duces omnes & hortabatur: & prouocabat in prælium: addebatq̄: per te eis licere: sine ulla prorsus uel molestia uel īpedimento & montē ascendere & ex eo in æquū campum descendere. Idq̄ iureiurādo inuiolatū fore affirmabat. Quibus auditis cum a cunctis silentiū seruaretur: Franciscus Sphor. ad Piccol passum legatū cōuersus: Si iusseris pater inquit: posteaq̄ nemo respondere audet: ipse ut luuenis respondebo. Responde igitur ait ille subridens. Tum Franciscus conuersis ad tubicinē oculis. Dic inquit: Bracio: nos pro uoluntate nostra ī eū uel inuitū & in suā quidē rem malam uenturos. Itaq̄ postridie eius diei ut erat ante cōstitutū: ubi illuxit: duces instructa acie collocatisq̄ inter postremum agmen impedimētis montē subeunt: nullo in eos ab hoste impetu facto: Quo exsententia occupato liber inde prospectus in hostilia castra dabatur. Illic bracianū exercitū in acie stantē conspicere omnibus licebat. Cœpere ad montis radices omnes quidē pedibus descendere: Nam propter callis angustias rupesq̄ præruptas equo descendere coacti sunt: ob eamq̄ rē eos qui primi descendissent: fama est: turbatos non mediocriter trepidasse. At Bracius siue quod iureiurando per litteras ut docuimus: se obstrinxerat: liberam hostibus in planicie descendendi potestatē fore: siue quod tanta animi uis & spes certa uincendi in eo esset: suos intra aciē tandiu continuit: donec hostes in apertū campū omnes descendisse uidit. Nam cū in eos qui primi descēdissent: impetū facere a suis admoneret: lactabundus respondisse fertur: se propterea liberū illis descensum præbuisse: quo nemo ex pugna euaderet: cū tot ex hostibus equos penes se quasi ad præsepiū deligatos habere uideret quot in planicie pueniissent. Iā plærīq̄ ordines planiciem tenebant: & reliqui per decliuū subsequebāt: cū multos ex his Frāciscus timore

territos uidit. Hos certa uincẽdi ratione adhortatur: ut forti animo: sint: uictoriæq; præmia cõmemorat. Item contra si tergi hostibus uerterint: omnia uictis impedita: nullum fore uspiam tutum locum cõmemorat. Proin se ducem & militẽ sequerẽtur: suo exemplo ré sternue gererét: & quãta sem per Sphortianis in prælio fuerit animi uirtus meminerint. Hoꝝ ubi cõfirmatos in pugnã animos uidit: instructa cõfertaq; acie in hostem pergit. Idé faciũt reliqui. Iusserant enim eccl esiastici duces: quo expeditius cum hoste manus cõsererẽt: ut omnes cũ primum ueniſſẽt in æquum campum exudo paluſtriq; solo iam facto ita ut equos ægre sustineret: in aridum unde sibi parũ ab hoste timerẽt: celeriter progrederẽtur: Quod a Braciano milite ui detur illis fuisse sine cõtrouersia permissum. Primus igit omniũ Ludoui cus colomna ut erat ante cõstitutũ: cursu alacri hostẽ inuadit. Huic contra Vrsinus fit obuius: quẽ mox subsequitur Petrus Iohãnespaulus: qui ad resi stendum paratus aderat: hostemq; repellit. Hũc Sphortiana cohors magno excepit impetu. Itaq; collatis signis ad secũdũ ab urbe Aquila lapidé maxi mis utrinq; uiribus ac exæstuantibus animoꝝ ardoribus pugna cõseri cœpta est: & nõ minus ipsi duces quã milites sese inter pugnãtes inferunt. Inter fortissime dimicãtes Leo Sportia Frãciſci germanus frater adolescens pugnãdi auidus prolapsus hasta humi prosterniť. Is dum rursus equũ conscẽdere innitiť: ab hostili turma circũuẽtus capitur moxq; in proximũ muni cipiũ custodiẽdus perduciť. At Franciscus id conspicatus maiore in hostes ira incẽditur: manuq; ex suorum robore celeriter facta: qui ob recens Sphortiæ funus omnes uno ordine nigrãtibus cristis lugubribusq; equoꝝ faleris ornati ꝓdierant: rursus dimicãte e conspectu hostẽ impetit: acerrimeq; pugnã lacessit. Aderant inter primos eius lateri cõmilitones Catabriga: Biaicus Manus barrilis Neapolitanus: Pellinus: Gerardus: Sanctiparétes: quẽ supra noſauimus: & Betutius corteſius cotignolani: Angelus Asculanus: Cæsar martinẽgus: & Reinaldus bulgarellus. Hi nunc hostes enixe repellũt: ꝑmũtque. Nunc & ipsi item repelluntť: & premuntur: Nã cõtra a Bracio duce immissi comes populi: Malatesta Antonellus Senẽsis: castellanus: & Aquaspartanus magno equitũ numero stipati ptinacissimis animis eoꝝ impetũ fortiter & sustinebãt: & reprimebãt. Ab iis Martinẽgus in terrã deiectus interci pitur. Subeũt alii ex Sphortiana luuẽtute: Michaele attendulo duce: pugnãque acrius conserũt: qui dum hostes enixius primo impetu agunt: Senensis multitudine circũseptus compræhendit. Lex erat utrinq; forte dimicanti bus data: eaq; uincendi studio seruabatur: ut quisq; perturbare cõficereq; hostẽ nõ aũt capere conaretť: nõdum inclinata aduersarioꝝ acie: ne in quærenda seruãdaq; præda & pugnãdi tẽpus amitteretť: & acies milite nudaretť At Bracius ubi uidet suos urgeri: magnã equitatus partẽ quæ núdũ se prælioꝫ miscuerat: una immittit in hostes: ut suis defatigatis & uulneribus pœne confectis subsidio sit: prælium q; instauret. Hoꝝ ductores erant Nicolaus pisanus: Paulus piscius: Boldrinus: Lucas aretinus cũ Trouarello: Iohãnes burgensis: Teuerutius: Philippus dalmata Petrus testa: & duo ex prouincia narbonẽsi quos diximus qui suis cum ordinibus magnis uiribus inpugnãtes Sphortianos feruntť: eosq; paulũ loco submouẽt. Sed illis postea fortissime resistentibus pugna atrox cõseritur. Quare fessis lõgo dei ssimoq; certamine numeroq; pressis Sphortianis: Iacobus caudola cũ omni suo equitatu opem ferẽs: in bracianos magno irruit impetu. Augeť hinc atq; inde pugnãtiũ numerus: exasperatus: erudescitq; mutuis uulneribus pugna: Iamq; Bratiani uicoacti paulatim cædere uidebãtur: cũ Bracius qui omnia ingenti animo & circũspiciebat: & prouidebat: pugnãtes suos adhortatus ut paulũ uim hostium sustinerent: donec socii eis auxilio adesent: continuo Brandolinum cathamelitam: Ianutium & Agamẽnoné cum ordinibus octo apprime ad conferendum prælium instructis: ac magnum insuper peditum nu

merum prælium ſubire imperat: quos uelut præcipuam arcem & præſidiū ad hunc uſum ſeruauerat. Cum his ultimo conatu experiri omnino pugnæ fortunā cōſtituit. Exiſtimās illoꝝ uirtute ac numero hoſtes loco pelli & in fugā tandē compelli poſſe. Certaꝫ igiꝫ uniuerſis copiis ſummo cū uitæ periculo. Vtrinq; uulnera utrinq; cædes inferunꝫ: nec uno ſed pluribus locis uno tēpore prælia committuntur. Hac fugiunt. illac premunt. clamoribus ſonituq; tubarum omnia reſonant: omnia fremunt. perſtrepūtque. Inter ſpē & metū omnia tumultuātur. Idem eodē fere momēto nūc uictores nūc uicti uidenꝫ. Nā cum omnes undique coiiſſent ordines: tum demū ītermixti inter ſeſe equites peditesque uulnera cædesque īnumerabiles edebāt. Fit magna præcipue equoꝝ ſtrages. Planicies tota cruore cadaueribuſque fœdabaꝫ. Aquaſ partāus inter alios haſta trāſfixus cadit. Tū Bracius maiorꝫ ſuoꝝ parte rurſus coacta magnoq; adnixus conatu in eccleſiaſtica caudolanaque ſigna impetū facit: ac inter primos Philippus Dalmata & ſigna & īperatorē audaciſſime impetit: atq; proſternit: Quibus ſic humi pſtratis: ac ſummo ubiq; inter hoſtes læticiæ clamoꝝ ſublato uictores iā ſeſe Braciani arbitrabātur: Quod conſpicatus Nicolaus picininus e mōtis ſupercilio: ubi aduerſus Aquilanū populū uti demonſtratū ē: a Bracio ſtare iuſſus erat. pdē ut ferē cupiditate allectus ad diripiēda hoſtiū impedimēta: quæ paulatī e mōte in planū deſcendebāt: relicta in monte peditatus parte: cū reliqs cōuolat. Quod ubi Aquilani aīaduertunt: haud ſibi amplius euentū pugnæ expectādū rati: facto repēte agmine: uniuerſi erūpunt. Quos in monte picininus pſidio reliquerat: paruo labore loco deturbāt: & in Bracianas cohortes delati magnos & inſperatos excitāt tumultus. Interim Frāciſcus & Michael cognito in quāto cōis omniū ſalus diſcrimine uerſaretur: cū iā eccleſiaſtica acies inclinari pelliq; cœpiſſet: ad ſuos cōuerſi: quod ī tāto tumultu uox exaudiri nō poterat: manu enſeq; ſignificātes ſuos cōtrahunt: globoq; ex iis facto pugnam inſtaurāt: acerrimā. Frāciſcū caſſide nigrātibus criſtis tripliciq; īſurgenti ordine conſpicuū omnes pro regio ſigno aſpicientes: quocunq; ſe ſe inferebat: ardētiſſimis animis ducē ſequebāt. Is enim q̄ in ptē ſe īmiſcebat: ibi cōfertiſſima acie res gerebaꝫ. Ibi ueræ uirtutis argumēta laudeſque bellicas pulcherrime ſpectare licebat. Quare Brādolinus q̄ inter Bracianos ſine cōtrouerſia nulli erat uirtute ſecūdus: cū is quocūq; iſſet: ſibi fieret obuius: admiratus uiri uirtutē. & qs inqt: hic ē nigrāti īſignibus ornatus criſta qui tā infeſtus ante omnes cruēto mucrone dimicat: quiq; nulla hodie ptē oculis meis eripitur? Cui reſpōſū cū eſſet: Frāciſcū Sphortiā eū eſſe. Nimirū ait: hic Sphortiæ filiū ſe oſtēdit. Cū uaria fortūa iam horis amplius octo collatis ſignis pugnatū eſſet: eo res deducta ē: ut ſtātibus e cōſpectu duobus infeſtis exercitibus: ita ut mutuo ſe omnes uno proſpectu cōſpicerēt: eo ſpatio quod ad lapidis iactū inter utraſq; acies ītercedebat: nō magno militū numero dimicaref: & nūc hi curſū ī hoſtes inirēt: nūc ad ſuos repulſi recurſum redintegrarēt: & nūc illi idem facerēt. tādē ſeu ducē militūq; prudētia & uirtute ſeu diuino cōſilio effectum eſt: ut uno tēpore unoq; momēto uniuerſa eccleſiaſtica manus īgenti undiq; ſublato clamore: cōfertiſſima acie moueretur: ac ferretur in hoſtem: Nec poſthac quiſquā prius fieri ſolebat: hoſtibus terga uerteret. Hunc tātū braciani impetū ægre ſuſtinef cœperūt. Tum Pellinus cotignolanus ingēti animo uir & manu promptus medios p hoſtes inter ferro apiens ad braciana penetrat ſigna: eaq; mox audaciſſime humi pſtrata deuoluit. Hūc Ludouicus Sāctoſeuerinas: Paulus cathæna: & Fredericus mathelicēſis q ſuos adhuc ītegris uiribus acie cōtinuerāt: ſecuti hoſtes acriter pturbāt: eoiq; īgruētibus undiq; aliis repellūt: ſternūtq; paſſim magna cæde. Inclinata igiꝫ re braciani territi animo dficiūt: & loco cedere icipiūt. Tū demū Bracius ſe erraſſe aīaduertit: q; minus æquo iudicio hoſtiū uirtutē dimēſus eēt: ab contēpto hoſte inſpiratā ſibi cladem inferri

Brādolinus

clara uoce obteſtatus. Quare diſperata ſuoꝝ ſalute omnẽ ſpẽ in fugæ auxi
liũ ponit:ac in proxima ſuæ dicionis oppida ꝓperare cõtẽdit. Viderat eũ
in fugá equũ intẽdẽté Frácíſcus:q ex quo pugnari cœptũ é: uigilãtiſſimis
eũdem oculis aſſidue obſeruabat. Ea igiť re preſpecta: ſuis q proximi eſſent
ut ſe ſequãtur: iubet. Factoꝙ agmine obuios quoſꝙ iam ꝓterritos: ꝓterit:
uulnerat: equos uiroſque ꝓſternit. Vi uiá aperit & uertẽté iam terga Braciũ
q ne agnoſceret: galeá abiecerat: celer ĩſeqť. Erat. n. Bracii galea ſerico tecta
purpureo & argẽteo torque ĩſignis: quẽ eminẽtiores argẽteæ pilæ ornabãt.
Cum ita Frácíſcus ꝓ innumerabilia occurrẽtiũ uulnera Braciũ inſequeret:
effectũ eſt: ut ille fugiẽs. ab expedito & audaciſſimo Sphortiáo eqte. cui ful
ginato erat cognomẽ: ſæpiuſꝙ ut ſeſe debere: Frácíſcique fidei ꝓmitteret
admonitus nihilque reſpõdẽs: in occiput lœtali uulnere ꝓcuteret: & ita re
pẽte uir bellicoſiſſimus eo uulnere accepto ꝓceps in terrá corruit. At bra
cianus exercitus qui iam inclinari & in fugam uerti cœperat: audito ducis
caſu: tum demũ quaqua uerſũ fũditur: ꝓfligaturꝙ & q̃ in partẽ ſors ſe ob
tulerat: quiſꝙ fugæ ſe mandet. Itaꝙ cæſoꝝ captiuorũꝙ magnus numerus
fuit Caſtra deinde diripiunť. In prædá omnia uertunť. Braciana ſigna Flaſ
cus ad Franciſcũ refe rt. Pauci Braciani noctis beneficio: quæ inſtabat. ꝓ fu
gam in ꝓxima municipia atꝙ oppida euaſere. Quoꝝ in numero fuere Ni
colaus picininus Nicolaus fortebracius Stellæ Bracii ſororis filius: unde
Stellæ cognomẽ accepit: qui in otriculũ municipũ ſeſe receperũt. Comes
aũt populi in oppidũ qđ populũ uocãt ſuæ dicionis: & Petruſiohánes pau
lus omniũ poſtremus Siciliánũ proximũ municipiũ ægre cõfugerũt Interĩ
Leo Sphortia q ut ſupra dictũ eſt: initio pugnæ captus fuerat: manumiſſus
ad ſuos rediit. ꝑſe Bracius ſemianimis clipeo in caſtra referť: & quanq̃ eũ
amicis mitiſſimiſꝙ uerbis Frácíſcus ad reſpõdẽdũ: omni adhibita medico
rũ ope adhortari nõ deſiſtebat: Ille tamẽ nullũ ſeu grauãte uulnere ſeu in
dignãte aĩo uerbũ emiſit. Die poſtero ad ueſperá expirauit. Miſerãt paucis
ante diebus in caſtra ad Braciũ Florẽtini Neriũ Caponẽ Gini filiũ cũ ſex
& ſexaginta aureũ nummũ millibus legatũ: qui eũ ſtipẽdii iure quo Floren
tino populo obſtringebať: ſubactis aut ſolutis obſidione Aquilanis ĩ Flami
niá cũ exercitu aduerſus Philippũ traduceret: Ná acepta ſupioŕ áno Carolo
Malateſta duce apud Zagonariá Flaminiæ uicũ ingẽti clade magno Philip
pi metu tenebãtur: Braciuꝙ ob id illius uiribus opponere ſtatuerãt. At Bra
cius q ut ſupra oſtendimus: tãtos ſibi ſpiritus ſumpſerat. & tãta dominãdi
cupidine flagrabat: ut nõ modo Aquilanos in dicionẽ ſuam redigere poſſe
putaret: ſed ad ipſam etiam occupãdam urbem Romam Neapolitanumque
deinde regnũ ſuadẽdũ: ſublato maxime e uiuis Sphortia: animũ mentẽque
uertiſſet: iamꝙ minitabũdus inſolẽtiſſime Martino põtifici renũciari iuſ
ſerat: ſe illum eo redactuꝝ: ut ꝓ denario miſſas centũ celebrare cogeretur:
ita legato reſpõderat. ſe niſi deuicta ea q̃ obſideret: Vrbe Aquila: qua breui
ſe potituꝝ ſperabat. nunq̃ loco deſceſſuꝝ. Quare auꝝ paganicæ municipii
caſtris proximi Bracii legatiꝙ iuſſu ſeruabať. Quod ubi Iacobus & Franciſ
cus poſt pugnã cognouerũt: municipiũ milite circũſederi imperãt. Huc ꝓ
noctẽ Nicolaus Picininus cũ eo q prælio ſuperfuerat: equitatu ſe cõtulerat
quo cũ pacti ſunt: ut pecuniæ pars illius eſſet: Pars uictoribus daret: Ipſi ue
ro picinino cũ ſuis incolũi abire liceret. Pecuniá ĩter ſeſe duces partiti ſunt
Struxerat interim caudola Picinino inſidias: ut ex itinere neglecta fide data
& auro illũ & bonis cæteris exueret. Quod cũ perſẽtiſſet Frácíſcus: indigna
tus: nequaq̃ id ſe paſſuꝝ dicit: ꝓin armari ſui equitatus parte iubet: & Pici
nino tãdiu præſidio fore: donec tutũ in locũ peruenĩſſet. Hac tãta uictoria
parta: eiuſꝙ ꝓ loca finitima uelociter rumore plato: nõ modo Aqlani obſi
dione & imminẽtiſſimo periculo: & Martinus põtifex item & Ionãna Regi
na maximo metu liberati ſunt: ſed uniuerſa etiam oppida atꝙ urbes: quas

in piceno agro in Vmbris atq; æthruſcis Bracius obtinuerat: rebellione con
citata in priſtinā pōtificis eccleſiæq; Romanæ fidē rediere. Hæc ubi primū
pugna quæ ſane acerrima & cruētiſſima fuit: & qualē noſtra memoria pau
cis locis uidere contigit: Romæ nūciata eſt: Martinus pontifex tāta animi læ
titia affectus eſt: ut incredibile dictu ſit cumq; ēt in argumētū publicæ læti
ciæ p omnia tēpla ubiq; æra perſonaſſent: tāta fuit exultātis multitudinis
uociferatio atque tumultus: ut uix plærūq; ſonitus ille ingens audiretur.
Exatiata poſt hæc omniū læticia: decreta eſt ab eo tridui p urbē ſupplicatō
ut fauſtæ rei fautori in primis deo honores ac laudes haberētur: cui ipſe
gratias ingētes agere non ceſſabat: eo.n. ipſo die quo dimicādū erat: eucari
ſtiæ ſacrificiū celebranti ſibi deūq; optimū maximū multis lachrymis orā
ti. ut ſe eccleſiamq; eius a Tyranni & hominis inſolētiſſimi manu liberaret
q; piētiſſime orauerat: ex ſententia euenit. Poſthæc Bracii corpus Pontificis
iuſſu Romā delatū eſt: cūq; poſtea in id multis execrationibus deſæuiſſet:
q; infeſtus eccleſiæ inſpectator & in ea puicatia extinctus eſſet: ꝑfano ſo
lo cōditū fertur. His rebus feliciſſime geſtis: Frāciſcus Romā a Martino ac
cerſit: a quo paterno quodā affectu exceptus eſt: quippe q; inter loquēdū di
lectus ſuus eccleſiæq; almæ filius ab eo ſæpius appellatus ſit. Cumq; eum
multis laudibus extuliſſet: plurimiſq; benedictionibus ꝓſecutus eſſet: Vade
tandē inq; t: dilecte nobis fili: & de nobis in chriſto Ihesu tibi omnia polli
cere. Interim ſoluto ad Aqlam eccleſiaſtico exercitu: Michael cū Sphortia
na manu ī agro Romanū ꝓfectus: nō ꝓcul urbe cōſedit. Dein Frāciſcus a Pō
tifice aduerſus Corradū trincium mittit: qui cū Fulginatibus imperaret:
Bracianarū partium factus: eccleſiæ rebus ſemp infeſtus fuerat. Quo cū per
ueniſſet: Fulginatiū primum agros paſſim populatus: multa nō tam muni
cipia q̄ oppida partim p uolūtariā deditionē in poteſtatem redegit: partim
per uim metūq; cepit. Dein urbi caſtra admouit: quare Corradus omni ſpe
auxilii deſtitutus ad has cum Frāciſco cōditiones deuenit: ut Pōtifici eccle
ſiæq; Romanæ deīceps pareret: & quas pōtifex leges daturus eſſet: acciperet.
Quibus cōfectis rebus: Michael cū eq tatus parte ei a Frāciſco cōceſſa a Mar
tino conductus ī Romanū agrum hyematum ꝓficiſcit. Frāciſcus uero ī op
pidū Aquāpēdētē a parte Sphortia iandiu poſſeſſū ſe cōtulit. Ibi p ꝓxima
oppida milite diſtributo hybernādum ſibi ſtatuit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER SECVNDVS.

Vm per otium in Aquāpendente Franciscus agit: & ſtipēdii
tempus quo Martino pontifici Philippoq; duci obſtringebat
effluit & hyems prope cōſumitur. Interim & a Philippo ipſo
& a Florētinis q̄ inter ſeſe nō minus armis q̄ mutuis odiis de
rei ſumma certabāt. mittunt: ad eū legati: quo illū magnisco
ditionibus ꝓpoſitis quiſq; ſuæ partis facere cōarent. Sed Frā
ciſcus qui ſtipendii negociū ī diem ducere ſtatuerat: quo melius rebus ſuis
cōſuleret: nulli ſe certo fœdere aſciſci: nemini tamē cōducēti ſui ſpē adimit
Omnes accōmodata quadā oratione deſtinet. Florētini interea bracianos
milites q̄ ex Aquilana clade ſupfuerāt: bonis denudatos fere omnibus uagā
tes: Oddone Bracii filio & Nicolao picinino ducibus: cōducere: dataq; ad
tim pecunia: equis armiſq; reſarcire atq; ornare nō deſiſtūt. Deinde coacto
undiq; haud exiguo equitū ac peditū numero duces iidē ex æthruſcis mo
uēt: ī Flaminiā ut iuſſi erāt: ꝓfecturi aduerſus Guidonē Antoniū Māfredu
fauētinis ꝑerātē. & Philippi tūc partes ſequētē. Iamq; ſuperato Apēnini iu
go ī Amonis uallē ꝓuenerāt. cū p arctiora mōtis loca ab ingenti agrestium

multitudine preſſi ꝓfligant̃:Oddo a multis circũuẽtus ĩterficit̃.Nicolaus cũ Frãciſco filio capit̃:Fauẽtiãq; ꝺducit̃:pater ĩ uincula ãb Guidone cõiici tur:Filius Mediolanum ad Philippum ꝓducit̃.nõ abeſt tamẽ ſuſpicio:quin Nicolaus rei & gloriæ cupidus ut ſolus bracianoꝝ omnium q̃ poſt Bracii ĩ teritum ueluti e naufragio cõuenerãt : ductor euaderet: perfidia & fraude Oddonis cædi cauſã ꝓbuerit.Dum Piciniꝰ carcere retinet̃:Guidoni p ſuadet:ut relicto Philippo florẽtinas partes multis ꝓpoſitis præmiis ſeque ret̃:q̃bus ille facile adductus utq; etiã florẽtinoꝝ bẽiuolentiã q̃ dicioni ſuæ eſſẽt finitimi:benefitio ſibi cõciliaret ad eos deſciſcit: Nicolaũq; ĩ libertãt reſtituit.Cæterũ eo anno q̃ uigeſimis quĩtus ad quadringẽteſimũ & mille ſimũ a Natali chriſtiãno numerat̃: Blanca Maria pridie Kalẽdas Apriles in Septimo Ticinẽſi municipio nata eſt: Quo etiã tẽpore Frãciſcus cremagno la uir ĩgentis ſpiritus reiq; militaris ſciẽtiſſimus: & quo duce multa Philip po feciliter ſucceſſerãt:cũ ægre impatiẽte:q; ferret:Guidonẽ Taurellũ ĩ præ fectura claſſis ut docuimus:prælatũ ſibi a Philippo fuiſſe:nec minus paulo poſt reuocato ſibi ab genuenſi ꝓcuratiõe Iacobũ Iſſolanũ Cardinalẽ bono niẽſem ſucceſſiſſe:cumq; ẽt ad hæc cerneret:ſuos apud Philippũ obtrectato res gratia & auctoritate plurimũ ualeꝝ:ſeq; quottidie magis atq; magis deſ pectũ iri:nouiſſime uero illius cõſpectũ adiꝝ ꝓhibitũ ĩdignatione cõmotus Mediolano exceſſit:& ĩ ſua oppida quæ ĩ trãſpadanis poſſidebat:ſe recepit unde paucis diebus dum principũ populariũq; animos explorat : conſump tis a Venetis ſtipẽdio cõductus:ꝑ Taurinẽſes perq; Allobrogas quos nũc ſab baudiẽſes dicũt: Alpes trãſgreſſus & ꝑ germanos iter faciẽs:ĩ Venetoꝝ fines peruenit:ac terreſtri exercitui nõ multo poſt præficit̃ : Iam ꝓpe uer trã ie rat:cũ tãdẽ Frãciſcus Sphortia poſt multas magnaſque a Nerio capone Flo rẽtinoꝝ legato cõditiones ꝓpoſitas ad Philippi partes animũ deflixit.Itaq; Martino põtifice & Iohanna regina nõ annuẽtibus modo ſed magnope et adhortãtibus ita cũ Philippo de militia ſtipẽdioq; cõuenit. Vt eq̃tes ſupra mille & q̃ngẽtos pedites trecẽtos deſtinata mercede aleret quẽ q̃dẽ militũ numeꝝ & ſi Floretini ſe duplicaturos maioꝛẽq; pecuniã daturos illi ſæpius polliceren̄:tamẽ ea omnia prætermittẽda ſibi duxit:quo Philippi animũ cuius amicitiã parare maxime cupiebat:ea oblata occaſione : magis cõcilia ret.Ineunte igit̃ æſtate Maffeo muzano Laudẽſi ĩ primis legato alijſq; Phi lippi nũciis maxime inſtãtibus :repſenta ta militibus pecunia : ex hybernis educit:pauciſq; diebus ornato ex ſentẽtia milite atq; ĩ ordines ducẽ coacto ex æthruſcoꝝ finibus mouet : & ꝑ umbros picẽteſque iuſtis itineribus ĩ fla miniã ꝓfectus primo aduẽtu cæteris Philippi copiis:quæ ĩ ea regione erãt : ſibi additis ĩ fauẽtinũ agꝝ irrumpit.Dein caſtra ad ipſa urbis mœnia locat Tuebat̃ ĩtus Guidonẽ ac ciues Nicolaus piciniꝰ magno militũ roboꝛ :quẽ Florẽtini eo paulo ante cũ ꝓſidio miſerãt.Fiebat crebræ ob id ĩ caſtra erup tiones : obſeſſiſque ĩtra munitiões cõfeſtim repulſis ꝑ urbis portis acriter dimicabat̃.Frãciſcus tẽpus fruſtra cõſumeꝝ dolẽs:diffiſus urbe ualido defẽ ſam ꝓſidio obtineri poſſe: obſidionẽ ſoluit:exercitũq; Immolã reduxit.un de tamẽ nõ deſiſtebat fauẽtinos quottidianis ꝓpe ĩcurſionibus ĩfeſtar:Poſt hæc a Philippo accerſitus circa Idus Auguſtas Mediolanũ petit: ubi ab eo honorifice ꝓbenigneq; exceptus:multis magniſq; muneribus ornat̃.Eũ cer te Philippus unice & diligere:& amare pinde ac filiũ uiſus ẽ: quippe quem & magnis laudibus extollet̃:& maxima de eo ꝓſagiꝝ : coraq; ꝓdicat̃ explerl nõ poterat. Admirabat̃.n.magis atq; magis quottidie tũ illius prudẽtiã ſa cũdiã egregioſq; mores: tũ formæ præſtãtiã uultus geſtuſq; dignitatẽ cõtẽ plãs.Quat̃ dũ Mediolani Frãciſcus immorat̃:uiros q̃dẽ ꝓtãtes ſibiq; cariſ ſimos illi comites adibuit:q̃ omnibus eũ obſequiis ꝓſequerẽt. Poſtea aduẽ tãte hyeme:eũ ad ſuos in Flaminiã remiſit:ut inde in ciſalpinã Gallĩã redi ens ſuas in brixianũ agꝝ copias:ubi ei ſtatiua cõſtituerat: traduceret. Sub

idem quoque tempus Picininus a Florētinis ē Flaminia reuocatus: ītæthuriā aduersus Philippi copias quibus Guido Taurellus dux præerat: in aretinor fines cū omnibus suis copiis hyematū mittit. Is rex nouax cupidus: quo se maiore bracianox militū numero auctū uidet: eo maiore studio augēti sui flagrabat: tāta. n. habēti cupido incesserat: ut nihil esset tam arduū aut periculosū: q & animo & uiribus aggredi nō auderet. Itaq; q̄ maximū pōt militū numerx undiq; cōtrahit: quos uel pecunia cōduxerat: uel pollicitatiōibus pellexerat. Postea uero de occupāda Corthona Florētinorx urbe aretioq; p̄ pinqua p̄ p̄ditionē agere cœpit. Iamq; omnibus ad capiēdā urbē paratis milites nō nulli p̄ noctē introducunt: Sed re p̄dita ad prætoréq; delata cōfestim qui ingressi erāt p̄ muros coacti fuga sese eiecerūt: & ciues facinoris cōscii capti admissi criminis pœnas mox dedere. Ipse uero Picininus spe potiundæ urbis destitutus in agrū perusinū discessit: unde missis ad philippū de stipēdio nunciis obtinuit: ut ab eo nulla cunctatione maioribus ēt rerū militariū cōdicionibus q̄ ipse petisset: cōduceret. Quare Picininus p̄ Flaminiā iter faciēs in lōgobardiā ad Philippū proficiscit. Cæterx Florētini hanc tātā Picinini p̄fidiā grauiter ferētes: cū ī eū aīaduertere nō possēt: p̄ summū dedecus illū decreto publico pede suspēsū q̄ apud eos more maiorum grauissimū notæ genus ē patēti loco depingi iusserūt. Dum hæc ī Flaminia Thusciaq; gerunt: Florētini quibus p̄ superiora tēpora ingēti & assidua p̄pe cū familia uicicomitū bella fuerāt: Philippi potētiā maxime perhorrebant: Nam adeo terra mariq; opibus creuerat: ut regna illi pro libidine aliis adimere aliis elargiri liceret. Flaminiā pœne totā occuparat: ubi magnas copias eo cōsilio alere putabat: p̄ eā regionē uiā sibi ī æthruriā aperiret: Quas ob res ū ad resistēdū modo potētissimo hosti sed ad opugnādū omnia cōsilia cogitationesq; cōuertūt. Alphōsū regē quē ei sciebāt infēsū: q̄ eū in Neapolitano regno p̄turbasset: ut mari cōmuni hosti bellū inferret: sollicitant. Ad uenetos præterea mittūt rogatū auxiliū: q & si nimiā Philippi felicitatē plurimū oderāt: tamē qa cū eo pace cōuenerāt: erātq; societatis fœderibus cōiūcti ī q̄nquēniū neq; odio neq; metu exagitati facile q̄escebant: q̄ppe q̄ malēt: belli euētū expectare alienamq; fortunā in cōsilio hr̄eq̄ armis Philippū lacessere: hostēq; sibi reddere. Florētini tū multos p̄ Italiā tyrānos quibus Phi. terrori eēt: sibi ascisciūt. sed quoniā īminētibus in dies grauius periculis terrebāt mari etiā hostē uexare cōstituūt. Triremes regias Petro īfante duce stipēdio cōducūt: additisq; p̄paucis quas Pisi p̄uerāt triū & uigti lōgarū nauiū classem cogunt: adhortatiq; Tomam fregosum q̄ quatriēnio ante Genuam per studia ciuiū cū arce Philippo tradiderat: unde & Serezana & plærisq; aliis in agro lunēsi oppidis donatus fuerat: ut patriā ab illius iugo liberaret: plurimox insuper ciuium animos multis pollicitationibus ad uendicādā sibi libertatē cōpulerūt. Itaq; p̄suasus Thomas mari & Baptista eius frater terra: Iohāne Ludouico fliſco adiutore: oriētalē genuēsiū orā magno tumultu īuolueī cœperūt. At Philippus cōtra Genuæ cōfestim armari classem imperat: quæ quo celerius instrueret: ipse accolas Pado flumine Banacolario & uerbano lacubus exercitatos ī supplemētū remigū ex lōgobardia mittit: magno præterea delectu habito ad quinq; peditū milia & trecentos equites Nicolao tertio parmēsis Othonis filio duce cui Guerrerio cognomē fuit: p̄ Placentinox fines aduersus fregosos fliscosq; in ligures ascendere iubet. Nondū ornata classis erat: quæ ex triremibus duo de uiginti constabat: cū Nicolaus cū copiis aduētare cœpit: occupatisq; finitimis mōtibus Segestæ īminebat. Deinde cū patiēti cāpo aciem instruxisset: nō detrectaueī hostes certamē. Cōmissum est prælū equestre primū: & cū utrinq; acriter pugnatū esset: tāndē incerta uictoria discessum est. postridie eius diei cum Guerrerius suas copias rursus ī aciem produxisset: tum demum manifesta trepidationis signa ædidere: Nā uixdū philippiani hostē conspexerat: cum

rumore perlato: Fliſcũ cũ lecta quam ex Taro pontremuloq; acceperat: iuuẽ tute e montibus deſcendeſ: In fugam uerſi per inuia quæq; præcipites fere bantur: quos fugientes niſi clauaq; oppidũ excepiſſet: perpauci admodum euaſiſſent: magnus tamen eoq; numerus inſequentibus hoſtibus captus eſt in quibus Iacobus Ieſſus brixienſis & plæriq; alii ex primoribus uiri fuere. Sed non multo poſt ornatus Genuæ triremibus: quibus duæ onerariæ naues additæ ſunt: placuit urbis præſidi in ipſis genuẽſis portus faucibus parata claſſem tenẽri: nequis ĩtra urbem forte tumultus: ubi iam diuerſa animoq; ſtudia exarſerãt: excitareſ. Et quanq; aliquãdo hoſtilis claſſis pugnandi poteſtatem faciebat: tamen Philippiani præfecti qbus ſatis eo tempoſ & urbem a repentinis motibus: qbus animoq; mobilitas obnoxiã faciebat. & claſſem ĩcolumen ſeruare uidebaſ: nauali prælio omnino abſtinendũ cenſuerũt. Florentini ubi mari nequicq; ꝓficeſ cognouerũt: gottholanaſq; triremes nil aliud pateſ niſi inexplebile quãdã pecuniaq; uoraginem: dimiſſa claſſe ad alia ſuæ libertatis tuendæ cõſilia uerſi mari ceſſere. Itaq; feſta bello: multis acceptis detrimentis & uiribus ꝓpe diffiſſa florẽtina ciuitas: ſecũda ad uenetos legationem decreuit: quæ & ſocietatẽ offerret: & opem aduerſus Philippũ peteret. Legati cũ res aduerſas & pericula lõga oratione cõmemoraſſet: bellicq; ſocietatẽ oraſſent: & nihil uenetũ ſenatũ mouiſſent. poſt tremo Laurentius redolfus: q prudentia gratia & auctoritate ĩ ſuo populo plurimũ poterat: ultro ſe Venetias ꝓfectuq; ſi per ſuã remp. liceret: pollicitus eſt. Cũ hæc ciuis in patriã caritas laudata admodũ eſſet: Laurentius Venetias ꝓfectus ac ĩ Senatũ admiſſus enumeratis cladibus Florentini populi cũ ĩgenti ſui ærarii ĩopia alienatos ab ſe uicinoq; animos omnes edocuiſſet & ob id in quinto diſcrimine ciuitatis ſuæ ſalus uerſareſ: oſtendiſſet: & negata ſibi rurſus ſocietas uidereſ: Nouiſſime inq;: Superioribus annis Gẽuẽſibus auxiliũ ueſtrum implorãtibus adeſſe noluiſtis. Feceſt Philippũ Genuenſes dominũ. Nos quãdoqdem a uobis repellimur: illũ regem faciemus. Vos poſtea Imperatorem. Ea uerba cũ indignãtis & præceps cõſiliũ capientis eſſe uideren: flexerũt tãdem Senatoq; animos: fœduſq; aduerſus Philippũ cũ Florentino populo ꝓcuſſum. quæ qdem eo facilius ueneti egere qd Frãciſcus Cremagnola q nõ multo ante ad eos ut oſtendimus: tráſfugerat: magnã de Philippi nõ bono in eos animo ſuſpitionem iniecerat: celeris uictorie ſpem afferens: ſi bellũ aduerſus illũ ſuſciperet. Quod quanq; Philippus intellexerat: tamẽ adduci nũquã potuit: ut crederet uenetos cũ qbus ꝓpetua in pace uiueret: fœdeſ ẽt decẽnii icto ad quinquẽniũ durante: nulla præſertim iniuria laceſſitos: arma in eũ ſumpturos. Sed lõge præter eius opinionẽ accidit. Nã ueneti firmata cũ florẽtinis ſocietate cõuerſis ad belli ſtudia omniũ animis quæ ad gerẽdũ bellũ oportere putabãt: clam comparare. Nec Italiæ ſolũ potẽtatus ſed peregrinos quoq; prĩcipes ĩ Philippum cõcitare nõ deſinunt: Interea Brixienſes gelphæ factionis ciues q Philippi dominationẽ impatiẽtes ferebãt: Petro & Achille fratribus aduocatis auctoribus: q & apud populũ & municipes eius factionis gratia & auctoritate plurimũ ualebat: cognita uenetoq; florentinoq; ſocietate Cremagnole in ſuppetias cuius familiaritate & patrocinio apud Philippũ uſi fuerant: Dedita ea urbis parte: ubi gebellini minus poſſunt: ad uenetos deſciſcũt. Nã uetus nouaq; urbiculæ quas hi potiſſimũ inhabitãt: una cũ ſubiecto ſuburbio & arcibus urbis reliquis in Philippi fide preſtabãt. Rebellio aũt facta eſt noctu ad ſextũdecimũ Kalendas Apriles anno: qui fuit a Natali chriſtiano ſextus ac uigeſimus ſupra quadringẽteſimũ ad milleſimum Copiæ uenetorum perpaucæ ac pedeſtres ea noctte ĩ urbẽ receptæ quas Cremagnola eo ſubmiſerat. Sed aduocati fratres magnã municipiũ manũ ex eadẽ factione quos clã collegerãt: muro urbis p noctis ſilẽtiũ fracto ad rẽ cõficiẽdã ſecũ adduxerãt: Erat p eos dies Frãciſcus Sphortia Mediolani apud Philippum.

Eius vero milites alii apud montẽclarꝫ alii in ꝓximis urbi municipiis hybernabãt. Hi audita urbis defectione: Brixiã ꝓtinus cõtẽdũt: Atꝙ eo q̃ insecutus é die ĩ urbiculas excepti sũt: Qui urbẽ ꝓdiderat: mox eius uias doliis terra repletis trabibus atꝙ cathenis muniebãt: neꝙs repẽtinus impetus rem urbanã prius ꝓturbaret: q̃ Cremagnola cũ uiribus aduenisset. De his rebus Philippus rumoribus primũ: deinde nũciis certior factus: nõ potuit primo auditu nõ cõmouerĩ: ꝑsertim Oldrado lãpugnano ꝑside: ĩ quo magnã urbis ĩ officio retinẽdæ spẽ habebat. Sed re postea multis nũciis cõfirmata: arces & urbiculã utrãꝙ suo ꝑsidio teneri: dubiis tripidusꝙ eius animus ĩ spẽ certã recipiẽdæ urbis reuocat: q̃ accitis ex Flaminia copiis coactoꝙ omni ex ꝑte exercitu: perstãtibus ĩ fide munimẽtis nõ dubitabat amissã urbem recuperari posse. Proinde Frãciscũ eo cõfestim maturaꝛ iubet: q̃ ĩcredibili celeritate triduo postq̃ urbs defecerat: cũ cæteris suis copiis urbiculas ĩgressus é: Reliquæ aũt Philippi copiæ partim ĩ Flaminia eo tẽpore: partim in æthruria aduersus Florẽtinos agebãt. Nõ multo post Cremagnola cũ ualido equitũ ac peditũ ꝑsidio urbẽ quoꝙ ĩgredit. Cõspirarãt ꝑterea eodẽ tẽpore aduersus Philippũ cũ uẽetis Amideus Sabbaudianoꝝ dux Fluctu & tres Marchiones: Nicolaus æstẽsis Iohãnesiacobus montisferrati & Iohãnesfranciscus mãtuanus. Alphõsus uero rex uti ostẽdimus: una cũ Fliscis & fregosis iã res genuẽses & terra & mari turbabat. in tãtis regꝝ motibus ac difficultatibus solus munitiones quæ ĩ fide remãserãt Frãciscus aduersus hostes tuebat: subsidiũ a Philippo expectãs. Interim assidue nõ tã diurnis q̃ nocturnis eruptionibus in urbẽ factis: hostẽ lacessẽt cædẽt pabulatores interdũ adorĩ: interdũ agros urbi ꝓximos populari ferro ignisq̃ uastare: nunq̃ qescere Cremagnola sinẽt: quẽ ĩ eã ꝓpe desperationẽ adduxerat: ut nesciret: qd cõsilii caperet ꝙ uideret si Frãciscus maioribus augerẽt copiis: necesse sibi fore cũ magno suo suoꝝq̃ periculo urbẽ relinquẽt. Quare quoad poterat pugna abstiebat: eiq̃ tãtũmodo operi intẽdebat: ut castellis e regione portarũ eductis ꝑ catapultas & plũbeas pilulas bombardasq̃ moles hostẽ a frequẽti eruptione coherceret. Interim Philippi exercitus: supra quattuor eqtu millia cũ ex Thuscia Flaminiaq̃ ad ferẽdã obsessis opẽ ꝓperaret: ad Scutennã amnẽ: Panaꝝ uulgo appellãt: puẽit: q̃ bononiã Mutinãq̃ urbes iterfluit: ubi ꝑter spẽ trãsitu ꝓhibẽt: Nã uenetoꝝ causa: Nicolaus æstẽsis ita ꝑ suos fines egerat ut flumẽ aqs aliunde deductis auctũ custodiisq̃ ex octo circiter armatorũ hominũ millibus circa ripã frequẽter dispositis neq̃ uado neq̃ ponte trãsiri posset: Quæ res ꝑmagnã Cremagnolæ & miniẽdi sui & hostis eruptione ꝓhibẽdi facultatẽ ꝑbuit. Quod cũ aĩaduertisset Philippus: ueritus ne qd Francisco ꝑ diuturnã obsidionem mali accideret: immisso in urbiculas ualido peditũ ꝑsidio: iubet: ut relictis qbus ꝑ esset municibus: in ꝓxima municipia cũ eqtatu se reciperet. Frãciscus dicto paret: tepusq̃ discessui dono neũ nactus: ꝑ medias hostiũ munitiões post quadragesimũ q̃ eo uenerat: diẽ cũ suis omnibus erũpit: atq̃ uno cõatu ꝑ innumerabilia occurrẽtiu tela urbe egredit. Hũc Cremagnola quẽ iã captũ in manu hẽre uidebat: magno insequẽtis impetu. totis. n. copiis quas ubi ꝑ exploratores d̃ eius discessu cogouit secreto ꝑ ciuiũ ædes in armis eẽ iusserat: Hac illac circũfusis cõsequi nitebat: cuius ille cũ ad mõtẽclarꝫ cõcitatis eqs cõtẽderet: ferociã sæpe conuersus fortissime reprimebat: retũdebatq̃ At posteaq̃ ad patentissimã ꝓmicie: montẽclarꝫ uocãt: uẽtũ ẽ. tũ instructa acie acerrime dimicãs: ferebat̃ in inequẽtium hostiũ globos. Sed cum aliquandiu a Sphortianis perpaucis adolescente Francisco eorum duce. cum ingenti ꝓpe uenetorũ equitatu ueteranoq̃ Francisco Cremagnola fortissime pugnatum esset: Franciscus Sphortia animaduertens non posse diutius tantarum uirium impetum sustinere: re pugna sensim explicat: quod haud difficile fuit: cum aduersarius uictoriæ diffidens: suos ab eo insequendo continuisset: quod plus ipse quam hostis ignominiæ & detrimenti accepisset. Quamobrem & hic in montemclarum

ĩcolumis cũ ſuis ſe recepit:& ille Brixiã ad oppugnandas urbiculas rediit. Cæteꝝ cu iã maioré æſtis pté Philippi duces cũ exercitu apud Scutẽnam cõſũpſiſſent:data tãdẽ é a Nicolao Philippi rogatu nõ tá põtas q̃ materia ſecreto faciẽdi ĩ eo flumine põtis:quo clã celeriterꝙ cõfecto:p noctis ſilen tia ignorãtibus oĩbus flumẽ trã ſierũt:quos nec hoſtes poſteaq̃ eos trãſiſſe ĩ tellexerunt:pſeq auſi ſunt. Interim dies nocteſꝙ muri nouæ urbiculæ ua riis tormẽtoꝝ machinaꝝꝙ generibus a uenetis quatiebãtur :nec ĩtima Phi lipipi p̃ſidia minore ĩduſtria atꝙ uirtute repugnãdo tuebãtur. Sed poſteaq̃ Philippi copiæ ex Flaminia in Brixienſem agrũ ꝓuenerũt:& ad ſecundũ la pidẽ una cũ Frãciſco cõſederũt:ĩcluſum hoſtẽ uariis artibus ĩ pugnã prouo care cœperũt. Aberat p idẽ Cremagnola tp̃s:q ut ferũt: ſibi ab aduenienti bus hoſtibus metuẽs: ſimulato laterũ dolore:ac demandata lohãnifrãciſco mãtuano principi exercitus operũꝙ cura:ad balnea apponi cõceſſerat. Cæ terũ Franciſcus Sphortia magno recipiẽdæ urbis Brixiæ:poſteaq̃ exercitus aduenĩſſet:ſtudio intentus:quottidie ſocios hortari:ĩſtareꝙ nõ ceſſabat:ut oĩ cũctatione ſublata p urbiculas urbẽ ĩgreſſi:hoſtẽ ĩuaderẽt:priuſq̃ a uene tis maiores cogerẽt uires & a Florẽtinis auxilia mitterent:cui pfecto ſi fuiſ ſet obtẽp eratũ cõſtat oĩum fere iudicio:& Brixiã recupari:&de hoſtibus ce lebré uictoriã reportari potuiſſe. Sed id conſilii nemo ĩter exercitus duces excepto Nicolao picinino ꝓbarat. Nã Angelus ꝓgulanus cæteriꝙ ductores Frãciſci gloriæ inuidẽtes uĩci malebãt:q̃ illius uirtute & conſilio uideri ui ciſſe. Quibus diſcordiis factũ eſt:ut & Cremagnola in melioré ſpẽ nõ tã ſu ſtinendi q̃ cõficiẽdi ſucepti belli adductus ex balneis ad exercitũ redierit. & ueneti maiores quottidie copias cõparauerint. Florẽtini quoꝙ oĩ bellico metu in æthruria Flaminiaꝙ liberati:Nicolaũ Tholentinatẽ quẽ hebãt du cem rei militaris ſciẽtiſſimũ : cũ quattuor eqtũ & duobus peditũ millibus uenetis auxilio miſere. Qui ubi primũ Brixiã uenit:cognita Philippi ducũ diſenſſione maturãdũ eſſe ad oppugnãdas hoſtiũ munitiões ratus:ne ſi for te illi ad ſanitatẽ reuerſi:idẽ ſentirẽt:difficiliora belligerẽdi negocia redde rentur: foſſã inundã eſſe cenſet:qua trãſitu hoſtes oĩno ad ferẽdã obſeſſis opẽ prohiberẽt. Id operis cũ a Cremagnola mirũ ĩ modũ laudaret. magno foſſorũ coacto numero:foſſã deduci ingentẽ iubet ad qnq̃ paſſuũ millia ĩ longitudinẽ:ĩ latitudinẽ uero ac altitudinẽ pedũ duodecim eáꝙ ſũmo ſtu dio agere uallo & caſtellis qbuſdã frequẽtibus muniri. Quo ope pfecto :co pias ex urbe educit:atꝙ eo qđ ĩter urbis mœnia foſſáꝙ interiacebat ſpatio caſtra locat. Cõſtabat uenetoꝝ Florẽtinorũꝙ exercitus ãplius triginta mer cede cõductorũ hõinum millibus Philippi ãt ducis ad tria & uiginti. Eqta tus erat utriſꝙ pœne par. Sed uenetorũ peditatus multo ſuperior. Dũ hæc ad Brixiã Tholẽtinatis ſuaſu agũt:Frãciſcus Sphortia rei gerẽde ꝓ Philip pi cõmodo intentus:ſæpe aduerſario: ope occupatos iuſta acie adoriri uo luit:ſed neminẽ ex ſociis p̃ter unũ Nicolaũ picininũ habuit:q ſecũ ſentiret Oẽs aduerſo ſtudio eius ſententiã ĩpugnare & apud Philippũ acrius ipſum ĩſimulare:qđ cũ uenetis clã cõſpiraret. Erãt apud Principẽ illũ multi pur purati:quorũ cõſilio & arbitratu negocia oĩa adminiſtrabãt:q eũ hortabã tur:ne re tãti momẽti:ne ſuã ſuorũꝙ ſalutẽ unius & luuenis & pegrini con ſilio uelut aleæ cõmitteret. Cõmemorabãt p̃terea Brixiã maiores eius ami ſiſſe:ĩpm poſtea nullo ſuo piculo armis recupaſſe. De his obtrectatorũ ĩui dẽtiũꝙ calũnis cũ fieret Frãciſcus certior:facile a Philippo accepta é ĩſõtis purgatio:eiꝙ deĩde ĩgẽti aĩo dixiſſe Frãciſcũ ferũt. Si Brixiã a Pãduſo ma lateſta tyrãno occupatã recepiſſet:nõdũ tũ ipm e uenetorũ manibus tãtam urbẽ eripe didiciſſe. Dũ his cõſiliis ſuſpiciõibuſꝙ a Philippi ducibus tp̃us terrif:urbiculæ enixius oppugnãt:& p̃ſidiũ durius laborabat:& tãdẽ diru tis aſſiduis tormẽtorũ ictibꝰ urbicularũ muris:p̃fecti rei frumẽtariæ neceſ ſitate p̃ſii: deditiõẽ præſidio incolumi ad hoſtes fecere. Perſeuerauit tamẽ in fide plures menſes arx. quæ ualidiſſima in collis ſũmitate ĩta urbi ſupe

minet. Sed cũ nihil auxilii ab exercitu mitteretur: eadẽq; Antonius landrianus eius arcis præfectus frumenti inopia coactus: per pactionem hosti arcem tradidit: post mensem & annũ unũ: quo Brixiensium rebellio ad uenetos fa
ta est ista nobilissima ciuitas Cænomanorũ quondã gallorũ caput ob ducũ discordiam ignauiam potius atq; secordiã in uenetorũ dicionẽ deuenit. Vn de tot mala quæ postea uniuersa Cisalpina Gallia multos annos perpessa est: habuerunt initia: quæ sane ĩnumerabilia pœne ac maxima nr̃a etiã memoria fuisse satis cõstet. Ná eo quod insecutum est: biennio ut omittamus ea: quæ postea prouenerunt detrimenta: cum Philippo non tam exercitus supplementa: quibus tot tantisq; uno eodemq; tempore bellis præsso sibi maxime opus erat: quã dux deesset magnis prope calamitatibus cõflictatus est: Edocuerat eũ sæpenumero & litteris & nunciis Franciscus: se plurimũ uereri: nequid aduersi eius exercitus ob solã ducum discordiã aliquãdo acciperet: cũ nemo iter eos adeo excelleret: cuius imperio reliquos parere nõ puderet. Itaq; Philippũ hortari: & rogare non cessabat: ut aliquem tandem uirũ uniuersis copiis præficeret: cuius auctoritati cæteri obtemperarent. Separatum semper: qui omni in re illius pareat iussis. Deligitur ob id a philippo Carolus Malatesta pisauri princeps: quem philippus propter familie nobilitatem & rei bellicæ quandã opinionem magno amore colebat. Inter hæc Martini pontificis interuentu de pace agi cœptũ est. Apparebat. n. Philippum Brixia amissa non inuitum pacis fœdera acceptur̃e. Sed cũ ea quæ in Brixiensi agro municipia ab illo adhuc retinerentur: per pacis condiciones uenetis tradere cogeretur: iratusq; illius in uenetos animus id pati non posset: quod recuperãdæ aliquãdo per sũmã iniuriã ereptæ urbis facultas sibi per pacis fœdera adimeretur: de bello magis q̃ de pace cogitandum sibi duxit. Itaq; q̃ maximis põt copiis exercitum munire cõtendit. Idem faciũt uenetι: & quo maiore ui auri abundabant: eo maiore studio maioreq; conatu sese ad gerendũ bellũ comparant. Exercitũ milite mercede conducto ingentem undiq; cogunt. Classem præterea ualidam Venetiis edificandã curant: qua flumine pado submissa: hostem multis locis fatigarent. Per idem tuq; tempus cũ Genua uariis exulũ molestiis terra mariq; : Alphonso & Florentinis fautoribus: assidue quateretur. Philippus adiungendam cũ Alphonso pacem consilia uertit: nec regis animus experti quantũ rebus suis ĩ Philippo momenti esset: a pace abhorrebat. Legationibus ultro citroq; missis: pax facta. In fœdere promisit Philippus Caluũ & Bonifaciũ Corsicæ oppida Regi traditurũ. Quod cũ inuitis Genuensibus præstare nõ posset: arx interim lunensis portus quem ueneris dicunt & Ilicensis Alphonso tradũtur. donec promissa a Philippo perficerentur quæ Philippi sumptu regio præsidio tenerẽtur. His cõdicionibus cũ redintegrata inter eos amicicia esset: pacata maria & tuta genuensibus undiq; nauigatio fuit præter quam a Florentinis: qui aliquãdo Myoparonibus & perpaucis triremibus prædonũ non belligeratium more onerariis minoribus nauigiis insidiabantur. Sed tandẽ captis triremibus cum ipsis ducibus maritimo bello abstinuere. Ineũte quæ insecuta est: æstate Philippi duces: eductis ex hybernis atq; unum in locum collatis copiis: Brixiã omni fere ex parte adeo infestius præmere cœperunt: ut pax̃ ab obsidione distare uideretur. Cremagnola contra ingenti exercitu contracto ex Mantuanorũ finibus in Brixianos mouet: & quæ in inferiore brixiani agri pte & circa Oliũ amnẽ municipia sunt: partim ui partim metu capit: aliqua tẽtata frustra expugnatione in hostiũ potestate relĩquit. Demũ post p̃liũ apud Gotholengũ oppidũ de ĩprouiso factũ: ubi non totis sed pte copiarũ ex utrisq; exercitibus neutrã ĩ pte ĩclinãte uictoria fortiter pugnatũ ẽ: ad Oliũ pfectus põte sine cõtrouersia cõstructo i Cremonẽses traiecit: Binãq; municipiũ cũ arce haud ĩualida in ipsa fluminis ripa iitum adortus: non multis diebus cõsumptis ui tormentorũ in potestatem re

degit. Interea iã ueneta classis & numero nauiũ quas galeones appellant: & milite & armis ægregie instructa e Venetiis soluerat: & flumine pado adnauigãs municipiis quibusdã secus flumen ex itinere captis nõ procul Cremona steterat: Philippiq; classem longe numero sociisq; naualibus imparé nauibus quattuor p pacini Eustachii pfecti seu ignauiã seu imperitiã captis in fugã aduerso flumine uertit: quæ nõ prius restitit: quã Papiã se recepit. Quare hostilis classis Cremonæ propius admota: Castella quædã e regione urbis in Pado ad prohibẽdos hostes transitu ædificata alia defensoribus sua cua nulla conserta pugna capit: alia repugnãte ẽt præsidio: expugnat: quæ statim incendio ingenti cõcremãtur. His uictoriis cũ data uideretur uenetis uagãdi impune per Padũ potestas: pfectus Cremonã ptergressus: tandiu aduersus uim fluminis subuehitur: donec Ticini fluminis ostia nauibus uniuersis ingressus nõ longe Papia peruenit: q; tamẽ suos nauibus continebat: quod exponẽdi in terrã militis hostili equitatu passim prohibẽte facultas nusq; dabatur: pter quã in fluminis Adduæ ostio: ubi expositis naualibus copiis oppidũ quod Castellũ nouũ uocãt: oppidanis timore perculsis sese dedentibus paruo negocio cepit. At ubi nihil ea nauigatione proficere: cũ oĩa a terra hostilia essent: nec ullũ ad se terrestre auxiliũ mitti posse uidet: qua uenerat regrediens in Cremonensium finibus cõstitit: ex quo fiebat: ut in tanto rerũ motu oĩa circa Padũ tumultuarie agerẽtur. Nã Incolas ubiq; per loca pado proxima terror ingens iuaserat. His rebus gestis Cremagnola classis fiducia maiore animo maiora sibi negocia gerenda sumit. pado exercitũ admouet: unde cõmeatus abunde & sine periculo eo flumine in castra importabãtur. Dein cũ de occupãda Cremona cõsilia iniisset: ad tria passuũ millia ab ea urbe ad uicũ qué Sicci Casalem Cremonẽses nuncupant: castra ponit: spe aut per proditionẽ aut p uolũtariam ciuiũ deditionẽ aut tãdem per longã obsidionẽ eius potiundæ urbis cũ nõ dubitaret & a terra potentissimo exercitu: cuius militũ numerus quadraginta millia superabat: & a Pado flumine potẽtissima ẽt ac formidabili classe facile obsideri posse. At Philippus his cognitis ueritus id qd hostis in Cremonẽses conabat: exercitũ tuendæ urbis cã eo celeriter deduci iubet: qui cũ mille circiter passus ab urbanis moenibus castra posuisset: quæ nõ amplius duobus passuũ millibus ab hostilibus castris aberãt: Philippus magno comitatu e Mediolano Cremonã profectus: suos duces hortari: ac monere corã coepit: incolumẽ in primis seruarẽt exercitũ hostẽ si citra periculũ fieri posset: lacesserent: Hec in suo urbisq; cõspectu uagari sinerẽt: in sũma honori sed præcipue saluti cõsulerẽt. Duces ne tã propinqs hostibus: si prælio abstinerent: ignauiæ accusarentur: quãq; longe aduersariis numero inferiores essent: uti belli initio semper fuerãt. Erat. n. utriq; exercitui militũ numerus: quantus uix ullo italico bello patrũ memoria referatur: cũ supra septuaginta hominũ millia utrinq; in exiguũ agri spaciũ cõueniissent: tamen cõi cõsilio hostium castra inuadere cõstituerũt: ad id præter pudorẽ impellebat Philippi præsentia: qua quisq; ardere uidebatur: ut dignũ aliquod se facinus ederent: præsertim cũ scirent eũ neminẽ de se benemeritũ indonatũ dimittere solitum Duces igitur præmissis cũ præsidio stratoribus: q iter subsecuturo agmini sterneret: instructo exercitu in hostes ire cõtendũt. Quod ubi persensit Cremagnola: cõclamantibus undiq; ad arma militibus: iubet celeriter armari exercitũ: atq; oẽs in acie cõsistere. Castra pro cõsuetudine sua Cremagnola qua hostes uẽturos existimabat: carris uelut muro munierat: nec longe fossa quædã erat prisci facta tpribus trãsitu qdẽ difficilis. Hãc agere ita ĩ altitudine eduxerat: ut nisi uadis qbusdã trãsiri nõ posset Inter carros autem mũitõm & eã fossã patẽtes ĩtercedebãt cãpi. Huc Cremognola suos ordines pcedere nec tñ fossã trãsire ĩperat. Aditus defensoribus deserti uidebãt qp arte feciisse fert: ut itra munitiões facilius hostes traheret Philippi autem du

ces posteaq̃ eo uentum est: substitere toto agmine: expectátes si forte hostes e castris suas ad ineundũ plium copias educerent. Censebant. n. Guido Tau relsus & Angelus pgulanus qui & ætate & auctoritate cæteros anteibát: non esse transfossam progrediendum: victoriá in manu esse: si prior hostis fossá transiret: pugnádiq; potestatem faceret: Verũ cũ aliq̃diu utraq; acies ex aduerso stetisset cõspectu: & nemo trãseundi initiũ faceret: nõ sustinuere amplius reliq Philippi duces cõmittendi plii morá. Transgreditur ante alios Franciscus Sphortia suis cũ ordinibus fossam nõ multo labore: quem Christophorus labellanus & Ardicio carrariensis subsequuntur: q magno ĩ hostes facto ĩpetu excipiuntur. Cõfertissima dein & accerrima in apertissimo campo a duobus maximis exercitibus collatis utrinq; signis pugna conseri cœpta est. Mittitur ad læuá Antonellus quidã Mediolanensis ex Philippianis equitũ pfectus: uir sane fortis præliandiq; peritus & manu promptus: cũ ualida equestri manu: ut hostes inde lacesseret. Is impigre patefacta ĩter carros uia unde armata acies aberat: in castra irrumpit. Calones cõperit & inutilem prælio turbá tentoria & tabernacula custodiétes. Ex iis alios interimit: alios capit: multos armatis mixtos in fugá uertit. Interĩ Philippiana acies ita hostẽ presserat: ut ad secundá usq; castrorũ munitionem repelleret Cremagnolæ quo insidebat: equus irruentiũ ui ĩpulsus corruit. Circa uirũ acriter certatũ est: cũ alii ĩtercipere: alii cõtra ne interciperetur: ĩniterent. Ob id maior eius ducis familiariũ pars puicaciter pugnádo capta: sed aliorum ope atq; uirtute: altero submisso celeriter equo sublatus Cremagnola se ex hostiũ manu eripuit. It illico in uniuersum Philippi exercitũ rumor: Cremagnolá imperatorem interceptũ. Qua uoce exaudita: omnes læuis armaturæ eqtes q ĩ turmis ire postremi solent: nullo imperio nulloq; ordie existimátes iá fusos hostes prædeq; oĩa patere: qua Antonellus hostium castra ingressus fuerat: cõuolát: moxq; magná castrorũ partem cursu occupát qbus ea se primũ pars obtulit: qnæ mátuani principis erat. Iamq; prope cũcta in castris miscerí: ac diripi cœpta erát: cũ eo a Cremagnola ĩmissa é equestris manus: quæ facile palátes & pda occupatos nros in fugá uertit. Antonellus nullo ab suis submisso auxilio multitudine obrutus: pedé referre cogitur: & ad suos qua uenerat nõ nullis ex hostibus secũ abductis ægre se recepit. Ad qngentos aũt ex Philippianis per tabernacula hostiũ dilapsi capti sunt. Dimicatũ obstinatissimis utrinq; animis uario euentu a secunda diei hora ad súmá usq; uesperã: tantaque in ipso solis ardore exorta é pulueris magnitudo: ut uelut densa nubes præliãtiũ corpora obrueret & caligãtibus oĩum oculis: nullo præter q̃ uocis sono ĩter sese noscere possent. Fráciscus sociiq; optimũ iudicát: si sine periculo fieri posset pliũ dirimere. Itaq; cani receptui iubent: quo signo dato milites labore & calore fessi equis ppe oĩbus laxitudine & uulneribus cõfectis pededentim Fráciſco moderãte qui ab initio usq; ad pugnæ exitũ semp & ducis & militis munus cõstãtissime obierat prælio excedere cœperũt. Quibus tãta fuit in castra redeundi festinatio: ut Fráciscus ipse cũ suis tãtũmõ in plio relictus in hostiũ pœne potestate relinqueretur: & certe nisi esset pulueris beneficio seruatus eorum manus efugere non potuisset: Nã priusq̃ loco discederet: maior exercitus pars in castra iá puenerat. Cremagnola ãt cũ uideret: æquatũ esse oĩbus periculum: nõ inuitus suos & ipse ĩ castra reduxit. captiuorũ pœne par fuit numerus. Postea uero quá in castra reditũ est: ferũt Cremagnolá dixisse: se q plures ex suis pugnádo q̃ ex hostibus manu captos & reddito noĩe recognitos ĩdignans sæpius dimiserit: si ab hoste fuisset cognitus: intercipi abducique potuisse. Idemque Fráciſco & Picinino & singulis fere Philippi ductoribus euenisse. Philippus his lætus quæ in conspectu poene suo gesta erant: fit multorũ litteris certior: Amideũ ducem & Iohánem Iacobũ Marchionem: quos supra nominauimus: coacta non multa equitũ manu: uercellensẽ agr

inuasisse. Idq; omnia Mediolanū usq; tumultu & pauore impleſſe. Quāobrē relicto apud Cremonā exercitu: Mediolanū confeſtim reuertitur: mittitq; aduersus Sabbaudianos una tātūmodo equestri cohorte Ladislaū pauli Guinisii lucensis tyranni filiū: qui facile suo aduētu oēm hostiū impetū repſſit. Cæterū Cremagnola ubi obsidendæ Cremonæ magnis Philippi uiribus p munitæ facultate sibi ereptā uidet: ad occupandū Casale maius cōuertitur classemq; eo deduci iussit. Hunc āt insecutus cū lectissimorū militū manu Franciscus: ut cognouit: neq; diurno neq; nocturno tpre quicq; detrimenti hostibus longe numero superioribus inferre posse: ad læuā flectit: Binamq; expugnare aggreditur: quā paucis ante diebus ut ostendimus: hostis in potestatem acceperat. Hanc cū expugnasset: psidioq; firmasset: Cremona reuertitur: haud diutius parentibus campis, ppter copiarū paucitate consistere ausus. Quod cū intellexisset Cremagnola: confeſtim sua in Franciscū signa conuertit: quē cū ad suos celeri itinere se recepisse cognouit: ad Binā profectus arcē rursus leui oppugnatione recepit: psidiūq; in Oliū conici iussit: propterea qđ idē a Francisco pridie eius diei in suos quos ibi præsidio reliquerat: factū audierat. Inde ad obsidendū Casale reuersus oppidum terra Padoq; circundatū tormentis oppugnare aggreditur. Oppidani autē ut uiderunt quassatā ac excisam eā turrim: quæ portæ munimento erat: timore perterriti ne ui a tanto exercitu caperentur: Antonio pisano præsidii præfecto insciо: sese hosti permiscere. Quo recepto oppido: plures ibi dies consultandis rebus Cremagnola consumpsit: Nā alii in Brixianos redeundum alii in parmenses placentinosq;. Alii in Insubres uel pado uel Adua ponte iuncto flumine traducendū esse exercitū suadebāt. Pluriū tandē sententia peruicit: ut in brixianos rediretur ad ea recipienda oppida: quæ adhuc aut philippi psidio tenerentur: aut in illius fide uoluntariis animis perstarent. Itaq; posteaq; totis copiis in brixianoꝝ fines reditū est: quo etiā Philippi duces cū copiis ut suis auxilio forent: trāsierāt. Pompilianū municipium Cremagnola circūsedit. Carolus Malatesta quem suis copiis Philippū præfecisse diximus: pauloante ī exercitū uenerat: utr paci q̄ bello aptior: & ob id nō tam apud hostes quā apud suos exiguæ auctoritatis maleq; Philippi rebus consultū tali duce uidebatur. Eius aduentu castra mutātur. & inter Macha lodiū municipium & hostilia castra tutissimo firmātur loco: eo cōsilio: ut inde spem obsessis ferendi auxilii præberent: Nā iter utraq; castra: quæ minus quattuor passuū millibus proxima erant: paluſtres fere inaccessabiles intercedebāt cāpi. Via tamen est manu facta: quæ recta Brixiā ducit municipiis utrisq; adiecta. Hanc uelut palus interscindit aqua: qua subiicio ponte iuncta trāsitur. Hunc in hostem armato milite nemini prætergredi licebat: Quod cū diu inter duces de ferenda obsessis ope in extremo periculo uersantibus disputatū esset: decretū est tandē: ut sese castris continerēt. nullamq; omnino hosti præliandi potestatē facerēt: tum qđ hostibus longe impares essent: tum quod per eos dies ad oppugnandū Oragū quod ad hostes defecisset: Christophorū labellanum & Albericum zagonariū comitē cum parte copiarū misissent. At Cremagnola Pompiliano in potestate redacto: omnia experiri statuit: ut hostem æquum in campum alliceret. Qua in re uidetur fortuna ex sententia ppter ducis iperitiā ad qđ belli sūma delata erat: occasione pbuisse. Prouocauerat paucis ante diebus Nardus torquatus Sphortianus ex pedestri ordine miles quēdā ex hoste peditē ī singulare certamē. Quāobrē mittitur a Cremagnola ad Carolum: q̄ Nardum i plium ī uitet: paratumq; ia suum ad id militē esse: maximeq; ad īperatorē pertinēr dicerēt: ut huiusmōi cōtrouersias pugna singulari cōfestim dirimi curet: qbus auditis: uisum est Carolo: suum quoq; peditem q̄ hostem iam uerbis lacessiuerat: certamen nō detrectare debere. Dies ad quintū Idus Octobres dictus ē pugnæ. Is dies ubi illuxit: Cremagnola armari exercitū imperat: aci-

emq; uelut ad futurã pugna in hostes disponit. Duelliones magno utrinque comitatu data fide extra castroꝝ munitiones plaustresq; difficultates dimicaturi prodeũt: Magna ex Philippi exercitu spectandi studio inermis multitudo sine imperio eo accurrit: quo ẽt per pauci ex uenetoꝝ castris inermes uenerãt. Franciscus Sphortia: qui duellũ eo maximo tpre improbauerat. Carolum adhortatur: admonet: obsecrat: armari exercitũ in acie cõsistere iuberet: non placere sibi tã propinquis hostibus quenq; ad duelli spectaculum inermem progredi præter eos: quibus id muneris demandatũ esset. Idẽ confirmat Taurellus: Carolus obaudit: & cæteri ductores negligunt. Ipse tamẽ Franciscus diu multumq; deos hominesq; obtestatus armatus spectat: suos q; in castris esse in armis iubet. Idem facit Nicolaus picininus: cui eo die castrorũ custodia obuenerat. Inter duelli spectaculum celeri agmine acieque uniuersa ad pugnãdũ ut docuimus: instructa: hostis superuenit: ea uia qua Macholodiũ itur. Pergulanus & Picininus dum per ociũ obequitãt: quasi ẽ improuiso in hostes incidunt: & cognita periculi magnitudine: quo sui ad pugnã se parẽt: ita ut erant leui armatura: manũ cõserere coeperũt. Tumultuarii item milites qui ad spectaculũ uenerãt: eo cõcurrũt. Veꝝ & pauci & inermes loca inter palustria tantã uim hostiũ haud diutius sustinere potuerunt: Nã magno clamore magnoq; impetu equitatus hostilis uiã oẽm occuparat. Et peditatus ad utranq; uiæ ipsius partẽ effusus: ex palustribus campis hastis Scorpionibus laculisq; Philippianos milites equosq; passim in latera trãsfodiebat: ex quo omnes paruo momento in fugã uerti: uelut amentes nihil præter terga hostibus obiecerũt: neq; dũ erat in castra peruentum cũ inde fuga ab omnibus fieri coepta ẽ. Capitur inter pugnandum Carolus Frãciscus ex duelli spectaculo ad clamorẽ conuolans: sese cũ suoꝝ parte in hostes intulit: pugnãq; fortissime cõseruit: hunc urgens: hunc uulnerãs: hũc cædens: Pergulanũ ex hostiũ trahentiũ manibus captũ eripit. Sed cũ solus hostes iã uictores repellere non posset: tandiu tamẽ eoꝝ impetum sustinet: quod ductores reliqui salutẽ sibi fuga peperere. Ipse nouissimus magno cũ uitæ discrimine pedem rettulit Cremagnola castris cũ uniuersis fere impedimentis potitus insequẽdis hostibus abstinuit: maiore tamẽ eq tatus pte interm capta. Hac Philippus clade accepta: cõtinuo dat operã ad exercitũ armis equisq; celeriter instaurãdũ. Deinde ad alienã opem sibi cõfugiendum ratus: ad Sigismundũ Romanoꝝ regẽ in Germaniã rogatũ mittit auxilium Martinũ insuper pontificẽ p legatos orat: ut de pace cũ uenetis agere pgat: Præterea cũ Amideo sabbaudiano pacẽ firmat: qua cautũ est: ut Philippus Mariã Amidei filiã in uxorẽ ducat: Vercellasq; urbẽ eidẽ dono tradat. Sed Martini tandẽ opa factũ ẽ: ut per Bergomi deditionẽ bellũ inter duos potentatus anno secũdo: posteaq; geri cœptũ ẽ: solutũ sit. Per idẽ tẽpus cũ Genuẽses ut supra docuimus: & ab Alphõso rege mari & ab exulibus terra assiduè turbarentur: mittitur eo ab Philippo Franciscus Sphortia: qui i Alexãdriuo agro statiua habebat: ut Genuæ urbi præsidio esset. Is iuga faciẽs iã Apẽnini iugũ instructa acie superauerat: cũ inter locoꝝ ãgustias pruptasq; uias ii quos philippus amicissimos existimabat: pfidia utri: ita undiq; circũfunduntur: ac de superiore loco magno scorpionum & omni fere missilium genere Sphortianã manũ adoriũtur: ut non secus atq; alpina grãdine oia telis obruerẽtur. Durissima profecto & horrenda militibus uisa ẽ ea pugnandi facies. præsertim cũ nulla pugnãdi: sed neq; dẽ cõsistendi ob locoꝝ iniq tatẽ facultas esset. Itaq; tãta rei nouitate pculsi: milites diffidere ac dedecori sibi ducere cõsilia cœpere. Quare Frãciscus mutato pfectionis cõsilio oẽs quas uenerãt: cõtinuo redire iubet. Postremi anteriores fiũt: & primi nouissimi. Quod ubi aũaduertit tumultuaria agrestiũ turba p̃de studio audacius i milites irruit & magnis a tergo & ab latere apto clamoribus subiectos acrius cædẽdo p̃cipites agit. Multi ex iis occidũt: Plures cõfecti uulneribus sternũ

1427.

tur. Gerardus gratianus cottignolanus uir fortis & belli usu insignis cum esset omniũ fere nouissimus: multitudineq; pressus: equo intra cautes lapso: sese unius Accolæ fidei crediderat: Sed ab eodem neglecta fide: crudelitate in supplicem uso: ubi cassidem posuisset: Scorpionis cornu in caput percussus interiit. Cum aũt in planiciem quandam haud magnam in conualle sitam ab agmine per uariam hominũ stragem peruentũ esset: Franciscus omnes in orbem adactos consistere imperat. Obid multitudo circunfusa cædendo abstinuit: seq; ad montium radices: qui undiq; impendebant: continuit: fremens ac noctis tenebras expectans: miles omni ex parte aditibus montibusq; occupatis quoquam discedere neq; audebat neq; poterat. In tanto omnium salutis discrimine Franciscus ab Eliana Spinula muliere quidem ingenua & Philippo deditissima quæ Rhunchum oppidum non longe possidebat: perbenigne exceptus a tãta agrestium ĩmanitate seruatus est. Postridie uero non nullorũ opera genuensium ciuium ex familia spinula factum est: ut ea rusticorũ parte submota qua Franciscus omnibus ĩtercluſis itineribus in conualle destinebatur cum suis: unde discesserat: reuerteretur incolumis. Cæterũ non multis post diebus: sedato ligurum incolarũ tumultu: Franciscus perfidiæ ad Philippum Nicolao gurrerio & Alberico comite auctoribo insimulatur quasi breui seu ad uenetos seu ad florentinos trãsiturus. Qua quidem re a pleno suspicionis natura principe facile credita: in papiensem agrum qui duos inter amnes Padum Ticinumq; interiacet: in hyberna trãsmissus Mortariũ oppidũ sibi hybernandi locũ delegit: ibi biennio fere tanta omnium rerum inopia uitam egit: cum nulla omnino stipendia penderentur: ut non temere quenq; nel obsessum grauiora pertulisse cõstet. Quod eo Philippus animo faciebat: quo milites ea penuria adducti: arma equos & quicquid pretiosi haberent: sensim consumerent. Interim & præfectos equitum & centuriones quos uirtute præstare nouerat: tum pecunia tum muneribus aliis & pollicitationibus multis ad deserendũ duce allicere nõ desistebat. Sed tanta fuit omniũ tolerantia: tantaq; in ducem suam fides atque cõstantia: ut nemo præter duos ad sũmum tres repertus sit: qui inconstantia perfidiaue eo tempore usus fuerit. Ipse Franciscus recte factorũ conscientia frætus sæpe Philippum adibat: innocentiã purgare contendebat: qua in re cum cæterorũ amicorũ: tũ uel maxime unius Guidonis Taurelli opera usus est. Verum cũ obtrectorũ causa principis illius iratum in se animũ comperisset: decreuit omnia prius extrema patientia toleranda: quam admittere quicq̃: quod sibi uicio ascribi posset. Ferunt de eo retinendo necandoque bis in consilio dictis sententiis disputatum: bis Guidonis causa qui semper ne quid in eũ grauius statueretur: obstiterat: auctoritate seruatum: pacata omni longobardia: Florentini qui ĩmenso semper desyderio lucæ urbis potiũdæ exæstuauerũt: aduersus lucenses Nicolao fortebracio duce sumpsere arma: rati eos quibus per id temporis Paulus Guinigius tyrãnus ĩperabat: facile in dicionẽ redigere posse. Quare Paulus suis diffusus uiribus. & omni alio auxilio destitutus: ad Philippũ supplex cõfugit. Hunc &si pdifficilem ad ferendã sibi opem inueniebat: propterea quod pacis fœderibus caueba tur: ne Macrã flumen Philippus trãsiret: æthruscorũue fines inuaderet: nõ destitit: tamen & rogare: & obsecrare: quo pereunti sibi subueniret: donec tãdẽ Senẽsibus depcatoribus q metuebãt: ne subactis lucensibus: id postea bellũ in sese trãsferet: ab Philippo impetrat: ut aliqs ex suis ducibus per simulatã abitionẽ sibi auxilio mitteret. Redierat p eos dies Frãciscus oĩ dmũ perfidiæ suspiciõe purgata in antiq̃ Philippi gram stipẽdiisq; finitis lucensibus Senẽsibusque legatis petẽtibus ad eã rẽ cõficiẽdã idoneus uisus ei expeditioni destinat: acceptaque a philippo & ex appulia a paternis urbibus pecunia & militẽ ueteranũ exornat: nouũ cõducit. cõflatoq; pancis diebus exercitu ex lõgobardia mouet: & supato apẽnino: in lunẽses: inde cõtinua

to itinere in lucenſiũ fines peruenit. At Fortebracius qui uniuerſo lucenſi agro occupato caſtriſq; poſitis urbẽ ꝑmebat: ubi de Franciſci aduentu cognouit: ſoluta obſidione: ad oppidũ Ripã fractã uocant: mediũ inter lucam & Piſas: ſe cũ exercitu foeda fuga recepit. Paulus & lucenſes tãto periculo Frãciſci beneficio liberati: agrũ qui ut docuimus: ad hoſtes defecerat: recuperare ſũmo ſtudio curant: Sed Paulus mercandi quã regnandi doctior: quo ſe oĩo perpetua ſollicitudine metuq; ſolueret: clam cum Florentinis de deden da luca agere cœpit: pactus ingentẽ auri uim: utq; a florentinis ciuitate donaretur. Quod ubi apud lucenſes increbruit: continuo illi Franciſcum ĩ urbem accerſunt: factoq; impetu: tyrãnum captiuũ cũ filiis quinq; ad Franciſcum perducunt: orant: ut & ciuitatis adminiſtrationẽ ſuſcipiat: & de tyranno a quo exitiũ ei paratũ ſcirent: deq; liberis ſuppliciũ ſumat. At Frãciſcus &ſi intelligebat: & quid Paulus mereretur: & quid ſibi liceret: tamẽ ne qua infamiæ labe ſuã innocentiã pollueret: repudiato regno quod ultro a ciuibus offerebatur: urbẽ liberam dimittit. Paulum cum liberis ad Philippum perduci iubet. His peractis ad recuperandũ quod reliqui erat in hoſtiũ manu agri: rurſus educit. Iamq; municipia cõplura partim ui ceperat: & in predam uerterat: partim metu uel uoluntariis municipum animis in deditionem cõpulerat: & ad Piſciam oppidum magno munitum præſidio uentum erat: cum florentini Boccacinum Alamánum ad eum legatum mittũt: quẽ gratum futurum exiſtimarent: propterea quod antiqua cum Sphortia eius patre quo tempore cũ Florentinis mereret: amicicia coniunctus eſſet. Is Frãciſco accõmodata oratione Perſuadet: ne florentinum populum qui Sphortiæ patri ſemper amiciſſimus fuiſſet: quiq; ſibi & ſuis magno uſui aliquã do eſſe poſſet: iniuria damno afficere pergeret. Fateri ſe paterni ſtipendii iure Florentinos magnũ argenti pondus ei debere: idq; ſi lucẽſi bello excedat reddituros. Quibus auditis Franciſcus quoniam Philippo nullis ſtipendiis obſtringeretur: & a lucenſibus propter pecuniæ inopiam nihil emolumenti ad ſuſtentandũ exercitum conſequi poterat: ob eamq; rem ſibi neceſſe fore intelligebat: ad alienam opem confugere: iudicauit oblatam a Florẽtinis condicionem non repudiandam. Itaq; ſeptuaginta aureũ nũmum miſſibus tot enim Sphortiæ patri debebantur: numeratis. Lucẽſi agro exceſſit: ĩ Apuliam ut ante conſtituerat: profecturus. Lucenſibus per hunc modũ cõfectis rebus: anno qui fuit a Natali chriſtiano trigeſimus & quadringenteſimus ad milleſimũ: Franciſcus in Galliam Ciſalpinã ex æthruria reuertitur. Mirandulæq; ſubſedit: eo conſilio: ut inde in Appuliam ut prædiximus: proficiſceretur: cũ Florentini maximo rurſus cõparato exercitu Guidone Antonio comite urbinate duce lucam obſidione præmere cœperũt eamq; nullo intermiſſo tẽpre & tormentis & omni conatu oppugnare contendebant: cum Philippus ea neceſſitate cõpulſus ferendum a ſe amicæ urbi auxilium iudicat. Itaq; miſſo eo cũ magnis copiis Nicolao picinino: Florentini primo impetu pugna ſuperati funduntur: atq; cum ipſorum ingenti clade fugantur. Quibus ex rebus turbate pace: ueneti maiore quam antea apparatu bellum Philippo inferre decernunt. nec minus philippus ipſe maioribus uiribus aduerſus uenetos accingitur. Quo tẽpore cum Franciſcus ſtipendio & honorificentiſſimis condicionibus ab utriſq; mutaretur Martini pontificis opera a Philippo: cui nulla ſoboles uirilis erat: adoptatur & in antiqua illuſtremq; uicecomitũ familiã cum omnibus liberis poſteriſq; tranſire iubeẽ & quo maiore ſtudio maioreq; beneficio obſtringeretur: gener: deligitur: Blanca Maria unica filia adhuc puella deſponſata uexilloq; in quo erat depicta pantera: oppidiſq; tribus Caſtellatio Boſco & Frecarolo Alexandrini agri non ignobilibus donatis. His rebus ex utriuſq; ſententia cõfectis. Frãciſcus eo qui inſecutus eſt anno. ad prima ſigna ueris ex Miradula cũ ſuis omnibus copiis proficiſcens cremonã ſe cõtulit. Cõflato igitur ut oſtendi

mus ſecundo ueneto bello: mors Martini põtificis Quinti cõtendentium animos a nouádis ĩ lõgobardia rebus aliquádiu ſuſpẽſos tenuit. Sed poſtea quã Gabriel cõdulmarius patria uenetus Romanus põtifex declaratus cui Eugenio Quarto nomẽ fuit: Martio. ſuffectus eſt: ueneti maioꝝ animo erecti haud amplius diſſimuládũ cẽſuere: qn aperto bello arma Philippo inferrẽt Erat ꝑ id tẽpus cũ magna copiarũ parte in brixiẽſi Cremagnola. q ſũma cura ſpẽ uictoriæ quaſi certã pollicẽdo: uenetos ad renouándũ bellũ traxerat. Is cõtracto haud procul urceis nouis exercitu: ubi plures dies proximorum populoꝝ ad deditionẽ animos tẽtándo cõſumpſit: ĩ Cremonẽſes traiecit: ſpe Soncini oppidi ꝑ ꝺditionẽ potiundi. Quod ubi Frãciſcus: q Cremõæ docuimus: agebat: ꝑ exploratores cognouit: coacta cõfeſtim ualida equitũ ac peditũ manu obuiã ꝓficiſcit: pugnaq; ad ſextũdecimũ Kalen. Iunias nõ lõge a Soncino acerrime cõſerta: hoſtẽ fundit: ac in fugã uertit: captis equitibus amplius qngentis ac mille: ex peditatu autẽ magno numero. At ueneti ubi ubi Cremagnolá fuſũ ꝓfligatũq; acceperũt: ſuis rebus metuẽtes: ad bellũ gerendũ magno ſtudio incenſis omniũ animis: ſic q̃ celerrime omnia cõpararũt: ut nõ modo hoſtis uim ſuis finibus arcere: ſed & alienos inuadeꝛ ſperaret poſſe. Pecunia igit̃ in milites abunde diſtributa: inſtauratis: auctiſq; copiis: Cremagnolá rurſus in Cremonẽſes trãſire imperãt: claſſemq; inſup multo maiore nauiũ numero q̃ ſuperior fuerat: ac ac omni bellico apparatu ĩſtruunt Nicolaũ Taruiſinũ eius claſis ꝑfectũ deſinãt. Cõſtabat galeonibus maximis ſeptẽ & trigĩta: triremibus ac biremibus aliiſq; actuariis nauiculis circiter cẽtũ Hæc aduerſo flumine Pado Cremone cũ appuliſſet: e regione urbis eo animo ſubſtitit: ut Cremagnola q̃ tribus fere paſſuũ millibus aberat terreſtri quoq; exercitu uno atq; eodẽ tẽpore & Cremonẽſes urgeret: & claſſi adiumento eſſet. Cõtra uero Philippus exercitũ claſſemq; parauerat: ſed hoſtili nequaq̃ parẽ: quæ galeonibus nauibuſq; aliis minoribus circiter qn quaginta ſecũdo amne nauigabat: cuius ꝑfectus erat Pacinus Euſtachius patienſis Hũc cũ in ſe uenientẽ Taruiſinus cognouit: & Cremagnolá cunctãtem uidit: obuerſis nauiũ ꝓris qua uẽerat: regrediens: tribus circiter paſſuũ millibus ab Cremona reſedit: q̃ in partẽ facile terreſtrem exercitũ accedeꝛ poſſe: & claſſi auxilio eſſe perſpexiſſet. Frãciſcus autẽ Sphortia & Nicolaus picininus q Philippi copiis ꝑerãt: cũ ñ lõge a Piſleone oppido caſtra firmaſſent: delectu ex omni exercitu habito claſſem quæ naualibus ſociis erat feruacua: cõpleuerũt: eo cõſilio: ut reliquus exercitus & propter paucitatẽ & qꝺ omni eſſet militũ roboꝛ nudatus cũ impedimẽtis trans adduã ſublitio põte q erat ad Piſleonẽ: ſeſe cõferret. Pacinus cui tãtis uiribus auctо adoriendi hoſtis creuerat animus: cũprimũ aduentauit in conſpectũ hoſtilis claſſis: cõfligẽdum ſibi putauit: qppe q ut erat naturæ fluminis periti ſimus: uerebatur: quod imbribus paulo excreuiſſet: fore: ut decreſceret: ubi pugna diutius abſtineret: & ita deteriore ſe futuꝝ conditione. Qua re hoſtilẽ claſſem magno impetu inuadit. Prælĩũ utrinq; ui magna cõmittitur. Cadunt undiq; multi Cruore omnia fœdant: tandem nocturnis tenebris utrinque pugna ceſſatũ eſt: amiſſis e Philippi claſſe galeonibus quinq;: q a claſſe reliqua ſeiuncti & ab hoſtiũ multitudine preſſi intercepti ſũt. Quo fiebat: ut in Philippiana claſſe haud mediocriter trepidaretur: Quod cũ animaduertiſſet Franciſcus: duo ſibi uno tempoꝛ ꝓuidenda putauit: ut & claſſiariis animũ ad cõfligendũ adderet: & Cremagnolæ ad uenetã claſſem: aduentũ moraretur. Itaq; duos gregarios eqtes uelut trãſfugas ad hoſtẽ ad opẽ claſſi ferendam iã ſe parãtem mittit. Hi cũ ad Cremagnolá mane uenirent: multa ut erant edocti. ꝺ Franciſco queſti affirmãt. Philippi exercitũ caſtra mouiſſe & ĩſtructa acie ad inuadendũ eũ procedere. Quibus auditis Cremagnola re facile credita continuo ad pugnam ſe parat: neq; loco ubi erat: excedendum iudicat At Franciſcus & Nicolaus ubi primum illuxit. claſſem cõcendũt: & hoſtilẽ

quæ nauiũ proris cõtra uim fluminis ex ordine dispositis cathæniscp inter sese firmatis: hostiũ impetũ expectabat: magnis clamoribus uiribuscp adoriturExemplo pturbata uenetaClassis disiungit. Pugna densior atrociorcp q̃ pridie omni missiliũ genere cõserit. Cõcertabat enim uno tempore uniuersis utrincp nauibus uario euentu: qđ modo ueneta: modo Philippiana classis inclinat uidebat. Nouissime autem cũ nõ nulli ex Philippianis galeones caperent: & iter cæteros unus cui præfectus erat cũ dlectis militibus Petrus brunoribus parmensis ex Sphortiano equitatu uir sane fortis & rei militaris pitissimus: ptimuere naues reliquæ: iamcp cedere & turmis trahendarũ nauiũ causa in littus expositis aduerso flumine fugere cœperat. At Fráciscus & uoce & nunciis hac illac Myo parone discurrẽs & nauiũ rectores & nauales socios ipsũ ét Pacinũ grauiter increpare: accusare: milites hortari: & monet: ut classiarios ad pugná redire cogerét. Idẽ faciebat Picininus: quoꝝ uocibus rursus prælii magno animoꝝ ardoꝝ renouat: & tãdẽ cum enixissime ubicp pugnaret: decrescẽtis fluminis beneficio quidẽ ex uẽena classe Galeones qui ex sublimioribus erant: gubernatoribus naturæ fluminis imperitis in uadis heserunt ita: ut nullo remoꝝ impulsu nulla ui nulla đnicp arte loco submoueri potuerint. Hos Fráciscus leuioribus nauigiis cõtinuo adortus capta ĩ hoc numero nauis prætoria fuit. Taruisinus aũt p̃fectus desperatis rebus ex Galeone in subiectã scapham demissus fuga saluté petiit. Prætoria igit nauí cũ signis capta: tãtus repẽte reliquis iniectus é terror tãtacp rerũ desperatio omnes inuasit: ut uno fer momẽto cõuersis nauibus secũdo amne euadẽdi studio cursu cõtẽdere cœperint: quoꝝ naues Philippiani magno ĩpetu clamorecp terribili insequẽtes maioꝝ eaꝝ parte potiti sũt. Ingẽté profecto ea pugna uenetis cladẽ intulit. nouẽ. n. ac uiginti galeones & reliq̃ fer classem uniuersam amiserũt. Cõstat classem ipsam maximo ac incredibili prope sumptu fuisse cõparatã: Nam præter q̃plurimos nauiũ alueos exquisitis artificũ ingeniis exædificatos eo arma tæla cõmeatus & quicqd certis incertiscp casibus cõducere posse putabat: uincẽdi studiũ adeo acumulate contulerat: ut mirꝝ uideret tanta reꝝ omniũ copiá ipsas ét Venetias suppeditare potuisse. Hoc aũt prælii commissum é in Pado ĩ ꝓcul Cremona anno a. Natali christiano primo ac trigesimo supra quadringẽtesimũ ad millesimũ nono Kalen. Iulias. Ea calamitas uel in primis causa fuit: ut apud uenetos Fráciscus Cremagnola in eã uenerit perfidiæ nõ lati Taruisino auxilii suspitionẽ: qua postea insequẽti ánO Venetiis é publice securi percussus Post eá pugná nihil é per æstatẽ gestũ memoratu dignũ: temptatũ tantum ad Idus octobres a Cremagnola capiẽdæ furto Cremonæ facinus: Nam per uigiliá negligẽtiá noctu scalis muro admotis: Arcem q̃ Sancti lucæ Cremonẽses nũcupant: milites q ad rem cõficiẽdã a Cremagnola missi fuerãt: cæsis primo ingressu custodibus occuparũt: Eamcp biduo fer obtinuerũt: Dremagnolá cũ exercitu q ad tertiũ lapidẽ castra habebat expectantes. Sed ubi nulla auxilia mitti: & cõtinẽter a Cremonẽsi populo magno omniũ cõcursu se oppugnari uiderũt: arcellã deseruer: quoꝝ pars capta é pars fuga ĩ castra se recepit Ferũt sæpe Cremagnolá dixisse: cũ de feredo ns auxilio q arcellã occuparãt: cõsularer: uereri se ne latẽtibus hostis insidiis perdendum obiiceret exercitũ. Atcp hæc secũda fuit causa: quæ illi apud uenetos exitium peperit. Autumno iã exacto Cremagnola cp importunis crebriscp hymbribus cõficeret exercitus: & cp equi morbo permulti absumerẽtur: copias in hyberna deduxit. Sub idẽ tẽpus Fráciscus suis omnibus copiis aliiscp pauCis adiunctis aduersus Iohãnẽlacobũ Mõtisferrati Marchionẽ: cp & primo & secũdo uenetorũ bello cũ hostibus sẽserat: missus imparati hostis fines ingressus oĩa ti multu ac trepidatione inuoluit populatuscp multoꝝ agros: non nulla deinde oppida expugnat: ac ĩ pdá uertit. Quaꝝ tãtus subito eius regionis populos armis insuetos pauor occupauit: ut nullo fer negotõ sese

Franciſco dediderint. Ita paucis menſibus per hyemem Iohannesiacobus omnibus prope oppidis uiciſq; ſpoliatus: cū ipſum ēt Caſale ſancti Euaſii qđ eſt oppidū celebre & regionis caput: Marchionūq; ſedes ad Frāciſcū deſciuiſſet nullū alicunde auxiliū ad ſe mitti ſperās: ſuiſq; omnīo rebus diffiſus oppida quædā: quæ nōdum defecerāt: Amideo ſabbaudianoꝝ duci & ſibi affinitate cōiuncto uelut illi finitima ſeruāda tradit: Dein Alpes trāſgreſſus: p germaniā iter faciēs ad uenetos cōfugit. Dum hæc gerunt: Sigiſmundus cæſar hunnoꝝ rex Philippi hortatu Italiā ingreſſus Mediolanū ad accipiēdā imperatorio more ferreā coronā uenit: inde poſtea Romā petiturus. Eius rogatu Iohannilacobo Philippus ignouit: oppidaq; uniuerſa quæ in ſua erāt poteſtate: reſtituit: cū idem a Sabbaudiano fieri cōtenderet: negatū eſt: Mōtiſferrati per hūc modū rebus cōpoſitis: Frāciſcus a Philippo accitus Mediolanū profiſciſcit: ubi intra Idus Februarias inſequētis anni publice ac magna cū celebritate Blanca Maria iā annos ſeptē nata ei deſpōſata eſt: id q; ſuperiōr anno ut demōſtrauimus: pater promiſerat. Cæterū feſſi bello nō tam Philippus quā ueneti ac Florentini Nicolai Marchionis æſtenſis interuētu de pace inter ſeſe ageꝝ cœperūt: ad q̄ pter cæteras belli difficultates illa maxime ipſos de ſummis rebus cōtendentes hortabaꝝ: q; & ueneti Cremagnola iis de cauſis quas ſupra: diximus: publice inter facto: imperatorē nō habebāt: & Philippus Nicolai picinini propter id uulnus q; ad Binā ſub occiput acceperat: opera uti nō poſſet. Itaq; cū ad Nicolaū cōponendæ pacis delata eſſet poteſtas: ea tādē pax circa Kalendas apriles renouata ē: & captiui ultro citroq; dimiſſi. Per eā pacē omnia oppida reſtituta ſūt Florentinis: quæ in Piſano uolaterrano & aretino agro Philippi copiæ cepiſſēt. Lucenſibus quoq; municipia uniuerſa quæ prius amiſerāt: Florētini dimiſeꝝ. Cæterū Sigiſmundus Imperator: ut demonſtratū eſt: exæſtuāte adhuc Italico bello Mediolanū uenerat: nec Philippi potētia opibuſq; frætus magnas copias ex Germagnia ſecū adduxerat: Ibi p hyemem aliq̄diu immoratus & a Philippo honorificētiſſime & magno impēdio exceptus: Deinde Parmā Frāciſco Sphortia comitāte profectus: hyemis reliquū cōſumpſit: tādem ineunte uere in æthruriā trāſgreſſus: in urbē lucā ſe cōtulit. At Florētini nō tam Philippo q̄ Sigiſmundo īfeſti ea maxime uictoria elati q̄ pauloante aduerſus Philippi copias apud Torporiū oppidū nō lōge a Piſis adepti fuerant: in lucenſes miſere exercitū: & apud ipſas ꝑpe urbis portas caſtra poſuerūt: militeſq; late lōgeq; peruadētes cuncta ad ipſa uſq; mœnia in cōſpectu imperatoris populati ſūt. Poſthæc in ſenēſes traductis copiis agriſque uaſtatis Florētinoꝝ ducē paꝝ ad modū in iis locis ꝑp cōmeatus inopiā commorati in Aretinoꝝ fines cōceſſerūt p eoꝝ abſentiā adeundi Senas facultatē nactus imperator: eo ſtatim maturauit: At poſt aliquot mēſes tandē pōtificis uolūtate: qui prius eū admittere negauerat: Romā ꝓfectus ab eo ſoleniter corona aurea donatus ē. Poſtea uero Roma abiens: p Tudertes & peruſinos Ariminū petiit Inde p Reuennatē Ferrariēſē & Mātuanū agꝝ Italia exceſſit: & qdē tata uel animi uel fortunæ uarietate: ut īfenſiſſimus Philippo abierit: cuius hortatu fiducia atque opibus ex Germania mouerat. Venetoꝝ autem quibus maxime inimiciſſimus Italiā uenerat: amiciſſimus receſſerit. Certe cū Mediolani eſſet: neq; Philippus ad eū ſalutādum unquā uenit: neq; rogatem cum exiguo comitatu intra arcem admittere uoluit. Dum per quietem Franciſcus Cremonæ deſedit: rurſus Philippo per obtrectatoꝝ inuidia in perfidiæ ſuſpitionem uenit adeo ut cum interficiendum ſecreto ſtatuiſſet Cremonam miſerit Simoninum Gillinum Alexandrinum cum his mandatis: ut ſi is ad ſe ſpōte uenīret: illum ſequeretur. Sin forte aliqua cauſa recuſaret: illico retineret: retentumque necaret. Franciſcus autē qui hæc omnia ignorabat nec quicquā admiſerat: cur ſibi timendum eſſet: acceptis Philippi mandatis: Mediolanum pergere maturat. Sed cum laude per noctem

quiescendi gratia constitisset: sit Contucii perusini eius apud Philippū legati litteris certior: a Philippo statutū: ut cū primū Mediolanū appulisset: obtruncaret: Ea re cū paucis ex suis cōmunicata: omnes eum flentes orant: obsecrant: ne ad necē manifestā ultro ac temere prodeat: Sed dum liber est: quod deambulādi gratia ad pontē qui in Addua est: iam puenerant: ī uenetor fines sese recipiat. At ille recte factor conscientia frētus: nolle se dixit: ubi culpa omnino uacaret: cū abisset: p fidiæ insimulari. Itaq; postridie mane Mediolanū ire contēdit: nō sine magna tamē suspicione: nequid grauius per maliuolorū inuidiā in se statueret. Philippus autē a Simonino de illius aduentu certior factus: mutata in melius sentētia: cū nihil in homine doli esse iudicaret: summo recipi in urbē honore cōfestim iubet. Huic facta est obuiā extra urbem ad secūdum ferme lapidē Maria dux cū ingenti prope & aulicor & mulierū numero. Quod Frāciscus preter cōsuetudinē fieri admiratus magis timuit. Sed in Philippi cōspectū admissus omnē formidinē deposuit: Ita. n. remotis arbitris Philippū locutū ferūt: Nequaq; eā nos sentētiā Frāciscē fili secuti sumus: quæ trito quodā puerbio usurpari solet: Totiens dici posse uni ab omnibus eū carere naso: ut is quasi sibi diffidens nasum tangeret: perinde ac dubitās an eo careret. Nam de tua erga nos fide & constātia ac sinceritate animi tui nihil unquā profecto dubitauimus: sed ut calumniantiū de te occurreremus suspitionibus: fecimus ea de te pericula: quæ p ingenii tui uigor tibi nequaq; occulta fore existimabamus. Quod iccirco a nobis actū est: ut quæ de innocētia & bonitate tua perspecta nobis erant: & cognita: cæteros etiā nō laterēt. Deinde quæcunq; hactenus sibi de eo delata fuerāt: aperit. nec quenq; præter se habuisse amicū dicit qui eius innocentiam tueretur: Aduētum ad se suum quasi rei insimulabat: eum feciss innocentissimū: nō sibi qui nihil dubitauerat: sed aliis insimulantibus. Propterea bono esset animo: & ut fecerat: pergeret benefacer: & q̄d eius esset & uirtutis & dignitatis recordaret. De se aūt omnia sibi polliceret: cuius perinde ac filii esset rationem habiturus.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER TERTIVS.

33

Am tertius & trigesimus a christiano natali supra quadringētesimū ad millesimū agebat annus: Cisalpinaq; Gallia omnis quiescebat: cū allatū ē Frāciscō Sphortiæ eā appuliæ partem q̄ ut ostēdimus: paterno iur obtinebat: Iacobu Caudolā armis inuassisse: & iam Serram Capriolam in samnitibus oppidū occupasse: Qua re cognita uæheméter cōmotus statuit: omnibus p̄termissis rebus suor saluti cōsulet & opē laborātibus ferre. Itaque abeūdi uenia a Philippo facile impetrata p autumni tēpus maturat: omnibus copiis e lōgobardia p ficisci: & iam paucis diebus ī Flaminiā puenerat: sed nōdum Sapim flumē trāsierat: cū omnia ī picētibus miscerī cœpta sūt: & p Italiā Frāciscī nomē īcrebrescer. Præerat ei p uinciæ p Eugenio pōtifice Iohānes uitellius patria cornetanus ricinatēsis Episcopus: cuius ob durioré admīstrationē: & q̄ picētes mobilitate ac leuitate animi nouis imperiis studer semp cōsueuerūt: cupiebāt mior in modū hominis īsoletis iugum aliquādo excuter. Quāplures igit hac occasionē nacti Frāciscō obuiā ueniūt hortātes: ut ad capessendā p uinciā properaret: cū nulli aut perpauci esset futuri: q ei portas clausuri sint: & Camertes tyranni præ cæteris qui inter sese dissidentes in fraternum sanguinem sæuierant: ad eum de deditione miserunt. Hæc cum accepisset Frāciscus: ad Philippum omnia defert: & quid eius sit cōsilii: quidue sibi agendum esse cēseret: ab eo certior fieri

curat. At Philippus qui nõ ægre ferebat: si in Eugenii põtificatu res Romanæ ecclesiæ ꝑturbarent: quod cũ patria uenetus esset: uenetas partes sequebat: Frãciscũ nõ aperte sed secreto edocet: ut picenũ inuaderet: Eugeniũq; quod posset: ubiq; infestaret: Quod cũ intellexisset Frãciscus: exercitũ nouo milite aucto & Laurẽtio attẽdulo cotignolano gentili suo ac lõgo belli usu insigni: q apud uenetos superioribus annis meruerat: ĩter alios sibi iuncto compositis Appulis rebus ex Flaminia ubi his de causis plures dies cõsũpserat mouet: & iustis itineribus piceni agri fines ingredit: ac primo aduentu urbẽ Hæsim quæ ab flumine nomẽ capit: aggredit. Ciues aũt & si hyems iã aderat & ꝑsidio equestri nõ inualido: Iosia Aquauiuano præfecto: mũiebãtur: tamẽ postridie eius diei præsidio incolumi sese atq; urbẽ Frãcisco dedidere. Hæc tam subita hæsinoq; defectio: tãto cæteros timoꝝ cõterruit: ut ad Frãciscũ deinceps certatim de deditione legati mitterent. Prætergressus inde duos potẽtiã Clentemq; amnes Oppidũ q; ulmi monte uelut in mõte positũ picẽtes dicunt: cũ longa pace tum agri fertilitate opulẽtũ circunsedit: Nam oppidani bello armisq; insueti: mœnibus cõfixi præter cæteros ĩ fide manẽt uidebant. At Frãciscus cui nõ ingrata erat ea ulmensiũ pertinacia: quippe qui optaret aliquod sibi offerri oppidũ quod iure belli diripiẽdum militibus daret: ut & se ẽ ꝑda ditarẽt: & locũ haberẽt: quo se deinceps recipere: si quid opus esset: possent: speculatus loci naturam munitionesq; manu factas: postero die omni ex parte inopinantes oppidanos aggreditur: pugnaq; acerrime cõserta: tandem refracto ferreis fudibus muro: scalisque admotis fit in oppidũ irruptio: moxq; irruentibus passim militibus: ĩ prædam uetit. Eo rumore prouintiã in omnem perlato fit cõtinuo maior quã antea ad Frãciscũ dedentiũ concursus: nullumq; remittit tẽpus ab iis: qui nõdum ad eum de pactione misissent. Vitellius Ricinatũ tanq; ad præcipuã ꝓuinciæ arcem ob singulare in eam ciuitatem fidem se receperat: sed ubi uidit tantam animorum mutationẽ dimissa ꝓuincia: mari ĩ ꝓximã brutiorũ regionẽ cõfugit: unde postea Romã se cõtulit. Eius discessu auximani: deinde ricinatẽses cõmuni omniũ cõsensu finitimoꝝ exemplum secuti: ad Frãciscũ desciscunt. Præfecerat uitellius nõ tã ꝓuinciæ eius arcibus singulis q; aliis etiã permultis in umbris atq; æthruscis: quæ Eugenii ꝑsidio tenebant: ricinatenses ciues: quos ciuitatis primarios cognouerat: quoscq; sibi fideles fore existimabat. Ea igit urbe recepta: Frãciscus ꝑfectorũ familias cõprẽhẽdi: ipsisq; arciũ ꝓuinciæ ꝑfectis enunciari mox iubet: nisi arces cõtinuo dediderũt: suos morte passuros. Quo illi metu territi oppidanis adhuc in Põtificis fide permanẽtibus arces dedidẽt: Nam & Firmanã arcem quod Firmani Girifalcũ appellant: quoꝝ urbs ꝓuinciæ primaria habet: & Asculanã in ultimis ꝓuinciæ finibus positã cæteraq; cũ ipsis ẽt urbibus consecutus est: Quod tãta celeritate factum est: ut qntodecimo ferme die posteaq; in picenũ aggꝝ uentũ est: uniuersa prope ꝓuincia in eius deuenerit potestatẽ: ipsa ẽt Ancon urbs antiqua portuq; nobilis & picẽtiũ caput stipẽdiaria ultro facta. His rebus gestis iã ĩ umbria atq; ĩ iferiore æthruria tumultuaꝝ urbes quæ Eugenio põtifici parebãt: & nouis rebus studere cœperũt: & nonnullæ studio partiũ de deditione ad Frãciscũ mittere: eiq; ut ad ea loca trãsiret: persuadere. Sub idẽ tꝑus Nicolaus Fortebracius q nõ multo ãnte sub eo põtifice militauerat: alienatus q; se ab eo insidiis petitũ cognouerat. magno tumultu tibur occupauit: oppidisq; q̃pluribus Romæ ꝓximis in potestatẽ redactis: grauissimũ Romanis bellum inferebat. Huic oppositus erat Michael attendulus rei militaris disciplina Fortebracio nõ iferior Verũ cũ cæterarũ rerũ ac maxime pecuniæ qbus bella administrãt: copia nõ suppeteret. Et iã nõ semel defraudati stipẽdio milites necessario segni militia fũgerẽt: ægre hostẽ sustinebat: & ob eã causã nutãtibus omniũ fere populorũ animis & ad defectionẽ inclinantibus: posteaq; in Pontificis auxilio parum

ſpei eſſe cernebatur: q̃bus braciana factio erat inuiſa: hi tutiſſimũ ſibi refu giũ in Frãciſci Fphortiæ præſidio eſſe cenſebãt. Franciſcus aũt hoc rerum ſucceſſu animo erectus ſtatuit occaſioné tantæ rei nõ p̃termittere: ſed iam parta armis firmare: & uocantiũ amicor̃ cõſilia ſequi: uireſq; circa ea loca quoad poſſet: extendere. Itaq; p hyemem quantis potuit copiis ad eũ noui opimiq; belli fama cõfluentibus nõ multo argẽto exercitu aucto: appẽninũ per Camertiũ fines in umbriam traiecit: & primi Tuterdes quorũ urbs in umbria ẽ egregia: miſſis legatis: ſeſe ei dediderũt: p̃cedẽti deinde p eam pro uinciã Sabinoſq; & ĩ interioré æthruriã trãſgreſſo facti ſũt obuiã Interam nẽſes: Tudertiũ exemplũ ſecuti: Amerini Tuſcaniẽſes & p̃pinquiores urbi Romæ Otriculani: Malianẽſes Surianẽſeſq; quor̃ arce fama nobili p̃fecto tradẽte qui ricinatẽſis erat patria: ſine ullo negotio potitus eſt: multa præ terea oppida ignobilia partim expugnata diripuit: partim p metũ uolunta riãq; deditione in fidẽ accepit. Ingruẽtibus igit̃ undiq; periculis p̃territus Eugenius: ac neceſſitate magis q̃ ex dignitate agi oportere ratus mittit ad Frãciſcũ propere Nicolaũ Campanũ Epiſcopũ: q poſtea cardinalis fuit: ut quauis ratione eũ ſibi recõciliaret. Nec difficile fuit uolẽté impellẽr: quod ille animo longe ſupra præſentem fortunam proſpiciens: & ad honeſta p̃pẽ ſior: cũ ſatis ĩ p̃ſentia haberet dignitaté ſuã: & exercitus incolumitaté poſſe tueri: obtalis ab Eugenio cõditiones libẽs accepit. Cõuenẽr aũté ut Franciſ cus accepto Marchionatus titulo picenũ agr̃ legitimo iure poſſideret: Cæte ra oppida quæ ĩ umbris atq; æthruſcis cepiſſet: tanq̃ Romanæ eccleſiæ ui carius obtineret: cuius ẽt uexillifer conſtitutus: primarũ enim militiæ par tiũ ea omnino ĩ Italia ſuprema dignitas eſt: quæ hoſtis occupaſſet: Eugenio eccleſiæq; pergeret recuperare. His rebus ita cõſtitutis: Frãciſcus ad Micha elem duo circiter equitũ millia: Laurẽtio attẽdulo & Leone Sphortia fra tre ducibus: cõfeſtim mittit: qui ad eũ profecti ita torpẽté Eugenii exercitũ ac ſibi diffidentẽ ſubleuarũt: ut qui modo trepidarẽt: nec ſatis turũ ſibi lo cum caſtror̃ munitiones arbitrarenr̃: hi ultro hoſtẽ ad pugnã prouocarent. Montẽrotundũ primo opugnar̃ adoriũtur: ſed oppidũ natura loci munitiſ ſimũ: cum hoſtis facile tueret̃: Sphortiani duces ſoluta obſidione ad Tibur caſtra firmant: quos inſecutus fortebracius: cõmiſſo ad Homẽtũ prælio fu ſus fugatuſque equites circiter ducentos amiſit. Franciſcus interim Mont̃ faliſconẽ quod oppidum Fortebracii p̃ſidio tenebar̃: obſidebat: Nec dubiũ erat: quin Fortebracius ipſe breui eccleſiæ finibus pelleret̃: niſi Philippus de fœdere inter Eugenium Frãciſcumq; icto certior factus: idq; moleſte ad modtm ferens: Nicolaum picininum cum uiribus ĩ æthruriã miſiſſet: qui p ſimulationé curãdæ ualitudinis ad balneas ſenenſes uenerat. & quanquã Frãciſcus ut p̃diximus: Faliſconẽ obſidione premebat: & Michael aduerſus Tiburtinos caſtra habebat: Nihilo tamẽ ſecius Fortebracius nõ tam æthruſ cum eccleſiæ patrimonium q̃ romanos ciues & uetralla multiſq; aliis colũ nẽſiũ oppidis: crebris incurſionibus uexabat. Et ob id ſiue q̃ Romani gra uiſſima diuturni belli icõmoda amplius p̃ferr̃ nõ poſſunt: ſiue q̃ Picinini ĩ æthruriã aduẽtus multor̃ animos a põtifice alienaſſet: Romæ ĩ dies omnia turbulẽtiora erãt: nec ſanari ulla ratione hominũ mẽtes poterãt: donec cor reptis armis infima plebs ſeſe ĩ libertaté aſſeruit: Eſt. n. natura mortalibus inſitũ libertati ſtudeꝛ & ſeruituté odiſſe. Portæ urbis p̃ſidio firmantur: ex cepta appia: q̃ Michael & ſocii cognito urbano tumultu tiburtina obſidio ne exẽplo relicta: eo aduolãtes præmiſſis leuis armaturæ equitibus occupa runt: eaq; preſidio munita ad diui Pauli Baſilicam cõſederunt: inde latiũ late populabantur. Sed nec ſatis Eugenius auctoritatis habere uidebatur: præſertim quia pontificatum pacatiſſimum a Martino ſuſceptum confe ſtim ipſe magnis turbationibus inuoluiſſet. Iamq; concilium Baſileæ coge bar̃: & quida eo cardinales profecti erant: Eugenius interim apud ſanctum

Grisogonũ obsidiebatur: quem ne inde abiret: omni aditu præcluso circũ sepserant: atq; ita aliquot dies indigna quæq; perpessus: tandẽ mutata ueste exceptus paruo lembo p tiberim inter iaculatiũ tæla ex utraq; ripa multis secũdo amne terraq; insequẽtibus Romanis: hostiã uix incolumis aduehit. Ibi triremẽ nactus Pisas inde florẽtiã petit: mox ad Frãciscũ mittit qui eum de iis quæ acciderãt: edocerẽt: mãdaretq;: ut uniuersi ecclesiasticæ dicionis populi eidẽ uelut præcipuo eius ecclesiæq; romanæ uicario ac uexillifero parerẽt. Romani aũt ubi Pontificẽ cõsequi neqerunt: in præsules reliquos, ubiq; p urbẽ impetu facto: bona quæ adhuc illis a fuga superfuerãt: in prædam uertũt: Nã multi partim amicoꝝ beneficio: in ꝓxima urbi municipia cõfugerãt: partim ĩ Hadriani molẽ sese receperãt. inde ad Picininũ legatos mittũtq; eũ ad accipiẽdã ꝓ Philippo duce urbis curã accersẽrẽt: donec ĩ basiliẽsi cõuentu de põtificatu deq; ecclesiæ rebus decernerẽt. Quibus cognitis: Picininus haud sibi cunctãdũ existimauit: quo minus amicæ urbi & fortebracio suæ factionis duci a duobus exercitibus pœne intercluso opem ferret. Itaq; cõtractis magna festinatione copiis: ĩ umbriã repẽte irrupit: Exploratisq; itineribus paucis diebus ĩ ueterbinoꝝ fines puenit: Fortebracioque ut erat ante cõstitutũ: uicinior factus nouũ & ipse aduersus Eugeniũ incẽ diũ excitabat. Nã Fortebracius urbis rebellione audita: factiscũ romanis cõfestim induciis: Picinino obuiam ꝓperauit. Sphortiani item de Picinini aduẽtu rumore plato: haud multũ morati: Appia porta Romanis tradita per põtes transtiberinæ regionis abire permissi: aliquãdo maiore circuitu quo tutius ꝓficiscerẽtur: e regione inferi maris ad Franciscũ contenderũt: qui paulo ante dimissa Faliscoꝝ obsidione ad Rispãpanũ nõ longe a Tuscania ut suis qui Romæ erãt: auxilio esset: cõcesserat: & fore euenit: ut eodẽ die & Michael Frãciscо ad Rispãpanũ: & fortebracius picinino apud ueterbium iungerent. Quibus coeuntibus ducibus uniuersæ duaꝝ ĩ Italia maximaꝝ ĩ re militari factionũ sibi inuicẽ infẽsaꝝ uires ad decertãdũ inter sese cõuenisse uidebant. Præerant enim hinc Frãciscus & Michael: Inde Picininus & Fortebracius factionũ principes: uidebaq; omnis fere Italia ad euẽtũ tãtæ rei suspẽsa. Initio aũtẽ quanquã ĩsignes ꝓpe inter eos inimiciciæ insigneq; iniuriæ ĩtercedebãt: ac factionũ studia nõ tã ducũ q̃ militũ animos acuebãt, continuerũt se tamẽ cõplures dies legatis Philippi ducis id maxĩe conantibus: ne duces quos sibi Philippus uendicabat: cũ alter gener quẽ ẽt filiũ appellare solebat: alter copiaꝝ imperator esset: inter sese cõfligerẽt. At Frãciscus ueterbinis quos uelut paternos hospites admodũ caros habebat: opẽ ferre cupiens: ne eoꝝ ager incursionibus uastaret: motis castris e cõspectu braciani exercitus ꝓ eos campos qui uetrallam Veterbiumq; interiacẽt: ꝓfectus inter ea oppida ad diui Martini templũ cõsedit. Quare & Veterbinos sua propinquitate ab hostiũ populationibus tutos reddidit: & ut magna ex ꝓximis amicisq; oppidis commeatuũ copia ĩ castra sine periculo comportaret efficit. Cæteꝝ cũ inter duos exercitus cõtrariæ factionis duoꝝ ferme milliũ passuum spatia intercederẽt: ut est militãtiũ genus procax & cõtumeliis intemperãs ultro citroq; conuicia iactabant: Et præ cæteris Fortebracius ipse multa de Frãciscо obloqui dicebat: quodq; eius milites nitidi & ad speculа compti deliciis magis quã armis studerẽt: & cantandi saltãdiq; multo quã pugnandi doctiores essent. Addebat bracianos suos uestibus obsitos breui de tam cultis Sphortianis triũphum acturos. Quæ cũ Frãciscо ex audientiũ indignatione sæpius renũciarent. Nõ pati amplius potuit: quo minus ad Philippi legatos querelã deferret: adiiceretq;: se Fortebratio ꝓpediẽ ostensuꝝ: an Sphortiani hastis galdiisq; pugnaꝝ didicissent. Itaq; rei indignitate commotus aduocatis ducibus ordinumq; ꝓfectis: ĩ hũc modũ locutus est. Nullũ ego socii neq; uidi: neq; a peritis reꝝ audiui bestiaꝝ genus gignit: qđ nõ quandoq; feritate depositа: mansuescat. soli nebulones braciani sũt

ætatē nostra: quorū insolētia superbia atq; temeritas augeat. Id uero malū quæ peperit: aluit ēt ignauia: qbus cū hactenus illis res fuit: dum famæ per iactātiā studēt qua plura quā armis gesserūt: magnā sæpe cladē intulerunt Soli sumus cōmilitones qbus nec Bracianorū laruæ timorē incusserūt: nec uani rumores nubē oculis obduxerūt. Potuistis me adolescēte duce sternentē omnia Bracīū: a quo hi omnes habuere initia: apud Aquilā ad īternicionē delere: cuius p̄clari facinoris gloria effectū est: ut nos tota pœne Italia ad unū omnes capitali odio p̄sequant: & ubi uirtute armisq; superar nō possunt: dolis insidiisq; qbus artibus sibi a natura īsitis semp studuerūt: ad nostrā pniciē utant. Sese Coclites & Coruinos singuli iactitāt. Nos uero lenones Ganeonesq; & infimos hominū dicūt. huiusmodi p̄bris & cōtumeliis īsectant. Deū testor īmortalē: si uestra modo aperit sententia: si is ad decertandū uobis paratus erit animus: quo semper hactenus quoscq; congredi ausos obtriuimus: me insequēti die prima luce collatis signis pugnādi copiā Bracianis facturū: & siue nostrū sustinebūt impetū: siue nobis insequētibus terga dabūt: nō prius cædēdo desistā q̄ uniuersæ Italiæ ostendā: bracianos fraude fallaciis iactantiaq; & nullis aut uiribus aut uirtute ad id nominis puenisse. Nā siquid adhuc laudis Nicolaus picininus adeptus est: id nō suæ sed Philippi ducis cæterorū belli ducū uirtuti & militū robori tribuēdum est. Memineritis aūt in primis me q̄ hactenus p̄ gloria proq; uictoria totiēs una uobiscū cōflixerim: cū hoc núc latronū grege de uita deq; fortunis omnibus in certamē descēsurū. Dici p̄fecto nequit: quāta omniū alacritate oratio hæc excepta: & q̄ maximus euestigio sublatus sit clamor. Postero aūt die ante lucē omnes arma p̄tinus expediant: & quisq; siquid pretiosi habeat: sese ornet: Frāciscus edicit. Deinde instructa acie p mōtis decliuū ī hostes ire cōtendit: Ex itinere Michaelem Troilū & Zarpellionē cū electa equitū peditumq; manu p̄cedere agmen hostemq; nulla cunctatione ad ipsa usq; tentoria adoriri imperat: seq; statim cū reliquis copiis subsecturū dicit. Inde inspecturus siqui posterius supereſſet: ad instruēdā aciem ad postremos redit: & circūspectis diligētius ordinibus & ad rē gerēdā cōfirmatis p̄ tēpore militū animis ad eos q̄ prope aderāt: inq̄t: O cōmilitones timorē mittite: & usitata animo alacritate atq; magnitudine ī hostes ignauos impetū facite. Quibus dictis ad ante signatos p̄perabat: cū urbanus Sanctoaloxius dertho nensis ex Philippi legatis primarius: q̄ apud Picininū noctem superiorem egerat: fit ei obuius admisso equo metu ob rei nouitatem percul̄us: & ad terrā sese proiiciens: Franciscū supplex orare: obtestarique uæhemētius cœpit: ne tantum sineret admitti facinus: neue Philippi patris res quæ suæ essent: in manifestā perniciem mitteret: prohiberetq; celeriter: ne sui in Philippi milites manus coniicerent: & in prædam uerterent. Ad hæc Frāciscus se experiri oīo uelle respondit: an ferū & arma tractare sui milites scirent: conducere enim Philippi fortunis: ut eorum alter q̄primum cōtunderet: q̄ eo pacto esset utrunq; obsequētioré habiturus: Sed cū pacē urbanus deprecari nō desineret: At ego Frāciscus ait: Si mihi mei paruerint: iam puto p̄lium cōmissum: nec facile dirimi posse: Verūtamē posteaq̄ mihi p̄ tuas p̄ces urbane quēadmodū instituerā: persequi nō licet: Tubicen citus eat: qui si ii qui præmissi sūt: nōdū ī hostiū aciē irruperint: pugnāq; īierint: iubeat: ne longius progrediantur: prælioq; abstineant. His idcirco Franciscus Tubicinem cum mandatis ad Michaelem misit quod certo cōiectura existimaret: iā suos ī hostes impetū fecisse: nec posse nūciū ita uelociter ad Michaē puenīre: quin eēt pugnari cœptū: & p̄liū magno accēsū tumultu. Erat cōuallis quædā trāsitu p̄dificilis exuperāda: priusq; hostibus p̄pinquaret. Dū hac trāseūt: diutius quam putarat Frāciscus: sui tardant. Quare aduolāte mox Tubicine: ad eius iussum substitere: ex quo factum est: ut Braciani q̄ paulo

ante Sphortianos maledictis superauerãt:ac deleuerãt:ingenti pauore terri
ti:eorum cõspectum fere nequierint. Nam & si colligendi recipiendiq; sui
satis erat spacii datũ.eo ꝑcipiti tamen tumultu secesserunt:Vt equorũ lora
cõplures succiderint:multisq; relictis sarcinis:Vetralã celeri cursu nullo or
dine nulloq; imperio sese receperint:& circa eius oppidi munitiões castra
posuerint:ita maxima ac indubitata uictoria de bracianis precibus legato
rum Frãciſco extorta est.Ferũt Piciniñ Sphortianis ordinibus conspectis
omni bellico ornatu instructus dixisse.En aspicite quali comitatu qualiue
familia Mediolanensiũ ducis filius ad nos uisendos properat. Dein in For
tebraciũ cõuersum acerbissimis eũ uerbis increpasse:qđ sua petulãtia Fran
ciscum temere lacessendo ĩ se cõcitasset.Signo igit̃ receptui dato. posteaq̃
in castra reditũ est:urbanis cæteriq; Philippi legati duces utrosq; cõuenire
deq; concordia rursus maiore adhibita opa agere cœperũt:Inter reliqua ab
Francisco postulabãtur:ut ab inferendo deinceps Eugenio pontifici bello
sese braciani abstinerent:neue ulterius aduersus urbẽ Romã progrederent.
Quod illi & si Mediolanẽsiũ legatorũ testimonio & iureiurãdo recepissent
tamẽ motis intẽpesta nocte castris Romã cõtenderũt.Orta uero prima luce
Franciscus hostiũ cognita profectione insequẽdi cõsiliũ ĩtermisit: ratus id
quod erat:tãtũ eos iã itineris confecisse:ut nõ facile cõsequi posset: sed ad
uersus Falisconẽ rursus ducit:oppidũq; oppugnare aggressus:spem sibi fe
cerat hostes non diu ad ferendã obsessis opẽ moraturos:atq; illud quod ma
xime optabat:futurũ ut iusta acie ĩter sese cõfligerẽt.Verũ ea res nihil eos
ab ĩceptis deterruit:urbẽq; petẽtes cũ Romanis quẽadmodũ inter sese uiuẽ
dum esset:trãsegerũt.Deinde per Miluiũ pontẽ trans Tiberim exercitu tra
ducto in Sabinos irruperũt.Mallianũ primo aduentu:qđ oppidũ Frãciſci
præsidio custodiebatur:territis oppidanis ad defectionẽ cõpulerũt. Bracia
ni Malliano potiti:Otriculũ Frãciſci ẽt præsidio firmatũ inuadũt. Troilus
& Zarpellio ad tuẽda amicorũ oppida cũ cohortibus ꝑmissi:ĩ quibusdam
Narniẽsiũ municipiis alter capitur:alter obsidetur. Quibus rebus cogniris
Frãciscus qđ Narnienses quoq; ad defectionẽ ĩclinare audierat:relicta con
festim Falisconis oppugnatiõe:itineribus nullo tꝑre ĩtermissis ad hostẽ ire
cõtendit:sumptoq; ex itinere oĩ peditatu equitatuq; nõ multo Michaeli ĩ
perat:ut iustis itineribus cũ reliquo exercitu subsequeretur.Ipse autẽ Nar
niã ĩgressus ciues ĩ fide cõfirmat:quos iã recepisse intra urbẽ Picinini lega
tos:& de deditõe ĩter sese studio ptiũ cõtẽdere reperat:ĩ hostẽ ire pgit:& p
mõtana loca pediti q̃ equiti accõmodatiora hostiũ castris appropiquat.Ex
terruit nõ mediocriter bracianoꝝ animos tã repentinus Franciſci aduẽtus
cũ illũ priusq̃ de Falisconе mouisse cognouissent:in eorũ cõspectũ aduenis
se cernerẽt.Itaq; Otriculanorũ & zarpellionis obsidione dimissa circa ipsa
Malliani mœnia cũ oĩbus copiis subsederũt.Franciscus cũ ad eum iam Mi
chael pueniſſet:Narniã ꝑtergressus sub ipso Otriculanorũ oppido secũdũ
flumen Tiberim castra locat:& adeo prope hostiũ munitiones accessit: ut a
Bracianis castris nõ amplius duobus millibus passuũ abesset.Erant autem
exercitus utriusq; res in eã hominũ opinionẽ redactæ:ut Sphortiani cũ ui
ribus & omni copia rerũ tum militum animis longe superiores putarent.
Contra uero bracianos & commeatus & pabuli copia deficiebat: qui cum
pugnam omnino detractarent:sese munitionibus continebant.Nec iis si in
de abire conarentur:facilis haud tuta dabatur castrorum mutatio: quod
a fronte hostilis instabat exercitus.latere ab altero flumen obstabat.& ab al
tero & post terga asperi illis & poene inuii montes impendebãt. Quibus re
bus fiebat:ut Frãciſco tũc facilia secundaq; oĩa essẽt:nisi eius felicitati for
tuna inuidisset.Nã paucis post diebus ꝑpetuis grauissimisq; affectus fibri
bus optimũ iudicauit:omissis belli curis ualitudinẽ oĩ studio curare.Et q̃q̃
Michaeli nec rei militaris sciẽtia nec auctoritas deerat:tamẽ nihil magniãg

gredi abſente Franciſco auſus ſatis habere uidebatur: ſi dum ille cõualeſce ret: incolumen rei ſũmam ſeruaret. Inter hæc Philippus p legatos inter hos duces de pace agere nunq̃ deſinebat: & tanto eam ipſam ré ſtudio efficien dam curabat: ut eodé tpre ſeptem eius legati eadé de cauſa in his caſtris re perti ſint: Ná tum maxime Philippi copiæ quas ĩ Flaminiam Bononẽſibus auxilio miſerat: a potẽtiſſimo uenatoꝝ Florentinoꝝ exercitu adiunctis cæ teris quos uel odiũ uel metus ſtimulabat: pmebantur: & ob eã ré illud ĩ pri mis efficiendũ ſtudebat: ut Picininus cui maxime fidebat: ab æthruſco bel lo amotus ĩ Flaminiã reuerteretur. Legatis igitur id magnopere curãtibus & Bracianis idipſum cupientibus quod Franciſcus ẽt a gerendis rebus ad uerſa ualitudine prohiberetur: in has tandẽ condiciones uentum eſt: ut Pi cininus & Fortebracius quæ p æſtatem in eccleſiæ finibus oppida occupa rant: reuocatis inde pſidiis Franciſco pro pontifice Eugenio dimitterent. Dein Picininus in Flaminiam maturaret: & Fortebracius ad ea loca quæ an te ĩ æthruria atq̃ umbria poſſidebat diſcederet. Cõpoſitis rebus Fráciſcus ui morbi preſſus circa Kal. Sextiles Tudertũ defertur: exercitusq̃ in Tuder tes hybernatũ deducitur. Picininus Philippi imperata faciens ſuis omnibus copiis ĩ Flaminiã traiecit. Fortebracius contra percuſſum nuperrime foedus Romá accerſitus Romanis Hadriani molẽ oppugnare conãtibus auxiliũ al laturus trans tiberim ĩtra urbẽ non longe a diui Petri templo cõſedit. Sed a Zarpellione eo cõfeſtim cũ equitatu ab Franciſco ĩmiſſo pulſus: Tifernũ & Aſſiſium quéadmodũ erat ante cõſtitutũ: remigrauit. Cæteꝝ cũ eſſet Flo rentiæ Eugenius: & ſi per diuturna inteſtinaq̃ bella pecunia exhauſtus gra uiq̃ ĩſuper ære alieno preſſus ſoluere Franciſco pmiſſa militiæ ſtipẽdia nõ poterat: tamen multa ab eo tentata ſunt: quæ quietem pacemq̃ interturba re uidebantur: nam Bononienſes quoꝝ in urbe tũc cannetula factio princi patum obtinebat: ui & armis cogere ad ſua ĩperia conabatur. Ex quo turba tiones ortæ ſunt in Flaminia pergraues & poene ad bella reditũ. Bononien ſes enim ab eo uexati: ab Philippo auxilia in eam prouinciam accerſierunt. Eugenius ob id maiore ſtudio uenetos epiſtolis legationibusq̃ & Florẽtios corã hortari rogareq̃ enixius nõ deſiſtebat: ut & auxilia aduerſus Philippũ ĩ Flaminiã mitterent: & pecunia eũ iuuarent: qua Franciſco ſtipẽdia pende rentur: cum de ſuo ipſe pẽdere non poſſet. Sed ad dinumerãdũ pecuniã ne quaq̃ adduci potuerũt: cũ diceret: ſe plurimũ dubitare: ne Franciſcus cum Philippo & bracianis ſecreto ſentiret. Placuit tamẽ eis: ſuas copias aduerſus eas mittere: quas Philippus ĩ Flaminiã miſerat: ne is maioribus ĩ ea prouin cia uiribus creſceret. Itaq̃ Cathamelatã ueneti cũ magno equitatu ac pedi tatu & Florentini Nicolaũ Tholentinaté cũ oĩbus eoꝝ copiis eo proficiſci juſſerunt. Qui unũ ĩ locũ coacti caſtra apud Caſtellũ bononienſe habebãt. Et Picininus ubi ĩ Flaminiã deſcẽdit: iis ſibi copiis quas eo ut oſtendimus: Philippus p̃ miſerat: additis: circa Immolã cõſederat: Itaq̃ ea caſtroꝝ propĩ quitate nõ multis poſt diebus factũ é: ut cõmiſſo nõ lõge ab Immola plio: uenetoꝝ Florẽtinoꝝq̃ exercitus profligaret: duxq̃ copiaꝝ Florẽtini populi Nicolaus Tholẽtinas & Petrus Iohánes Paulus Vrſinus & Euſtorgius fauẽti nus captiui mediolauũ ad Philippũ miſſi ſunt: quoꝝ primũ Philippus reti nuit: alios miſſos fecit. Inſequẽtis aũt hyemis initio Eugenius recuperandæ urbis Romæ inire cõſilia cœpit: Ná Romanus populus pontifice ſũmo Flo rentiæ agẽte: quãtũ ea res ſibi cõduceret: facile ĩtelligebat. & ob eã cauſam plæriq̃ pœnitentia ducti: admiſſa aduerſus Eugeniũ flagitia grauiter obte ſtabãtur. Superant ciues admodũ pauci: quos grauioris cõſcietia facinoris: & ueniæ deſpatio ſtimulabat: & ob id nõdũ reuerſis ad ſanitatẽ mentibus armis opus erat: qbus dubii cõfirmarẽt: & pugnaces opprimerẽt. Itaq̃ cũ p uim morbi adhuc Franciſcus impediretur: quo minus ei negotio intende re poſſet: mittitur ad eum rei ipſius conficiendæ gratia Iohannes uitelſchus

patriarcha:quem picentibus ꝑfuisse diximus.Is a Franciſco parte copiarum ſumpta:quibus leoné fratré præfecerat:Romá proficiſcitur:urbé ſine ullo negocio recipit:Franciſcus cõdulmarius cardinalis uenetus ac uicecancellarius Eugenii nepos qué in ipſa ciuitatis defectione Romani cõpræhéderát ac in uinculis ad eũ uſq; dié retinuerát:liberatur.Sub idem tꝑus Camertes gens inter picentes admodũ nobilis opibuſq; potens eoꝝ dominos ex Varana familia ab eccleſia romana ſibi olim impoſitos:ut erant prouinciæ eius reguli plærisq; & longa annorũ ſerie ꝑ ſucceſſionem dominantes Berardi filios & Gentilempandulfum eorũ patruũ per publicũ tumultũ adorti interemere.Res aũt quomodo habuit ut dilucidius appareat:paulo altius repetam Rodulfo Gentilis filio duæ fuere uxores:ex prima Gentilispandulfus & Berardus ex ſecũda Petrusgentilis & lohánes nati ſunt Gentilispándulfus & auarus & crudelis:Berardus ingenio mitiore fratris ſuaſu mite bonúq; ingeniũ in crudele mutauit & peſſimũ.Duo hi ætate iam graues quod ſuis metuerét liberis.a petroGentile & lohánefratribus minoribus natu: ne cũ ipſi exceſſiſent e uiuis filios ſuos principatu ſpoliarent:& in ſeipſos cõuerterent:huiuſmodi in eos moliũtur inſidias.Erat legatus in picentibus pro Eugenio pontifice lohánes uitellius:de quo ſupra mentionem facimus animo ingenti & ingenio ſubdolo & ad omne facinus prõptiſſimo:Is ꝑmagnũ auri pondus pactus de ĩterimendis fratribusPetrogentile ac lohánecogitás rei cõficiendæ cauſa Sanctũſeuerinũ quod oppidum diſtat a Camerio decẽ millibus paſſuũ:ſe recepit quattuor fratres ad ſe accerſit:ſeniores duo aiũt ſe ex pedibus laborare hortatur minores duos quod & iuuenes eſſent:& omnem laborem ꝓferre poſſent:eo accederét. lohánes q erat ex oĩbus natu minor & acriore quodá ĩgenio reſpondit:ſe nullo pacto ad legatũ iturum At Petrusgentilis qui ingenio erat facili & manſueto: & ſibi nullius conſcius culpæ:perlibenter iturũ:& quid ille ſibi uellet:auditurũ & fratribus renũciaturũ dicit ex cõpoſito ea hora Camerino diſcedit: ut Sanctũſeuerinum ueſperi ingrederetur:quo ubi peruentũ eſt:ita oppidi portæ occluduntur: ut nullus Cameriũ ꝓferri nuncius poſſet.Mane ãt Gentilis ac Berardus re omni cognita in ipſius Gentilis cubiculũ cũ uix dum illuxiſſet: lohánẽ fratrem accerſi iubent.Is aũt nihil mali ſuſpicás:uenit ad fratres. Tum Gentilis ut cãm honeſtá aliquam ꝑberet facinori:exclamare coepit. Tu lohannes ea omnia machinaris aduerſus Romanam eccleſiam:quibus & te & nos perditum eas.Tum ille ut erat animo minime ignauo reſpondit cõtinuo:quæ loqueris non intelligo ſomniare profecto uideris mihi quibus dictis cõuertitur ĩde habiturus:Sed cum hoſtium cubiculi egrederetur:qui Satellites a Gentile ac Berardo ad tererrimum atrociſſimũq; facinus ꝑpetrãdum ĩ iſti diis locati fuerãt:ĩnocẽtiſſimum iuuenẽ gladiis aggreſſi pluribus cõfectum uulneribus ĩteremerunt.At uitellius Petrũgentilé Ricinatũ ꝓduci ac publice obtruncari iuſſit:ea ĩſimulatione:quod diceret illum pontificalẽ nũmũ deprauaſſe:& æs pro argento atq; auro expendendũ fabricaſſe.His facinoribus ex ſentẽtia duoꝝ ſupſtitum fratrum ꝑpetratis principatus q quattuor fuerat:ĩ duos diuidit Gẽtilépandulfum ac Berardum:Berardus illico Tholentinũ qđ ei ĩ partẽ cõtigerat:ſe recipit:oppidũ ſane amoenũ & ad oẽs Picentiũ motus maxĩe opportunũ.Id oppidũ prius lohánĩ ĩ portioné obuenerat:is qa phumanum atq; liberalẽ ĩ oppidanos ſe ꝓſtitiſſet:ab oĩbus mirifice amabat.Quo factum é:ut a qbuſda oppidanis q lohánĩ cariſſimi extitiſſent:accerſito Foſchino cotignolano:qué Frãciſcus Sphortia picẽtibus ꝓfecerat:Berardus obuiá cũ uniuerſo populo ad eũ repellẽdũ uelut ĩfeſtũ uenientẽ ꝓgreſſus ĩpetu facto ĩterfectus ſit.Quæ qdem res & ſi reliquo populo atrociſſima uiſa é tamẽ ob recẽté lohánis necẽ æquo aĩo tulerunt:nec multo poſt Camertes quoq; Gentilispandulfi ac Berardi in fratres crudelitate & impietate permoti publico etiam tumultu inſurgentes : & Berardi

filios & ipsum ēt Gentilē pandulfum facinoꝝ omniū & autorē & ducem p multa ac uaria supplicioꝝ ludibria necauerunt. Id quod diuino quodā iudicio esse factitatū una atq; eadē fuit omniū opinio: pſertim qđ nō multis post annis principatus rediit ī filios eoꝝ: qui inocentissime perierant. Petri gentilis & lohānis Camertes igitur regulos iugo liberi qđ p se remp. tueri posse diffiderent: missa paulo post ad Franciscū legatione: ei tributarii facti certis legibus uiuere pmissi sunt. Per idem tpus Ludouicus andegauiensis quē abdicato Alphonso lohānā reginā adoptasse: sibiq; in regno successorē instituisse initio docuimus: bellū aduersus lohānē antoniū tarentinoꝝ principem gotholanas partes sequentē: Iacobo caudola duce: magnis copiis gesserat. Vexbellicis ī cōmodis insuetus & caloribus maximis in appula regiōe cōfectus in graues pertinaces q; febres incidit: & Cusentiā in ulteriores bruttios rediit: unde prius reginæ iussu discesserat. Vbi paucis post diebus magnitudine morbi pressus: excessit e uiuis. Eius obitus ob mansuetū miteq; ī geniū quo plurimoꝝ uolūtates sibi facile cōciliauerat: magno uniuersum prope regnū mærore affecit: magnāq; factioni andegauiensi retinēdi regni curā intulit. Redierat superioribus annis feruente adhuc gallico bello ī Siciliā noua classe Alphonsus: sperās fore: ut uel ab lohāna uel ab factionū altera rursus in regnū accerseretur; quā quidē spem nō modo aluerat Philippus: uexetiā auxerat: persuaserat q; Regi ut ī Italiā reditū maturaret. Quod non eo certe cōsilio fecerat: ut Regiæ in Italia uires inualescerent: sed ut ab se euocati regis amicicia uenetis timorē incuteret. At cōpositā postea pace: tum demū patuere animi patuere doli. & simulationū plena fuisse omnia: cognitū est. Nā statim languescente priore amicitia: aliter uterq; sentire aliter loqui: & cōtraria cōsilia agitare: & in mutuā æpe pernicie multa moliri. Verū mors Ludouici spem Alphonso adeundi regni magnopere adauxit. Proinde amicos hortari: Aduersariosꝝ uero alios propositis pmiis sibi conciliare: alios minis terrere nō cessabat. Cæterū initio anni eius qui subsecutus est: quod nō tam Philippi quā uenetorū Florentinorūq; omniū animi belli magis quā pacis artibus intenti uiderētur: tum maxime uenetis Florentiniq; societatis fœdere iuncti: apud Eugeniū pontificē instare uæhemētius non desinebāt: ut Franciscus Sphortia bello quod aduersus Philippū gesturi essent: dux pficeretur: pmiū ob eā cām quodcūq; magnū depensuri. Nec minus & ipsoꝝ & Philippi ité legati Tuderti apud Franciscū agentes multis maioribus q; quā unq; antea: cōdicionibus delatis utriq; contrariis studiis suarū partiū facere innitebātur. Sed ille & pteritarū rerū memor & quod iā cōpertissimū haberet: tāto Philippū studio Nicolaū Piccininū prosequi: & illū tātā sibi auctoritatē sumpsisse: ut perdifficile foret: se non modo primas apud Philippū partes: sed ne qdē æquas habiturū: cum minime fieri posse cōstaret: ut duo belli duces sibi inuicē æmulātes idē sentirēt: statuit in pſentia certiora potius q; spem antea nō satis firmā ab se cognitā sequi: Itaq; hortāte pontifice īstātibus uenetis Florētinisq; simul & suis ité oībus id magnope cupiētibus: Captabrigæ equitū pfecto: & scribæ cōtucio perusino quos Florētiā ad pontificē ea de cā legatos miserat: scribit: ut quod de ieundo fœdere eis mādauerat: scriptis tādē firmarēt. Quo fœdere cautū est ut pōtificis ecclesiæq; romanæ Fraciscus ut prius fuerat cōstitutū: foret uexillifer: piceni agri & a sūmo pontifice & cardinaliū collegio Marchio declaratus eam puinciā iure optimo posideret. Tudertinorū insup. Tuscanē siū & alioꝝ quorūdā ī æthruscis atq; umbris oppidorū uicarius esset perpetuo cōstitutus. Cæteris uero oppidis cederet: quæ ecclesiastici iuris obtinerent. Præterea ab uenetis Florentiniq; eqtū triū milliū & peditū mille stipēdia ī biēniū accipet: copiaꝝq; oium quæ apud eū bello gerēdo p uenetis ac Florētinis futuræ ēēnt. Imperii sūmā obtineret. Postrēo reꝝ eaꝝ oium quas ubiq; in Italia possideret: uenetis Florentiniq; suo sumptu præcipue foret

tuendaꝙ curæ. His rebus cõstitutis: Eugenius Franciſco ĩperat: ut Fortebra cio Romanæ eccleſiæ omniũ infeſtiſſimo bellũ inferat. Cõplura. n. & ĩ um bris & ĩ æthruſcis eccleſiaſticæ dicionis oppida eius præſidio tenebãt: quo rum erãt Aſſiſiũ: Tifernũ: Faliſco: & Tibur primaria: quibus ex locis cuncta per regiones crebris incurſionibus ꝓuadebat. At Franciſcus & amicis feren dæ opis & cõprimendi hoſtis maiorẽ in modũ curæ intentus pontem in Ti beri faciẽdũ cenſuit: ut iis qui ĩ inferiore æthrucia a Fortebracio premerẽ tur: auxilia ſubmittere poſſet: cũ neqꝙ uada ad tráſeundũ reperirẽtur: neqꝙ pons integer ullus ſupereſſet. Ná qui lapideus fuerat urbi proximus ſiue fluminis ĩpetu abſumptus ſiue uetuſtate collapſus ſiue humana ui demoli tus iampridẽ corruerat: quarũ rerũ neceſſitate coactus: quod nulla nauigio rum ꝑ loca tranſeundi fluminis facultas dabatur: cõſtruendi pontis ratio nem excogitauit: eamqꝙ inuſitatã & memorabilẽ. Octo. n. pergrãdes ualidoſ qꝙ funes pro fluminis latitudine ex fulginatico lino: ubi eius generis copia eſt ĩmenſa: faciendos curauit. Ex his ſex a ueſtigiis priſtiniſqꝙ diruti pontis molibus diſtentos ita direxit: diſpoſuitqꝙ: ut quattuor æqualiter ſubſterni coniungique poſſent craſſioribus tabulis & itẽ utraqꝙ ẽt latera reliquis pau lo altius diſpoſitis funibus muniebãtur: & ne pons ob fluminis latitudinẽ fluctuaret: aſſeres cõplures inſtar colũnarũ ad firmitudinẽ machinis infixit in flumen. Eo ponte ꝑfecto cũ omniũ admiratione ac ſtupore propter cele ritatẽ facilitateqꝙ operis copias traducere cœpit. Iam uer aderat militaria pontificis uenetoꝝ Florentinoꝝqꝙ ſigna ad Franciſcũ delata magna celebri tate accepta grande ad ornandũ exercitũ argenti pondus e Florentia affere batur: cũ ei renunciatũ eſt: Fortebraciũ ut erat ad dicacitatẽ alacer: iactare & palam pronũciare cœpiſſe eius ſeſe pecuniæ partẽ ſibi omnino uendica turũ. Auro igitur Cortoná allato: Franciſcus delecto equitatu ac peditatu quẽ ſatis aduerſus hoſtẽ eſſe arbitrabatur: eo ꝑ fines peruſinoꝝ proficiſcit. Ex itinere Fortebracio & profectionis cauſam: & qua ſibi eundum redeun dumqꝙ eſſet: renunciari iubet: ut ſi de pecunia illa partienda quicq̃ cogitaſ ſet: obuiã prodiret. Sed ille nihil præter magnifica glorioſaqꝙ uerba cona tus Aſſiſii ſe cõtinebat. Franciſcus accepta non longe a Cortona pecũia Tu dertum reuerſus in milites diſtribuit: quos ſũma feſtinatione exornandos curat. Thalianũ foroiulianum præterea nõ obſcura tunc inter militaris di ſciplinæ ductores fama cũ ſexcentis equitibus mercede cõducit. Ná Micha el a lohána accerſitus in Appuliã cõceſſerat: & Laurentius ingraueſcente iã ætate: uelut militiæ emeritus: militibus Franciſci curæ relictis: Ferrariã ſe cõtulerat: ubi rem familiarẽ ad ſuſtentãdã ſenectutem parauerat. Vt uero primũ pabuli copia in campis adeſſe cœpit: exercitũ apud Fracticellã cœgit quod ẽ oppidũ nõ lõge a Tuderto: ubi dies cõplures ea de cauſa cõſumpſit. Deinde in aſſiſinos duxit: quorũ urbs ualido Fortebracii præſidio ſeruaba tur. Et quãq̃ Franciſco nulla ſpes erat ꝑ oppugnationẽ eius potiũdæ urbis ſitu ꝑſertim ac muro munitiſſimæ. Futurũ tamẽ ſperabat: Fortebraciũ ip ſum aut pudore aut neceſſitate cõpulſum ſibi aliquãdo ꝓliãdi poteſtatem facturũ. Itaqꝙ expugnatis caſtellis qbuſdã in eo loco caſtra locat: ubi ſacellũ eſt Matri Mariæ uirgini dicatũ: & diui olim Franciſci domiciliũ: ubi Ange lorũ habuiſſe uiſiones credit: & ob id Fano ipſi Sanctæ Mariæ angeloꝝ no mẽ inditũ ẽ. Hinc Frãciſcus crebris ad ipſas uſqꝙ urbis portas ĩcurſiõibus. Aſſiſinos ĩfeſtabat: Incluſũ hoſtẽ ĩ ꝓliũ ꝓuocabat: tẽtabatqꝙ multis modis: ſi forte equũ ĩ cãpũ allicere poſſet. At ille uiribus ĩpar nũq̃ eduxit. nunq̃ urbanas munitiones egreſſus pugnandi copiam fecit. Inter hæc crebri in æthruriam rumores afferebantur. iam Picininum ex Ciſalpina gallia ma gnas Filippi copias ducentem mouiſſe: & in Flaminiam properare Franciſ cumque filium cum parte copiarum in æthruriam miſſurum. Quam ob rem placuit Eugenio: & Florentinis: ut Franciſcus dimiſſo. aduerſus

Fortebraciũ bello in Flaminiã contra Piciniuum obuiam proficiſceretur. Verebãtur.n.ne ſubactis iis regulis qui Romanæ eccleſie in Flaminia parebant: Piciniuus in æthruriã aut in agrũ picenũ trãſiret. Sed ea res Frãciſcũ magnopere angebat: qđ uideret ſuo diſceſſu uniuerſam ꝓpe umbriã hoſti præde relinqui: præſertim ſi Franciſcus Piciniuus Fortebracio: ut dicebat iungeret: qui ꝓhibentibus nullis impune per regiones uagaturi eſſent. Quare ut tanto prouincie periculo occurreret: uiſum eſt Leonẽ fratrẽ cũ equitibus mille quingẽtiſq; peditibus in regione ea dimittere: qui Tudertinos cæteroſq; populos ab hoſtiũ incurſionibus populationibusq; tueret: egitq; præterea cũ Eugenio: ut uitellius cũ eccleſiaſticis copiis quas aduerſus Fauiſcos habebat Leoni adderetur: quo hoſtẽ maioribus copiis præſſum male ficiis iniuriisq; iferendis facilius prohiberent. His rebus cõſtitutis: Franciſcus per agrũ peruſinũ atq; Tifernatẽ iter faciẽs: ad id oppidũ peruenit: cui Burgo Sancti Sepulchri nomẽ eſt: quo in loco cũ exercitu cõſtitiſſet: ſecuſq; Tiberim milites tendere iuſſiſſet: exemplo abortis nubibus ueſtiri cælum & ſerenitas in caliginẽ uerti cernitur: ingenteſq; cõtinuo imbres ab ipſius uſq; Appẽnini cacumine torrẽti adeo ĩmenſo præcipites ferri: ut qui exiguus admodũ eſſet antea Tiberis alueus in cumulũ ingentẽ excreſceret: uniuerſusq; exercitus ea illuuione obrutus & ad internitionẽ delectus fuiſſet: niſi Fuſſetinæ nobili loco natæ & animo ingenuo mulieris beneficio adiutus: ſe a tãta calamitate eripuiſſet. Nã illa cũ ad montis radices oppidũ poſſideret: & amnis uim naturãq; lõgo uſu probe intelligeret: cognito periculo opportune Franciſcũ per nunciũ edocet ut ab ĩminentiſſimo exitio & ſibi & ſuis proſpiciat: Nec tamen mulieris nũcius admiſſa equa ad Franciſcũ paratis mẽſis lotiſq; manibus iamiã cœnaturũ prius uenit: & mandata expoſuit: quã iam erumpere amnis horrida rapacitate formidabilibusq; uorticibus circũiectos cãpos inundare ac terras alte lateq; diluere: & rapere oĩa: uaſtareq; cœpiſſet: quo nũcio & ſubito portento territis omnibus: mox totis caſtris concurſatur: & ingens exorit trepidatio: & mortis formido oẽs inuadit. Refigunt alii tentoria: alii arma capiũt: & qcqd ſibi carius erat &: primum offerebat: corripientes in proximos editioreſq; tumulos confugiunt. Alii in ephippiatos equos ſuccinctis loris inſilientes: eodẽ ſe recipiũt. Fuere nõnulli quos undiq; torrentis rapacitas aut ipſo ĩpetu corripuit: aut dũ cũ rebus ſibi cariſſimis enatare: aut ad ꝓximas arbores euadere conant: abſorbuit: & ĩtã non arma ſolũ permulta atque tentoria & res ꝑcioſiſſime: uerũ & equi ipſi ac uiri ui aquarũ enecti perierunt. In tãta ãt rerũ difficultate ac formidine nox ipſa tãdẽ ſupueniens terribiliora fecit oĩa: inſomnis & ſuma cũ aĩorũ moleſtia exacta. Vbi uero illuxit: tũ omnes ſingi latim detrimẽtis quæ acceperãt: cognitis: maiore quadã aĩorũ ægritudine ſunt affecti: cũ circũquaq; exq̃rentes arma ac ueſtes ornamentaq; cætera quæ amiſerãt: non mõ ea nuſq̃ inuenirent: ſed ne ueſtigiũ quidem ullũ in quibus locis antea cõſtitiſſent: recognoſcerent. Et uſq; adeo turbulẽtiſſimus fuit impetus ille aquarũ: ut oĩa euerterit: & cũ ſaxis & luto tũ etiã arborũ truncis & trabibus cũcta oppleuerit: atq; fædauerit. Fuit is ſane Franciſco caſus cladi ab hoſte acceptæ ſimilis: ut eũ plures dies per ea loca ad reficiendũ tot detrimentis exercitũ tardauerit. Piciniuus interim in Flaminiã contendere: & iã adeſſe nunciabatur: quibus quibẽ rumoribus cõpulſus Frãciſcus magna celeritate appẽninũ ſuperat: & tridui peracto itinere Cæſennã appulſus Sigiſmundum pandulfum & Dominicũ mala teſtas fratres ariminenſes cũ copiis ſibi aſciſcit. Dein ad flumen Sapim aduerſus Piciniuũ trãſire conante caſtra fixit. Vtq; omni trãſitu hoſtem prohiberet: qui in agro Foro iuliano cõſtiterat: & per montanos ſaltus iter in æthruriã facturus dicebatur: ea quoq; itinera interciſit. ubique arboribus multaq; alia adhibita materia interciudenda cuſtodiendaq; curat. Venerat.n. in Flaminiã Piciniuus cum exercitu

non modo ſuis ſed aliis etiam multis Philippi copiis munitiſſimo. Franciſcus uero multo minoribus illi ſeſe Sapi intercedente amni oppoſuerat: expectans affuturas propediē promiſſas a uenetis Florētiniſq; copias: quibus auctus hoſti apertis campis reſiſteret. Sed cū nihil inde auxilii ad eū mitteretur. Picininus crebrius nunc flumen repertis uadis traiicere tentabat: nūc Appenninū: accito ad ulteriores eius montis radices Fortebracio ut inde uiam aperiret: tranſire conabatur: nouos in æthruriā umbriāq; motus excitaturus: & ob id Franciſcus deſtinere artibus hoſtē diutius q̄ putarat: non ſine ingenti ſuo exercituſq; periculo cogebatur. Ponte interea in eo flumine mille ab urbe Cæſenna paſſus edificari curauit: quo & pabulatum trans flumen mittere: & hoſtem quandoq; adoriri poſſet. Eo cōfecto Ponte: leuia interdū plia cōmittebant: & in his Franciſcus Picininus: & cum eo Sacramor Parmenſis ex Philippianis ductoribus unus: dū per inſidias hoſtilis exercitus pabulatores adoriri inniterentur: a Troilo & Zarpellione qui illis præſidio erāt: pfligātur: & in fugā cōiiciūtur: maiorq; eorū pars cum ipo Sacramore capit: quorū ſupra eqtes centū numerus fuiſſe affirmat. At ubi Fortebracius oībus pcluſis additibus nihil per eos ſaltus proficere poſſe uidet: Tifernū regredit. Interim fit a Corrado trincio fulginati tyrāno multis nunciis certior: leonem Sphortiā quē cū equitatus peditatuſq; parte pſidio in umbris a Frāciſco relictū diximus: paruo negocio opprimi capiq; poſſe cū uniuerſis copiis: nulla. n. munitione caſtra haberi: uigilibus nullis cuſtodiri excubias nullas fieri: Speculatores nullos circūmitti: oīa per ſūmā negligentiam atq; ītertiā adminiſtrari: quibus cognitis rebus Fortebracius ſūpto expedito equitatu de prima uigilia mouet: & q̄ maximis pōt nocturnis diurnisq; itineribus aduerſus leonē cōtendit & non multo tēporis ſpacio ſexagita circiter paſſuū millia emenſus ſub ipm prope meridiē ſentientibus nullis ī leonis caſtra peruenit: eūq; nihil hoſtile timentē: quod hoſtē lōgius abeſſe putaret: incautū inermēq; opprimit: nec minus milites oīs iermes dormiēte q; occupat reſiſtentibus nullis Leo ipſe cū magna militū parte capitur. Pauci admodū qui initio fugæ ſe mandarant: ī pximū Mōtefalcum euaſer quorū ī numero fuit Francutius Sanctoſeuerinas ex præfectis equitū uir fortis & manu promptus. Fortebracius caſtris potitus fulginatiū et auxilio fretus ad montēfalcū obſidendum: quod eſt umbroꝝ oppidū non longe a Fulgineo poſitū: ducit: Oppidani implorato ab uiteſſio auxilio obſidionem ali quandiu ægre ſuſtinent. Vbi uero nihil opis ferri & oīa ſere ad ſalutem neceſſaria deficere uidēt: impetrata pſidii incolumitate: facere hoſti deditionem. Sed Francutius qui ſe tutū ob fidē ab hoſte datā fore exiſtimabat. ſubmiſſis a Fortebracio percuſſoribus: non pcul ab caſtris per inſidias ſūmāq; pfidiā interficitur. Ea uictoria elatus ī ſolētiorq; factus Fortebracius ī Picentes animū cōuertēs traducere eo copias conſtituit. Itaq; Camertem inuadit agrū: ubi nō nulla primo impetu municipia dedentibus ſeſe municipibus occupat. agroſq; longe lateq; populatus ipſam demū caput gentis urbē omni uacuā pſidio incurſionibus uexare coepit: ut ea ſubacta liberior īde ſibi ī agrū Picenū pateret aditus. Hac nūciata clade grauiſſimo aī uulnere Frāciſcus percutitur: Nā pter fratris quorūdāq; alioꝝ captiuitatē ac cædē diſſipatoſq; milites: plurimū uerebatur: ne uictor hoſtis camertibus ſuā ī ſentētiam actis: ī agrū picenū deſcēderet: & puīciā defenſoribus uacuā mobilitati ſua natura obnoxiā facile pturbaret: ac oīa tumultu terroreq; pmiſcens ad defectionē populos īpelleret. Itaq; pontifice magno ſtudio īſtāte a uenetis īpetrat: ut promiſſæ tādē ad ſe copiæ mitterentur: quæ non multo poſt magna celeritate: Cathamelata & Thadæo æſtenſi ducibus ei ſeſe iunxerūt Florentini quoq; pauloante ad cuſtodiendos Appēnini aditus: ne hoſtis ut demonſtratum eſt: in æthruriam penetraret: Chriſtophorum Tholentinatē Nicolai filium cum duobus lohāne & Baldomo fratribus miſerant.

Franciſcus ut & Camertibus amicis grauiter laborantibus q̃ celerrime auxi lium ferret: & imminenti picentium periculo occurreret: Thalianum foro iulianũ & Mánum barrilem ex ueteranis equitũ præfectis de quo ſuperio ribus cõmentariis mentionem fecimus: cũ ſuis copiis ei profectioni deſtina uerat: quibus nõ nullas etiá de exercitus numero turmas addiderat. Hos au xiliaribus uenetoꝝ copiis firmato exercitu in picenũ mox maturare iubet: & quid ab eis fieri uelit: oſtendit. Hi poſteaq̃ eo puenerũt. Alexándro Sphor tiæ Franciſci germano fratri: qui ei prouinciæ præerat: & ſupra ducentos iam eqtes ex multis delectos cõduxerat: ſeſe iungunt: ac delectu ex omni p uincia habito ſpe benegerédæ rei alacres in hoſtem ire contendũt. Fortebra cius aũt caput montis quod uocant camertium municipiũ haud procul ab urbe ſitum ſũmo ſtudio oppugnabat: nec cognito hoſtiũ aduẽtu & caſtris loci ſitu munitiſſimis & uiribus animoq̃ cõfidens deterretur. At Sphortia ni duces ingenti animoꝝ alacritate ſuperata locoꝝ iniquitate eũ adoriũtur Fortebracius qui ſe munitionibus continere cõſtituerat: hoſtiũq̃ impetum ſuſtinere poſſe putarat: tamen ſuperatis ab Sphortianis munitionibus pu gna decertare cõpellitur: nec diu hoſtes ſuſtinuere: ſed circũquaq̃ fuſi foe dam in fugam uertũtur: quos Sphortiani acrius inſecuti: magnũ eoꝝ nume rum ceperunt. Ipſe autem Fortebracius ubi ſuos inclinare remq̃ omnino p ditam uidet: in fuga ſalutem ponit: Sed qua ire ſibi obuenit: calle fugienti um multitudine occupato: partem in alterã flectit: proſilientiſq̃ equi lap ſu ex anguſta admodũ uia in ſubiectũ p̃cipitium proruit. Feſtinatio. n. plæ runq̃ improuida eſt & cæca: nec minus is qui eum inſequebat. Chriſtopho rus ſoroliuianus Alexandri eques ſublimi uectus equo: eodem profuſus eſt humi proſtratus: citius ſe in pedes attolit: hoſtemq̃ cõtinuo opprimit. For tebracius tamen nõ uincitur animo & altero humi genu fixo: ita ut erat oncratus armis ſeſe in pedes erigere innitebatur. Sed cũ manu iam a Chri ſtophoro deprehenſus admoneretur: ut ſe Alexandro dederet: magna animi ferocia reſpondit: non eſſe adhuc deditionis tps: ſperans: ſuoꝝ aut fugiẽtiũ aut pugnantiũ beneficio poſſe ab hoſtis manu ſe eripe: & ut erat animo fe rox enſis cuſpide in hoſtis faciem ictus geminat: quare a Chriſtophoro ira uæhementi concito in oculũ lœtali accepto uulnere rurſus humi deuolui tur. Deinde ad Alexandrũ ſemianimis in clipeo platus: intra municipium qđ obſederat: curandus mittitur: nec multo poſt cum Cameriũ deferẽ: ui tam deſeruit. Hunc tãdem Fortebracius humani diuiniq̃ iuris cõtemptor & Romanæ p̃ſertim eccleſiæ: acerrimus per omnem fere ætatem p̃ſecutor finem habuit. Alexander Foroiulianuſq̃ caſtris hoſtium cũ impedimentis omnibus potiti: quicquid ante Fortebracius in Camertibus ceperat: cõfeſtĩ recuperant. Inde copias in Aſſiſinos ducunt: quoꝝ ĩ arce Leoſphortia aſſer uaba ur: qua re ciues omni ſpe auxilii deſtituti. haud multum morati im petrata Fortebracii uxoris cum ſuis bonis incolumitate: ſeſe atq̃ urbem de didere Eugenio pontifici. ita leo in libertatem reſtitutus eſt. De his rebus ut geſtæ erant: núcio in Flaminiam plato: & Franciſcus maxima afficiẽ læ titia: & Picininus non mediocriter animo conſternatur factumq̃ deide eſt ut breui temporis ſpacio: Nicolao Marchione æſtenſi ſequeſtro. rurſus iter Eugenium uenetos ac Florentinos & Philippum pax renouata ſit: quaq̃dem pace cauebatur: ut Immola & quicqd Piciniuus in ea regione occupaſſet: Ro mano pontifici reſtitueretur: Piciniuus & reliquæ Philippi copiæ quæ in Flaminia eſſent: in Galliam reuocarentur quas ob res Franciſcus prouincia hoſte nudata: cũ Sapim tranſiſſet. reconciliato pontifici Antonio Ordelaf fo Foroliuianis imperante: in Bononienſium fines exercitum duxit. Quod ubi cognouit Baptiſta Cannetulus cannetulæ factionis princeps: & de Eu genio infenſus metu territus: ex urbe ſtatim profugit: At Antonius bentiuo lus alterius factionis princeps cuius præcipua opera urbs recepta fuerat ar

dentioribus ſtudiis immẽſaq; lætitia a multitudine ĩ patriam ſuſceptus nõ multis poſt diebus Baldaſſaris offidani eius urbis p Eugenio præfecti iuſſu indicta cauſa & nulli obnoxius culpæ ſecuri pcuſſus eſt. Quod facinus tam atrox atq; indignũ plurimoꝝ animos in ea ciuitate a Põtificis beniuolẽtia atq; fide prorſus auertit. Frãciſcus Picinini diſceſſu omni pacata Flaminia: Bononia recepta reductis ad Cotoniolã paternũ Flaminiæ oppidum copiis cum delecto ſuoꝝ comitatu Florẽtiam ad uiſendũ ſalutandũq; Eugenium profectus honorificẽtiſſime a Põtifice ac Florentinis excipitur. Et quanquã rebus ſeriis intendebat: tamen ut ſatiſfaceret populo: quẽ mutuo ſemper amaſſet coluiſſetque haſticos ludos & præclara ſpectacula edidit: & ita ſibi maiore quadã beniuolẽtia animis hominũ deuinctis peractiſq; iis rebus: de quibus cũ pontifice Florẽtiã acturus uenerat: ad exercitũ rediit. Quodque hyems iminebat: ĩ picẽtes hybernatũ cõceſſit. Dũ hæc ĩ umbria Flaminiaq; gerũtur: Iohãna ſecũda ætate iã cõfecta: Renato Ludouici fratre quẽ ſupra e uita exceſſiſſe diximus: ſibi hærede & in regno ſucceſſore iſtituto naturæ conceſſit. Eius mors maiores prioribus in eo regno motus ſeditioneſq; excitauit: Nam & pontifex Neapolitanos uelut cæteroꝝ regni populoꝝ primores admonuit: Siculoꝝ regnũ eis Meſſanẽſe fretũ Romanæ eccleſiæ iuris ẽẽ nec ulli ſubiiciẽdũ regi: niſi quẽ ipſe ex uetuſto more cõſtituiſſet: eccleſiæque Romanæ tributariũ declaraſſet: & ob id ſe ꝑpediẽ Iohannẽ uitelliũ patriarcham Alexãdrinũ legatũ eo cũ copiis miſſuꝝ: Sed regni ꝑceres Ciuitateſq; omnes diſcordiis ſeditionibuſq; ſtudentes: diuerſi diuerſa agitare conſilia: ſeq; cõtrarias in partes ſcindere cœperũt: Alii renatũ Andegauiẽſem. alii Alphõſũ regẽ expetẽr. Aliis q a Romano põtifice fuiſſet rex declaratus placere. Neapolitani uero Eugenii legatis reſponderũt: nequaquã uitelliũ legatum admiſſuros: ſed Renatum unicũ ſibi regẽ depoſcẽr. At Iohãnes Antonius tarẽtinus q ſuperiore anno bello preſſus ex Sicilia ab Alphonſo auxilia acceperat: & Capuam præfecto arcem tradẽte: occuparat: & alter Iohãnes Antonius martianus Sinueſſanoꝝ dux: Chriſtophorus Caietanus Fundanoꝝ & Frãciſcus pando lauretanoꝝ comites ad Alphõſum miſerũt: futuꝝ polliciti: ut regno breui potiretr: ſi eo celeriter adueniſſet. Alphõſus inuadendi regni occaſionẽ nactus: claſſem q̃ paratã habebat: cõſcendit: & in prochitam Enariamq; Neapoli adiacentes inſulas traiecit. Inde in Sinueſſanũ littus adnauigauit: Vbi primũ expoſito in cõtinentẽ hiſpano ſiculoq; milite: ab Sinueſſano duce exceptus eſt & q̃maximũ potuit: nouo mercede cõducto milite exercitũ cogere curauit: ad quẽ primi Vrſinus & Dulcius anguillarianus ex gente urſina: uitellio ſub quo militauerãt. relicto cũ eq̃tatu acceſſerũt. Interim Iacobus caudola & Michael attendulus Neapolitanoꝝ iuſſu capuã Tarẽtinũq; ipſum q ei urbi ut demonſtratũ eſt: auxilio erat. obſidebãt. Cæteꝝ Caietani quoꝝ in ultimis Campaniæ finibus maritima ciuitas eſt: præter Neapolim regni totius fere nobilior. diffiſi uiribus aduerſus potentiſſimũ regẽ ingruentẽ ad Philippũ & Genuenſes mittũt: q petãt auxiliũ: quo ab ui & iniuria tuti: legitimo regi urbẽ ſeruent. Philippo iubẽte miſſus eſt eo cõfeſtim Frãciſcus ſpinula cũ trecentoꝝ militũ præſidio: data ei naui oneraria una admodũ magna unaq; triremi: & cum eoquoq; una ꝑfectus eſt Octolinus Zoppus Alexãdrinus Philippi legatus eo cõſilio: ut ꝑceꝝ animos omni arte ab Iaraconẽſiũ ſtudiis auerteret. Philippoq; cõciliare: quoꝝ aduentus trepidam Ciuitatẽ in magnã ſpem erexit. Quod cũ moleſtiſſime ferret Alphõſus nõ multo poſt cõtracto terreſtri exercitu terra mariq; Caietæ inſtabat. ſperãs urbẽ inualido munitam præſidio & rei frumentariæ penuria iam laborãtẽ neq; lõga obſidione neq; multa etiã oppugnatione in poteſtatẽ rediger poſſe: q̃ ob portũ magno ſibi uſui ad obtinendũ regnũ futurã intelligebat. Hanc undiq; adeo anguſtius cinxit: ut ne mittẽdis q̃dẽ nunciis relicta ſit Caietãis facultas. Dein tormẽtis muros quatiẽs:

assiduis quoq; prælijs nullã obsessis quietẽ dabat. Hæc ubi Genuæ cognita sunt: & si rem piculosam & suis uiribus longe imparẽ suscipere genuenses uidebant: tamẽ placuit: adhortãte maxime Philippo: laborãtibus auxilium mitti: Mouebat Genuenses pudor: ne intemptatis armis regi cessisse: & ami cũ populũ qui ad eos opẽ cõfugisset: deseruisse uiderent. Mouebat p̃sidii paulo ante cũ Frãcisco missi salus: q̃bus nisi celeriter opẽ tulissent: ꝓdidisse eos iratis hostibus accusarent. Mouebãt præterea magnæ ciuiũ opes quas ex uniuerso prope regno Caietam uelut in tutissimũ portũ mercatores contulerãt. Itaq; classis nauiũ onerariarũ duodecim decernit. Eiusq; Blasius axaretus plebeio ortus genere sed spectatæ uirtutis uir dux delegit. At ubi Alphonso ab exploratoribus renunciatũ est iã Genuæ instructã esse classem: & paras a cursu abesse: quattuor & decẽ onerarias ex duabus & uiginti delectas armato milite cõplet. Erat Regi magna uirorũ copia: quos præmiorũ spes ex multis regionibus ad eũ traxerat. nam magnus ulterioris hispaniæ principũ numerus quos aduersa factio domo expulerat: ad ipsum confugerat: sperãtes fore aliquãdo: ut ab eo in patriã reducerent. Ex citeriore uero ac ex balearibus insulis omnis fere nobilitas omnisq; iuuẽtus iã pridẽ classe regẽ Siciliã petẽte secuta erat: Regno aũt Neapolitano intestinis ut demonstratũ est: discordiis laborãte: nõ ii mõ quos uel malefactorũ pœne metus uel aduersariorũ odia patria eiecerãt: sed plurimi etiã q eũ sibi dominũ ac regẽ futurũ sperarẽt: eius sibi gratiã beneficio cõsequi conabant. Ex Sicilia quoq; incõtinẽte traiecturus iuuẽtutẽ eius insulæ se seq iusserat. Erat p̃ter has quas cõmemorauimus copias: magna equestriũ pedestriũq; uirorũ mercede cõductorũ manus terra tamẽ q̃ mari aptior. Ex his tãtis tamq; florentibus copiis Rex fortissimũ quenq; ad eũ numerũ delegit: ut adiunctis naualibus sociis sex millia uirorũ efficerent: Et ne futuræ pugnæ timor quenq̃ deterreret: se omniũ primũ & nauigationis & prælii ducẽ futurũ ꝓnũciat. Fit ad naues omniũ cõcursus: aurũ argẽtũ uestis preciosaq; supplex tanto in naues studio congerit: ut ad certã uictoriã ꝓperari uideret. Cõscẽdente Rege cõscenderũt una Iohãnes rex Nauarræ: Henericus ac Petrus infans regis fratres & regnorũ omniũ ꝓceres: q̃bus turpe uidebat: nõ eẽ suo regi in omni fortuna socios. Hæc dum a rege aguntur: classis Genua soluẽs: Alphonsum cũ suis quattuordecim onerariis nauibus undecimq; triremibus omni instructis ornatu haud ꝓcul insula põtia obuiũ habuit. Coiuere classes nonis sextilibus leui admodũ uẽto & trãquillo mari. Genuẽses primo cõgressu nouẽ tantũ nauibus totius hispanæ classis impetũ excepere. Tres uelut subsidiarias post principia reliquerãt: quæ ꝓ callẽtissimi ducis iussu dum cursu diuerso uẽtos captare nituntur: lõgius paulo euecte: ab Taraconẽsibus fugere creditæ sũt. Quare cũ iã sese uictores Taraconẽses arbitrarentur: enixius genuenses p̃mebãt: quorũ naues qd̃ singulæ a duabus acrius oppugnarentur: ægre hostiũ uim sustinebãt. Sed posteaq̃ tres illæ subsidiariæ uẽto crebre scẽte passis uelis in hostilẽ classem inuectæ sunt: omnẽ spẽ uincẽdi hostibus ademere. Nec multo post captæ omnes hispanæ sunt naues p̃ter unã quæ inter pugnãdũ ecæterarũ cõspectu uẽto ablata est. Petrus autẽ iunior Alphõsi frater exceptus triremibus i Siciliã ꝓfugit. Capti sunt i eo ꝓlio p̃ter duos reges Alphõsum & Iohãnẽ: Henericus regũ frater & militiæ quæ diuo Iacobo dicata est: princeps: Iohãnes Antonius tarẽtinus: Iohãnes itẽ Antonius Sinuessanus: Iosias aquauiuanus: Antonius rogerii Fundani filius & supra cẽtũ ꝓceres ducẽti aurati eqtes & alii q̃plurimi insignes nobilitate atq; opibus uiri. Prædæ uero tãtũ: quãtũ nõ timẽs ex ullo nauali ꝓlio. Hac tã memorabili parta uictoria: Blasius cũ utraq; classe Caietã petes portũ tenuit. Inde oblatũ ẽ ingens ĩsolidũq; hominũ oculis spectaculũ: cũ quinq; & uiginti uastæ magnitudinis naues angusto loco coactæ: q̃ uix eas capeꝛ posset cernerent: Iam nũcu aduersæ pugnæ in regia castra ꝓuenerãt: Iam ad obsessos

tãtæ rei plato rumoꝝ patefactis cõtinuo portis ꝑsidiũ omne simulq; Caietanus populus eruptione facta castra adoriũtur: & resistẽtibus nullis cũcta mox ĩ ꝑdã uertunt. Ferunt ĩ uentum esse ĩ iis castris barchinonensem quendã legatũ: q cũ paucis ante diebus leui quadã febricula afficeret: audita suorum clade mox ingenti animi dolore ꝓculsus ĩtra paucas horas animã effluit. Eius uictoriæ ubi Venetias allatus est nũcius: maioꝝ doloꝝ uenetos omnes q̃ Philippũ Genuensesq; gaudo affecit: grauisq; omniũ animos timor occupauit: cũ dicerẽt: nullã iã ĩ opibus nullaq; ĩ humanis cõsiliis spẽ superesse reliq̃: quin Philippus dux rerum ĩ Italia potiret: si parta a genuẽsibus uictoria uti sciret. Paucis deĩde ĩteriectis diebus: captiui reges eoꝝq; fratres cũ tota nobilitate Philippi iussu Mediolanũ a Blasio ꝓducunt: Eã rẽ genuenses quãgrauissime tulerũt merito triumpho se ĩdigne spoliatos uociferãtes Alphõsus phumane a Philippo exceptus nõ multis post diebus ĩpetrata alloquẽdi facultate: & ĩ arcẽ porte louis admissus illius uirtutes magnitudinẽ aĩ ac mãsuetudinẽ sũmis laudibus extulit. Postremo se suoꝝq; fortunas ei cõmẽdauit: eaq; oratione adeo Philippi animũ flexit ut siqd uel odiorum uel æmulationis gloriæ ĩter eos hactenus ĩterceſſiſſet: deleuerit. Fama ẽ Alphõsũ Philippo mutuis colloqis familiarẽ factũ: unica iniecti timoris cãsilius mẽtẽ ĩ suã sentẽtiã traxisse: cũ sede cõmunibus utriusq; rebus cogitãtẽ dixisset: aĩaduertẽs Renatũ Ludouici fratrẽ Neapolitano regno nullo fere negotio ꝓpediẽ potiturũ: nec q̃tuꝝ: donec ad occupãdũ Cisalpinæ Galliæ imperiũ aut Karolũ regẽ aut alios galliaꝝ principes: quoꝝ potẽtiã Iohãnes Galeacius eius pater semp exhorruisset: sollicitatos adduceret: atq; ita nõ sibi Philippũ sed Gallis uicisse: & genuẽsiũ uictoriã quæ Alphõsũ pdidisset: Philippo quoq; pniciẽ pariturã. Id ne accideret ĩ manu eius eẽ. posse cũ si uelit: regnũ gallis eripere: posse rursus id ipsũ ꝓ uolũtate illis reddẽ. His colloqis Philippũ magnopere cõmotũ iã tũ animũ ĩduxisse: ut ĩ regnũ Alphõsus reduceret: Nã ut erat singulari & inaudita quadã prudẽtia secũ aĩo uersabat ĩsolẽtiã arrogãtiãq; galloꝝ: q nullis terminis libidinẽ imperãdi metirẽt: sed Italos maxime omniũ haberẽt odio. Ad postremũ ut omnẽ iniuriaꝝ memoriã recẽtiũ beneficioꝝ magnitudine aboleret. Sex ꝓmagnas onerarias naues Genuæ parari mãdauit: regẽ ĩ cãpaniã remissurus Caieta noꝝ legatis q genuã ad agẽdas de beneficiis acceptis gratias ueniſſent: ad se ire iussit multisq; argumẽtis suasit: ut sese atq; urbẽ Alphõso dederẽt. Nec multo post societatis fœderi icto eũ cũ suis omnibꝰ ĩ ligures magno comitatu remisit. Mãsit Alphõsus plures dies ĩ lunẽsi portu: quẽ ut diximus: ueneris uocãt: Petrũ fratrẽ cũ triremibus expectans Nã priusq̃ Mediolão discesſisset: & Iohãnes rex & Henericus ffes a Philippo dimissi ĩ hispaniã redierãt: Tarẽtinus autẽ Sinuessanus: Iosias: & plæriq; alii ꝓceres ĩ Cãpaniã uecti maiores ĩ regno motus renouarũt: & Petrus certior factus a Tarẽtino triremi ex Cãpania panormũ delato Alphõsũ fratrẽ a Philippo liberatũ: q; antea multoꝝ tantũ rumoꝝ cognouerat: cũ quinq; rostratis nauibus ĩ ligures eius trãsportandi causa traiiceꝝ quamprimũ statuit: oneraria una frumẽto onusta q; ĩ lunẽsem portũ: q ꝑsidio tũc regio tenebaꝝ: importaret addita: ꝓspere q; paulo post uẽtũ nactus e Sicilia soluit: & iã enariã pterierat: cũ subita coorta tẽpestas onerariã a rostratis dispulit. Oneraria uæhemẽtioꝝ uẽto impulsa ante diem tertiũ ĩ lunẽsem quo destinata erat: cũ frumẽto puẽrit. Dũ uero Petrus ĩ caietanũ sinũ nõ ꝓcul ab urbe cũ lõgis nauibus se recepisset: Caietani nõnulli ab aduersariis factionis andegauiẽsis pulsi clam ad eũ uenerũt: spẽq; ꝺderũt: Caietam nullo negotio si eo ꝓpius accederet: p noctẽ capi posse: quod in ea urbe complures essent: qui multis ab inimicis affecti iniuriis præsentem rerum statum odio haberent. & secum de tradenda urbe sentirent: Et quod ab aduersariis qui nihil hostile timerent urbana mænia negligentius custodirentur. Petrus his cognitis: remque tanti momenti

atq; fortunæ præter ſpem omniumq; opinionem oblatam minime negligẽ dã ratus urbi admouit: ut polliciti erãt Caietãi exules hiſpanas cohortes in urbẽ p noctis ſilentiũ introducũt: & capta cõtinuo muroꝝ parte: patefactiſ que portis Caietanis reliqs facinoris cõſciis adiutoribus urbem ĩuadũt: Petrus mox cũ reliqua multitudine eodẽ accitus: eiecto p̃ſidio urbe nullo labore potiẽ: ita urbs & ſitu & uetuſtate egregia ac bello & paci in eo regno p opportuna in Taraconẽſiũ Alphõſiq; regis poteſtatẽ deuenit: q nõ longe ab ea paucis ante mẽſibus tã inſignẽ calamitatẽ acceperat. Dederat eius cõficiendæ rei occaſionẽ nõ mediocrẽ paulo ante Iſabellæ Renati regis coniugis ĩ eam urbẽ aduẽtus: Nã mortua Iohãna miſerãt in ꝓuinciã Neapolitani legatos: q renatũ in Italiã adducerẽt. Sed is britãnico bello in eo p̃lio quo omnis ꝓpe tranſalpina gallia ingenti clade obruta eſt: captus pœnas Philippũ brugundionũ principẽ retinebat. Legati ea ſpe derelicti: ut Iſabella interim dũ ipſe dimitteret: Neapolim ꝓficiſceret petierũt. Ea igit cũ duobus adoleſcẽtulis filiis nauẽ ingreſſa Caietã primũ ꝓuenit: cui adhuc Octolinus præerat: Et iã Philippi fides Caietanis ſuſpecta eſſe ceperat: & ob id Iſabellã hortatu eoꝝ q renati uiri ſtudia ſequebant: inde recedẽs Octolinũ cũ p̃ſidii parte ea ſimulatione: q eius cõſilio in rebus gerendis uti uellet: ſecum Neapolim traduxit: Quibus rebus faciliter geſtis Petrus q intelligebat pro regis cõmodo nõ eẽ ſibi impræſentia ex urbe diſcedẽdũ: iuſſit Petrũ p̃lionẽ cũ roſtratis in liguriã ad Alphõſum nauigare: q ſecũdis uẽtis breui luneſcem portũ tenuit: Vnde Alphõſus poſtea ſolues triremibus iiſdẽ Caietã delatus ẽ. His atq; aliis rebus irritatis in Philippũ genuẽſiũ animis: inita ſũt de cõiuratione cõſilia: orto a primoribus ciuitatis initio: q ſe ultro ꝓ libertãda patria auctores polliciti uigeſimo Kalendas Ianuarias ſumptis armis Frãciſco ſpinula cõiurationis principe cæſo urbis p̃fecto Opicino Alzate p̃ſidioq; eiecto libertatẽ peperẽrunt. Sub idẽ tẽpus Fabrianẽſes quoꝝ oppidũ in picentibus ẽ mercatoꝝ & Incolaꝝ induſtria nõ ignobile: imitati finitimoꝝ Camertiũ exemplũ: clauelloꝝ familiã durius ſibi & auarius dominantẽ ſunditus deleuerũt. Erat. n. natu grandior ætateq; iam cõfectus Thomas clauellus q oppido domĩabat: cuius filius ætate maior Baptiſta patris indulgẽtia munera fere omnia ꝓ arbitrio obibat. Is ſupra facultates elatus animo cũ opes nõ ſuppeteret: plurima p tyrãnidem exercebat: neq; rapinæ neq; libidini cuiq; parcebat. Omnia diuina humanaq; pmiſcebat. Quæ mala ubi diutius oppidani ferre nõ poſſent: irritatis animoꝝ incẽdiis clam & p inſidias ſeinuicẽ alii alios cohortati: duodecim ex primoribus oppidi ad cõiurãdũ in tyrannos induxerũt. Ii poſteaq; ex cõuento ſigno dato qd faciẽ dũ eſſet: ad facinus ꝓpetrandũ cõſtituiſſent: die quodã ſolemni ubi reguli omnes cũ uniuerſa fere familia cõueniſſent in tẽplũ: cãtantibus ſacerdotibus eũ ſymboli locũ: quo uerba hæc cõtinẽt: & incarnatus ẽ d ſpiritu ſãcto: repente ſtrictis gladiis undiq; cõiurati omnes ꝓſiliunt: reguloſq; ipſos impetu facto ante ſacratiſſima tẽpli altaria eo etiã ſacerdote facinoris cõſcio ſpectãte q chriſtianã hoſtiã cõſecraturus erat & ſignũ ad incundũ patrandũq; ſcelus dederat: cũ uniuerſa eoꝝ familia quæ ibi tũc erat: pmultis confoſſos uulneribus miſerabiliter trucidãt. Deinde ad ædes cõuolantes reliq; familiã ſine diſcrimine ſexus & ætatis miſerabilius interficiũt. nec defuit ut ferunt: qui regiæ uirginis cadaueri p nefandiſſimã ueneris uoluptatem ſe admiſcuerit: Nemo omnino ex tãta tãque floreti familia ſuperſtes fuit: præter unũ Guidonẽ: qui militiã ſecutus domo tum aberat. Hac horribili inauditaque cæde per coniuratos perpetrata: & accito ad libertatẽ populo: poſteaq; nefarii ſceleꝝ auctores ubique odiũ atrociſſimi facti in ſeſe apud omnes increbruiſſe dediciſſent: diffiſi ſibi ipſis opibuſque ſuis: quoniam multis clariſque Italiæ familiis clauelli affinitatibus uincti erant: a quibus ultionẽ formidarẽt: q primum ad Franciſcũ mittunt: qui ei ſeſe & oppidũ

dedant: nec eos Frāciſcus & ſi tam ſceleſti immaniſque facinoris exemplū abhorreret: ī fidē acciper recuſauit: ea potiſſimū cauſa motus: q ſciebat Fabrianēſes alia atq alia effugia peter: eoꝝq prīcipatū a multis ambiri: & ob id oppidū ipſum ſuo præſidio muniēdū curauit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER QuARTVS.

T Camertes recētiū fœderū obliti nouaꝝ res ī Frāciſcū & belli inire cōſilia cœperūt. Acceſſerat Cameriū Thaliani ſcriba qdā. Hūc ex primoribus urbis nō nulli in intimū colloquiū uocāt: & ubi lōgo ſermōis ābitu ſatis foroiulião fidelē cognouerūt: hæc illi affirmare conant: graue in Franciſci Sphortiæ animo aduerſus Thalianū cōflatū iā eē odiū: multaſq addūt: & affingūt: cauſas: cur ille rē crederet: ſuadēt Foroiulianū q primū edoceat ſibi magnoper a Franciſco cauēdū: q niſi faciat: in maximo & fortunarum ſuaꝝ omniū & uitæ periculo uerſari poſſe ſi uelit: ad eos ſuis omnibus copiis ſe recipet: qui & urbe & opibus ei nunq eſſent defuturi. Hæc ubi Foroiulianus accepit: nondū.n. fidē mutauerat: ſtatim Frāciſco renūciat: qui rei indignitate permotus: qđ homines de qbus eēt multis de cauſis benemeritus: tantū auderēt in ſeſe facinus tēptare: ad eos mittit: qui publica cōcione ea exponāt: quæ a Foroiuliano audierat: perātq: ut uel ipſi in ciues ſuos ſōtes aiaduerterēt: uel eos ad ſe mitterēt: & cū utrūq facere negaſſent: eos bello laceſſendos p ſequēdoſq ſtatuit. Itaq eductis ex hybernis celeriter copiis aſpera admodū hyeme utpote Ianuario menſe: Camertiū fines inuadit: ac primo impetu Mutiā oppidū Camerio proximū occupat: pagoſq late lōge que populatus: omnia circunquaq magno tumultu ac terroꝝ pmiſcet. Municipia alia ſpōte ſeſe dedētia recipit repugnātia prædæ militibus exponit Serauallis oppidū cū opugnare adortus eēt: plus ſibi q putarat: negotii attulit. Sed amotis cōfeſtim machinis quaſſatiſq muris: oppidani q nulla ſibi auxilii ſpes relicta eſſet: ſeſe: Franciſco pmiſere. His fracti malis Camertes ad Frāciſcū oratores miſerūt: qui omnē defectionis culpā in paucos conicerent: Camertiū cæteroꝝ innocētiā purgarēt: pacē dein peterēt: atq orarēt: & eas acciperēt cōditiones: quas uictor hoſtis dare uoluiſſet. At Franciſcus & ſi intelligebat qd Damertes mererent: nec ulla omnino dignos uenia eſſe: in ſupplices tamē clæmētia uſus phumaniter benigneq excepit: nihil de prioribus legibus ab eo immutatū ē: niſi q Sarauallē & municipia quæ dā alia p pauca ſuis p̄ſidiis teneri uoluit: ut ſi fallet rurſus fidē Camertes temptaſſent: prærepta illis eſſet rei cōficiendæ facultas. His rebus cōfectis copiiſq in hyberna remiſſis: Frāciſcus cū paucis Fabrianū ſe cōtulit: quo poſteaq Fabrianēſes in eius ueniſſent poteſtatē: nōdum acceſſerat. Eius oppidi nō tam pulchritudine & mœnitate q ædificioꝝ decore & publicarum ædiū amplitudine & opeꝝ celebritate mirū in modū delectatus ē: ſed nec minus populi frequētiā admiratus: q adeo & opificū & mercatoꝝ numero refertū cōperiebat: ut multis Italiæ urbibus eiſq nobilibus nō modo cōferri: ſed p̄ferri ēt poſſe uideret. Inde Gualdū in umbris oppidū Nuceriæ propinquū ſuperato Appēnini iugo ſibi adeundū quoq duxit: cōfirmatiſque oppidanoꝝ animis: Auximū reuertit: & quæ bello gerēdo p ſubeuntē æſtate uſui fore putabat: ſumma cura cōparar cœpit. Iā.n. multis Eugenii nūciis redeūdū ſibi ī Flaminiā cū exercitu cognouerat. Itaq omnibus ad p fectionē cōparatis rebus nōdum exacto uerno tēpore cū domeſticis cohortibus peditatuq uniuerſo Senāgalliæ p̄ficiſcit: eoq cæteras cōuenire copias imperat. Sedēti apud Senāgalliæ Frāciſco. mittunt ab Antonio Ordelaffo:

qui dicerẽt:plurimũ uereri:ne aduersus sese Pontificis iussu quẽ multis in diciis sibi ĩfensum ĩtelligebat:bellũ moturus esset. Proin orare:& obsecrasse eũ p ueteré amiciciá: perq; sacr; cõpaternitatis ius:ut si qua causa bellũ sibi illaturus esset: prius eũ edoceret:ne imparatus incautusq; opprimeret. Ad hæc Frãciscus sancte testãdo: respõdit:se nihil de põtificis ĩ eũ animo scire: nihilq; sibi adhuc de gerẽdo bello ĩdictũ: nisi ut cũ primũ p pabuli copiá liceret:exercitũ ĩ Flaminiã traduceret:Quod si Antonius ĩtelligat Põtificé sibi esse iratũ:saluti suæ cõsuleret:eo.n. pacto ipsũ prudẽter actur;. Illud autẽ se oĩo effectur; recepit:si forte bellũ ĩ Antoniũ Pontifex decerneret:non prius se illi uim allaturũ q; bellũ ĩdixisset: Nec multo post cũ iã copiæ omnes ĩ castra conuenissent: ĩ Flaminiã ducit:& non longe ab urbe Foroliuiana castra ponit. Post hæc dies plures pax esse uidebat:milites tuto ĩ urbem cõmeare atq; inde necessaria quæq; cõportare: Ciues ité ĩ castris impune uersari:ĩ cãpis agriculturæ quisq; ĩtẽderẽ omnis.n.belli suspicio abesse:cũ repéte Pontificis legati q apud Frãciscũ ĩ castris erãt: edicũt:ut q̃primũ nulla Ordelaffo facta denũciatione foroliuianoru; agros hostiliter inuaderet:Quæ res cũ nõ mediocriter Frãci sci animũ pmouisset:legatis respondit: quãdoquidẽ ita Põtifici sedeat ut bellũ Ordelaffo ĩferat:se eius dicto obtẽperaturum.Cæteru; illud ĩ primis peteret:q; ius belli sibi uẽdicat:priusq; uis ulla Foroliuianis inferat: bellũ sibi liceat Ordelaffo indicere:ne cõtra fidẽ illi ab se datã p iniuriã quicquã fiat. Legati nihilo secius instare nõ desistebãt:ut sine mora oppido castra admouerent:ĩcursionesq; late ubiq; fierẽt: Ita.n.fieri oportere aduersus Põtificis ecclesiæq; cõtumaces: cõtra quos nullum perfidiæ genus omittẽdũ cõserẽt. At Frãciscus q nihil eẽ homini turpius q̃ fidẽ fallere putabat:in sentẽtia psistebat: cum diceret:se nullo unq̃ pacto fidẽ amico pfertim datam quæ uita ipsa sibi carior esset:uiolari passurum. Itaq; Antonio p caduciatorẽ enũciari iubet:bellũ in diẽ tertiũ fore:Interim nihil hostile timẽdũ:satis cõstabat molestæ Sphortiãos pœne omnes tulisse:qđ aduersus Foroliuianos hospites bellũ sibi gerẽdũ esset: Nã usq; ad maximã eius noctis partẽ quæ pscriptũ belli diem præcesserat:liber & ĩ urbẽ militibus & in castra ciuibus fuit accessus: Nec ulla insuper Sphortianis futuri belli læticia:nec alacritas ulla qualẽ solet militibus spes prædæ afferre:fuit. Exacto triduo. Frãciscus ad opugnãdũ Foropompiliũ ,pfectus non multo tempore nec multo labore admotis muro tormẽtis eo oppido potit arcẽq; dein expugnat:Mox ad põtẽ q nũc Rhuncus dicit:,pgredit. Is locus nõ amplius mille & quingẽtis ab urbe Foroliuio passibus abest. Inde firmatis castris totus fere foroliuianus ager crebris excursionibus exagitatur:& nullo metu uagãtibus circũquaq; militibus uexat. Aduenere p eos dies in castra Sigismundus Malatesta ex Arimino & Dominicus eius frater ex Cæsenna:& suis omnibus copiis sese Frãciscо iunxerũt: iis immixti uenere complures uiri agrestes:cũ præde studio tum odio graui ĩ Foroliuianos q̃ inter Foroliuianũ & Cæsennatẽ populũ ueteres inimiciciæ atq; ingentes iræ de finibus interceserãt:hi potissimũ omnibus belli gladibus finitimorũ agros uastare cœperũt:crastanteq; magis magisq; ĩ dies a nullo ædificiorum incẽdio nulloq; maleficio tẽperabãt. Hæc insolida belli ratio & a militari usu aliena Sphortianis nõ placebat:q; omnibus bellis quæ sibi uendicare nõ possent:ipsis ẽt hostibus cõseruare cõsuessent. Proin rustico, maledictis ĩsequebãtur:q; in agros innoxios uires experiri:odiaq; euomere uelle uiderent. nermitus etiam cessuri:cũ nullũ esset manifestius muliebris animi signũ quam uim inferre:ubi nemo cõtra nitat. Deferebãtur hæ militum uoces ad Pontificis legatos: qui in castris erant:ob eamq; rem palã ab iis de Franciсo deque exercitu obloqui cœptum: quod non satis recte neq; fideliter ,p Pontifice bellum gereret. Hanc tam immeritam Franciscus infamiæ labẽ ægre ferens conari aliquid statuit: quo purgare suã innocẽtiam

posset. Eduxerãt Foroliuiani munitiones crebris excitatis castellis aliquan to ab ea porta longius quæ castra ꝓspiciebat: atq; inde uelut ex ꝓpinquo urbi loco: cũ uellẽt: erumpebãt: obsidẽtesq; multis sæpe incõmodis afficie bãt: qppe q facto impetu ubi maioribus premerent uiribus: in munitiones refugiebãt. Quod cũ aĩaduertisset Frãciscus: cohortes quasdam ex equestri pedestriq; numero delectas armis & clipiis egregie ornatas se sequi iubet: munitiõesque ex improuiso aggressus primo impetu expugnat: Foroliui nos in fugã uertit: ac permultos ex iis capit: Nam ciues q portæ ꝓsidio erãt: ueriti ne hostes suis immixti simul irrumperẽt: obiectis cõtinuo portis ex tremos excluse re. Hoc accepto detrimẽto foroliuiani haud temere urbanas munitiones egrediebant Sed qd ꝓ eos dies Frãciscο acciderit: operæpretiũ est: obrei nouitatẽ: haud silẽtio ꝓterire: Erãt in agris ad oppidum usq; sata nõ solum iã grãdiuscula: sed usqueadeo matura ut ad messem oppidanos hortarent: q ut tutius id operis egigerẽt: armatoq; militum cohortes ꝓsidio habebãt. Frãciscus uero cũ cæteris turmaq; ꝓfectis nullũ periculum ueritus cõsueuerat p ea loca inermis animi recreãdi gratia obequitare: matura fru mẽta lustrans quæ adeo excreuerãt: ut & dẽsitate & altitudine sua facile in sidiãtibus latebras ꝓberẽt. Cũ igit obeq tãs uiã quãdã angustioré frumẽtoq; circunseptã esset ingressus: hostes q ĩtra fruméta delituerãt: & a fronte & a tergo ita ut erãt dispositi: eũ circũsistũt: cũq; oculis omnia plustrãtes: ma lateq; quos adesse putabãt: uidisset neminẽ: cõtinuo humi abiectis armis: ad Frãciscũ certatim occurrũt: dextrãq; eius perinde ac uenerãtes deoscula bant: facti ueniã petẽtes. Dein nequaq; princeps clarissime ĩquiũt: hic deli tuimus: ut te offenderemus: qppe q tuã salutẽ ac felicitatẽ nobis cõmunẽ tecũ esse ducimus. Nec. n. nos fugit: q ĩuito animo hoc aduersus nos bellũ susceperis: sed ut hostes nostros & iandiu inimicissimos malatestas ut meri ti sunt: digna afficeremus pœna. Nos aũt tibi quẽ numinis instar colimus: nõ modo nullas pararemus ĩsidias: sed ꝓ tua salute atq; dignitate corpora etiã ipsa nostra ingruẽtibus telis omnibus obiiceremus. His dictis cũ a Fran ciscο phumaniter excepti mox ad suos rediere. Cæteraq; Ordelaffus: ubi se ar ctius obsidione premi: & quæ ad tuẽdã urbẽ cõtinẽdũq; ĩ fide populũ usui essent: deficire ac omni demũ auxilio destitutũ uidet: de urbe dedẽda cogi tare cœpit. Itaq; adhortãte ẽt Frãciscο: ut cedẽdo potius præsenti fortunæ sibi suisq; cõsuleret: q̃ frustra conãdo uitæ alimẽta cõsumeret: suã suoraq; incolumitatẽ pactus: urbẽ Põtifici tradidit: quẽ quidẽ abeuntẽ Frãciscus cũ uniuersa familia ac suppellectili q̃diligẽtissime cõseruauit. Recepto Foro liuio Frãciscus a Põtifice accitus: ĩ Bononiẽses cũ exercitu ꝓficiscitur. Pro fectionis hæc fuisse causa circũferebat: q cũ Nicolaus piceninus soluta Al bingaunẽsi obsidione ex liguribus in hæmyliã rediẽs circa Parmã magnis copiis desedisset: & ingẽtẽ illius ꝓpinqtas Eugenio timorẽ inferret: ne rur sus in bononiẽses Flaminiãq; descẽdens: nouos in ea ꝓuincia motus cõcita ret: eũ illius uiribus opponẽ Pontifex cõstituisset. Sed lõge aliter: ut postea cognitũ est: res habebat. Constat. n. eo tẽpore undiq; in Frãciscι caput dolos paratos esse: & insidias simul in eius exercitus pernicié. Eugenius enim post recuperatã Romã: Fortebraciũ ad ĩternitionẽ deletũ: & receptã demũ Bono niã elatus qđ: nihil ap pristiná Romanæ ecclesiæ dicionẽ felicitatẽq; deesse uideret: præter q̃ picenus ager: & id etiam agri q ꝓ in umbris æthruscisq; Frãciscus possideret: ad eas quoq; res ecclesiæ impio uẽdicãdas mẽte uerte rat. Accedebat ad hæc q nõ nulli cũ ab Frãciscο Põtificis animũ auertisset: ad id eũ magnopere adhortabant: quorũ princeps erat Baldassar offidanus uir sane ingenio prauo ac perdito & ad omne facinus paratissimo: q tum apud Pontificẽ gratia plurimũ & auctoritate ualebat. Is ad rem cõficiendã delectus æstatis initio sumptis ecclesiasticis copiis & Petro Iohannepaulo ex gallia Cisalpina accersito quem paulo ante Eugenius ea de causa itipédio

conduxerat: Comitibus cunei q lugũ & alia perpauca in Flaminia caſtella obtinebãt: bellũ inferre cœpit: & ab Frãciſco ubi is in Bononiẽſes peruenit partem copiarũ petit: nõ qa earũ aduerſus inermẽ præſertim hoſtem egeret auxilio: ſed ut diminuto copiis eius exercitu: ad ſalutem ꝓ iis quæ in illius exitium parabant: redderetur infirmior. Frãciſcus aũt earum rerum ignarus: q̃q̃ moleſte ferebat: qđ contra dignitatem ſuã ſe Romanæ eccleſiæ uexilli fero exercitum habente ab alio duce in eius prope conſpectu bellum adminiſtraretur: tamen omnia æquo animo ferenda ſtatuit: & ut Pontifici morem gereret: Baldaſſari eũ omnem equitum ac peditum numerum: quem petierat: conceſſit. Sed cũ eas poſtea cohortes quas ad Baldaſſarem miſiſſet: ad ſe Frãciſcus cõfecto eo bello remittendas magnopere cõtenderet: id facere offidanus recuſabat: alias atque alias moræ cauſas innectens: qnetiã Nicolaũ picininum crebris & litteris & nunciis ſollicitabat: rogabatq; ut Frãciſcum ipſum quã ſegniter & ſine ulla cuiuſq; rei ſuſpicione tẽpus terere diceret: cũ uniuerſis copiis improuiſus adoriret: quem ipſe quoq; ab altera parte circunuẽturus eſſet: & ita perfacile fore: ut nuſq̃ illi aut cõſiſtẽdi aut reſipiſcẽdi facultas ulla ſupereſſet. Dũ hæc aguntur: & bononiæ põtifex agit: qdam primarii ſacerdotes ĩ caſtra ad Frãciſcũ uenerũt utrũ ad exploranda eius cõſilia an animi cauſa incertũ. Hi cũ multa eſſent ĩter loquẽdũ ut fit: perurbane cõmẽtati: oſtẽderũt pergratũ ſibi fore: ſi inſtructus ſicuti fit: ad cõſerendã pugnã exercitus in aciẽ educeret: q̃ quidem rem Franciſcus nihil mali ſuſpicans cum perlibenter ſe facturũ reſpondiſſet: poſtridie eius diei omniũ primũ lautiſſimũ parari cõuiuium iuſſit: eoſq; cũ uniuerſis comitibus plures item alios: q uiſcendi ſtudio uenerãt: ſub arborũ uirentium umbra mira arte cõſtructa comiter excepit. Cõuiuio autẽ uariis pretioſiſq; dapibus peracto equeſtres pedeſtresq; copias multo argento ſericoq; preter arma & equos inſtructas & uelut ad dimicãdũ paratas ꝓdire in campũ edixit. Et quãquam ſubdubitare uidebatur: an ii amico an potius inimico ad eum ueniſſent animo: tamen ea prudentia eaq; modeſtia egit omnia: ut nihil ſuſpicari uideret: & hilares a ſe illos ac uoluptatis plenos dimitteret. Sub idẽ quoq; tempus duo ex pedeſtri ordine Braciani milites improbo quidem & perdito ĩgenio uiri: incognito habitu Frãciſcũ adiere. Ii auaricia ducti quæ inter cætera mala fidẽ uiolat: crudelitatẽ parit: & ad ſcelera quæq; animũ impellit: ei audatius pollicent: ſeſe Nicolaũ picininũ Frãciſco ipſi infeſtiſſimũ: qui ꝓ id temporis ut oſtẽdimus: in Parmẽſibus ſedebat: necaturos: ſi ꝑmium adeſſet ipſo facinore dignũ: idq; cum nullæ per noctem circa illius prætorium uigiliæ fierent: ſed negligentius uelut in ſumma quiete ac pace ſecuriore animo uiueret: ꝓfacile factu fore affirmãt: quod ubi Frãciſcus audiuit: admiratus peditum audatiã ꝓfidiã & diritatem: ita illis reſpõdit: nõ ſe inſidiis neq; dolo ſed armis ac uirtute uincere hoſtẽ didiciſſe. Quod ubi picininus ĩtellexit quanq̃ aperte ꝓ factionũ ſtudiis oderat nunquã tamẽ niſi de eo honeſtiſſime loqui ſuſtinuit: ac ſæpe numero obtrectatoribus q apud Philippũ eius dignitatẽ labefactare uerbis conabant ſe oppoſuit affirmãs comitẽ Frãciſcũ: ita. n. appellabat piũ miſericordẽ ab oĩ crudelitate abhorrentẽ & meliora ſemp cõſilia ſequẽtẽ ad exitiũ duci nõ poſſe. Sed ut eo unde digreſſi ſumus: redeamus. Baldaſſar q nihil maiore ſtudio moriebat: q̃ ut Frãciſcũ ꝓ immani quadã animi diritate e medio tolleret: diẽ ex die ducẽs: & fraudes fraudibus ã nectẽs aſſidue Picininũ ut docuĩus: ad facinus ĩcitabat: quẽ ubi aĩaduertit ſiue Philippi iuſſu ſiue ꝑiculi magnitudĩe de territũ minus alacrem id negocii ſuſcipere: tempuſque e manibus effluere: alio cõſilia ſua machinatione. q cõuertit. Eo enim Franciſcus erat: ingenio morumque bonitate: ut cum ipſe nihil per dolos acturus eſſet: ita nec alios oppinaretur uſqueadeo ab humana natura deoque abhorrere: ut cuiuſquam uitæ inſidias pararent: extremamque perniciem molirentur: præſer

tim cum hostes longius abesset. Itaque securus liberiore animo cum suis de quibus nil dubitabat uitam agebat: nihil ab Baldassare sceleris suspicás: ob eamq; rem ita se oibus facilem præbebat: ut nemini fere ad eũ aditus non pateret. Ducebatur. n. eo laudis studio: ut oẽs omni tpre ubicũq; esset: & adire sese & alloqui pro uoluntate possent. Nã in huiusmõi gloriæ celebritate eius animus plurimũ cõquiescebat. Quæ quidé uiri humanitas ac facilitas eo maioré spem patrandi facinoris Baldassari afferebat. qđ arbitrabaf facilius Frãciscũ ipsum nihil mali opinátem per proditionem pfidiáq; incautũ opprimi posse: quin etiá locus ipse ubi tunc erat: uidebaf ad ĩstruendas insidias aptissimus. Erát Sphortiana castra ad Rheni fluminis ripas locata: quox etiá ptem is ĩterfluebat amnis q cum haud facile ĩfra Bononiam uadis transiri possit: sublitio põte qué polletranũ uocát: iungif: qui quidé pons e regione finitimæ Flaminiæ: ex qua impetus fieri posse uidebaf: turri quadá claudif: nec ĩde admõm longe Molendinũ abest: casaq; latericia: cuius parietes Franciſci tabernacula attingebant: quo in loco nocturnæ excubiæ procubitoresq; semp aderát: igneſq; fiebant assidue Frãciscus ut plærunq; cõsueuerat: nõdum satis uestibus ĩdutus: cũprimũ e cubiculo ꝓdibat eo ueniebat: salutantesq; milites comiter excipiebat: Quod cũ offidanus didicisset: ratus sibi illius interimendi opportunitatem oblatã. duodecim ex pedestri numero milites sagitandi peritos delegit: eosq; ubi qd fieri uellet edocuisset: intra turrim p noctẽ iubet occultari: cũq; ad ꝑpetrandũ facinus cõstitutũ esset tpus: sit nocte supiore quæ diem neci dictũ antecedebat: per occultos nũcios Franciscus e Bononia certior: nisi celerrime sibi caueret: castraq; mutaret: ꝓculdubio p ĩsidias acerba morte perituꝝ. Neq;. n. is qui nuncios miserat: qué Nicolaũ Cardinalé Campanũ Franciſci amicissimum fuisse accepimus: de sagitariis qcq; dixerat: neq; quopacto illi mors instrueretur: cognouerat. Quibus auditis Franciscus cũprimũ illuxit: repentinæ ꝓfectionis cãm dissimulans castra mouet: & ad oppidũ ducit: cui Gelfo nomẽ est. Qua quidem in re facile intelligi potuit: quanta esset fortissimi uiri mã suetudo cũ mirabili cõiuncta prudentia: qui & sibi & suis ab offidani insidiis mature cauit: & cum pontificis Eugenii copias ꝑtergrederef: potuisset inimicoꝝ uires sine ullo fere labore ulloq; piculo penitus delere: qđ certe iccirco noluit: ut oibus cõstaret: nullá ab se nouandaꝝ reꝝ cãm: sed a Pontifice p hoĩnem ĩprobũ Baldassaré natã. Cæteꝝ offidanus ubi uidit suá se de transfigẽdo occidẽdq; Franciſco spẽ fefellisse: eũq; tuto in loco cõstitisse rursus ad Picininũ lras misit: qbus illũ nõ mõ hortabaf: monebatq;: uerum ẽt increpabat: qđ' sua tarditate suaq; negligẽtia pateref Franciſcũ Sphortiã & sibi & Põtifici Eugenio ĩfestũ e manibus labi: qui facile: si mõ ipe affuisset: nõ supari solũ sed capi ac e medio tolli potuisset. hisce lris missis offidanus ad uicũ qué Richardinã Bonõiẽses nominát: suis oibus copiis concesserat: cunq; lræ essẽt ab exploratoribus ĩterceptæ: & ad Frãciscũ platæ: ea certe occasiõe nõ mediocriter lætatus ẽ: q; ꝓdiis tádẽ Eugenii ĩsidiis iuf posset meritoq; de uno Baldassaf doli malaꝝq; omniũ iuétof ultionẽ sumef. Ná uix quicq; magis q; nominis notá uerebaf. Itaq; nõ amplius cunctádũ ad ulciscẽdũ ratus: de secũda uigilia citato agmine mouet: copiisq; lõgus ab hostiũ excubiis circũductis. ne ab offidani castris sentirẽf. ĩ ipo ꝑpe diluculo ꝑmissis leuis armaturæ eq tibus ĩ hostilia castris irrũpit: & táto omniũ silentio tantaque celeritate iter pfecerat. ut uno atque eodem tpe. & ꝑcursores castra iuaderẽt: & spculatores adesse Sphortianas copias sublatis clamoribus núciarent. Irrũpentibus aũt Petro brunorio & Zarpelliõe q post calcp pos subsequebanf. Tubicen Franciſci iussu Baldassarianis militibus magna uoce pronunciabat. si esse omnino incolumes uellent: abstinerẽt armis: & ꝓditorẽ sceleratissimum Baldassarem uinctũ ad Franciscũ illico perducerẽt Quo edicto ab omnibus audito Sigismundi Malatestæ & Dominici frãs

milites metu territi qui se cõtinuo captiuos fore arbitrabant: reuocatis ad salutẽ animis in partẽ secessere: spectatoresq; quietẽ agebant. At Petrus Iohanespaulus q uniuersis Eugenii copiis præerat: cæteris ĩ acie pro tpre coactis militibus: & Baldassarẽ ipm qui legationis munere pro pontifice fungebat: & se primo cõgressu enixius tueri: sed paulo deide post ægrius pugnare cœpit. Nã ubi se uidit propter paucitatẽ multo inferiorẽ: ĩ fuga salutem ponit: futurũ arbitratus ut si copias seruasset: breui a pontifice Eugenio uiribus auctus pari Marte rediret in pugnã. Cæterũ Sphortianis uæhemẽtius effuso cursu insequẽtibus dux ipse inter fugiendũ capitur cũ uniuerso prope equitatu: castraq; mox direpta. Malatestæ aũt intacti seruãtur Baldassar uero dũ pugna tumultuosius cõseritur: nõ tã aĩo q̃ equi celeritate frætus ex ipso hostiũ globo dilapsus ad oppidũ Budriũ se recepit: quẽ ad locũ cum Sphortiani eũ essent insecuti: ferociusq; direptionẽ & oẽ contumeliæ dedecoris genus ĩter minãtes: edicũt: ni oppidani q̃ primũ Baldassarẽ ipm uinctũ tradiderint: fore: ut oẽm illã uim sæuiciaq; in sese cõuertãt: q hoĩnem perfidum proditoremq; suo oppido recepisset: tegeretq; dein conarentur. Quibus auditis oppidani pdam ueriti Baldassarẽ diligentius cõquisitũ e latebris tãdem muliebri indutũueste frumẽtariumq; respsum puluere ne agnosceret: uitã deprecãtem multaq; pollicẽtẽ eruũt: & ad Frãciscũ raptim agũt: quem postri die eius diei in firmanã arcẽ pducendũ custodiendũq; mãdauit: ubi postea: ut ferũt: deambulando a ruenti ex alto tegula in caput percussus uitam pro eius scelere ĩfeliciter finiuit. At ubi de his rebus Bononiæ renũciatum é: cõtinuo uæhemẽter trepidatũ ab iis pertim qui ecclesiasticã factionem sequebãtur. cũ uiderent iã dolos insidiasq; omnes in lucem prodisse: ac iustã Franciscũ ulciscendi sui occasionem esse nactũ. Quare nõ poterãt plurimũ nõ formidare: ne ille ad urbem ĩfestis signis exercitũ ageret: ac eo maiore curialiũ oĩum animi terrore quatiebãtur: qd sciebant nõ oẽs Bononienses idẽ sentire: sed alios alias sequi factiones: Et ob id haud temere sibi timebãt: Nã his rebus cognitis ea quæ insecuta est nocte & factio bentiuola quæ Eugenio ob obtruncatũ ĩmerito Antoniũ ut pdiximus: & Thomã lanificcariũ: plurimũ erat infensa: & nõ minus Cãnetula: quod illius dominationem ægre ferret: miserũt clã ad Franciscũ nũcios hortatũ: ut cũ exercitu urbi appropinquaret: futurũ polliciti se aut sumptis armis eũ in urbẽ ĩtroducturos: pontificẽq; cõfestim capturos: & uniuersam eius curiã pdæ militibus cõcessuros: aut si forte ei urbem ingredi non uideret: idẽ aduersus põtificem suosq; oĩs facturos: Illosq; deinde in eius potestatẽ cũ uniuersis eorũ bonis tradituros. Ad hæc Franciscus qd & si iusta sibi erat in Eugeniũ põtificẽ ulciscẽdæ iniuriæ cã pro iis quæ ĩ suã pniciẽ p hominẽ impurissimũ parasset: tamẽ cũ suo ingenio mansuetudine q̃ ultione uti didicisset: nec se urbi castra admoturũ dixit: nec ẽt pmissurũ: ut Bononienses sua ope aut cõsilio ac ne ipso qdẽ nutu in põtificẽ manus iniicerent: aut suis molesti q̃q̃ inferrent: qd & nefas esset: & ab religione xpiana lõge alienũ. hĩe penes se Baldassarẽ ipm malorũ omniũ auctorẽ atq; ministrũ eũ meritas scelerũ poenas daturũ. Quas ob res renũciarent iis q eos misissent: ut a nouãdis in pontificẽ rebus abstinerẽt: & quẽadmõm adhuc fecerãt: illi fidẽ seruarẽt: eiusq; parerẽt iussibus. Inter hæc Eugẽius ad Frãciscũ sui purgãdi gĩa legatos mittit: q exponerẽt: quæ Baldassar tentasset: ea oĩa nõ mõ suo iniussu: uerũetiã se inscio inuitoq; ab eo ut erat hõ audax & temerarius: esse tentata: Nõ. n. se eo esse aĩo ut q xpi uices gerat in terris: huiusmõi q̃q̃ p nefãdũ facinus machinaret: neq; ẽt Romanũ põtificẽ ea esse ĩmanitate naturæ: ut qd ĩ quouis hoĩnũ detestabile execrabileq; duceret: ipse p suos aggredi auderet. Quod res ita se habeat. facile Frãciscũ posse ex Baldassare ipso quẽ captiuũ hẽret uel cognoscere uel extorquere: neq; suppliciũ illius ullum deprecaturum: quo minus ueritas depromeretur: & siquid forte in pontificem culpæ inii

ceret:id existimandū:sui purgandi causa & metu poenæ dicturū.Itaq; eum non solū monere:hortariq;:sed etiam si fas esset rogare nequid acerbius & præter mansuetudinē suam ob unius temeritatē aduersus romanā ecclesiā cōmitteret:Quibus sine ulla aī perturbatione auditis:Franciscus ita respō dit.Si nequaq̄ suspicari eo esse pontificē maximū in se aīo:ut unq̄ uel per hominē sceleratū Baldassarem uel per aliū quēpiā Baldassaris ipsius horta tu atq; opa tantū in se sceleris admittere cogitaret. Quare satis sibi esse fa ctum:qđ ad se uenissent:īnocentiā pontificis exposuissent.irent sacrosāctē q; affirmarēt:eadē se esse perpetuoq; fore fide ac pietate in pontificem qua semp antea extitisset:nec cuiusq̄ iniuria uel cōtumelia ab eo animi institu to unq̄ discessurā.Proinde non mō a se hostile quicq̄ nō timeret :uerūetiam iuberet:quicq̄d se factura uellet:quando oībus in rebus eius uoluntati esset obtēperaturus.Hac ōne oī Eugenio formidinæ liberato:non multos ibi dies cōmoratus:Cotoniolā cū uniuerso exercitu concessit. Dū hæc in Bono nienſibus gerūtur:Florētinus populus exulū metu non mediocriter timere coepit:præsertim cū Picininus illoꝝ suasu in magnā spem gerendaꝝ rerū pellectus iā Philippi iussu magnis copiis in æthruriā traiecisset. Franciscus aūt quē Florētini ex omnibus unū arbitrabant:tantā hostiū impetū nō su stinere solū:sed ēt superare prosternereq; posse:& ipse in æthruriā accersi tus ingruentibus hostiū copiis opponitur.Cæteꝝ ut tantā belli molē a Flo rentinorū finibus auerteret:præsertim qđ ferebaī Picinino esse in aīo flu men arnū transire ad Sanctā Gondā:qđ est oppidū inter Florētiā Pisasque positū:in iis locis statiua habuit:totūque Octobrē cōsumpsit:cū hostis nō dum lucensem agrū pteriisset.Inde in Pisanos propter instantē hyemis acer bitatē hybernarū deduxit:In proximū uero annum Picininus hortantibus maxime rogantibusq; lucēsibus Bargā oppidū admotis p hyemē copiis ex pugnare aggrediī.Fuerat autē Barga iāpridem antiquo iure sub lucensiū dicione:sed non multo ante a Florentinis occupatum firmissimo tenebaī pſidio nec parua quidē spe Picininus eius q̄celerrime potiundi oppidi du cebatur:qđ aīaduerterat:pdificile fore a Florentinis per saltuosos cōfrago sosq; montes obsessis ferri auxiliū posse.Contra uero sibi exppinquo lucen sium agro & rē frumentariā & commeatus oēs sine ullo uel periculo uel la bore abunde suppeditari.At Florentini cū in tāto discrimine Bargensium res uersareī:nō poterāt non uehæmēter aīo sollicitari:cum uiderent:si mi nus Bargensibus subuenissent:magnū rebus suis īminere piculū. Facile.n. municipiū aī ex finitimoꝝ discrimine cōmutari cōsueuerūt.Itaq; ut oēs in telligerēt:nihil esse apud populū Florētinum antiquius q̄ socioꝝ uorumq; salutē atq; dignitatē tueri:Frāciſco īperant:ut nulli rei magis q̄ Bargētiū īcolumitati studeat:quoꝝ īperio cum ille oī studio obtēperare instituisset: pmittit ad Bargā nullo intermisso tpre tris ex suis egtū pfectos rei militā ris pitissimos.Nicolaum Pisanū:Petrū Brunoriū:& Zarpellionē cū expedi ta militū qngētoꝝ ac duorū millium manu & eoꝝ qđēpter locoꝝ iniqui tatē maiore ex pte peditum:quos ad eiusmōi belli usum maxīe accōmoda tos existimauit.At Picininus de hostium aduentu certior factus suisq; uiri bus frætus expectare illoꝝ impetū nihilq; de obsidione mutare constituit. Sphortiani cū ad id municipiū ueniissent:qđ Bargæ pximum ē: acie instru cta:montē qui Bargæ supeminet:longo circuitu subire contendunt:& su peratis collibus pulsisque inde hostibus:diluculo ad oppidum peruenīunt Nec Braciani qui sese iam ad pugnam cohortante Picinino parauerant: se gnius pro oppidi portis ad excipiendum hostilem impetum perstabant.Cæ terum Sphortiani oppidanorum numero aucti reseratis continuo portis magno animorum ardore erumpentium undique sublatis clamoribus tan ta ui tantoq; impetu ex superiore loco feruntur in hostes:ut nullis Picinini conatibus nullisque uiribus retardari potuerint:hostes fusi in fugam.

circunquaq; uertuntur ſuo cũ maximo non dedecore ſolũ: ſed etiam detri
mento amiſſis tum equis q̃plurimis tum etiã machinis & impedimentis fe
re omnibus. In ea pugna captus eſt inter cæteros fortiſſime dimicans luue
nis tũ genere tũ uirtute inſignis Ludouicus gõzaga Iohannis Franciſci mã
tuani principis filius qui poſtea ei in principatu ſucceſſit. Is bellandi cupi
dus & a Philippo duce clanculũ ſollicitatus: a patre diſceſſerat: & p Philip
po ipſo apud Picininũ merebat: qui ad Franciſcũ perductus: benigneq; exce
ptus egregieq; donatus facta abeundi poteſtate remanere & ſub Franciſco
militare maluit. Reliquos Bracianos qui in ea fuga intercepti ſunt: adeptis
equis armiſq; Franciſcus libere ad ducẽ ſuũ remiſit. Hoc accepto detrimẽ
to: Nicolaus ut erat impiger: & animo acri: ſpe potiũdæ Bargæ amiſſa: quo
eiuſmodi ignominiæ notam aliqua ex parte deleret: per ſũmã hyemis aſpe
ritatẽ rurſus eas oẽs copias contrahit: quas bargenſi prælio euaſiſſe incolu
mes cognouerat: & uſitata celeritate municipiũ piſani agri cui Sanctæ Ma
riæ ad caſtellum nomẽ eſt: oppugnare adortus: nullo uel paruo labore ſeu
fraude ſeu negligentia eorũ qui in p̃ſidio erant: aſſecutus ẽ p̃ſidioq; impo
ſito liberius excurſionibus crebris latrocinantiũ more Piſanũ agrũ infeſta
bat: ac uiris pecoribuſq; abductis ad ipſam uſq; urbẽ Piſas cuncta ab ea pte
quæ ad lucenſes ptinet: populationibus inuoluebat: Quo belli genere lõge
aptiores braciani erant: q̃ ſignis collatis manũ cũ hoſte cõſerere. His igitur
populationibus ac rapinis cũ late longeq; oĩa terrore Picininus cõpleſſet: &
tamen acie cũ Franciſco apertis campis cõgredi minime auderet: in agrum
lunenſem retroceſſit: ac Serazanam oppidũ regionis celebre & alia Floren
tinorum plæraq; caſtella circa Macrã flumen ſita non multo negocio ſibi
uẽdicauit: Nã regionis eius populi ſeu metu ſeu rebus nouis ſtudẽtes quod
Florentinorum iugum excutere cuperẽt: ultro ſeſe dediderunt. Quod cum
aĩaduertiſſet Frãciſcus: ueritus ne cæteri municipes atq; oppidani ea pmo
ti cã: uicinorum ſequerentur exẽplum: maturãdum ſibi putauit: ne hoſtis
opportunitate uſus ĩ dies maioribus augeret uiribus. Quare cũ uix ſatis pa
buli copia in cãpis eſſet: exercitũ ad Sanctã Mariã admouit: municipiũq; ip
ſum ita acriter oppugnare aggreſſus ẽ: ut paucis poſt diebus: muris plæriq;
ĩ locis frequẽtibus bõbardarũ ictibus quaſſatis ac dirutis: & municipes &q
ĩ p̃ſidio erãt relicti milites ĩpetrata ſalute Franciſco ceſſerint: Quid ãt ĩ ea
oppugnatiõe acciderit: nõ abſurdũ ẽ memoriæ lr̃arum mandare: Cũ turris
quædã cæteris eminentior q̃ pro arce eius municipii hoſtes cuſtodiebãt: aſ
ſiduo tormentorũ ictu quateret: tandẽ inopinãtibus cuſtodibus magno fra
gore extra municipiũ corruit. Inter corruendũ aũt eorũ unus q in p̃ſidio
locati fuerãt: genitrici Mariæ ſeſe q̃deuotiſſime cõmẽdauit: Et qđ miracu
loſiſſimũ ẽ: ex cæteris oĩbus eius p̃ſidii tã p̃cipiti ruina obrutis atq; obtritis
ſolus ipſe q Campanæ pulſatui in turris ſũmitate p̃erat: ſignũq; dabat: ut
reliqui ſibi cauerent: quotiens ſublatis pulueis bõbardæ ſaxeas moles eſſent
emiſſuræ: ipſe inq̃ ſpeculator incolumis intactuſq; euaſit cũ ĩcredibili qua
dã oĩum admiratione ac ſtupore: His cõfectis rebus: Franciſcus ꝓpere inde
mouet: & p lucẽſes ĩ lunenſem agrũ copias ducit: Eius aduentu caſtella op
pidaq; oĩa quæ p ſuprioꝛẽ hyeme hoſtis occupauerat: cõfeſtim in antiq̃ Flo
rentinorũ fidẽ rediere. Nã Picininus pauloante reuocatus a Philippo in Gal
liã fuerat. Cã uero reuocãdi fuit. Quod ueneti poſt captũ ſuſpitioe p̃fidiæ
obtrũcatũq; publice Frãciſcũ Cremagnolã: cõtinuo p̃ficerũt uniuerſis eoꝝ
copiis Iohãnẽ Frãciſcũ Mãtuanũ p̃ncipẽ. Is cũ rurſus ĩ bella reditũ eſſet: p
iis quæ cõtra pacis fœdera Picininus ut demõſtratũ ẽ: aduerſus Florẽtinos
ĩ æthruſcis egerat: collectis uenetoꝝ iuſſu undiq; copiis p Borgomenſes ad
Adduæ ripã p̃uenit: quo flumĩe ĩgeti quadã celeritate põte pficatoris naui
culis iũcto ĩ Mediolanẽſes exercitus ptẽ traiecit: Sed repulſis cõtinuo iis q
tr̃aſiſſent: a Philippianis ducibus: coactus ẽ mãtuanus ipſe nõ puo quidem

detrimento retrocedere: pontemq; reſcindere: ductiſq; dein tamen in tran
ſadduanã orá copiis circũquaq; magno terrore oĩa cõpleuerat. At ubi Pici
ninus huic factus é obuiã cũ Philippianis uiribus: nõ difficulter omnẽ eius
impetũ repreſſit: & ita repreſſit: ut amiſſa maiore impedimentoꝝ parte: in
brixiẽſes redire coegerit. Quibus quidẽ rebus geſtis Picininus relicta Philip
pi exercitus parte aduerſus uenetoꝝ copias rurſus ex Gallia in liguriã Pon
tremulũq; uerſus celeri agmine rediens ſeſe Florẽtinoꝝ uiribus oppoſuit:
ſatis ſibi ſupq; ducens ſe perinde ac lſtmos loniũ ægeumq; pelagus & uene
tis uidereẽ & Florentinis minime conténendus. Erat át Nicolaus ipſe in ag
grediendis rebus & celeritate & animi fiducia quadã incõparabili adeo ut
audacior q̃ prudentior iudicareẽ. At Frãciſcus Sphortia lõge ſecus & habe
batur: & erat: Ná ut animi magnitudine nemini cædebat: ita nihil aggredie
batur nihilq; agebat: qđ caſui potius & fortunæ: quã rationi & cõſilio dan
dum eſſet: quibus artibus factũ uidemus: ut Nicolaus & ſi p̃clara maximaq;
facinora nõ ſolũ iniit: ſed ét obiit: quádoq; tamen ſeipſo exiſtimatus ſit iõ
ge ĩferior: qué & ſæpe ſuperatũ & magnas accepiſſe clades uidimus. Francis
cus cõtra quéadmõm nunq̃ uictus eſt: ita maximas ac memorabiles uictori
as cõſecutus é. Picininus in agro Pontremulenſi ſe cõtinens ſatis habuit: ſi
Florentinoꝝ uires Galliæ aditu ꝓhiberet. Frãciſcus ut Florẽtinis rẽ gratam
faceret: eiſq; obſequereẽ: ad lucenſe bellũ ſe cõtulit. Erát. n. Florentini ĩ lu
cenſes: & ob mutuas ueteresq; iniurias & qđ Nicolaũ Picininũ ſupiore áno
in eoꝝ fines cũ exercitu recepiſſent: & cõmeatu: & omni re iuuiſſent: impla
cabilibus accenſi odiis. Et quoniã Picininus cũ eſſet in Gallią acceritus: ur
bem lucã reliquerat firmiſſimo munitã p̃ſidio: cui ꝑerat Moretus Sanaza
rius Iacobusq; Ionates Papienſes & Sacramor parmẽſis uiri fortes & longo
belli uſu ſcientiſſimi: nõ dubitabat: ea urbe ſeruata: quæcũq; amiſiſſet: puo
labore recuperaturꝝ. Idcirco Franciſcus ea primũ municipia oppugnare ag
greditur: quæ erant in campeſtri planicie ſita: & ea prope uniuerſa nõ mul
to negocio ad deditionẽ cõpulit: in iis capta ſunt caſamaior Nucianũ & id
oppidũ cui Monticarolo nomen eſt: arce munitũ pœne inexpugnabili. Dein
de ad Montana caſtella cõuerſus ea quoq; metu ꝑculſa in deditionẽ accepit
Quæ oĩa Franciſcus ut fidẽ ſeruaret: cõtinuo Florentinis tradenda manda
uit. Cæteꝝ ne illud quidẽ hoc loco reticẽdũ cenſemus admirabile & inaudi
tum poene ſingularis cõtinentiæ exemplũ. Municipio ui capto qđ Caſano
ua appellatur: prædaq; militibus cõceſſo. Rapiebant oĩa ut fieri ſolet: nul
lo humano diuinoq; iure ſeruato: oĩaq; militũ libidini parebant: cúque &
mulieres & uirgines nõ militiæ ſolũ primoribus ſed ipſis quoque infimæ
cõdiciõis famulis ꝑmitteréẽ. Puella quædá facie liberali ac uenuſta militũ
manibus ad explendã libidinẽ trahebaẽ: hæc inter lachrymas crebra uoce
clamabat: Ego me ipſi Franciſco comiti dico qđ audientes milites: ne ducis
irá aduerſus ſe cõcitaréẽ: abſtinuerũt oĩ in puellá cõtumelia atq; maleficio
eáq; ꝑduxerũt ad Franciſcũ tunc & luuentutis ardore & corporis tempera
mento ad libidinẽ uenereaſq; illecebras ꝑcliué & militari conſuetudine ni
hil ſe turpe ob id admiſſuꝝ exiſtimãtẽ. Is puellam intutus eiuſq; forma ac
pulchritudine nõ mediocriter illectus neqd tamẽ admitteret: qđ accuſari
poſſet: quæſiuit ex ea: nũ ita eſſet aĩata ut ſibi moré gereret: potiusq̃ iis pro
ſtituereẽ: a qbus eſſet deducta? Illa parata ſum inquit: oĩbus ĩ rebus tuæ ob
ſeq uolũtati: mõ me abhorũ manibus eripias. Quibus auditis: Frãciſcus iuſ
ſit eá duci intra p̃toriũ: atq; diligẽter ſeruari. Cũq; ad multã iá nocté cõceſ
ſiſſet in cubiculu: ubi puella continebaẽ: eá oĩum primũ rogauit rurſus: an
eodẽ eſſet animo quo antea in ſe foreannuiſſet: cũq; illa in priore ſentẽtia
p̃ſiſtens ſe omnibus in rebus ei libentiſſime paritúrã reſpondiſſet: iubet:
ut exuta ueſtibus ad tunicã uſque ſe trãsferret in lectũ: ideque ipe cõtinuo
facit: cumque iam in uirginem incaluiſſet: illa uerecunda: & magna cum

reuerentia facie cõfestim oculisq; conuersis ad proximam uirginis Mariæ imaginem quæ de more in cubiculo seruabatur: ait O domine mi per intemeratã illã uirginem Mariã Saluatoris nri genitricẽ te ét atq; ét oro: & obtestor: ne me uioles: ne me incõtinenter attractes: neq; uirginita tẽ meã quæ mihi anima ipsa carior est: polluas: sed intactã potius & nulla turpitudinis labe inquinatã sponso meo quem habes captiuũ atq; uinctũ: per tuã clæmẽtiam & p diuinã misericordiã restituas. Quæ quidem uerba Francisci animum tantopere pmouerũt: ut omnem uim libidinis illico suppresserit: flammaq; restinxerint. Puellã tamen interrogãti quare antea nõ modo nõ petenti: uerũ ne cogitãti quidem ad suã se uoluptatem tradidisset: Ferẽ. non inepte qdem illã respondisse: se uulgo iãpridem audisse: nihil esse apud eũ iusticia ac pietate antiquius: quarũ se uirtutũ spe frætã ea pro tpre locutã quæ sibi tãdem suæq; honestati usui forent: quibus uerbis Frãciscus maiore in uirginẽ pietate cõmiserationeq; cõmotus iussit eã bono esse aĩo: quæ nullã esset iniuriã passura: sed suũ ét sponsum qui apud gregarios milites quosdã captiuus erat in uinculis: cõfestim assecutura. Id quod ét Frãciscus efficit: Nã sua pecunia sponsum redemit: qui cũ esset coram adductus: & tristi lachrymabiliq; uultu sponsam intueretur: quod putaret eã esse cõpssam leniter illa uerecundeq; subridens. Noli inquit: sponse mi quicq̃ de mea pudicicia subuereri: Nã huius clemẽtissimi principis bonitate & gra eadẽ ipa nunc sum: qualis erã ante captiuitatem. Tum ét Frãciscus re cognita sancte constãtissimeq; iurauit: nullã a se puellã nec ab alio quopiã passam esse iniuriam. Quibus sponsus auditis sublatis ad cælum manibus atq; genu flexo q̃ maxime potuit: Francisco gras agens: Tu inquit: mi domine non fallis eã: quæ de te est fama apud oes pulcherrima: Nemo. n. te uno inter homines neq; humanior est neq; clæmẽtior: Referat tibi Deus oipotens quæ ipsi nõ possumus: digna meritis tuis præmia. Iusserat interim Franciscus multam in mediũ supellectilẽ cõportari: quam ex ea municipii direptione fuerat p suos milites domesticos cõsecutus. Hanc cum puellæ adderet in dotẽ: eam illa nequaq̃ accipit: sed gras agens inquit: maxima sunt in nos tua beneficia princeps clarissime: Verum hanc ego supellectilem si acciperẽ: iudicarent oes uicini eam eé ꝓstratæ castitatis mercedẽ. At ipsa eo sũ aĩo: ut mori malim q̃ ifamia huiusmodi laborare. Tũ Franciscus liberali utroq; exceptos cõuiuio eosdẽq; laudatos dimisit. Cæterũ Franciscus magna iam pte lucensis agri potitus: ad ipsam urbẽ ductis copiis castrisq; circũ mœnia positis ad negocia eius obsidendæ oppugnandæq; urbis se cõuertit: Erat luca non mõ altissimis muris altissimaq; fossa & uallo munita: uerũ ét ut demõstratũ est: multo ualidoq; ꝑsidio ét ad erumpendũ ne dũ ad ꝓpugnandũ parata. Et Frãciscus iclusum hostem frequẽtibus leuibusq; ꝑliis ĩ pugnã eliciebat Erat. n. ea urbs nõ tam ciuibus atq; incolis q̃ peregrino milite lõge frequẽs ex quo fiebat: ut lacessiti iis ꝑliis lucenses ac milites egressi urbẽ ꝑsæpe manus cum hoste cõsererẽt. Cedentibus cõsulto Sphortianis: quo eiusmõi arte obsessi audacius ꝓdirẽt ĩ pugnam id qd ét Francisco ex sñia cõtigit. Nam lucenses externiq; milites aĩo elati: qd nõ resistẽtibus hostibus supiores se eé putarent: effusis uiribus erũpunt: & magno aĩorũ ardore ferunt in hostes: Franciscus q iam ĩsidias p segetes parauerat: iubet suos tandiu cedere: quo ad hostes in insidias traxissent. Tũ Sphortiani tanta ui uertũt in hostes insidiarũ ignaros: ut cũ sustinere ipetum nõ possent: effuso cursu pedibus salutem quærerent. alii interimuntur: alii capiuntur: alii hac illac fugientes in urbem ægre se recipiunt: parumq; abfuit: quin in ea profligatione & uicto res simul & uicti urbem ingrederent. Fuit ex eo die lucensibus cautior pugnandi cura: quod nõ amplius ita temere egrediebantur: satis sibi superq; putantes si mœnia tutarentur: Inter hæc cum ueneti a Philippo ita acrite: bello ꝑmerentur: ut rebus suis haud mediocriter metuerent: præsertim qd

Iohānē Franciscū mantuanū nō bono in se esse animo intelligerent: quippe qui Mantuæ se cōtineret: & potius cū hoste quā secū sentire uideretur: finito stipendii tempore: quo sibi antea obstringebatur: hoc unū suæ saluti remedium arbitrātur: si Franciscus Sphortia relicto lucensi bello sibi auxilio proficisceret. Quare & eū rogabāt: & Florentinos pro cōmuni salute adhortabātur: ut q̄primū is transiret in Galliā aduersus Philippū. At Florentini quoq; animi: ut docuimus: semp ardentissimo fuere ī lucenses odio inflamati: nō facile adduci poterāt: ut uenetoq; postulatis assentirētur: quæ quidē res nec Frāciſco ipsi placebat: qui & si aliquādo a Picinino turbatus lucēsē obsidionē soluisset: tamē eo in Montanā regionē saltuososq; montes repulso: rursus ad oppugnādā urbem regrediebatur: q̄ si eius oppugnādæ facultas daretur: nō dubitabat se ad deditionē redactuq;. Sed ubi in dies acriu; aduersus uenetos bellū ingruescēret: & ipsi uæhemētiore quodā studio Franciſci in Galliā aduētum efflagitarēt: uictus deniq; statuit: annuentibus Florentinis dimissa lucensi obsidione uenetis opē ferre. Itaq; prius q̄ ab eo bello æthruriaq; discederet: magnis uiribus impetū facit aduersus ea mūicipia quæ circa Auserem amnē sunt: & urbi lucæ propinquiora: & adhuc in lucēsium fide pstabāt. Quibus captis Florentinisq; traditis eoq; præsidio īposito ut nullus ne minimus quidē cōmeatus ī urbē īportari posset. Ipse celeri agmine cū uniuersis copiis ex æthruria mouet: & supato Appēnino: ad mēsem Octobrē paucis diebus ad Regiū lepidi usq; proficiscit: quod progredi longius Padūq; transire ex fœdere qđ sibi erat cū uenetis ac Florētinis cogi non poterat: Nā honestatis eā semper Frāciscus habuit rationē: ut aduersus Philippū socerū copias nunq̄ nisi grauiter lacessitus: duceret: ne illi sua præsentia detrimēti quicq̄ afferret. Picininus aūt cōtra se cōfestim Parmā cōtulit: copiasq; circa eā urbē locis tutis disposuit. Franciscus cū esset Regii nō mediocri Philippo terrori esse cœpit: cū undiq; se ab hostibus breui pſsum iri ītelligeret. Itaq; núcios propere ad Nicolaū æstensem mittit: q eū cū per ueterē amiciciā rogent: tū ét fidei iure qua ob acceptū iam ab se Regium erat obstrictus: admoneant: ne uenetis ueteribus suis hostibus q̄ sibi uiro amicissimo & fraterna quadā cōiūcto necessitudine adesse malit. Quibus Nicolaus auditis: qđ sua ſponte ut suis ét rebus ꝓspiceret: facturus erat nō dissimuláter Philippi annuit postulatis. Quare cōtinuo ad Franciscum legatos mittit: qui eū docerēt: nullo pacto se passuꝝ: ut ex sua urbe Regio suisq; finibus bello Philippus lacesseret: quod turpissimū sibi fore iudicaret: ut q a Philippo Regiū dono acceperit: ab ea postea urbe bellū aduersus eudē inferri pateretur. Hoc si fieret: futurū ut ꝓfidiæ accusaret ab oībus. Quod Franciscus nō īuitus audiuit: qui nō libēter esset ī Philippū bellum moturus: Qua re cognita uenetі p legatū suū Andreā Maurocenū magna ī sua ciuitate & prudētia & auctoritate uirū multa a Nicolao adhortatione petierūt: ut sua mallet q̄ Philippi amiciciā sequi. Nō. n. eū ignarū esse oportere. Philippū nō diu supfuturū: q unus esset sine liberis maribus & mortalis. At uenetorū senatū sempiternū: quare si saperet: prudentius secum ageret. Cæterū Nicolaus neq; adhortationibus ullis neq; ét occultioribus minis sentētia amoueri potuit: neq; ītē pollicitationibus multis maximis adduci: ut ab honestate officioq; discederet. Legatus a Nicolao re infecta cuius causa uenerat: ad Franciscū celeriter profectus multis ab eo p̄cibus multis propositis p̄miis cōtēdit: ut Padū salte traiiceret: seq; aliis uenetorum uiribus iūgeret: quē cū frustra rogasset: denúciauit tādē illi si secus faceret: fore: ut nullū deinde a uenetis stipēdiū acciperet: uelut q nulli iis usui fuisset. Ad hæc Frāciscus nō īuitus respōdit: se quoq; oī fœderis iure quocunq; uenetis obstringebat: liberū esse: posteaq̄ ab illis factū esset eius soluēdi fœderis initiū: Dein paucis post diebus in æthruriam reuersus ī agrum Pisanum rursus hybernatum concessit. Per eosdem dies a Florentinis discessum est:

ab ſocietate quæ ſibi antea cū uenetis fuerat: tum ob negatū Franciſco ſti
pendiū: tū ét quod ſatis aperte intelligerét: nō placere uenetis: ut ipſi quoq;
ope & Brixiá & Bergomū adepti fuiſſent: Luca potirétur: quod in hodiernū
uſq; diē a multis iactaf. Quibus cōſtitutis rebus Philippus ad Franciſcum
mittit: qui eū hortaréf: ut pro ea quæ ſibi erat cū Florétinis beniuolentia:
& ſúma in primis cū Coſmo medice familiaritate operā daret de ſoluendo
bello: quod Florétini aduerſus lucenſes nō ſine graui utroq; impendio at
q; detrimēto tádiu geſſiſſent Quod eo facilius ac libétius Fráciſcus Floréti
nis perſuaſit: quod Philippus ſe cū Florentinis ipſis pacē factuq; dixiſſet: &
ſpem nō dubiá Fráciſco ipſi dediſſet de tradēda propediē Bláca uxore: quā
antea ut demonſtratū é: eidē ſe daturū ꝓmiſiſſet. Miſſis igitur Pi'as ad Frā
ciſcū a Philippo de pace legatis nō difficiles ſeſe Florétini ad res lucéſes cō
ponendas pſtiterūt: qđ tá diuturni belli detrimēta cū intolerabili ꝓpe æra
rii ſui ciuiúq; ſumptu ꝓmoleſte ferrét: legatis agētibus interuētu maxime
Fráciſci pax tandē lucéſibus rei frumētariæ inopia & oī pœne cōmeatu du
rius laborātibus cōceſſa reſtituta municipia & oppida fere oīa: quæ antea
amiſiſſent perpaucis tamē quibuſdā retētis cōſeruādæ pacis: & ſocietatis
gſa: Ná ſocietatis quoq; fœdus iter eos initū & inter Philippū ité ac Floré
tinos Fráciſco eodē autore pax renouata. Cæterū Philippus quo magis ī di
es ſingularé Franciſci prudētiá & animi magnitudinē ſecū mente uerſabat
eo magis ad eū diligēdū incēdebatur. Videbat. n. quātum momenti quātū
ue acceſſionis rebus ſuis futurū eſſet: ſi eum arctiſſimo nodo ſibi adiungeſ
poſſet. Itaq; bládiendo paterna quadá auctoritate atq; caritate monēdo: pol
licendo: donādoq; nihil oīno prætermittebat: & ut planius intelligeret: nō
uanā eſſe nō ſimulatá eā matrimonii gſam: quá in deſponſione Blancæ fi
liæ fecerat. Derthoná & Aſtā dotali nomine ei tradidit: hac adiecta cōdicio
ne: ut ſocero ſe excepto ipſi liceret: aduerſus quos uellet: arma inferre: & ab
ſtinere quibus collibuiſſet: quod pſpiciebat ea eſſe Fráciſcum ingenii boni
tate: ut nihil cōtra decoꝝ nihil contra offitium facturus uideretur. His re
bus cōpoſitis cum oīa in æthruria pacata eſſent: Franciſcus oēm ſuā cogita
tionē ſtudiūq; cōuerterat ad transferendū in Appuliá bellū: quod ſibi ne
ceſſarium fore arbitrabatur: tum ut reuiſeret: confirmaretq; eorū oppido
rum, atq; urbiū populos: quos in eo regno ex paterna hæreditate: ut docui
mus: fuerat conſecutus: tum ut Renato regi auxilio eſſet: cuius partes & ipe
& ſui oēs iádiu aduerſus Alphonſum quē ſciebat infenſo in ſe eſſe animo:
defendiſſent: Nec id quidē Philippus ꝓbabat: ná & ſi miti erat ingenio &
aīo longe elato: nō poterat tamē in Alphonſum non cōmoueri qui non tā
accepti oblitus beneficii quā odio & liuore quodáuæhementer ardere uide
retur: cum ītelligeret Philippum ſua captiuitate gloriá adeptum ſempiter
nam: ſuū uero nomen quod ampliſſimū per oēm Italiam fuerat: obſcurius
redditū: ita Franciſcus ſoceri hortatu: ineunte uere in Appuliá aduerſus Al
phonſum ſigna uertere cōſtituit. Dum hæc in æthruria gerūtur: Eugenius
pontifex Ferrariam ſe cōtulerat: ad excipiendū Iohánem palæologū græco
rum Imperatorem: qui Venetias aduentare dicebatur. Cauſa eius in Italiam
aduentus hæc fuit. Quod in Baſilienſi concilio: de quo ſupra mentioné fe
cimus: excitatus fuerat ad uniendā orthodoxá fidem. Dein ab Eugenio ne
gocium eius cōficiendæ rei ſuſceptum: quo illius concilii exiſtimationem
minueret Itaq; Imperator prius auctoritate eius concilii permotus cum eo
loci ſe uenturum dixiſſet: ubi Papa & cōcilium foret: Indicto Ferrariæ alio
conuētu cum illuc Pontifex acceſſiſſet: perfacile eo quoque græcos traxit.
Hic cum aliquādiu de unionis negocio agitatū eſſet: ſuperueniēte peſtilen
tia græci cū pontifice Florentiá ſe trāſtulerūt. Vbi poſt aliquot menſes: uni
tate ac cōcordiá iniere: ſublatis circa fidem quibuſdā erroribus: Fuit græco
rum numerus qui Florentiá ierunt: ſupra quingētos: in his ꝑtes Imperato

rem Demetrius eius germanus frater & Patriarcha Cõſtãtino politanus cũ plæriſq; Archiepiſcopis ac ĩſignibus ſacerdotibus: multi p̃terea cũ Impera tore ꝓceres ac litteraꝝ nõ ſacraꝝ modo ſed gẽtiliũ etiã pitiſſimi. Miſerat ſub idem tẽpus Nicolaus picininus ĩ Pelignos : quos nũc uno noĩe Brutios appellãt: Frãciſcũ filiũ cũ militũ manu: q; Alphonſo ſuppetias ferret. Is ubi in eam regionẽ peruenit: Aſculanis q; ĩ picẽtiũ finibus ſiti Bruciis finitimi ſunt: exulũ hortatu bellũ intulit: eoꝝq; agros populabundus ad ipſas uſq; urbis portas incurſionibus ꝓpe quotidianis grauius premebat : paꝝq; ab fuit: quin p̃ ꝓditionẽ exulibus ipſis auctoribus eam urbẽ occupauerit. Sed miſſo ꝓpere a Frãciſco cũ equitu Iohãne Sphortia fratre: ita hoſtis impetus repreſſus eſt: ut aduerſus p̃liis q̃buſdã repulſus ĩ umbriã qua uẽerat: redie rit: Vnde poſtea trãſmiſſo p̃ agrũ peruſinũ Appẽnino: Fabrianẽſes exulum quoq; ſuaſu ſpe potiũdi oppidi turbaſ cœpit: municipiis nõ nullis p̃ dedi tionẽ captis rurſũ Frãciſcus Iohãnem fratrẽ & Nicolaũ piſanũ cũ uiribus celeriter ꝓficiſci iubet: q; cũ numero illi impares eſſent: neq; eũ Fabrianenſi um finibus pellere: neq; amiſſa recuperaſ municipia poſſẽt: eodẽ a Frãciſco Thalianus foroiulianus ſuis cũ ordinibus ſuppleméto mittit: cuius aduẽtu Picininus territus ĩ umbros reuertit : municipia redieſ ĩ Fabrianẽſiũ fidẽ. Thalianus poſt hoſtiũ fugã: ĩ Camertes ut erat a Frãciſco iuſſus : copias du cit: q; paulo ante Picinini cõfidẽtia fræti : ab Frãciſci amicicia atq; fœdere turpiſ diſceſſerãt. Sed ubi Thalianũ eoꝝ fines intraſſe cognouerũt : eũ rur ſus p̃ nuncios clanculũ tẽtare cœperũt: ut relicto Frãciſco ad ſe trãſiret: Idẽ pollicitationibus multis Picininus facit: Nec fuit difficile homini auaro & uenali p̃ſuadere qđ magnopere appetierat. Nã cũ honeſtiſſimæ illi militiæ cõditiones ſumma inſup p̃mia ꝓponerenſ: quæ eſſet a Philippo duce cõſe cuturus: hoſtis impatori ſuo factus relicta ceſæ colũbæ municipii ob idiõe: arma in ea municipia repẽtino ac magno tumultu uertit : quæ ĩ Camerti bus Sphortiã p̃ſidio tenebãſ. Deĩ ſe Picinino iũgit: & adiutoribus Camerti bus quicq; d agri ĩ ea regione q̃ ĩter umbros Picẽteſq; poſitã diximus: Frãciſ cus obtinebat : partim metu uolũtariaq; deditione : partim ui & lõga ob i dione in prioré Camertiũ dicionẽ redegerũt. Per eoſdẽ ferme dies Spoleta ni aduerſus Pyrrhum Abbatẽ caſinẽſem : quẽ Eugenius põtifex eorũ urbi p̃fecerat ob diuturnã durioremque illius adminiſtrationẽ rebellione cõci tata arma ſumpſerant: arcẽq; quo ſe receperat Pyrrhus: ita undique circun ſepſerãt: ut nihil eo cõmeatus importari poſſet. Quare p̃fectus ad extremã rei frumẽtariæ inopiã deductus ad Picininũ Thalianũq; q; ꝓximi erãt: quã uis Romanæ eccleſiæ ciuitatibus infeſti: mittit: q; peterẽt auxiliũ: p̃damq; illis opulẽtã polliceréſ. At duces ea ſpe facile adducti cõfeſtim omnibus co piis eo ꝓficiſcunſ: ac fugatis iis primũ q; arcẽ obſidebãt: immiſſiſq; q; fores refringerẽt: urbẽ cõtinuo toto exercitu ingrediunſ: obſiſtẽtibuſq; nullis oc cupãt: & a nullo maleficio nullaq; iniuria tẽperãtes uicatim diripiũt: Non multis poſt diebus graui bonuſti p̃da reliquere urbẽ omnibus bonis ſpolia tã Picininus ĩ Peruſinos ſuos: Foroiulianus a Philippo accitus ĩ Galliã ꝓfi ciſciſ: At Frãciſcus Sphortia ornato atq; ĩſtructo reꝝ omniũ copia exercitu ad prima ſigna æſtatis ex Piſano mouet: & iuſtis itineribus ĩ prius reſtitit: q̃ Cortonẽſem aggꝝ ingreſſus: haud longe a Thraſimeno lacu caſtra poſuit. Eius aduẽtus rumoꝝ in umbros regioneſq; finitimas perlato: Aſſiſini terri ti quoꝝ in aggꝝ iam exulũ ſuaſu Iohãnes Shportia ꝓuenerat cũ iis copiis quas in Picẽtibus habuerat: eo cõſilio : ut fratri ĩ Neapolitanũ regnũ ꝓfici ſcẽti ſe adiungeret: ad Frãciſcũ legatos mittunt: q; ſeſe ei atq; urbẽ dederẽt quos Frãciſcus ut res dieſq; ferebat: minime aſpernatus: p̃ſertim ut a Bra ciana factione q̃ ſectabanſ: auerteret : poſtulatus omnibus haud difficulter impetratis: lætos Aſſiſium remiſit. Cõtra arces uero quæ urbi impẽdent: & tũc ĩ Coſmi Medicis Florẽtini erãt poteſtate: ab Eugenio acceptæ pecuniæ

cã traditæ nihil temptatũ. sub idẽ tẽpus Nursini aduersus ceretanos bellũ gerebant: finitimos suos antiquis odiis atq; discordiis infestos: iamq; Cæretani eo redacti erãt: ut cibariorũ penuria assiduisq; oppugnationibus uim belli diutius sustinere nõ possent. Itaq; ubi acceperũt Frãciscũ ĩ ꝓpinquo iã esse: illico eius signa sustulerũt: simulq; missis ad eũ nũciis ut sibi in tãto rerũ discrimine auxiliũ ferret: facile q; supplices petierãt: exorarũt: Nec tamẽ segnius Nursini ĩ bello ꝓseq; ꝓseuerabãt: Nã delectu undiq; ex ꝓximis municipiis habito: ut est agrestiũ multitudo nõ parua: lõge maiorũ ui maioreq; conatu oppidũ oppugnabãt: sperãtes priusquam ab Francisco auixlia mitterent: eo se oppido potituros. At Frãciscus legatis ad Nursinos missis phumaniter eos monet: ut omni oppugnatiõe atq; iniuria Cæretanorũ absti neãt: suos. n. iã factos esse: Quæ ubi Nursini adierũt: stulte respõdẽt: mirari sese nõ mediocriter: qd sibi Frãciscus uelit: cũ nullo iure auxiliũ ferre possit Cæretanis: quos ipsi eorũ culpa ĩ numero hostiũ habeãt: & iã oppugnatõnibus fameq; coactos: ĩ ꝓximũ euersuri sint. Hoc respõso legatis ĩ castra reuersis Frãciscus Nicolaũ pisanũ & Petrũbrunoriũ cũ ualida peditũ manu puoq; equitatu ꝓ locorũ natura iubet cõfestim Cæretanis ĩ extremo cõstitutis ꝑiculo subsidiũ ferre. Hi impata die noctuq; faciẽtes tãta celeritate eo maturarũt: ut prius Nursinorũ castra capta; q̃ de eorũ aduẽtu quicq̃ cognitũ sit: ac ab erũpẽtibus Cæretanis Nursini partim capti partim ꝑ irã cæsi: supra quadraginta cũ se ꝓximo Nari flumini ꝓcipites cõmisissẽt: fluminis rapiditate oẽs absumpti. Cæretanis ꝑ hũc modũ obsidiõe liberatis Iohánes fratris iussu: Pisano & Brunorio cũ peditatu sibi additis Nursinorũ agrũ uastare. Frãciscus cũ reliquo exercitu Fulgineo admouet. Dominabat adhuc ei urbi Corradus trincius: q̃ Bracianas partes secutus: bracianos oẽs nõ tã Frãcisco q̃ Romanis põtificibus ĩfectos & iuuerat semp & aluerat. Quibus de causis & si eũ principatu omnino Frãciscus spoliare instituerat: q; nõ difficile erat: regulũ omni militari & domestico & peregrino auxilio destitutum domo pellere: tamẽ q; pacẽ suppliciter orabat: quodq; põtifici ecclesiæq; romanæ fidẽ & ipi Frãciscо amiciciã pollicebat: ꝑsertim ne id cœpto in pelignos itĩeri moræ eẽt: ĩ eũ bello duxit abstinẽdũ. Itaq; Corrado recõciliato atq; ĩ amiciciã ascito q̃ solidiorũ ẽt uinculo cõfirmãdã duxit: eius filia Leoni fratri ĩ matrimoniũ data mox exercitũ ĩ Nursinos agit. Eius ꝑsentia tãtus illico omniũ animos pauor occupauit: ut ꝓximis oppidis municipiisq; omnibus paucis diebus aliis ultro deditis aliis ui captis nihil reliq; esset: nisi ad ipsam urbẽ Nursiã obsidẽdã exercitus uerteret: nec mille passibus amplius Frãciscus aberat: eo cõsilio: ut postridie castrorũ corona urbẽ cingeret cũ Nursini & recẽti clade & tot deinde acceptis detrimẽtis ꝑterriti ĩ castra legatos ad Frãciscũ mittũt: pacẽ misericordiaq; patẽtes. Eius legatiõis principes erãt Benedictus reguardatus Phũs ac medicus illustris & Iacobus siluestrinus uterq; ãtiqua familiaritate Frãciscо bẽiuolẽtiaq; cõiũcti. Hi postea q̃ exponẽdæ legatiõis copia facta ẽ: miti oõne Frãciscũ rogãt: ut Nursinis ignoscat. ĩ miseros suppliceq; clæmẽtia utat: Nã q; actũ erat ꝑter ipsius uo lũtatẽ: id omne ꝓdisse nõ prudẽtiũ uirorũ cõsilio sed uulgi temeritate atq; impetu: debeat apud eũ iã pridẽ ĩcrebruisse: q; ꝓuerbii loco de Nursinis dici solet. Cũ. n. de rebus publicis cõsultãdis ĩ cõcionẽ coguntur: alta uoce proclamabat ꝑco: Exeãt oẽs litterati & sapiẽtes: Quod Frãciscus audidiẽs ea risu cõtinere nõ potuit: subditq; cõtinuo: Ignoscat igit stultis & ĩdoctis: patiamurq; litteratos & sapiẽtes exorare: q; a nobis petũt uiri amicissimi atq; optimi: Et ita imposito leui tributo q; ꝓpediẽ pẽderẽt: pacẽq; data: qc quid agri ceperat: q̃liberalissime eis restituit. His cõfectis rebus: ĩ pelignos ꝓcedit: ac ĩfesto exercitu Iosiæ aquauiuani omniũ primũ fines ingressus: cuncta circũquaq; tumultu ingẽti cõplet: cũcta excursionibus lõge lateque uagãtibus ꝑ loca militibus populat. Quod ut faceret: Iosias ipse fuerat in

cauſa is.n.Taraconẽſiũ partiũ factus nunq̃ deſtiterat aſculanos ſibi finiti mos:q ut oſtẽdimus:Frãciſci dicionis erãt:armis laceſſere:Frãciſcũ picininũ exuleſq; ſuis finibus ſuiſq; oppidis receperat:copiis auxerat:cõmeatu & opibus iuuerat:quo bellũ aſculanis inferrẽt:conatuſq; erat illoꝝ urbẽ p inſidias ſibi uẽdicare:q; effeciſſet:niſi fulginatus quẽ Braciũ peruſinũ ĩ aquilana pugna ad necẽ uulneraſſe diximus: obſtitiſſet:Nã cũ is forte eo ad reuiſendã familiã ꝓfectus eſſet:coacto repẽte amicoꝝ manu urbẽ ab illius ꝓditoꝝque inſidiis ſeruauit.Vt autẽ ĩ eã regionẽ Frãciſcus uenit:loſias timoꝝ cõcuſſus:teramũ ſe recepit. At Frãciſcus celeri agmine eodẽ ſe cõtulit. loſias uero de hoſtis aduẽtu certior factus: cõfirmatis ad reſiſtendũ ciuium animis: cum diceret ſe breui cum uiribus regiis rediturum: ſaluti ſuæ conſulens: inde paulo ante abierat: auxilium ab Alphonſo petiturus. Interamnenſes igiẽ pſentes periculi magnitudine territi: oppugnationẽq; ferre poſſe diffiſi: Frãciſco ſeſe dediderũt. Qua recepta urbe ita cæteri populi animis ꝓſternati ſũt: ut nullo ferme negotio Fabianẽſes & alia plæraq; loſiæ oppida interamnẽſiũ exemplũ ſecuti ſint. Nec multis poſt diebus q̃cquid urbium ac oppidoꝝ ẽ ab Truento ad Aternũ uſq; flumẽ:ĩ Frãciſci deuenit poteſtatẽ.Fuere oppida nõ nulla quæ cũ temeꝝ ĩ fide pmaneꝝ niterenꝝ:nullo labore expugnata ſũt: ac militibus prædæ cõceſſa.Per idẽ tẽpus Renatus captiuitate tandẽ ſolutus Neapolim claſſe aduectus: cũ inueniſſet:rẽ Neapolitanã ꝓpe obrutã & in magno poſitã diſcrimine q; Alphõſus maiorẽ regni partẽ cõciliatis ꝓceꝝ ac populoꝝ animis in ſe traduxerat: cõfeſtim coactis iis copiis quas ꝓ tẽpore cogere potuit: accitoq; Iacobo caudola aduerſus ea oppida quæ hoſtis pſidio nõ lõge a Neapoli tenebãꝝ: eduxit.Alphõſus aũt quo Iacobũ a Renati auxiliis auerteret:ex Cãpania in pelignos mouit: Caudolanoꝝ agros oppidaq; omni belli clade ueſtaꝝ cœpit.Quaꝝ Iacobus grauiter ꝓmotus relicto rege ad ferendã ſuis opẽ celeriter cõtẽdit: impetũq; Alphõſi primo aduẽtu repreſſit: Nec multo poſt eodẽ quoq; Renatũ cũ reliquis copiis ptraxit.Alphõſus uero & qd a Renato & Iacobo urgebaꝝ:& q; ẽt de Frãciſci Sphortiæ ĩ brutios aduẽtu certior fiebat:Increbreſcebatq; quotidie rumor:illũ ad Renatũ ꝓpediẽ uẽtuꝝ:e cõſpectu hoſtis ĩ loca mõtuoſa ac tuta ſe recepit.Dein ĩ Cãpaniã rediit:ueritus ne ſi Franciſcus Renato iũ gereꝝ:ſolus tãtis uiribus reſiſtere nõ poſſet.Erant:n.ob Franciſci in brutios aduentũ omnia apud Alphonſũ mutata & formidinis plena:Iamq; diffideꝝ rebus ſuis cœperat:q ſe uictoꝝ fore paulo ante arbitrabaꝝ.& niſi ad Philippi opẽ confugiſſet:ubi facile ſuæ ſalutis remedia inuenit: actũ ꝓcul dubio de regno erat: Iã Frãciſcus Aternũ ſecũdis ꝓcedẽs rumoribus ad interiora regni tranſiꝝ parauerat:quo ſe Renato iungeret: cũ multa prope uno tẽpore inopinanti occurrũt: quæ nõ mediocriter eius animũ prurbarũt:cõſilia mutarũt:& cœptũ aduerſus Tharaconenſes bellũ nõ retardarũt modo: ſed omnino alio uerterũt. Philippus.n. ubi uidit Alphõſum ad ſe ſupplicẽ confugiſſe imploratũ auxiliũ haud moratus:omiſſis iis quæ nõ multo ante ut oſtẽdimus:Frãciſco promiſerat: eũ crebris& lr̃is & nũciis rogat:obſecrat.& deniq; monet:ne ĩ Alphõſũ regẽ. q eẽt ſibi ſumma neceſſitudine artiſſimoque fœdeꝝ cõiunctus. pro Renato Rege quẽ inimiciſſimũ omniũ haberet: quicq̃ moliaꝝ:ne ſuis bellũ inferat:neue lõgius aduerſus eũ progrediaꝝ:ſed ĩ picẽtes retrocedat.ꝓterea Florẽtinos p nũcios hortaꝝ: admonetq;:ut Franciſcũ quẽ ſua pecunia alerẽt: ab omni Alphõſi iiuria amouerẽt:q ſi nõ audierit:ſtipẽdia illi pẽdere abſtineãt:nullaq; re amplius iuuẽt:q; niſi fecerĩt. ſe cõfeſtim bellũ ĩ æthruriã motuꝝ dicit.Deſcẽderat Nicolaus picininus ex æmylia cũ exercitu ĩ flaminiã p ſimulationẽ ĩ umbriã tranſeũdi:ut ĩde poſtea ĩ Pelignos proficiſcens: Alphõſo auxilio eſſet:quo tẽpore Frãciſcus ex æthruria mouerat:eodẽ acceſſurus. Is cũ regionẽ eã omni militari externo que pſidio uacuã iuẽiſſet:facile ĩ ſuã poteſtatẽ redegit: & Foroliuianos pri

mum deditione ultro facta sibi asciuit: & Hostasiũ polẽtanũ paulo post a uenetis cũ ipsa urbe Rauẽna cui ĩperabat: descisceté suæ ptis fecit. Inde postea rediés Immolá dedẽtibus sese ciuibus ĩ fidẽ accepit. Post hæc cõspiráti bus nõ nullis bononiẽsibus ciuibus Bonõiá flectit: q̃ facile a põtifice Eugenio p factioné bẽtiuolá auersus omniũ fere animis occupauit. Hæc tã rebus tot urbiũ defectio tãtaq̃ rerũ mutatio & tãta Philippi fortunis accessio Florẽtinoq̃ animos q̃maxime terruit: cũ ne iis q dẽ teris qetuq̃ eũ existimarẽt Quare Frãciscũ hortanť: rogátq̃: ut suæ amicorúq̃: salutis uellet habere rationem: q̃ erat: ut a cœpto ĩ Alphõsũ itinerẽ susceptoq̃ bello desisteret. Erat enim tũc Philippo ĩ ea re obsequẽdũ: q̃ si secus fieret: necesse Florẽtinis fore: ut stipẽdia ĩ reliquũ tẽpus ei negarent: prius q̃ ipsi bellũ Philippi ĩ sese cõcitarent. Quibus ex rebus Frãciscus facile cognouit: nõ bono ĩ se Philippũ esse animo iá cõsilia mutasse: nec quicq̃ eorũ quæ sibi ꝓmisisset: seruaturũ: p̃sertim q̃ & Blácá filiá iá suis legatis ad eá traducendá Mediolanum missis tradeť negasset: & ꝓmissas pecunias pendeť recusasset. Hæc & si grauia erãt: & minime ferẽda uidebanť: cũ ĩ ipso potissimũ uictoriarũ cursu ab inito aduersus Alphõsũ bello cuius se uictorẽ foť nõ dubitabat: abstineť cogereť: tamẽ ne Florẽtinis deesset: quoq̃ amiciciá nõ seruať solũ: sed augere ĩstituerat: Visũ é ei soceri uoluntati assentiẽdũ. Itaq̃ factis cũ Alphõso induciis ea lege ut si forte alteri bellũ alter inferre uellet: id prius p bimestre indiceret: in agr̃ picenũ uersis signes ad Saxoferratũ copias egit: qd̃ é oppidũ haud quaq̃ ignobile nõ lõge a Fabriano sitũ populo frequẽs & agri fertilitate opulẽtũ. Quo eo libẽtius accessit: ut acceptas p supiora tp̃a ab Regulo eius oppidi iniurias ulciscereť. Eo ubi puenit: cõtinuo oppidũ expugnare adortus: nõ multo laboť ui captũ ĩ p̃dá uertit: ubi totũ fere Sxtembré reficiẽdi exercitus causa cõsumpsit. Inde postea in Tolẽtinas duxit: q̃ supiore anno a finitimis camertibus sollicitati defecerát: admotis que dein oppido castris uineis machinisq̃ cæteris muro adactis: oppidani ita territi sunt: ut paucis post diebus sese Frãciscí fidei ꝓmiserint. Camertes iterim omni externo auxilio desti tuti: rursus de pace ad Frãciscũ legatos miserũt: quos q̃ hyems superat: nõ repudiádos cẽsuit. Itaq̃ recõciliatus p hũc modũ Camertibus stipẽdiariisq̃ tertio factis rebusq̃ aliis pluribus eadẽ æstate secũde gestis Frãciscus copias p Picenũ agr̃ dispartitus ĩ hyberna cõcessit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER QuINTVS.

Nter hæc Philippus renouádi aduersus uenetos belli tps idoneũ nactus maioribus q̃ unq̃ antea: uiribus eo animũ météq̃ uerterat. Multa. n. eodẽ fere tp̃re p italiá fuceſſerát: quæ illũ ad id & hortabanť: & ĩcitabát. Florẽtini supioribus bellis ei semp ĩfesti: relicta ut p̃diximus: uenetorũ societate qescebát Alphõsũ recẽtissimo beneficio artiore quodá fœderis iure sibi obstrinxerat. Frãciscũ Sphortiá a uenetis auersũ amicũ potius q̃ aduersariũ futurq̃ sperabat. Fuerat ꝓterea ĩ basiliẽsi cõcilio ipsius maxime Philippi opera Amadeus sabbaudianus prĩceps romanus pontifex declaratus: cui felici nomẽ fuit: eo cõsilio: ut Eugenius q̃ uenetis fauebat: ĩ suo põtificatu turbareť. Iohánẽfrãciscũ mãtuanũ ĩsup q̃ hactenus uenetas ptes semp secutus fuerat: sibi asciuerat. Postremo Flaminia ꝓpe uniuersa ĩ dicioné redacta illi parebat. Quibus rebus: apparebat Philippum suis opibus facile uenetos supaturq̃: ac p uolũtate illis p̃scriptuq̃. Itaq̃ Nicolaũ Piciniñũ pacata Flãnia in æmyliá reuocat. Is qd ab eo fieri uellet: edoctus mox in Cremonẽses traiecit & cõtracto undiq̃ exercitu Casalemaius q̃ suo p̃sidio uenetí firma

uerãt:obſedit.Oppidani ubi aliquãdiu oppugnationẽ ſuſtinuiſſẽt: & nihil auxilii mitteret:dediđ ſe hoſti. Catamelata ĩterim quẽ ueneti poſt Mantuani diſceſſũ ſuis copiis p̃fecerãt: circa Olii ripã cũ exercitu hoſtis trãſitu phibẽdi cã ſubſtiterat.At Picininus:cui nihil erat magis curæ:recepto Caſalio q̃ ĩ hoſtiũ fines trãſire:põtẽ ĩ Olio qua hoſtis aberat:lohánefrãciſco adiutor faciẽdũ curat:quo p̃fecto exercitũ ĩ brixiẽſes :repugnãtibus nullis:traducit.Catamelata q̃ lõge eẽt hoſtiũ uiribus impar:optimũ iudicat ĩ primis exercitus ĩcolumitati cõſuleđ.Proin copiis ad balneolũ uicũ Brixiæ p̃ximum ductis foſſa & aggeđ caſtra munit cõtẽdit. Picininus ĩ ſũma hoſtiũ trepidatiõe ac tumultu Brixiẽſiũ fines ĩgreſſus ad dexterã flectit: quæ ad orientem ſpectat ſolẽ mãtuanũq̃ cũ militibus ad quattuor millia ſibi adiũgit.Fit ex ea re q̃primũ tãtus municipũ ad eũ de deditiõe cõcurſus:ut omnia ac ipſum uſq̃ Benacũ ĩ Philippi uenerĩt poteſtatẽ.Dein ad læuã occidẽtẽq̃ ſigna uertẽs ad Balneolũ unde paulo ante Catamelata abiẽs ĩtra urbis clauſtra ſe cõtulerat:caſtra locat. Mãtuanus cũ ſuis Mintiũ trãſgreſſus ĩ Veronẽſes irrũpit:& quicqđ citra Atheſim & circa Benacũ ueneti poſſidebãt:ĩ dicionẽ redegit:Valegio cũ ipa arce & latericio põte quẽ unũ omnino ueneti ĩ Mintõ obtinebãt:potitus.Piciniusq̃ agri ĩ plano relĩquebaţ:paucis diebus ĩ fidẽ accepit:nõ nullis captis equeſtribus p̃ſidiis. Dein ad mõtanã regionẽ cõuerſus Rhoadũ oppugnaţ aggrediţ.Catamelata cõtra eductis copiis per ſaltus mõtanoſq̃ colles tueri oppidũ cõabaţ.Picininus obſidiõe ſoluta ĩ eũ p̃ficiſciţ:& nõ lõge a Rhoado collatis ſignis p̃liũ haud leue cõmittiţ.Cũ pugnatũ eẽt utrinq̃ aliquãdiu fortiſſime:diſceſſũ ẽ pari ferme euẽtu. Catamelata Brrixiã ũde pridie diſceſſerat: Picininus ad oppugnãdũ rurſus Rhoadũ reuertiţ: eoq̃ recepto:lſeo qđ ẽ oppidũ ĩ ſebino lacu:unde Olius mãet amnis:ſitũ:expugnato ac ĩ p̃dã uerſo:regionẽ r̃liq̃ nõ multo negotõ ad deditõnẽ cõpulit.Catamelata iterim relicto Brixiæ p̃ſidio:Veronã cæteras copias traduceţ ſtatuit:ueritus ne ſi diutius ibi deſideret:ab imminẽti hoſte: iter cluſis undiq̃ itineribus:aut fame tãdẽ cũ ipſis ciuibus periţ:aut ĩ hoſtium manus ueniţ cogereţ.Supererat ĩ tãta rẽ̃ difficultate unũ tãtũmodo ad ſalutẽ iter:q̃ erat p̃ mõtanos ſaltus:& id qdẽ p̃difficile & nõ ſatis tutũ:Nam quo minus p planiciẽ iter faceret:ĩterclusis oĩbus a mãtuano aditibus:Mintius p̃hibet.Catamelatæ tamẽ tẽtaţ placuit: ſi flumẽ uadis uelut ĩ medio æſtatis feruoţ trãſiţ poſſet. Sed cũ de prima uigilia mouiſſet:& occupatas a Mãtuano e regiõe fluminis ripas ĩueniſſet: Brixiã irrito cõatu rediit.unde haud diutius ĩmoratus p Alpinos cõfragoſoſq̃ mõtes maturat p̃ficiſci: & die quinto nõ ſine magna difficultate ingẽtiq̃ omniũ periculo Veronã puenit:amiſſis tũ octingẽtis circiter eq̃tibus.Cæteꝝ Picinius Brixiẽſi agro p̃domito:hoſtibuſq̃ fugatis.Brixiæ admouit eo qdẽ aĩo:ut ad eã obſidẽdã oppugnãdãq̃ urbẽ uires undiq̃ intẽderet.At ueneti tãta belli magnitudĩe p̃ſi nullũ remittebãt tẽpus ad ea excogitãda q̃bus & potẽtiſſimi hoſtis uim ĩ p̃ſentia ſuſtinerẽt:& ĩminẽtiſſimo urbiũ ſuaꝝ Brixiæ ac Bergomi piculo cõ ſuleret.Quaţ nõ ſolũ nouo militũ ſuppleméto augeri ſuũ exercitũ:ſed aliũ ẽt belli ducẽ reꝝq̃ ſuaꝝ defẽſorẽ parari oporteţ rati:rurſus ad Frãciſcũ Shportiã animũ mẽtẽq̃ uerterũt.Itaq̃ ad eũ legatos propeţ mittũt rogatum: ut dimiſſo Philippo ſibi auxilio eſſet:q̃ ut faceret:magna ui auri magniſq̃ cõditiõibus p̃poſitis cõtẽdebãt:multa de mutabili Philippi ĩgenio cõmemorãtes: q nõ diu ſciret in eadẽ maneţ ſẽtẽtia:& ob id nõ poſſe ſpem certã ĩ eo haberi ullã.Venetos cõtra q̃cqđ ſe facturos recepiſſẽt: iuiolate p̃ſtaţ. Florẽtinos p̃terea de renouãda ſocietate hortanţ:idq̃ ad cõmunẽ ſalutẽ plurimũ p̃tineţ demõſtrãt. Ii cũ uideret Philippũ antiquũ hoſtẽ iã bello ſupioré factũ ĩ dieſq̃ maioribus augeri uiribus: qué cõſũptis uenetorũ opibus nequaq̃ ab ſe tẽpatuꝝ exiſtimabãt:facile ad ſuſtinẽdã rẽ ueneta animũ induxeţ.Itaq̃ repcuſſo fœdeţ:Frãciſco ſuadẽt:utriuſq̃ reip.cãm aduer

ſus Philippū armis tuēdā ſuſcipiat: & ī Galliā cū primū liceret p tps: trans Padū ad ferēdā uenetis opē ꝓficiſcat. Frāciſcus uaria animo agitat cōſilia cœpit: Philippū ī primis iuitus deſerebat: unde uxorē iādiu exoptatā habet expectabat: cuius cā aliquādo Mediolanēſē prīcipatū: Philippo liberis maribus caret: cōſeq ſperabat. Accedebāt cōtra multæ īdignationū iraꝝ cauſæ: quæ ab illius prīcipis amicicia lōge eius animū alienabāt: memoria ſcilicet ꝓteritoꝝ tēpoꝝ: negata adhuc uxor: q̄ ſibi tradet recētioꝝ fœdet ꝓmiſerat: & ob eā cām nuptias Firmi parari: amicos īuitari: legatiōes ad celebritatē ab ſuis mitti iuſſerat: ꝓmiſſa itē pecunia nō ſoluta nō ſeruata de bello ī Alphōſū gerēdo data fides. Poſtremo facile ītelligebat: neq̄ tātis Philippū aſſluet opibus: ut uno eodēq̄ tpre duobus ſummis impatoribus ſuppedita re pecuniā poſſet: neq̄ ſi illi eaꝝ reꝝ copia eēt: utroſq̄ de belli gloria inter ſeſe decertātes poſſe diu apud eūdē militā: q̄ neceſſariū eēt: ut altero depſſo: alteꝝ ſubleuaret: atq̄ ꝓferret: eiuſq̄ rei iā factū eē piculū: Quod & ſi Philippus p legatos Frāciſcū ī amicicia cōtinet ſtudebat: & multa ꝓ illius dignitate atq̄ cōmodo ſe factuꝝ dicebat: tamē nō obſcuꝝ pſpiciebat: illū aliud moliri: cū Picininū nō tā rebus bellicis pfeciſſet: q̄ omnē ad eū adminiſtrādæ reip. auctoritatem detuliſſet. q̄ genero poſthabito feciſſe dephēdebatur: q̄uis illi enūciaſſe Picininū ferat: Si Frāciſcū Sphortiā ad ſua ſtipendia traduceret: ſi filiā ei ī matrimoniū traderet: ſe illico ab eo diſceſſuꝝ. Hæc Frāciſcus diu multūq̄ metitus uenetoꝝ tādē ptes ſeq ītituit: cū pſertim pecuniæ inopia maxime ꝓmeret: nec amplius eo duntaxat ſtipēdio q̄ a Florētinis ꝓcipiebat: milites alere & ī fide cōtinet poſſet. Itaq̄ fœdus ī quīquēniū his cōditiōibus firmat: ut uigīti ac ducēta aureū nūmū millia quotannis Frāciſco ueneti Florētiniq̄ ſimul pēdāt. Quicqd urbiū oppidoꝝ ue in Italia poſſideat: ſuo ſumptu aduerſus quoſcūq̄ tutent. Ipſe Frāciſcus uenetæ Florētinæq̄ militiæ ſūmus ubiq̄ p Italiā īperator ſit. Trās Padū ꝓ uenetis ad biēniū uſq̄ cōtra Philippū bellū gerat. Tria eqtū millia pedites mille ꝓ ſtipēdio ducat. Eugenius pōtifex & genuēſes Philippo plurimū infeſti ad ſocietatē addūtur: Hoꝝ oīum bellica ſigna ad Frāciſcū tanq̄ cōmunem oīum ducē deferūtur: q̄ acceptā affatim pecuniā eo āno: q̄ fuit a Natali chriſtiano nōus ac trigeſſimus ſupra quadringēteſimū ad milleſimū ī milites diſtribuit. moxq̄ ineūte æſtare īſtātibus uenetis: cū octo millibus delectiſſimoꝝ eqtū ex agro piceno mouet: ac p Flaminiā factis ī foroliuianū rhauennatēq̄ agꝝ excurſiōibus ī æmyliā traducit: & nō lōge a Ferraria cū ad Padū caſtra poſuiſſet: noctu repētinus maximiſq̄ ībribus amne aucto uix defuit quī ſuperatis aggeribus ſubiectæ ualles uorticibus undiq̄ obruerētur: exercituſq̄ oīs pderet: quo q̄dē tpre: q̄ ꝓdigii ſimillimū fuit: nō ſine terroꝝ īgēti laudita quædā ſerpētū uis & Frāciſci & alioꝝ pmultoꝝ tētoria circūſedit Cæterū ex tā ſubito formidabiliq̄ diſcrīe ſumma celeritate p Ferrariā ad foſſas claudianas copiis oībus īcolumis ſe recepit: quē ad locū iā ueneti per multa nauigia cōuexerāt: q̄bus cōſtratis craſſioribus tabulis uniuerſū exercitū die noctuq̄ ī cōtinēte traiecit: cōtinuatoq̄ itīeꝝ circa idus Iunias ī aggꝝ patauinū puenit. Eius aduētu tā ta ſubito rerū mutatō facta ē: ut ueneti q̄ antea uicti uidebant: & ꝓpe ī deſperationē fortunaꝝ ſuaꝝ adducti: reſipiſcere ac dein bene ſperaꝝ cœperīt: Nā Picininus poſt diu enixeq̄ oppgnatā Brixiā obſidionē ſoluerat: & relictis circa eā p caſtella ac municipia ualidis militū pſidiis: deditīcii ī fide cōtinerent: & ī urbē nihil frumēti īportaret ī Veronēſes trāſierat: Atheſimq̄ trāſgreſſus uenetā aciē rurſus fugauerat: & Veronæ ac Vicētiæ īminebat: nihilq̄ obſtaꝝ uidebaꝝ: quin Patauiū uſq̄ cūcta puaderet: ī poteſtatēq̄ redigeret. Catamelata āt & ductores cæteri territi ne cōſpectū q̄dē hoſtiū ſuſtinebāt: & iā īpoſitis Veronæ ac Vicēciæ pſidiis: ītra patauina clauſtra ſeſe reduxerāt: ubi & ſi tuti erāt: plurimū tamē trepidabant. Hos cū ſibi Frāciſcus adiunxiſſet: oīum primū adhortādos du

xit. Itaq; aduocata cõcione: eã habuit oratione: q; ad sanãdas ifirmoꝝ mẽtes oportet existimauit. Quæ. n: hactenus accidisset nõ ducũ imprudẽtia: nõmilitũ ignauia: sed magnis hostiũ uiribus accidisse dmõstrat. Adesse núc se cũ florẽtissimo exercitu qué uideãt: nõ aĩs mĩus ad pugnádũ ꝑpellédũq; uagãtẽ hostẽ q; militaribus ornamẽtis paratissimũ. Proinde bono esset animo: suũ q;q; munus obiret: sese deinceps omnẽ belli molẽ suscepturũ: curaturũq; ut res ueneta ad pristinã fortunã restituat. Hæc noui ĩperatoris oratio ita a militibus ꝑfectisq; excepta é: ut oĩum animos nõ mediocriter subleuauerit: adeo ut e cõcione dimissi iamiã ĩ manibus habẽt uictoriã uiderẽt: cũ talẽ se nactos esse ducẽ dicerẽt: qualẽ nulla unq; fer ætas tulisset: Amisserãt. eo bello ueneti oppida q;plurima: Nã q;q; agri é a Bergomo Vicẽtiã usq; ꝑter ipsarũ urbiũ murorũ ambitus: nihil omnino uenetorũ põtate relique bat. Cõcesserat ãt ex fœdẽ Iohánifráciſco Philippus q; cũ ut demostratũ é: cõmunibus cõsiliis id bellũ aduersus uenetos mouerat: ut si Verõa & Vicẽtia caperẽt: illius iuris esset ex quo q;q; ex Veronẽsi Vicẽtinoq; agro ptũ fuerat: mãtuani ꝑsidio muniebãt. Inter reliqua uero capta oppida leonicũ Vicẽtini agri mãtuano milite tenebãt. Hoc primũ Frãciscus oppugnádũ ratus ex Patauino eo copias ducit: castrisq; circa oppidũ positis tormẽta muro celeriter admoueri iubet. Eius curádæ rei Petrobrunorio uiro ĩpigro negotiũ dat. Is operi ĩtẽtus pilula plumbea ex oppido emissa humerũ traiicit dextegꝝ uulnẽ pene lœtali: ob id aliquãtulũ ab opẽ cessatũ é. Sequit hunc Petri casũ aliud maius ĩcõmodũ. Erãt oppido ꝓxima ædificia pmulta fœni stramẽtorũq; plena. In his nõ exiguus militũ numerus statões habebat q; cũ aĩaduertisset obsessus hostis: ex ꝓpĩquo muro ĩ straméta faces iaculatus magnã ædificioꝝ ptẽ ĩcẽdit: Nã cũ aridã materiã facile ignis corripuisset: breui mométo cũcta uno fer ĩcẽdio flãtibus uẽtis cõburunt. Ferebat. n. lõge late q; p castra irreparabilis flama: quar oĩa ubiq; tumultuarie agebantur. & quanuis diurno tꝑre casus accidisset: & alteri alter subsidio eẽt: tamẽ tãta celeritate ædificia tabernaculaq; ignis ĩuaserat: ut equos pmultos ac bona partim oĩo absumpserit: partim semiusta uix miles seruauerit: Quo tẽpor si hostis q; nõ lõge aberat: exercitũ ita tumultuãtẽ ĩuasisset: nõ dubiũ é: quĩ ĩsignẽ eo die ueneti calamitatẽ accepturi fuerint. Sed ea res nihil oĩno leonicẽsibus ꝓfuit: Nã paulo post oĩ spe derelicti cũ Picininus ĩ cuius ꝓpe cõspectu oppugnabant: ferre auxiliũ nunq; sit ausus ꝑsidii rerũq; suarũ ĩcolumitatẽ grãdi pecunia pacti dedidẽr se uenetis. Ante Frãciſci aduẽtũ Picinus castra Veronæ adegerat: urbanaq; mœnia ad Episcopi portã nullo ĩter misso tꝑre quatiebat. Sed posteaq; appropĩquar Frãciscũ ĩcrebruit: obsidionẽ cõfestim deseruit: Suapeq; reuersus q; é oppidũ ad mõtis radices ĩter Veronã Vicẽtiãq; pari fer ĩteruallo positũ: natura & opẽ pmunitũ: ex eo oppido ad paludes Atheſimq; flumẽ usq; fossã ĩstituit. Hãc magno fossorum coacto numero aggẽr & uallo paucis diebus ĩgẽtẽ eduxit: põtẽq; ĩ eo flumĩe cõstruxit: quo ex mãtuano agro sine piculo ĩ castra cõmeatus cõportabãt: q; satis in ꝑsẽtia habebat: si hostẽ Veronã ꝓficisci conãtẽ trãsitu ꝓhiberet: cũ uno eodẽq; tẽpor quas post terga reliqsset: urbes obsiderẽt: easq; tãdẽ rei frumẽtariæ inopia pressas deditionẽ facturas speraret. His cũ se muniti õibus cõtineret: delitescer quodãmodo uidebat: faciebatq; ĩsup miserabilis leonicenoꝝ cõdicio: ut reliqs q; ꝓximi erãt: quãtũ ĩ Picinino Mãtuanoq; auxilii sperãdũ eẽt: exemplũ facile ꝑberet. Quar cætera uicẽtini agri municipia quæ a mãtuano obtinebant: expulsis certatim ꝑsidiis redier mox in uenetorũ fidẽ. Cæterũ cũ esset oĩno uenetis p planicié præcluſa itinera: nec hostis ad pugnã ĩuitus elici posset: & Veronẽsibus subueniꝛ spẽq; laborãtibus cæteris dari oporteret: magnis Frãciscus curis ꝑmebat. Itaq; cũ mõtanũ tãtũmodo iter supereſſet lõgũ sane & difficile: nec id qdã liberũ: sed impeditũ & periculosũ: cõparatis ex pane tosto dierum octo cibariis: e Vicẽtino

mouet:& cõtinuato p saltus cõfragosos mõtes itinerẽ ad tẽplũ diui Iohannis q ad Roniã uocãt:ima ĩ uallẽ sitũ die tertio puenit: Huic collis ĩpendebat editus qdẽ atq arduus:q ppetuo iugo ad Suape ptinet:cui oppido Picininí castra ut pdiximus:pxima erãt. Is collis Frãciſco si pgerẽ ĩ itinerẽ uellet exupandus erat. Hũc hostis duobus castellis firmoq pſidio munierat: phiberq uenetos trãsitu innitebaf. At Frãciscus nihilo segnius biduo posteaq eo ueniſſet:q totũ militibus qeti datũ eſt:relictis ad siniſtrã castellis copias quadrato agmine subirẽ collẽ iubet: quẽ ab supioꝛ loco pmiſſa magna peditatus pte quo plurimũ uenetus exercitus abũdabat:p noctẽ occuparat. Picininus cõtra:cũ ad castella usq totis itẽ copiis p collẽ diſpoſitis ueniſſet:trãſeuntes uenetos laceſſerẽ cœpit:peditatũq pauliſp loco deturbat. Frãciſcus id cõſpicatus Troilũ & Nicolaũ piſanũ cũ turmis ex Sphortiano militũ roboꝛ delectis ĩ hoſtes immittit:Pugnaf utrinq acerrime & cõfertiſſimo pſlio Cõuallis quædã locus erat pugnæ: q duo aduerſi colles efficiebãt:quoꝝ in altero ad siniſtrã:ubi castella erãt:Picininus magno militũ globo emieba t: In altero Frãciſcus cõtra magnis stipatus uiribus cõstituerat. Sed cũ aliquã diu pugnatũ eẽt pari feꝛ pugnæ euẽtu: Picininus ubi uidet nihil ĩ hoſtẽ pficerẽ:ſuos paulatim pſlio reuocat. Idẽ Frãciſcus facit:cũ aĩaduertiſſet hoſtẽ oppoſitis caſtellis ĩſeq nõ poſſe. Picininus ĩ caſtra rediit. Frãciſcus cũ ĩ planũ deſcẽdiſſet:hoſtibus a tergo relictis caſtra ponit. uenetis Veronã eũdi facultas reddita é. Poſt hæc ut hoſtes trãs Atheſim repellerenf: Veronã toto exercitu petit:eãq traiecto flumine pꝛtergreſſus ad tertiũ lapidẽ cõſedit:impetũ ĩ mãtuanos ſe factuꝝ multis argumẽtis ſimulans: Quo pculſus metu Mãtuanus Picininí adit:hortaf:rogatq ut aut oẽs ultra Atheſim aduerſus hoſtẽ pgerẽt:aut ſibi redirẽ ĩ mãtuanos liceret:quo suis auxilio eẽt. Quibus Picininí uocibus pmotus pſidio ſuapi ĩpoſito: ultra Atheſim exercitũ reduxit. Quod ubi Frãciſcus cognouit:lætus cũ res ex ſentẽtia ſucceſſiſſet: neqd a tergo hoſtile relĩqueret:ad Suape oppugnãdũ cõtinuo regrediꝛ: Eoq poſt lõga oppugnationẽ p deditionẽ recepto: rurſus p Veronẽſẽ traductis copiis. Benacũ petit:Quod ea ratiõe factũ é:ut brixiẽſi populo iã ppe fame peunti ſubueniref: q unũ maxime eo tpre uenetis erat curæ:Nã iampridẽ uti demõſtratũ é:itercluſis a Brixia itineribus:nihil eo fruméti ĩportabaf. Itaq ut p Benacũ iter apirẽt: claſſẽ triremiũ ĩ eũ lacũ nõ ſine magna difficultate deduxerãt:Sed Philippus maioꝛẽ parari iuſſerat: paratãq oppoſuerat:qua Brixia ita duriter pmebaf: ut dubiũ nõ eẽt: quin breui ĩ Philippi poteſtatẽ rediꝛ cogeref:niſi eo ſe fruméto ſuſtẽtaſſent: q a Philippianis ipſis auaritia lucriq magnitudine ductis & ſubmittebaf a paucis: & ſupportabaf a multis. Eo igitur cõſilio Frãciſcus ad Benacũ pfectus é:ut ipe terreſtri exercitu & claſſis lacu oppida quæ ĩ citerioꝛ ueronenſiq ripa ſũt:ad deditionem cogerent:quare non dubitabat:fore: ut cæteri quoq populi qui circa lacũ ĩcoluntad defectionem cõpelleren tur:quæ certe uita erat ad brixienſiũ ſalutem ꝓpportuna. Itaq eo ubi puenit: Bardolinũ mãtuano tũc pſidio munitũ ex cõtinenti editoq loco caſtris poſitis obſedit: utq ab pte altera quæ lacu abluitur:claſſe obſideretur:fumo interdiu:noctu uero frequẽti igne claſſiariis eo ſuũ aduentũ ſignificat. Sed illi q ĩ aduerſa longio req lacus ripa ſtationẽ hẽbãt: ſeu aduerſantibus uenetis ſeu metu hoſtilis claſſis:ſedem mutare non auſi. loco minime diſceſſerũt:quod primo certe aduentu facere:Bardolinũq tuto adnauigare potuiſſent: cum hoſtilis claſſis nondũ e Piſcheriæ portu prodiſſet. At Picininí hoſtium cognitis cõſiliis:ad ſuã claſſem toto exercitu aduolat: eãq delecto milite cõplet:quæ & numero nauium & magnitudine longe uenetam ſuperabat. Itaque eductis continuo e portu nauibus mediũ lacum occupat:Bardolinũq maioꝛ præſidio firmat:& uenetæ claſſi ad Franciſcum traiiciendi omnino facultatem adimit. Per hunc modum Franciſcus plures dies ad Bardolinum claſſem

operiens nequicquam consumpsit: Quo tpre graui morbo uniuersus ppe exercitus affectus est: cum perpauci fuerint ex gregario præsertim militet qui nõ uehæmentissimis perpetuisq; febribus laborauerint: adeo ut a pestilenti morbo pax abesse iudicaret. Quæ quidẽ res seu ppter aeris ĩtemperiẽ ĩmẽsosq; calores uelut augusto mẽse: seu ppter cibariox inopiã: cũ nisi pane tosto eoq; longa die situq; corrupto & ĩmaturis fructibus uescerẽt: accidere putabat: ex quo fiebat. ut pmulti quottidie perirẽt: & magna ps exercitus lãguens iaceret. Proĩde Frãciscus mutare castra militũq; saluti cõsulere statuit: itaq; ad Zeuiũ ueronẽsem Vicũ mãtuanisq; ppinquũ finibus ,pfectus resedit. Is uicus in solo fertilissimo positus: & loci natura saluberrimus ædificiisq; ita frequẽs: ut nõ mõ uiris sed iumẽtis ẽt tectũ pberet: breui refectis ppter pabuli copiã iumẽtis incolumẽ & cõfirmatũ reddidit exercitũ Inter hæc Picininus Vigasiũ ueronẽsis agri municipiũ retrocedit: castrisq; circa arcẽ positis atq; aggere: uallo & fossa qua maxime paludes deerãt: ingenti circũseptis ipse cũ delecto militũ robore ad lacũ reuertit: militẽ cõfestim classem cõscendere hostilẽq; adoriri iubet. Hi magno ĩpetu ĩ uenetas naues facto: eas nõ multo labore expugnãt: quibus fere oĩbus captis: q̃cquid circa lacũ uenetis reliqui erat: hostibus deditur præter arcẽ quã penede uocant: cui puus subiicit uicus. Ea certe sola ĩ toto lacu tũc uenetis fidẽ seruauit: Hæc ubi uenetis clades nũciata ẽ: ingentẽ sane oĩum animis mærorem ĩtulit: q̃d retinendæ Brixiæ spes oĩno sublata uidebat: ob eamq; cãm egere cũ Frãciscо ueneti legati qui ĩ castris erãt: hortãte maxime instãteq; senatu: ut nihil omitteret intentatũ: quo alicunde occurrẽdi tãto ĩminenti Brixiẽsium discrimini uiã posset aperire. Itaq; &si ad eã rẽ cõficiẽdã magnæ undiq; ĩminebãt difficultates: & hostibus ad ,phibendũ ob recẽtẽ uictoriam occupatis locis oĩbus unde aditus ad obsessos futurus sperabat: facilia oĩa erant tamen ne q̃d ĩexpertũ relinqueret: ut & perituræ urbi uel opem ferret: uel saltẽ ferendæ spem afferret: & uenetox uolũtati tãtæq; expectationi satisfaceret: iter sibi p montes tentãdũ putauit Sed prius q̃ ex zeuio discessisset: uenetũ senatũ itex atq; iterũ edocuit: monuitq;: ut Veronensem urbiculam quæ ad Mantuã spectat: diligentius custodiendã curarent: q̃d cõfectus esset senio præfectus: & ,ppter longũ murox ambitũ maiore indigeret præsidio Tũ ĩpedimentis Veronæ dimissis: cũ expeditissimo quoq; inde mouet: & per acrensem uallẽ: pergens ad lacũ quẽ diui Andreæ nuncupãt: multo ac difficili emenso itinere peruenit. supatoq; deinde altissimo colle Penedã appulit: & in subiectã uallẽ descendit: q̃ fluuius Sarca in Benacũ defluens intersecat. Ibi satis latã planiciẽ nactus castra locat. Erat ad dexterã Arcum oppidum: ad siniſtrã uero ripa tridentina quæ arcẽ & portũ habet. Hæc oĩa ferme hostiũ præsidio tenebant: Tẽna itẽ castellũ sublimi admõm colle sitũ qua iter potissimũ ad Brixiã faciundũ erat. Hoc igit castellũ Franciscus expugnare adortus tormenta machinasq; admoueri iubet: & ne e lacu ab hoste auxilia mitterent: ,ppugnacula & castella quædã collibus qua trãseundum erat: ad Tennã magna celeritate excitat: præsidioq; firmat. Hostes Frãcisci ad ea loca aduentu cognito cõfestim Pischeriã petunt: copiisq; magno nauium coacto numero per sũmã opportunitatẽ ad ripã Tridentinã transportatis: picininus eo se postremo cõfert. Mantuanus ad subministrãda quæ bello gerendo usui essent: pischeriæ ĩmorat. picininus in primis Franciscum operibus ,phibere: & ab oppidi oppugnatione deterrere contendit. Pugnat nunc pedestri nunc equestri certamine. Nulla militibus quies datur. Philippiani oppido pro munimento utebãtur. Vnde pro uoluntate egressi audacius præliũ inibant. Repulsi eodem redibant. In his præliis præter grægarios milites capti sũt ex primoribus multi. Tãdẽ eo res adducta ẽ: ut uniuersis copiis magno utrĩq; ĩpetu ĩpugnã descensũ sit: & cũ aliq̃diu uario euẽtu pugnatũ eẽt: iclĩare Philippiana acies cœpit. Venetos iuuabat: q; Brixiẽses q pauloaũ a brixia acciti p rhætios mõtes eo puenerãt d' supior loco lapidib:

hostes cædebãt:quo illi detrimẽto affecti pauorecꝫ cõterriti:& a Sphortiãis acrius ĩpulsi terga uertere fœdacꝫ fuga alii ad naues:alii in oppidũ sese receperũt:alii per inuios saltus notascꝫ semitas sibi saluté quæsiere. Magna eoꝝ ps capta:quoꝝ in numero fuere Carolus Gonzaga lohánisfráciſci mãtuani principis filius:Cæsar martinégus.Sacramor uicecomes adolescens: ipse ét Picininus interceptus creditur sed statim dimissus:q ut erat corpoꝛ ĩbecilli:ubi effugiũ oẽ sibi p̃reptũ uidet:Tẽnã cõfugit:quæ ut docuimus: a Fráciſco oppugnari initio coepta erat:sed eo die tumultuátibus cunctis & fugiẽtibus maxime hostibus nullæ circa oppidũ custodiæ fiebãt.qué nemo fugiẽté nisi Theutonus quidã eius satelles secutus é cõdiciõe humili: cæterum corporis uiribus eximius.Ibi cũ p diẽ dux delituisset:insequẽti intempestaꝫ nocte seu sacco ut fertur:seu aliis obsitus pánis uelut miles uulneribus affectus ab eodẽ humeris qui erat uasto in primis corpore p media hostium castra cõfragososcꝫ saltus:nõnullis ét ut ferũt:ex ueneto exercitu scientibus ripá ad suos exportatus é:Hac uictoria parta magna ferẽdi Brixiæ auxilii opportunitas oblata uidebaꝰ.Sed nõ diu uenetis eius uictoriæ gaudio uti licuit:qđ nõ multo post maior calamitas ĩsecuta é.Ná dum hæc ad Penedá Tẽnáꝫ gerũꝰ:Mãtuanus q ut p̃diximus:pischeriæ subtiterat.Veronæ p insidias capiẽdæ rõnẽ speculatus:qꝫ urbicula negligẽtius a uigilibus custodiebaꝰ.Rem ad Piciniñ defert.Qui mirũ in mõm lætus rẽ utcũꝫ foret.multis de causis suscipiẽdã iudicat:p̃sertim qđ iis in locis diutius manere nõ posset.atꝫ ea tá opportuno tp̃re occasione oblata:discessisse ĩde & nõ fugisse uideret:&si forte negociũ pficeret: magná acceptæ ignominiæ pté deletá existimabat.Itaꝫ clausis oppidi portis quæ ad hostilia castra spectabãt & p̃sidio ripæ Tẽnæꝫ relicto:Pischeriá mox cũ copiis classe reuehitur.Mãtuanoꝫ initi facinoris auctore sibi addito Veronã p noctis silentia cõtẽdit:scaliscꝫ cõtinuo ad urbiculæ parietes positis muroꝝ pté sentientibus nullis cæsiscꝫ uigilibus occupat.Foribus dein patefactis:urbiculá tota acie ingrediẽ.Ná ueneti neꝫ p̃fectũ mutauerãt:uti Franciscus monuerat: neꝫ p̃sidiũ auxerãt:láꝫ laxatis in urbẽ pontibus illuxerat: cũ id Veronenses ex tẽplo sentiẽtes ac tãto pterriti exanimatiꝫ piculo hac illac cõcurſaꝰ coeperũt.Mittũꝰ ꝓpere ob eã rẽ nõ nulli ex primoribus ad Piciniñ ciues: q orarẽt:ut ĩmeritæ ac ĩnocẽtissimæ urbi parceret:milites ab excidio prohiberet.Hi &si humi ꝓuoluti supplices qđ iussi erãt:fecissent:ac sese ei insuper ciuesꝫ reliquos & fortunas suas oĩs dedidissent:tamẽ a uictore insolẽti nihil certi ĩpetrare potuerũt.Is.n.nihilo secius statĩ toto agmine irrũpit:& primo ĩpetu uicus q se primus obtulerat:misere diripiꝰ.Sed tamen postea cũ totá puasisset urbẽ:Mãtuani rogatu q ĩcolumẽ q̃ dissipatá urbem malebat:iussit milites capitali ĩposita poena oĩ ciuiũ maleficio atꝫ ĩiuria abstinere.Impediméta uero ueneti exercitus quæ ibi ut p̃diximus:Fráciſci iussu relicta erãt:p̃dæ ubiꝫ cõcessit:& ita p̃ter arces & Braidá portá nihil uenetis reliq fuit.Præses p̃torꝫ ubi cognouerũt urbiculá ab hostibus teneri: continuo urbẽ quæ oĩ erat presidio uacua:deseruere:& ueterẽ in arcẽ se recepere.Cæterũ dũ Philippiani opulẽtissimæ ĩtẽdunt p̃dæ nemo erat:p̃ter mãtuanũ principẽ q cogitaret:quo cõsilio qbusue artibus captá urbẽ ab ĩmineñti hoste tueréꝰ.Totũ illud triduũ nihil magis iis curæ fuit:q̃ scrutarioĩa rimariꝫ ciuiũ ædes:& abdita quæꝫ súmo studio inqrere.Arcẽ tãtũmõ fáti felicis quæ in mõte sita é:unde auxilia ab obsessis expectabãt: & Braidá portá leui quadá oppugnatiõe obtinere tẽtauerũt:Scripsit Piciniñus ea uictoria gloriabũdus ad Cosmũ Medicẽ florẽtinũ uelut ad eũ q esset habitus ĩ sua ciuitate prĩceps & Franciſci Sphortiæ amiciſſimus:se Veronam cepisse Sed Franciſco comiti accidisse id quod olim Iohanni Buccicaldo acciderat: qui cum esset Genuæ pro Carolo francorum rege præfectus Mediolanum uenerat:eo consilio:ut eius urbis imperio per ciuium traditionem potiretur:qđ ꝓpter luuenliẽ & durá lohánis mariæ uicecomitis qui tũc mediola

nensibus dominabaf:administratiõem:uacillare iã cœperat. Sed magna in de suox strage pulsus dũ Genuã redire ꝓperat:genuenses cõcitata mox re bellione regioꝙ eiecto ꝑsidio sese in libertatẽ uendicauerũt:& ita Buccical dus dũ mediolanensem adipisci principatũ studet:genuẽsem amisit.Quod idẽ Frãcisco euenerat:q dũ Brixiæ succurrere conaf:Veronã amiserat. Ãt ĩ clináte iã die eã urbẽ esse captã ad Franciscũ nuncius coram detulit: Quæ quidẽ res primo auditu neqꝙ credita est ab eo:neqꝙ aliis enũciata.Is.n.nunci us cũ a nõ nullis ex familiaribus suis q Veronæ cũ ĩpedimẽtis remanserat euestigio missus esset:lras nõ attulerat:ob eáqꝙ rẽ cũ magni esset : qđ renun ciabaf:mométi:nõ uidebaf hominis unius humillimæ quidẽ sortis & pauo re exanimati uerbo credẽdũ:& ob id expectãdũ censuit:donec ab magistra tibus urbis de ea re fieret certior:& iã nox aduentarat:cũ multox lris nun ciisqꝙ ea re cõfirmata abeundũ inde:& oĩ celeritate cõficiendum statuit:ne hostes diutius in ea urbe cõseneſcerẽt:eaqꝙ uictoria gloriarenf:quã doloma gis q̃ uirtute essent cõsecuti.Multa.n.eũ uno tꝑe ad rẽ celeriter conficien dam & mouebãt:& ĩpellebãt.magnitudo rei in primis & tantæ urbis quasi ante oculos amissio:cuius cã satis apte intelligebaf:qcqd adhue ueneti ĩtra Mintiũ retinerent:ꝓpediem ĩ hostiũ manus deuentux.Pudor si cũctaretur iis q arcibus se tenerent:pditæ urbis recipiendæ gr̃a auxiliũ ferre.Illud ẽt piculũ subibat:qđ familiæ sibi carissimæ quæ ipsis ĩ arcibus obsidebaf : ĩ minere uidebat.Præterea sua exercituſqꝙ salus:qppe q in mõtibus essent si ne ullo cõmeatu:ubi oĩa per sũmã hyemis aspritate pœne hostilia haberent & siq essent ea ĩ regiõe ĩcolæ:q adhuc uenetis parerent:cognita urbis capti uitate:nõ dubiũ quin omnes sibi hostes futuri essent:& itinera undiqꝙ in terclusuri.Itaqꝙ cum Catamelata & Iacoboantonio Marcello ueneto legato primũ cõicato cõsilio:dein accersitis quibusdam aliis de exercitu ducibus aĩo infracto qd sui sit consilii:ostendit.Et q̃q̃ omnes ingenti dolore affecti metuqꝙ pterriti ad recupandã amissam urbem:de qua actũ oĩno iudicarẽt: ꝓfectionem dánabãt:& ad Vincentiã tuendã ducendũ esse celeriter exercitũ censerent ipse tamen in recipiendæ Veronæ sententia persistẽs:eo maturã dũ iudicauit:adhortatusqꝙ oẽs:& Marcellũ ꝑcipue:qui ꝑter cæteros amisse urbis casum deflæbat:ut bono essent aĩo:siqua ex arcibus in fide perstaret: quæ sibi aditũ ꝑberet:se & urbem receptux &uictoriã de hostibus reporta turũ nõ dubitabat.Missi sunt ab eo oĩum primũ ex equitatu delecti:qui ce leriter ad põtem quem in Athesi nauibus ædificari antea curauerat : & ad Clusii usqꝙ angustias sexdecim circiter passuũ millia aVerona distãtes aduo larent:aditusqꝙ ꝓoccupatos diligentius custodirent.Verebatur.n. ne hostes cepissent eos aditus:aut mox capturi essẽt:qui ad uictoriã maxĩe peroppor tuni essent.Ipse uero de secũda uigilia magno oĩum silentio cum paucis di scedẽs exercitũ se subsequi.Catamelatáqꝙ in postremis esse iubet: qui impe dimentis machinisqꝙ cũ pte copiax ꝑsidio esset.Hoc mõ ꝓgrediente exerci tu.Tanta ꝑ eã nocte uis frigoris humana ꝑssit:abstrinxitqꝙ corpora:ut cum torpere oẽs cœpissent:articuli q extremi sunt: sensum quasi penitus amisse rint.Nã multox adusti sunt pedes:adustæ manus:sed plurimorũ pedũ ma nuũqꝙ digyti & pueros eqtũ nõnullos nimius ĩsolitusqꝙ gelu rigor exnima uit.Multorũ ẽt oculos labefactauit:neqꝙ prius ullũ aliud remediũ salutare inuentũ est:q̃ illuxit:solqꝙ illustrare terrã cœpit:tũ demũ mẽbris uigor re diit.Cæterx Franciscus ex itinere ꝑmissis cognoscit:aditũ utrunqꝙ hoste ua cuũ reperisse:& in eox esse põtate:Quare magna leuatus sollicitudĩe eo ma turius ire contendit.Transgressus dein Athesim & clusinas fauces ad uicum quem sancti Ambrosii appellant:descendit.Ibi castra ponit:unde duæ erãt ad Veronam uiæ:altera per planiciem breuior quidem ac facilior: altera per colles montesque longior:ac iniquior.Hanc sibi faciendam delegit : quod existimabat hostes.siquid ad arcendum prohibendumque ad Vero

nam iter conati essent: facilioré illá potius uiá q̃ alterá siue arboribus inter cisis siue aggeribus siue alia materia ītercluſisse. Ducto igit̃ insequenti die p mõtes exercitu: cũ ad siniſtrá ambire urbé: & alio ꝓgredi uideret̃ despe rata re Vicẽtiá uersus ire credebat̃: ob eamq; cám Philippiani duces qđ sibi pauloante timuerát se liberos esse rati neq; extra urbana mœnia ꝓdire: ne q; intus tueri urbé parát. Oĩa ab iis spe stulta negligẽtius agũt̃. Sed ubi ue netá in se flecti aciẽ & urbi appropinquare uidét: tũ demũ cõcurſare oẽs p uicos ac trepidare cœperũt. lá sol occiderat: cũ Frácisscus haud procul urbis mœnibus subsistere agmẽ iubet. Dein domestico peditatu equitatuq; ſũpto quoꝝ uirtuti plurimũ cõfideret. Felicianá arcẽ ingredit̃: ac refecto celerita te ponte: qué hostes pridie exusserant. ĩ inferiorẽ urbis ptẽ: quam a reliqua quæ multo amplior é: flumen diuidit: primus oĩum descédit: & magno un diq; sublato clamore in Franciscũ Nicolai piciniui filiũ: q se ualida militũ phalange aducnientibus obtulerat: impetũ facit: qué pugna aliquãtisp acri us cõserta fundit̃. fugatq;. Multi ex hostibus terga dátes capiũtur. Ipse Pici ninus cuneo facto celeri cursu p pontem mediũ ad supiorẽ urbis ptẽ se re cipere cõtendit. Sed pars illa pontis eius: quæ tolli: laxariq; solet: & laterici am utranq; ptẽ iungit: fugientiũ multitudine pssa: ingenti fragore ĩ amnẽ corruit: una eos q desup erant: eq̃tes circiter nouẽ ꝑcipites trahés: quos gur ges cõtinuo absorbuit: Exinde q circa flumen remáserũt: mox oés capti. Cæ teri uero & q trásierant: & q trans flumen prius erát: põtis casu seruati sũt: qđ cũ alii duo pontes sublatis iis partibus quæ tutelæ urbis cá tollũt̃: man tuano ꝑsidio tenerent̃: eos insequẽdi Sphortianis facultaté flumen ademit. Post hæc factis iá tenebris & ꝑsidiis ad ꝓhibendas nocturnas eruptiores cir ca pontes positis: Franciscus Catamelatá cũ reliquo exercitu descendere de monte in eá uallé ĩperat: quæ ad Athesim ptinet: ibiq; milites p eá noctem stationes facere eo cõsilio: ut cũ illuxisset: per ueteré arcẽ quæ latericiũ in eo flumine ponté hét iis tũc castris ꝓximũ toto exercitu in reliquam urbis parté quæ ab hostibus tenebat̃: irrumperet. Nõ. n. uisum est. ut tátus exerci tus in urbé ĩtroduceret̃: qđ uerebat̃: ne a multitudine incõdita ac famellica p noctẽ quæ latrocinátibus audaciá ꝑbet: uerteret̃ in ꝑdá. Mittũtur ꝑterea Troilus ac Zarpellio cũ paucis in arcẽ: ut qd hostes agerent: inde cognosce rent: Fit ab iis nõ multo post Frácisscus certior: hostes deserta urbe i urbicu lam se recepisse: Qua re cognita sumpta statim ea militũ manu q̃ secũ pau loante habuerat: rursus ad pontes aduolat: qbus nulla cunctatione receptis copiisq; traductis fiũt totã per urbé discursiones: Ciues aũt occlusis hostiis ædibus sese cõtinebant: & q sq; ꝓ se aut funalibus incẽsis aut ope alia lumẽ e feneſtris tráseũtibus dabant: caniſtris quoq; cibũ petẽtibus efferebant. oés uno ore diui Marci nomen inuocátes uelut gratulabũdi: qđ in uenetoꝝ fi dem rediissent. Magnus uiroꝝ numerus ex Mantuano delectu captus é: quẽ Iohánes franciscus p eos dies ad se euocarat: & ptĩ portaꝝ arcibꝰ ptiptorio p tiq; locis aliis p urbé custodiédis distribuerat. Picinus ac mátuaus q ut dixi mus in urbiculá se reduxerát: diffisi uiribus urbicula ẽt deserta p planiciẽ illá Veronẽsem patentissimá effuso cursu totá noctẽ ierũt: nec restiterunt: donec alii Mantuá alii ad proxima municipia peruenerunt: Ipsi aũt duces cũ paucis Valegium se receperũt. Sphortiani tamen eos insecuti multos in ipsa fuga ceperũt. q aut sero Verona exierát. aut quos sarcinæ ĩpedimẽtaq; alia itineri tardiores reddiderát. Sic Verona die tertio postq̃ capta é: p hunc mõm recepta: profligatis fugatisq; hostibus ac multis ex iis cum maiore im pedimentoꝝ parte captis: Franciscus postero die exercitũ omnem fame fri goreq; prope cõfectũ: ut se a tátis laboribus incõmodisq; reficerat: per urbé ꝓximaq; rura distribuit. Ciues territos oratione cõsolatus: qbus nullá esset ab exercitu iniuriá nullúue maleficiũ ĩferri passurus. Dein qcqd de suo ex hostiũ ꝑda recognoscerẽt: q illi fugientes ex urbe abstuliſſent: restitui man

dauit:Quæ q̄dē res ciuitatē ppe exanimatā uelut eā quæ īminētē metueret cladē:mirū ī mōm subleuauit.Itaq; Veronēses tāta eius ducis clæmētia ac māsuetudine pmoti ne accepti beneficii īmemores uideret:decē aureū nū mū millia ei dono elargiendaq; distribueret ī milites:cōstituerūt. Cæterū ueneti quos Brixiæ cura sollicitabat:dū Veronæ p qeté exercitus agit: non destitere Frāciscū p legatos orare:ut rursus eadē loca peteret: unde paulo ante discesserat:ut patefacto itinere brixiensi populo iā fame pereunti sub ueniretur.Frāciscus át q̄q̄ apte intelligebat:si iterū p sūmā hyemis iniquitatem Ianuario mense ī regionem montanā p se infæcūdā atq; incultā &bello insup exinanitā copiæ ducerent:ubi nulla neq; equorum pabuli neq; hominū cibariorū copia esset:parū seu nihil se ꝓfecturū: exercitūq; non nisi grauia detrimenta accepturū:tamē ne cōtradiceret uenetorū uoluntati has tātas difficultates despiciēs se obtēpaturū dixit:Itaq; cū expeditissimo exercitu Verona egressus:ad eadē ipa castra reuertit:quæ ad Tennā ante habuerat:eoq; fossoribus ex oī uenetorū ꝓpinqua regione accersitis; Fossā ab his castris ad mōtis usq; radices:in quo Tenna sita est.deduxit:quæ ripā Tridē tinā ad læuā excludebat.Adiecit p̄terea ei munitioni cestella quædā editis in collibus cōstructa:quæ uiá a peneda ad sup iora loca qua Brixiá itur: tutam efficiebant.Interim ueneti rostratas naues quas p eos mōtes edificarat īstaurādæ classis cā q̄ p supioré æstaté ut docuimus:amiserāt:in lacū deducēdas curauerūt:Quod sane p̄ter sumptus magnitudiné :incredibile oībus fieri posse uidebat:tāta erat rerū oīum ad eā reficiendā classem difficultas Sed ingens retinēdæ Brixiæ studiū oīa affatim suppeditabat:oīa facilia factu reddebat.At Picininus his rebus cognitis nulla secordia aut ignauia usus collectis magna celeritate iis copiis quas ex Veronensi fuga colligere potuit nauibus q; impositis:ad ripā & ipe quoq; Tridētinā rursus classe defert. Inde ut ante solebat:in ueneta castra quæ nō amplius passibus mille a ripa distabát:& crebro & magno qdē ipetu erūpebat:Quare fiebat:ut cū non iusta sed tumultuaria acie dimicaretur:maiora nō nūq; ueneti detrimēta acciperent.Iu his p̄liis captus é præter cæteros obscuræ famæ milites Dominicus malatesta Sigismūdi fr̄ Cæsenæq; regulus q tūc sub Frāciscō merebat.Is.n. dū cupidius hostes īseq̄t:qd' aut iuueniliter:aut studio ut qdā postea affirmārūt:fecerat:circūuētus in hostis dēuenit pōtaté:q tamē facta non multis post diebus cū Carolo gonzaga comutatiōe in libertaté restitutus ad Franciscū rediit.Catamellata p̄terea repētino correptus morbo:quē appolesim uocāt:& uocé & mēbroꝝ oīum motū amisit:ita ut necesse fuerit lectica Patauiū deferri:ubi postea ea ui morbi p̄ssus diē obiit. Accedebat insuper ad hæc incōmoda:qd ꝓpter anni tp̄s magnitudine niuiū terra obsita in mōtana p̄sertim regiōe exercitus magis atq; magis ī dies absumebat: quē oīa simul ad uiuēdi usū necessaria defecerāt:Quas ob res cum difficile esset:nisi magno oīum detrimēto diutius in his locis sub diuo p̄sertim exercitū posse cōtineri.Frāciscus missa ad brixienses ea frumēti copia q̄ ꝓ tp̄re potuit:dimissoq; Penedæ Petrobrunorio cū maiore peditatus pte:q & classi & munitiōibus p̄sidio esset:īde mouet:& supato Penedæ iugo ne similis fugæ ꝓfectio uideret:p̄missa ī hyberna copiarū pte ipe cū reliqua ad uicū quēdā cui Baldus mōs altissimus īpēdet:resedit:ubi dies aliquot imoratus niuibus ét die noctuq; crescētibus Veronā hybernatū cōcessit.His tot rebus a Frāciscō p̄clare gestis hūc annus finē habuit. At Philippus eo q insecutus é ánō:certā cladē cernēs:si Frāciscus in bello ꝓ uenetis perseueraret.agitare aīo cœpit: quēadmōm ille ut e Cisalpīa gallia excederet cogi posset :Itaq; Piciniuum cū exercitus pte in medio feruore gallici belli in Flaminiā proficisci iubet: eo imperio:ut inde sauentinis fratribus Guidoneantonio & Eustorgio sibi ascitis in æthruriá aduersus florentinos traiiceret.Existimā; florentinos eo bello p̄ssos;Frāciscū ī æthruriá reuocaturos:idq; illum eoꝝ cā qbus éét nō

minus q̄ uenetis stipēdii iure obstrictus: ipsis ēt uenetis inuitis nō recusatu
rū. Picininus īperata faciēs coactis ī Flaminia copiis circa uer primū supato
Appēnini iugo: ī agrū mugellanū descēdit: & cū aliquot dies circa Policia
nū desedisset: recepto tādē eo oppido ī Casentinates trāsiuit. Quæ res Floré
tinoꝝ aīos maiore metu subleuauit. Timebāt. n. ne p marinā fluuiū ductis
copiis īter Pratū & Florētiā cōsisteret: ubi & cōmeatū hēre abunde potuis
set: & īpedire iter: quo frumētū a Pisis īportabat. Nā ad cæteras quoq; diffi
cultates rei frumētariæ īopia accesserat Picininus siue qđ nō ītellexerit: si
ue qđ timuerit: ac opportunitate relicta: in Casentinates deflexit loca mōta
na & saltuosa & ab urbe remotiora: qua ī re ut multi putāt: secutus ē Fran
ciscī comitis pupii cōsiliū secreto illū uocātis. Nā ubi eo peruenit. Bibiena
multisq; aliis captis oppidis Franciscus ipse cum Puppio cæteriscq; castellis
suis ad eū defecit: cōmeatuq; iuuit: quo maxīe eius exercitus laborabat. In
de ad castellū sancti Nicolai Florētinoꝝ oppidū situ ac milite pmunitū ca
stra ponit. Quod cū diu oppugnasset: exacto tādē mēse Aprili: duo de trigī
ta q̄ circūsepserat: die fame magis q̄ armis p pactionē obtinuit. Hoc tam re
pentino atq; īsperato Picinini in æthruriā aduētu: Florētiæ ut fieri solet:
ā timēti populo haud mediocriter domi foriscq; trepidari cœptum. Hostes
turmatim latrocinātiū more usq; ad urbis mœnia uagabāt: Fœda trepida
tione ac fuga circū urbis muros oīa cōplebāt. Intus uero nō sine magnis su
spicionibus uiuebat: tū qđ īsima plebs rei frumētariæ: ut pdiximus: cari
tate pmebat: tū qđ psentē reip. statū: nō oēs æquo aīo ciues ferebāt. Erat to
ta urbs agricolaꝝ cū uxoribus & liberis plena. Boues q; ac pecora uias oēscō
pleuerāt. Vbiq; agroꝝ uastationes fieri: & quæ relātiū uoces exaudiri. Oīa pa
uore ac tumultu misceri. Nec ulla ope nec ullo humano cōsilio uim hostiū
tūc resp. arcere poterat: Ciuitatē uelut īopinātē oī fere militari psidio īpa
ratā potētissimus hostis offenderat. Terrebat āt magis q̄ pmebat inter cæte
ras repētini belli difficultates ciuiū aīos: & eoꝝ p̄sertim q pu. reisūmæ præ
erāt: exulū īsolētia: q hostilia castra minabundi sequebāt. Terrebat pterea
uno atq; eodē tpre subita atq; īsperata Sigismūdi pādulfi & dominici ma
lateste fratꝝ ariminēsiū ad hostē defectio: & Petri lohānis pauli ursini qui
erat unicus tūc Florētinæ militiæ ductor & Baldoini Tholetinatis apud ip
sos Malatestas retētio: Nā metuētibus frībus ipsis audito Picinini in Flami
niā motu opēq; ob id ab amicis īplorātibo: & dominicus a Frāciscō qué cap
tiuū ab hoste factū ut ostēdimus: postea cū Carologonzaga cōmutauerat: cū
sexcētis circiter eqtibus domū redire pmissus ē: & ité Baldoinus e Piceno
ab eodē & ursinus ab Florētinis ad eos auxilio missi. Accessit ad id ēt Bor
sii æstensis Nicolai Marchionis filii ad Philippū abitus: quē supiore anno
ueneti ac Florentini cōmuni stipendio cōduxerāt. Is. n. cū Angelus acciaro
lus Florentinoꝝ legatus īstaret: ut ad feredā laboranti prīæ opē maturaret
ex paternis mutinēsiū finibus moues paululūq; itineris pgressus nō ī æthru
riā ut legatus expectabat: sed ad dexterā ut philippo auxilio esset: iter sibi
fore dixit: a quo meliora firmioraq; stipēdia consecuturus esset: liberis po
pulis p̄ sui natura ægre pecunias pēdētibus. Interī florētini ut sunt ī rebus
aduersis difficultatibusq; uiri & prudētes & fortes & ad coparādas uires im
pigri atq; pfusi magna celeritate magno peditū coacto nūero oppida quæ
ī hostiū frontibus erāt: psidio firmāt & Frāciscū Sphortiā ī primis in quo
oīs spes eoꝝ reip. tuēdæ aduersus Philippi potētiā Picininiq; īpetum sita ui
debat: ut ad se maturaret: magno studio a uenetis cōtēdūt. Cæteꝝ cū id mo
lestissime ueneti ferrēt. Brixia nōdū fame ac obsidione liberata: placuit ut
ī bello Frāciscus aduersus Philippi copias ī gallia pgeret: sed ptem sui eqta
tus ī æthruriā mitteret Qua re missi ab eo sunt īcredibili celeritate ex Pa
tauino agro Florētiā Bosius Sphortia frater Troilus rossianēsis & Nicolaus
pisanus cū ueteráis cohortibus tex & Michael attēdulus ex Picēo cū ualido

equitatu eodē accedere iussus. Prætetea ab Eugenio pontifice q̄ per id tp̄ris florentiæ agebat: Ludouicus patriarcha aquilegiensis cū uniuerso ecclesiastico exercitu in agrū aretinū accitus: Hunc. n. paucis ante diebus cōpræhēso Romæ ac e uita sublato lohāne uitellio patriarcha Eugenius suis copiis p̄fecerat: Nā uitellius posteaq̄ ad florentini cardinalatus Alexādrinicq̄ p̄riarchatus dignitatē euectus esset: tamē sibi arrogātiā & in re militari auctoritatē sumpserat: ut ferēdus nō uideret: ecclesiasticis. n. cum præesset copiis: spreto pastoris īperio: oīa suo arbitratu nutuq̄ administrabat: lāq̄ cū Piciniño romanæ ecclesiæ infesto ita pontifice inscio egerat: ut nō tā aduersus florentinos q̄ aduersus eas urbes & oppida quæ in umbris atq̄ æthruscis & in Piceno agro Franciscus possidebat: eo cū ecclesiæ uiribus adiutore: bellū inferret. Vrsinus ét dimissis tandē a malatestis: Florētiā rediit. Itaq̄ Florentini coacto undiq̄ haud multo tp̄re magno exercitu magno metu ac periculo liberātur: quod facile sese suosq̄ fines tuerētur: hostēq̄ populationibus prohiberent. Qua re Piciniños ubi cognouit in Florētinos nihil p̄ficere posse: spemq̄ urbanæ rei p exules aduersus Cosmianā factionē nouādæ īcassū cecidisse: in agrū perusinū progreditur: eo cōsilio: ut p factionis suæ fautores urbis principatū obtineret. Ex itinere át Burgū sancti sepulchri romāæ ecclesiæ oppidū ī umbris nobile: dedētibus sese ultro oppidanis: in potestatem accepit. Inter hæc nullū a Frāciſco remittit tp̄us: dū milites distributa primo uere pecunia ornātur: mittit ī montanā regionē cū peditatu Petrus brunorius: qui profligata in Benaco lacu Philippiana classe: ac maiore naium pte capta: Stephano contareno uenetæ classis p̄fecto: Rippensiū oppidū expugnat: quo capto oppido cæteri earū ptiū populi ubi superiore hyeme: uti demonstratū est: Frāciscus cū exercitu fuerat: in uenetorū dicionē redigūtur. Circa nonas uero lunias coactis in ueronēsi agro copiis oībus quæ parcius quā opportuerat: ppter pecuniæ inopiā se instruxerāt: Franciscus p hostiū fines ad liberādū iā fame pereuntē populū longo itinere trāsiturus cōmeatu & pane tosto dierū octo cōparato: ubi illuxit: mouet: & magno itinere cōfecto ad Mintii amnis ripā puenit. Ibi castris positis pontē nauibus iis quas uehiculis ex flumine Athesi secum adduxerat: ingenti celeritate iungēdū curat: ueritus ne ab hoste ex ulteriore ripa prohiberet. Itaq̄ p insequentē noctē uel ignorātibus uel timētibus hostibus: eo ex sententia p̄fecto opere: postero die nō longe ab eo ponte exercitū traducit: quod nō uidebatur eo die ob copiarū ipedimētorū carrorūq̄ multitudinē singillatim trāseuntium longius esse p̄grediēdū cū oīa circūquaq̄ hostilia essent: oppidis municipiisq̄ uniuersis p regionē a mātuano p̄rīcipe occupatis. Inde trinis castris nō lōge a Brixia cōsedit. Ex itinere uniuersa quæ Benaco adiacēt: Brixienſis agri mnnicipia ī fidē recepit. Salodiū qđ é regiōis Emporiū. Brunorio cū peditatu & Scariocto fauētino cū equestri turma: quos eo Franciscus miserat: a terra & cōtareno classe qđ lacu ab oriētali abluit pte: expugnatur ac ī p̄dā uertit. Accessit ī castra ad Frāciscū magno ciuiū comitatu Franciscus barbarus Brixiæ p̄fectus: Gratulat eius aduētu gr̄as ingētes agit: qđ triēnio fere p oēs difficultates obsessā liberauerit urbē. Cæterū ex Philippianis copiis quas Piciniños ī Brixiēsi lohāni Frāccesco mātuano obtēperaturas reliquerat: nullæ adhuc ī cōspectū p̄dierāt. Mātuanus sese Mātuæ: suas át copias oppidis cōtinebat. Thalianus & Ludouicus uermius cū reliquo Philippi exercitu: cognito hostiū aduētu: diffisi Brixiēsi cessere agro: & trās Oliū apđ Sōcinū cōstitere: ut īde urceanis auxilio essent: quorū oppidū post terga relictū ualido eqtū p̄sidio munierāt. Procedēte deide exercitu tātus ad Frāciscū factus ē municipiū cōcursus: ut ītra triduū nō tā supior Brixiēsis ager q̄ ad alpes pertinet: quam inferior: qui in plano est: præter urceanos: qui hostium ut prædiximus: præsidio tenebantur. in uenetorum fidē redierit. Frāciscus in urceanos exercitum ducit. Inter Philippiana castra. & urceos

Olius amnis interfluebat. Pons erat in eo ſublicius qua ad Sõcinenſes pertinet: caſtello & ponte altero qui & tollebatur: & relaxabatur manibus ꝓmunitus. Thalianus aduentantibus hoſtibus equites peditesq; haud multo numero flumen traduxerat: ut caſtra ponentes laceſſeret: ſpemq; auxilii urceanis afferret. Via eſt: qua ab eo ponte ad urceanos itur: non admõm lata: & ab parte utraq; paluſtribus campis ſentibus foſſisq; impedita. Hanc hoſtes cõferta acie occupant. Hos præcurſores a Franciſco edocti: ut hoſtes quoad poſſent: longius a fluminis munitionibus traherẽt: adoriũtur: cõmiſſoq; ꝓlio: Sphortiani tũ propter paucitatẽ: tum qđ ita ſibi erat imperatum: terga uertũt: hoſtibus laxis habænis inſequẽtibus. Quod cũ ex ſententia Frácisco contigiſſet: ſtatim eo ĩmittit prætorianos equites duce Zarpellione additi pedites ueterani. Hos turmas duas quas ſtationarias uocant: ex oĩ exercitu delectas ſubſequi iubet. Hi tanto in hoſtes feruntur impetu: ut illi ne quidem aſpectũ ferre potuerũt. Terga dant: & ultra flumen reuerti contendunt quos Sphortiani premẽdo: nuſq; cõſiſtere patiũtur: cũ ad pontẽ curſu uẽtũ eſſet: intermixti hoſtibus tranſeũt: ut facultas tollendi pontis iis qui ꝓſidio erant erepta ſit: ponte occupato: Franciſcus qui ſuos adhortádo atq; impellendo ꝓlio ſemp aderat: caſtellũ continuo expugnat: præſidioq; impoſito: tũ demũ ordines tranſire iubet: & in hoſtes qui nõ lõge a Soncino i acie cõſtiterát: impetũ facere. Iamq; in hoſtilibus caſtris tumultus ac trepidatio & ſarcinæ ubiq; colligi & Cremá uerſus præmitti ceptæ. Cõſeritur pugna primo cõgreſſu acerrima: ſed cũ ægre uim Sphortianoꝝ aduerſarii ſuſtinerẽt ſunduntur: & in fugá circũquaq; uertuntur. Soncinenſes portas claudunt: neminẽ oppido recipiũt: ſpemq; eo euadendi oĩbus adimũt: Ex muro ꝓlia ntes fugientesq; ſuos intuentur. Mox caſtra diripiuntur Magna equitatus ps cũ impedimentis fere oĩbus in ipſa fuga capit. Preda paſſim patet. Venerat eo mane in Philippiana caſtra Borſius æſtenſis cũ ſuis miro inſtructis ornatu: auro quoq; & argento ꝓter militarem uſum refertis: q ſicuti nouiſſime in caſtra uenerant: ita nouiſſimi in prælio fuerant. Ob id omnes fere in hoſtium deuenere poteſtatem. Foroiulianus ubi uidet ſe hoſtibus circũueniri nec itinere aperto euadere poſſe: equo deſilit: abiectisq; armis: in uirgulta ac dumos ſe abdit: & per limoſas paludes die delituit. Nocte Cremá ægre ſeſe recepit. Hac tam inſigni & inſperata ex hoſtibus parta uictoria qđ obiectus amnis quo pro caſtroꝝ munitione ipſi utebantur: intranſmeabilis eo maxime tẽpre undiq; reddebatur: eoſq; tueri & ſeruare oĩno debuerat: Franciſcus milites opima honuſtos præda cis flumen reuocat: ubi magnã exercitus ptẽ cũ impedimentis in acie reliquerat: oppidũq; caſtroꝝ corona cingit. Cæteꝝ hoſtes qui oppido ꝓſidio erant: dum ad Soncinũ pugnatur: erumpentes cõ ſeruere certamen. Poſtridie eius diei & urceani & Soncinenſes omni ſpe auxilii deſtituti miſſis de deditione ĩ caſtra legatis ſeſe atq; oppida præſidio incolumi Franciſco pmiſere. Quibus cõfectis rebus. Oliũ traiecit: ac factis undique in Cremonenſes excurſionibus: binis caſtris in tranſadduanos profectus totũ borgomenſem agrũ biduo recepit: nec minus deinde uniuerſos qui in ea regione ſunt populos ad ipſam uſq; fluminis adduæ ripá incolentes præter Carauaginos in deditionem accepit. Philippus accepta Soncinenſi clade duabus tam ꝓclaris urbibus Brixia & Bergomo diuturna obſidione liberatis: quæ erant ad deditionem prope redactæ totq; regionibus oppidis magisquam uicis frequentibus uno fere tẽpre amiſſis: tũ demũ cognouit non ſano cõſilio Piciniuum fuiſſe in æthruriá tranſmiſſum. Quibus ex cauſis ad remedia quæ impræſentia ad ſuaꝝ reꝝ ſalutem expedire putabãtur: cõuerſus oppidũ Cremá uelut tranſa dduanæ oræ caput omnino ſeruandũ iudicat. Adduá ne ſuperent hoſtes ſũmo ſtudio uiribusque innitendũ. Cremonam ꝓſidio firmandá. Piciniuum ab æthruſco bello reuocandum: & nudatas inſuper copias ſumma celeritate reficiendas: exercitumque inſtauran

dū & quas res cōficiēdas ita ꝓuidit. Ludouicus Sāctoseuerinas q̄ Soncinēsi pugna abfuerat: cū suis ad tuendā Cremā mittit. Borsius Cremonā: q̄ ei urbi ꝑsidio sit. Reliquæ copiæ quæ ꝑlio superfuerāt: ī laudēsiū mediolanen siūq̄ fines traducunt: ubi iā populi passim magnitudine ac ꝓpinquitate hostilis exercitus perterriti tumultuar ac pecora bonaq̄ sibi cariora ī urbes tutaq̄ loca cōferre cœperāt. Foroiuliano & uermio ut Adduæ ripā quæ ad laudēses mediolanēsesq̄ ptinet: die noctuq̄ plustrent: atq̄ explorēt: negotiū dat: hostesq̄ si trāsire conent: trāsitu ꝓhibeāt. Picininū litteris nunciisq̄ de iis quæ acciderāt: certiorē facit: Iubet æthrusci s rebus posthabitis ī lōgo bardiā cū exercitu q̄celerrime redeat. Ipse ītērim copias omnibus bellicis rebus Sōcinēsi ꝑlio cxutas equis armisq̄ renouar contēdit. At ī uenetoꝝ ca stris sæpe aduocato cōcilio disputatū ē de pōte ī addua cōstruēdo: quo ex ercitus ī Mediolanēses traduceret. Nā posteaq̄ ad oppidū q̄ Ripaltā siccā uocāt: secus Adduam sitū millia passuū uiginti ab urbe Mediolano recedēs uentū est: cōparata ad faciendū pontē materia: ueneti legati id maiorē ī mo dū conabāt. Quod cū a Frāciſco sæpe tentatū esset: difficile factu comperie bat: duabus rebus maxime obstātibus: & q̄ ita p eos dies ībribus niuibusq̄ flumē excreuerat: ut omnia circūquaq̄ illuuione replerent. Et q̄ hostes ut demonstratū est: ex aduersa ripa: neqd ī flumine operis iniretur: facile ꝓhi bebāt. Quod cū ita esset: Frāciscus ne tēpus frustra cōsumeret: Carauagio admouit: Nan cæteris trāsadduanis subactis: soli Carauagini & Cremenses in Philippi fide manebāt. Cæteꝝ dum oppidani machinis oppugnat: Leo Sphortia Frāciſci frater: cui tormentoꝝ cura demādata fuerat: bombardu la ex oppido aduenīēti ī aduersū dextrū fœmur ita uulnerat: ut semiāimis ī terrā ꝓruerit: quē Frāciscus acerbissimū fratris casum sane ac debuit: gra uissime ægerrimeq̄ ferēs mox obsessis enunciari iubet: se inde nunq̄ discet sux: quin de fratre ultioue sumat. Qua re Carauagini ingēti metu territi ueniā ꝓ iis petētibus Triuillianis: ī fidē accepti sunt. Dū hæc ī trāsidduāis gerūt: Picius quē spes pusiæ potiūdæ lōge fefellerat: q̄uis urbe eū ciues ho norificētissime excepissent: His rebus cognitis: ī Corthonēses mouit urbēq̄ ꝑ ꝓditionē capet nixus. Inde ꝓfectus ītēr Tifernū & Burgū cū exercitu con stitit. Interea Pōtificis Florētinoꝝq̄ exercitus duces cū aliquādiu circa Are tiū stetissent: & postea ad oppidū Anglare accessissent: cognito Picinini ad uentu hostiū p̄sentiā ueriti castra quæ prius erāt lōgius: ad ipsa Anglaris mœnia deduxer: quo ēt tēpore ītercepte sunt litteræ & ad Picininū ꝓlatæ: quas Florētini idcirco ad Neriū caponē & Bernardū medicē in castris lega tos dederāt: ut prælio abstinerēt: etiā si hostis eos ad pugnā ꝓuocaret: īcolu mitatiq̄ tātūmodo exercitus studerēt: cū scirēt hostē quē Philippus in Gal liam magna festinatiōe accersebat: nō diu ī his locis futuꝝ. Hæc tāta timo ris significatio audaciā Picinino adauxit. Itaq̄ re cū fauētinis fratribus ali isq̄ ꝑpaucis cōmunicata: prius q̄ in Flaminiā descēderet: tēptare prælii for tunā cōstituit nō dubitans: collectū & inconditā male ītēr sese consentien tiū ducū multitudinē profligatuꝝ: & de superatis pōtifice ac Florētinis ul tionē sumptuꝝ: & Italiā postea ꝓ libidine moderatuꝝ. Ea re constituta: ca stris clā noctu cū paucis egressus: & quo ī loco cōsedissēt hostes: speculatus tertio Kalēdas Iulias quo die annua diuoꝝ Petri & Pauli apostolorum festi uitas celebrat: ad meridiē sub ipso solis ardore uasa colligere: & uelut esset in Flaminiā trāsiturus: Burgum oēs putere iubet: cūq̄ eo appulisset: sarcias & impedimēta deponi: & cui ordinē primū ducere eo die obuenerat: ad si nistra in hostes flectere imperat. Ipse cū cæteros ordinū p̄fectos: qd fieri uel let: edocuisset: oppidanis humaniter appellatis: & uti se ad inspiciēdam de hoste uictoriam sequerent: inuitatis: in priorē cōtēdit ordinē. Præuiderat āt cōiectura qd apud hostes tūc fieret: q̄ postea ꝑ exploratores planius co gnouit: Nam cū in ea hostis propinquitate milite ante meridiē frumētatū pabulatūue emitterent: structam paratamq̄ in quācun

q̄ dimicationem repētinumq̄ hostis impetum ꝑ castris aciem habere con sueuissent: eo die ī uesperā declināte: negligētius omnia agebant: ac emissis temere frumētatoribus q in armis usq̄ ad meridiem steterāt: Reliqui ꝑ tē toria calorem lenibant: adeo ut nisi ueteranus Michael attendulus de sūmo accliuo ut armatus obequitabat tenui primo post densiore ꝑfecto puluere ad arma exclamassēt: facile eos potuisset: q̄ crediderat Picininus incautos inermesq̄ opprimēt. Anglare nanq̄ oppidū sub imis Apennini radicibus ī castigato leniter colle situm: ad eā partē in orientē uersam: quæ spectat ad Burgū: accliuū habet ascensu haud quaq̄ difficilē. Qua uero ī parte desinit planicies passuū circiter millia quinq̄ inchoat ad Burgū usq̄ ꝑpetua. Hāc ab accliuo nō magnus intersecat torrēs: sed dextera læuaq̄ ripis munitus: & uiam quæ Burgū uersus ad lineā est directa eo intercisam torrēte lapi deus pons iungit. In eū igit̄ pontē aduolans Michael suos undiq̄ accurren tes consistere iubet. Hūc subsecutus ē simonetus ex castropetro ductor in ponticis exercitu primariis: Mox aduolat ursinus. Tunc duces ad torrētem uelut p̄cipuā castror munitionē de summa gerēdæ rei ꝑ tēpore cōsultan tes: p̄missis ab hoste ad tæli iactū appropinquātibus cōstituēt: ut tripartito acies ad sustinēdum hostis impetū īstrueret. Michael cū Sphortiano equi tatu frontem obtineret. Dexteræ alæ ursinus. Siniſtræ Simonetus & Petrus meuaniēsis cū parte ecclesiastici equitatus præessent: utq̄ Sphortianis om nibus mediis dextrū cornu Florētinis mercenarius miles: siniſtr ecclesiasti ca cohors reliqua tenerēt. In subsidiis apud Patriarchā apostilicū legatum signa cōsisterēt: & quicqd erat equitatus reliquū peditatus aūt in summis torrētis marginibus locarēt. Ita cū locus esset hostibus periniquus. Florenti nis uero ad tuenda castra peropportunus. Fit primo cōgressu in eos: q pon tē obtinebāt: impetus quos Michael cū facile repulisset: tum Eustorgius & Frāciscus Nicolai picinini filius magno eqtatu irruētes illū pōte deturbāt: & ī accliuum usq̄ pugnādo īsequunt: rarior. n. adhuc erat ī omni florētina acie armatus eques: cū pabulatores ex campis celerrime acciti nondū arma induere potuissent: & ob id multi inermes in p̄liū occurrissēt. Michaeli aūt laboráti cū opem attulisset Simonetus: hostibus ad pontē usq̄ repulsis: pu gnāt acriter circa pōtē: torrētisq̄ uada toto utrinq̄ fere peditatu. Sed ubi Nichaelē uidet locū tenere Simonetus in siniſtrū cornu: ut erat ante cōsti tutū: reuertit̄: q̄ cū secūdo ac tertio esset factitatū: alios recentiores Picini nus ordines īmittit. q̄bus Eustorgio filioq̄ additis: rursus ī Michaelem ma gnus fit impetus: totaq̄ ī eū undiq̄ pugna refert̄: qui tādiu Sphortiano sti patus milite impetū sustinet: ut Nicolao pisano ad siniſtr pōtis uadū cap to: ipse etiā pater abfuerit: quin ab hostibus circūuētus caperēt. Tunc confer tissima acie ursinus & Simonetus magno animor ardor ex superiore loco: in p̄lium descendūt: & Pisano recepto hostē referre pedē cōpellunt: Hos item Braciani redintegratis uiribus numeroq̄ pugnantiū aucto tāto pontem ua daq̄ p̄sidio firmauerūt: ut nullū amplius existimarēt futur hostiū īpetū quo inde pelli possent. Ex quo fiebat: ut ī ea quæ īter pontē & accliuū qn quaginta passus planicie interiacet: densissime fortissimeq̄ p̄lia cōsererent. Nam cū hinc accliuum Florētini inde torrentis ripas uadaq̄ Braciani pro munitionibus haberēt: ī libero q īntercedebat campo nullis erat: nisi quem uirtus fecisset superiorem: tantaq̄ pugnabat utrinq̄ ptinacia: ut multi frac tis hastis deficientibusq̄ gladiis aut dissectis aut manu delapsis p̄liātes īter sese cunctis pcuterēt. Per hunc modum cum quattuor circiter horas dubia uictoria pugnatum esset: braciani tādē uinci cœperunt: q̄ duabus maxime de causis accidebat: tum quod ex superiore loco uti demonstratum est: cæ derentur: tum quod cum aduersarii: q tunc primum arma sumpsisset: Ap pulis Calabrisq̄ recētioribus ipsi cōtra: germanis minoribus lōgoq̄ labore p maximos calores strigosioribus atq̄ defessis uterent eqs: facile & ꝑsterneret̄: & cōficerent̄. demum uno atq̄ eodē tēpor omni fere ex parte pōte

uadiſq; depulſi;in reliq; ī uia ſtātē aciē magno omnium clamore agūtur ex quo īter ſeſe ꝑmentes ita ī anguſtū cōflictabanť : Via enim ab parte utraq; foſſa muniebať:ut nullo inter ordines relicto ſpatio:nec ſe explicaŕ nec tueri poſſent.Itaq; inclinata acie terga uertunt.& qua uenerāt:ī turpiſſimam coniiciunť fugā.Picininus deſperata uictoria:uix & anxie ad burgū ſe cum paucis recepit.Peditatus ē omnis mox diſſipatus.Signa oīa capta:& Florentiā cōtinuo relata.Tētoria ſimul cū īpedimētis ī ꝑdā uerſa. Ex eq tatu pauci admodū euaſeŕ.Euſtorgius ī Piſani poteſtatē deuenit.Capti ſūt ex burgēſibus ſupra mille ducētos:q Picinini fiduciā ſecuti : quē uictorē fore haud dubie credebāt:populariter ī hoſtes exierāt:Deniq; hæc fuit uictoria:finem bello impoſitura.ſi duces eā ſeq uoluiſſēt.Sed nec dux unus erat:cui oēs parerēt:nec ductoribus cunctis idē animus:ob id diſſidētes:ſpatiū illi abeundi dederūt:Tertio demū poſt pugnā die: cū ille iā trāſmiſſo Apēnino in urbinates abiiſſet:ī burgēſes duxere : quoꝝ oppidū & q cq d ꝑ eā regionē Picininus occuparat:ī deditionē acceperūt. Poſthæc bibienā & cætera prius amiſſa Florētini feliciter recuperarūt. Oppida uero quæ Frāciſci puppii comitis fuerāt ꝑ Caſentinates obſeſſa:ī poteſtatē redegerūt. Totū deniq; Caſētinū agꝝ q nunq; Florētini populi paruerat imperio:ſibi ſubiecerunt. Picininus poſteaq; copias omnibus exutas armis collegit:ī Flaminiā reuerſus:ciuitates ꝑſidio firmat.Deinde ī Galliā ad Philippū redit:omni deuicta trāſaduana:ꝑter Cremā ut ſupra oſtēdimus: regiōe:paceq; ꝑ ea ꝑ īducias cū Ludouico Sāctoſeuerinate cōpoſita : leoneq; fratre Carauagii relicto:ubi paucis poſt diebus magnitudine doloris ex uulneŕ cōfectus e uita migrauit : omiſſoq; oīno trāſeūdi fluminis negotio: Frāciſcus ī Cremonēſes duxit:nec ꝑ ea loca diutius immoratus: agro undiq; ꝑ uoluntariā deditioné ī fidē recepto : & q; ſi ad obtinēdā Cremonā uires cōuerteŕ uoluiſſet: ſine claſſe eā obſideŕ nō poſſet:ī mātuanos traiecit: Marchariāq; adortus q; é oppidū in ipſa Olii fluminis ripa ſitū:& pōté habet:q ad Cremonēſes pertinet & arcē muro uetuſtiſſimo munitā:dedētibus ſeſe oppidanis: ꝑſidio firmauit:arcēque deīde magna tormētoꝝ ui opugnaŕ aggreſſus tādē expugnauit. īterim Aſulani & quicq d erat īter Oliū Mintiūq; amnes Brixiēſis Mātuaniq; agri ꝑter municipia ꝑ pauca ad ipſū uſq; mātuanū clauſtrū: ī uenetoꝝ Frāciſci que ueneŕ poteſtatē.Nā ita erat īter ipſos cautū:q; ſi Mātuā eo bello cepiſſent:Frāciſci eēt:Si Cremonā Mātua relicta Cremonā retineret:ſi tādē Mediolanū Cremona itē dimiſſa:Mediolanū obtineret. Mātua eadē difficultate q̄ de Cremōa diximus obſideri ea tēpeſtate nullo pacto poterat:ubi Iohānes frāciſcus Marchio una cū Ludouico Sāctoſeuerīate quē ad eū Philippus poſt Frāciſci e trāſadduanis diſceſſū auxilio miſerat : magnis uiribus ſeſe cōtīebat.Quāobrē ueneti quæ adhuc oppida & ī brixiēſi & ī Veronēſi agro ī hoſtiū erāt manu:ꝑ æſtatē obtineri magno ſtudio cōtēdebāt. Piſcheria é ī extremis Veronēſiū finibus oppidū:& ī ipſo Benaci lacus oſtio poſitū:unde Mintius amnis initiū capit.Arcē habet duplicē cū altitudine & latitudine muroꝝ:tum altiſſima ét foſſa mūtiſſimā :pōteſq; itē geminos:quoꝝ alter ſublicius ex oppido:alter latericius ex arce ad Veronēſes ſpectāt:Quod cū Mātuāi firmo teneréť ꝑſidio: brixiēſes a Veronēſibus trāſitu īterclude bat:magnaſq; uenetis geredo bello difficultates afferebat:ob eā rē cū potiū di eius magno tenerenť deſyderio:eo Frāciſcus ductis copiis:oppidū a terra binis caſtris facto in eo flumine cōfeſtim nauibus ponte & claſſe a lacu circunſedit.Oppidum non multis poſt diebus expugnat:ac in prædam uertit Deinde ad oppugnandam maiorem arcem maiore conatu conuerſus.Nam ſeptē ingētis magnitudinis bombardas eo deuehi iuſſerat: muros nullo intermiſſo tēpoŕ quatiēdos curat. Sed duæ potiſſimum difficultates ibi eum diutius q̄ putarat:moratæ ſunt:altera q; modo ſulfur:modo ſaxeæ pilæ deficiebāt:ſine qbꝫ nihil ageŕ ī edificiū poterat.Altera q; arx utraq; adeo uetuſto ac denſo latericio & altiſſima latiſſimaq; foſſa aquæ

plena ex Benaco deriuatæ muniebaſ: ut nulla machinatiõe nullaq; ui niſi aſſidua oppugnatiõe dirui: uinciq; poſſet. Itaq; poſt trigeſimũ q̃ oppugnari cœpta eſt: diẽ & Arcella quatriduo poſt p deditionẽ tãdẽ ĩ uenetoꝝ dicionẽ redacta é. Interĩ Philippo: duabus tam inſignibus acceptis cladibus: nulla erat ut p̃diximus: cura maior: quã ut Frãciſcus Sphortia aut eius uolũtate ab uenetoꝝ auxiliis amouereť: aut ſuſpectus illis redderetť: & q; adhuc uiribus aſſeq; nõ potuerat: id arte conandũ putauit. Ad eã rẽ cõficiendã Nicolaũ Marchionẽ æſtenſẽ ſibi adiutorẽ parat. quẽ ſciebat apud Frãciſcũ uetꝛis hoſpicii cauſa & auctoritate & gratia plurimũ poſſe. Hunc igiť Mediolanũ ad ſe accerſitũ: & qd fieri uellet edoctũ Ferrariã rediť & Blancã Mariam adoleſcentẽ: quæ ut demonſtratũ eſt: Frãciſco fuerat deſpõſata: ſecũ ducere iubet. Is cũ ſuã calamitatẽ ex Philippi & Iohãniſ Frãciſci mãtuani calamitate p̃dere haud dubie ĩtelligeret: omnia quæ Philippo uſui fore exiſtimaret: libẽtiſſimo quidẽ animo & ſuſcipiebat: & pagebat. Itaq; Madiolano p̃ficiſcens: Blancã cũ nõ paruo Mediolanẽſiũ ciuiũ comitatu ſecũdo Padouectã Ferrariã ire iubet. Ipſe Mantuã deflectens Frãciſcũ litteris nũciiſq; rogat: ut ĩ amœniſſimã mãtuani uillã q̃ Marmirolũ uocãt: data fide publica. ad colloquiũ uenire nõ grauareť: ubi de pace deq; coniugio ageť poſſint At Frãciſcus q nõ ignorabat: quorſũ hæc tenderent: ita Nicolao reſpondit. Non eſſe ſibi iniuſſu ueneti ſenatus ad hoſtis loca eundũ: nec a Senatu ipſo ſi ſapiat: p̃mittendũ. Quo reſpõſo Nicolaus accepta fide Caprianã primũ deinde Piſcheriã ĩ caſtra p̃fectus: p̃benigne a Frãciſco excipiť: q cũ multa de pace diſſeruiſſet: Frãciſci plurimũ intereſſe dixit: ut Philippi fortune q̃bus ipſe aliquãdo potiturus eſſet: nõ modo nõ conſumerenť: ſed ſeruarenť: augerenťq;. Satis ſuperq; eius honori & dignitati factũ eſſe: cũ uenetis nõ ſolũ Brixiã ac Bergomũ extremo p̃pe piculo liberauerit: ſed tot etiam amiſſas regiones oppidis municipiiſq; frequẽtes reſtituerit: rem uenetã ĩ tuto iam eſſe & Floreti regẽ ſtatu poſitã. Iicere ei abſq; honoris ſui offenſiõe trans Padũ cũ ſuis copiis reuerti. Se ãt cõpertiſſimũ habere: Philippũ æquis condicionibus pacem cũ uenetis Floretiniſq; factuꝝ & Blãcã quoq; filiã q̃ hactenus obſtinate totiens ei tradere negaſſet: uel ĩ caſtra uel quocũq; uoluerit: trãſmiſſuꝝ. Ad hæc Frãciſcus ſe ſcire uenetũ ſenatũ pacis eſſe cupidiſſimũ nec eã in p̃ſentia recuſaturꝝ & ob eam rem ad illũ eſſe eũdum: pace cõpoſita de Blanca: qd agendũ ſit: ſe amicos quoꝝ ipſe eſſet primus: conſulturũ. Hæc omnia Franciſcus cum Paſchale mari petro legato cõmunicabat: & uenetis p litteras ſignificabat: q; maximo certe fuit de illius fidei cõſtãtia teſtimonio Nam ea Nicolai ad Frãciſcũ p̃fectio adeo uenetis omnibus & ſuſpecta fuit & formidoloſa: ut incredibilẽ pœne uenetoꝝ animis timorẽ intulerit: Fama ãt p id ipſum tẽpus conſtans fuit: Nicolaũ cũ maximo tenere tur deſyderio: ut Blanca Leonello filio quẽ ſibi ſucceſſorẽ ĩ principatu ĩſtituerat: nuptui traderet: ſæpe a Philippo: ut id efficereť: cõtendiſſe: ſed illũ ſemp recuſaſſe: attamen non ægre tuliſſe: rumorẽ hunc ad Frãciſcũ perferri. q; eo cõſilio filiã Ferrariã miſerat: ut & ſponſæ & ſpei magnæ fortunæ amittendæ metu adductus uenetos deſereret. Et cũ nõ mediocriter Philippus dubitaret: ne dum filia Ferrariæ eſſet: aliqd in eã æſtẽſes molirenť: iis mãdat: quorũ curæ cõmendarat: ut omni adhibita diligentia: ita agerẽt: ut rẽ puellæ ſaluã redderẽt. His rebus p̃actis Frãciſcus lunatẽſi ét arce duodecim a Brixia paſſuũ millia poſita ſitu & opere munitiſſima poſt lõgã oppugnatioue p deditionẽ tãdẽ recepta exercitũ ĩ Veronẽſes traducit: Valegioq; potius: laterituũ põtẽ q ĩ Mintio ſuberat admirabili p̃pe ſtructura a Iohãne Galleacio uicecomite Mediolanenſium principe cõſtructũ: ui torméto rũ coacto p̃ſidio in poteſtatẽ redegit. Dein quicquid Mãtuanus ĩ Veronẽſi obtinebat agro: leniaco p̃pter aquarũ magnitudinem quibus undiq; muniebatur: dũtaxat excepto: p autumnũ uenetorũ reſtituit imperio. Cæterũ cũ importuna magnis cõtinuiſq; ferme imbribus hyems ingrueret: exercitum

ne in campis frustra labefactaret: in hyberna remittendum duxit. Itaq; uenetas copias: ut quotannis facere cõsueuerãt: trans Athesim hibernatũ redire imperat: suas ĩ brixienses partiẽdas mittit. Ipse ãt Veronæ pp urbis amœnitatẽ sibi hyemãdum cõstituit. Interea Ludouicus cardinalis legatus & Florẽtini exercitus duces trigesimõ die postq̃ Picininũ profligauerãt: ĩ Flaminiã descẽderũt. Eoꝝ aduentũ Sigismundus & Malatesta fratres ueriti ad pontificis fidẽ Florẽtinicq; populi amicitiã rediere. Sed nõ multo post Malatesta rursus ad hostes trãsiuit. Sigismũdus tamẽ põtifici Florẽtinisq; parebat: Nã ita ĩter sese p communi salute cõstituerãt: ut alter Philippianas ptes: cõtrarias alter deiceps sequereť: quo uictor postea uictũ apud uictores seruaret. Castra circa Foroliuiũ duces posuer: ubi cũ aliquãdiu nequi cquã stetissẽt: ad Blaneacauallũ duxere. Oppidãi ubi nihil auxilii a fauẽtinis fratribus & a Frãcisco picinõ quẽ Nicolaus pater Bononiæ p̃sidio reliquerat: ad se mitti uidẽt: post octauũ obsidiõis diẽ sese legato dedidẽr. Itẽ faceť postea Massa lõgobardoꝝ & ignobilia quæq; Immolensis agri municipia. Dominabaťp idẽ tẽpus Rauennæ Hostasius poléta: q cũ esset bracianaꝝ partium & nõ satis regnãdi peritus: reguli fere: oẽs ꝓximi: ad occupandã eam urbẽ uertisse mentẽ uidebanť. Quibus rebus ciues ꝓpinquis maxime hostibus ueriti ne durioré inuiti tyrãnidem subirẽt: Hostasiũ deponũt: & ad uenetos q̃primũ mittunt petitũ auxiliũ: quoꝝ mox p̃sidiũ intra urbẽ recipiunt. Hostasius p hunc modũ urbis dominatiõe spoliatus ad uenetos sibi cõfugiendũ putauit: quo inde aliqd ad ducendũ ĩ reliquũ tẽpus uitã cõsequeret. Sed lõge illi aliter q̃ putarat: euenit. Missus. n. ĩ Insulã cretam ĩtra paucos dies cũ unico filio extinctus est: ita urbs nobilis ex eo tẽpore uenetis accessit. His rebus ĩ Flaminia cõfectis autũnoq; iam fere exacto exercitus eadẽ difficultate qua Frãciscũ in Gallia coactũ diximus: diuidiť Eugenii & Florẽtinoꝝ copiæ in æthruriã atq; umbros: & Michael cũ Sphortiana manu ĩ Picẽtes hvematũ rediere. Sub idem tempus Eugenius pecunia delinitus & florentinis Burgũ ĩ umbris & Balneacauallũ: & Iugũ ĩ Flaminia oppida q dẽ ex romanæ ecclesiæ patrimonio nõ ignobilia: accepto magno auri põdere: Nicolao æstensi possidenda concessit. At Philippus tot bellis totq; acceptis incommodis ærario exhausto uectigalibus ẽt ĩ bienniũ fere creditoribus obligatis: Posteaq̃ ad eũ Picininus rediit: omnes eius cogitationes ad cõparãdam ex subditis pecuniã cõuerterat. Sed ne sibi ipse odia suoꝝ conflaret: id Picinino negotii dat. Is igiť nulla cuiusq̃ habita ratione aulicis quantas potuerũt pecunias cõferre compulsis: uectigalia auxit: tributaq; ciuitatibus imposuit. Qua ex re uniuersa ꝓpe longobardia uelut in p̃dam concessa: nõ multo temporis spatio tantã pecuniæ uim coegit: ut tribus centenis aureũ nummũ millibus amplior censereť: qua in milites affatim distributa: Picininus nullũ p subeũte hvemem tẽpus remisit: donec nõ tã suas q̃ reliquas Philippi copias: quas apud Soncinũ Frãciscus profligauerat: armis equisq; resarciuerit: ac ornatiores q̃ prius erãt reddiderit. At Frãciscus q; maiorem q̃ unq̃ antea: ab hoste motũ impetũq; fieri ex pectabat: Venetias ad cõsultãdum de rebus bellicis proficiscitť: ubi dum cõsiliis agẽdis tempus teriť: crebri ad eũ rumores afferebanť: copias hostiũ ĩstrui: & circa Padũ Adduamq; cogi: Quibus cognitis & uenetos ciues quos ĩ republica magnã habeť auctoritatẽ cognouerat hortari: & ipsum apud Senatum uæhementius instare non cessabat: quo & pecuniæ & quæque bello gerendo usui fore putabat: maturius comparãrentur: ne cunctando ac parcendo celeritate ab hoste prævenirentur: Sed ut sunt natura liberi populi ad deliberandum tardiores & ad dependẽdã p̃sertim pecuniã difficiliores: ex die ĩ diẽ res ducebaťr: cum existimarent hostẽ nequaq̃ p hyemẽ eductuꝝ. Sed picininus qui imperatum ĩcautumq; hostẽ opprimeť conabaťr: ígẽti celeritate & cõtra oĩum opinionẽ uno atq; eodẽ tẽpre uniuersis philippi copiis padum Adduãq; traductis atq; unum ĩ locum conueniť iussis ĩscietibus hostibus q

ī frōtibus erāt:ī Brixiēſes traiecit.Municipes repētino hoſtiū aduētu pterri ti ad Picininū de deditiōe mittūt.Sphortiana māus cui lohānēſphortiā fra trē Frāciſcus p̄fecerat:ut erat p hyberna multas in partes diuiſa:cognito pi tulo:diffiſſa mūitiōibus:diuerſa ī loca quæ ſibi ꝓxima tutaq; eſſēt:q̄celerri me ſeſe cōferē cōſtituit.Itaq; lohānes cū eo q ſibi ꝓpinqor erat eqtatu:Bri xiā ꝓficiſcit. Reliq ordinū p̄fecti ptim urceos ptim Aſulā petierūt:maior numerus:ītercluſis itineribus ne Brixiā peterēt:ī oppidū clara s q; ſibi ꝓpi us offerebaē:ſeſe recepūt. Hos Picinius toto agmīe īſecutus oppidū cōtiuo expugnaē aggrediē.Præfecti āt quoꝝ Squartia monopolitāus Kabothus na tiōe theothonus & hector Ricardus horthonēſis primi erāt:territi ac ī acie ſtātes qd ſibi cōſilii caperēt:neſciebāt.Nā aliis ut ī extremo piculo fieri ſo leꝫ:eruptiōe facta ea porta quæ ad Brixiā aditū habet:ſi iter ſibi ferro para re & Brixiā ad ſalutē cōtēdeē poſſint:experiri placebat.Alii ut ſeſe oppido tueréē:cēſebāt.His diſputatiōibus nemo erat ītērea:q equo diſcēderet:& ſe ſe tælis e muro defēderet.Perpauci ex oppidāis:cū menia ambulatoriis,ppu gnaculiſq; carerét:ægre ſe tueri cœperūt. Quod ubi aīaduertit Picininus: maioē cōatu undiq; oppidū īuadit: muros defēſoribus uacuos armati mili tes facile īpetū:ſcalas agūt:& muꝝ ferreis ſudibus ſuccideē ānitūē.Nec diu tius oppidāi pugnā ſuſtīuerāt: cū ſua ſuoꝝq; īpetrata ſalute recipeē hoſtes ꝑ muros ī oppidū cœperūt.Quaē captis refractiſq; cōtinuo portis:fit oī ex ꝑte a multitudīe magno īpetu ītra oppidū irruptio & ita mox eqtatus oīs q ad duo:eqtū milia cōſtabat:captus ē:bōiſq; oībus exutus:& p̄fectoꝝ prin cipes ī uīcula cōiecti.Hac hoſtiū uictoria regiōis eius mūicipia:quæ adhuc in uenetoꝝ fide pſtiterant:magno oīum cōcurſu ad hoſtes deſciſcūt.Nā tā tus oēs pauor īuaſit:ut biduo feē uniuerſus brixiēſis ager q ī plano ē:urcea nis Aſulaniſq; & aliis ꝑpaucis exceptis q aut p̄ſidii aut arciū timoē ī officio cōtinebanē:ad hoſtē defecerit:& quicq d īſuper Frāciſcus p æſtatē ī Trāſad duanis Bergomenſibus Cremonēſibuſq; & ī Mātuanis receperat:concitata ptim metu partim uolūtariis animis incolētiū rebelliōe: ī Philippi & lohā niſſfrāciſci mātuāi fidē redierit.Sub idē tp̄us Zarpellio q ex humili admo dum loco ꝑ Frāciſcū ad magnā rei militaris laudē famāq; puenerat: auari cia ac ſtudio non tam militiæ q̄ rei familiaris augēdæ ductus ad Phlippū Picinini opera trāſſugit:a quo ꝑbenigne exceptus & militia ac ſtipēdio ma gnope auctus municipio etiā in papiēſibus nō humili donatus eſt.De his re bus Frāciſcus multoꝝ litteris nunciiſq; certior factus maturat e Venetiis ꝓ ficiſci:& magnis itineribus Brixiā cōtendit. Ex itineē copias oēs quæ trans Atheſim hybernabāt:ſubſeq iubet. Picinīus ſiue q; hoſtis p̄ſētiā uereréē:ſi ue q; ꝑ hyemē Februario mēſe diutius aptis cāpis caſtroꝝ metatiōibus ꝓhi beréē:ultra Oliū remigrauit: Thaliano ī brixiēſibus p̄ſidio dediticiis relic to:Sōcinū ex itinere obſedit.quo pauloante Michael griptes pria uenetus cū ſexcētis circiter eqtibus a Frāciſco p̄ſidio miſſus uenerat: & cū aliq̄diu oppugnaſſet:dedētibus ſeſe īcolis:oppido ſimul & p̄ſidio potitus Michaelē Mediolanū ad Philippū pduci iuſſit.Inde exercitū oēm ī hyberna dimiſit. Idē Frāciſcus facit:Nā & ipſe Veronā rediit:& copias quæ nōdū Atheſī trā ſierāt.ī ſtatiua remiſit:nulla maiore cura Frāciſcus in p̄ſentia urgebatur: quam ut ſine mora exercitus īſtrueretur.& augeretur: cæterique belli ap paratus cōpararenē: ut cūprimū pabuli copia ī cāpis ſuppeteret:eductis co piis hoſti tps priperet.Itaq; & nudatas nuper claris cohortes īſtaurare: & re liquas reficeē nullo ītermiſſo tēpoē curat:equitatū oēm quē anno ſuperio re Florētinis auxilio miſerat:ex picētibus ubi hyemabat:ī galliā reuocat. De Michaele attēdulo ita cum uenetis egit:ut eū ſtipendio conducerent:& Catamelatæ ſuffectum: copiarum ſuarum ducem deſignarent. Omnis au tem ueneti Florentinique exercitus imperii ſumma ut prediximus ad Fran ciſcum fuerat ex fœdere delata. Sed apud uenetos lente omnia perageban tur in dignitate Franciſco atque ita ægre ſtipendia militibus exoluebanē:

ut prius Iuniæ Kalendæ aduentarint. & Picininus magnis copiis rursus in brixienses trāsierit: q̄ uenetoꝝ exercitus unū in locū cogeret. tādē cōtractis non longe a Pischeria copiis & post Idus Iunias Mintiū traductis: iustis itineribus in brixiēses Frāciscus ꝓperat. Picininus interim apud Cinianū municipiū haud longius q̄ duodecim a Brixia passuum millibus castra ponit ita aquæductibus fossisq̄ munit: ut nemo fere nisi uadis quibusdā eo īgredi posset. Frāciscus ubi in brixiensiū fines puenit: minus quinq̄ passuū millibus hostiū castris appropinquat: exploratisq̄ itineribus ac ꝑspecta locoꝝ munitionūq̄ natura: cōciliū aduocat. Dein sæpe ego inquit: audiui socii: Nihil magis belli duci expedire: posteaq̄ ex hybernis eduxerit: quā hostē siaderit: nulla cunctatione & uiribus uniuersis & aīo īgēti inuadere. Ex hoc enim id capi cōmodi qđ illi apud populos minuit auctoritas & militibus animus: huic uero auget: & suis additur uirtus: idcirco mihi est ī aīo: postero die prima luce hostes inuadere: quos non lōge a nobis abesse uidetis. Scitis qd absentibus nobis ꝑ hyemē partim populoꝝ mobilitate partim nr̄oꝝ ignauia atq̄ secordia egerint: & q̄tū postea æstatis initio non nr̄a culpa: sed alioꝝ inertia brixiensibus detrimēti intulerint. Nunc uero munitionibus inclusi distinere nos & in nr̄is finibus bellū ducere conari uidēt. Hos igit adoriamur & nr̄is finibus arceamus: quibus & numero militū ꝑstamus & robore si nō supiores: attamē impares nō sumus. Nec illa res nos deterrere debet: qđ sese munitionibus circūsepserint: quin prælii fortunā expiamur qđ si pugnādi potestatē fecerīt: cōsequemur: quod quærimus: nec dubitandum: quin inde uictoriā referamus. Sin uero se castris continuerint: hoc certe nobis nō deerit: fore oībus apertissimū: ꝑ nos nō stetisse: quo minus confligeret. Dein poterimus ad eoꝝ castra propius accedere: qua ex re id necessario futurū arbitror: aut eos nobis ꝑliādi copiā facturos: aut brixiensi agro cessuros. Quibus dictis sententias singiliatim exquirit. oēs eodē aīo eius cōsiliū maiorē ī mōm laudāt ubi illuxit: ordines quēadmōm pugnaturi ēēnt īstruit: cohortes duas quas subsidiarias appellāt: ut ad oēm casum paratæ ī subsidiis essēt: īstituit. singulæ ex delectis toto exercitu eq̄tibus cētū cōstabāt. Impedimēta ad dexterā diuerso pariq̄ cū ordinibus itinere ꝓcedere iubet. His magnū stratoꝝ numerū q̄ uiā pararēt: adhibet: Quibus constitutis rebus īstructa acie ī hostes cōtēdit: & iā Ciniano appropīquauerat. & nōdū postremi e castris egressi dicebāt: cū orta īter ordīes uox ad eū aduolat: hostes magno nūero nouissimos īuasisse: & ob id ad arma cōclamari. Qua re cōtinuo Frāciscus Troilo & Petrobrunorio q̄ eius lateri aderāt: īpat: ut ꝓcēdēti agmine īpi paululū e regiōe hostilia castra ꝑtergressi ad dexteram quā mūitiones desinerēt: latiorq̄ ī castra aditus pateret: ꝑliū ꝓuo tamē leuis armaturæ eq̄ta tu inirēt. hostesq̄ quoad possent: æquū ī cāpū dōec īpe eo ad ueniisset: allicere conarēt: ldēq̄ a Michaele seruari mādat. Ipse citato gradu ubi ad postremos uenit: nihilq̄ hostile cōperit: ad prīcipia reuertit: Interī hostes ubi ī sese Frāciscū uenientē cognouerūt: armato exercitu: munitionibus sese cōtinere cōstituerūt: & leui ꝑlio ꝓ castris cōtēdere ob eāq̄ cām eq̄tes peditesq̄ ꝓpauci emissi Troilo & Petrobrūorio obuiā facti: ī eos sese īferūt: ꝑlioq̄ cōmisso Phllippiani cōtinuo repulsi terga uertūt. & ītra mūtiones cursu aditibus notis se recipiūt: moxq̄ deī duabus uno tpe portis haud lōgo īter se spacio distātibus Picininus nō multo tamē milite eruptiōes faceret: & ab latere apto uenetā acie lacessēt cœpit: eāq̄ ne ꝓgrederet: loco limoso hostibus iniquo & sibi popportūo morat: ueritus: ne si lōgius ꝓcederet liberū ī castra īueniret aditū. In his zarpellio trāsfuga uersabat: q̄ nō ut dux milesq̄ quēadmōm ante solebat: rē gerebat: sed ut dux tātūmō a tergo alios ortari: moderariq̄ uidebat. Quo ubi Frāciscus uēit: cōspicatus rē iniquo loco geri: Troilū grauiter īcrepat: q̄ temer ab hoste tractus eo pugnā dedu xisset: ubi sui iniqoꝝ loco ꝑclari cogerēt. cūq̄ respōsū eēt: nullū faciliorē ꝓtū ēē aditū: nisi q̄ hostes ꝓdirēt. statuit: q̄ ꝓte erat pugnari ceptū: eos urgeī

ex qua ſæpe nō tam equeſtri q̄ pedeſtri manu hoſtem intra munitiones ac tum aditibus repaguliſq; deturbare acriter cōtenderat. At illi cōtra obſtinatiſſimis animis qđ niſi a duabus partibus oppugnarētur: ne pedē quidē referebāt: quin potius cū ſeſe facile munimētis tuerētur: uenetos omni miſſili genere cedebāt: & a munitionibus ꝓcul arcebāt. Nā ex occulto. ut ex aggeribus ædificiiſq; frequētibus eos uulnerabāt: maximeq; multis equos uulneribus cōfodiebāt. Per hunc modū cū a mane ad meridiē uſq; p ardentiſſimos calores utrīq; fortiſſime pugnatū eſſet. placuit tandē Frāciſco: nō amplius tā iniquo loco aduerſus potentiſſimū Philippi exercitū certare: neque maiore īcōmodo milites ad ſolis ardorē afficere. Itaq; receptui cani iuſſit: & nō longius tribus paſſuū millibus ab Picinini caſtris ad uicū qđ Cadignanum uocāt: cōſedit. In eo ꝑlio ex uenetoꝝ exercitu capti ſunt equites circiter uiginti: & ii oēs ex ꝑtorianis Franciſci: qui eo die oēm fere ꝑlii ſummā ſuſtinuerūt. Vulnerati aūt q̄plures: ī his Troilus & Flaſcus giraſius: ſed grauiore affectus uulnere Flaſcus alterius oculi lumē amiſit: & bleſe deinceps locutus ē: Ex hoſtibus capti fere totidē: uulnerati multo plures: in qbus Zerpellio numerabaf. deſyderati ꝑpauci. Cæteꝝ equoꝝ ſtrages utrinq; ingens fuit. Non multo poſt repertus ē p exploratores liber in Picinini caſtra aditus paulo īferius ab eo loco: ubi pugnatum ē: idq; Troili errore accidiſſe cognitū. Quod ubi Frāciſcus reſciuit: multo qdem q̄ antea: moleſtius tulit: cū exploratā ex hoſte uictoriā unius culpa amiſiſſe diceret: & ob id rurſus ad oppugnāda hoſtilia caſtra poſtero die redire decernit. At Picininus id ipm ueritus p eius quæ īſecuta ē: noctis ſilentiū: Ponteuico exercitū oēm in cremonenſes traducit: fluminiſq; ripā paſſim cuſtodibus tueri īperat: & uenetos trāſitu ꝓhibere parat: Frāciſcus his cognitis: biduo poſt inde mouet: & ad læuā iter faciens: non ꝓcul a flumine Olio caſtra firmat. Municipes ītem brixienſis agri hoſtiū metu liberati: in fidē redeūt. Frāciſcus: cū nihil aduerſariis in brixienſi reliqui eſſet: de trāſeundo flumine inire conſilia cœpit: qđ &ſi multis locis ſæpe tentaſſet: tamē ꝓhibētibus hoſtibus: minime cōſequi potuit: ob eāq; rē fallere hoſtē opus eſſe: idq; longius ab utriſq; caſtris ſibi conādū ratus hac uſus ē arte. Vicus ē ad Olii ripā cū turri a ſuperiore fluminis parte ſitus: qđ Pontoliū appellatur. Inde ſublicius ad Cremonēſes pons ptinet: q non longe a bergomenſiū finibus abeſt: hoſtiū tūc ꝑſidio firmatus. Hunc Frāciſcus re prius explorata repētina ac īprouiſa ꝓfectione occupare cōſtituit. Itaq; ſtratoꝝ ꝑfectus īperat: ut ad læuā iuxta inferiorē amnis ptē iter exercitui ſternēdū curēt. pronūciari deīde tubicinū ꝑconio iubet: poſtridie eius diei mane ſe caſtra motuꝝ ſecūdo amne ꝓfectu rum ſimulās: quo id fama ad hoſtē pferret: Nocte de ſecūda uigilia motis magno ſilētio. caſtris ad dexterā quattuor paſſuū millibus amplius a flumine Olio ire contēdit. Ex itinere Chriſtophorū Tholētinatē & Tiberthū brandolinū cū expedito eqtatu ꝑmittit: q īgēti celeritate. ut erāt edocti. ubi ad locū appulerūt: ꝑſidiū inopinās īcautūq; opprimunt: ponteq; & turri ſine ullo negocio potiūf. Frāciſcus interim nō prius ab itinere reſtitit q̄ eodem ſupra triginta paſſuū millia emenſus occidēte iā ſole toto exercitu puenit. At Picininus q hoſtē ſecūdo amne iturū exiſtimabat: poſteaq̄ per ſpeculatores multo iā die de illius diſceſſu occidēte uerſus ītellexit: cōtinuo & ipſe aduerſo flumine relictis īpedimētis pgere maturat. Sed ubi Pontoliū ab hoſte occupatū cognouit: magno dolore affectus: cōſtitit: aīaduertitq; ſe unius Franciſci Sphortiæ calliditate ea ī re ſupatum. Potitus per hunc mōm eo ponte Franciſcus bidui quiete militibus data: exercitum traducit. Picininus cōtra inter Romanum municipium & flumen Serium caſtra ponit: q inde non minus trāſadduanā orā q̄ eā bergomenſis agri ptē quæ in ſua erat poteſtate: ab hoſtium maleficio atq; iniuria tutā redderet: & oppida præcipue quæ ī frontibus obtinebat: ualido militū ꝑſidio firmat. Cæteꝝ Frāciſcus exploratis circunquaq; locis oībus ut Bergomenſibus opem ferret: q omni

fere cõmeatu ĩtercluſi rei frumẽtariæ inopia plurimũ laborabãt. & neq̃d poſt terga hoſtile relĩqueret:optimũ iudicat:ſi ad oppugnãdũ Martinengũ oppidũ copiæ duceręt. Itaq; biduo poſt e cõſpectu Philippi exercitus q trãs flumẽ ĩ armis erat:iter faciẽs Martinengũ circũſedit: quo pridie eius diei Picininus Iacobũ gaiuanẽſem uirũ forte & rei militaris nõ ĩperitũ ac Petr̃ Fregoſum ingẽti animo & uirtute iuuenẽ tũ apud Philippum rei militari operã nauãte cũ eq̃tibus ſupra mille ducẽtos p̃ſidio miſerat. Caſtris ad oppidũ ĩ coronã poſitis:Frãciſcus priuſq̃ oppugnatione inciperet:foſſis aggeribuſq; munire ſua caſtra ſtatuit:qua maxime ad hoſtilia caſtra patebant: cũ utraq; nõ amplius duobus paſſuũ millibus ĩter ſeſe diſtarẽt. Itaq; coacto magno foſſor̃ numero dat operã:ut nullo ĩtermiſſo t̃pre qđ de muniendis caſtris inſtituerat:celeriter p̃ficeret. Sed tãta fuit opis magnitudo propter eius lateris caſtror̃ longitudinẽ:ut triginta ferme dies ĩ eo ope faciẽdo conſumpti ſint:quo p̃fecto:oppidũ magna bombardarũ mole oppugnari cœptum é:caſtelliſq; e regione excitatis muri tormentor̃ ui funditus exciſi. At obſeſſi materia iã intus parata tãtũ noctu aggeribus ſufficiebãt:q̃tũ ĩterdiu ruina patebat. Picininus ubi multis undiq; accitis copiis exercitum adauxit laborãtibus ſuis opẽ ferre ſũmo ſtudio cõtendebat:& iã munitionibus aliis atq; aliis e regione hoſtiliũ munitionũ eductis ſenſim minus paſſibus mille uenetor̃ caſtris appropinquarat:atq; eo qđ intercedebat:ſpacio crebra ĩter diu p̃lia cõmittebãt:& adeo crebra ut neq; diurno neq; nocturno t̃pre ulla Sphortiano militi:q ĩ frontibus ſtationes haberet:quies daret. Philippiani q̃bus una tãtũmodo erat cura laceſſendi hoſtis & ferẽdi obſeſſis auxilii dies noctesq; ueneta caſtra infeſtare:pabulatores cõmeatũq; uectores & p̃ſidia ſi mul magnis ſæpe uiribus adoriri. In eor̃ caſtris ꝓpter locor̃ naturã nullus timor nullus fere labor. Oĩbus oĩa tuta erãt:oĩa pro uoluũtate Picinino imperatori ſubminiſtrabãtur. Recẽtioribus & nõ parno qdẽ numero ut oſtendimus copiis Philippi exercitus creuerat. Cõmeatus ex inſubribus ex ciſadduanis Cremonẽſibusq; abunde & ſine ullo militari p̃ſidio ĩ caſtra tuto cõportari. Pabulationes p feraciſſimos regionis agros late & nõ longe poſt terga patere & ſine ullo metu fieri. Cõtra oĩa Frãciſco & duriora erãt & difficiliora. Plura enim uno tempore prouidenda agendaque occurrebãt: oppidi oppugnatio & in hoſtis præſertim conſpectu qui eſſet eq̃tatu ſuperior: & peditatu nõ ĩferior:exercitus cõſeruatio:quotidiana pœne parãdor̃ p̃ſidior̃ cura. qđ & aduerſus aſſiduas ꝓpe obſeſſor̃ eruptiões & repentinos hoſtiũ in munitiones ĩpetus q̃plures armatas & inſtituta lege cohortes habere neceſſe eſſet. Præterea ne itinera q̃bus ĩ caſtra cõmeatus ĩportabãt: ĩpedirẽtur:neue pabulatores turbarẽt:p̃ſidia haud pui eq̃tatus quotidie ꝓcul caſtris emittere oporteret. Quibus de cauſis fiebat:ut exercitus quotidianis p̃liis fatigatus magis atq; magis ĩ dies cõficeret:neq; ullæ ſuppleméto ſupererãt copiæ:potiũdi oppidi nulla ſpes:cũ nullo pacto Frãciſcus tãppinquis hoſtibus cõmittẽdũ cenſeret:ut p uĩ obtinẽdi eius fortuna tentaret p obſidionẽ neq̃q̃ ꝓficere poſſe ſperabat:cũ nihil qđ ad pferẽdã obſidionẽ ptiret:obſeſſis deeſſe ĩtelligeret. Nã oppidãi pauloante q̃q̃d iã maturi ĩ agris frumẽti fuerat:ĩ oppidũ cõuexerãt:pecuſq; itẽ oẽ cuius nõ paruus illis erat nũerus:& pabulũ eodẽ cõtulerãt. Præterea Iacobus:q; ꝓpe diẽ obſidiõe cingi expectaret:iutilẽ multitudinẽ & quorũ ſuſpectã fidẽ hẽbat:oppido eiecerat. Accedebat ad has difficultates grauior pabuli ĩopia:id q; erat ad alẽdũ exercitũ maxie neceſſariũ. Fecerat. n. & magnitudo exercitus & diuturna eo ĩ loco mora:ut pabula quæ ꝓpĩqua caſtris erãt:ita eſſent cõſũpta: ut nihil ãplius ad alẽdos equos & iumẽta exercitus repiret:niſi lõgius ultra decimũ lapidẽ pabulatũ iret adeo:ut q mãe caſtris ea de cã egrederẽt:pœne ueſpa reuerterẽt:& quo lõgius ibãt:eo maior̃ p̃ſidio erat pabulatoribus opus. His ĩcõmodis exercitus durius laborare & queri admõm cœpit:& ob id Frãciſcus grauibus ãxius curis ſæpe đ ſoluẽda obſidiõe agitarat. Sed illuc huicrei

in primis repugnabat: qđ nõ sine magno exercitus piculo tã pximis hosti bus: inde discedere posse intelligebat. Quod cũ didicissent hostes audẽtius uenetа castra interdũ adoriri. interdũ pabulatores turbare: præsidia interdum lacessere: & pmere undiq; nullo intermisso tpre conabãtur. & ob id sæpe interdiu: sæpius noctu ad arma in Sphortianis castris cõclamari. tumultus & plærũq; inanes oriri: cõcursationesq; fieri. & denig incertis rumoribus sæpe totis castris tumultuari. Quare Frãciscus maiore ĩ dies labore maioreq; cura angebat. Nulla. n. erat illi neq; corpori neq; animo quies: Hinc creber insolẽtis hostis impetus eũ uexabat: hinc pudor irriti de potiũdo oppidi conatus: & iminẽs exercitus periculũ pmebat. Quod nec ibi diutius manere: nec sine ingẽti oĩum discrimine ,ppter hostiũ propinqtatẽ ut demonstratũ é: mutare castra poterat. Sed duæ maxime res ĩ his difficultatibus eũ iuuabãt: sciẽtia rei militaris: & usus ducũ atq; militũ: qđ oẽs nisi institutæ a Frãciscо de tuẽdis castris leges ĩuiolatæ seruarẽtur: certũ exitiũ præuidebant: & siquid pter leges agẽdũ eueniebat: oẽs tot quotidianis pliis exercitati erãt: ut qd fieri oporteret: nõ minus ipsi sibimet ĩperare: q̃ ab alio edoceri poterãt. His tot cõflictatus curis Frãciscus statuit tãdẽ soluẽdã obsidionẽ ac exercitus saluri cõsulendũ. Itaq; cõuocatis in cõciliũ ducibus uenetisq; legatis & cõmemoratis difficultatibus ac periculis: qd eo rerũ statu sibi pro cõmuni oĩum incolumitate agendũ esset: qd unusquisq; sentiret: exqrit. Placuit oĩbus: ĩde oĩo discedẽdũ: exercitũq; Bergomũ uersus qua ampla occurrebat planicies: ducendũ. Quod cũ Frãciscо placuisset: decernitur: ut biduo aut ad sũmũ triduo post relicta obsidione castra mutarẽt. Frãciscus ut re ĩcolumi qđ de mutãdis castris decretũ erat: efficere posset: ita prouidẽdũ duxit. Vt quo die inde discedendũ esset: prima luce uniuersus exercitus in armis atq; cõstitutis locis in acie cõsisteret. Dein collectis silentio sarcinis impedimẽta quæq; & oĩs plio inutilis turba mox pcederet: iisq; psidiũ adhiberetur eiusmodi: qđ siqd hostes magnis ẽt uiribus ĩ ipedimẽta ipsa conarentur: arcere uim posset: & ubi longius ab oppidi & mnnitionũ cæterarũ angustiis pcessissent: tũ demũ ordines singillatim ac molli gradu iustisq; ĩterualliis ad læuã subsequerẽt: peditatus aũt oĩs in postremis collocaret: & si hostibus quẽadmodũ sæpe iactauerãt: siue a tergo: siue a latere aperto ,pcedentibus turmis: uenetã inuadere aciẽ staret animus: læui plio tandiu cõtenderetur: quoad in aptos campos toto exercitu puentũ esset: ubi expeditius totis copiis cõfligi posset: & ita Impator rebus psentibus exercitusq; saluti satis fore cõsultũ putabat. Sed attulit ĩ re tã ancipiti saluté ex insperato fortuna. Philippus. n. insolitis qbusdã Nicolai Picinini ĩ primis & alioũ suoũ ducũ postulatis pmotus ad iraq; cõcitatus clam nunciũ in uenetа castra ad Frãciscũ mittit Antoniũ Guidobonũ derthonẽsem sibi fidelissimũ: & Frãciscо nõ ingratũ: q ubi ad eũ p noctis silẽtia ĩ tẽtoriũ pductus é: ita expõit: Philippus a quo missus sum: satis scit: te q & acri ĩgenio & prudẽtia calles nõ obscure aĩaduertere: quãto ĩ piculo & tuæ & uenetorũ Florẽtinorũq; res pẽdeãt: cũ neq; diutius pp rei frumẽtariæ pabuliq; ĩopiã possis Martinẽgũ circũsedere: neq; pp sui exercitus ,ppinqtatẽ sine manifesta pnicie hinc abire: & ob id se de certa ac ,ppĩqua uictoria minime dubitare: Sed nihil eũ indignius ducere q̃ q dominus sit: ĩdignis suoũ postulatis pinde atq; captiuũ assentiri. Eo. n. res suas adductas ẽẽ: ut ĩ medio belli feruore a Nicolao Picinino qué ad tãtã dignitatẽ extulit: Placẽtia efflagitet: a Ludouico Sanctosepulcrinate Nouaria: a Ludouico uermio Derthona: a Thaliano foroiuliõ Boscum & Frecarolũ ĩ Alexãdrino agro: a ductoribus cæteris alia atq; alia minus æqua. Quare nõ uidet qd durius sibi hostes ipsi ĩperare possint: si uictoria potirentur: quam qđ sui secundis in rebus non soluti stipendii causa ut ipi aiunt: ab se extorquere nituntur. Itaq; ẽam in sententiam uenit: ut & honori tuo atq; commodo & uenetorum ac Florentinorum saluti quãoptime consulatur instituit: modo ipe uelis: sicuti certe uelle debes: ex hoc tempoſ

finem iam tandē bello īponere: teq; de pacis cōdicionibus arbitrū facere: & quodcūq; agri in bergomēsibus Nicolaus hoc bello cœpit: tuæ dedere potestati: & a Martinēgo quod obsides: initiū facturū. Præterea Blançā filiā spōsam tuā tibi tradit: & dotis noīe Cremonā & uniuersum Cremonēsem agrū cis Padū: duobus dūtaxat exceptis oppidis Pisleone qua in laudēses trāsitus est: cuius tamē loco Pontremulū in lunensibus dabit rē certe nō ingratam Florentinis futurā: & Castelleone qđ a Thaliano possidetur: & id ēt īpm celebrata pace daturus ē: quæ quidā oīa si facere decreueris: mittet ad te clārā legatū uirū tibi ut nosti: amicissimū Eusebiū caymū: qui pro eo legitime tecum transiget. In te igitur prudētissime fortissimeq; dux ē oīs & belli & pacis cōdicio: q̄ si admiseris: fideiq; publicæ lr̄as dederis: ut tuto ad te Eusebius accedere ualeat: hic q̄primū cū mandatis eū uidebis. Hæc cū ītellexisset Franciscus: quæ nō minus essent e re uenetā ac Florētina quā sua: haud reiiciēda duxit: tā necessario præsertim tp̄re: quo oīum salus in extremo ꝓpe discrimine uersaret: moxq; læta fronte sibi placere respondit: quæ Philippus pater offerret. His igitur rebus cōstitutis: cū rediisset ad Philippū Antonius: mittit cōfestim clam ad Franciscū Eusebius cū iisdē mādatis: quibus cū antea ad eū Antonius ierat. qui cū propositas iā condiciones corā affirmasset: & publica insup attulisset documenta: quibus Frāciscū ipsum de pacis cōdicionibus Philippus arbitrū delegerat: sperans uenetos belliq; socios qui tunc deterioris essent condicionis: idem facturos: Frāciscus ea oīa uenetorum legatis qui in castris erāt: nec de his rebus quicq̄ antea audierāt: diligenter enunciauit: cāsq; cur id feciisset: edocuit: quarū illa p̄cipua fuit: ut cōsuleret cōmuni oīum saluti: cū neq; manere ibi diutius possent: ut ipsi nouerāt: neq; inde sine manifesto exercitus periculo abire: ob eāq; rem non expectādū putauit: qd ueneto senatui placeret: ueritus: ne interim mutaretur Philippi animus & secunda quæ offerebat fortūa: redderetur aduersa: Quæ quidē legati audiētes nō mō probauerūt: uerūēt singularē Francisci prudētiam diuinis quibusdā laudibus extulerūt. Miserat Philippus eodē fere tp̄e ad Nicolaū Picininū Vrbanū Iacoppū papiensem legatū suū qui ei renunciaret oīa: quæ fuerāt cū Francisco firmata: iusseratq;: ut cūprimū in hostium castris bellū p inducias solueret: idē ipse in suis castris faciendū curaret. Quibus intellectis: Picininus plurimū indoluit questusq; ē de Philippo nō mediocriter: qđ neq; suiipsius neq; exercitus ullā haberet honoris existimationisq; rōnem: quippe qui certā uictoriā perinde atq; supatus e manibus labi pateret: & ob id cū nullo pacto adduci posse uideretur: ut dicto audiens esset: tum Vrbanus addidit: ni q̄primū pareret Philippi iussis: se mox reliquū exercitū aduersus eū cōuersurū: additurūq;: si opus esset: uenetā ēt aciē. Quæ uerba ita Picinini terruere animū: ut phumaniter responderit: qđ domino suo placuisset: sibi placeat: necesse fore. Itaq; sublatis per hunc mōm oīus bellorū flāmis: eo cōsilio ut cōpositā deīde pace qes tādē populis tot bellis diu multūq; fatigatis daret: mox in eo spacio qđ īter utraq;castra iacebat: frequētes militū cōgressus ex utroq; exercitu & ducum iporum cōgratulatiōes mutuiq; cōplexus fieri cœpti sunt. Post biduum uero & Frāciscus cum uniuersis copiis īde moues haud ꝓcul Bergomo castra posuit: & picininus ī orā trāsadduanā retrocessit. cōtinuoq; & Martinēgum &cætera municipia atq; oppida nō tā bergomēsis q̄ Cremonensis agri p philippi legatos Frāciscō ut erat ante cōstitutum. tradita sunt. His rebus pactis Frāciscus ī Cremonēses ducit: castrisq; nō lōge a Sōcino positis Venetias cū paucis ꝓficiscit. Cā ꝓficiscēdi fuit. qđ se apud uenetum senatum pfidiæ īsimulari audierat: & ob id ꝓfectionē eā Philippus lr̄is nunciisq; īprobare nō destitit: qđ uerebat: ne id genero accideret. qđ Carmaneolæ accidisse memoria teneret. Sed Frāciscus recte factorum cōsciētia frætus in sententia perstitit: coramq; senatui de iis quæ apud Martinengum gesta erant: satisfecit cum aperte ostenderet. & exercitum seruatum suo consilio. & rem uene

tam ac ſocioꝝ quæ maximo in diſcrimine uerſabãt: non modo ſeruatã: ſed etiã auctã eſſe: & tamẽ utrũ pacẽ ueneti an bellũ uelint: ĩ manu eoꝝ ẽẽ. Purgatio hæc apud uenetos miro oĩum aſſenſu accepta fuit gr̃æq; actæ: & arbiter ĩſuper cõponẽdæ rei nõ minus a uenetis ipſis ac Floretinis q̃ a Philippo cõſtitutus. Poſt hæc ad exercitũ cũ legatis de pace rediẽs Caprianæ aliquot dies ĩmoratus ẽ: ibiq; de pacis cõdicionibus agi cœptũ: ſed quoniã multæ ac uariæ hinc atq; inde ĩter legatos cõtrouerſiæ diſcutiendis rebus oriebãtur: uiſum ẽ arbitro his diſceptationibus ſupſedendũ: donec Cremonã in potestatẽ accipiſſet: ubi cõmodius faciliuſq; rẽ tãti momẽti cõficere poſſet. Ita q; legatis Caprianæ relictis inde ĩ Cremonẽſes ſe trãſtulit: ubi ꝓpter autũni tẽpus copiæ p mnnicipia ac uicos iam diſtributæ erãt. Inter hæc Philippus qui nõ minore ſtudio cõficiendis rebus quã Frãciſcus ipſe animũ intendebat: Blancã filiã ut erat ante cõſtitutũ: magno nobiliũ ac purpuratoꝝ comitatu Cremonã miſerat: eo cõſilio: ut & ipſa Franciſco in matrimonium: & urbs in dotis ius uno atq; eodẽ tẽpre nulla adiecta cunctatione traderentur. Non multo poſt dictus eſt celebrãdis nuptiis dies: qui fuit ad nonũ kalẽdas Nouẽbres. Is ubi dies uenit: Blanca magno procerũ ac nobilium ex Philippi curia Cremonẽſiiũq; ciuiũ numero comitãte urbẽ egredit: & ad diui Sigiſmundi ædem paululũ a mœnibus diſtãte proceſſit: eodẽ Frãciſcus e Caſtelleto municipio paulo ante meredie uenit: magnũ & ipſe agẽs comitatum: & qđ ſpectaculũ pulcherrimũ fuit: decẽ equitũ turmas ex oĩ exercitu delectas equis armis argento & auro affatim ornatas: in quibus aderãt duces cæteri ductoreſq; exercitus oẽs: Præmiſerat Franciſcus Cremonã Petrũbrunorium cũ peditatu q̃ arces portaſq; urbis p̃ſidio firmaret: q; cũ diligẽtiſſime feciſſet: idq; ex ſentẽtia factũ Frãciſcus cognouiſſet: Blancã bis antea deſponſatã tertiũ in eo tẽplo deſponſauit: cerimoniiſq; dein cæteris conubii eius ritesolutis una cũ ſponſa Cremonã & ſponſus & princeps ingreſſus: ſummo honore ſũmaq; oĩum lætitia excipit: cõſalutaſq;: & maiorẽ demũ in arcẽ quã ſanctæ crucis uocãt: profectus: ubi oĩa q̃ ſplendidiſſime parata erãt: deſcedit ita Franciſcus & diuino cõſilio: & ſua uirtute uxorẽ illuſtrẽ ſextũdecimũ agentẽ annũ forma inſup & moribus præſtãtiſſimã: & urbẽ p̃clarã atq; opulentam uno eodẽq; tẽpre cõſecutus: ẽt potiundi aliquãdo prĩcipatus ĩ ſpem minime uanã ueniſſe uidebat hinc poſtremo ad ingentẽ eius uiri gloriã ſũma uidebat affluxiſſe felicitas: cũ nihil aut iucundius aut gratius eo tẽpre illius animus uel excogitare: uel deſyderare poſſet. Sub eoſdẽ quoq; dies Pontremulũ eidẽ traditũ ẽ. Oĩa demũ Philippus quẽadmodũ ſe facturũ recepe rat: ſancte p̃ſoluit: nihilq; ad rẽ perficiendã ꝓtermiſit. Quod fuit profecto præter multoꝝ opinionẽ: cũ nihil eũ: aut certe parũ de iis quæ pollicitus eſſet: p̃ſtiturũ exiſtimarẽt: Quas ob res lætiſſimi dies q̃plures celebrati ſũt. Tabernæ ubiq; p urbẽ occluſæ: luſtitiũ indictũ. Magnifica ac lauta cõuiuia peracta: Vbiq; ioci. Vbiq; plauſus erãt. Sonis cantibuſq; oĩa reſonabãt: Innumeri & admirabiles agebantur ludi. Iucunda quoq; militũ fortiſſimoꝝ certamina quotidie in oĩum cõſpectu edebãtur. Erat ꝓterea ciuitatis totius facies læticiæ plena adeo: ut ipſi quoq; parietes geſtire & læticiã præ ſe ferre uiderẽtur: cũ oẽs ex tã turbulẽtiſſimo reꝝ ſtatu ac ex ſũma prope calamitate ſe ereptos: & ad ſũmã quietẽ ac felicitatẽ ope diuina potius q̃ humana p ductos eſſe p̃dicarẽt. Erat huius tãtæ læticiæ Horolãdus palauicinus maximi uir animi nõ mõ particeps ſed & miniſter: naſcentis olim Franciſci gloriæ fautor: ac apud Philippũ grauiſſimus ſemp aſſertor: tunc præ cæteris ueluti oĩum cõſilioꝝ moderator: ob eãq; cãm Picinino primum ſuſpectus mox ifeſtiſſimus redditus ẽ. metuebat. n. Nicolaus nepræ graui generi apud ſoceꝝ auctoritate ſauente Horolãdo breui ipſe euileſceret: ſed cũ Frãciſcũ ip̃m ĩ tãto reꝝ ſucceſſu criminari ac apte adoriri nõ auderet: Horolandũ ip̃m inſimulari ac uariis calumniis deferre nõ deſtitit: quoad nõ tã conſentiente q denegare ei Philippo quicq̃ non audẽte cũ parte copiaꝝ padũ trãſ

greſſus ſecuro ac recte factoꝝ cõſcientia nihil hoſtile metuenti bellũ ĩtulit uel potius ĩcautũ oppreſſit oĩbus paternis ac auitis oppidis ſpoliatũ : quæ quidẽ nõ ꝓſcripto neq; ſententia Philippi geſta fuiſſe ſatis hoc argumento apparet: q; Picinino mox mortuo omnia ei ſine fraude ſumma fide reſtitu it. At Frãciſcus ad pacis ſtudia cõuerſus legatos aduocat Frãciſcũ barbadi cum: & Paulũ thronũ uenetos: Frãchinũ caſtilioneũ Nicolaũ arcimboldũ iu reconſultos: Vrbanũ lacoppũ & Simoninũ ghilinũ Medio lanẽſes: Angelum acciarolũ & Neriũ caponẽ Florẽtinos & Baptiſtã cicadã genuẽſem eundẽq; iurecõſultũ : uiros ſane primarios & reꝝ nõ ignaros: poſtulatiſq; omnium cognitis ac diligẽtius pẽſatis: Frãciſcus tandẽ arbiter ꝓpoſitis iam cõdicio nibus ipſis annuẽtibus legatis ſentẽtiã dixit. Vt certis deinceps legibus ĩ pa ce uiuereẽ captiui utrinq; dimitterenẽ: Quod ſuæ dicionis eſſet: ueneti reti nerẽt. Idem Philippus Florẽtini Genuẽſeſq; faceret. Fines ẽt ꝓſcripſit. Paru ere eius dicto potentatus omnes: q̃ hactenus de impio diu inter ſeſe decerta rãt: Solus Mãtuanus princeps grauiter queſtus eſt: q; Aſulã: q; Lonatum. q; Piſcheriã oppida q̃dem nõ ignobilia: quæ eo bello amiſerat: u enetis adiudi caſſet: quodq; Leniacũ q; in Veronẽſibus oppidũ adhuc obtinebat : uenetis ipſis reſtituẽdũ cenſuiſſet: quem tamẽ Philippus admonuit eſſe omnino ar bitri iudicio parend um.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER SEXTVS.

Vm hæc ſupiore triennio in Ciſalpina Gallia Hetruriaq; ge runẽ. Alphõſus ꝑ eã occaſionẽ tantos ſibi ſpiritus ꝑ uniuer ſum ꝓpe Neapolitanũ regnũ ſumpſerat: ut paꝝ abeſſet a cer tiſſima regni totius poſſeſſione. Nam & ĩ Calabris recepta ꝑ proditionẽ cuſentina arce ciuitas quoq; dedita eſt: & cuſenti ni oẽs cũ reliqua prouincia parebãt: ĩ Appulis Iohãneantonio principe Tarẽtino adiutoꝝ cuncta fere ꝓdomuerat urbs tandũmodo Mãfre donia & alia quædã oppida quæ Frãciſci Sphortiæ ꝓſidio tenebanẽ: ſuper fuerãt: quæ illius Imperio aduerſarenẽ ĩ Pelignis & reliqua Brutioꝝ ꝓuin cia Soli dntaxat Aquilani Renato deditiſſimi ĩ fide perſtiterunt: & id eti am agri q; ĩ ea ꝓuincia Picẽtibus finitimũ Frãciſcus obtinebat Quod mor tuo Iacobo caudola Antonius filius ei & ĩ militia & ĩ principatu ſucceſſor: qui poſt uarios reꝝ motus uariaſq; defectiones cũ ad Alphõſum tãdẽ deſci uiſſet: multa ſecũ traxerat. In Campania uero nihil fere Renato ſupererat : præter ipſam urbẽ Neapolim: & eã undiq; circũſeſſam. Renatus & rei fru mẽtariæ & pecuniæ inopia preſſus uires ſenſim amiſerat. Nulli erãt exerci tus : nullæ copiæ præter eas quæ Neapoli præſidio erant incluſis ſe con tinebat : neque ulla aliunde auxilia domeſtica peregrinaque expectabat : hoſti ꝓ uoluntate uagari per regiones impune licebat. Miſerat ſæpe Rena tus ad Frãciſcũ legatos imploratũ auxiliu uelut ad eũ in quo ſpẽ omnẽ re liq̃ poſuiſſet: ſed ille gallico bello impeditus neq; alienis neq; ſuis rebus ad uerſus potẽtiſſimũ regẽ ſatis auxiliari poterat: cũ Alphõſus uiolatis ꝑ ſum mã iniuriã inducias foederibus maioré oppidoꝝ partẽ quæ in Appulis & in Sannibus obtinebat: partim dolo partim armis occupaſſet Nã cũ per in dutias in pace cũ eo rege Frãciſcus uiueret: neq; aliq̃d aduerſum ſeſe moli tuꝝ ſuſpicareẽ: nulla eo ꝓſidia miſerat. Vrbiũ atq; oppidorũ oĩum quæ in eo regno iure paterno poſſidebat: fores oĩbus patebãt. Cõmeatu & Taraco nẽſes & Andegauini nullo diſcrimine ab ſuis iuuabanẽ. Sed Alphõſus qui nihil ſibi ad cõſequẽdã de regno uictoriã niſi unũ Frãciſcũ Sphortiã obſta re poſſe aĩaduerteret: de occupãda illius dicione cõſilia iniuit: & ad Beneuẽ tũ ꝓcipue animũ uertit : Itaq; miſſa ad Mõtẽ fuſculũ hybernãdi cau

ſa militū manu: Gartia Cabanello hiſpāo p̄fecto: tētataq; ſtatī ꝓditiōe Petri cuiuſdā cognomēto Squaquari cōſilio atque opera Alphōſus p hūc modū Beneuētana arce potitus ē: Erat eius arcis p̄fectus Petri quē diximus: uictri cus: iſq; q; hūc ſibi fidelē matris gratia exiſtimabat: oēm arcis curā ei cōmi ſerat. Cū hoc hiſpanus clam de arce Regi tradēda multis magniſq; ꝓpoſitis p̄miis agit. Re homini auaro atq; ꝓdito facile pſuaſa: dieq; ꝓdēdæ arcis cō ſtituto opportune ad locū affuer: q regio p̄fecto mittebant: & p noctis ſilen tiū a petro ītra arcē admiſſi oppreſſis mox uictrico & cuſtodibus cæteris & Foſchino attēdulo arcē occupauer: eoq; ſtatim Gartias cum p̄ſidio ꝓfectus ſub arcē conſtitit: ſe ī urbē cōfeſtim irruptur& Beneuentanis ꝓnunciās: ni ſi deditionē faceret: Quo caſu territi ciues deditiōe facta p̄ſidiū ītroduxer: Quo nuncio accepto Alphōſus benegerēdæ rei ſpe haud mediocriter aucta cū reliqs copiis eo cōtēdit: finitimiſq; caſtellis atq; oppidis cōpluribus par tim ui captis partim uolūtaria deditiōe ī poteſtatē acceptis reliq; hyemem in iis locis cōſumpſit: Ea nanq; urbs Sannitū quondā caput: peropportuna uiſa ē: q; belli ſedē ſibi deligeret: q; triginta modo paſſuū millia a Neapoli diſtās agro Campano imminet: & ī colle ſita circūquaq; deſpectū habet: qua re Neapolitanos omni cōmeatu q ex Appulia & Sānio ad eos importabat: interclusit. Deinde aperto bello Frāciſci fines ingreſſus torrē finitimis la te iniecto: Apiciū & Vrſariā quæ oppida ī Sannio & Appulia ſunt: ad dedi tōm cōpulit: Vicarū expugnauit: ac ī p̄dam uertit. Præterea Raymōdū Cau dolā Antonii patruū quē non multo ante Alphōſus ſibi aſciuerat: loſiam aquauiuanū & Riciū ex Mōteclaro cū ualida militū manu aduerſus ea loca quæ Frāciſcus ī brutiis tenebat: iuſſit ꝓficiſci: q nullo ītermiſſo tp̄re cū re gionē inuaſiſſent: cuncta terroꝝ ac tumultu inuoluerunt. At Franciſcus his cognitis & ſi gallicis rebus occupatus uix tantis ingruentibus uno tempo re bellis uires ſuppeditare poterat: tamen ita laborātibus ſuis ſubuenit: Pe cunia ab uenetis iure fœderis ea de cauſa accepta Cæſarē Martinengū: quē tridētino p̄lio captū ac libertati poſtea reſtitutū pp eius uirtutē egregiāq; ī ſe fidē: ſtipēdio cōduxerat ī Apuliā cū exercitu mittit. Is terreſtribus præ cluſis itineribus e Venetiis Māfredoniā naui delatus expoſito ī terrā mili te reliquas ſibi copias adiūgit: quas ī ea ꝓuincia Frāciſcus p Victorē Rāgo nē regꝭ ſummæ p̄fectū ſcribi antea iuſſerat. Inde Troiā ſe cōfert tuendæ ꝓ uinciæ cauſa: & qbus poteſt artibus una cū uictoꝝ uniuerſos Apuliæ popu los nō minus q Renati q; q Frāciſci adhuc parebāt imperio: ī officio cōtine re ſtuder. Cōtra uero Raymōdū ac ſocios Alexandꝭ fratrē quē Picētibus p poſuerat: cū uiribus oppoſuit. Itaq; duobus locis uno eodēq; tp̄re armis de certabat: ſed uario tamē reꝭ euentu: Alexāder. n. ī hoſtes ꝓgreſſus: eoſque ſub urbē Theate incautos adortus: leui p̄lio fudit: ac ſugauit: capto Raymō do atq; aliis cōpluribus eqtibus. Ioſias ac Ricius īter tumultū elapſi fuga ſi bi ſalutē quæſiere. Cæſar uero & Rango cū Alphōſo Troiæ appropinquā ti obuiā iuiſſent: cōmiſſo nō lōge a mœnibus oppidi p̄lio: hoſtiū multitudi ne ſupeperati fuſi ꝓfligatiq; ſunt: multis ex Sphortiano eqtatu captis. At Frāciſcus tam inſigni ab Alphonſo iniuria affectus pacatis Lōgobardiæ re bus oīa ī eū regē belli gerēdi cōſilia uertit: q; uidebat iā ueniſſe tēpus: quo & acceptas ulciſcerer iniurias: & Neapolitanū tandē regnū liberaret. Quas ob res cū p eos dies Cremonā ad eū ueniſſet Nicolaus maceus guarna cum mādatis de ineundo fœdere ab Renato rege legatus. cū eo pepigit: ut ineūte uere ī regnū omnibus copiis ad ferēdū illi auxiliū ꝓficiſceret: q ut predixi mus: Neapoli ſe cōtinebat: & Neapolitani inopia rei frumētariæ durius ha bebant. Itaq; circa Idus Ianuarias q fuit annus ab ortu chriſtiano ſecundus & quadrageſimus ad quadringēteſimū ſupra milleſimū: cū uxoꝝ e Cremo na mouet: & ī brixiēſem Veronēſēq; agꝭ traductis copiis: Sāguinetū haud ꝓcul Verona municipiū ſibi delegit: ubi reliq; hyemē cōſumeret. Deinde di miſſa ibi cōiuge Venetias ad res cōſultādas pecuniasq; cōparādas ꝓficiſcit

& nõ multis post diebus eo reuersus dat nullo intermisso tẽpoꝝ ornãdo militi operã: ordineq; paulatim trãsmisso p Ferrariẽses Pado ĩ Picẽtes matura re imperat. Cæterꝝ cũ p Bononiẽses Nicolaus pisanus suo eq tatu iter face ret: Bononiãq; cũ paucis ipse flecteret: ab Eustorgio fauẽtino circũuẽtus in terficiẽ Quod qdem facinus ulciscẽdæ iniuriæ cã admisisse Eustorgius fertur: quãdoqdem Nicolaus eũ q Anglarẽsi pugna captus ĩ illius uenisset potestate: Florẽtinis p auariciã tradidisset. Eius certe uiri casum multis de causis Frãciscus molestissime tulit. Sed uisũ ẽ ultionis tẽpus inp̃sẽtia intermittẽdum. Cæterꝝ cuẽtibus p hũc modũ ĩ Picenũ copiis Antoniũ caudolã qui post Raymõdi captiuitatẽ Alphõso suspectus esse cœperat: ob eãq; rẽ deferri ad eũ regẽ totius regni summã ægre ferebat: FR. sibi asciuit: cuius p fines & ĩ Apuliã & ĩ Capaniã iter ei patẽtissimũ ĩtelligebat. Præterea & Sigismundũ Malatestã cui polyxenã filiã supiore anno ĩ matrimoniũ dederat: & Zarpellionẽ post factã pacẽ recõciliatũ: quo exercitũ & milite augeret: & ducibus rei militaris usu p̃stãtibus muniret: stipẽdio cõducit. Iohãnisphortiæ ĩsuper fratri imperat: ut ea parte copiaꝝ sumpta: quæ priores ĩ Picenũ puenissent: ĩ Brutios ꝓcederet: Antoniũq; sibi adderet: spemq; Renato regi Neapolitanis Appulisq; populis futuri auxilii afferret: quos & ipse litteris nunciisq; ut bono esset animo: hortari nõ cessabat: ꝓpediẽ cũ exercitu affuturus: His cõstitutis rebus ac uere iã exacto ipse nouissimus oĩum cũ uxore & domestica familia ex Veronẽsi discedit: & rursus Venetias ꝓfectus maiorq; unq; antea honor a uenetis excipit: p̃ciosisq; Bláca muneribus donat. Inde cõtinuo itinere Ariminũ primo: Fabrianũ postea ineũte æstate pp oppidi amœnitatẽ petiit. Causa uero p ea loca morãdi fuit: q; audierat Nicolaũ Picininũ paulo post eius e Lõgobardia discessũ: impetrata abeũdi ut dicebat: a Philippo uenia: multis copiis ĩ bononiẽses discediss̃e: nec satis ĩtelligi poterat: i Picenũ an ĩ Hetruriã iturus esset: uarii. n. de illius ĩ Flaminiã aduẽtu rumores afferebant: cũ alii ad occupãdũ Perusiæ principatũ: alii ad ferẽdã Alphõso regi opẽ ꝓfecturum diceret. Sed cũ ab eo Frãciscus uellet fieri certior: si ĩ pace sibi cũ eo uiuẽdũ eẽt: an rursus ĩ bella redeũdũ: ĩcertior fuitq; prius: cũ ille simulata oratiõe respõdisset: se Perusiã uersus ꝓfectuꝝ neq; ullis gẽtibus bellũ illatuꝝ ob id Frãciscus expectãdũ sibi cẽsuit: quo se Picininus uerteret: q due cõaturus eẽt: prius q̃ ꝓuĩcia excederet: Zarpellionẽĩ Hetruriã: tamẽ misit: q Tuscaniẽsibus Tudertinisq; p̃sidio eẽt. Cæterꝝ tãta posthac reꝝ mutatio facta est: ut nõ mediocrẽ & iis q uiderũt: & q audiuerũt: admiratiõnẽ attulerit: Nã non tã bello gallico q; pro uenetis aduersus Philippũ Frãciscus triẽnio gessit fortuna ei secũda fuit: q̃ aduersa eo q; & ĩ brutiis & ĩ Piceno p quinquenniũ fere gestũ est: q; certe diuino potius q̃ humano cõsilio factũ uidet: ut & romana ecclesia q; suæ diciõis eẽt: cõsequeret: & Alphõsus Neapolitano regno: & Frãciscus item Mediolanẽsi tãdem impio potirent. Causa uero unde tã subitũ tãq; ĩsperatum ĩ Piceno ortum sit bellum: hæc fuit: q; Alphõsus ubi res gallicas pacatas esse ĩtellexit: time re admodum cœpit: ne id bellum Frãciscо Sphortia duce ĩ sese trãsferret: & ob ea rem ad Philippum rursus rogatum misit: ut rebus suis quas ad optatã totius ꝓpe regni uictoriã summis laboribus summisq; periculis tot annis perduxisset: cõsilio atq; ope adesset: quod erat ei haud difficile factu: cũ illud ipræsentia solum ab eo peteret: ut Frãciscum Sphortiã ita distineri: & tãtum illi alicunde negotii dari curaret: ut oĩno rei alienæ perturbandæ facultas adimeret. Iccirco Philippus & si ad tuẽdas amicissimi regis partes pro se satis propẽsior erat: tamen cum illius rogatu quã unice diligeret: & Renatũ cõtra grauí atq; ĩplacabili odio ĩsequeret: tũ ẽt q; Frãciscũ multis cõditionibus propositis a uenetoꝝ Florẽtinoꝝq; amicicia auertẽ neq; erat: magis atq; magis permotus ita egit: ut nihil quod esset e re regia: p̃termisserit. Eugeniũ. n. põtificẽ tũc quiescẽtem sed Frãciscо ĩfensum ad capessẽdũ bellum p legatos non modo adhortatus est: sed incitauit cũ dice

ret nūc esse tēpus: ut ī ueterē eius ecclesiæq; romanæ hostē uires ītēderet: ī iurias ulciscerē: amissa recuperaret: & ad eas res cōficiēdas Nicolaū Picini nū ei se pmissux: quē nisi receptis ecclesiæ rebus nunq; eēt inde reuocatu rus. Ad hæc Alphōsus liberiore ēt animo: qppe q pacato regno: nunq; se pa cē factux pollicitus eēt: nisi prius quicqd Frāciscus Sphortia de Romanæ ecclesiæ iuribus occupasset: suis copiis suoq; ēt sumptu ab illius mānibus eri peret. His igit rebus Eugenio nō annuēte modo sed adhortante cōstitutis Nicolaus instructis copiis ut p̄diximus: ī Bononiēses ꝓficiscit. Ibi maiōr mi litū numero exercitu aucto ī Hetruriā trāsgressus cū p perusinox fines in Vmbriā pueniſſet: primo impetu castris nō lōge a Tuderto positis eā urbē cōflata iā p factionē ꝓditione quæ antea eius dedēdæ Frāciscō cā fuerat: nul lo negotio recepit: aduolauerat eo: Picinini aduētu cognito cū copiis Zar pellio: sed cū ad alterā ipse urbis portā appuliſſet: altera ciues uno fere tem poī hostē admisere: & ita irrito conatu & nō sine ingēti suo suoxq; discri mine Tuscaniā unde discesserat: redit coactus ē: At Picininus cœptis īsistēs: Assisinos impetit: temptatisq; de dedēda urbe nequicq; ciuiū animis exerci tū maioribus copiis augeī contendit. Quo tēpore p̄ter alios ductores fama egregiosq;: quos aut ueneti aut Florētini cōposita pace militia abdicatos su is finibus excedeī iusserāt: aut Romana ecclesia alebat: Petrx lohānēpaulum & Christophorx Tlolētinatē cōduxit: factūq; est: ut paucis diebus magnum coegerit exercitū: qđ prius q̄ hostes īuaderet: maiōr quo potuerat: militum numero suū exercitū munīr statuerat: eiusq; rei facultas ex sententia ei obla ta ē. Confluxerat. n. ꝓ eos dies ad eū magna uirox nō tam pedestris q̄ eque stris ordinis multitudo: quos uel noui opulētiq; belli fama eo pertraxerat: uel quotidianus labor domo expulerat. Post hæc trāsmisso Appennini iugo ī Picenū descēdit: & primo aduētu oppidū q; Belloforte picētes dicunt: ad mōtis radices situm magnis uiribus oppugnaī contendit. At Frāciscus & sī magna īsperati belli mole p̄ssus lōge hostium uiribus impar reddebaī: q; ut ostēdimus: lohānes sphortia ī regni fines p̄missus iam cum maiōr copia rum pte Aternum trāsierat eo cōsilio: ut Antonio caudola sibi adiūcto ad ferēdum Renato auxilium maturaret: tamē iis ꝓ tp̄re cōtractis celeriter co piis quæ nōdum piceno excesserāt: ī hostē ꝓgredit: & sese locis tutis conti nēs: obsessis spē mittēdi subsidii afferre: oppida quæ ī frōtibus erāt: p̄sidio firmaī: oppidanos quos aut hostium aduētu trepidaī: aut nouis rebus stu dere audiebat: adire: & in officio cōfirmare nō cessabat: donec maioribus auctus copiis: hostem apertis cāpis aggredi posset. Inter hæc Neapolitani ab Alphōso binis castris circa urbē positis arctius duriusq; nō re frumētaria solū sed aqua etiā reciso aquæductu destituti: desperatis Eugenii pōtificis & aliorum regni ꝓcerum auxiliis non Renati regis ærario solum sed priua torum etiam ciuium opibus diuturno bello exaustis: una tātummodo spe recreabanī: q̄ ī Frāciscō Sphortia & Antonio caudola locauerāt: sed alteri us cūrationem uidebāt: alteri nō satis credebāt: omnia tamē dura fortiter ferre: ac experiri cōstituerūt: prius q̄ hosti deditionē facerēt. Renatus ad ge nuēses ad Frāciscū & Antoniū quotidie nuncios dimittebat: q; docerēt: quo res Neapolitanæ redactæ essēt: & quāto ī piculo uersarentur: & ob id celeri auxilio opus esse: si seruari eā urbē uellēt. Cū hic eēt rex status nec spera ret Alphōsus Neapolim ullis artibus quā fame aut ꝓditiōe capti posse: in uenit fortuna īopinatā uiā. Nā cū a Fabro quodā cemētario quē fames pau lo ante patria expulerat: Neapolim paruo negotio capi posse didicisset: is q; ad eā rē operā studiūq; pollicitus eēt: ducentos ex omni exercitu quos & animi & corporis uirtute præstantes cognouerat: delegit: qui Fabro duce per noctem aquæductum qui in urbem penetrat. ingrederentur. hi a rege edocti qd eos facer uellet: ītēpesta nocte p aquæductū accēsis funalibus ꝓ fecti post multas īgētesq; difficultates facto iam die emiserūt ītra urbanū ædificiū quoddā: inde ad ꝓximos urbis muros ubi nullæ tūc erāt custodiæ

aduolãt: ſcaliſq; quas ſecũ adduxerãt: parieti adactis turrim quãdã cãpiũt: ſignoq; ut erat ante cõſtitutũ: iis q foris expectabãt: dato Alphõſus armato exercitu celeriter eo accurrit: admoueriq; muro ſcalas iubet. At Renatus eo tumultu excitatus q nihil eo die inſidiarum ſuſpicabaf: cõtinuo ad locũ ſe confert: in hoſteſq; impetũ facit. Sed Neapolitani eã muri parte quæ erat turri ꝓpinqua: facile tuebanf. Dum uero pugnaf: obequitãs Alphõſus: ani maduertit paulo ſupra eã parte quæ oppugnabaf: locũ eſſe quendã derelic tũ: q eius cuſtodes deſertis ſtatiõibus ad ꝓximũ tumultũ cõcurrerãt. Itaq; admotis ſcalis eũ locũ occupari ĩperat: ſperãs aut urbẽ inde capi poſſe: aut ſaltẽ hoſtes ab oppugnatiõe eox q turrim ceperãt: auerti iamq; ex iis q in turri erãt: cũ omni tẽlox genere impeterẽt: partim grauiter uulnerati fue rãt: partim pauoꝛ territi ne ĩ hoſtiũ manus deuenirẽt: ſeſe e muro ꝓcipites dederãt: eratq; ob id Renatus eã turrim recepturus: niſi a tergo ſubito atq; improuiſo cũ ĩgẽti clamoꝛ hoſtes q & p aquæductũ & ꝓ eum quẽ diximus locũ: ſupatis mœnibus urbẽ ĩtrauerant: iniecti terroꝛe ĩtuliſſent. Quoꝛ in numero miles erat qdam equo ĩſidens quẽ forte excuſſo ſeſſore ĩtra urbẽ inuenerat: quæ res magnã captæ refractæq; portæ ꝓximæ opinionẽ ꝓbuit. Renatus nihilo tamẽ ſegnius ſuos cohortatus atq; ĩ hoſtes acriter illatus eo rũ impetũ paulũ repreſſit. Sed ubi creſcẽte Taraconẽſiũ numero ſuos con territos uidit: nec poſſe amplius uim hoſtiũ ſuſtineri: referre pedẽ cœpit. Alphõſus ĩterim ad diui Ianuarii portã quæ erat ab eo loco aliquando re motior: ciuibus qbuſdã adiutoribus q ſe atq; urbẽ diuturna obſidiõe cala mitateq; liberari optabãt: ſuoꝛ parte maturaf ſcaliſq; muro appulſis eam portã effringef iubet. Quare ꝓpauci primũ ſupatis mœnibus urbẽ ingreſſi plæriſq; aliis ut intraret exemplũ animũq; dedere. Quod ubi Renato renũ ciatũ eſt: cui potiſſimũ loco ſuccurreret: ĩcertus omni ſpe tandẽ defendẽdæ retinẽdæq; urbis derelictus ceſſit hoſti: moxq; ĩ arcẽ regiã q̃ nouã dicũt: ſe recepit. Tũ demũ multis locis oĩbus paſſim ſtationes deſerẽtibus irruptio facta eſt: ad ꝓdãq; ꝓ urbẽ diſcurſum: ſed a cæde tamẽ tẽperatũ. Dein ĩgreſſo mox rege ꝓda quoq; abſtineri iuſſum. Per hũc modũ Alphõſus Neapoli ur be nobiliſſima regniq; ſede uno & uigeſimo anno poſtq̃ bellaf ĩ eo regno cœperat: potitus eſt. Reliquebaf expugnandax artiũ labor: tres erãt: cũ ſitu tũ ualido ꝓſidio munitæ Capuana: Mõtana: & Regia: ĩ q̃ ut ꝓdiximus: amiſ ſa urbe Renatus ſe receperat. Cæteꝛ rei frumẽtariæ inopia laborabãt: Ca puana ꝓſertim & Mõtana. Itaq; eas duas primũ Alphonſus obſideꝛ ſtatuit: obſidioniſq; initiũ a Capuana fecit: uelut ĩfirmiore urbaniſq; ædificiis iũc ta: eã poſt diẽ quartũ q̃ obſideri cœpta ẽ: in poteſtatẽ accepit. Cauſa deditõ nis fuit: q̃ Iohãnes coxa eius arcis ꝓfectus q cũ Renato ĩ regiã cõfugerat: cũ in ea uxorẽ ac liberes haberet: nec ignoraret arcẽ ipſam frumenti penuria obſidionẽ ſuſtinere nõ poſſe: a Renato petiit: ut ſibi de arce Alphõſo tradẽ da agere liceret. Huic Renatus cũ iã arci ſubueniꝛ nõ poſſet: ut ſuoꝛ ſaluti cõſuleret: permiſit: utq; dieꝛ quorũdam inducias peteret: iuſſit. Is poſtula tis ab Alphõſo facile impetratis arcẽ cõtinuo tradidit mõtana dein quoq; tradita eſt. nec multo poſt Renatus amiſſa Neapoli diſperatiſq; ac perditis oĩno rebus abeundi conſiliũ cepit: potiſſimũ cũ nec ſciret: an poſtea nauiũ facultatẽ qbus ſe tuto mari cõmitteret: habiturus eẽt. Venerãt nanq; ſupra Neapolitanũ portũ poſtridie eius diei quo urbs capta ẽ: duæ ĩgentes genuẽ ſiũ naues frumẽto honuſtæ: ignaræ eaꝛ reꝛ quæ geſtæ erãt: Sed iis mox co gnitis: ſub arcẽ q̃proxime potuerũt: iactis anchoris frumẽtũ expoſuerunt: ibiq; Renato rogãte manſerũt. Is igiꝰ cũ omnino abiꝰ ſtatuiſſet: ꝓſidio no uæ arci relicto nauim cõſcendit: & cũ eo Octinus carazolus Iohãnes coxa & alii qdam Neapolitani ciues: q Renatũ ſecuti: deſereꝛ patriã cõſtituerũt ii ſecundã nacti tẽpeſtatẽ: ad Piſanũ portũ delati. Inde terreſtri itineꝛ Floren tia petũt. Alphõſus ad ꝓſequẽdas belli reliqas ĩtentus primũ ĩ prata quæ circa Capuã ſũt: eduxit: q̃ ĩtellexerat Antoniũ caudolã copias ĩ Peli

gnis cõtraxisse: cui Iohánes sphortia ut ostẽdimus cũ Sphortiana manu se iũxerat. Dein cũ aduersus hos ꝓficisci statuisset: cõtractis iis copiis quas ad debelládos hostes satis esse existimauit: ad populi fõté mouit: postea Eserniã: quæ adhuc ĩ Antonii erat potestate: duxit. Eius aduẽtu cõterriti oppidani ꝓmisẽ se Regi. Inde Carpenonũ belli sedẽ petit. Ibi castra ponit. Quod ubi Antonius accepit: oĩbus copiis prius q̃ Iohánes ĩ Picenũ ad Frãciscũ rediret: eo cõfestim ꝓficisci & cõfligẽ cũ hoste statuit. Itaq; seu maiõ q̃ oportebat fiducia ductus seu dolo ut magis credit: q; cũ hoste iã sentiret: ĩstructa acie regẽ inuadit: q iam pugnádi potestatẽ faceret. Prælio igit nõ lõge a Carpenono uolũtariis utrinq; animis cõmisso dimicatũ é aliquádiu uario certamine nec ĩcruento: cũ neutri cederẽt. Sphortiana ãt manus ĩ ea pugna princeps semp fuit: sæpe hostẽ magno impetu facto repulit: Sed redintegratis regiis uiribus & Caudolana acie quæ ĩ postremis erat: subsidiũ laborãtibus nõ ferente: sustinere tãdẽ uim hostiũ nõ potuit: ob idq; referre pedẽ cœpit. Quare ĩgruẽtibus a tergo hostibus & Sphortiani & Caudolani simul fũdũtur: ac ĩ fugã uertũt quos insecuti Taraconẽses maiorẽ eorũ partẽ & ĩ iis Antoniũ ceperũt: castrisq; dein & impedimẽtis oĩbus potiti sunt Iohánes cum paucis Horthonã se recepit. His rebus gestis Alphõsus ꝓducto ad se Antonio nõ modo ignouit: sed oppida etiã quæ a parte hæreditario iure possidebat: cõcessit: & supellectilẽ omnẽ amissã: quæ: ĩgẽs & ꝓtiosissima erat: ĩtacta reliquit: q; fuit certe nõ mediocre Antonii ipius ꝓfidiæ argumẽtũ. Dum hæc ĩ Cãpania Brutiisq; gerunt: Picininus q ut diximus: Belloforte obsederat: ita ĩ arctũ oppidanos redegerat: ut omni demũ aquatiõis facultate adẽpta & ea ẽt q̃ intus habuerãt: aqua cõsumpta post uigessimũ obsidiõis diẽ suã ꝓsidiq; saluté pacti deditioné fecerit. Quo recepto oppido: Picininus circa Appenini radices ꝓcedẽs: q; uerebat: ne si ĩ planũ descẽderet: cõmeatu ĩtercluderet: Sernanẽsibus ultro deditis Mõtifortino admouit. Frãciscus q ꝓp copiarũ paucitatẽ cõgredi nõ audebat: se locis tutis ut ostẽdimus: cõtinebat: studebatq;: donec maioribus augeret uiribus: hostes populationibus ꝓhibet. Scripserat ãt ad Iohánem fratrẽ cognita Neapolis captiuitate & Alphõsi ĩ Antoniũ aduẽtu: ut nullo pacto educeret ĩ pugnã: qn potius oĩbus ꝓtermissis rebus ad se q̃primũ uniuersis copiis rediret: Sed ille litteris seu núcii negligẽtia seu alioq; culpa ĩ tẽpor nõ redditis & ab Antonio eius discessum timẽti nõ modo ad cõfligendũ ꝓsuasus sed quodãmodo impulsus ꝓliũ commisit: uictusq; ut docuimus: copias amisit. Frãciscus & si uno eodemq; die & Iohánẽ cũ magna & firmissima sui exercitus parte ꝓfligatum & Belloforte quo hostis distinebat: in illius potestatẽ redactũ acceperat: tamẽ nõ factus animo nõ suis diffisus uiribus hostibus se opponebat: eorũq; uim a suis arcebat: Faciebat. n. illius solertia animiq; magnitudo: quominus ꝓ regionẽ impune uagarent. At posteaq̃ reuocato ex Hetruria Zarpellione quo cũ una uenerat Vulcius Anguillarianus ex gẽte urbina de quo supra mẽtionẽ fecimus: a Frãcisco paulo ante mercede cõductus uir sane strenuus & belli peritus se satis milite ĩstructũ uidit: ĩ hostẽ animo ĩgẽti ꝓgredit: castraq; apud Amãdulã ponit: q; è oppidũ nõ lõge a Mõtefortino ĩtũ Picininus ãt cũ ꝓ rei frumẽtariæ & aquæ penuriã oppidanos ad deditionẽ cõpulisset: castra mutarat paulo posterius q̃ uenerat qbus qdẽ castris ꝓ loci natura arduus a tergõte collis imminebat: ad Sernanũ usq; ꝓpetuus quẽ a supiore pte peditatu teneri iusserat: ne hostes aut caperẽ aut iter ad Sernanũ turbare possent. Erat ab ĩferioꝛ parte eius collis tumulus qdam editior. Cæterũ ĩ summo uertice iustus ac æque castigatus ad duplicem tæli iactum remotior ab eo loco quem bracciani factis statiõibus custodiebãt. Hunc Franciscus ꝓ noctis silentium Petrobrunorio cum maioꝛ peditatus pte ꝓmisso occupari iubet. Is sentiẽtibus nullis eo ꝓfectus magna statim ut erat a Frãcisco edoctus: arboꝛ cæsa materie se uallo ꝓ summa celeritatẽ ab ea parte quæ uergebat ad hostes: munit cõtẽdit: firmato ꝓ tẽpre ea munitiõe tumu

lo:Sphortiani hostes:q iam ad arma cõclamãtes tumultuare cœperant: ala criter inuadũt & in ipsa usq; tentoria irrumpunt:nec lapides nec iacula de superiori loco cõiicer magna ui desinebãt. At illi cõtra magno undiq; facto impetu repulsis intra mnnitiões Sphortianis inde eos deturbar conabanr. Pugnabar eminus cominusq; acerrime:multis utrinq; interemptis uulnera tisq; militibns. Sed Brunorius tandẽ ita fortissime pugnãdo opusq; obeun do ac muniẽdo loco se cõtinuit: ut hostes inde magno eox detrimẽto amo uerit:Vex ubi illuxit: Franciscus expedissimo quoq; milite sumpto relictis ad Amandulã castris eo maturat: moxq; rursus facta eruptiõe pliũ maiore undiq; conatu cõmittit: hostesq; q ĩ colle erãt:pellẽ tentat. At illi loco edi tiore natura & opere pmunito facile sese tuebanr. Dimicatũ ẽ multo iam die pari ferme pugnæ euẽtu ĩ eo collis spatio qđ ĩter utrasq; munitiões in tercedebat:Quo tẽpor Zarpellio acerrime pugnãs uulner ĩ fœmur accepto plio excessit.eo colle occupato fiebat:ut hostes & cõmeatu q a Sernano im portabar:ĩtercluderenr:& pabulatiõe ltẽ ,phiberenr: nec inde sine manife sta exercitus pnicie abire possent:q; & a tergo mons altissimus quẽ Sibyllæ appellã t:impẽdebat:qua Nursiã usq; difficiliores sũt aditus: & a Frõte Frã ciscus obstabat: neq; a lateribus reliqs ullæ aliæ supererãt uiæ.His igit dif ficultatibus Picininus angustiisq; circũuẽtus rogat p nunciũ Bernardum Medicẽ legatũ florẽtinũ apud Frãciscũ agẽtẽ:ut ad se eat de rebus summis actux.Quar nõ multo tẽporis spatõ cũ ultro citroq; Bernardus sæpe acces sisset:pacis fœdus pcutir:iis qdem legibus:legatis Eugenii põtificis q in ca stris erãt:annuẽtibus.Vt Nicolau: picininus incolumi exercitu agro piceno excederet:belloq; deinceps aduersus Frãciscũ abstineret. Quibus cõstitutis rebus mox ducibus ipsis ĩ eũ locũ ubi paulo ante acies certarãt: coeũtibus ac sese mutuo deosculãtibus ab utroq; exercitu cõgressus cõgratulatiõesq; fieri cœptæ sunt.Postridie & Picininus Sernanũ retrocessit: & Frãciscus cũ iam ĩ bello aduersus Alphõsũ psequi instituisset: ad Truẽtũ amnẽ copias pficisci iussit.Ipse aũt Firmũ ad uisendã Blãcam cõiugẽ cõcessit:eo cõsilio ut inde postea exercitũ subsequeret: Sed nondũ Firmo discesserat.cũ ei re nunciatũ est:Nicolaũ Picininũ Tholẽtinũ occupasse:Christophoro Tholẽti nari auctor:cuius hortatu oppidani arma sumpserãt: eũq; primũ ĩtroduxe rãt:quo postea ad oppugnãdã arcẽ Picininus ,ppius accesserat. Hoc Franci scus audito nũcio uæhemẽter admiratus iraq; cõmotus q; cõtra fas iusq; icti recẽtissime fœderis Nicolaus Tolẽtinates q suæ essent dicionis: ĩ potestatẽ accepisset:copias mox ex itinere reuocat: eoq; celeriter ire contẽdit:cũq; ad Rhanciã pueniss et:q; ẽ oppidũ Tholẽtino ,ppinquũ: ibi augendax uiriũ cã cõsedit eo animo:ut ĩstructo exercitu hostẽ ĩuaderet:arciq; succurreret:Sed Picininus q sibi a Frãciscо timebat:eodẽ usus deprecator Bernardo medice rursus de pace agere cœpit:factũq; breui est:ut pax iisdẽ cõditionibus reno uata sit:qbus paulo ante apud Amãdulã firmata fuerat.Picininus ĩ Vmbri am rediit.Frãciscus cui ĩ Alphõsũ experiri arma ĩ animo erat: rursus copi as Truentũ uersus q hac tẽpestate nostra a Brucits Picẽtes diui dit :ire iussit Cæterex ex itinere Trãsoniates q ĩter Firmũ Asculũq; ĩcolũt:qđ ad hostes de fecissent:diripiẽdos mãdauit.Quare ubi militũ ordines ad Ripãtrãsoniam hoc.n. nomine.Picẽtes id oppidũ uocãt:cõuenerũt:cõtinuo nõ multa ui in oppidũ irrumpẽtes uniuersa oppidanox bona:Fœminax decor Frãciscі ius su seruato:uerterũt ĩ pdam.Hinc Eugenii legati q in castris erãt:occasionẽ nacti Picinino iam ĩ Vmbriã trãsgresso psuadent:ut Gualdũ Nucerinũ qđ in umbris est:& Frãciscі tũc tenebar psidio:obsideret:eccleſiæq; Romanæ restituerat imperio:idq; ei facere idcirco licere:q; Trãsoniates q ĩ e ccleſiæ fidem redierãt:Frãciscus p iniuriã pdæ militibus obiecisset. Picininus sus cipiẽdi rursus ĩ Frãciscũ belli negotium nõ recusat: Is.n.& si rei militaris sciẽtissimus hẽbar :tamẽ cũ ceteraq; reg quæ ad rectæ uiuẽdi usũ ptinẽt ignarus esset:q apud eum auctoritate poterãt:facile q; uolebãt:illi

psuadebãt. Itaq; & legatoꝝ põtificis ut diximus: & alioꝝ quoꝝdam auctoritate pmotus nulla neq; dignitatis suæ neq; pcussi bis fœderis neq; demũ iurisiurãdi rõe hĩta: oppidũ hostiliter adortus circũsedit: pauciscq; diebus ĩ potestatẽ redegit. Deinde Assisio admouit. Frãciscus his cognitis tertio iã cœpto ĩ Alphõsũ itinere desistit: copiasq; reuocat. Sed quoniã hyems iã aduentarat: nõ uisum é ĩ umbriã sibi trãseundũ: ubi oĩa hostilia essent: Fabrianũ tamẽ q; ad Appẽnini mõtis radices sitũ nõ lõge ab hoste aberat: psidio firmat: Quo ĩsuper mittit Sigismũdũ malatestã: Troilũ & Petꝝbrunorium cũ parte copiaꝝ q; phiberẽt: ne ab ea parte hostes mõtẽ trãsgressi puinciæ fines popularẽt. Dũ ibi milite p uicos distributo desidẽt: Troilus q; ab reliquis aliquãdo remotior erat: ab hostili manu Roberthо bodiẽsi duce ex Picinini equitũ pfectis primario p noctẽ ita ĩcautus opprimit: ut primo impetu maioꝝ suoꝝ parte capta uix ipse fuga euaserit: Qua re ex tumultu fugientiũq; clamoribus audita: Sigismũdus Petrusq; eo mox aduolãt: hostesq; pda graue ĩter redeũdũ cõsecuti fere oẽs capiũt: & quos ipsi hostes ceperãt cũ pda in libertatẽ restituũt. Roberthus cognito periculo fuga sibi saluti petiit. Mittit post hæc cũ pedestri psidio Assisiũ Alexãder Sphortia: ubi iã hostis qua mons abest castra firmarat. Huic ad tuendã urbẽ nulla maior supererat cura: q; ut mœnia stationibus factis ab nocturnis hostiũ insidiis custodirent: Nã de ciuiũ animis partiũ studio nil dubii erat: quin obsidionẽ p oẽs difficultates perferrẽt: priusq; hosti se dederẽt. Accedebat ad id q; situ muroq; ac ualido militũ psidio usqueadeo urbs ea reddebat oĩ ex pte munita: ut nihil ab hoste timẽdũ uideret: quẽ ẽt facile oẽs intelligebãt spe perditionẽ potiundi oppidi deiectũ nõ diu hyberno psertim tpre ibi mãsuꝝ. Sed q; nulla uis hostium nulla ciuiũ discordia nulla obsidionis difficultas nullus denicq; oppugnationis timor dies cõplures efficere potuit: effecit hominis unius prauitas: ut insignẽ immerita Ciuitas paulo momẽto calamitatẽ acceperit: Accidit. n. Assisinis q; ut demõstrauimus: p superiorẽ æstatẽ Neapolitanis acciderat. Est. n. aquæductus Assisii uetustissimus ab urbanis menibus paulo lõgius initiũ capiẽs. Hác capiũdæ urbis uiã p hominẽ quendã perditũ beati Frãciscĩ religionẽ habitu simulãtẽ fortunæ iniqtas hosti apuit. Siquidẽ a Picinino p noctas silẽtiũ leuis armaturæ milites ĩ aquæductum immissi ĩ Cãpũ quendã ab ædificiis aliquãdo remotiorẽ: ubi solitudo erat: euasẽrũt: q; ubi se mille circiter numero auctos uidẽt continuo ad pximos urbis muros cõcurrũt: eoꝝq; partẽ capiũt: ac posticũ quoddam ad erumpẽdum iam ab Alexãdro factum reserant. Quibus agnitis excitatoq; tumultu in muro qui erant: timore territi desertis stationibus diffugiũt. Hostes aũt qui in armis erant: & muro appropinquarãt: repugnãtibus nullis pluribus locis ingressi urbem inuadũt: passimq; miserabiliter diripiunt. ibi a nullo maleficio nullo flagitio nulloq; cladis genere pter q̃ a cæde teperatum est. Omnia humana diuinaq; rapiebant: distrahebantq;: nec ipsum quoq; sacꝝ diui Francisci tẽplum religio nec pietas ulla a fœdissimis pditissimorum hominum manibus seruauit. Alexãder desperata urbis salute ĩ arcem se recepit: unde postea noctu Guidone Assisino duce egressus per hostes perque confragosos & niuibus obsitos saltus cum paucis pedestri itinere ad Frãciscum re infeliciter gesta rediit. Ea urbe capta arcibusq; non multo post tẽpore deditus qcquid agri Franciscus ĩ umbris obtinebat: pter oppidum Vixum: ĩ hostium deuenit potestatẽ. Cum uero Nicolaus non ab ipso totum Franciscum: uerum etiã ab omnibus qui recte saperẽt: grauiter & argueret: & damnaret: quod iã semel atq; iterum constitutæ pacis fœdera uiolasset: quã Amandulæ prius & postea etiã Tholẽtini percussierat: iureiurandoque firmauerat: ita respõdebat: nihil se egisse: q; nec iuꝝ actum esset: Nam quod ad Tholẽtinates attinebat: se non fuisse in causa: ut a Francisco desciscerẽt sed Christophori maruti q; a Tholẽtinatibus accersitus nõ difficulter illis persuasisset: ut ad ecclesiæ romanæ dicionẽ reuerterentur. Quod aũte Gual

dum cepisset: eius rei cãm Franciscũ extitisse: q Transoniates in prædã egis set: cũ ii sese ultro ecclesiæ pmisissent. Addebat ad hæc: qđ & legatoꝝ sũmi pontificis & Ludouici patriarchæ Aqlegiensis iussu ea oĩa factitasset: p̃ser tim cũ diceret: pax quæcunq; antea facta esset: quæ e re Romanæ eccleſiæ nõ foret: eã nõ esse iure seruandã: & ita periurio oĩ: se liberatũ esse. Ea Nicolai dicta Franciscus ita refellebat. Nõ esse existimãdũ Christophorũ Tholentinatẽ huiusmõi facinus Nicolao inscio aggredi ausum: qđ facile ex eius ad Tholentinates tuẽdos p̃fectione intelligi poterat. Quod si p̃ter eius uolũtatem rẽ tanti momẽti. cõtra ius fœderis Christophorus fuisset aggressus: debuerat Nicolaus sub quo ille merebat: in Tribunũ suũ aĩaduertere: qđ đ Transoniatibus Nicolaus ĩ mediũ afferebat: uim rationis nullã præ se ferre cũ iure sibi licuisset: eos in p̃dã uertere: quo rebellibus cæteris forent documento. Nec id satis p̃terea roboris habere: qđ diceret se ab Pontifice p̃stito iureiurãdo absolutũ: cũ stultissimũ absurdissimũq; esset: quẽ nõ pœniteret absolutũ iudicari. Sciebat antea Nicolaus se obstructũ esse Eugenio põtifici: Si ergo peierauit: qs neget eũ oĩa hæc p̃ fraudẽ egisse: & piurii arguẽdũ? Erubescat igit̃ Nicolaus uersutiis amplius uel potius ineptiis suis p̃fidiam tueri: q fidẽ totiens osculo & iureiurãdo firmatã fefellisset. Eaꝝ rerũ indignitate Frãciscus aĩo grauiter cõmotus addebat in diuina iusticia spem habere repositã: sibi eã aliquãdo dari occasionẽ: ut de Nicolao homine p̃fido ab oĩq; humano & diuino iure abhorrẽte meritã sumeret ultionẽ. Dũ hæc ĩ Piceno Vmbriaq; gerũt̃: Alphonsus deuicto captoq; Antonio per Pelignos Marsosq; exercitũ circũducẽs totã eã regionẽ suo ĩpio breui subegit: Quo t̃pre ultro citroq; missi sunt & ad Alphonsum Troilus & ad Franciscũ Inicus giuara hispanus de pace legati magna sane utriq; apud suos principes auctoritate uiri: Sed Alphonsus tot uictoriis elatus distinere ambagibus Frãciscũ conabat̃: qđ cũ ille aĩaduertisset: & Troilũ confestim reuocauit: & Inicum ĩfectis rebus ad regẽ remisit. Cæteꝝ ex eo t̃pre ut postea cognitum est Troilus effrenata quadã habendi cupiditate ĩductus secreto cũ rege multis p̃missis p̃miis cõspirauit: fideq; illi dedit de sua ad eũ defectionẽ: Alphõsus pacatis Brutiis in Apuliã se cõuertit. Restabãt. n. in ea p̃uincia oppida q̃plura: quæ adhuc Frãciſci Sphortiæ p̃sidio tenebãt̃: quorũ fines ĩgressus agrosq; late populatus Mãfredoniæ admotis primũ castris eã urbẽ p̃ter arcem p ciuium quorũdã p̃ditionẽ nõ multo post q̃ eo ueniſſet: ĩ deditionẽ accepit qua recepta Cæsar & Victor q cũ p̃te copiarũ sese Troiæ cõtinebãt: uictoris arma secuti ad regẽ cum ipso oppido defecerunt: Quorum exẽplum mox secuti Arianẽses: & q Garganum montẽ ĩcolunt. nec minus dein cæteri: q per regionẽ Frãciſci adhuc parebãt Imperio: oĩ demum desperata spe auxilii una cum p̃sidiis ĩ regiã deuenere potestatẽ. Renatus ĩterea quẽ p fectum Florẽtiã diximus: cum arcẽ regiã quæ sola ut docuimus: Neapoli ĩ sua erat potestate: se diutius multis de cãis tueri posse diffideret: desperatis undiq; auxiliis eius dedendæ facultatẽ Iohãni coxæ permisit. Ipse ãt mari in Transalpinã Galliã rediit. Sed Iohãnes cum his mãdatis ad Alphonsum p̃fectus postulauit ĩ deditionis cõditionibus: ut Octino carazolo & sibiipsi & quibusdam aliis Neapolitanis ciuibus q Renatum secuti fuerant: ignoscerẽt̃. Quare facile ĩpetrata Alphonso arcẽ tradidit. Hoc rerum statu Frãciscus quod se maiore ab hostibus conatu ĩ sequẽti anno p̃sum iri ĩtelligebat: deductis per picentes in hyberna copiis: zarpellioneq; ĩ Hetruriã tuendæ Tuscaniæ causa remisso: apud uenetos Florẽtinosq; cum litteris tum nunciis frequentibus agere coepit: ut & pecuniæ quæ sibi stipendii iure debebant̃: maturius dependerentur: & copiis insuper: ut erant ex foedere obstricti: auxilio forent: quo non tam Eugenii pontificis quam Alphonsi regis uiribus: quem pacato regno aduersum sese uenturum audiebat: resistere posset. Quo Inec tam foederis amicitiæq; iure facere debebant. quam ut cõmunes hostes suis terminis cõtinerent̃: qui nihil magis conari uidebantur. quam se Picena

prouincia pulso in Hetruriã Flaminiãq; iter sibi aperiret: quo inde suæ ui res cũ philippi uiribus iungerẽtur: qđ q̃tũ interesset & uenetæ & florẽtinæ reip. ipsi facile metiri aĩo poterãt. Dum eiusmõi curis ꝓspiciendisq; rebus Frãciscus intẽdit: Eugenius cui ob res secũdas animus creuerat: oĩa eius cõsilia ad pellendũ Piceno agro Frãciscũ cõuerterat hortãte maxime Ludoui co patriarcha: ad quẽ oẽm regẽ sũmã detulerat. Primũ igitur oĩum de recõciliando sibi Alphonso rege agendũ putauit: quẽ post eiectũ regno Renatũ neq; ĩ hostiũ neq; in amicoꝝ numero aperte habuerat: sed magno tamẽ aduersus Franciscũ alteri alter adiumẽto fuerat: & ob id haud difficilẽ ad eã tẽ futurũ arbitrabat. Itaq; cũ ad eũ Tarracinã misisset Ludouicũ de pace legatũ breui factũ é: ut inter sese sublatis quæ hactenus interceserãt: dissensionibus: pacis fœdera inierint: in qua ꝑter alias cõditiones: has prĩcipes publiciq; lr̃aꝝ monumẽtis firmatas fuisse cõstat. Vt Eugenius Alphõsũ Neapolitani regni regẽ declaret: & appellet: regnũq; ipsum pleno iure illi posteriscq; eius ꝑpetuo possidendũ tradat. Ferdinãdo unico regis filio quẽ nõ ex uxore susceptũ sibi in regno successorẽ destinauerat: succedẽdi facultatem faciat. Alphonsus contra Pontifici ecclesiæq; Romanæ se subiiciat: auxiliumq; ad Picenũ agrũ recuperãdũ: quẽ Frãciscus Sphortia armis occupauerat. His pactis rebus Nicolaus Picininus a rege accersitus Tarracinam uenit triremibus regiis aduectus: ubi honorificẽtissime exceptus est: Post hæc Alphonsus cũ de re militari sermo haberet: magnis eũ laudibus extollebat: qđ Bracii perusini artibus & ꝑceptis militaribus institutus nouissime Braciũ ipsum rem gestaq; magnitudine supasset: neminẽq; affirmabat ea tempestate reperiri ex oĩbus copiaq; ducibus: qui cũ eo certare posset: nisi unum Frãciscũ Sphortiã uirũ longe bello & armis excellẽtẽ: sed dubiũ: uter ꝑferẽdus esset. Nã cũ rei militaris disciplina & auctoritate pœne pares putarent diuersa tamẽ utriusq; consilia in bello erãt: Nicolaũ ad dimicandũ alacriorem ꝑtiũ ex occasione protinus cõmittere: hostẽ celeritate ꝓuenire: excursione fatigare: leuis armaturæ eqte magis q̃ pedite uti: strenuos modo atq; robustos milites armare: hostiũ numero non terreri: Frãciscũ uero arte & solertia ĩcomparabili raro nisi ex cõposito confligere: cunctando ac obsidẽdo hostẽ fatigare: atq; frãgere peditatũ magnificare argẽto auro serico cultos milites & fortes habere: supioré ẽt numero: hostẽ non negligere: nõ temere aggredi. Deniq; Nicolaũ in milites indulgentioré. Frãciscũ seuerioré haberi Triduo de belli aduersus Frãciscum gerendi ratione q̃tisue copiis opus foret: consultatũ é. Ea re constituta: Nicolaus inde digressus in castra rediit: quæ non procul Tuscania fecerat: ad arcendã Zarpellionis uim q uniuersam ꝓpe eã regionẽ Romã usq; crebris excursionibus infestius turbauerat: & sæpe hostes fuderat: quoꝝ in numero Fredericus feretranus urbinas fuit q cũ sub Picinino militaret: Viterbiũ cũ eqtatu missus ut inde hostis impetũ reprimeret: cõfligẽdi potestate facta: fusus ab eo fugatusq; é: magna suorum pte capta. Cæteꝝ Picininus ubi nihil obsidẽdo ꝓficere uidet: soluta obsidione ĩ Vmbriã regredit: ubi regis aduẽtũ expectare statuerat. Dum hæc agunt: Frãciscus facta in cãpis pabuli copia ex hybernis eduxit. Dein primũ Sanctã Natoliã ĩ Camertibus oppidũ circũsedit: qđ ĩde finitimi a Bracião milite ibi stativa habẽte grauius uexarẽt: admotisq; muro machinis: ita assiduo oppugnãdũ curauit: ut paucis diebus ui captũ diriperet. In ꝑsidiũ uero iccirco sauitũ é: qđ dũ oppidũ acrius oppugnaret: Braciani maledictis & cõuiciis uniuersũ ꝓpe exercitũ ĩ sese concitarãt: & ob id a Sigismũdo & Petrobrunorio Pazalia in primis ipsius præsidii præfectus: & quot ex reliquo milite in eorum manus deuenerant. per uarios cruciatus morte affecti sunt Post hæc Franciscus in Tholentinates duxit: quibus haud difficulter ad deditionem compulsus: quicquid Picininus superiore æstate in picentibus cœperat: in potestatem redegit. Circa uero anni eius initium. Mannus bariles ex ueteranis equitum: præfectis nulla iusta causa ab Franci

ſco deſciſcens:ad Alphonſum ex hvbernis trāsfugit:a quo pbenigne ſuſcepꝫ tus:& pecunia inſup donatus:& militia nō mediocriter auctus ē. Nam Alphonſus Sphortianā diſciplinā admirās:oēs Sphortianos libēter excipiebat & p ſtipendia ad amplioré militiā efferebat. Nā Māni repentina ad hoſtē defectio ſane & Frāciſco & amicis oībus admiratione nō paruā attulit: qđ uir iā ſexageſimū ætatis agens annū:& q ab adoleſcētia uſq; ſub Sphortia merens militiæ tirocinia exercuiſſet:& deinde p oēm ætatē Franciſcū filiū ſecutus Sphortianū nomē ſanctæ obſeruaſſet:ad ſenectutē tandē cū perue niſſet:trāsfuga factus tantā ignominiæ notā ſubiſſet:tantūq; propriæ nobilitati ac militiæ dedecoris intuliſſet. Eadē æſtate Anibal bentiuolus pſriam a bracianoꝝ tyrānide liberauit:ſed ea res paulo mihi altius repetēda ē. Frāciſcus Picininus pro patre Bononiæ præfectus:cū in ea Ciuitate maximam habere auctoritatē Annibalē cerneret:ueritus ne ab eo pelleret:cū aperte ī eū aīaduertere nō auderet:p ſimulationē uenationis eductū una cū multis eius urbis primoribus in arcē ſancti Iohānis ducit:ibi cōuiuiū paratū erat Sed poſt epulas cæteri dimiſſi Bononiā redierūt:Annibali &duobus Maluiciis Gaſpari patri & Achilli filio uincula iniecta:& uiolato hoſpicii iure ī Longobardiā cuſtodiēdi maximo p̄ſidio mittūt. Placuit Annibalē in arce uaranenſi aſſeruari. Ea res maximā inuidiā Picinino cōflauerat animis hominū maxime indignātibus Tyrānū in bentiuolos quoꝝ opa & ſtudio rex potitus eſſet tā nefarie ſæuientē:Itaq; legati & ad Nicolaū & ad Philippum neq; cē miſſi. Sed cū nullū remediū inueniri poſſet:Galeacius Mareſcoptus cū Virgilio Maluicio & paucis p̄terea re cōicata aſſumptis quatuor duntaxat ad facinus pagendū ſociis inter quos duo eius fratres erant duce uſus quodā Geniſio Rocha Fabro ferario q ſitū arcis & naturā diligētiſſime exploraverat admotis ſcalis clam in arcē penetrās uno demū ex uigilibus īterfecto cæteris cū p̄fecto arcis in poteſtatē redactis Annibalem liberauit: ſed Annibal ꝓpere Bononiā reuerſus cōuocatis amicis & tota plebe cōcitata ꝓgreſſus ī forū primo Picininū obſedit:mox expugnato palatio:direptis q ī p̄ſidio militibus erāt eū in poteſtatē redegit:ac domi in uinculis habuit liberata patria legatos ad uenetos & Florētinos mittit īploratū auxiliū: Nā arx ualida quæ urbi impendebat:Nicolai picinini p̄ſidio tenebat:eā ꝓ communi ſalute & obſidēdā ſibi & oppugnādā cenſebat ob eāq; rē Petrū Nauarinatē cū equitibus quadringentis cōduxerat:alios itē pegrinos milites ſcripſerat. Ea Philippus cognita:miſit ī agrū bononienſem Ludouicū uermiū cū equitibus ad quattuor millia:ut quāto poſſet ſtudio:niteret obſeſſæ arci auxiliū ferre. Venerat p eos dies Bononiā Simonetus ex caſtro petro ita cognominabat:cū equitibus quadringētis a Florētinis miſſus: & a uenetis itē miſſus eodē fuerat Tiberthus brādolinus cū eqtibus quingētis: Annibal re diligētius explorata ac in cōcilio diſputata decreuit in hoſtes educere ac p̄lii tentare fortunā. Itaq; ad decimū nonū Kalēdas Septēbres inſtructis copiis urbe egreſſus cū ciuibus ſupra quinq; millia ex itinere cognoſcit hoſtē iā mouiſſe:& citato agmine ad Sanctū Georgiū municipiū cōtēdere: cunq; feſtinationis cām ex timore natam ītellixiſſet:magna benegerendæ rei ſpe aucta maiore in hoſtes aīo progredi cœpit. Accidit forte fortuna inter eundum:ut exercitus utriq; inuicē obuiā facti ſint:īter duo caſtella ſāctoꝝ Petri & Georgii:eo loci ubi uulgo in Caſali dicitur. Qui ſimulac ſeſe mutuo cōſpexerūt:acerrimū p̄liū cōmiſerunt. pugnatū ē ab ipſo diluculo ad ſecūdā uſq; ac uigeſimā diei horā:tāde Philippiani p uariā ac multā equoꝝ hominūq; ſtragē terga dedere. Ludouicus deſpatis oīno rebus fuga ſibi ſalutem peperit:amiſſa maiore ſuoꝝ parte īpedimentiſq; uniuerſis. Ex hac uictoria maiorem priore laudē Annibal cōſecutus de redimendis ex captiuitate Gaſpare Maluicio ac ciuibus cæteris quos Nicolaus ī uīculis hēbat: ageꝝ cœpit:quo magis ciuiū uolūtates ſibi cōciliaret: Nā arx ꝓfligatis fugatiſq; hoſtibus non multo poſt per deditionem recepta eſt: Pro iis igit Franciſco

picinino in cõmutationẽ dato: nõ mõ Gaſpar ipſe & Achilles filius libera ti ſunt: ſed ét Baptiſta Cannetulus Galeotusq; eius frater. Nec. n. dubitabat Annibal Cannetulos oés ſibi amiciſſimos fore: cũ ſua eſſent cá in libertatẽ reſtituti. Cæteꝝ Alphonſus ex Tarracina Neapolim reuerſus in prata cam pana uniuerſas cõuenire copias iuſſit: ut inde in Picenã expeditionẽ quẽad modũ fuerat Tarracinæ cõſtitutũ: ꝓficiſcereť: & q̃is legibus ut ipſe bello intereſſet: minime obſtringebaſ: tamẽ Troili ut ꝓdiximus: & Petribrunorii ad eũ defectionis certa ſpes fecit: ut nõ ꝑ uicariũ ſed ꝑ ſe ipſe bellũ gerere ſtatuerit: ob eáq; cám q̃maximas potuit copias ex oĩbus regnis ſuis eo celeri ter cõtrahẽdas ꝑerauit: quo maioribus q̃ fieri poſſet: uiribus inſtructus: re gni finibus excederet. Itaq; æſtate iã prope exacta ex campano mouet: & per Pelignos Marſoſq; nõ longe ab Aquila uiſendæ eius urbis cá caſtra ponit. Erat ea Ciuitas armis uiriſq; pollẽs: in qua camponiſca factio quæ Andega uinas partes in bello ſecuta fuerat: auctoritate & opibus plurimum poterat cuius eo tp̃re Antonucius camponiſcus princeps erat: uir rei bellicæ ſed iã ſenior: peritiſſimus: atq; ob id illius fides regi ſuſpecta: monituſq; eſt a non nullis aduerſæ factionis ne urbẽ intraret: qđ ab Antonucio coacta multorũ manu incautus opprimereť. Sed rex nihilo tamẽ ſecius urbẽ ingreſſus: ma gnoq; ab oĩbus honore exceptus: repperit: quæ de Antonucio dicta fuerant: falſa fuiſſe. Poſtridie urbe quinq; paſſuũ millia poſt terga relicta caſtriſq; poſitis: alia regi ſuſpicio iniecta é. Eugenii & Phillppi cõſpiratione ſibi in Piceno inſidias: parari: q̃ Picinini in umbros aduentus qua in Picenũ iter ẽ: magnopere aduxerat: ob eáq; ré & Iohánesantonius Tarẽtinus prĩceps & alii multi regni ꝓceres quos ſecũ ducebat: ne ulterius progredireť: ſuadebant: adeoq; ancipitẽ & ſuſpenſum reddidere: ut paꝝ abfuerit: quin ĩcertus rerũ ab itinere deſiſteret. Sed tandẽ cũ turpẽ ſibi reditũ fore exiſtimaret: ſatis purgata ꝑ tp̃re ſuſpicionis cá: progrediendi cõſiliũ cepit. Vt uero regem in Vmbriá aduentare rumor increbruit. Picininus Viſſo admouit: qđ erat op pidũ ut demõſtrauimus: ex oĩ Frãciſci dicione In umbris reliquũ: regiq; ob uiam miſit: q eũ hortarenť: ut pro ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ cõmodo ꝓfectionẽ maturaret: quo cõiunctis utriuſq; uiribus oppido: qđ obſidebat potiréť: prius q̃ hoſtis: ut audierat: oppidanis auxiliũ ferret. Verebaſ. n. Pici ninus ne Frãciſcus q tũ erat uiribus potẽtior: totis copiis eo proficiſcereť: qđ ſi fieret: obſidionẽ ſoluere pro exercitus ĩcolumitate cogeretur. Quibus Alphonſus nunciis ꝓmotus: lohánẽ liriá hiſpanũ cũ maiore peditatus parte ꝓmiſit: q Picinino iũctus magno monẽto fuit. Rex cõtinuato itinere Nurſi am uerſus ꝓfectus é: eo cõſilio ut Viſum potẽs: Picininũ ſibi iũgeret. Inter hæc Frãciſcus q ad potẽtiá flumẽ nõ lõge a Sancto ſeuerino caſtra hẽbat: co gnito uiſſanoꝝ piculo. eo Sigiſmũdũ & Petrũ brunoriũ cũ peditatu paruo q̃ eq tatu ad ferẽdã obſeſſis opẽ mittit. Quoꝝ de aduẽtu Picininus certior factus. obſidione deſerta caſtra aliquãto ab oppido lõgius deduxit. Ibi regẽ cupide expectabat q eũ ſeptẽ millibus paſſuũ a Nurſia caſtra poſuiſſet. ad eũ cũ paucis Picininus ire cõtendit. Fuit certe illius aduentus Alphõſo per gratus. qđ ita libere ad eũ cũ paucis acceſiſſet. Quæ res oĩ ſuſpicione poſi ta regis animũ plurimũ cõfirmauit. Poſtero die motis ĩde caſtris: Rex una cũ Nicolao Viſſũ ire prexit. Oppidani eius aduẽtu cõterriti mox uitã ꝑfidii q̃ ĩcolumitatẽ pacti dedidere ſe Regi: quos ipſe poſtea ad põtificis legatos q ĩ caſtris erãt: remittẽdos duxit: ut eos tãq̃ ĩ Romanæ eccleſiæ fidẽ redeun tes acciperẽt. De his rebus cũ fieret ab exploratoribus quotidie Frãciſcuscer tior: maxia ĩminẽtiũ hoſtiũ cura afficiebaſ. Nã cũ diu multũq; aĩo uolutaſ ſet: qd ſibi cõſilii ieundum ẽẽt: nullũ neq; ad ſeruãdũ exercitũ neq; ad tuẽ dã ꝓuĩciá repiebat: adeo anguſta & dura undiq; oĩa uno tp̃re occurrebant. Auxilia a uenetis & a Florentinis ut ſæpe petierat: nulla conſequi potue rat: & quanuis propediem ſe miſſuros dicerent: nulla tamen tam neceſſario tempore tamque propinquis hoſtibus ſperare poterat. Bononienſium enĩ

regę nouitas fecerat:quo minus ad eũ mitterẽtur.Congrediendũ ſibi cũ hoſtibus ob copiaꝝ paucitatẽ nõ putabat:qđ iunctæ cũ eccleſiaſticis Braciãiſq; regiæ copiæ ſupra quattuor & uiginti armatoꝝ hominũ millia cõpleuerant:& eas quas ſecũ copias habebat:minus octo millibus eſſe ſciebat nec ĩ prouinciæ finibus apertis cãpis expectãdum uidebaſ:cũ nullus eſſet tutus locus:q eũ caperet:nec ꝓuincia excedendũ oĩno iudicabat:& ne dimicaſ co geretur:ſibi maxime eauendũ ducebat.Itaq; difficultatibus in hunc modũ præſenti regę neceſſitati cõſulẽdũ putauit:ut q̃celerius fieri poſſet: priusq̃ hoſtes ſuperato Appennino in Picenũ deſcendiſſent:urbes atq; oppida prouinciæ totius:quæ ſitu muro atq; arcibus munitiora eſſent:ualidis fidiſq; præſidiis firmarẽtur.Ipſe cũ reliquis copiis Fanũ fortunæ ſe reciperet:quæ urbs cũ eſſet Sigiſmũdi malateſtæ generi in ipſius ꝓuinciæ finibus ſita :ſatis peroppurtuna uiſa ẽ:ubi ſe cõtinere & hoſtibus reſiſtere poſſet : quoad promiſſa ab amicis auxilia mitterẽtur:Nã & longo habitu Fanũ continẽ : & mari ab una pte abluitur:& ab reliquis muro & foſſa duplici munitur : ad quã quidẽ rem conficiendã illa potiſſimũ ratio hortabaſ:quod uidebat æſtate iã prope cõſumpta autũnũ tantũmodo ſupeſſe:quo tpre hoſtes continere ad res gerẽdas ſub diuo exercitũ uix poſſent:Redeũdum.n.erat regi ĩ regnũ ſuũ:reducendus in hyberna exercitus:priusq̃ hyems aduentaſſet : ob longa ac difficilia quæ ei itinera conficiẽda erant.Præterea nulla neq; regi ipſi neq; Picinino neq; pontificis legatis bellica inſtrumẽta eſſe :quibus oppugnare oppida poſſent:& p obſidionẽ nulla ſeu ꝑpauca ex iis quæ p̃ſidiis defenderẽtur:uinci poſſe.Ex quo futuꝝ iudicari poterat :ut abeuntibus inde hoſtibus in fide quẽadmõm ſperabat:iis urbibus atq; oppidis ꝑmanẽtibus quæ p̃ſidiis firmaſſet:facile reliqua quæ ad hoſtes p autũnũ defeciſſẽt: p hyemem ipſe recuperaret.Primũ igitur oĩum urbẽ Firmũ regioni caput milite firmãdã duxit:eoq; Alexãdrũ fratrẽ cũ nõ paruo equitũ ac peditum numero mittendũ q ei urbi p̃ſidio eſſet:Aſculũ peditatu muniendũ:cui lohãnem fratrẽ p̃poſuit.Ciuitati uero Raynaldũ folianũ ex matre fratrẽ. Fabrianũ uero Petrũbrunoriũ miſit cũ octĩgẽtis circiter peditibus eqtibuſq; ducentis:Cingulũ Flora uantẽ peruſinũ cũ tribus equeſtribus ordinibus:lohãnem uero Tholentinatẽ generũ cũ quingẽtis eqtibus Auximum ꝓficiſci iuſſit.Præterea Troilũ roſianẽſem cognatũ ſuũ cũ ualido equitatu Hæſio deſtinauit:cui ob fidẽ p̃cipuã:qđ eſſet ſibi a puericia cariſſimus :ex mr̃e ſororem in mr̃imoniũ dederat.Poſtremo Rocacõtractã qđ uocãt oppidũ:Roberthũ Sanctoſeuerinatẽ ſororis ſiliũ cũ eqtatu ac peditatu nõ exiguo mittendũ ſtatuit:ipſe cum reliquo exercitu Fanum prexit.In itinere haud ꝓcul ab Hæſio ſubſtitit:eo cõſilio:ut alium Troilo ſufficeret:q & p̃ſidio & urbi p̃eſſet.Fuerat.n.ſæpe Frãciſcus a philippo certior factus: Troilum iãpridẽ cum Alphonſo rege cõſpiraſſe:nihilq; ſupeſſe ad patrãdum ſeu fugæ ſeu ꝓditionis facinus q̃ regis ipius ĩ picẽtes aduẽtum:quem cupide expectabat: quo ſibi liberior ad eum trãſeundi põtas foret:Didicerat.n.eã rẽ philippus nouiſſimeq; ẽt petribrunorii pfidiã ex legatoꝝ ſuorum lr̃is:quos apud Alphonſum hẽbat:q buscum rex ille oĩa eius cõſilia cõicabat:& quoniã philippus eo ſemp fuerat ĩ genę aĩo:ut neq; eũ uĩcere:neq; uĩci pati poſſet hæc ab ſe cognoſci curabat:quo ille ab ſuorum perfidia ĩſidiiſq; caueret. Sed Frãciſcus q ſciebat philippum Troilũ ſemper odiſſe:illi nõ crediderat. Verum ubi ea res ĩcrebruit:ac multis ex locis ei ĩdicata ẽ:ĩ ſuſpicionẽ tãdẽ uenit:ne Troilus pollicitationibus p̃miorumq; magnitudine corruptus cum rege ſentiret:& ob id ſtatuerat ĩde eum amouere:unaq; ducere . At Troilus ueritus id:qđ erat.Frãciſco obuiã exit:dicit ſe aĩaduertere illi ſuſpectum factum eſſe:qđ q̃ueri ſimile foret.oportere eũ recte iudicare . Nã quopacto uſq; adeo eſſet ingenio ab oĩ hominum natura alieno:ut quicquam aduerſus eum ſentire auderet.a quo perbenigne a teneris uſque exceptus eſſet.& per omnem deinde ætatem ita carus extitiſſet.ut ad poſtremum eius soro

rem ſibi uxorẽ dederit? rogat. ne aures p̃beret inuidentiũ maledictis: qui nihil magis conarentur: q̃ ut ip̃i noceret: eſſe nõ nullos qui oĩa ſui p̃dẽdi gr̃a confingerẽt: Sed ſe malẽ centies mortẽ ſubire: quã uel admittere uel cogitare q̃quã: q̃d ei foret detrimẽtoſum. Addidit ad hæc ẽt lachrymulas quaſdã ui excuſſas atq; ſimulatas. Franciſcus ut erat ingenio miti facile adductus ẽ ut qué ex ea urbe oĩno amouere inſtituiſſet: poſita ſuſpicione illi rurſus: eũ præficeret: & q̃d iter Fanũ uerſus cœperat: id facere p̃ſeuerauit. Dum uero Fani ſe cõtinet: q̃d hoſtes propediẽ p̃ loca urbi p̃xima futuros expectabat: nullũ neq; diurnũ neq; nocturnũ remittebat tẽpus negocio uacuũ. Primũ oĩum frumẽtũ cõmeatũq; oẽm ad hominum iumentorũq; uſum undiq; ex agris in urbẽ cõferri ſtudere: mari ex Arimino cõportari: quo facilius iclu ſionẽ miles ciuiſq; pati poſſet: Nec minus uallo & aggere urbẽ cõmuniri: p̃ pugnacula pro portis ædificari: uias qua hoſtes uenturos exiſtimabat: ſi forte urbi admouerẽt: frequẽti repagulo cõmunitas reddi. Præterea q̃uis antea ut docuimus: auxilia a uenetis Florentiniſq; expoſcere nõ deſtiterat: tamen ad eos rurſus mittit: q̃ doceãt hoſtẽ q̃maximis adeſſe copiis: ac quãtis ipſe difficultatibus premeretur: quãtoue i diſcrimine res ſua oĩs cũ innata quadam picentũ mutabilitate cõiuncta uerſaret. Quibus de cauſis ſi ſubuenire dum cenſerẽt: ſi ſaluũ ſi beneficiorũq; memoré uellẽt: accelerarẽt. Poſt hæc q̃ intelligebat Philippũ ægre ferre: Alphonſum tãtis uiribus auctum a ſui regni finibus longius p̃gredi: cũ eo de recõciliãda amicicia cõſiliũ cepit: ex quo paucis diebus factũ ẽ: ut ueneti ac Florẽtini perſpecto non tã Franciſci q̃ utriuſq; reip. piculo miſſis propere Mediolanũ de renouãda firmandaq; cũ Philippo amicicia legatis: facile ac breui cũ eo pro cõmuni oĩum ſalute fœdus inierint. Quo p̃cuſſo & ueneti ac ſocii liberius ad trãſmittẽda q̃celerrime Franciſco auxilia ſeſe cõparant: & Philippus Johãné baldizonũ nũciũ primũ: deinde nõ multo poſt legatos ad regẽ mittit Petrũ cottã & Johãné balbum: q̃ ei nũciarẽt: ut ab armis diſcederet: in ſuoſq; regni fines rediret. Nõ placere Philippo Frãciſcũ Sphortiã q̃ & gener eſſet & filius tã inexaturabili odio & ad internicionẽ p̃pe peti: ſatis regi eſſe debere: ſatiſq; eius honori atq; dignitati factũ: ſi agri Piceni fines ingreſſus magnã oppidorũq; partẽ ĩ Eugenii pontificis poteſtatẽ redegerit. Hæc ubi regi a Baldizono renuncia ta ſunt: nõ potuit uæhementer nõ cõmoueri: cũ diceret: ſe Philippi maxie hortatu eiuſmõi bellũ aduerſus Franciſcũ Sphortiã ſuſcepiſſe: elleq; uſque adeo p̃greſſum. ut referre pedẽ abſq; magna honoris ſui diminutione non poſſet. q̃d pontifici Eugenio fidẽ dediſſet: ſe nũq̃ quieturũ: donec Frãciſcũ ex oĩ piceno agro pelleret: hanc a ſe deſeri cãm honeſte nõ poſſe: & ob id neceſſe ſibi fore ĩ bello perſequi. Proin ad Philippũ miſit Mathæũ malferitũ iurecõſultũ & Johãné nuceũ legatos: q̃ ita expoſuerũt. Non poſſe Alphonſũ regẽ nõ admirari q̃d cũ picenã expeditionẽ Philippi potiſſimũ ſuaſu atq; ĩpulſu aduerſus Frãciſcũ Sphortiã ſumpſiſſet: ipſeq; poſtea prouinciã ĩgreſſus cõplura illi oppida primo fere aduetu atq; una excurſione ademiſſet: ſibi p̃ Baldizonũ enũciari iuſſiſſet: ſe Frãciſci poſita cõtentiõe eũ in antiquã paternãq; gr̃am recepiſſe: & proin rogare: ut relicta expeditione Frãciſcubello amplius inſequi deſineret. Id regi gratũ fore. ſi ille ſincera erga Philippum fide p̃geret: Sed mirari ita facile philippũ credere Frãciſcũ bono aĩo cũ eo agere: in gr̃amq; redire: quãdoquidẽ p̃ petrũbrunoriũ ac etiã poſtea p̃ Troilum exploratum habeat: q̃ oĩa illius cõſilia cognoſcebãt: dum apud eum eſſent: recõciliationem eã uenetorũq; Florentinorũq; cõſilio atq; opa confictã eſſe: q̃d rex exitus breui oſtendere: Mirari p̃terea Alphonſum: q̃d de condicionibus renouati cum Frãciſco fœderis neq; cũ ſecum phillippus communicaſſet: quaſi nihil ad eum de ea re pertineret. Si philippo mutata ſententia placuerat pro generi ſalute regem a ſuſcepta expeditione diſcedere: debebat oĩum primum iubere Franciſcum ex iis oppidis præſidia educere quæ adhuc in ſui regni finibus occupabat. Demum non poſſe regem a pice

no bello nisi eo pfecto desistere: qđ pontificis iussu auspiciisq; cõtra romanæ ecclesiæ hostẽ gereret: quodq; pcipue Philippo auctore atq; ipulsore ut pdiximus: suscepisset. Cũ dicẽdi finẽ fecissent: q a Philippo legationi audiẽdæ destinati fuerãt. Vgutio cõtrarius: Franchinus castilioneus & Nicolaus guerrerius magnæ apud eũ auctoritatis uiri: se quæ tulissẽt: ad Philippũ renũciaturos & de illius sententia responsuros dixerũt. Sed paulo post Philippus ipse legatis in arcẽ accersitis mirari se magis inquit: quod Alphonsus omissis quæ ad pontificẽ Eugeniũ ptinerẽt: & ad Nicolaũ picininũ: quem oĩ tpe fidelẽ sibi cognouisset: sed ĩ una duntaxat Frãciſci Sphortiæ cã alio rum quorũdã ipulsu minus obsequẽtẽ inuenissẽt: aliis magis q̃ sibi de Frãciſci in se aĩo credere pseueraſſet. Debuisse certe Alphonsum in ea re plus sibi fidei habere: quã cæteris oĩbus: qppe q Frãciſcũ & in generũ accepisset & ĩ filiũ adoptasset. Satis sibi cõstare eũ optimo erga se esse aĩo: & ppterea illũ in pristinã a se beniuolẽtiã ascitũ: cupereq; admodũ: qđ promisisset: p stare posse: uti a rege illius uexãdi psequẽdiq; finis fieret. se hoc uno qd apd eũ Philippus posset: iudicatutũ. Nõ esse Nescium Alphonsum q̃tũ ipe Frãciſco: & q̃tũ ille sibi debeat: Sed dolere plurimũ: se totiẽs ac tã multis precibus frustra a rege cõtendisse: uti a suscepto in generũ bello desisteret: cum sciret maxime: quã eius semp amplitudini fauisset: hoc responso legati ad regẽ remissi sunt. Alphonsus interim recepto Visso exercitibusq; cõiunctis postridie ĩde mouerat. & supato per Camertes Appẽnino: die quarto inter duo oppida Montẽmelonẽ & Monticulũ Piceni agri puenerat: castrisq; ad Potentiã amnẽ positis ac excursionibus circũquaq; factis tantus est illico finitimis illatus terror: ut Melonĩani & Monticulani. nulla cõtẽtione ei se dediderint. Hoc idẽ cõsilii ut sunt Picentes natura mobiles nouisq; rebus studẽtes: missis paulo post in castra ad regẽ legationibus: secuti sunt Sancto seuerinates Matelicenses Tholẽtinates Maceratenses Appinianẽses & q mõtem filioꝝ optrani inhabitant: hoc. n. nomine eoꝝ oppidũ Picẽtes appellãt Eo ẽt tpre Petrusbrunorius quẽ Fabrianũ pſidio missum diximus: multis iã Alphonsi pollicitationibus inductus Troilo in primis & Inico giuara uno ex regiis purpuratis de quo supra mẽtionẽ fecimus: auctoribus oppido præter oĩum opinionẽ relicto: ad regẽ totis qbus preærat copiis: trãsiuit: Quo digresso: Fabrianenses eo præsidio liberi correptis illico armis plebeq; ĩ magistratus cõcitata: ad hostes defecerũt: Quibus rebus gestis rex motis castris Hæsium a Troilo q iã ut ostendimus: multo ante pepigerat: accitus ire contendit: quo ubi uentum ẽ: Troilus ut erat aĩo exulcerato: oblitus tot ac tãtorum Frãciſci beneficioꝝ: non mõ se se regi cũ uniuersis copiis quas ei Franciſcus tuendæ urbis cã reliquerat: sed ipsam ẽt urbẽ Frãciſco fidelissimam & loco ĩ picentibus poppurtuno ad bellũ gerendũ sitã tradidit: fecitq; ita ut ea urbis pditio eius ad hostẽ trãsitũ p se turpẽ ac detestabilẽ turpissimũ detestabilissimũq; & pfidiã insignẽ multo ĩsignioré p oẽm ætatẽ redderet. Arcella uero q̃ præfecti solertia a pditoris manu seruauerat: in fide perstabat. Sed ea cũ Brunorius oĩum primus ut q̃tum militari arte ac diligentia præstaret: regi ostẽderet: ex ppinqs ædibus oppugnare adortus ẽẽt: nõ multo postq̃ oppugnari cœpta ẽ: maiore præsidii pte tæloꝝ multitudĩe ĩterempta. Rex p deditionẽ potitus ẽ. Hæc tã ĩsperata duoꝝ insigniũ uiroꝝ uno tẽpore defectio repẽtinaq; tot oppidoꝝ rebellio picẽtũ cæteroꝝ aĩos uel terruit uehæmẽter: uel extulit. Nã q aut clã cõspirare iã cũ hostibus aut palã de deditione agitare cõsilia cœperãt: ad defectiones audacius ĩpellebãt: quibus in officio pmanere mens erat: metu nõ mediocri quatiebãt. Infirmi in firmiores. Firmi uero molles ac parum resistẽtes reddebãt: Ex quo cũ esset plurimum de Franciſci uiribus & auctoritate diminutum: plæriq; omnes iam de illius fortunis actum esse existimabant: ob eamq; rem Cingulani in primis nouandæ rei occasionem nacti in præsidium impetum fecerunt: militumq; bona inter se partiti. oppidũ regi tradidere. Quod ubi acceperũt

Auximani conflata iã rebellione in Iohãnẽ Tholentinatẽ & Antoniũ triuultum qui ei ſupplemẽto aditus fuerat: & in equitatũ uniuerſum populariter irruentes bonis oĩbus nudauerũt. Dein Ricinatenſes ab iis ſollicitati: mox & ipſi quoq; defecerũt: quoꝝ exẽplũ imitati ſunt picẽtes cæteri: q; inter duos amnes Clentẽ ac Potentiã incolũt: qcqd inde Firmũ uſq; relinquebatur agri: ſine ulla ui in Eugenii pontificis dicionẽ deuenit. Acceſſit ad hæc mala: qđ fides nõ minus ĩ militibus copiaꝝq; ducibus q̃ in uniuerſis ꝓpe picenæ ꝓuinciæ populis panguſtior infirmiorq; erat. Oẽs. n. eo hoſtiũ aduentu uacillare animis cœperũt. Flaſcus giraſius ĩter reliquos & Guilielmus bauarinus ad regẽ deſciuerũt: Quod fuit certe cõtra oĩum opinionẽ: cũ iis per oẽm fere ætatẽ Frãciſcus familiariſſime uſus eſſet: & ob id alterꝝ Staffolo: alterũ Maſſatio oppidis ĩter Hæſiũ Cingulũq; ſitis ꝑſidio reliquerat. Sed illi tot regꝝ motibus ꝓculſi: ſuæ ſalutis cã ſeſe regi una cũ oppidis permiſerunt: quos ꝓpter eoꝝ egregiã uirtutẽ humaniter excepit: & ne ad hoſtem redirent: ſuæ militiæ aſciuit: & militũ illis numerũ & ſtipendtũ auxit. Sigiſmundus ꝑterea ut erat homo natura mutabilis regq; nouarũ cupidus: ubi de regis ĩ prouinciã aduentu cognouit: de deditione ad eũ clam miſit: cui deinde appropinquãti pollicitus é: deſerto Frãciſco: ei ſeſe cũ oĩ eius dicioẽ deditum: imperataq; facturũ: cõfeciſſetq; rẽ certe: ut erat pollicitus: ac ſocerum inſup hoſti ꝓdidiſſet: ꝑſertim qđ uerebaꝫ: ne ſubacta ꝓuincia totũ poſtea in ſeſe bellũ cõuerteret: quodq; auaricia nõ mediocri ſtimulabaꝫ: cum grandẽ a rege pontificeq; pecuniã ſe cõſecuturũ expectaret: niſi qđ multa ĩterim acciderũt: quæ illũ a tãto facinore & ꝓhibuerũt. & deterruerunt. In primis qđ Franciſcus cui illius fides ſuſpecta eſſe cœperat: poſteaq̃ Fanũ ſe reduxit: portas urbis eius ſingulas ſuo ꝑſidio firmauerat: ſuoſq; ex fidelioribus ꝑfecerat: ubi tot penes ſe ex ueterano milite cohortes habere uoluit: ut & Sigiſmundi copias & Fanenſem populũ numero ac robore longe ſuperaret: quodq; is ẽt multis argumẽtis apte intelligebat: & Philippũ Frãciſci partibus fuere: & uenetos ac Florentinos quibuscũ tota Flaminia ſentiebat: auxilia ꝓpediẽ miſſuros. Accedebat ad hæc ꝑterea: qđ Frãciſcus ad ſuſtinendã inſoletiſſimi hominis petulãtiã: ſiqd pecuniæ ex Venetiis Florentia q; afferebaꝫ. magnã illi ptem dari iubebat: & ſæpe ubi minus erat pecuniæ uaſa argẽtea & gẽmæ ex uxoris ipſius ornamẽtis fœneratoribus credebanꝫ ut inde accepto argento illius auariciã quoad poſſet: expleret: poſtremo qđ cũ Dominico malateſta fratre q; Braciana fidẽ ſequebaꝫ: ita egerat: ut qcqd ex ſua dicione aut ui aut uolũtaria deditione ad hoſtes defeciſſet: ſuo illẽ ꝑſidio firmaret. Rex urbe ut oſtendimus Hæſio recepta: aduerſus Franciſcũ recta ducẽdũ iudicabat: nec prius cõſiſtendũ: q̃ illũ tota prouincia depuliſſet: qđ exiſtimabat eius ꝑſctiã ueritũ Fano exceſſurũ. Sed Nicolaus ſpe per proditionẽ Rocecõtractæ potiundæ effecit: ut cõſiliũ mutaret: cum diceret eſſe non nullos ex ꝑſidio: q; clandeſtinũ ſibi aditũ ĩ oppidũ pollicerẽtur: qua ſpe Rex adductus eo cũ exercitu profectus caſtra q̃proxime potuit muro admouit: ſed oppugnãdi oppidi nulla facultas dabat. Spes erat aut per proditionem capi poſſe: aut per aquationis inopiam ad deditionẽ cõpelli: ob eã q; cãm rurſus ita in arctũ toto fere peditatu quo plurimum regius exercitus abundabat. Petrobrunorio auctore atq; duce cinxerũt: ut oem prorſus aquãdi extra muros obſeſſis poteſtatẽ ademerint. Qua re oppidani ĩmul & peregrini milites tãta aquæ penuria laborare cœperũt. ut diutius ferre nõ poſſent. At Roberthus quẽ ut ſupradiximus: ꝑſidio Frãciſcus ꝑfecerat: q̃q̃ ſeſe hoſtibus alacriter obiiciebat: crebriſq; eos nõ tam diurnis q̃ nocturnis eruptionibus fatigabat: ſubmouere inde conabaꝫ: adhibita diligẽti itus cura: nequa ſeditio oriref: nequiue motus excitarẽtur nullũ aquæ tamẽ inopiæ remediũ inueniebat: cũ præſertim neq; plueret: neq; unde aquã exhaurire poſſent: haberẽt. Oĩa. n. caloribus areſcebant. Ea igit difficultate: ne oppidum hoſtibus dedere cogeretur: in hunc modum prouidit. Eo aquæ reli

quo quæ aut puteis aut uasis aliis seruari supererat: homines tantũmodo uti pmisit. Equos ac iumẽta quæq; occidi: & p præcipitia ĩ hostiũ castra demitti iussit: Quod ubi Alphõsus animaduertit: obsidionẽ soluẽ instituit. Itaq; motis inde castris ad Metaurũ a mnẽ cõtinuato itinere ꝓfectus mĩlia passuũ quĩq; a Fano cõsedit. Ex itinere totus fanensis ager q ultra id flumẽ est: Regi primũ ultro deditione facta ĩ Dominici Malatestæ ut erat ante cõstitutũ: deuenit potestatẽ. At Frãciscus eo hostiũ aduẽtu cognito q; erat ut demonstratũ est: lõge inferior maiore pſertim copiarũ parte p oppida præsidio distributa urbe se cõtinebat: leuia tamẽ ꝓlia haud ꝓcul urbis mœnibus cõmittebant: Interea aduenere Iohánes balbus & Petrus cotta legati a Philippo missi: de qbus supra mentionẽ fecimus. Hi primũ Fanũ ad Frãciscũ flexerũt: q posteaq; illũ legationis causam edocuere: ĩ castra ad regẽ acceſſerũt: cui cũ eadẽ quæ prius p Baldizonũ exposuerat: retulissent: respondit rex: misisse se ad Philippũ legatos: ex qbus q; sui sit cõsilii facile cognoscere: & tamẽ paucis eos rex summã quas legati ad Philippũ pertulissent: edocuit. Inter hæc Zarpellio & Dulcius quos Frãciscus rursũ e Tuscania reuocarat: magnis p Hetruriã Flaminiãq; cõfectis itineribus Fanũ puenerãt: & petita itẽ diu a uenetis Florẽtinisq; auxilia: Bononiẽsibus pacatis rebus Ariminũ tandem aduentare cœperãt. Præterea Flascus & Guilielmus pœnitentia ducti ad Frãciscũ cũ suis redierãt: Alphõsusq; q; fruſtra p ea loca tẽpus teri aĩaduerteret: nec de obsidẽda urbe pp loci situm sperari posset: cũ maritimã ut ostẽdimus: abluat: qua facile & cõmeatus & auxilia importari mittique poterãt: & Frãciſci maxime pſentia obsidionẽ multo tolerabiliorẽ obsessis diuturniorẽq; futurã uidebat: statuit: dimissis legatis: ipse suo cũ exercitu retrocedere: ĩ regnũq; remigrare. Itaq; & ipse & Nicolaus pluribus iam consumptis diebus diuisis copiis inde uno eodẽq; die mouerũt. Rex Metauro supato ad Bodiũmontẽ exercitũ duxit. Picininus copiis Hisauro traductis ad Laureũmontẽ pisaurensis agri municipiũ castra posuit: quo ĩde auxilia res copias ne Frãciſco iungerent: trãsitu ꝓhiberet: quæ ut diximus: in Ariminẽsiũ fines cateruatim ĩ dies appellẽ dicebant. Ex quo fiebat: ut Franciscus ĩter bina castra medius esset. Rex cõtinuato p hæsinos Auximanosq; ĩmẽ Firmũ duxit: cunq; ad eã portã quæ ad orã maritimam portũq; uergit: milites positis armis stationibus faciẽdis intẽderet: Alexãder uir & cõsilio grauis uir & armis acer: q ei urbi ut ostẽdimus: ꝓerat: subita eruptione facta: nouissimũ agmen a tergo adortus: magnũ iis terrorẽ intulit: ex qbus partim cepit: partim fugauit. Sed exaudito clamore cõspectoq; tumultu hostes sumptis ꝓpe armis opereq; castrorũ ĩtermisso magno ĩ Sphortianos impetu ferũt: q multitudine pressi terga uertere coacti sunt: sed ĩ urbẽ tamẽ incolumes se receperũt. Insigne apud portã certamẽ fuit: Taraconẽsibus ĩtra urbẽ Sphortianos repellere: illis uero hostes ꝓcul mœnibus arcere innitẽtibus. Adiuuabat Taraconẽses ille res plurimũ: q; Alexãder cũ non nullos ex Ciuitate ac ẽt ex equitatu ꝓditionis suspectos haberet: nõ audebat totis copiis ꝓdire ac omnẽ uim ĩ hostes facere. Post hæc Alphõsus q eo maxime cõsilio ibi castra firmauerat: ut experiret: an eius aduẽtu motus aliq; ĩ urbe excitarent: cũ nõ nullos ciues esse accepisset: q eo ꝓpinquo facto sese Romanæ eccleſiæ mox dederẽt: spe pditionẽ urbis potiũdæ deiectus. Et itẽ perspecto eius situ: quæ loci natura lõgo ambitu & ualido insup muniebat: præsidio: p obsidionẽ ad deditionẽ redigi posse diffisus: Paucis post diebus motis castris ad turrim palmæ Firmani agri municipiũ ꝓfectus est: Inde Marinũ duxit: ubi magna ac repẽtina rerũ cõmutatio ĩ perfugas facta: magnaq; illis illata calamitas. Dediderat p eos dies Frãciscus: Alphõsũ nõ satis Troilo ac Petrobrunorio fidẽ: quod haud lõge abesset a suspitiõe: ne ii duo cũ hoste sentirẽt: cuius cõsilio ad se uenissẽt: sui perdẽdi aut magni alicuius detrimẽti inferẽdi causa. Quare Frãciscus curãdũ sibi instituit: ut regi usq; adeo de perfugis suspitiõem augeret: quo ille eos aut perderet omni

no:aut fortunis omnibus exueret: & ita hostis beneficio perfugaꝝ ulciſce
ref iniurias:Nec.n.dubitabat homini peregrino Italico generi ꝑpemodum
diffidenti adeo fugas ipſos ꝑditionis ſuſpectos reddere: ut eſſent pœnas ali
quando daturi:cū Gotholani ꝑſertim ſuapte natura Italos ſemper odiſſēt:
héanſq; apud eos īfidi.Itaq; mittit ad Alexādꝝ cōfeſtim n ī cius priuſq; rex
Firmū pueniſſet:cū epiſtola ad Troilū Brunoriūq; ī hác ſnītiá cōſcrpta:ut
q; iá erat cōſtitutū:maturarēt:nec amplius q; facturi eſſent: tardarēt.Eiuſ
modi epiſtolá iubet Alexādꝝ in hoſtiū caſtra ꝑferendá curare:eo cōſilio:ut
intercepta ad Regé deferret.Eodē tépoꝛ Fani diuulgat zarpellioné ſe ꝑpe
diē Firmū cū equitatu nauibus miſſuꝝ.Fecit Alexāder: ut erat a fratre iuſ
ſus:Proin capto ab hoſtibus cōtinuo cū epiſtola nuncio ad Regēq; perducto
patefacti tráſfugaꝝ doli mox uiſi ſunt: & quāto ī piculo cōmunis oīum ſa
lus ſeruaret:ſi ſe cū Alexādro ꝑditores coniúxiſſent:Regéq; īuaſiſſent:quo
rū ī equitatu ac peditatu magna totius regii exercitus uis cōſiſtebat: Quá
obrem extéplo armato exercitu utriq; ī ꝑtoriū accerſiti mox cōꝑhéſi ſunt:
armiſq; equis atq; omni ſupellectile quæ īgens ꝑpe erat & ꝑtioſa denudati
Nec ita téperari militū furor poterit: ꝑp nefādi facinoris magnitudinem
cuius inſimulabant:quin oēs eoꝝ copiæ eandē pertulerint calamitatem.ti
mor.n.ſubito natus plærunq; mētē timēti cōſiliūq; eripit.Eos poſtea Nea
polim ꝑductos & in citeriore hiſpaniā miſſos Rex ī arce Satabiæ ualentini
agri cuſtodiri iuſſit:ubi ſupra decēniū in uinculis ꝑmanſer. Poſtridie Rex
Inde diſcedēs trinis caſtris ī Aſculanū peruenit: & mille circiter paſſus ab
urbe caſtra fecit:quo ciuiū quorundā patria ꝑ ſeditionē iam antea pulſoꝝ
ſuaſu deflexerat: qui ei inteſtinoꝝ motuū ſi Aſculo cū exercitu appropin
quaret:ſpē dederāt ꝑp propinquitates & Clientelas:quas ī Ciuitate haberēt
Sed cū ibi triduū māſiſſet:nec motus aliq a proſcriptoꝝ ꝑpinqs fierent:q;
nemo ꝑſidii metu arma ſumere auderet:Truentū tráſgreſſus:ꝑ ſui regni fi
nes copias hyemandi gratia diſtribuit.In itineꝛ quicqd inter Firmū Aſculū
que oppidoꝝ ītercedit:eccleſiæ nullo negotio reddidit. Ipſe ét Alphonſus
Interāná & Ciuitellā ſuæ dicionis oppida Aſculanis ꝓxima quæ eo uſq; in
Fráciſci fide pſtiterāt: oppidanis omni ſpe auxilii derelictis ſeſe ultro de
dētibus:ī poteſtatē accepit.Quibus cōfectis rebus Iohāneantonio urſino Ta
liacocio Paulo ſangue & Iacobo mōtagatha cū militū manu picētibus iis ꝑ
ſidio relictis q inter Aſculū Firmúq; ſunt:Neapolim rediit. Inter hæc bra
ciani nō aperto bello ſed latrocinantiū more Ariminēſiū Fráciſcūq; finis
die noctuq; infeſtare nō ceſſabāt:q; palā ꝓuadere regionis loca nō audebāt:
ob metū eoꝝ:qui & Fani & ꝑ Ariminēſiū municipia diſtributi ꝑſidio erāt
Zarpellio ité cōtra ualida equitū ac peditū manu ſumpta Fráciſci iuſſu Fa
no egreſſus multis magniſq; ꝑ rebellē prouinciā excurſionibus factis cūcta
tumultu ac terrore pmiſcebat. Magnū captiuoꝝ ac pecorū numerū agens:
oppidumq; Seram q̄ Comitū picētes uocāt:ui captā ꝑdæ militibus cōceſſit
Interim auxiliares copiæ ſupra quattuor armatorum millia quas ueneti ac
Florētini:ut ꝑdiximus:miſerāt:oēs ī Ariminēſes cōuenerāt:quarum ducto
res erāt Taddeus æſtenſis:Guido rango:& Tiberthus brādolinus a uenetis:
& Simonetus & Florētinis miſſi. Poſt hæc Fráciſcus eas ſibi copias iungere
Picininumq; ubicunq; eſſet: inuadere iſtituit:ſed neq; illæ ad ſe neq; ipſe
ad eas hoſtibus tranſitum prohibētibus ire poterat.Duces tamē copiarum
Hoſti apropinquaſſe iuſſit: Locumq; caſtris ad Sāctum Iohānē quē ad Mare
nianum dicunt: quattuor circiter paſſuum millia ab picinino diſtātem de
legit. Hunc & ſi natura & artificio munitus erat:foſſa tamen & aggeꝛ mu
nitionem reddendum curauit. Dein & zarpellionē Fanum rediꝛ.& Alexan
drum cum iis copiis quas ſecum habebat: cumprimum Regem Truentum
tráſiſſe exercitūq; ī hyberna dimiſiſſe cognouit: ad ſe q̄celerrime ꝑficiſci
imperauit: q Cōticino carpenſi & Chriſtophoro cremonenſi cū eq tatu ac
peditatu Firmi ꝑſidio relictus:per Ancōitanorū fines & per maritimā dein

de oram paucis diebus Fanū peruenit. Præterea q̄ maximas undiq; copias po
test: eo cōuenire iussit. Cōduxerat. n. haud multa pecunia paulo ante mu o
rē regii peditatus partē cū ipsis cēturionibus q audita multisq; exemplis p
spectā Frācisci singulari ī milites liberalitate ac munificētia: deserto rege:
dum ille apud Fanū esset: regnūq; postea repeteret: magno ad eū studio con
fluxerāt. Omnibus igit rebus quas bello usui fore putarat: cōparatis: copiis
que unū ī locū coactis Frācisc⁹ circa nonas Nouēbres Fano eduxit: agmine
que instructo ī hostē ire cōtendit: eo cōsilio: ut exercitu Hisauq; traducto:
castrisq; nō lōge ab eo flumine positis: postero die se cū altero exercitu con
iungeret: quo maioribus auctus uiribus hostē q se munitissimis castris cōti
nebat: pluribus locis inuaderet: cui ex itinere renunciari iubet p tubicinē
quendā: q pridie ad eū qd ageret: exploratū uenerat: a Picinino alia ex cā se
missū simulās: sese instructis copiis p patētes cāpos in eū iter facere: ex eadē
qua ille utebat: aqua eo die bibitur⁹: Nam ī eundē quē p̄diximus: amnē: bra
ciani milites paulo inferius ex eo loco in quo castra metaturus erat: aqua ū
ibant. Vbi uero ad flumē uentū est: cōsistere aciem iubet: qđ nisi solo uado
p ea loca id flumē cū pp uim aquæ: tum pp ripæ utriusq; alti tudinē trāsi
ri poterat: cui Castellū impēdet: q; Abbatis montē uulgo appellāt: loci si tu
uahdū: Huc paulo ante trāsmissi a Picinino uenerāt Dominicus Malatesta:
Roberthus bodiēsis bracianæ militiæ p̄fecti: Angelus Runco: & Petrus Ma
uaniēsis eccleſiastici tribuni militū cū nō paruo equitū ac peditū robor ad
quattuor millia: quo & Castello p̄sidio eēnt: & trāsitu hostes phiberēt. Hi &
si ī armis erant: & ī planū descēsuri: impetūq; aut ī īpedimēta aut ī postre
mū agmen facturi credebant: tamē nec loco discesserūt: nec euntē militem
quēquā lacessere ausi sunt. Quod cū animaduertisset Frāciscus: tum trāsir
ordines Flumē iussit. Cæteq; Alexādr⁹ & Zarpellionē īminētibus oppositi
hostibus cū iis mādatis: ut tādiu ibi cōsisterēt: donec exercitus omnis impe
dimētaq; flumē trāsissent. Ipse amne traiecto ad principia se cōtulit: & iam
miles castra metari cœperat: cū ad arma cōclamari ad dexterā exauditū est.
Collis ē a Laureo mōte apud quē Picininus: ut demōstrauimus: castra habe
bat: ad Hisaur⁹ usq; ad duo passuū millia fere ppetuus a latere utroq; leni
ter castigatus dorso æquus tumulis qbusdā īteriectis. Is cliuū habet ad pla
niciē quādā nō satis latā desinētē: quæ ad flumē pertinet. Per hūc pedestris
braciana māus paucis ītermixta eqtibus pgressa ī planiciē descēderat: Sphor
tianosq; lacessere cœperat. clamor mox sublata tumultuq; excitato huc Sigis
mundus a Frāciſco missus celeriter accurrit: q hostes repellat ne ī ponēdis
castris milites turbarent: q; iam dies īclinarat: pluereq; leniter cœperat. ob
eamq; rem nec plū multo milite cōmittēdū nec hostē insequēdū iniquo p̄
sertim loco uidebat. Cæteq; crescētibus sensim hostiū copiis: Sphortianos
que de supiore loco acrius cædētibus: ī qbus Picininus aderat: Sigismūdus
eos neq; ppellere aduersarios cū ī cliuū se reciperēt: neq; suos inde dissolue
re: īgruētibus a tergo hostibus poterat. Itaq; quo ī statu res esset: Frāciſco re
nunciari iubet: opusq; esse maiore eqtū manu. Qua re nūciata Frāciscus di
misso statim castra metādi negotio: eo aduolat: perspectoq; loci situ & qua
se hostes mutatione tuerent: cōtinuo ad se aciem accersiti iubet: Taddeūq;
insuper ac socios pluribus uelocissime dimissis nunciis edocet: uti oībus co
piis ad Laureū montē q̄celerrime ire cōtēdant: & animo alacri hostilia iua
dant castra: quo & a fronte & a tergo uno eodēq; tpre hostis p̄meret. Dein
ubi ad se ordines primi appulerūt: impetū alacriter ī hostes fieri imperat
Quo facto: illi ī cliuū repulsi ibi Phalāge facta: resistēt initebātur At Fran
ciscus & si animaduertebat cliuū ascēsu difficilē esse: repugnātibus. desuper
hostibus: tamē maioribus rursus uiribus instat. Braciani cū sustinēr uim ī
possent: i summū collē se recipiūt: ac tumulo q primu oblatus est: occupa
to: in de amouere hostē conant. Sphortiani cōtra acrius subeuntes collem &
ipsi superāt: hostesq; tumulo deiectos locū deserēt cōpellūt. Ii ubi se h ii

cũdũ ad tumulũ puenerũt: ĩ hostes cõuersi subsistunt: Qua Nicolaus munitione confisus plium enixius instaurat: pugnaꝫ eo qđ intercedebat: spatõ fortissime. Sigismũdi equites ĩ prima uersabaꝫ acie: ꝙ ita ille dimicãdi cupidus a Frãcisco pugnæ initio impetrarat. li cũ sæpe reiecti terga hostibus uertissent: subsidiũ sibi multis uocibus submitti petebãt: equos iteꝛ atque iterum conclamãtes: ut ĩ plio ab iis q premunt: interdũ fieri solet: quibus Frãciscus fugientibus obuius stricto ense postremo factus eos acerbius increpat: ignauiæꝙ grauius accusat: Suntne inquiens hi qbus insidetis: equi an Asini aut pecudes? Facie nõ terga hostibus uertẽdã ee: formidine dimittẽdam: subsidia & ipm adesse. Quibus dictis: ptoriana turmã alterã cui pp eximiã uiroꝛ uirtutẽ plurimũ cõfidebat: in ueniẽtes immittit hostes. eius ĩ cursu mox illoꝛ reprimit impetus. Frãciscus mutato equo redintegratis fugiẽtiũ uiribus cõfirmatisꝙ in pliũ animis maiore conatu in hostes fertur. Sed cũ illi obstinatissimis animis resistẽtes loco minus cederẽt: alia q a frõte uia deturbari eos urgeriꝙ oportet putauit. Trãsierãt interim flumen sui oẽs & nouissimũ ẽt agmẽ: qđ impedimẽtis ut diximus: psidio relictũ fuerat itaꝙ p nuncios mãdat Alexãdꝛ fratrẽ uadũ seruaꝛ: ne hostes q a tergo trãs flumen erãt: in impedimẽta irrumperẽt. Zarpellioné cũ suo equitatu sum pta ẽt ualida peditũ ac sagittarioꝛ pilularioꝛꝙ manu aqua nuncius ostenderet: celeriter cõtendere. Is iter eundũ a Frãciſco quid fieri uellet edoctus ad læuã pperat: qui ubi ad pscriptũ peruenit locũ p decliuũ q erat ad sini strã collẽ subit: & relicto ad dexterã tumulo: ĩ quo Nicolaus cũ uiribus resistebat: in cõfertissimũ hostiũ agmẽ qui pliãtibus suis subsidio parati stabant: magno impetu magniꝙ clamoribus sese mediũ infert: cuius aduẽtu exemplo pturbatis ordinibus hostes & q a frõte ferocissime dimicabãt: & qui post principia constiterãt: ut coacti terga dant. & quisꝙ qua offert iter fugæ se mãdat. Nicolaus uia ui p medios hostes facta hos atꝙ illos incitato equo ptergressus: fugiẽtes suos hortaꝛ: ut ĩ aduersarios cõuersi illoꝛ impetũ paululũ morarent: simulꝙ admonẽt: ut cõserti nõ palãtes ĩ munitiões castroꝛ quæ proximæ essent: sese reciperẽt. Nec dux tãmẽ his uocibus suos iam ĩ fugam coniectos continere potuit: qn effuso cursu castra uelut salutis suæ spem reliq repeteret: cũ ibi se tueri posse cõfiderẽt. Itaꝙ Sphortiani uictores dum infestius uictos agunt: multos ex iis capiũt: multos multis illatis uulneribus equisꝙ cõfossis cõsternũt. At ubi castra uentũ ẽ quæ una tantũ parte adiri poterãt: cõplures ex braciana manu qbus & animi & corporis inerat uirtus: restiterũt: aditũꝙ duplici repaguloꝛ ordie firmatũ ab hostiũ ingressu enixius defẽdere cœperũt. Muniebat pterea eũ aditũ non tam munitio ea q paucis ante diebus Nicolaus aggeꝛ & uallo instruxerat: q castellũ ꝙ desup instabat: natura & opeꝛ pmunitũ. Sed dum Sphortiani & a fronte & a lateribus hostes tælis pillulis omniꝙ missiliũ genere acrius impetũt: lohánellus arianẽsis ex ptorianis equitibus strenuus & manu ꝓmptus eximioꝙ uectus equo intra repagula audacissime ꝓsilit: quẽ mox alii is atꝙ aliis subsequẽtibus hostes aditu deturbant: qbus plusis cõtinuo cæteri rursus terga dedere: Quod cõspicati q castello psidio erãt: desertis illi co stationibus: fuga & ipsi quoꝙ saluté sibi quæsiere: Nox interim aduẽtarat: & pluuiæ increbuerãt: cũ ĩ hostiũ munitiones post diu multuꝙ p uariam fortunã diei cõsertam pugnã penetratũ est: Vicit tandẽ acerrimu belli ducẽ pertinax alterius fortissimi uiri uirtus. Dein cũ nihil uictoribus impeditũ esse soleat: paulo fere momẽto militibus undiq huc atꝙ illuc pdandi studio discurrẽtibus: castra passim capta sũt atꝙ direpta: ubi magna tupellex inuẽta ẽ mensæ p tabernacula stratæ. cœnæꝙ paratæ. magna armorum uis magnusꝙ equoꝛ numerus: q nõ omnes initio pugnæ iduerãt arma: cũ haud existimarent cõtempto ẽt ducis imperio hostem in tam munitissima castra irruptuꝛ. Magnus pterea captiuoꝛ fuit numerus: q hostis mãus effugerũt: noctis beneficio adiuti salutẽ sibi pepererũt. Ticininus post ꝓfligatũ

fugatumq; exercitū paucis ex suis comitantibus castris excessit: totamq; fer noctem p inuia atq; inculta errauit: nec antea restitit: q; ad montē sicardū ultra Isaurum pisaurēsis agri municipiū sese lōgo grauiq; animi dolore p pe cōfectū recepit. Qui plio superfuerunt: alii Pisaurū alii ī municipia alia p noctem profugerūt. Frāciscus tenebris iā factis: hostiū castris potius mili tibus opulenta præda impeditis ibi manēdum duxit. Alexāder fratris iussu noctem uniuersam ī armis egit: nec sibi nec militibus q; cū eo erant: nec im pedimētis qes ulla data. Multi locoꝝ uiaꝝq; īpiti quærēdis suis totā noctē errabundi mane ī hostiles captas munitiones acciti eodem omnes læti se cōtulerūt. Taddeus quoq; ac socii cū pœne sero Frāciscī ad eos de inito p lio nuncii peruenissent: īcerti qd cōsilii caperēt: tota pœne ea nocte in acie steterunt: ignari ēt eaꝝ reꝝ quæ postea ad montē laureū gestæ fuerāt. Cæte rū Frāciscus hac uictoria parta: agitare animo cœpit: oblatā recuperādæ p uinciæ occasionē haud quaq; ptermittendā: cū prudētis esset: nō minus sciē uictoria uti q; uincere: in primisq; celeritate opus esse: prius q; hostes ex fuga trepidi spiritus reciperēt. Proin instituit biduo post duobus cōiūctis exerci tibus motis inde castris & Picininū persequi quē ī Picenū fugere intellige bat: & ꝓuintiā simul inuadere ac omnibus belli artibus anteaquam hostis uires colligeret: & oppida p̄sidio firmaret: ad deditionē cogere quod haud difficile futuꝝ arbitrabat: si recēti uictoriæ fama ac magno exercitu uictos atq; ex aliis ī oppida alia fugiētes hostes insectaret: si territos si imparatos ac mutabiles natura populos ocius opprimeret: pseueraſſetq; sane Frāciscus q; instituerat: officer p̄sertim q; ea uictoria plane uidebat fortuna: quæ solet ī bello uirtuti maxime cōiuncta plurimū posse: ei admodū fauisse cū & ī priorē rei bellicæ auctoritatē restitutus esset: quæ ꝓp fanēsem inclusio nē nō nihil diminuta uidebat: cū deniq; tot superioribus annis acceptas a Picinino iniurias ultus esset: nisi Sigismūdi petulātia atq; temeritas omnia eius cōsilia pturbasset: Is. n. ut ītellexit Frāciscū in picētes ꝓpediē castra mo tuꝝ: multis incensus querelis eū adiuit: cōmemorareq; cœpit: se fortunas suas omnis p illius dignitate ꝓ cōmodo proq; suoꝝ omniū salute hostibus obiecisse: nihilq; sibi demū reliqui superesse. cōstare iam satis deo īmorta li atq; hominibus: qd ipse tot uno tp̄re ingruētibus hostiū copiis egerit: & qua fide quoue animo oīa ēt durissima ptulerit: Quot p̄terea sui populi fe re oēs & uastitates & incēdia: quot populationes: quot maleficia atq; iniurias nō tam ab hostibus q; ab ipsis ēt amicis perpessi fuerint: neminē esse q ignoraret. Decere ꝓpterea nūc cū uicerint: se quoq; q tot laboꝝ totq; periculoꝝ socius fuerit: earū rerū quas afferre uictoria solet: participē fieri: nec hono ris nec cōmodi cuiusq; omnino expertē ꝙ inde ipse cōsecuturus esset. opor tere hoc tp̄re suos fines ab quotidianis hostiū incursionibus tutos reddere ac curare: ut suis aliquādo quiescēdi facultas ēēt: Pisaurū sibi ī faucibus eē suorū malorū oīum causam: ꝙ cū inter Ariminū Fanūq; latronibus rece ptaculū esse: unde grauia suis quotidie detrimēta inferant: hoc eripiendū esse ex hostiū manibus: nec se quieturū unq;: nisi ī suā redigeret potestatē. nūc superatis fugatisq; hostibus idoneū oblidēdi eius oppugnādiq; tempus esse. hoc se unum petere. hoc quāto maiore posset studio cōtendere. Quod si impetrare nō posset: se haud amplius castra cōsecuturū. Quæ cū audisset Frāciscus: nō potuit nō admirari hominis īsolētiā & grauiter animo nō cō moueri: sed suppressit modestia iram quando sic tempora ferrēt: & aliorū errata ei patiēter ferenda statuit. Quāobrem & si animaduertebat: ubi diu tius p ea loca īmorandū esset: lōge sibi exercituiq; uniuerso multis de cau sis hyberno p̄sertim tp̄re detrimētosum fore: tamē ne oīno illius uolūtati refragari uideret: quē ueluti furētē & ad omne trupe facinus ꝓcliuē uide bat: humaniter respōdit: se nō īmemorē esse eorū oīum quæ recēsuisset suaq; egisset causa: nec ingratum erga eum de se benemeritum unquam fu turū & ob eā rē qcqd cōmodi atq; opis ī se esset: quo eius satisface

ret desyderio: libenter se ꝑstaturꝰ: neꝙ laborē ullū recusaturꝰ: quanuis omnis per eam regionē eo tēpore exercitus cunctatio maximo sibi foret detrimēto. Eo respōso mox hominis extīcta ira & lenitus ē animus. Interim municipes qui cis flumen incolunt: & Pisaurensiū iuris sunt: clade suoꝝ nuncia ta: confestim missis ī castra nunciis sese Frāciſco ꝓmiserūt: quos dein ad faciendā Sigismundo deditionē remisit: ut hominē habēdi cupidū beneficio facilius in officio contineret. Post hæc triduo in iis castris exacto bipartito exercitu supra Pisaurꝰ duxit: ut inde tentaret: si forte ciues nō nulli q Sigismundi rebus ī urbe secreto fauere dicebant: motus aliquos excitarēt. Sigismūdus cū altera exercitus parte traiecto amne Abbatisꝙ mōte recepto: oppidū Candellariā: obsedit: Idꝙ mox uerbis metū oppidanis īcutiens oppugnare adortus est. Frāciſcus ubi uidit spem per ꝺditionē Pisauri potiundi ademptā esse: nec urbē maritimā muro ac fossa ualidā & ꝑsidio insuper ꝓmunitā sibi obsidēdam eē ꝑsertim ꝓ hyemem: ubi tempus nequicq̄ absumpturus esset: ductis ad Nubilariā copiis castriſꝙ circumpositis: cōsedit: qđ est municipiū inter Pisaurꝰ Fanūꝙ pari fere interuallo situm loci natura operē & ꝑsidio munitissimū. Dominabat ꝓ id temporis Pisaurēsibus Galeacius malatesta: q ueritus Sigismūdi īsidias: bracianas ptes sequebat: Picinini q ꝑsidiū paucis āte diebus ī urbē admiserat: cui Fredericus feretrāus ꝑerat q & Pisaurꝰ diligētius seruabat: nequa ibi seditio aut tumultus oriretur: & Nubilariā insuper ualida peditū manu munierat. Hanc admotis muro machinis oppugnāt adortus: post sextū obsidionis diē nullo intermisso tēpoꝝ effecit: ut tentata leui ꝑlio expugnatiōe municipes timore territi mox sese uxores liberos fortunasꝙ suas oēs Franciſci fidei cōmiserīt. Sigismudus interim recepta ꝓ deditionē Candellaria ad Frāciſci castra redierat. Post hæc Nubilaria ī potestatē redacta ualidoꝙ peditū ꝑsidio firmata Frāciſcus motis inde castris: in Picenū uti prius decreuerat: iustis itineribus ire cōtendit: & omniū primū Montēbodiū expugnare aggredit: oppidū in picētibus populo satis frequens: & fertilitate soli opulentū: cuius erat regulus paterno iure Roberthus bodiēsis quē supra noīauimus: ex tribunis equitū braciani exercitus primariū: Sed cū eo die ab exercitu ꝓp cōtinuū hymbrē ægre pugnatū esset: postremo importunus noctis interuētus re infecta ꝑliū diremit. Cæteꝝ oppidani ueriti: ne postridie rursus maiore conatu acrius impeterē tur: ubi illuxit: suam suoꝝq̄ omniū incolumitatē pacti sese Frāciſco ꝓmiserunt. Arx quoꝙ nō multo post sine ullo negotio tradita est. Dum uero Nubilaria oppugnabat: oēs regionis Accolæ qui ultra Metauꝰ ī picentibus Sigismūdo parebant: & hostes primo aduentu ut ostēdimus: defecerāt: ad pristinā sui reguli fidē redierāt: quo tēpore Captabriga quē Frāciſcus de se benemeritū superioribus annis Corinalto ī regiōe oppidō nō postremo donauerat: quo se dum ad regē metu desciuisset: continuerat ad antiq̄ sui ducis fidem reuerterat. Huc cū paulo ante Frāciſcus uxorem Blancam ex Fano ꝓficiſci iussisset: eo illius reuisendi gratia cū paucis deflexit. Interim ne dies frustra cōsumeret: imperauit: ut exercitus ad expugnādū Mōtē nouū nō ꝓcul inde positū ꝓcederet. At Montenouēses quorū iam mētes cognito ꝑterrito finitimorum ꝑiculo: nūciataq̄ deditione: ingens ꝓpe terror occupauerat: futurū existimātes: ut omnis deinceps hostilis impetus in sese uerteret: ad Blancā ꝓperē mittūt: q ei oppidū dedant: uiros: uxores: liberos: ac mulierū ꝑcipue decus cōmēdēt: impetrētq̄ demū: ut ea deprecatrice oēs seruētur incolumes: quos Blāca ꝑbenigne exceptos adhortata est: ut bono essent animo: nihilq̄ hostile timerēt: quos ī suorum numero habitura esset: Quibus dictis domum remisit: nunciumq̄ illis adhibuit: quo eius ꝑsentia deditionē iam factā testaret. Itaq̄ reuersis ī oppidum nunciis oppidani magno timore leuati q ſe Blācæ eiusq̄ nuncii fiducia tutos fore putarēt: & opus curā que oēm de tuēdo oppido ītermittunt: & Frāciſcum de iis quæ cū Blanca egerāt: certiorē facere negligunt: nec postridie eius diei cū exercitus ꝑcurso

res eo primũ appuliſſent:& ordines deinde in ſeſe ueniẽtes proſpicerẽt: oppidũ ſeqꝫ defẽdere parãt: Zarpellionis tantũmodo hortatu q inter primos eo acceſſerat:portas clauſere: ne oppido multitudine incondita p̃dæqꝫ auida repleto p rapinas ſẽſim diriperenꝰ:Sed inſciti quorũ dã fecit:ut pmulti de exercitu partim amicicia partim tuẽdæ ſalutis gratia qꝫ ſibi ab exercitu timerẽt:ĩtroducerenꝰ. Quod cũ animaduertiſſent cæteri q foris manentes cibũ petebãt:nec exaudiebanꝰ:ĩuidia atqꝫ ira pmoti: ſpreto zarpellionis imperio: oẽs uno fere mométo muros defenſoribus uacuos facile undique ſuperãt:oppidũqꝫ ingreſſi portis mox refractis ĩ p̃dam uertũt.Quibus cognitis Frãciſcus eo celeriter accurrẽs miſerabilẽ montinouẽſiũ caſum uxoris p̃ſertim cã permoleſte tulit Quare cõtinuo & oppidanos iam ubiqꝫ p ædes uinctos ſolui iuſſit:& mulieꝝ pudorẽ fãcte ſeruari:Bona uero quoniã multa a multis rapta p̃difficile erat ab occupãtium manibus euelli poſſe militibus habẽda permiſit.Inter hæc Picininus quẽ poſt laureã pugnã ĩ picenum ꝓfugiſſe diximus:data ut oſtẽdimus: Sigiſmũdi cã & ſeſe ex fuga recipiẽdi & ꝓuinciæ rebus cõſulẽdi facultate:cũ in picenũ pueniſſet:accerſitis undique cõfeſtim copiis quæ aut p̃lio abfuerant:aut p noctẽ euaſerãt:primarias ꝓuinciæ urbes atqꝫ oppida p̃ſidio firmauit: adhortatuſqꝫ é:ut ĩ fide manerẽt romanæ eccleſiæ: ſeqꝫ cui nec animus nec uires tuẽdæ ꝓuinciæ deerãt: eis ubi opus eſſet:auxilio affuturꝫ ſpopondit.Poſt hæc cũ ſe Mõticulũ cepiſſet:qꝫ is locus regionis retinẽdæ idoneus ui ſus eſſet:ibi ſe & militum numero & uallo inſuper & aggere cõmunire nõ deſtitit. Frãciſcus motis ex montenouo caſtris: uxoꝝ Corinalti relicta:p medios hoſtes contumaceſqꝫ populos iter faciẽs Firmũ uerſus ire pergit: futurũ arbitratus.ut picentes qui a ſe defecerãt:pœnitẽtia ducti ſi nõ oẽs at ſaltẽ multi cõſpectis ſignis ad eum de recõcilianda gratia mitterẽt:quo defectionis notã uolũtario reditu delerent. Sed quoniã oẽs mœnibus ſeſe cõtinẽtes: cernebãt hoſtẽ p hyemẽ ppetuoſqꝫ fere imbres uelut nouembri menſe & per ſolitudines ꝓgredi :& ſub diuo caſtra facere: quẽ cõmeatu ullaqꝫ alia re iuuabat nemo: ppauci admodũ inter tot populos ad eũ de deditiõe miſerũt.Cũ uero ad Potẽtiã Frãciſcus perueniſſet:& cibariꝝ inopia durius p̃mereꝰ:quo aliqua ex parte exercitũ inſtauraret:Montẽfanũ ui captũ p̃dæ militibus cõceſſit: Quo tp̃re picẽtes q inter Auximũ Ricinatũqꝫ inhabitãt: quoꝝ oppidũ caſtelluficardum nominãt:ſitu & populo haud ignobile: ſeſe ultro Frãciſci fidei tradidere. Quo recepto oppido ac firmo equeſtri p̃ſidio impoſito:ut inde duaꝝ urbium agri per hyemẽ reliq̃ infeſtius uexarenꝰ: Frãciſcus fame ac oĩbus pœne rebus grauius in dies laborãte exercitu:cœpto ĩ itinere pergit: & Potetiam clẽtẽqꝫ trãſgreſſus:ĩ agꝝ firmanũ ducit.Ibi dies aliquot quieti militibus dati:ut ſe a tãtis ĩcõmodis reficerẽt: quæ hactenus per oẽm hyemis cõtumeliã pertulerãt.Vrbs.n.opulẽta & oĩbus rebus quæ ad uiuẽdi uſũ pertinẽt:referta oĩa affatim exercitu ſubminiſtrabat.Per eos dies & Firmani municipes & oppida quãplura quæ ad mõtes pertinẽt: Vnde Piciniũ ſuperioꝝ æſtate puſſũ diximus:ultro ad Frãciſcũ de deditiõe legatos miſerũt: Quare magis atqꝫ magis urbs omni cõmeatu abundaꝝ cœpit: atqꝫ exercitũ libẽtius hubẽriuſqꝫ nutrire. Perſtiterũt ĩ hoſtiũ fide ii dũtaxat municipes quoꝝ oppido Sancto petro abaleo nomẽ ẽ:Firmanis ueteri odio plurimũ ĩferti : q ut magis eo bello finitimis ĩcõmodarẽt:ſeqꝫ tueri poſſẽt : ab hoſte p̃ſidiũ acceperãt:Iacobo gaiuanẽſi p̃fecto uiro impigro & rei militaris perito q ſuperioꝝ anno dũ bello forte oppugnaꝰ:altero captus ẽ oculo. Hos Frãciſcus firmanorũ maxime rogatu priuiq̃ ĩ hyberna exercitũ ſolueret:debellãdos ſibi cẽſuit:ut & ſuos ab ea pte tutos redderet:& firmanorũ precibus ſatiſfaceret. Itaqꝫ oĩbus ad oppugnãdos cõtumaces cõparatis rebus:eo toto exercitu profectus oppidũ caſtris circũdat torméti ſqꝫ dein muro adactis nullũ oppugnãdo tẽpus remittit.At Piciniꝰ cõtra: præmiſſis ĩ pxima oppida quas poterat copiis:Mõtẽgranariũ ſibi delegit:minus quattuor millibus h iii

passuum a Sácto petro distãtẽ :ut ĩde obsessis & mittẽdi auxilii spẽ afferret & ubi p occasionẽ liceret:ferẽdi facultatẽ nõ omitteret. Franciscus post op pugnatũ diu oppidum : q̃ situ muro & p̃sidio muniebaf nõ ĩualido experi ri:statuit: si uĩcer ui posset:& qđ hostis æquo cãpo auderet ĩ pugnã:ne diu tius ibi p tot tãtaq; militũ detrimẽta tp̃s cõsumeret : cũ sub diuo & ĩ luto p summã hyemis asperitatẽ stationes facerẽt: q̃bus solũ tẽtoria tegumento erãt: & eq tũ pabuli inopia tũ hymbribus ac frigoribus paulatim absume banf. Itaq; armato exercitu milites partim oppidũ ĩuadẽr qua parte muro machinis exciso pugnatoribus aditus pateb apparebat:ptim ĩ acie staf iubet ut ad oẽm hostilẽ impetũ parati adessẽt:Qua re animaduersa: obsessi mox ut erat ante cõstitutũ:fumi significatiõe auxiliũ petũt. Sphortiani nihilo tamẽ secius signo tubæ dato ad ruinã ꝓfecti cõstructũ nuper ĩtrorsũ ag gerẽ impetu facto trãscẽdere conanf. Præsidiũ uero oppidaniq; simul auda cius repugnãtes eos lapidibus trabibus cinef calce uiua & feruẽti aqua ac omni demũ missiliũ genere nõ tã ĩgressu ꝓhibebãt : quam ea materia fæ pe desuper obrutos ex summo aggeris fastidio alios p̃cipites dabãt:alios ꝓ cul ĩde repellebãt. Picinius cognito suo⁹ piculo accitis copiis oppido egres sus ĩstructo agmine ĩ Frãciſci castra p editos colles ire cõtẽdit: pauciq; le uis armatuf eq̃tibus p̃missis hostes lacessef studet: ut eos ab inita auerteret pugna. Ea re cũ ĩ Frãciſci castris ad arma sæpe cõclamatũ esset:moxq; toto exercitu tumultuatũ:Frãciſcus q nunq̃ armatũ hostẽ se multo ét impotẽtõ rẽ cõtemnẽdũ. putauit: dimissa illico pugna:ĩ Piciniñ ĩstructis ordinibus sese cõuertit:uniuersis dimicaturus copiis:si apto cãpo pugnãdi copiã face ret. At ille q recẽtioris p̃lii memor acie decertaf nõ audebat:cõtinuo suis ĩ ꝓxima receptacula uersus:unde discesserat:nullo cõmisso p̃lio regredif: & ita Frãciſcus utroq; irrito cõatu ĩ castra rediit. Post hæc dat rursus q̃tiẽdis đmoliẽdisq; aggeribꝰ opã:quos ĩgẽti quodã studio Iacobus noctu suffecerat cuius rei erat maxime peritus:q ut ostẽdimus:dũ Martinẽgum oppugnaba tur:illius p̃sidio tutelæq; ꝓfuerat: nihil tamẽ Frãciſcus q̃ ad expugnãdum oppidũ usui fore putabat:omittit:sed cũ sæpe tẽtata pugna esset : iisdẽ ab hoste semp quas p̃diximus:artibus:duce ꝓturbato ĩtermissa est. Hoc pacto Decẽbri iam exacto mẽse ubi nihil de potiundo oppido Frãciſcus proficere posse uidet:soluẽdã obsidionẽ censuit: ne oĩno p tot re⁹ incommoda exer citus cõficeref :Itaq; copias ĩ hyberna per hũc modum deducẽdas instituit Sigismũdũ ĩ Fanẽses Ariminẽsesq; cũ suis & aliis ex Sphortianis ordinibus nõ nullis remisit:Taddeũ cũ auxiliaribus uenetis ĩ Rauẽnates:cũ Florẽtinis Simonetũ impetrata ab hoste p umbros trãseũdi facultate ĩ Hetruriã redi re iussit Reliquas copias quas secũ p statiua habere licebat: p firmanũ agꝰ ꝓxĩaq; oppida quæ suo tenebãf p̃sidio:collocauit. Ipse in oppido q̃ Sanctã mariam ad georgium picentes nuncupant : uelut ĩ frontibus po sito cũ do mestico equitatu sibi manẽdum duxit. Dum hæc apud Sanctum petrum ge runf:Frãciſcus iusserat: uxorẽ Blancam q̃ sciebat iam esse partui ꝓximam accepta a Picinino fide publica: Firmum proficiſci. Ea cum in magnificis Girifalci arcis ut Firmani uocant:ædibus resedisset : optatum puerperii di em expectabat: ediditque non multo post expectatum parentibus puerum: ad decimum nonum Kal. Februarias:quo die Franciſcus ipse floramontem cui uni sui corporis curã cõmittebat:ad uxorẽ salutandã miserat :Redeũte igif cũ hoc optatissimo nũcio floramonte & quidem noctu:Franciſcus cum uisendæ coniugis tum etiã cõmunicandæ communis lætitiæ gratia:Firmũ & ipse lætus concessit:presertim quod uicta ei iam spes de potiundo uxoris causa Philippi soceri patrimonio susceptа ex sententia prole aucta uideba tur : ob eamque causam cum statuissent parentes ex aui uoluntate infanti nomen imponi: quo & maiore beniuolẽtia principẽ sibi recõciliarẽt & illi imposterũ pueri diligendi initium præberet:mittitur Mediolanũ ad Phi lippũ Gaspar Pisaurẽsis medicus:q eũ rogaret: ut quod uellet: Nepoti nu

p nato nomẽ decerneret. Quod cũ ĩtellixiſſet Philippus lætari ſe plurimũ reſpondit: puero ſua iã ĩgraueſcẽte ætate nato: quẽ deus optimus Maximus ſupſtitẽ diu ſeruaret: & quis honeſtius eſſet: ut a Sphortia paterno auopuer nomen ſumeret: tamẽ ne parẽtibus qđ peteret: negaret: placere ſibi dixit: ut nepoti Galeatio nomẽ eſſet: qđ eius auo prius fuerat: ltaq; hoc reſpõſo Gaſpare ad Franciſcũ reuerſo Galeatio nomen puero inditũ é: duobus promo re cognominibus additis Maria Sphortia: altero a materno: altero a paterno auo acceptis: Per idẽ tẽpus cũ renunciatũ eſſet Eugenio puerũ Firmi Frãciſco natũ: dixiſſe ferũt: alterũ eſſe luciferũ ſua tẽpeſtate oxortũ: nec id quidem mirũ: qđ nõ ſolũ armis Frãciſcũ inſequebatur: ſed ẽt implacabili quodam odio ac maledictis execrationibuſq; in eum acerrime inuehebatur: & illius perdendi maiore in dies ſtudio maioreq; ira incendebatur.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER SEPTIMVS.

Ertio anno belli huius quod in Piceno geſtum eſt ad prima ſigna ueris qđ ueneti ſenatuſcõſulto ſtipendia Franciſco per ſoluẽda decreuerãt ad ea maturius recipienda Sigiſmũdus & pp uicinitatẽ & pp auctoritatẽ hoĩs Venetias miſſus re ex ſnĩa cõfecta cũ Ariminũ reuertiſſet: maiorẽ eius auri partem ĩ ſuum conuertit uſum: partim ornãdi militis cauſa: partĩ qđ diceret: grandẽ pecuniã ex ſtipendio hactenus nõ ſoluto ſibi deberi. Quod uero reliquũ fuit: in eos Frãciſci diſtribuit milites: quos hybernandi cã ex firmano ſecũ in fanẽſem agrũ duxerat. Et q̃uis Frãciſcus parte retentæ pecuniæ ſalte ſibi reddendã ſæpe repetiſſet: nihil tamẽ ob hominis auariciã conſequi unq̃ potuit. Quare ĩ ſũma præſertim inopia graui affectus animi moleſtia: grauiore ĩminentiũ hoſtiũ angebaf cura: Nã cũ eas quæ florentiæ decretæ erant zarpellioni: & aliis q̃buſdã exoluẽdas mãdaſſet: ut ſe ſuoſq; celeriter ad gerendũ bellũ ornaret: nullæ aliæ ſupererãt pecuniæ: q̃bus reliquũ reſarcire poſſet exercitũ: qui erat p̃cipuũ Sphortianæ militiæ robur: oĩa. n. ſupiora bella exhauſerãt: neq; cõparãdæ aliunde uia relinquebaf ulla. Omnia ob id dura illi atq; extrema undiq; reddebãtur. æſtas iã ĩceperat hoſtis paratus ĩminebat: q accepta largiter ab Eugenio Alphonſoq; pecũia exercitũ inſtaurat. Copias ex Vmbria atq; Hetruria in Picenũ accerſitas educere ex hybernis cõtẽdebat. Miſerat p̃terea Alphonſus alias pontifici auxilio copias: quaq; inter reliquos ductores erant Cæſar martinengus & Mannus barriles: quos a Frãciſco ad eũ regẽ tranſiſſe diximus. Hi per Brutioq; fines profecti: cũ truentũ ſupaſſent: Aſculanos rurſus exulũ hortatu multis incurſionibus inſidiiſq; non tã diurnis q̃ nocturnis acrius infeſtare coeperunt: Sed ubi fruſtra p ea loca tp̃us conſumere uiderũt: inde mouẽtes firmanorũ finibus quã propius potuere: appropinquarũt: atq; ex finitimis eccleſiæ oppidis eoq; agros populabãtur: & nõnũq; per clandeſtinas excurſiones ipſam ẽt urbẽ turbabãt: ex quo fiebat: ut a duobus maxĩe lateribus Frãciſcus uno tp̃re magnis hoſtiũ uiribus ita arcte p̃meretur: ut cæteris a terra p̃cluſis itineribus: ſolus dũtaxat maritimus illi tutus relinqueretur aditus qua ex Venetia Illyrico Dalmatia ac flaminia abunde tæla arma eq & quæ bello uſui erãt: ĩportabãtur. His tot Frãciſcus anguſtiis preſſus cogit rurſus ad uenetos florentinoſq; legatos mittere: q non militũ ſed pecuniæ auxilia p amiciciæ fœderiſq; ius peterent: & qđ facturi eſſent: celeriter efficerẽt: ſi ſe incolumẽ ſi uictorẽ cuperẽt: At illi q̃q; pro Franciſci ſalute oĩa ſe p̃ſtituros dicebãt: tamẽ ægre ac perparce nimiũ pecunias ſubminiſtrabant qđ bella ſuis finibus remota haud multifacerẽt: rẽq; periclitantis amici negligẽtius apud ſe agi pateret. Interĩ ĩ firmão hĩc atq; ĩde crebræ ĩcurſiones fieri p̃lia ĩterdũ ad ipas uſq; urbis portas ꝺmitti: Nã ad ꝺxterã Taraconẽſes ad ſiniſtram braciani infeſtius uexabant. Frãciſcus cũ eo eq tatu quẽ Firmi

habebat:populosq; frequẽti urbe egressus:patefactis sæpe insidiis hostes re pellebat:fugabatq;:quos multi in ipsa fuga capiebãtur. Picininus oppida quæ ad montes sunt:multis excursionibus fatigabat. Huic zarpellio impi gre obstabat:plia nõnunq; leui tamen manu cõserebãtur : demum magnis utrinq; uiribus dimicatũ é. zarpellio. n. cũ p suos exploratores cognouisset Nicolaũ picininũ magno cũ equitatu ad montẽ miloné die insequẽti pro fecturũ spe eius oppidi p proditionẽ potiundi:quo maiore põt p noctẽ mi litum coacto numero uersus ea loca ire cõtẽdit:seq; per insidias luce nõdũ exorta occultat:q ubi uidit Picininũ Potẽtiã q proximus erat amnis:omni bus suis copiis trãsisse:missa celeriter equitatus parte ad eius fluminis pon tem:qua erat hosti oĩno redeundũ:cũ parte reliqua insidias egressus:tanto est eũ clamore atq; impetu adortus:ut cũ ferre diutius uim non posset ĩ fu gam uerteret:Cuius milites cũ eodẽ quo uenerãt:itinere reuerterẽt: ii qdẽ existimãtes nullã esse ante se hostilẽ manũ:ad unũ fere capti sunt: At Nico laus ut aĩaduertit:id sibi inopinato accidisse cũ nulla euadendi daret po testas:in eã se pistrini turriculã recepit:quæ ꝓxima oblata est non longe a monticulo distans. zarpellio aũt cũ iã nox appropinquaret:nec ulla sibi ex pugnãdæ turriculæ facultas adesset. uictor in sua statua reuertit. Postridie eius diei oẽs ordinũ ꝑfectos quos egerat Firmũ ad Frãciscũ misit:quos ille iccirco asseruari iussit:ne eoꝝ opa aduersum sese p æstatem Picininus uti posset. Post hac in multos dies hostis nõ est ausus nec ita late uagari:nec ut ante cõsueuerat:regionẽ incursionibus ĩfestare. Per idẽ tꝑus Mannus barri les q superiore anno ut docuimus:a Frãciscо ad Alphonsum discuerat:no uo se beneficio ꝑteriti errati turpitudinẽ delere ratus:cũ esset ex altera fir mani agri parte:relicta omnino Taraconẽsi factione:ad antiquã sui ducis fidẽ cũ uniuerso suo eqtatu rediit:a Frãciscо ꝓbenigne exceptus. Nec mul tis post inde diebus zarpellio ut erat homo non minus pecuniæ ac ꝑdæ q̃ gloriæ cupidus cũ intelligeret ex iis locis ubi p hyemẽ fuisset: se parũ seu nihil ĩ dies reliquos emoluméti cõsecuturũ:Frãciscо psuasit longe utilius fore:si se cũ suis sineret ad Montẽfanũ cõcedere:qđ oppidũ ut supra ostẽ dimus:supiore hyeme uersum extiterat ĩ ꝑdã:qđ multo maiorẽ ex eo loco opportunitatẽ ad depopulãdos Auximanoꝝ ricinatẽsiũq; agros & ad infe rendũ finitimis bellũ:q̃ ex firmano montanaq; regione habiturus esset:un de populis ét ꝓximis q eius fidẽ sequebãt:facilius ubi opus foret:auxilio es se posset. Quo ubi peruenit:tot ac tã grauia finitimis oĩbus quos ꝑdixerat detrimẽta ĩferre cœpit:tãtũq; oĩum animis terrorẽ iniecit:ut eoꝝ oppidis egredi amplius auderet nemo:qbus rebus nõ tã regionis incolæ q̃ Cardina lis Dominicus capranicus Eugenii pontificis legatus:q Ricinati se contine bat:ꝓmoti ad Nicolaũ mittũt oratũ:ut ꝓpere miseris auxiliaret:neue din tius pateret:ut suos ante oculos tot malis tot iniuriis Pro eccleſiæ dei cau sa:cuius ipse esset defensor:afficerẽt. Quoꝝ Picininus ꝑcibus cõpulsis: edu ctis celeriter copiis eo ꝓficiscit. Eius aduẽtu zarpellio finitĩos bello lacesse re desistit. cũ hosti ꝓpter copiaꝝ paucitatẽ multo inferior esset : nec ob id ante solebat:prodire in apertos cãpos audet:pugnãdi tamẽ potestatẽ facie bat:ob eãq; re cõmittebãt magnis utrinq; uiribus haud ꝓcul oppidi mœni bus ꝑlia equestria fere quotidie. Miserat zarpellio prius q̃ hostis aduenisset quo expeditior esset:& manus cũ hoste liberius cõserere posset. Appinianũ oĩa sua suoꝝ q; ĩpedimẽta:ubi tuta fore putabat:qđ qdẽ oppidũ in picenti bus é nõ magni ambitus neq; magni muniméti sed ĩcolis tamẽ frequens & Sphortiano nomini deditissimũ. At Nicolaus ubi nihil ad Montẽfanũ ꝓfi cere posse animaduertit:sed multis magnisq; quotidie detrimẽtis affici: re licto zarpellione:ad castellũficardum auximanis & ricinatensibus infestissi mum signa uertit eo aĩo ut uel per obsidionẽ uel per agrorũ deuastationẽ ĩ põtatẽ redigeret:Qua re zarpellio cognita : ueritusne oppidani periculi metu territi. hosti se dederent. eo ingenti celeritate prius quam hostis

eodem appelleret: ſuos deducit. Quod ubi Picininus cognouit: admiratus Zarpellionis nõ tã audaciã q̃ celeritatẽ: iudicauit oppidũ neq; oppugnãdũ ſibi neq; obſidẽdũ: ſed ad locũ q ad beatã Mariã de laureto appellatur: cõceſſit. Ibi caſtra ponit: quo a mari ad zarpellionẽ adit us: unde cõmeatus importabãtur: intercluderẽtur. Ibi dũ īmoratur: zarpellionis calliditate nouo ac inopinato & nõ q̃dẽ mediocri: uniuerſus pœne eius exercitus dãno afficitur. Nã p meredianũ quintilis ſolẽ iniecto p militũ tabernacula ex ſtipula aridaq; materia cõſtructa pluribus locis igne: magna extemplo excitantur incendia: Flamæ ubiq; tãta pernicitate ferũt flantibus uẽtis: ut totis fere caſtris uno tpre cõſpicerẽt. Ea de re pterritis tãto caſu militibus: correptis illico armis eq; ſq; inephippiatis & q̃d offerebat rapto q; ſq; flamaꝝ īpetũ effugere cõtẽdit: q cq̃d in caſtris relictũ ẽ: ignis cõſumpſit. Hoc detrimẽto acceptо Picininus maiore ſtudio maioreq; ira agitare aĩo cœpit: quibus modis: qbuſue artibus zarpellionẽ fallere: ſuos recentibus dãnis reſarcire: acceptaſq; ſæpe ignominias delere poſſet. Hæc igit cogitãti occurrit: hoſtis impedimenta eſſe oĩa Appinianũ ſine ullo militũ p̃ſidio collata. Itaq; zarpellione ītermiſſo nocte ītẽpeſta magno oĩum ſilẽtio caſtra mouet: Appinianũq; q̃ citiſſime põt: cõtẽdit: & pterritis tã repentino hoſti ũ aduẽtu appinianenſibus deditioneq; ob id cõfeſtim facta zarpellionis eiusq; ſocioꝝ īpedimẽtis ac bonis oĩbus ſine ullo negocio potit. Interim Frãciſcus Sigiſmũdo īperat ut oĩbus eius copiis & reliqs itẽ Sphortianis quæ p oppida ac mũicipia ſua hyemarãt: cõfeſtim p Sẽnãgalliã Anconitanoꝝq; fines: Auximũ inter & Ricinatũ caſtra firmaret: q̃d eo ſtatim zarpellio ut iuſſerat, pficiſceret. quo ſibi adiuncto hoſtis īpetũ ſatis reprimi poſſe putabat: p̃terea ſe ꝓpediẽ cũ reliquo exrcitu quẽ in firmano hebebat: & ob pecuniæ inopiã adhuc educi nõ poterat: eodẽ acceſſuꝝ: ſeq; eis adiunctuꝝ affirmat. Sigiſmũdus īperata faciẽs coactis undiq; copiis ex fano mouet: & ad deſtinatũ locũ ire cõtẽdit: cuius de aduẽtu zarpellio mox certior factus: Sigiſmũdũ p nũcios hortatur ne inde ubi eſſet: diſcederet: edoceq; : ſe cum ſuis ad eũ maturaturũ q̃celerrime. Sed Sigiſmũdus ſeu q̃d timeret hoſtẽ: ſeu q̃d Franciſcũ uĩcere nollet: haud ſibi diutius ibi manẽdũ ſtatuit: & die tertia prima luce inde mouet: atq; oĩbus copiis eodẽ quo uenerat: itinere regrediẽs: nõ prius reſtitit: quã Fanũ puenit. Is tã repentinus īopinatuſq; Sigiſmũdi in priã reditus magnã ſane Frãciſci aĩo moleſtiã intulit. qppe inter tot difficultates qbus undiq; ꝑmebat: ea potiſſimũ nouitate ī maximã ꝓpe reꝝ ſuarũ deſperationẽ deductus eſſet: q̃d aduerſariũ uidebat magnis uiribus p patẽtiſſimos cãpos īpune uagãtẽ: q cq̃d oppidorũ in ſua poteſtate reliqui erat: paulatĩ ad defectionem cõpellere: quæ p ſupioré hyemẽ magno ſuorũ oĩum labore atq; incõmodo ipſe recuperaſſet: nec quẽadmõm tã īminenti periculo occurreret: ulla ſibi īpræſentia facultas dabat. Nã pecunias quæ ei ab uenetis florentini q̃ debebãtur. ſine qbus copiæ reliquæ nec inſtrui nec educi poterãt: uix ꝑpaucas excudere licebat. Accedebat ad hæc incõmoda: q̃d Alphonſus per eoſdẽ dies & Eugenii põtificis & Nicolai picinini uictus p̃cibus claſſem triremiũ octo egregiæ īſtructã ī mare ſuperũ miſerat: quæ cũ ex īprouiſo ſuorum ante portũ infeſta in anchoris cõſtitiſſet: multa nauigia cepit: quæ eo paulo ante exonerandi gratia uenerant. & alia itẽ multa quæ cum nihil hoſtile timerẽt: cibaria equos arma & alia quidem ad belli uſum neceſſaria eodem comportabant: Qua re factum eſt: ut cũ multis antea Franciſcus difficultatibus premereꝝ: tum multo maioribus undiq; obſeſſus durius urgeri cœperit. Verum & ſi his tot tãtiſq; malis uno tpre exagitabatur: neq; animus neque conſilium ad perferendas calamitates ei deerat: omnia enim qua cunque poterat uia tentabat: omnia conabatur: quibus aliquod ſuæ ſuorũque ſaluti remedium inueniret. Cæterum zarpellio hoſtis uiribus amplius reſiſtere poſſe diffiſus. amiſſis præſertim impedimentis ſuiſque inopia rei frumentariæ laborantibus maritimo aditu gotholanorum triremibus:

intercluſo redire in firmanũ ſtatuit. Itaq; de prima uigilia magno omniũ ſilentio ex caſtelloficardo moues totã nocte iit. nec reſtitit: donec ad Tẽnã fluuiũ nõ longe a Firmo totis copiis ĩcolumis puenit. At Nicolaus ut Zar pellionis ĩde abitũ cognouit: liberatus aliquãdo illius moleſtiis: caſtellum fi cardũ auximanis ricinatẽſibusq; maxime ſollicitãtibus obſedit: oppugnare q; cõtendit. Dũ hæc gerunt: Philippus picinini uidẽdi coráq; de rebus ſum mis colloquẽdi cupidus ad eũ nouiſſime miſſit Frãciſcũ landrianũ ex pur puratis ſuis: q illũ hortaret: ac moneret: ut factis cũ Franciſco induciis exer cituſq; cura Franciſco filio demãdata ipſe Mediolanũ ad ſe maturaret. De in Franciſcũ Sphortiã p landrianũ eundẽ legatũ rogat: ne inducias cũ Pici nino aſperner. Qua re audita Frãciſcus: tũ ut Philippo obſeq uideret: tum ut ſpaciũ iterĩ haberet ſuis rebus proſpiciendi p̃mentibus undiq; difficultati bus ſe nõ recuſaturꝰ reſpondit: quo minus petitæ fierẽt inducie. Verũ Ni colaus pontificis legato corã nõ recuſante modo: ſed acclamãte dixit: haud ſibi licere negãte Pontifice cuius res in primis agebat: ĩduciaꝰ fœdera per cutere. Paulo tamẽ poſt ut Philippi mandatis obtẽperaret: Eugenio ẽt cõtra dicente moderãdi exercitus cura Frãciſco filio relicta ipſe cæteris p̃termiſ ſis rebus ex caſtris diſcedit: & p urbinates flaminiáq; nulla itineris ĩtermiſ ſione facta Mediolanũ ad Philippũ uenit: a quo magno honore magnaque oĩum lætitia exceptus ẽ. Inter hæc q caſtrofricardo obſidebãtur: cũ aliquã diu ægre obſidionẽ ſuſtinuiſſent: in multis difficultatibus cõſtituti ac ĩtol lerabili aquationis penuria laborãtes Sphortiani tandẽ p̃ſidii incolumita tem pacti ſeſe ac oppidũ pontificis legato p̃miſere. Caſtelloficardo recepto Franciſcus picininus uniuerſo exercitu firmũ uerſus ſigna uertit eo cõſilio ut ſi ſine ſuo ſuoꝰq; periculo fieri poſſet: regias copias quæ ad alterã eius urbis partẽ ut demonſtratũ ẽ: uagabãt: ſibi adiungeret: nec ꝑcul macerata caſtra loco p̃munito dies plures habuit. At Frãciſcus Sphortia ĩminẽtis ho ſtis ĩgenti cura ſollicitus: cũ uideret nullã ſibi auxilii ſpem relictã: nec ſatis fideret regionis accolis: q nondũ ad hoſtẽ deſciuerãt: qđ unũ poſtremo ad ſuã ſaluté remediũ ab fortuna relictũ uidebat: ſtatuit experiri. Copias oẽs ipſas ẽt quæ oppidis p̃ſidio erãt: incredibili celeritate cõtrahit: & aureis nũ mis ſingulis in ſingulos deſcriptos eqtes peditesq; diſtributis q tũ forte e florẽtia allati fuerãt: ĩperat uti q ſq; dieꝰ octo uiaticũ cõparet: ſecumq; affe rat eo qdẽ cõſilio atq; aĩo: ut hoſtes ubicũq; eſſent: inuaderet: ultimáq; præ lii fortunã experiret. Quod cõſiliũ ipſi ẽt Philippo lr̃is ſignificãdum cura uit: affirmãs ſe eos: ſi nõ expectarẽt: quocũq; irẽt: quocunq; deflecterent: etiã ad ultimos uſq; terræ fines p̃ſecuturũ. Itaq; moues bidui itinere ad locum quẽ urbẽ Aluia uocãt: ab hoſtiũ caſtris ad quattuor paſſuũ millia puenit. Ibi dũ eſſet: ab exploratoribus cognoſcit: ſe nullis artibus hoſti noceꝰ poſſe qđ loco undiq; munitiſſimo caſtra haberet: qđ ubi accepit: ingẽti mox dolo re afficiꝰ: qđ exacto uiatici tp̃re nõ uidebat quẽadmõm eo tã anguſto tamq; piculoſo reꝰ ſtatu ſine pecuniis ſine cõmeatu exercitũ amplius alere conti nereq; poſſet: cũ neq; progrediendũ ſibi neq; regredi endũ iudicaret. Vereba tur. n. ne populi q adhuc ei parebãt: ut ẽ Picẽtũ genus inſidũ atq; mobile & rerũ nouarũ cupidũ: rebellione cõcitata accerſitis hoſtibus ſeu braciáis ſeu taraconẽſibus q ut diximus: & a tergo: & a fronte ĩminebant: iis ſeſe dede rent. Cũ hæc eſſet rerũ condicio. uarios cogitatus uariaq; cõſilia Frãciſcus agitare animo cœpit: & cũ tandẽ ſtatuiſſet: cũ paucis: exercitu ubi erat: relic to p noctis ſilẽtia Fanũ petere: quo non ſine magno periculo per hoſtium fines & locorum anguſtias per tam longum iter ſe recipere poterat eo qui dem conſilio: ut experiretur quibuſcunq; poſſet precibus Sigiſmũdũ flecte re aut ad redeundum cum ſuis in picentes: aut ſi id recuſaret: uel copias ſu as omnes uel partem ſibi ſaltẽ concederet: cum eſſet in tanta rerum deſpe ratione: illi fortuna illuxit benignior. Nam hæc eadem animo uoluntati ei allatus eſt ab exploratoribus nũcius hoſtes eodem die mane e loco ubi iam

consederãt:munitissimo discessisse:& ad montẽ ulmeũ castra firmasse. quĩ erat locus satis æquus nec tamẽ ĩmunitus:qđ & a tergo oppidũ ipm impẽ debat:& a fronte ciente muniebaf amne:ad dexterã amica oppida aderant: unde uis nulla inferri poterat:ad sinistrã uero qua Sphortianis patebat aditus:collis ĩminebat ad amnẽ usq; ꝑpetuus:unde ad ipm usq; collẽ palus intercedebat:& molendini cuiusdã ꝓterea aquæductus qbus trãsitus ea difficilis admõm reddebaf.Frãciscus eo accepto nuncio ingẽti prope cura liberatus gaudiũ uiresq; aĩo resumpsit:qđ hostes ubi maxĩe optabat:castra posuissent:quæ a suis castris nõ ꝑcul tria passuũ millia distabãt. Itaq; eo die struẽdis ꝑuidendisq; rebus intẽdit:itinera qua hostes aggressurus esset:missis & regionis & rei bellicæ peritis diligẽter explorat:Postridie prima luce oĩ ornato exercitu ordinibusq; more suo ad dimicãdũ instructis in hostem infestis signis ire cõtendit.Sed ubi ordines primi ad planicié appropĩqua re cœperũt:quæ patet ad imũ collis:cuius mentionẽ fecimus:sistere oés iubet:ac uniuerso peditatu ꝑmisso demõstrat:quot quibusq; locis hostes sint adoriundi:qui iã ꝑ collẽ ad paludẽ usq; dispositi in armis cõspiciebãt:magnisq; clamoribus atq; ululatibus terrere Sphortianos conabãt. Dein Frãciscus suas oés oculis cohortes plustrat:singillatimq; appellãs hortaf:ut posito metu pristinæ uirtutis memores bono essent aĩo:qđ eo die qui ueneris erat decimo Kal.Septembres die inquã Sphortianis fausto atq; felici certã ex hoste uictoriã reportarẽt:meminerintq; quos nunc cernerẽt:eosdem esse quos sæpe:& præsertim superiore anno apud Laureũ montẽ sua ipsi uirtute ꝑfligassent His dictis qsq; aĩo erecto ingẽti desyderio expectabant:ut hostes liceret mox ĩuadere:manusq; cõserere:uixq; loco cõtineri poterãt ĩter sese fremẽtes quin in ꝓximos irrũperẽt.Cõtra uero braciani timore haud paruo pculsi qd acturi sint:aut qđ cõsiliũ sibi capiẽdũ esset:incerti uidebãtur. Nã Frãciscus Picininus eoꝝ dux:ut inducias peterẽt ab hoste:cõuocato cõcilio suadebat:sententiãq; suã eo maxime argumẽto tueri conabaf:qđ .Nicolaũ ꝓrem e castris discedẽtẽ se admonuisse asseuerabat:ut occasiõe alicũ de oblata potissimũ ꝓ exercitus salute fieri inducias peteret : quas hostem Philippi ꝑcipue cã minime negaturũ arbitrabaf.Sed Dominicus malatesta Roberthus bodiẽsis & Iacobus guiuanẽsis eã sententiã plurimũ dãnabant : turpissimũ piculosissimũq; iudicãtes:se ab hoste armato & ad pugnãdũ parato ĩducias deꝑcari:qđ plus ĩde animi atq; uiriũ hostes sumpturi essent : suis cõtra minueret animus.Hanc picinini sententiã cæteris exercitus ductoribus acri oone ĩprobãtibus:Apostolicus legatus interim multitudinem ad fortiter pugnandũ obnixe hortabaf:singulis q pro sacrosancta Romana ecclesia ĩ pugna obirẽt uitã ꝓmittens æternã:cõtra uero aduersantibus dã nationẽ interminabaf.Sed hanc legati oonem aut negligebãt oés: aut oio cõtinebãt:ut solẽt hoĩnes bello maxime & armis assueti religioni animæq; saluti parũ dediti.At Frãciscus Sphortia rebus ĩ hostiũ cõspectu ꝓ ĩnia dispositis militibusq; corpora celeriter curare iussis dat signũ hostes quadripartito exercitu alacriter inuadere.Alexãder primũ parte copiaꝝ sumpta dextro latere eos ĩpetit:q magnã iã collis partẽ tenere cõspiciebaf.Hunc dulcius anguillarianus ad læuã paulo sehorsum ualido eqtatu sequit.Deĩ Mãnus bariles alia equestri manu ad læuã itẽ nõ multo iteruallo collẽ subit:postremus oĩum zarpellio ꝑ planicié quæ ĩter collẽ flumenq; & paludẽ ĩtercedit:cõfertissimo agmine ĩ hostes fert alacriter.Sed qui tribus ptibus tripliciq; ordine per cliuum subire collẽ conabãt:primo ipetu facto de superiore loco repulsi tardãtur.zarpellio aũt primo aggressu hostes loco deturbat:& trans fossam ĩtra tabernacula redire cõpellit: fossa erat ita undiq; artificio & uepribus munita:ut nisi solo aditu & eo qdẽ pangusto trãsiri posset:hunc Dominicus & Roberthus magnis uiribus seruare conantes Sphortianis acriter ptinaciterq; resistebãt:At Frãciscus ubi aĩaduertit: uos nulla ex ꝑte ꝑpter locoꝝ iniqtatẽ hostes depellere posse. imperat Alexan

dro:ut per collis radices ad dexterā tā diu celeriter ꝓgrediatur:donec eo ꝓ ueniat:unde hostes abessent.Ille uero impigre audenterq; īperata faciēs col lem ascensu facilē repugnātibus nullis mox supat:atq; magno īpetu uelut de supiore loco in hostes cōuersus eos pturbat:quos cū ægre a frōte resiste re cœpissent:fundit:fugatq;.Ea re feliciter gesta cæteri q ad collis radices cōstiterāt:quos hinc Dulcius hinc Mānus ducebāt:collē & ipsi magnis undi q; sublatis clamoribus cōscendūt.Sed cū esset tuendi collis negociū Frāciſ co Picinino una cū Carolo Bracii filio & Iacobo gaiuanēsi datum : Carolus ubi de exercitu actū esse neq; ullā salutis spem relictā uidet:terga uertit:fœ daq; fuga una cū suis salutē petit:ac ꝓ media hostium castra quæ suis locis cū ipedimētis oībus eo die Frāciscus reliquerat:cōcitatis calcaribus equis nō prius ab itinere destitit:q; tutū in locū Camertiūq; fines peruenit:unde data pauli sp militibus quiete ꝓfugus in agrū perusinū se recepit:reliq ue ro cursu in castra sese receperūt.Vbi cū aliquādiu īstaurato ꝓlio acriter re pugnassent:tādē Sphortianis undiq; ptinacissime urgētibus terga dant : pa lanteq; alii capiūtur:alii fuga ī ꝓxima oppida se recipiunt:alii aliis se ad dunt:q ad fossam uti ostēdimus:fortissime pugnabāt.Hic.n. braciani non nūq; coactis uiribus aditū trāsibāt:Sphortianosq; ad tæli fere iactum loco amouebāt.Quod Frāciscus corā cōspicatus suos acriter increpabat ignauie accusans:quod hostibus sæpe cessissent:cū illi iidē essent:qbus cū initio pu gnā inissent.quosq; primo cōgressu repulissent:Dein eos cohortatus ꝓliū īstaurabat:recētioresq; fessis submittebat.Deniq; eo res deducta est:ut cum maxime Sphortiani equos sæpe acclamātes subsidiū implorarēt:necesse sue rit:eosq cōfertissima cohorte q uelut pugnātiū arcē intactā seruabat:signa custodiebāt loco suo relictis signis in hostes ꝓcedere:qđ neq; aliæ ꝓlio īte græ superant:oēs.n.se pugnæ inseruerāt.At Frāciscus cū uideret:nullas si bi amplius copias ad submittēdū laborātibus ītegras supereſſe:hac usus est calliditate.Eqtū pueros oēs ac inermē inutilēq; multitudinē quæ ad signa ut eo casu fieri solet:cōfugerat:palatos exēplo cogit:& tris ī ptes diuidit:iu betq; singulos sumptis manu hastis ī acie cōsisteretut cohortes adhuc inte gras pugnæq; paratas nō tā hostibus q; suis extare sibi uideret:quo ēt cōti nēter īmittebāt:pducebantq; more militari apud Italos iādiu seruato :qui ex hostibus capiebāt:Ex quo fiebat:ut & armatoꝝ numerus & spectaculū augeret:Dum per huuc modū acerime ad uadū dimicat:Frāciscus aīo ingē ti huc atq; illuc accurrēs:suos ut erat usui:aut acriter increpabat:aut in pu gnam uæhemēter accendebat.nec dū.n.intellexerat hostes supiore pte fu sos oīno fugatosq; cessisse:Dū sic pugnat:fit forte fortuna īopināti Frāciſ co obuiā hostilis manupulus ex colle ī planū strictis gladiis fugiēs illi inq; hac illac ut ꝓdiximus īter suos nudo capite discurrēti quo ubi opus esset ꝓ uidēdis rebus liberior adesset: quos ille ubi agnouit:galeā qua caput tegē ret:sibi clamat afferri .Vexꝝ eius armiger dū equitē ab hostibus fugientem illius capiēdi auiditate ductus obstinate insequ:longius īde abierat : ita ut duci tā ꝓsenti piculo galeā afferre nō posset.Sed tāta erat Frāciſci ēt apud hostes gra atq; maiestas.ut &si hostibus ipsis facultas esset illius īpune uel capiēdi uel pdēdi eū tamē intactū incolumēq; relinquerēt:hi āt milites pau lo post cū in Frāciſci ueniſſent potestatē:collati in hostē officii fructum cu mulatissime rettulerunt:Inter hæc dū Roberthus & Dominicus magnobra cianoꝝ coacto robore ad fossam pertinacissime resisterent:nullaq; sæpe li cet a fronte ui facta loco pelli posset:pugnaq; magis atq; magis increscee ret:multi utrinq; cadebāt:inter reliquos Sphortianos Litius palaganus tra nensis ex ꝓfectis eqtū fortissime pugnas accepto in occipite uulnere occu buit.uir sane nobili loco natus:uiribusq; & corporis & animi insignis.At postcaquam Alexander ut docuimus hostiū:castris impedimētisq; potitus ē:cū uero paruus militū numerus coactus esset.eorum præsertim q nihil lucri consecuti erāt:prædæ auiditate impulsi eos ad fossā pugnātes hostes

a tergo adoriũtur.q nõdũ ſuos iã profligatos audierãt:qua re braciani tum & a fronte & a tergo uno eodẽq; tpre magnis undiq; uiribus:preſſi cedere: ſeq; fugæ mãdare coacti maiore ex pte capti ſunt.Dominicus & Roberthus cũ paucis p medios hoſtes iã parta uictoria nullũ ſeruãtes ordinẽ ĩ oppidũ qđ monte cuſariũ picentes uocãt:primũ:dein recinatũ fuga ſe recipiunt: Quo paulo ante Iacobus Nicolai filius cũ altero Iacobo de quo ſupra mentionem fecimus:appulerat Frãciſcus picininus eodẽ loco ab hoſtibus circũuentus deſperata ſalute equo deſiliẽs:arma exuit:unoq; tãtũ milite ex ordine pedeſtri corpore ĩ primis robuſto & audaci ſibi addito paludẽ ingreſſus delituit:eo aĩo:ut ea iter faciẽs hoſtiũ manus euaderet. Sed miles quẽ ſibi ſociũ aſſumpſerat:cũ a zarpellione paucis ante diebus ad eũ fugiſſet:exiſti mauit:ſi hoſtiũ ducẽ captiuum traderet:ſe facile ſibi zarpellionẽ cõciliaturum:itaq; qđ trãsfuga facinus agitauit:aĩo mox pficit:Picininumq; ad zarpellionẽ pducit captiuũ:a quo dein cũ ad Frãciſcũ duceret: multis eundo cõuiciis contumeliiſq; afficiebat:huic Frãciſcus obuiã factus zarpellionem ea de re uæheméter accuſauit.Cardinalis aũt Capranicus abiecto pileo abiectoq; pallio exuta ẽt linea exterula ab uictoribus eodẽ fugiẽs cõphenditur: multiſq; uerberibus cæditur:q interpellatus ut eis ſeſe dederet:illos male agere reſpondit:quãdoqdẽ Frãciſci Sphortiæ ſacerdotẽ cæderẽt fugientes hoſtes:quo ipſe aliqd lucrareť:inſequẽtẽ:eaq; de re ſe Franciſco aliquãdo querimoniã allaturũ.Hac inſigni uictoria parta:cũ iã dies occideret: Franciſco uiſum eſt iiſdẽ hoſtiũ caſtris cõmorandũ:proin nocte iã facta eo ĩpe dimenta ſui exercitus adduci iuſſit:Vlmenſiũq; inſuper oppidũ qđ prope ĩpendebat:diligẽter cuſtodiri:ne hoſtes q ſe eo receperãt:abire inde poſſent Poſtridie eius diei oppidani miſſis ad Frãciſcũ de deditione legatis ſeſe oppidũ & qcqd in eo erat ex hoſtibus collatũ eius poteſtati tradiderũt: quæ qdẽ res ad magnũ uictoriæ cumulũ acceſſit:cũ ibi ingẽs prope non tã militum & equoꝝ quã reꝝ pcioſarũ numerus reptus ſit. His rebus feliciter geſtis:cũ captiuoꝝ numerũ Franciſcus ſcire uoluiſſet:habito oĩum cenſu ex quattuor eccleſiaſtici totius exercitus ptibus tris & amplius captas eſſe cõperit.Inter quos Angelus Rhonco copiarũ pontificis ductor & tribunorum equitũ centurionũq; maior pars reperta ẽ.Incredibile eſt:qbus uerbis qbus uocibus qbuſue nõ ſolũ gemitibus ſed fletibus & ſuſpiriis ẽt braciani ĩ caſtris captiui ſuã calamitatẽ lamentaréť:pſertim qđ ĩtra anni ſpaciũ bis fuſi pfligatiq; eſſent ſuis rebus amiſſis oĩbus.Sphortianos contra:fortunatos eſſe diceréť:quos deus ĩ oẽ tps uictores eſſe uoluiſſet. Quãobrẽ multi ex iis braciana amplius ſigna ſeq nolle affirmabãt:Erat tũ forte ĩ Sphortianis caſtris Iohãnes qdã petra ſãcta nobilis Mediolenẽſis Blãcæ Mariæ familiaris: q ĩpetrata paulo ante ĩ pſiã redeũdi uenia:eo uenerat.Is adeo bracianæ pti afficieba:ut p dolore acceptæ cladis furens amẽsq; factus dies noctesq; caſtra peruaderet:& tot furoris & ĩſaniæ ediderit arguméta:ut eũ uiculis coerceri neceſſe fuerit.Cæterũ tertio q ĩſecutus ẽ:die Frãciſcus proxio Maceratẽſiũ oppido apud picẽtes nõ ignobili uictoré ac oĩum pœne rerũ copia affluẽtẽ exercitum admouit.Idq; dedẽtibus ſeſe continuo oppidanis nullo negotio ĩ põtaté accepit:eodẽq; mõ Sãctum ſeuerinum:ubi eo peruenit:ĩ fidẽ recepit.Dein Cingulum profectus oppidum mõtibus ſitum & undiq; ut oſtẽdimus:munitiſſimum obſedit:quod cum ob admiſſum põtificis p̃ſidium deditionis cõdiciones oppidani recuſaréť:machinis oppugnare cõtẽdit Sed eccleſiaſticis diffiſi auxiliis ſeſe atq; oppidum p̃ſidio ĩcoluми intra octauum obſidionis diẽ Frãciſco dediderunt Nullo exĩde ĩtermiſſo tpre copiis ad urbẽ Hæſium traductis caſtriſq; in coronã poſitis triduo poſtq; eo uentum eſt:ſeſe ciues cum arce uoluntaria deditione Franciſco permiſere Poſthæc nullo ĩtermiſſo tpre Serrã ſancti clerici obſedit:oppidum mõtana regione poſitum Fabrianoq; propĩquum ac natura loci opere & pedeſtri ĩſuper p̃ſidio permunitum:qbus rebus factũ eſt.ut ad deditionem oppidã

difficiliores redderēf:& tormētis multo labore muro adactis dies amplius octo ea oppugnatio Frāciscū moraref.Sed magna tādē muri pte diruta cū expugnari uniuersis copiis tris ī ptes diuisis tētatū esset: obtineri non potuit:Nā Sāctinus rippēsis p̄sidii p̄fectus uir & aīo & solertia p̄stās:ita repente structo ītrorsum agere ꝓuidit:ut facile īgressu Sphortiani ꝓhiberēf. Pugnatū ē eo die ab hora circiter nona usq; ad solis occasum utrinq; enixissime:qua in pugna cōplures ex Sphortianis uulnerati sunt:& in iis Alexāder q ī nate sagitta uulnus accepit.ꝓpauci tamē cecidere:obsessoꝝ uero non tā sauciorꝝ q̄ iterfectorꝝ multo maior fuit numerus: Qua re oppidani timore territi:cū uiderēt se amplius tueri nō posse:nocte ꝓxima missis in castra deditione legatis:p̄sidiiq; pacta incolumitate seac oppidū Francisco tradidere:Dū hæc gerūf:Frāciscus q supatis hostibus:illico ad pacis cōsilia mentem uerterat:ubi audiuit ī castris esse captiuū penes militē quendā ex suis lohānē interānēsem inrisc̄sultū sub Dominico cardinali quæstorē uirum magna apud pontificē auctoritate:eū sua pecunia redēptū dimissumq;:hortatur:uti ad Eugeniū rediēs:hæc illi eius noīe exponat.Se ex eo tp̄re pontificis ecclesiæq; romanæ sēp obseruātissimū extitisse:sempq; diui Petri patrimonio fauisse:ex quo icto ītersese fœdere piceni agri alioꝝq; populoꝝ principatū publicis documentis sibi cōcesserat:tametsi nulla sua culpa eū postea inexaturabili quodā odio triēnio iā exacto tanq romanæ ecclesiæ rebellē terra mariq; fuerit p̄secutus:& ad hæc Alphonsum regē & Nicolaum Picininū q̄maximis potuit copiis cōcitauerit:ut ei qđ semel dederat: armis eriperet:q̄bus q̄tū licuerat:obstitisset:factūq; esse dei benignitate : ut intra anni tp̄s:& Nicolaū ip̄m & copias ecclesiasticas oēs bis uicisset:& ad internicionē ꝓpe delesset.Sed q̄q̄ se undiq; uictorē ac ornatissimo & ualidissimo exercitu septū uidebat:& multū adhuc tp̄ris supereſſe:quo facile sub diuo ferre militiā posset:& uictoriā aduersus Eugeniū persequi:tamē non rebus secūdis nō uiribus elatus.sed uelut eius sanctitatis ecclesiæq; romanæ cultor pollicebatur:si pontifex ipse q cq̄d sibi eo bello abstulisset: restitueret : se positis armis cū eo pacē facturū.Pontifex igitur cū esset Perusiæ nō sine ingēti reꝝ suaꝝ timore:cognitis iis quæ lohānes retulerat:lætus Francisco mox renūciari iubet:ut ad se de pace legatū mittat:Itaq; paulo post mittit Perusiū ad Pontificē Galeotus agnien sis neapolitanus cū mādatis ea de cā legatus:Nō uidef silencio p̄tereūdū:qd dū Serra oppugnaf : Zarpellionis auaricia fecerit.Donauerat Frāciscus eū q Piciniū ꝓdiderat:quadringētis aureis nūmis:quos ille Firmi penes argētariū quēdā asseruādos reliquerat eius potiundæ pecuniæ nimia cupiditate zarpellio inductus hos cum hoste dolos instruxit.Erat tū forte Fabriāi Iacobus gaiuanēsis a pōtifice cū iis copiis eo missus quæ ulmēsi pugna euaserāt:Cū hoc clā zarpellio agit:ut ip̄e ex Sphortianis castris & ille e Fabriano nō nullos ex suis p̄dādi simulatione mitterēt quēdā ī locū iter sese cōstitutū.Picinini ꝓditor cui Colellæ nomē erat:cū reliqs a zarpelliōe mittif.Itaq; cū ad locū missi utrinq; cōueniſſēt tumultu exorto Colella intactis sociis a bracianis mox capif.Dein dimissis reliqs Fabrianū ad Iacobū ꝓducif:q ut de eo admissi facinoris supplicium sumeret:quo esset cæteris ī reliquū tp̄us documēto:illū sectis auribus altero eruto oculo ac naso īsup manibusq; p̄cisis tā diu uinculis seruari iussit: quoad supresso sanguine uulnera sanarentur.Eius rei fama Sphortianis in castris uulgata zarpellio Frāciscū cōtinuo adit:refertq; Colellā uulnerū dolore affectū uita excessisse:ob idq; argētū qđ Firmi hēbat:dono sibi dari postulat:cui Frāciscus ꝓditionis eius ignarus qđ petierat:cōcessit.Cæteꝝ Serranis ī pōtatē redactis:Frāciscus q ītelligebat utsupra ostēdimus:Eugeniū post acceptā cladē:copias oēs quæ superfuerāt:undiq; mox cōtractas Fabrianū misisse:quo oppidanos subiectūq; agrū ī officio cōtineret:eo progrediē dū nō putauit:& ob id ī Auximanos ricinatensesq; signa uertit: qui picena ī planicie soli ī hostium fide perstiterant.cum cæteri qui inter Firmū Hæ

ſiumq; incolunt populi ad Frāciſcū nullo negotio rediiſſent: ſed poſitis duas inter urbes caſtris cognitiſq; ciuiū animis ob rebellionis errorē ab ſe ad modū pinaciterq; alienatis mutato cōſilio ne ibi tēpus nequicq̄ conſumeret: ad recuperādū id agri q; inter firmanū Aſculanūq; interiacet: q; p̄ſidia tum picētes uocāt: ſigna uertit: ubi Taraconēſes copiæ deſederāt. Eo igit iuſtis itineribus ꝓfectus: primo aduentu regionē uniuerſam dedētibus ſeſe accolis in fidē accepit p̄ter offidanos aſculanis īnato quodā odio īfeſtiſſimos quippe q; in oppidū maiorē regii peditatus partē introduxerāt. Equeſtres enim copiæ aduentātis hoſtis timoꝝ territæ Truēto amne ſuperato tutum in locū magna feſtinatiōe ſe receperāt. atq; cum belli reliquias Franciſcus impigre perſequi p̄ſeueraret: offidam cumprimū appulit: uix oppidanos caſtris cinxerat: cū Galeoti litteris ſui apud pōtificē oratoris factus ē certior: pacem eſſe cū pōtifice hortatu maxime atq; interuētu oratoꝝ uenetoꝝ florentinoꝝ & itē Philippi ī hūc modū compoſitū: ut quicquid in picentibus intra. xv. kal. Nouembres Frāciſcus recepiſſet: illius eſſet. Reliquū uero Pontifici eccleſiæq; romanæ pareret: ea tamē lege: q; uectigalia & tributa quæ p̄ picētes quotānis ſanctæ matri eccleſiæ penderent: Frāciſco ſoluerentur. Die igit paci dicto appropinquāte Frāciſcus quanuis ſtatuiſſet: quo militibus in tot tantiſq; laboribus gratificaret: offidanos expugnādos diripiēdoſque permittere: tamē mutato poſtea cōſilio eos ſibi ſeruādos duxit. Idq; ea potiſſimū cā fecit: q; altera ex machinis qbus offidæ muri aſſidue quatiebātur: ignis puluriſq; impetu forte fortuna cōfracta eſt: Et bellū ultra deſtinatū pacis fœderibus diem ducere ſibi nō licebat: Itaq; offidanos p̄ deditionē regio p̄ſidio incolumi recepit. Inter hæc picētes reliqui oēs ī eius redier fidem: p̄ter auximanos ricinatēſes & fabrianēſes: qui iam ob eas quas cōmemorauimus: cauſas: ſub pōtificis fide remāſerūt: q; tamen & Anconitani itē ſtipēdia quæ hactenus romanæ eccleſiæ pēdere ſolebāt: Frāciſco p̄ſoluere iuſſi ſunt. Confecto p̄ hūc modū piceno bello: Frāciſcus in cōſilio defert: nunquid Truentus autumno iam prope exacto traiiciendus eſſet: beilūq; Alphonſo regi inferendū: quādo qdem ille tot dederit cauſas: cur legitimo iure armis ſibi perſequēdus eſſet: interamnenſibus maxime aliiſq; permultis loſiæ dicionis populis: quo ī brutios trāſirē ſollicitātibus: q; ſeie mox dedituros polliceret: Idq; eo facilius factu eſſe ſuadebāt: q; regiæ copiæ quæ p̄ſidio ꝓuinciæ erant relictæ: ubi cognouerūt de offidanoꝝ deditiōe deq; pace cū pōtifice facta aterno trāſmiſſo oēm prorſus citra amnē ipſum ꝓuinciā deſeruerāt. & quanq̄ ſciebat p̄terea Alphōſum p̄ id tēpus toto fere exercitu ī calabris bello aduerſus Antoniū uintimillianū crotoniataꝝ regulū impeditū: nō tamē iudicauit: bellū aduerſus potētiſſimū regē ſibi aggrediendū uenetis p̄ſertim ac florētinis qbus ſtipēdii iure obſtringebat: inīciēti bus: non ignorabat etiam: Philippo rem ſe permoleſtam facturum: ſi regnū amiciſſimi regis ī uaderet. neq; n. ſatis fidebat tātā belli molē ſuis mōuiribus ſuiſq; opibus ſuſcipē. Itaq; cū in hyberna milites dimittē ſtatuiſſet: exercitū per uniuerſū ꝓpe picenū aggꝝ diſtribuit. Sub idē quoq; tēpus legatoꝝ litteris q; Mediolani apud Philippū agebāt: factus ē certior: Nicolaū picininū poſt graue diuturnāq; ualitudinē in q̄ potiſſimū īciderat ob īgentē ſuoꝝ cladis Frāciſciq; filii captiuitatis acceptū doloré: ex uiuis ceſſiſſe: eiuſque uiri obitu Philippū magno affectum mærore: cum ī illius fide atq; uirtute plurimum ſpei ſemper poſuiſſet: quē ut oſtēdimus: īuito pōtifice ex piceno reuocarat: quod ei noui belli ꝓuinciā mādare īſtituerat. Cæteꝝ Philippus paucis poſt diebus cū litteris tū nunciis cū Frāciſco agere cœpit: ut Picininū penes ſe retētū ei cōdonaret. Qua re ab genero facile impetrata: illū & Iacobū fratrē bracianoſq; reliquos bōis ut erāt oībus nudatos ad ſe ī Lōgobardiā accerſitos: eqs armis cæteriſq; rebus neceſſariis magno ſumptu inſtaurauit. Poſtremo Frāciſcus copiis ut docuimus: ī hyberna deductis Firmum cum paucis ſe contulit ubi a Blanca coniuge expectabat: quo i

non multo post Sigismūdus soceri uisendi & damnati ī patriā iam reditus purgādi gratia accessit. Hunc ꝙ ob eius subdolū prauumꝙ ingeniū multo rū sibi odiū cōflarat: plæriꝙ Zarpellio p̄sertim ac Dulcius retineri adhortabant: ulciscīꝙ ea quæ cōtra fidē iusꝙ stipēdii ꝓxima æstate admiserat. Sed noluit Frāciscus: quanuis ille capite plecti mereret: id iubet: qđ aliquā do indignū iudicari posset. Sub idē tēpus Fredericū feretranū suæ militiæ adiecit. Is. n. superiore æstate dum sub Nicolao picinino mereret: Pisauriꝙ p̄ sidio esset: post Nicolai ipsius e piceno discessū urbinatū dicionē assecutus fuerat: ītercmpto a ciuibus nō nullis suisꝙ maxime necessariis Oddone urbinatū principe ob eius corruptos prauosꝙ mores: moxꝙ cædis auctoribus successor ī principatū accersitus: tametsi Berardini Vbaldini cardēsis filius putabat: ꝓfectusꝙ ē Firmū ad Frāci scū salutādū. Quā quidē rem ubi Sigismūdus cognouit: pro eo quo feretranā familiā insequebat odio ægre admodū ꝑmolestēꝙ tulit: ob idꝙ mox ab Frāciſci amicicia discedē instituit semꝑꝙ postea summa quadā indignatiōe animi & cū Eugenio pōtifice & cum Alphōso rege & cū Philippo duce de stipēdio clam agere: & aliqd ad uersus socerꝫ moliri cœpit. Per eosdē ferme dies Philippus qđ mortuo Nicolao picinino copiasꝫ suasꝫ supremo omniū imperatōr: necesse sibi fōr duceret: aliū suæ militiæ gubernaculo sufficere: ad Zarpellionē uertit animū quē pro eius exima uirtuie peridoneū iudicaret: cū hoc. n. homine clāculū transegerat: ut quādocunꝙ accersiserē: tesseris qbusdā signo allato impetrata uel ne a Frāciſco abeundi uenia ad eū maturaret. Itaꝙ dū Philippus ꝑ internunciū clam ad se illū uocat: eius rei indiciū ad Frāciſcū defertur. Sed. n. zarpellio cū ad Philippū proficiſci omnino statuisset: profectionis causas cōfingit: ueniāꝙ sibi a Frāciſco dari postulat: cū se Mediolanū nulla alia de causa profectuꝫ diceret: nisi ut ea cōsequerē emoluméta: quæ ex agro quē in papiēsi possideret quotannis percipiebat. Atqui Frāciſcus & īi ueniā se illi libēter datuꝫ simulabat: secū tamē angebat animo: qđ & inii cere manus in hominē inuitus iubebat: & sinere eū ad Philippū ꝓficiſci ꝑ principis illius multiplici natura magno sibi detrimēto futuꝫ iudicabat: tandē hominē retinē: & de illius ꝓfidia suppliciū sumere: & ita agere statuit: ut Philippus ea spe destitutus zarpellionis opa uti nō posset. Itaque cōficiēdi negotii Alexādro cura datur. is qđ iussus ē a fratre: in firmana arce ī pigre exequitur: & eo libētius atque celerius: quo zarpellionē capitali īfectabat odio. Et dū de rebus multis haberē quæstio: multa zarpellio sine cruciatu fassus ē aduersus Franciſcū agitasse cōsilia: & id postremo: quod pro Phillippo se facturū receperat. Quibus proditis rebus laqueo iugulū frangi iubet: dein cōfestim ꝑ italiā causat: cur de zarpellione supplicū sumpserit: epistolis enūciat. Ea re cognita Philippus graui ira cōmotus: Georgio maino & Vincētio Amidano legatis celeriter accitis in Frāciſcū uæhemēter inuectus: Satis inquit se scire Frāciſcū Sphortiā nulla potissimū alia de causa zarpellionē tā acerba tāque īmerita morte affecisse: quā ut sibi rem faceret molestissimā: uirique illius insignis opera priuaret: ac nemini certe obſcurū esse: quod hominē necasset: cui in re militari iā multos annos. italia parē nō habuisset. Sed illud eius memoria tantū facinus nunq̄ excessurū: quī alī quādo ulciscerē: seque operā daturū: ut is rursus piceno pelleretur agro. Hac Frāciſcus perspecta soceri indignatiōe: causam suā ꝑ eosdē legatos iurē tueri & quibus poterat argumētis principis iratū in sese animū mollire sibiꝙ reconciliarī nitebat. Hæc & huiusmodi quæcunꝙ ī diē accipiebat: ueneto senatui populoꝙ florētino litteris significare curabat. Sed ne ii qdē molestē ferebāt eas inter socerꝫ generꝫꝙ discordiarū causas itercedē: quin inimiciciā inter eos potius q̄ amiciciā nutriri cupiebāt. Hoc rerꝫ statu Frāciſcus circunacto iam fere anno Hæsium se trāstulit: ibi hyemis reliquum cōsumpturus: uelut loco flaminiæ ciuitatibus propin quiore: unde Sigismūdo Fredericoꝙ iter sese cōciliādis in fideꝙ retinēdis p̄sentior foret: ne ꝑ

uetere inter eos odio ſimultatibuſq; ſumptis rurſus armis bellū renouarēt Poſt hæc cū poſſideret: ut demōſtratū eſt: hereditario iure Galeacius malateſta Piſauꝝ & Foroſēproniū: Sigiſmūdus gētilis eius īcredibili quadā Piſauri potiūdi cupiditate dolis oībus dies nocteſq; ei īſidiabaꝰ. Qua re factū ē: ut Galeacius eiuſmōi ꝑpetua ſollicitudīe ac moleſtia cupidus aliquādo liberari: q; uereba: ne & ætate grauis & liberis carēs maribus a ſuiſmet popularis ꝑderēt: Frederici hortatu Piſauꝝ tandē Frāciſco uēdidit uiginti aureū nummū millibus ī p̄cium acceptis: ea qdem lege: ut eius urbis imperiū Alexādro traderēt: cui nuper Frederici opera nupſerat cōſtātia Galeacii ipſius neptis nata ex filia Eliſabeth. q̄ gētili Camerti ī matrimoniū dederat. Foroſempronii uero emit Fredericus. xiii aureū nummū millibus. Has porro pecunias oēs Frāciſcus cōfeſtim florētiæ ex ſtipēdio ſuo ꝓſolui iuſſit. ꝑ hunc modū & Alexander Piſauꝝ & Frederi cus Foroſempronii adeptus eſt: urbes certe & ſitu & uetuſtate nobiles: quas multos ꝑ annos malateſtarū familia poſſiderat. Quod ubi Sigiſmūdus ītellexit: ut erat mobili īgenio ad reſque nouādas pronus & pergraui dolore affectus ē: & maioꝝ q̄ unq̄ antea ī Frāciſcū īdignatiōe iraq; cōmotus: q; ea de ſpe ſe decidiſſe oīno perſpiciebat: q̄ iampridē ſeu ꝑ ꝑditionē ſeu ꝑ uim ſeu ꝑ Galeacii obitū oppidi utriuſq; obtinēdi habuerat: & ob in p̄ceps ſtatuit ab Frāciſci amicicia diſcedeꝝ: & nō ſolū aduerſariū eius uolūtates ſeq: ſed quo ad poſſet: eos ad īferēdū rurſus ſocero bellū hortari: quoꝝ primos Eugeniū pōtificē Alphonſum & Philippū eſſe nō ignorabat: Erat. n. cōſtans fama: Philippū poſt extinctū zarpellionē: implacabili ut oſtēdimus: odio Frācuſcū ꝓſequi: Eam igit rē nec prius principibus iis Sigiſmūdus ꝑſuadeꝝ deſtitit: donec Pōtifex ab Alphonſo & Philippo perſuaſus: eū marcede cōductū ſuæ adiunxit militiæ: & ſi neſcius nō erat: eundē ſtipēdii iure Frāciſco obſtrictū: ſaluiſq; pacis fœderibus iuperioꝝ anno cū Frāciſco ꝓcuſſis hominē admitteꝝ ſibi haudquaq̄ licere. Interī loſias aqua uiuanis & īterānēſes de q̄bus ſupra mētionē fecimus: multiq; ꝑterea alii eius ꝑuinciæ populi rebellione cōcitata ab Alphōſo defecerūt: quos multis de cauſis Frāciſcus repudiādos non putauit: atq; eo confeſtim Antoniū triulciū & Sebaſtianū canuſinū uiros & rei militaris ſciētia & animi uirtute ꝑditos cū ualido equitū ꝑſidio miſit. Cæterū multa ac uaria eo tēpore afferebanꝰ: quæ futuꝝ rurſus ī piceno bellū facile īdicabant: & ob id diuerſa agitare animo Frāciſcus cōſilia cœpit. Intelligebat. n. tris principes quos ſupra nominauimus: facta nuper ītēr ſe ſocietate exitio ſuo imminere: Eugenium p̄ſertim: q; ut ferebaꝰ: affirmabat licere ſibi impune oīa aduerſus Frāciſcū tentare: q; ſe īuito eccleſiæ iura occuparet. Quibus de rebus circa kal. Iunias quas ī brutios copias miſerat: ibi dediticiis ꝓſidio relinquere ſtatuit: Ipſe Piſauꝝ maturās reliquas copias Iſauꝝ amnē cogeꝝ: & q; agri ītēr urbinum & piſauꝝ ītercedit: coſtodiꝝ: quo facilius hoſtes ex flaminia uenientes ī agrum picenū trāſitu ꝓhiberet. Fiebat. n. Frāciſcus non crebris modo rumoribus ſed frequentibus ēt e Mediolano legatorum litteris quotidie certior: Philippum iā copiarum ſuarum partē armis equiſq; ornaſſe: quas eēt ꝓpediem ī flaminiā miſſurus: ut pōtifici Sigiſmūdoq; auxiliarenꝰ. Coacto igitꝰ ad Iſauꝝ exercitu: multæ ītēr Frāciſcū & ſigiſmūdū obillata utrinq; maleficia diſſēſiones iræq; ītercеſſerūt. Quibus de cauſis iā nata ītēr eos odia: quotidie magis atq; magis augebanꝰ. Et ob eas res Frāciſcus miſſis Venetias florētiāq; legatis magnopeꝝ cōtēdebat: ut īde cognoſceret: quonāmodo cum Sigiſmundo ſibi uenēdum eēt: quē ut apertum hoſtē reputabat Sed ueneti ſenatus populiq; florētini īuſſu arma illi īferre ſibi nō uideri. Si autē qđ Sigiſmundum ꝑ eius ſpectata ī oēs pfidia oderāt: ꝑbarunt: ut hominē apto bello undiq; īſequereꝝ. Qua re cognita Frāciſcus factis mox per ꝓxīa loca excurſionibus ueſtatoq; Ariminēſi & fanēſi agro Cādelariā piſaurēſis dicionis municipium admotis caſtris obſedit: cōtinuoque tormētis muro adactis oppugnaꝝ cōtēdit. Quo tpre renunciatum

est: Antoniũ & Sebastianũ eas aduersus copias obuiã ꝓfectos: quas Alphonsus ꝓuintiæ subsidio miserat: primo cõgressu ꝓfligisse: maioréq; eaꝝ partẽ cepisse: ac reliquas quæ euaserãt: trans aternũ ꝓfugisse. Sub idẽ tẽpus noua Bononiæ seditio orta ẽ: Nã cũ esset oĩum oculi ĩ unũ Annibalẽ bentiuolũ cõuersi: q ob res ꝑclarissime gestas supioribus annis maguã sibi ĩ ciuitate sua auctoritatẽ uẽdicarat: Cannetuli ĩuidia atq; odio ĩ eũ accensi: illius ꝓdẽdi occulta iniere cõsilia: cõiurationeq; facta: Baldesar cánetulus uir audacissimus & ad omne scelus aptissimus cõmuni cõsilio ẽ cõstitutus: cui ea ꝓuincia demãdaret: nõ tamẽ ferẽt: cõsilio cũ Baptista cannetulo cõmunicato: q erat familiæ suæ princeps: q; uerebant: eum nullo pacto táto facinori assensuꝝ. Itaq; cũ forte ꝑ eos dies Frãciscus gisslerius militaris dignitatis uir filiũ ex uxor suscepisset: Annibalẽ ĩuitauit ad illũ ex sacro fõte suscipiendũ. Quare Annibal nihil mali suspicatus ad piũ munus obeundũ libẽter ꝓficiscit: re ãt ꝓ more christiano peracta die diui Iohãnis baptistæ natali: cũ Annibal dextra manu a ꝓditor gisslerio ĩter ambulãdũ ut fit: detineret Baldesar pmultis suæ factionis satellitibus circunseptus ex ĩsidiis adorit: pugioneq; trãsfisso pector ĩteremit. Eadẽ hora apud ædem eiusdẽ diui Iohãnis baptistæ eadẽ cõiuratiõe duo Galeacii maresciopti fratres ĩterficiuntur Quæ res cũ uniuersã ciuitatẽ clamor tumultuq; cõplesset: oés q factionem bẽtiuolã sequebant: ad arma cõcurrũt: nec Cánetuli rẽ segnius edũt. Baptista ẽt ipse ꝑspecta periculi magnitudine arma capit: & ad rẽ gerẽdã magna suoꝝ manu stipatus ꝓdit: certatu utrinq; ꝑ uicos acerrime: cadũtq; ex utraq; factione permulti. At Galeacius ut erat ad oẽ periculũ & impiger & acer: maiore ĩ Cánetulos ira accẽdit: & coacta repẽte ex suoꝝ fuga iuuenũ manu magna ui atq; impetu deferẽt ĩ aduersarios ĩcumbẽtibus tãdẽ bẽtiuolis. Deserũt terga Cánetuli oés: ꝑter unũ Baptistã: q cũ se ĩ illa suorũ fuga occuluisset: tãdẽ ex latebris erutus crudelissime trucidat: eiusq; ædes & ꝓditoris gisslerii pluribus ĩ locis ꝑ ĩgẽtẽ populi furorẽ igne ĩiecto magno exurũtur ĩcẽdio. Baptistæ corpus ꝑ multa ludibria totã pœne ꝑ urbẽ tractũ tãdẽ ignominiose comburitur.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER OCTAVVS.

Oepto aduersus Sigismũdũ circa Idus Quintiles bello: Franciscus q; pecuniæ inopia ꝑmebat: Frederico urbinati & Alexãdro fratre exercitui ꝑpositis: ipse cũ paucis florẽtiã contendit: breuiq; psuasis florẽtinis: auctor Cosmo Medice: & accepta pecunia ad suos ĩ castra reuertit: Ibi cum repperisset regionẽ omnẽ quæ ẽ ĩter Isaurũ atq; Metaurũ Pisauro Fanoq; subiectã a suis receptã & magnã insuper agri partẽ: q ultra Metaurũ a fanẽsibus ĩcolit: ad obsidẽdã Pergulã ducit: oppidũ totius regionis Emporiũ situ ac ope munitũ & populoꝝ cõmertiis opulẽtũ. Circunsessa Pergula: tormẽtis primũ deĩ machinatiõibo aliis oppugnari cœpta ẽ: Et cũ dura diuturnaq; ea oppugnatio uideret: tẽtati aliquãdo fũt ad deditionẽ oppidanorũ animi. Sed cũ oppidũ ualido peditũ ꝑsidio Sãctino rippensi ꝑfecto teneret cui & cõtinendis ĩ fide obsessis: siq forte aut metu aut uolũtariis animis ad deditionem ĩclinarent: & tuendis mœnibus animus uiresq; nõ deerãt: nullo dato respõso garrulitate modo cõuiciisq; Sãctino actore e mœnibus utebãtur. Per hũc modũ multo q; putabat: lõgior reddebat obsidio. cũ hinc populus ꝑsidiũq; mœnia fortiter tutarent: Inde Frãciscus potiũdi oppidi auidus conãdo dies noctesq; aditũ ĩ oppidũ quæreret. Sed tãdem tormentorũ ui disiecta haud exigua murorum parte Frãciscus pluribus locis obsessos aggredit: & qua prolapsa mœnia oppidum nudauerãt: prĩo impetu milites

irrūpūt: Gaptaq; prīo īgressu maioꝝ pſidii parte cū ipſo duce Sāctino uni uersū mox oppidū uertūt ī pdā: Quæ qdē tātæ reꝝ omniū copiæ fuit: ut oēm ditaret exercitū: Aſculani īterea factionū ſtudio īqeti animis cū nouis rebus iā ſtudeꝝ cœpiſſēt: Frāciſco duobus maxīe bellis occupato a fide deſe cerūt. Eius rebellionis iidē fuere auctores: quoꝝ opa Frāciſcus antea urbē recepat. Hi quanq; auctoritate ī patria & opibus eos Frāciſcus auxerat: ſeu mobilitate animoꝝ & p̄teriti errati pœnitētia ducti: ut Eugēii pōtificis gra tiā nouo facinoꝝ ſibi cōciliarēt: ſeu īdignatiōe moti ob Iohachini gentilis ſui necem: q cū eēt Hæſii, pſcriptus a Guerrerio Aſculano exule cōtrariæ factiōis īteremptus ē Frāciſci ut exiſtimabāt: iuſſu: de pdēda urbe cū regio brutioꝝ p̄fecto cōſilia īeunt: reqꝝ īſup cōmunicata cū Balduino Tholētina te Nicolai filio: quē ī brutios cū trecētis eqtibus Frāciſcus miſerat: ut An tonio & Sebaſtiano iūgeret: die cōſtituto populī ad arma cōcitāt: p̄rioq; motu Raynaldū folianū Frāciſci uterinū fratrē urbis p̄ſidē nihil tale timē tē obtruncā: regiaſq; copias & Balduinū cū eqtatu ītroducūt. Nec multo poſt arcē p̄fecto ob cæſū p̄ſidē timoꝝ territo ī fide pſiſteꝝ non auſo paruo negotio recipiūt. Hoc modo Aſculū urbis nobilis leui belli mōēto, pditō ne amiſſa Pōtifici ēt, pditiōe reſtituta eſt. Hac tā repētina īſperataq; Aſcu lanoꝝ & Balduini defectione cognita Sphortiani ductores q una cū loſia ut oſtēdimus: tar aconēſe bellū ī brutiis ſuſtinebāt: territi uiribuſq; diffiſi lo ſia ī ſumma reꝝ ſuaꝝ d ſpatione derelicto Firmū ſeſe nullo ītermiſſo tpe receperūt. At Frāciſcus hoc tā graui accepto uulneꝝ nō potuit animo nō cō moueri: & Balduini Aſculanoꝝq; ciuiū p̄fidii quos ut p̄dixius: & potētia & opibus plurimū extulerat: nō uæhemēter indignari: Dein ueritus ne for te firmani Aſculanoꝝ exēplo res nouas molirēt: Alexādꝝ fratrē cū exerci tus pte eo trāſmittēdū duxit. Ipe nihilo ſecius a Pergula moués ad recipiē das regiōis reliqas pgere cōtēdit: Montēq; Siccū oppidū ī mōte edito po ī tū & ualido peditū p̄ſidio firmatū adoriē: triduoq; poſt magna ui tormen toꝝ dirutis mœnibus pugnaq;. tētata oppidani haud leui pecunia ne diri perent pacti: ſeſe Frāciſco pmiſeꝝ. Inde Viceanum petit: oppidum qdē & natura loci & muro ac externo etiam milite egregie munitum hoc arctius obſiodiōe cinctum oppugnaꝝ aggrediē. Inter hæc Sigiſmundus hoſti lōge uiribus impar Arminiſſe cōtinebat: externaq; auxilia hinc atq; īde īplora bat. Nā miſſis ad Eugēiū Alphōſū & Philippū legatis ſe graui iā bello p̄ſſū tātū hoſtē diutius ſuſtineꝝ nō poſſe: teſtabaf niſi ocius ſubſidia mitterenē: cū ſibi aut pereūdū eēt: aut quaſcūq; uictor hoſtis daꝝ cōditiōes uellet ne ceſſario acciperē. His adq; huiuſmodi uocibus accēſos iāpridē ī Frāciſcū prī cipū animos facile ſuā ī ſētētiā traxit. Prīus Philippus magnū eqtū ac pedi tū numeꝝ Thalião Foroiuliāo Iacobo gaiuanēſi & Robertho bodiēſi duci bus ī Flominiā magna feſtinatione mittit: Dominicūq; Malateſtā Cæſēnæ Regulū mercede cōductū ſe ſuoſq; bello paraꝝ iubet. Hos Sigiſmūdo auxi liari Frāciſcūq; bello p̄ſeq; īperat. Iacobus & Robertus cū ſuis Cæſēnā pe tunt. Dein iūctis cū Malateſta copiis Arminiū ad Sigiſmūdū proficiſcunē Nec multo poſt quattuor īde duces iuſto iā cōflato exercitu Fanū pgunt: Thalião q in bononieſibus ſubſtiterat: cū reliqs copiis ſubſeq iuſſo. Nec mi noribus īterea uiribus Alphōſus bellū aggrediē cui poſt Aſculanoꝝ rebel lionē Frāciſci oppugnādi animus plurimū creuerat. Ob id mittiē ī bruti os ſtatim cū ſupplemēto Iohānes uintimilianus uir rei bellicæ diſciplina clarus: ut iis ſibi additis copiis quæ Aſculi cōſederāt ī Picenū agrū aduer ſus Frāciſcū progrederēē. & Pōtifex occaſiōe oblata. Ludouicū Aqlegiēſem patriarchā aſculū cū equeſtribꝫ cohortibꝫ pficiſci iuſſit: ut Vitimiliāo ad iūctus cōi ꝫſilio rē gereret. At Frāciſcus tāta belli mole a duobꝫ maxīe late ribus uno tpe p̄ſſus: quæ potiſſima belli gerēdi ratio uiſa ē: hoſtes ne cōiū gereē: diſtineꝝ ſtatuit. Quaꝝ Alexādrū edocet: ut cū iis quas firmi habebat: copiis primū oīum ciuitatē ī officio cōtineret: & aduenīēti hoſti ne

obuiã ꝓcederet: Satis.n.ſibi eẽ urbẽ ſi ĩ fide ſeruaret:& hoſtes ne Firmũ ꝑ tergrederenſ:q̃ facile efficii poterat pſiſtẽtibꝰ ĩ fide firmãis.Ipſe obſidiõe Vrceani ſoluta:benis caſtris Metauro trãſmiſſo ſupra Fanũ millitibus non amplius duobus caſtra ponit: ne Foroiulianus q̃ iã Ariminũ pueniſſe dice batſ : Fanũ accedeſ aliiſq̃ iungi copiis poſſet.Locãdis ãt caſtris quo tpe oĩa ſine ordine ſine ĩperio agi miſceriq̃ ſolẽt:hoſtes q̃ Fani erãt : ſiue ut Frãci ſci caſtra ab eo loco qđ Garignanũ appellãt:lõgius amauerẽt : ſiue q̃ feſſũ itineſ & faciẽdis caſtris ĩpeditũ hoſte opprimi poſſe arbitrareſ:urbe egreſ ſi magna celeritate Sphortianos ope occupatos ĩuadũt:Qua re multis ad ar ma cõclamãtibus exortoq̃ totis caſtris tumultu Frãciſcus celeriter collẽ q̃ caſtris ſuperemĩebat:peditatu occupari iubet.Dein collectis ꝑ tpe eq̃tibus q̃ nõdũ exuerãt arma:hoſtes de ſupioſ loco aggrediſ:quos prĩo ĩpetu repſ ſos ĩ fugã uertit:multiſq̃ ex iis cæſis captiſq̃ ad ipſas uſq̃ urbis portas eq̃ tatus pars fugiẽtes reliquos ĩſeq̃ſ:adeoq̃ unico ꝓlio eoꝝ audacia repſſa eſt: ut deinceps uelut obſeſſi ne egredi qđẽ portis auſi ſint. Firmatis caſtris re uerſoq̃ ꝑda honuſto milite Frãciſcus cõtinuo caſtellũ aggreſſus q̃ ibi Sigiſ mũdus agricultoꝝ tutelæ ædificauerat:expugnat:captoq̃ præſidio diripit Nec multis poſt diebus Thalianus ex Arimino Fanũ noctu ꝓficiſcẽs Sphor tiãiſq̃ forte excubitoribus obuiã factus cũ toto Frãciſcũ exercitu adeſſe exi ſtimaret:magna trepidatiõe Ariminũ regrediſ.Ita cõpluribus cõſũptis die bus Alexãder litteris nũciiſq̃ frequẽtibus fratrẽ edocebat. Iohãnẽ magnis uiribus appropinquaſ:ſeſe illi nequaq̃ copiis parẽ eſſe:regionẽ feſ oẽm ab Aſculo uſq̃ Firmũ aut metu aut ſpõte ad hoſtes defeciſſe: ob id auxiliũ ce leriter mitti oportaſ.Increbruerat ꝑterea rumor : ab Eugenio ĩ umbris de lectis haberi equeſtreſq̃ copias cõtrai:Auximũ Ricinatumq̃ ꝓpediẽ petitu ras Antonio rido patauino duce:quẽ Sãcti Angeli Romãæ arcis ꝑfectũ noĩa bãt.Quas ob res oẽs feſ piceni populos fama puaſerat:Frãciſcum pene ob ſeſſũ ad Fanũ retineri:nec illi ĩ ꝓuinciã libeꝝ eſſe reditũ.His tot Frãciſcus anxius curis mouẽdũ ex eo loco atq̃ ĩꝓuinciã redeundũ putauit:ueritus ne ſi cunctareſ:ut ſunt Picẽtes natura mobiles:ea oppiniõe ipulſi ad hoſtes de ſciſcerẽt: Itaq̃ ne Piſaurẽſiũ dedititioꝝq̃ oppida deſẽſoribus uacua rema nerẽt:Matthæũ ex Sãcto Angelo ad uadũ cũ maioſ peditatus Parte regioni ꝑſidio cũ his mãdatis relinquit.ut ubi hoſtes Fano diſceſſiſſent : q̃ ꝓpediẽ futurũ;arbitrabaſ:ipſe quoq̃ q̃maximis poſſet itineribus exercitũ ſubleque reſ.Itaq̃ bõis caſtris ꝓuinciã ĩgreſſus:q̃ celeritate uti neceſſe erat:exercitus curã Frederico demãdat : Ipſe cũ nõ multo leuis armatuſ eq̃tatu expedito que peditatu ĩ Tarraconẽſes ire cõtẽdit : quos iã Firmanũ ĩuaſiſſe agrũ au dierat:Sed uix dũ ad hæſim amnẽ puenerat : cũ multis eunti ſibi factis ob uiã nũciis cognoſcit:& Iacobũ gaiuanenſem Fano ĩ ꝓuinciã ꝓfectũ Mõtem fanũ occupaſſe: eiuſq̃ aduẽtu cõtinuo oppida queda ad eũ defeciſſe.Et An toniũ patauinũ ex umbris ꝑ fabrianẽſes Sãcto ſeuerinateſq̃ iter fa ciẽtẽ:Ri cinatũ ægre cũ copiis appuliſſe:q̃ cũ eſſet e regione Sãcti ſeuerini peditatu erũpẽte:q̃ oppido ꝑſidio erat:ĩ fugã uerſus multis ſuoæ ac magna impedi mentoꝝ ꝑte capta uix ipſe euaſerat.Quibus cognitis rebus uiſu eſt Frãciſ co exercitũ ſibi expectãdũ:amiſſaq̃ oppida prius recuperãda:quã in itinere ut cœperat:proſequendum.Cum primum igiſ exercitus ad eum peruenit:nul lo intermiſſo tpe Mõtemfiliorum optrani oppidum ſitu ac muro munitiſ ſimum: ex itineſ obſedit.Oppidani cum per biduum obſidionem ægre fer re cœpiſſent.partim qđ aquæ penuria laborabant: partĩ qđ triticum fere omne ſubterraneis horreis extra oppidũ poſitis congeſtu amiſerat : & q̃ reliq̃ erat:aſſidue auferri ab hoſtibus cernebant:ſalute pacti de dunſ: quos Frãciſcus iccirco ĩ fidem accipiendos iudicauit:ne ibi tepus cõſumeret:Idẽ que fecere appinianenſes:qui metu territi Iacobo ſeſe tradiderãt . Quibus receptis oppidis, præſidioq̃ firmatis Franciſcus ĩde mouet:& cũ ad potẽ tiam peruenĩſſet poſitis caſtris ſumptoque confeſtim,ut ante fecerat : non

multo leuis armaturæ equitū ac peditū numero ī hostes properat: eo consilio: ut exercitū cū primū cognosceret: qd ab eo fieri uellet subsequeret. Sed uix dū Firmanorū fines attigerat: cū Vintimi Illianus & Patriarcha: eius aduētu cognito: fama nō tā ducis quā nōis territi ne expectare qdem hostis pōtiā ausi sunt: nā motis cōtinuo p noctē castris tumultuario agmine ī Trāsmates locū q̄ tutissimū sese receperūt: neq; ibi ēt tutos se fore existimātes ad Truētū usq; haud procul Asculo fœda fuga regressi constiterūt. Qua re oēs fere q ī ea regiōe populi hostiū potestati sese dediderāt: ad Frācisci fidē redier. Quos ille supplices erratique uenīā petētes miti beniuoloq; aīo excepit. In teri Thalianus prohibētibus nullis Fanū profectus cæterisque iunctus copiis dux oīum deligit. ac postridie inde discedit lōgisq; itineribus in picenū p gere maturat. Prīo aduētu Auximū Ricinatūq; ptergressus Montē sanctum qd ē oppidū & munitōe & populi ēt multitudine īter picentes celebre: de dētibus sese oppidanis accipit. Qua re protinus circūposita castella uolūtariis aīs dedunt. Frācisco iis cognitis rebus: fugatis pulsisq; prouincia Tarconēsibus: ex quo satis ad firmanorū salutē factū putabat: in Thalianū animū uersq; cōuertit. Itaque qua uenerat regrediēs: ad ulmēses q̄celerrime flectit: qd ea breuior eēt ad hostes uia. Ad Fredericū mox ex itinere lras dat ut eodē cū exercitu die īsequēti mane se cōferat: idēque Alexandro fratri ī perat: ubi uero ad ulmēsiū puenit oppidū: quorū primates iā cū hostibus de deditōe secreto agere cœperāt: defectionis tpus expectātes multitudinē subito aduētu cōpressit: eū tamē cū paucis oppido recipiunt: reliquos mœnibus excluere. Cæteraq; tā propinquis hostibus & qd esset sine arce oppidū: indignatōis cām in dies dissimulat. Ibi cōperit oēm fere eā regionē magna aiorū inclinatione ad hostes defecisse. Solā ciuitatē nouā quā nuncupāt: adhuc in offō pstare: eandēq; pridie hostes obsedisse. Frācisco qd cū iis quas secū duxerat: copiis appropinquār hosti utile nō uidebāt: Fredericū & Alexādrū expectādos putauit: Qui cum ut erat īperatū: aduenissent: de liberādo obsidione oppido agere cœpit. Castris ad clentis fluminis ripā positis Frācisco frequētibus litteris ac nunciis obsessorū animos cōfirmare: & hortari nō desistebat: ut exigui tpis spatio inclusionē pferrent se propediē eos liberaturum: ītēti essent: ut cū ipse hostiū castra aggrederet: ad erumpēdum parati portis oībus exirent. Instituerat. n. cōicato cōsilio prælii fortunā experiri: tentassetq; sane cum hostibus pugnā cōserere: nisi ab exploratoribus cognouisset: hostium castra editis locis iisdēq; frequētibus uinetis arboribusq; cōsitis posita: ubi nihil seu parum equitatus poterat: peditatu edēda res erat. ob id expectadum sibi Matthæum cū pedestribus copiis iudicat: quē nunc aduētare nunc adesse existimabat. Exercitum tamē postero die prīa luce ad dimicādū summa alacritate paratū ī acie cōsistere mādat. Sed dū expectādo ad multū iā diē in hostes tardat pfectio Forouliānus ad quē ut diximus: summa īperii totius exercitus delata fuerat: timore pculsus totā eā noctē in armis fuit: collesq; ab suis crebris excitatis ignibus teneri iussit: factoq; die soluta obsidione magna oīum trepidatōne eodē quo uenerat itinere præmissis impedimētis Montē sanctum repetit: & circum muros præ timorē per angustius castra locat. Farnciscus quāq; satis & ad suā auctoritatem & ad obsequii populi salutem factum uidebat: maximā tamen uictoriā ob unius Matthæi segniciem e manibus ereptā uehementer indoluit. Quibus peractis rebus: isdem castris ī morādum ratus: Forouliāi consilia obseruabat: occasionem belli gerendi ex illius actionibus sumpturus: Interim quæ paulo ante oppida defecerant: partim ui & metu: partim sponte recepit amicos populos in officio continebat: hostes populationibus prohibebat. Ex quo fiebat: ut non dubitaret: consumpto prope iam autumno hostes piceno breui excessuros: cum præter pauca admodum oppida cuncta illis hostilia essent: & neque hybernandi nec commeatus facultas suppeteret. Sed omnium

primũ ꝑcipua Franciſco cura fuit: ita diſtinere hoſtes ne duo exercitus con iungerent: qđ iis iũctis nequaq̃ ſe illis parẽ futuꝝ: diuiſis utrũq; exercitũ ſi bi inferiorẽ ītelligebat: & qđ re didiciſſet: uiribus īparẽ nõ mõ ſecũ ogredi nõ auſũ: ſed ne ꝺſpectũ qdẽ eius ſuſtinerẽ potuiſſe. & Foroiulianus cõtra: qđ hoſtẽ nõ nũero ſed uirtute militũ meliorẽ uideret: oẽm uictoriæ ſpẽ deſpe rabat: niſi maioribus augereꝫ uiribus. Qua re Iohannẽ monere: hortari: ob teſtari nõ deſiſtebat: ut ad ſe cũ exercitu ꝓficiſcereꝫ: cũ diceret diſiũctis co piis nullã ſpẽ uictoriæ: relinq; ſi iungantꝫ: aut ꝓfligari hoſtẽ aut pelli facile ꝓuincia poſſe. Hãc ſe ꝓbare ſnĩam Iohãnes reſpõdebat: ſed ſine manifeſto periculo ad eũ ꝓficiſci nõ poſſe proin. Thalianũ hortari: ut ipſe obuiã cum exercitu accederet. Ita miſſis ſæpe ultro citroq; nũciis uterq; trãſire ad alte rũ diffiſus ſuis ſe qſq; locis cõtinebat. Hoc ſtatu reꝝ Frãciſcus ĩter cæteras belli difficultates pecuniæ ĩopia maxĩe angebaꝫ: uenetis Florẽtiniſq; ne de bitũ qdẽ militiæ ſtipẽdiũ ſoluẽtibus: Itaq; Frederico & Alexandro cura ca ſtroꝝ tradita ipſe cũ paucis ĩueniendæ pecuniæ cã Firmũ cõcedit. At hoſtes qđ uiribus apertoq; bello agere nõ ualẽt: arte atque dolo auctore Sigiſmun do conãtur. Rochacontracta opidũ ẽ ut diximus: ĩ extremis piceni finibus poſitũ mœnibus turribus & loci natura munitiſſimũ: & in eo arx quoq; eſt ſitu muroq; oĩ ex pte tutiſſima: hoc ĩ umbriã Flaminiã Hetruriãq; ĩter lo coꝝ anguſtias aditus habet. Sed cæteris eo tpe ꝓcluſis aditibus ſolus hic ab hetruſcis & urbinatibus liber Frãciſco relinquebaꝫ. At oppidani reꝝ noua rũ cupidi, quanq̃ ĩ magno apud Franciſcũ honore & gratia hẽbanꝫ: tamẽ a Sigiſmũdo ſollicitati ɔiuratõe facta Eugenii ꝓſidiũ ſeſe accepturos ꝓmiſe rũt: & ꝓfectus arcis q ex Sphortianis fideliſſimus unus hẽbaꝫ: cũ a teneris an nis ſub Sphortia meruiſſet: muneribus corruptus: arcẽ quoq; ſe traditurũ dixit: Hoſtes igiꝫ ne tantã benegerẽdæ rei occaſionẽ ꝓtermitterẽt: motis re pẽte caſtris nõ ignorãtibus mõ quorſũ irent: ſed lætis ẽt & opinãtibꝫ Sphor tianis: eos deſperatis rebus ꝓuĩcia abire: q̃maxĩa potuerũt celeritate: ad Ro chã cõtractã ire cõtendũt: acceptoq; ꝓſidio oppidani cũ ipſa arce Romano põtifici dedũtur: Triduo tamẽ ab præfecto arcis deditõe diſſimulata. De his rebus lr̃is Frederici & Alexãdri Franciſcus certior factus cõfeſtĩ in caſtra re uertiꝫ. Ibi rumoribus crebriſq; nũciis apertius de oppidi ꝓditõe cognoſcit. Poſtero die inde mouet: & in hoſtes eo aĩo ire maturat: ut ꝓ arcẽ quã nõdũ proditã intellexerat: ingreſſus amiſſũ oppidũ recuperaret: quẽ non ꝓpetui hymbres nõ grauis cõmeatuũ ĩopia nõ multæ itineꝝ difficultates deterue runt: qn cœptũ iter proſequereꝫ. Sed nõdũ ad hæſim flumẽ puenerat: cũ ar cẽ quoq; hoſtibus traditã ab exploratoribus cognoſcit: Quo nũcio accepto ingẽti affectus dolore ad flumẽ cõſtitit. Aĩaduertebat. n. intercluſis undiq; itineribus nulla ad ſe ãplius auxilia neq; ab uenetis neq; a florentinis mitti poſſe. Querebaꝫ ſæpe obĩd: ſe quẽ neq; tres maximi Italiæ potentatus neq; tot belli duces cũ duobus maximis exercitibus uicerĩt: ſuoꝝ ꝓfidia ſperari. Caſtris ad hæſĩ poſitis: utile uiſũ ẽ obſeruare qđ hoſtilis exercitus acturus eẽt: & pro re ac tpe ɔſiliũ capeꝫ. Thalianus ãt Rochocõtracta recepta pateſa ctoque ĩ fabrianenſes itinere eo ducit. Ibi regias copias quæ ut diximus: ĩ Aſ culano deſederãt: expectaꝫ ĩſtituit. Nec multo poſt patriarcha relicto ꝓpter inualitudinẽ Vintimilliano ĩde totis copiis profectis p ſaltuoſa itinera Ap pẽninũ ſupera: & p Nurſinos umbroſq; progrediẽs remẽſo rurſus Appen nino in Fabrianẽſes puenit: Thalianoq; ɔiungiꝫ. Hæc cũ ita eẽnt: Frãciſcus multiplicibus grauibuſq; ꝓſſus curis putauit cedẽdũ eẽ tpi cedẽdũ pauliſp hoſti: ſeruãdũ exercitũ: urbes Hæſiũ Firmũq; ꝓſidio firmãdas: reliqua pro uĩciæ oppida ꝓp populoꝝ mutabilitatẽ ſuo arbitrio relĩquẽda: cũ nõ dubi taret ĩſequẽti ãno refecto exercitu his duabꝫ urbibꝫ ĩ fide manẽtibꝫ oẽm ſe rurſus ꝓuĩciã receptuꝝ. Itaq; Alexãder cũ mille & qngẽtis eqtibꝫ peditibuſ q; item qngentis Firmum mittiꝫ: q ea firmata urbe duo etiam oppida quæ a duobus maxĩe lateribus inſurgũt: Mons ſanctæ Mariæ & mons Rubianus

milite muniret: Ipse uero prius quã hostes ad ea loca appropĩquarẽt: præsidio Hæsii ĩposito in urbinates cũ reliquis copiis ꝓficiscit: atque ĩde ĩ fere tranos ꝓgressus plærasq; Malatestarũ dicionis municipia partĩ uolũtaria deditõe in potestatẽ accipit: partĩ prĩo impetu capit: ac in prædã uertit: quæ pĩsisterc in fide audere uidebant: ꝓpugnaculis ui tormentorũ disiectis expugnat: ac diripit. Quæ quidẽ oĩa cũ aut intra Frederici fines aut eius finibus proxĩa essent: ei suo pĩsidio muniẽda cõcessit. Quoꝝ nõ nulla ĩ ipso direptõnis tumultu ab urbinatibus ꝓ innato odio quo finitimos ut plærũq; fieri solet: insequebant: ãnuente Frederico igne p uribus locis ĩmisso sunt exusta. Quod fuit certe Frãcisco molestissimũ. Sed quia se in urbinatũ fere potestate cõstitutũ cernebat: æquo aĩo quæcũque dura eo tpe sibi ferẽda putabat. Cæteꝝ exacto iã Nouẽbre cũ grauis urgeret hyems: terra ubique per loca niuibus obsita: soluendũ duxit exercitũ. Itaque qđ parũ ea regio uelut mõtuosa ad alendos equos ferax eẽt: ĩ uberiores Thusciæ agros Florentinæ dicionis maiorẽ equitatus partẽ hybernatũ dimisit: reliquã p urbinates Eugubinos & Pisaurenses distribuit. Ipse Pisaurũ ubi Blanca uxor cũ liberis erat: hyemis agẽdæ locũ sibi delegit. Inter hæc Patriarcha & Thalianus proiunctã milite uacuã potẽtissimo exercitu rursus ingressi paucis diebus præter firmanos cũ duobus adiacẽtibus oppidis: atque hæsinos Picẽtes magna omniũ uoluntate a Frãcisco desciscẽtes in Romanæ ecclesiæ potestatẽ accipiunt: nec firmani diu ĩ fide pmãserunt: quippe nõ multo post finitimoꝝ exẽplo sollicitati: inita cõiuratione sexto Kalẽdas Decẽbres Sphortianas cohortes p ciuiũ ædes iã ante distributas nihil tale ab hospitibus timẽtes nocte intẽpesta sumptis armis capiunt: bonisq; oĩbus denudãt. Alexãder suspicatus id qđ erat: cũ biduo ante suis cũ domesticis paulo sub arcẽ tabernacula sibi statuisset: exorto tumultu eo se recepit: quo multi ꝑ tumultũ dilapsi cõfugerunt: quo tpe q̃ montẽ Sanctæ Mariæ Montẽq; Rubianũ inhabitant populi: editis a Firmanis ignibus: ut prius de rebellione signũ ĩter sese clãculũ dederãt: confestĩ pĩdiũ cõprehendunt: & armis equis cæterisq; bonis exuunt. Ita eadẽ nocte triũ oppidorũ defectõe totque delectorũ militũ detrimẽto res Sphortiana haud dubie exinanita multo ĩferior esse cœpit. Firmani qđ reliquũ erat: arci expugnãdæ intẽti Foroiulianũ cũ suis accersunt: nã maior ecclesiastici exercitus ps ĩ umbros cũ Ludouico hyematum trãsierat: & qcquid ad rẽ usui fore iudicãt: cõparare student. Dein bõbardis oĩq; missiliũ genere & muri assidue quatiebant: & uulneribus defensores confodiebant: & cuniculis ex occulto aditus ĩ arcẽ exquirebant. Nec obsessi segnius rẽ gerunt: hostilesq; conatus ubique frustrãt: nã catapultis balistis & bõbardis nõ peregrini mõ milites sed firmani cũ ipsis ẽt ædificiis sternebant factis quoque ex aduerso introrsus foueis hostiũ cuniculos incluſi excipiebant. In qbus nõ numero sed uirtute acriter pugnãtes Firmãos superabãt. præterea factis crebro nõ tã interdiu quã noctu eruptõibus totã fere urbem tumultibus clamoribusq; replebant: ꝑdis insup atque incẽdiis uicatĩ fere deuastabãt. Dũ hæc gerũtur: Cibaria quæ in arce erãt: multitudine assumebãtur: ob id Alexãder cui cũcta ꝓuidẽda erãt: ueritus ne frumẽtũ breui obsessos deficeret: uniuersos pugna iutiles ex arce abire equosq; ĩterfici iussit: ut quoad fieri posset: ĩclussionẽ perferret: cũ nihil aliud ꝑter quã famẽ ĩ tãta obsidione sibi obesse posse aĩaduerteret. Dein habito militũ cẽsu habitaq; secreto frumẽti rõe: repperit uix dierũ decẽ tota arce: quæ nõ exigui erat ambitus frumẽtũ supereſſe: idque accidẽ ex nimia Frãcisci largitõe paulo ante quã ex ꝓuicia discessisset: ꝓp pecuniæ inopiã in milites facta. Qua difficultate coactus Alexãder de dedẽda arce cũ firmanis agere cœpit: qui eo bello sumptuq; fessi illum sæpe ea de re tentauerant: pactusq; demum suã suorũq; omniũ salutem cũ bõis uniuersis ac decem insuper aureũ nummũ millibus acceptis arcem tradidit quam nulla alia ui nullo metu nullaque alia difficultate quã fame pressũ dedidisse satis cõstat: cũ uix bidui alimeta

ſupereſſent. Qua poſtea re cognita Firmaui queri nō ceſſabāt: qđ ducē ipſū Alexandrū preſidiū & bona quæ ſecū inde extulerat: ac datas præterea pecunias amiſiſſent: quā quidē arcē paulo poſt p irā populariter fūditus euerterūt. At ubi Franciſcus inſperatā firmanorū defectiōem reſciuit nō minus amiſſi præſidii detrimentū quā ipſius populi perfidiā in quo magnā habebat fidē: uæhementer īdoluit: nec tamē diffidebat: qn uere nouo prius quā hoſtis educerat: & fratrē obſidiōe liberaret: & urbē recuperaret. Sed poſtea quā amiſſam quoq; arcē cognouit: tū demū p grauiter animo cōmotus eſt: qđ intelligebat omnē recipiendæ prouinciæ ſpē ſibi ademptā. Itaq; ex Florentia quo iterū repetēdi ſtipendii cā conceſſerat: accepto pro tpe argēto pi ſauū rediit: Ibi recēſendis copiis pecuniis ī equitatū diſtribuēdis ſupplemētiſq; ſcribēdis hvemis reliquū exegit: haud dubie ubi per tēpus liceret: picētibus rurſus bellū illaturus: anconitanis præſertim nō adhortātibus ſolum ſed ſe illi ēt auxilio futuros pollicētibus: ulciſcendæ potiſſimū in auxima nos iniuriæ cā. cū quibus tum bellū gerebant. Et iā æſtas appropinquarat: qui erat annus a Natali dominico ſextus & quadrageſimus ſupra quadringēteſimū ad milleſimū: ornatæ erāt copiæ: & quæ bello uſui fore putabaſ cōparata: cū Coſmus medices tū litteris tū nūciis Frāciſco pſuadere cœpit: ut omiſſo piceno in umbriā ſigna uerteret: Romāq; inde peteret: unde magnā breui uictoriā cōſecuturus eſſet: Iacobum & Andreā fratres exactorum familia Tudertinos ſuæq; factionis prīcipes ubi eū cū exercitu conſpexerīt: Tudertū traditurōs: Idē poſtea urbeueterāos & Narniēſes facturos: Euerſū comitē p̄terea qui in ora maritima haud procul Roma multa oppida poſſīdeat: nō eū modo totis copus per ſuos fines tranſire pmiſſurū ſed cōmeatu quoq; & armato milite adiuturū. Addebat ad hæc Nicolaū Cardinalē cāpanū cum primū urbi Franciſcus appropinquaſſet: populū Romanum ad arma cōcitaturū: qđ Eugenii & Ludouici patriarchæ qui omnē feř īperii ſummā tenebat: dominationē moleſtiſſime ferrēt. Hæc ſibi diu multúq; cognita eſſe: ac ſatis ſuperque cōſtare: & nihil deeſſe quā conficiēdi negotii celeritatē. hortari eū: atque rogaſ: ne tantæ rei occaſionē p ſegnicię elabi ſineret: Quod ſi maturet: nō defuturū quī Roma cum ipſo Pōtifice in eius deueniat poteſtatē. Ad hæc Frāciſcus ita reſpōdebat: quanquā quæ ſibi enunciarētur: gratiſſima erāt: tamē nō uideri rē tāti momēti temere ſuſcipiēdā. oportere prius cuncta diligētius cognoſceř. Quare miſſus ē ad eum cōfeſtī Hyeronimus landus exul uenetus: cuius opera ea oīa inita actaque dicebātur q uti res haberet ordine Frāciſco aperit: Quibus cognitis: qđ factu facilia ante oculos ponebanť: hortatu maxīe beniuolentiſſimi hominis Coſmi ac Oratiſ iuſtiniani ueneti legati rē maximā maxīo aīo conficiēdā ſuſcipit: Itaq; cōtracto nō longe a Fano exercitu circa. Kal Iunias Alexandro fratre cum p̄ſidio Piſauri relicto inde mouet: appenninumq; binis caſtris trāſgreſſus: nō procul. Foſſato peruſinorum municipio biduum reſedit: quo tpe dierū octo cibaria milites coemere: ſecumq; ferre iuſſit. Dein p Peruſinos die tertio in Tudertinorum fines puenit: caſtriſq; haud lōge ab urbe poſitis Iacobum & Andreā cōiuratōis auctores: ut eorum quæ ſe facturos recepiſſēt memores eēnt: p nuncios clā admonet. Illi accito ī urbē Cæſare Martinēgo: q cum eq tatu Fulginei agebat: nihil eorū quæ enunciari iuſſiſſet: Coſmo mendici promiſiſſe reſpōdēt: ſeſe eccleſiæ Romanæ imperio cōtētos: res nouas odiſſe: proin ſuis finibus excederet: neue ſuā Tudertinorūq; pacē pturbaret: q ī pōtificis eccleſiæq; fide pmāſuri eſſent. Hoc reſpōſo accepto: Frāciſcus qđ plurimum ſp metuerat: ſuſceptæ expeditōis ſpe iā ſe falli aīaduertit. Et quoniā oīa undique hoſtilia erāt paucorumq; dierū cōmeatus ſupererāt & ob id diutius ī iis locis īmorādum nō uidebaſ: neque bello rē experiri ciba riorum penuria patiebatur: mutare caſtra cœptoq; in itinere perſequi ſtatuit. Erat ad urbem ueterem flectendum: ſed Tyberis tranſitum impediebat: ob eamque rem Franciſcus grauī premebatnr cura: quod non

uidebat:quẽadmodũ in hostili solo ponte nulla p loca constructo exercitũ traducere posset.Sed enĩ in maxĩa rerũ oĩum difficultate inuenit ducis sollertia uiã:quã flumen præcludebat:nã pluribus ĩ eo flumine repertis lintribus ponte Tyberim celeriter iũgit:& ita tradueto exercitu apud Fracicellã nõ longe a fluminis ripa castra facit:quo trãseũdi uno eodẽq; die oĩbus facultas esset.Biduo exacto in urbeueteranoꝝ fines ducit: nec minus inde inhumanis acerbisq; uerbis repulsus discedit & per hostiũ agros trãseuntem prohibitis undique cõmeatibus maior ĩ dies penuria exercitum fatigabat. Cæterũ urbẽueterem prætergressus in ueterbienses puenit:præmissisq; ad Euersum nunciis qui eũ de suo ad ea loca aduẽtu docerent:utque cõmeatũ abunde pararet:exercitui subministrandũ admonerẽt:ad Vlsini lacum castra ponit.Ibi cũ ultimam famẽ miles ferre nõ posset querelæ ubique exaudiebantur.Multiq; de gregaria militia castris excedere cœperũt.Quod ubi Frãciscus animaduertit:adeo militũ animos ad præsentis mali tolerantiã cõfirmauit:cũ id nõ suo cõsilio nõ suo ductu sed aliorũ pfidia accidisset: ut prius quam eũ desererent:se se ultima passuros testarent.Et ita collectis per circũpositã planiciẽ fragris quorũ tunc ibi maxima erat copia: euulso præterea ex spicis tritico ĩmaturo famẽ tolerabãt.Interĩ qui missi ad Euersũ fuerant:renũciãt:nullã in eo spẽ progrediẽdi ponendã esse: qui magnis pollicitatõibus magnisq; præmiis adductus se nouo põtifici fœdere obstrĩxisset:neque iter per suos fines neque cõmeatũ exercitui concessurus esset. Hac omnino Franciscus spe destitutus aduocato cõcilio redeundũ in Picenũ censuit.Itaque irrito cœpto in Senensiũ fines iter auertit:ubi amice benigneq; exceptus est:ac cibariis abũde submiistratis cõfectus pœne inedia exercitus instauraf.Triduo dein exacto quod quieti militibus datũ est:per Policianẽsiũ fines ductis copiis ad Trasimenũ lacũ consedit. Vnde postea p difficili cõfecto itinere Eugubiũ Frederici dicionis appulit: remensoq; retrorsus Appẽnino in Fanenses reuertitur:positisq; nõ longe a Metauro castris eius regionis quæ superiore hyeme defecerat:agros populatus ripaltã oppidũ agri fertilitate opulentũ expugnat:ac in prædã uertit.Dein miles licentius frumẽtatũ quotidie dimissus magnã uim frumẽti in proxĩa oppida cõgerebat:At Eugenius ubi Franciscũ transisse in umbros cognouit:ad oẽs nuncios trepidabat:& iam acerrimũ bellicosissimũq; hostẽ cũ robustissimo exercitu cepisse oẽs umbriæ urbes iã prope urbis Romæ portas esse iamq; Romã ipsam externo milite uacuã ingressum:seipsum quoq; captũ uidere uidebaf.Itaque ad alienã opẽ confugiẽs:Alphonsum rogat:ut pro suo ĩ ecclesiã romanam officio q̃celerrime auxilia mittat.dein quas potest:ex proximis hybernis copias cogit.Foroiulianũ Malatestas fratres & reliquos belli duces qui ĩ piceno flaminiaq; hyemarãt:ad se uelociter aduocat:Euersũ præterea quẽ sp ob prauũ eius ĩgeniũ odisset:& ĩ præsentia magis atq; magis ptimesceret:multis propositis cõdicionibus sibi cõciliat:defensoreq; parat Et iã regiæ copiæ in Romanũ agrũ & duces cũ exercitu ex Piceno ĩ umbros puenerãt:cũ aupito Frãciscí reditu & ipsi in Picenũ ad psequẽdũ hostẽ redeũt.Ex itinere hæsinos ad deditionẽ tẽtauere:Sed ubi cõstantẽ præsidii ciuiũq; fidẽ uidẽt:cũ nulla oppugnãdæ urbis instrumẽta essent:ne tpus tererẽt obsidionẽ soluũt:anchonitanos ĩterĩ oĩ spe auxilii destitutos missis ĩ castra de pace legatis facile ĩ pristinã ecclesiæ fidẽ accipiũt. Subĩde ad obsidendã Pergulã quæ Fredærici præsidio tenebaf:profecti paucis diebus & oppidũ & arcẽ ad deditionẽ cõpellũt.Inter hæc Frãciscus quod lõge impar hostiũ uiribus eẽt:aptis cãpis:cedere coactus nõ ꝓcul Forosempronio loco qdẽ mũitissimo castra locat: quẽ fossa ĩsĩ & aggeĩ ubi ĩfirmior mũitio uidebaf:cõmũit cũ satis sibi eẽ iudicaret:si ĩ p̃sẽtia p regꝯ ditõibus copias seruaret:si Pisaurẽses atque urbĩates cũ adiacẽtibus oppidis ab ui hostiũ tutos redderet.Cæteꝝ Ludouicus patriarcha & Thaliãus q sũmã ĩperii ĩ exercitũ hẽbãt:ĩcepta Pergula ad Metauꝝ qnq; passuũ millibꝰ a Sphortiãis castris

castra ponũt. Dum hæc ita gerũtur: Alexãder quẽ Pisauri p̃sidio, ut prædiximus, Frãciscus reliquerat: cũ picentes oẽs subiisse eccleſiæ iperiũ uideret & fratrẽ irrito cœpto a romana p̃fectione reuersum & tãtũ īminere exercitum haud dubie Sphortianã rẽ oĩno p̃ditã ratus hostiũ partes seq; statuit. Itaq; cõpositis clã cũ Ludouico legato p̃ sententia rebus suis seſe atq; Pisaurum hostibus p̃misit. Dein ad cõsultãdos exercitus duces iurãdãq; legato fidẽ ī hostiũ castra p̃fectus nõ destitit quin Frederico epistolis ac nũciis sua ſerit: ut ingruẽtibus undiq; hostibus suis rebus cõsuleret: eiusq; sequeretur exẽplũ. Fuit p̃fecto res hæc mirũ ī modũ Frãciſco p̃moleſta: qđ cũ germanus frater quẽ semp unice dilexiſſet: & p̃ oẽm ætatẽ magnis beneficiis affeciſſet: & demũ Pisauro inter primarias p̃uinciæ urbes nõ ignobili donaſſet ab ſe fortunã ſecutus: defeciſſet: lã neminẽ amplius ſibi fidũ fore uix credi poterat: & ob id de Frederici fide nõ nihil ſubdubitare cœpit. Sed ille qui Alexandri defectionẽ in tãta maxime tẽpoꝝ iniqtate nõ poterat niſi plurimũ dãnare atq; deteſtari: & quæ ab eo nup accepat: & itẽ a Ludouico q eũ multis p̃miis p̃iculiſq; p̃positis ut ī pontificis eccleſiæq; Romanæ fide rediret: hortabat: Frãciſco aperit: affirmatq; iureiurãdo: & ſi aduerſis undiq; rebus totũ in ſeſe ſuoſq; p̃ſens bellũ apte trãſferri uidebat: cũ nihil in prouincia reliq; eſſet: qđ tãtũ eius belli furorẽ paululũ tardaret: tamẽ ſe neque ab eius amicicia neq; a data fide unq̃ diſceſſurũ: cũ iã aĩo fixiſſet. ſe fortunaſq; ſuas oĩs p̃ illius exercitu ſq; ſalute q̃buſcũq; fortunæ caſibus obiecturum: oĩa demũ p̃peſſurũ prius q̃ fidẽ uiolet: qđ rex doceret exitus. Hæc rebellione facta Alexãder ut aliq̃d penſi apud ſe pudor hẽre uideret: Blãcã ī primis q̃ Pisauri in eius põtate frater reliquerat: paruulis cũ liberis incolumen Vrbinũ dimittẽdã cõſtituit inuito Ludouico: q retinẽdã efflagitabat qđ nõ nihil īmẽſum Frãciſci leniit doloꝝ. Inter hæc Thalianus apud Philippũ p̃ditionis accuſat: qđ cũ florẽtinis ſentiret: ob eãq; rẽ miſſo confeſtim in eccleſiaſtica caſtra Georgio annonenſi cuius fidẽ. & ī gerẽdis rebus prudentiã ſemper p̃bauerat patriarcha & Raymundo boilo regiæ auxiliaris militiæ p̃fecto annitẽtibus retentus in uincula cõiicit: nec multo poſt Iacobus gaiuanẽſis fidei quoq; ſuſpectus cõp̃hendit: amboq; ad Rochãcõtractã perducti penes arcis p̃fectũ cuſtodiẽdi deſtinãt: capiteq; dein dãnati ſecuri percutiũt: ī Thaliani locũ idẽ Georgius ſuffectus ẽ: q eq̃tatũ & reliquas eius copias gubernaret. His rebus geſtis: hoſtes nulla in Frãciſcũ ui tentata ad Iſaurum amnẽ Sigiſmũdi maxime hortatu copias ducũt: tergiſq; Pisauro uerſis unde cõmeatus abunde militibus ſubminiſtrabãt: proxĩos Vrbinatũ agros populãt. Talachiũ municipiũ parui admõm ambitus ſed ſitu ac milite permunitũ īnumerabili pene exercitu circũſiſtũt: dein multis ex Piſauro Arimino q̃ cõparatis machinis durius oppugnare adoriũt. Quare obſeſſi multiplicibus magniſq; difficultatibus p̃ſſi poſt uigeſſimum oppugnatiõis diẽ cõmuniõium ſalute facile īpetrata permiſere ſe hoſti. Quibus in põtatem redactis eccleſiaſtici duces aduerſo flumine progrediẽtes circũpoſita caſtella parti ui capiunt: atq; incẽdunt: partim uel metu uel uoluntariis animis in deditionẽ accipiunt. At Frãciſcus quẽ ex hoſtium cõſiliis atq; profectiõibus ſua conſilia capere oportebat: confeſtim ad primũ fere lapidẽ urbino admouit: quo nutãtibus nõ nullo ꝝ ciuium animis reliquæ adeſſet ciuitati. Poſt hæc hoſtes populabundi Vrbinum prætergreſſi: lunatum haud ignobile ī urbinatibus oppidum ī edito colle ſitum frequẽti caſtro ꝝ corona pangnſtius cingunt: ſed dimiſſis p̃pter itiner ꝝ difficultates tormẽtis dum ſola obſidione ac multitudine terrere incluſos ſtudẽt: & ad deditionẽ cogere cõtẽdunt: rẽpus ex die ī diẽ cõſumit: id qđ potiſſimum in tot rer ꝝ difficultatibus Frãciſcus optabat: cui nihil magis eo tp̃re erat curæ: q̃ ut obsidendis oppidis q̃ diu poſſet: hoſtes diſtineret: quos ut mouiſſe & secus amnem p̃cedere cognouit: mox copias ſuas ad Caſtellumdurans deducit. idoneoq; caſtris loco nõ procul ab hoſtiũ caſtris quatuor paſſuum millibus delecto: ubi

omni ex parte tuta reddebant. Castella quæ ī frōtibus erāt: pedestri p̄sidio firmat. Ex his locis hostes quotidie īfestius lacessīt: sæpe pabulatiōe ꝓhibe ri: sæpe itinera: qua maxīe cōmeatus importabant: irrumpi adeoq; acrius colibus qbusdā q castris impedebāt: īfestabātur: ut sagitis bombardis atq; omni missiliū genere equi ac ī ipsis ēt tabernaculis uulnerarent. Quæ qdē res & spē obsessis futuri auxilii afferebat: & obsidētibus timorē incutiebat nō mediocrem ita: ut ab oppidi expugnatiōe q̄ sæpe tentauerāt: deterrere tur. Dum hæc ī Piceno gerunt: Philippus graui odio grauiq; ira post illatā Zarpellioni necē ī Frāciscū: ut ostēdimus: accēsus oīa cōsilia cōatusq; suos ī generi pernicie cōuerterat. Nā p̄ter eas copias quæ Piceno bello suo sūptu alebant: alias recipiēdæ Cremōæ cā parandas instituit: & tētatis sæpius ne q̄cq̄ ciuiū animis sibi allicere p̄sidii p̄fectos multis pollicitationibus cœpit. Quin Horoládū palauicinū summis p̄cibus rogat ut p gibeline factiōis ho mines apud quos auctoritate plurimū possit uel clā uel palā aliqd noui mo liat. Horoládus Frāciscī rebus ut supra diximus semp fauerat: sed a Philip po paulo ante restitutus tēporibus īseruire cogebat. Itaq; respōdet se accep tos beneficios memorē futurū: Qua re Philippus potiundæ urbis spe per lohānē quēdā ex Sphortiana militia oriūdū ex Illiryco facta eo Frāciscum Picininū cū exercitu mittit: q traiecto. Kal. Maiis pado tētatoq; p tenebras nocturnas frustra ī urbē aditu ante portas facto iā die ī acie stetit: tumultū a Gibelina factione intus fieri expectās. Et firmatis dein non ꝑcul urbanis mœnibus castris cū triduo nequicq̄ desedisset: discedēs in Soncinates duxit: Quibus nullo negotio ī fidē acceptis ac circūpositis municipiis ī potestatē redactis Cremonā regredit. Hāc maioribus uiribus maioreq; studio a terra & a flumīe cōparata iam classe obsedit. Sed dum hostes Sōcinatibus peten dis populandi sque agris tempus terunt: Angelus Simoneta qui Venetiis ꝑ Frāciscō legationis munere fungebat: his cognitis eo celeriter cōtenderat cū ualida militū manu: q̄ uenetos iussu ex Brixiēsibus acceperat: Præerat Sphortiano p̄sidio Iacomatius Salernitanus: q supiore anno eo a Francisco missus uenerat: uir longo belli usu clarus & animi & corporis uirtute stre nuus. Is Angeli aduētu eqtatu peditatuq; auctus: ac delecta insuper Cremo nensium iuuenū manu ītipatus urbe sæpe egressus hostes magno īpetu ma gnisq; clamoribus adoriebat: multos cepiebat: uulnerabat: interimebat: sæ pe castra ferro atq; igne magno excitato tumultu impetebat. Qua re Picini nus urbē a terra oppugnat diffissus ex parua q̄ Padus efficit: insula multis magnisq; bombardis dispositis nō muros quatere sed ītērdiu ac noctu lapi deas intra urbē pilas torquet cœpit: q bus ciuitatē populo frequētē cōterri tā mōtū excitaturā sperabat. Per idē tēpus cū soli pōtremulēses bello libe ri Frāciscō relinquerent: mittit ī lunēses cū equitatu Aloysius Sāctoseueri nas & Petrus Maria ruber: q habito ex parmēsibus delctu Pontremulēses ī potestatē redigēt curarēt. Cōtractis igit ī lunēsibus copiis Aloysius Pōtre mulēsem agr̄ īgressus: oppidanoq; animos nūc miti nūc acri oratione sibi cōciliāt studebat. Sed ubi uidet oppidū p̄sidio pedestri eo a florētinis: Fran ciscī rogatu immisso & ptinacibus Pōtremulēsiū animis teneri populatus circūquaq; agros mōtibus q impēdēt: occupatis: arctior q̄ pōt eos obsidiōe circūsistit. Et sub idem etiā tēpus nō minoribus ī Flaminia uiribus bellum gerebat: adeo ut magnis belloq; studiis uniuersa ꝑpe flagraret Italia. miserat. n. Philippus aduersus Bononienses exulū maxime hortatu cū magnis copiis Guilielmū monferratensem & Bartholamæū collionē: & uenetī ac Florētini cū bononiēsibus iure societatis auxilia decreuissēt: illi Thaddæū æstensem & Tiberthum brādolinum: ii Guidantonium fauentinum & Si monetum ex castro petro Philippi copiis oppositere: Sed dum res armis in flaminia geritur: Collio suspectus Philippo factus q̄ cum uenetis conspira ret: ī Longobardiā reuocat: huic obsidendæ Cremonæ una cum Picinino cura datur. Sed crescētibus quotidie magis atque magis apud Philippū k

Collionis ſuſpicionibus ad oppugnandū Pontremulū una cū Aloyſio ꝓfici ſci iuſſus cū Padū traieciſſet: retineꝰ: Modoetiāq; ꝓductus uinculis ſeruandus tradiꝰ. Inter hæc Frāciſcus cū litteris tū legatiōibus orare uenetos: inſtare: & fœderis iure expoſtulaꝰ nō ceſſabat: ut perituræ urbi auxilia ocius mitterēt bellūq; Philippo īdicerent: cū dubitaret niſi Cremona obſidione breui ſolueret: eā aut dolo aut fame tādē ī Philippi poteſtatē deuēturā. Et modo cōmune periculū niſi ſuccurrerēt: demōſtrabat: modo fœderis iura q̄bus Cremonā cæteraq; eius oppida tueri obſtringebāꝰ: cōmemorabat. Venetī tandē Frāciſci uocibus pmoti: & q; Philippi potētiā maxīe phorrebāt: cuius opibus Cremonæ acceſſio piculoſa uidebaꝰ: ſexcētos eq̄tes totidemq; pedites ſēſim Cremonā trāſmiſerūt: & Michaelē attendulū q; imperii ſum mā tenebat: copias ī agro brixiēſi cogeꝰ iuſſerūt. Sed neq; p̄ſidiū leuaꝰ obſi diōis mala poterat creſcēte ī dies annonæ caritate: neq; Michael cū eo quē haberet: exercitu trāſire Ollīū amnē audebat: neq; augeri uenetæ copiæ eo tp̄re poterāt: Taddeo ut diximus: & Tibertho bononiēſi bello occupatis. A florētinis quoq; ad ſe mitti auxilia Frāciſcus petebat: q̄bus hoſti reſiſteꝰ poſſet: Subdubitandūq; p̄terea dicebat: ne Fredericus quanq̄ optimo cōſtātiſſimoq; ſemp animo ſeſe fortunaſq; ſuas omnis p̄ſenti bello ꝓ eius ſalute obiectuꝝ calamitateſq; prius oēs ppeſurū affirmabat: q̄ aliq̄d admitteret: q; a fide data alienū iudicari poſſet: tamē ubi nulla mitti p̄ſidia uideat: ꝓpoſitas iā ſæpe ab hoſtibus cōditiones accipiat: proin ſi ſe exercitūq; īcolumē uelint: celeriter auxilia mittāt. Ad hæc florētini neq; aperte illi ſe opē laturos negabāt: neq; miſſuros affirmaꝰ audebāt: quippe q; coppias ſuas omnis aduerſus Philippi exercitū ī flaminia haberēt: Itaq; Frāciſcus omni ferme uenetorū Florētinorūq; auxilii ſpe deſtitutus multiplici uno tp̄re cura premebaꝰ. Mouebat illius animū obſeſſa Cremona Pontremulūq; & ſua preciſue ſuorūq; ſalus: q; ī alieno coactus uerſareꝰ hoſpitio: & ī alienus finibus undiq; pœne circunſeptus ab hoſte uidereꝰ: ubi copias ſuas ubi uxorē liberos & quicqd reliqui erat: & ipſam deniq; uitā ī unius Frederici Vrbinatis māu poſitā cernebat: Cōſyderabat p̄terea Sigiſmūdū ex belli duce ac genero implacabilē hoſtē factū & Alexādrū fratrē ī tāta fortūæ iniq̄tate ad hoſtes defeciſſe: aduerſa demū oīa ſine ope ſine ſpe ulla eſſe. Sed ī tāta rerum calamitate deſperatis prope undiq; rebus aperta ē ei ad ſalutē uia. Præerat ī bononiēſibus ut demōſtrauimus: Philippi copiis Carolus gonzaga & Guielmus monferratēſis. Inter hos primū ut aſſolet: æmulatiōes exortæ ſunt cū neuter ſuperioré alterū fere poſſet: Poſtremo creſcētibus odiis ad contumelias uētum eſt: ita ut magis inter ſeſe cōuiciis q̄ armis cū hoſtibus certarent. Ad Philippū quotidianæ deferebanꝰ utriuſq; querelæ pfidiæ aē ꝓditionis: ſociū uterq; īſimulabat. Itaq; Guilielmus ſiue metu ductus ne apud Philippū collega maledicēdo p̄ualeret: ſiue indignatiōe atq; ira cōcitatus fortaſſe nō iniuſſa: cum hoſtibus cōſpicare cœpit. Hac tam opportuno tpe eius cōficiēdi belli occaſione oblata ueneti oībus Guilielmi poſtulatis aliētiunt: & maiora ſtipendia & ápliorem cōceſſere militiæ dignitatem. Cōtinebat ſe Carolus p idem tp̄s ſuis oībus copiis eo oppido qđ Caſtellū ſancti Iohānis bononienſes uocāt: cuius ars Guilielmi p̄ſidio tenebaꝰ. Itaq; ꝓpoſitis rebus: dieque rei cōficiendæ deſtinato. Tiberthus p acris poſticū cū pluribus noctu ītroductus īcautas Caroli copias opprimit: armiſque & rebus oībus exuit Carolus p tumultū elapſus uix cum paucis anxius euaſit: mutināq; ſe curſu recepit: Per hūc modū ſine ullo ꝓpe ſanguīe pfecto bononiēſi bello pacatiſq; flaminiæ rebus ueniti cōfeſtī ſuas copias ex bononiēſi ī Briſienſē reuocāt agꝝ: ubi iā Michael ut oſtēdimus: reliquas cōtraxerat obſeſſæ Cremonæ haud dubie opem laturus. Florentini quoq; eo ipſo bello liberi Guidantoniū fauētinū & Simōetum cum tribus eq̄tatum militibus: & pedites ēt mille Gregorio anglaréſi duce ad Frāciſcum celeriter mittunt. Aderant iam Kalendæ Octobris: cum auxiliares copiæ ī urbinates ꝓpenerunt: q̄bus

ſibi adiunctis Frācīſcus coacto mox reliquo exercitu quē p oppida Frederi
ci ditionis p̄ſidio diſtribuerat: animo & uiribus nō mediocriter auctus nul
la cūctatiōe ī hoſtes educit. At Ludouicus patriarcha acerrimi hoſtis īpetū
minime ſibi expectādū ratus omiſſa Lonati obſidione qua uenerat: caſtra
mouet: nec reſtitit: donec ī ariminēſes ductis copiis reſedit: & cum neq; pu
gnādi poteſtatē faceret: neq; æquis cāpis ſe cōmittere auderet: locis mōtuo
ſis ſeſe cōtinebat. Quod ubi animaduertit Frācīſcus oībus q̄bus p̄ōt: arti
bus allicere hoſtes ī planiciē ſtudebat: ſi deſcēdiſſent nullā dimicādi morā
facturus: demū pugnādi auidus tubicinē cū litteris ad hoſtiū duces mittit:
q̄bus eos ī p̄lium ꝓuocat: diē p̄ſcribit: & locū uix paſſibus mille ab eoꝝ ca
ſtris diſtātē deſignat: & manicā inſup ferreā ſanguine illitā cōſerendæ pu
gnæ ſignū deferri iubet. eccleſiaſtici duces cōmunicato cōſilio pudore ma
gis q̄ animi uirtute ducti acciper̄ ſe cōditiōes oblatas reſpōderūt. Quo reſ
pōſo Frācīſcus cū uniuerſo exercitu maxīe lætus futuro ſe p̄lio parat: ubi
dies pugnæ dictus uenit: prīa luce tanq̄ ad exploratā uictoriā alacer inſtruc
tos ordines ī aciē ducit: & p collē ſatis humilē q ītер duo caſtella Taboletū
Frederici & Cautelū Sigiſmūdi iuris ītercedit: paſſuū millia quattuor ī lō
gitudinē conſtat: ad p̄ſcriptū pugnæ locū puenit: ubi Sacellū almæ uirgi
ni Mariæ dicatū: huic cōtra alter inſurgit collis aliquādo eminētior: unde
haud lōgius tæli iactu hoſtilia caſtra initiū capiebāt: conuallis erat admo
dū pua hāc Frācīſcus nō multo milite occupat: nec exeuntibus turmatim
ut exiſtimabaſ: obuiā hoſtibus ſed paucis & ipſis palātibus ī colle cluoq;
apparētibus: Frācīſcus ſuos cluū aſcēdere imperat: q hoſtes uſq; ad caſtro
rū munitiōes egerūt: quas toto ſupiore biduo foſſa aggeſ & frequētibus cō
ciſis arboribus qua Sphortianos uēturos arbitrabant: īgenti ſtudio ſtruxe
rāt: ob eāq; rem nec ultra ꝓgredi equites poterāt: nec uim multo milite ad
uerſus innumerabilē pœne exercitū loco p̄ſertim iniquo faceſ tutū uideba
tur. Et quanuis Frācīſcus nihil ad eliciendos prouocādoſq; ī pugnā hoſtes
prætermiſiſſet: tamē trepidi nunq̄ egredi munitiōes auſi ſūt: Solus poſtre
mo Daneſius ſenēſis uir fortis & belli ꝑitus cū pedeſtri cohorte exiſ caſtris
ꝑmiſſus eſt: ſed ne ꝓcul munitinnibus ꝓgrederēſ iuſſus: & ut magis Sphor
tianoꝝ agmen ſpeculareſ: & qd hoſtes agerēt: exploraret: q̄ pugnādi copiā
faceret: q mox numero preſſus unde exierat: curſu ſe reciper̄ cōpellit. Per
hūc modū exacta iā maioſ diei parte Frācīſcus receptui canere ſuoſq; oēs
ī caſtra redire iuſſit. Cæteꝝ uix dum prætoriū īgreſſus ex p̄fugis ſuorūq;
nō nullis q captī paulo ante dimiſſi fuerāt: cognoſcit: primo eius aduentu
plurimū ī eccleſiaſticis caſtris trepidatū & ī primis Patriarchā cæteroſq;
duces metu p̄culſos impediмēta cū cariſſimis rebus ariminū uerſus ī loca
tuta præmiſiſſe: idemq; uniuerſum ꝓpe exercitū feciſſe: & cuncta ſine ordi
ne ſine impio agi miſceriq; cœpta: adeo ut ſi oppugnādis caſtris aciem ad
mouiſſet: p̄facile intra munitiōes irrūpere dederēq; hoſtiū copias potuerit.
Ad hæc Frācīſcus & ſi haud falſa eſſe exiſtimabat: tamē nō in ſua fuiſſe po
teſtate dixit: ut qd hoſtes agerēt: timerentne uel auderēt tā breui ſpatio in
telligeret: unū ſe ſcire: q̄ de reditu ī caſtra feciſſet intētata hoſtiliū caſtroꝝ
expugnatiōe recta ratione feciſſe: & cū totiēs ꝓuocati hoſtes ꝓdire ī pugnā
nō auſi eſſent: uictoriæ loco haberi poſſe: ſatiſq; ſuo exercituſq; nōi auctori
tatiq; factū. His rebus peractis: cū uideret Frācīſcus ī mōtana regiōe nihil
ꝓficere poſſe: ne q̄ ſupereſſet autumni tēpus. fruſtra cōſumereſ: ī aptos pi
ſaurēſium cāpos deſcēdit. Alexāder cum redire fortunā aſpiceret pœniten
tia ductus impetrata p Fredericum Vrbinatē admiſſæ iam culpæ uenia in
fratris gratiā rediit. Itaq; Iſauꝝ flumē trāſgreſſus recuperādis piſauren ſis
agri municipiis: quæ ī Sigiſmundi erāt poteſtate: ītētus primis Puteum ca
ſtris dedētibus ſeſe incolis ī fidē accipit. Tombā deinceps quæ ualido pedi
tum præſidio Sāctio rippēſi præfecto teneba: magna torméto; ui diruti ſ
murorum munimentis expugnat: ac in prædam uertit Sanctino iam

tertium cum ipso p̄sidio ac bonis suis capto. Eo recepto municipio: Laure us mons Nicolai Picinini postrema ac nobili iā clade nō obscurus nulla ui nullo negotio tradit. Inde mutatis castris Gradariæ admouit: q̄ ē oppidū ī pisaurēsibus primariū: situ arce muro & frequentibus turribus munitissi mū: ac externi insup militis p̄sidio firmissimū. Hoc cū arctius obsedisset: aduectis celeriter tormētis ædificatis magno studio e regiōe castellis & com paratis iis rebus oībus quas expugnandis oppidis usus inuenit: oppugnare aggredit: Interim Sigismūdus ut obessis auxilii spē faceret: castra magnis copiis lacessebat: sæpe p nocturnas tenebras fallere excubias exercitus q̄ cu stodes mittēdi p̄sidii causa conabat. Sed nec terreri: nec decipi cautus & in trepidi animi dux potuit: Nec importuni sæuiētis iā hyemis hyembres lon ge plus æquo frequētes & diuturni: nō niues nō frigora eū a dura ac pdiffi cili oppugnatiōe deterrebāt. Dum hæc ī urbinatibus pisaurēsibusq̄ gerun tur: & gradaria summa ui oppugnat: Frāciscus Picininus q ut supra ostēdi mus: Cremonā terra Padoq̄ p̄mebat: spe eius urbis po tiūdæ destitutus obsi dionē soluit: & ad Castelloleonē ꝓfectus admotis celeriter castris oppugnat oppidū adortus nō multis post diebus una cū arcibus ī deditionē accepit: Viticetū dein municipiū frumēto refertissimū ui captū diripit: atq̄ incen dit. Cæteq̄ ubi rumoribus crebrisq̄ nunciis cognouit Michaelē iam coactis magnis uenetoq̄ copiis Olliū propediē trāsituq̄: uiribus diffidens nō ꝓcul Casalimaiore secus Padi ripas castra locat: pōtemq̄ in eo flumina pluribus iunctis nauibus ædificandū curat: quo facilius ex parmēsibus cibaria com portarent ī castra. Interim Michael traducto p Pontēuicū exercitu Cremo nensiū fines ab hoste occupatos passim populat: qua re & municipes q̄ bel li initio ad hostes defecerāt: territi certatim ī Frāciscī redeūt potestatem: & Cremona annonæ inopia qua totā superiorē æstatē durius laborauerat: li berat. Michael recipiēdis municipiis quæ in hostiū fide p̄stabant: ꝓgrediēs oppidū obsidet: cui sancto lohāni ad crucē nomē est: nō amplius quinque passuū millibus ab hostiū castris positū oppugnareq̄ machinis parat. At Pi cininus ut hostes appropinquare ītellexit: sibi suisq̄ plurimū metuēs in ꝓ ximā q̄ supra Casale Padus insulā efficit: traiiciendas. copias duxit: hunc. n. Idoneū castris locū putauit: tum qđ Padi os aduersus uim hostiū satis sibi muniméto fore existimabat: tum q̄ a tergo Padus aderat: & p eū quē dixi mus: ponte facile ac sine periculo ex Parmēsibus cōmeatus cōuehi poterāt: quo ēt pabulatū mitti impune licebat: si in Cremonenses pabulatione mi lites prohiberent: nec deseruisse omnino Cremonēsiū fines hostiū aduentu uidebant: unde data facultate & ī cursiones facere interdū: & populari ho stiles terras poterāt. Alteq̄ p̄terea subliciū cōstrui ponte iubet: q̄ ex insula ad Cremonēsem pertinebat agrū: hūc fossa aggere castellis & militū p̄sidio firmat. At Michael oppido q̄ obsederat: nō multo labore ī potestatē redac to amicorū agros tueri studebat: Sed cū p dies aliquot nihil utrinq̄ memo rabile gestū esset: q̄ Piciniuus suos castris cōtineret: ne segnis omnino uide ret: simul tentans: si forte iecto oblati certaminis pudor Philippiani ī pu gnā allici possent: tertio Kal. Octobres ordinibus instructis ī hostes ire pgit. Piciniuus nequaq̄ dimicādi potestatē facturus: addito ad pontē p̄sidio ubi plurimū periculi inesse uidebat: milites ī acie stare iussit: cū nulla ex parte ī castra tāto flumine undiq̄ circūdata ab hoste irrūpi posse putaret. Ad pō tē leuiter tamē pugnari ceptū. p̄missus a Michaele leuis armaturæ mi les fa cile repellit. Totis porro Philippianis castris q̄s uidebat: ignotū Padi hosti um uenetis īgredi nō audētibus. Philippiana acies lōgo ordine ad eā partē uersa erat: qua ob fluuii latitudinē trāsiri ī insulā poterat: quē tamē prius locū philippiani duobus castellis aggeribus & magna ui tormētorū munie rāt. Tentauerāt hac uenetorū duces magnis uiribus ī insulā penetrare: Sed repulsi trāsitū desperauerāt. Cæterū dū hæc gerunt: cōspecti sūt: nō nulli leuis armaturæ ex ueneta acie eq̄tes reperto haud ꝓcul a pōte uado os tran

ſiſſe. Quare cū facta eſſet fides trāſmeabilē ibi fluuium eſſe: tentāt rurſus a plæriſq; uadū: q; cū facile trāſitū nullaſq; ibi cuſtodias eſſe renūtiatū eēt aggredi ea parte hoſtes ueneti duces cōſtituūt: peditesq; ſingulos equitem quenq; aſſumere iubēt: ut ī inſulā trāſgreſſi pedeſtribus ēt copiis pugnam cōſeruarēt Ita qua pte humiliora uada dedicerāt: īſtructos immittūt ordines: q nō multo plio pulſis q eo accurrerāt: pōtē petūt: quo in loco ægre ab iis etiā q ponti pſidio erāt: pugnatū eſt: Nā ubi uiderūt uenetos iā trāſiſſe: territi ſtationes deſerūt: & ad ſuos curſu ſe recipiūt. Veneti pōte capto confertiſſimo agmine ī hoſtes q adhuc ī acie cōſiſtebāt: inferunt: quos primo impetu fundūt: ac ī fugā uertūt: caſtriſq; mox cū īpedimētis potiti maiorē eq tatus parte capiūt: Nā reliq & ipſi ēt duces p aliū pontē ſalutis uiā nacti pādū traiecerūt. & ita eo reſciſſo pōte hoſtiū manus effugerūt. Hac ueneti victoria elati uelet q iandiu de Lōgobardiæ res mēte animūq; uerterāt: de occupādo Philippi imperio agitāt cœperūt. augebat hāc nec uanā qdē eoꝝ ſpē popportuna ad res gerēdas Cremona ītet eius puīciæ urbes nequaq; poſteriori: quo iā Gerardū dādulū legatū miſerāt: nō tā uolēte q negāt nō audente Frāciſco Sphortia: q; recuſare id petētibus illis ī tāta pſertim eius retinēdæ urbis difficultate neq; tēpora neq; fortuna ferebāt. Itaq; receptis pter Sōcinates ī fidē Cremonēſis agri municipibus ueneti Sōcino admouent quo paucis diebus oppugnato oppidani omni ſpe auxilii deſtituti ſeſe Franciſci legatis dediderē. Inde ī trāſadduāos ductis copiis quicqd agri ī ea regione Philippi parebat īperio: paucos ītra dies ī uenetoꝝ redigit poteſtatem: Crema dūtaxat excepta: quæ ualido ad primū cladis nunciū pſidio firmata pſcriptis ēt pluribus guelphæ factiōis oppidanis q dubiis ī rebus ſuſpecti habebant: fidē ſeruauit. Qua regione recepta: ueneti maiora animo de bello gerēdo cōſilia ineūt: Adduā ſuperādū eē: & ī mediolanēſiū fines traiici endū iudicāt: ob eamq; rē faciūdū ī eo flumine pōtē cōſtituūt. Eius cōficiēdæ rei Tibertho brandolino cura daf: q ipſe ultro popoſcerat. Sed pdifficilis admodū res uidebaf: & callidītate magis quā uiribus aggrediēda: Philippus. n. poſt Caſalēſem pugnā id q; futuꝝ exiſtimari poterat: uenetos trāſiſſe adduā tētaturos ratus: pbere illos eo trāſitu ſummo ſtudio cōabaf. Ob id īpoſitis primū Cremæ Laudeq; pſidiis Aloyſiū Sāctoſeuerinatē ab pontremulēſiū obſidiōe reuocatū reliquiaſq; uicti exercitus celeriter coactas p adduæ ripa aduerſus hoſtes diſpoſuerat: eāq; dies ac noctes q̄diligētiſſime cuſtodiri iuſſerat: idq; negotii pcipue Aloyſio demādarat. Brandolinus ubi frequētibus cuſtodiis aduerſam flumīs ripā teneri cognouit: arte & callidītate hoſtē fallēdū putauit. ob id exploratis diligēter ubiq; Adduæ undis ad eā maxīe pte quæ circūiectis late paludibo nullis cuſtodibo ſeruabaf nocte īpeſtatē armamētis cōſtruēdi pōtis pductis oībus ad rē celeriter cōficiēdā dat īpigre opā: Et cōſtrata primū cratibo aliaq; materia palude ratibus carris ī adduā deductis ignorātibus oībus prīa luce pōte flumē iūgit: quo cū celeriter Michael oībus copiis pueniſſent: traducē eas ſenſim cœpit: q; uerebaf ne primi occurrētibus hoſtibus caperēf: ſubſequēteſq; alii repellerēf ī flumē. Quod ubi q pximi erāt Philippiani pſēſerunt: nouitate rei prīum ſuſpēſi atq; territi: dein ſūptis raptī armis duce Cāpanella uno ex Aloyſii pfectis trāſeuntibus uenetis obuiā eunt: ſed leui plio a multitudīe pſſi terga dāt: nulloq; deī oppugnaf auſo: reliquæ philippi copiæ quæ ī flumīs ripa ſtatiōes habebāt. diuerſis itineribus ut quenq; animus tulit: ī ppinqua oppida curſu ſe receperunt. Ita omnis uenetoꝝ exercitus repugnātibus nullis ī mediolanēſem agꝝ uillis uiciſq; frequētiſſimum ac pecoꝝ & frugibus refertiſſimum traiicit: moxq; oēm ppe eā oram q̄ Marteſaā Mediolanēſes appellant: excurſionibus deuaſtat: & ad ipſa uſq; urbis ſuburbia populationes factæ: præda non tā pecoꝝ q̄hominium ingens abacta: cunctaq; demum tumultu ac terrore agunt: atq; miſcent. His rebus geſtis: placuit Michaeli uenetoꝝq; legatis Caſſani arce oppugnaf: quæ ei flumini īpēdet: &

ad transadduanū ſpectat agr:ut ea tutus in mediolanēſes uenetis pateret aditus. Ea igitur aliquādiu bombardis & omni tormētorū genere ſine intermiſſione quaſſata uenetis tradit: ædificatoq; ibi magna celeritate ſublicio pōte:uicū arci adiectū magno foſſorū coacto numero foſſa atq; aggere ſubli mi pmuniunt. Quo pfecto opere rurſus ad populādos Mediolanēſiū agros cōuerſi nō parte ſed uniuerſo interdū exercitu ad urbis uſq; cōſpectū cunc ta uaſtādo diripiēdoq; pgrediunt: Modoeciacū ēt agrū ſæpe inuadūt: quo oēs fere Philippi copiæ cōuenerāt: īſtructāq; aciem oſtētantes hoſtē ī pugnā prouocabāt. Sed iam opportuna Philippo hyems aderat: quæ & reſipiſcēdi illi facultatē ſpemq; ſalutis p̄buit: & uenetis uictoriarū curſū ſuppreſſit. Ita que relicto ad Caſſanū pontēq; p̄ſidio Gētile leoniſſano cū duobus equitū millibus magnoq; ēt peditū numero ut inde p hyemē mediolanēſem īfeſtaret agr:Dux ipſe Michael Carauagiū hybernatū cōceſſit: reliquas copias q̄ proxime potuit: p circumpoſita oppida diſtribuit: ut ubi opus eſſet: & cōuenire facile: & caſibus occurrere poſſent. Philippus tot uno tēpore calamitatibus p̄ſſus: īminētiſſimiq; periculi magnitudīe ppe obrutus & de quorūdā p̄terea ex ducibus ſuis fide parum fidēs ubi uidet ſuis opibus potētiſſimis totq; uictoriis īſolētiſſimis hoſtibus haud quaquā diutius reſiſtē poſſe: ad alienā opē ſibi cōfugiēdū iudicat. Itaq; nō tam Italicos q̄ peregrinos principes q̄bus uel fœdere uel neceſſitudine iunctus eſſet: litteris nunciis orando obteſtādo auxilia implorat. At Alphōſū primū legati mittunt: q ab eo tū fœderis iure: tum maxime beneficiorū magnitudine auxiliū petāt: odoceant que quāto ī diſcrimine eius fortunæ uerſent. cōmune eē principibus Italicis oībus periculū: ui atq; armis cōprimēdos eſſe uenetos: quos nec dubium deuictis finitimis ab cæteris ſubiugādis Italiæ prīcipibus populiſq; p̄ inna ta eis quadā late dominādi libidine nunq; tēperaturos. atq; eo quo nūc ipſe ardeat incēdio: uniuerſam Italiā breui cōflagraturā. Proin iuberet: ut ſuæ copiæ quæ ī piceno flaminiaq; ſub Remūdi boili ductu aduerſus Frāciſcū Sphortiā bellū gerebant: ī Longobardiā q̄celerrime p̄ficiſcerent periclitantibus rebus ſuis auxiliū laturæ: utq; ipſe ualido cū exercitu ex ſui regni finibus diſcedēs Hetruriā peteret: florētiniſq; bellū inferret: uel ſi ita ſatius ſibi uideret: p̄termiſſis florētinis copias p ſuperiores brutios picēteſq; & flaminiā ī Longobardiā mitteret: ut iis auctus uiribus nō modo uenetorū cōatibus reſiſteret: ſed ēt ſuis eos finibus arcere poſſet. Quibus cognitis rebus Alphōſus fœderis & beniuolētiæ ui & meritorū magnitudine permotus & q̄ nimiā uenetorū potētiā magnopere uerebatur: iuſtis Philippi poſtulatis cumulatiſſime ſatiſfecit: Nā & Remūdū cū maiore copiarū p̄te quas ſecū hēbat: ī ciſalpinā Galliā ſtatī cōtendē iuſſit q eo ſibi adiuncto eqtatu q ſub Foroiulião meruerat & Cæſar martinēgo ex ariminēſibus mouit: & p ferrariēſiū fines ī hæmyliā deīde ī Inſubres ad Philippū puenit. Cæſar ſecūdā uenetorū fortunā ſecutus ex itinere ad eos deflexit. Alphonſus quo oī ex pte Philippo in tam aduerſo caſu ſubueniret capuā: deinde Caietā poſtea Tibur p̄fectus & pare magnū exercitū & cogere cœpit: eo aīo ut ieunte uere florētinos inuaderet. Mittit ad Carolum francorū regem Thomas bononiēſis opē īploraturus: q ut regis animū magis ſibi cōciliaret: faciliuſq; q̄ petitu rus eſſet: impetraret: urbē haſtam quam lōgo iam tp̄re poſſederat: regi ſe reſtituturum polliceret: Franciſcum Sphortiam in ſup crebris litteris ac nunciis hortatur plurimū: & rogat: ne ſocerum ætate iam grauē oculis captum & bello quam piculoſiſſimo p̄ſſum gener deſereret. relinqueret tandē uenetos: bellumq; picenum: & Lōgobardiæ principatus ei liberiſq; ſuis deſtinati rationē haberet. Ad ea Franciſcus ſe aduerſam eius fortunam pgraui ter ferē reſpōdit: eoq; grauius q̄ ex fœdere quo uenetis florētiniſq; obſtrictus eſſet: p̄ſtare illi auxilia nō liceret. p̄ſentis cōſilii eſſe ut urbes arces atq; oppida quæ ſuæ dicionis primaria eſſent: & magni mōmēti uiderent: īpoſitis præſidiis in fide cōtinere ſtuderet. Nā auxilia ei nō defutura. Se quoq;

quoad liceret: eius rebus affuturū. Cū his reſpōſis a genero ad ſocerū nuncii reuertebant. Sed multiplices Frāciſcū curæ uarias ī partes trahebāt: hinc p cipue fides uenetis florētiniſq; data: hinc diſcrimina: in qbus ſoceri fortunæ uerſarent. Nam uti primū Caſaléſis p̄lii nunciū læto ac iucūdo accepe rat animo: qđ Cremonā Pōtremulumq; periculo liberaſſet: qđ perditas pene res ſuas reſtituiſſet: quodq; tam graues iniurias quas iam quinquenniū a ſocero pertuliſſet: ea uictoria ultus eēt: ſic cōtra ubi ſummæ Philippi reꝝ timere cœpit: & ſupremo ī diſcrimine poſitā cognouit: uæhemēter ī doluit ſuccurriſſetq; ſtatim ruenti imperio: ni datæ uenetis florentiniſq; fidei pudor eū deterruiſſet: ac nominis decoriſq; ratio p̄ualuiſſet. Itaq; ſuppreſſo dolore: nequid ſuſpicionis Leōardi uenerii ueneti legati animū offēderet: Sigiſmūdi dicionē p̄mere per eam hyemem infeſtius uolebat: neq; ab cœpta Gradariæ obſidione niſi ī poteſtatē redacta diſcedēdū putabat. Oppugnabāt igitur ſummo ſtudio Gradaria: nec ulla res magis obſeſſos iuuabat q̄ importunæ hyemis acerbitas & pabuli inopia: qđ exhauſta ſuperiore æſtate bello ꝓuincia alere exercitū nō ualebat. Piſauro.n. atq; urbino & longioribus oppidis importatis cōmeatibus utebāt. remotiſq; pabulationibus magno labore equi ſimul & milites cōficiebant: cū p hymbres niues atq; lutum cibaria ī caſtra comportarent. Sed ea incommoda & ducis prudētia leuabat: & militū patiētia tolerabat. Veꝝ pecuniæ egeſtas omnia magis atq; magis p̄turbabat. q̄ miles emerito longi tēporis ſtipēdio defraudatus inter tot difficultates tam duram militiā nequaq̄ æquo animo ferre poterat: & ſulfurei quoq; puluerīs inopia feꝝ quotidie aderat: ſine quo Gradariæ muri freqnenteſq; turres concuti tormētis minime poterāt: quo fiebat: ut conclusis animus creſceret: & obſidētibus audacia ſpeſq; minueret. Quare obſidio magis q̄ oppugnatio uidebat: Interim Frāciſcus uenetos florētinoſq; litteris ac nūciis ut emeritæ pecuniæ p̄ſoluerent: depoſcēr nō ceſſabat: quo & alere & cōtinere exercitum in caſtris poſſet. At illi ex cōpoſito nūcios ex die in diē deducebāt Florētini.n. poſt ꝓfligatas Philippi copias poſito metu: Frāciſci cauſam negligere: Et ueneti gallico bello intēti res picenas p̄termittere uidebant: Frāciſciq; rebus nō modo nō fauebāt: ſed uires illi quo ad poſſent: & auctoritatē minuere ſtudebāt: uelut q̄ fore uerebant: ne Franciſcus aliquādo ſocero opē laturus eſſet. Admiſſi ſæpe in ſenatū eius legati pecunias puluerēq; expugnādæ Gradariæ cā petētes: nihil inde p̄ter q̄ inania uerba reportabāt: & nunc ærarii inopiam ſenatores cōmemorabāt: nūc pecuniā puluerēq; ī eoꝝ exercitū mitti oportere dicebāt: Interdū ēt ſuos belli duces ſuoſq; milites magnis laudibus efferebāt: q̄ tam breui tēporis ſpatio tot uictorias cōſecuti eſſent. Sphortianū uero nomē deprimere: & ſæpe Frāciſcū ipſū ingnauiæ accuſare q̄ tātæ auctoritatis dux cū ueterāo exercitu ad unius caſtelli oppugnationē ſedendo cōſeneſceret. Ita cunctādo & ſpeuana ī diē ducēdo Frāciſci famā minuer opeſq; cōſumere cōabant. Dū hæc ita gerunt: eccleſiaſticæ & regiæ copiæ quæ ut diximus: ī ariminēſi agro deſederāt: nūciata Philippi clade ueluti ī ſtaurato ab hoſte & ab aduerſariis ꝓpe ītermiſſo piceno bello ī ſuas q̄ſq; ꝓuincias deſcedeꝝ cœperūt. priuſq; oīum ut oſtēdimus: Remūdus boilus cū iis quas diximus: copiis ī lōgobardiam cōtēdit. Deinde Roberthus bodiēſis philippianas partes aſpernatus in patrias ſedes reuertit. Pōtificiæ aūt & regiæ copiæ quas Remūdus ī Arimināſi reliquerat: ī petrata a Frāciſco fide publica: partim ī aggꝝ picenū atq; umbriā partim ī brutios & appulos regrediunt: q̄ cæteris præcluſis itineribus unū relīquebat: ut p̄ piſaurenſes data a Frāciſco facultate illis ī hyberna redire liceret. Ipſe uero patriarcha p̄ flaminiā atq; Hetruriā magnis difficilibuſq; cōfectis itineribus Romā rediit: Et Malateſtæ reguli ī ſua q̄ſq; ditiōe remāſerunt. Cæteꝝ Frāciſcus cū hyemis aſpitate & reꝝ ferme oīum inopia durius p̄mereꝝ: nec cōſequēti a uenetis florētiniſq; ſtipēdii ſpes ulla relicta uideret; lōgā tandē & p̄ difficilē Gradariæ obſidionē ſoluit k iiii

q̃ dies circiter quadraginta oppugnauerat. Sed puluerīs ſulfurei potiſſimū difficultate expugnare nō licuit: & ita deductis Piſaurum bombardis ipſe cū exercitu ad lſaꝛ nō ꝓcul ipa urbe ſex paſſuū millibus cōceſſit. Inde Guidantoniū Fauentiā data a malateſtis p eoꝛ fines trāſeūdi facultate & Simonetū Gregoriūꝗ anglarēſē p urbinates ī Hetruriā hybernatū remiſit. Ipſe nullo ſuoꝛ ut ſupioribꝫ ánis facere cōſueuerat: ī Hetruriā hyematū miſſo oēs p piſaurēſes atꝗ urbinates diſtribuit: q ſuperfuerūt: factis p Cāpeſtria loca nō ꝓcul Piſauro tugurīs ſtatiua habeꝛ iuſſit ibi hyemis reliquū cōſūpturos. Ipe poſt Idus Decēbres accerſita ex urbīo Blāca uxoꝛ cū natis paruulis Piſauꝛ hyematū rediit: Nec interea apud uenetos florētinoſꝗ inſtare deſinebat: ut pecuniæ ad ſuſtētādū militē mitterent. Quod cū ſæpius feciſſet: & nequicq̃ ꝓfeciſſet: grauiter īdignatus hæc Coſmo medici cuius omni tpre familiaritate & cōſilio magnis pſertim in rebus unice utebaꝛ: enūciauit: ſibi cōſumpto iā omni argēto & ſupellectile nihil amplius ſupereſſe: unde alere poſſet exercitū: ī quo maxime & Sphortianū nomē & ſua auctoritas omnis & ipſa ēt nō tam ſua q ſuoꝛ oīum ſalus ſita eſſet: q uenēti ac florētini totiens requiſiti emeritū militiæ ſtipēdiū non dependerint. eoꝛ magna culpa & fidē ſibi uiolatam eſſe: & ſe qbus eſſet obſtrictus fœderibus: iure liberū. Quibus de cauſis qd ſibi hoc tpre agendum quidue conſilii capiendū eſſet ab eo petere: ꝓ mutua & antiqua amicicia. Ad hæc: Coſmus explicare qd ī animo haberet aperte nō auſus: ſentētiāꝗ ſuā ambiguis uerbis inuoluens: ita p Nicolaū pōtremulēſem referri iubet ſi omnino nutriendi militis facultas deeſſet: piſaurēſem ciuitatē militibus diripiendā daret. Nullius liberi populi amicicią reſpiciat: neue ab iis auxiliū ſperet: qui ſuo ingenio militaris diſciplīæ uiros ſemp odere. Ipſe ſibi rebuſꝗ ſuis cōſulat prudentē & callidū ducē ſua tēpori accōmodare cōſilia oporteꝛ. Hoc Coſmi reſpōſum eo ſpectare uidebaꝛ: ut Frāciſcus poſthabita uenetoꝛ amicicia Philippi uoluntatē ſibi cōciliaret: tuendumꝗ illius īperiū ſuſciperet ipſi pſertim poſteriſꝗ ſuis hereditario iure debitū. Apparebatꝗ Coſmū nō tam Frāciſci cā ad hæc moueri: q̃ ꝙ uidere uidebaꝛ uenetos deuicta ciſalpina Gallia rerū facile potituros. Et ob id neceſſariū fore: ut uenetoꝛ uiribus talis opponereꝛ exercitus: quali Philippus eo tpre maxīe indigebat. Franciſcus ad cætera dubius diripiēdi Piſauri tam iniquū tamꝗ crudele cōſilium nō modo reſpuit: ſed ingeniū ſæuiciāꝗ uiri maxime deteſtatus: execrabilē illius ſentētiā uir miti ingenio ī ſummā erga piſaurēſes pietatē uertit. Ex Cremonēſi. n. agro magnā adeo frumēti uim Pado flumine ī ſinū hadriati cū atꝗ inde Piſaurū conuehi nauibus iuſſit: ut nō ſolū exercitu ex inopia copiā fecerit: ſed diſtributo inſup publice tritico & piſaurēſem populum magna ſibi beniuolētia deuinxerit: & tātæ munificiētiæ fama ad poſteros ptrāſierit. Nec Philippus interim lenire generi animū: & ī ſuas ptes traheꝛ orādo: monēdo: pollicēdo deſiſtebat: clam ſæpius nuncii interdū ēt ſimulata uiſendæ filiæ cā palā mittebanꝫ. Summa legationū hæc erat. Arbitrari ſe diuino cōſilio factū: ut quē tot annos p omnē fere Italiā armis īſecutus eſſet: eius nunc ipſius opem imploraret. fateri se in animo fixiſſe non prius arma poſiturum: quā aut ſponte aut ui coactus dimiſſa aduerſariū amicicia ad se rediſſet. Qua ī re & ſe deum optimum grauiter iratum illum uero adiutorem propitiūꝗ habuiſſe. Sed nunc oportere eum prætērita errata quæ magis repræhendi q̃ corrigi poſſunt: ex animo delere: labāti īperio ſoceroꝗ ætate grauī inbecillitate & curis q̃maxime īpedito ſuccurrere. Poſtremo rediret ad ſese quem generū filiūꝗ pater ſuſcepturus eſſet: cui fortunas ſuas omnes uitam deniq̃ ipſam cōmittēdā decreuiſſet: modo uenetorū partes desereret. Si florētini populi & Cosmi medicis amicicią retinere uoluerit: id nequaq̃ moleſtum sibi futurum: agro piceno tandem excederet pacataꝗ ꝓuincia pōtifici eccleſiæꝗ Romanæ cuius eſſet: dimitteret. Si bellū in Longobardia feliciter geſſerit: ubique Frāciſcū uictorem fore. Præ

terea Brixiã & q̃cq̃d ſuæ dicionis ueneti occupaſſent: cũprimũ reciperent: ei ſe cõceſſurũ pollicebatur. Nec minoribus interea ueneti pollicitatiõibus Franciſci animũ ſibi recõciliare cõtendebãt: nã quo magis cõmeantibus ſæpius ultro citroq̃ nũciis augebat ſuſpicio: ne ab eorũ amicicia diſcederet: eo maioribus ſe illũ muneribus ornaturos pollicebãtur. Poſtremo Paſqualem maripetrũ quo familiariſſime utebat: ad eũ legatũ mittũt: q magnis ꝓpoſitis ꝓmiis illũ ĩ fide & amicicia cõfirmare ſtuderet. Eius uiri hæc fuit oratio: ut in piceno cũ exercitu pſeueraret. Si rex Alphonſus peã ꝓuinciã aut Hetruriã Philippo auxilia mitteret. obuiã iret. trãſituq̃ ꝓhiberet: uenetos ſi Mediolano potiãtur: eã urbẽ Frãciſco confeſtim tradituros. At ea Frãciſcus pergrauiter primũ queſtus de iis quæ præter ius faſq̃ aduerſum ſeſe ueneti egiſſent: ita reſpondit. Se q̃cq̃d ſcriptis legibus uenetis obſtringebat libẽter factuꝝ. Hoc reſponſo legatus remittitur anxius is quidẽ & nequaq̃ dubius Franciſcũ qđ uulgabat: in Philippi partes trãſiturũ. dũ hæc geruntur: oblata ẽ ſpes uenetis Cremonæ ꝓ ꝓditionẽ potiundæ. Erat. n. Gerardus Dandulus Cremonæ ut ꝓdiximus: ꝓ uenetis legatis. Is dũ claſſem in pado parat: qua in parmẽſes placẽtinosq̃ primo uere traduci poſſet exercitus: ut erat uir callido uafroq̃ ingenio cũ nõ nullis Guelphæ factionis ciuibus de ꝓdenda uenetis urbe cõſiliũ init: ſtatutoq̃ inter ſeſe ad rẽ patrãdã loco atq̃ tꝑe: ſimulata in brixiẽſes abeundi cã in trãſadduanos: ad Michaelem ducem ꝓficiſcitur: cõſtitutæq̃ proditionis ordine aperit. Qua re audita: Michael collectis iis oĩbus quæ circũ hybernabant: copiis inſtructo agmine in Cremonẽſes ire cõtendit: & die inſequẽti prima luce non procul Cremona conſtitit. Dein cũ Dandulo & expedito milite ad deſtinatã oĩum ſanctorum portã propius accedit. nihil diffidens quin ſibi aut panderet porta: ut erat ante cõſtitutũ: aut tumultus aliqs intus a cõiuratis excitaretur. At in urbe ad primũ uenetoꝝ aduentũ Foſchinus attẽdulus eius urbis ꝓfectus & Salernitanus ſumptis cõtinuo armis ubi maius imminere periculũ putat in re tã ſubita atq̃ inſperata: eo celeriter occurrit: ac diſpoſitis ꝓ moenia turreſq̃ cuſtodibus portas ꝓſidiis firmat ad oĩa demũ prouidẽda intẽti: infirmis ĩ puriſq̃ ciuiũ animis audẽdi & capiẽdæ ꝓdendæq̃ portæ facultatẽ eripuerunt. Ita cõſpiratoribus patrãdi facinoris animus defuit. Et Michael Gerardusq̃ cũ ad multũ iã diem obequitando pro porta ac urbis foſſa in acie ſtetiſſent: & quieta intus oĩa intelligerẽt: proditã cõiurationẽ rati irrito coepto in tranſadduanos unde diſceſſerãt: reuertũtur. Qua de re Franciſcus ut erat geſta: celeri nuncio certior factus eſt.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER NONVS.

Vm multæ uno eodẽq̃ tꝑe intercederent cauſæ quæ Frãciſcum Sphortiã legitimo iure ab uenetorũ amicicia diſcedere cõpellerẽt: illa oĩum maxima fuit: qđ ſummo eos ſtudio ſummisq̃ uiribus id conari aĩaduertit: ut non ſolũ regno Philippum ſpoliarãt: ſed Cremonã ẽt ꝑcipuam Blancæ uxoris ſuæ dotẽ eorũ fidei creditã quacũq̃ arte occuparent. Itaq̃ non expectãdũ ſibi amplius putauit: ut cõſumptis Philippi fortunis & ſuo piculo occurreret: & illius ſaluti ꝓſpiceret. Sperabat. n. uti ſæpe demõſtratũ ẽ: cũ maribus careret Philippus liberis: cuius eſſet gener & adoptiõe filius: eius ĩ periũ ſeu iure ſucceſſiõis ſeu armis aliquãdo ſibi uẽdicare poſſe. Itaq̃ ad ſocerũ ſcribit: ut bono ac forti aĩo ſit: ſimulq̃ pollicitus ẽ omiſſis nõ tã ueteribus q̃ recẽtibus iniuriis: q̃cq̃d ĩ ſe opis ẽẽt: ꝓſtiturũ. & quoccũq̃ uellet: ei auxilio iturũ. At philippus magnis anxius curis magnoq̃ timore concuſſus ꝓſpecta tã opportuno tꝑe optima erga ſe Frãciſci uoluntate maxio & incredibili pene gaudio afficit: oblatũq̃ generi officiũ quẽ ſemp poſt cõpoſitã ĩter Italicos potẽtatus Cremõæ pacẽ mirũ ĩ mõm odiſſet: ita accepit: ut oẽm

salutis suæ spem in eo collocarit: metuq; ingenti liberatus haud amplius ꝺ rebus suis dubitare uideret. Postremo multis ut p̄diximus: ultro citroque missis nūciis Philippus ad Frāciscū mittit Petrū posterlā his cū mandatis ut oībus eius postulatis satisfaceret: sibiq; uirū fœdere iungeret: & illius in Longobardiā aduētū ad tāti suscipiendi belli negotia curaret. Frāciscus & si q̄q̄d Philippus ī præsentia pollicebaf nō ex libera eius animi uolūtate sed ex piculi metu ꝓficiscī facile ītelligebat: duo tātū postulauit: unum ut tantū sibi stipēdii quotānis penderet: quātū ad ornādū alendūq; exercitum necessariū foret: qđ erat ad quattuor & ducēta aureū nūmū millia: cū totidē ueneti florētiniq; simul multos annos sibi stipēdio dedissent. Alterꝫ ut sibi ꝓ sua auctoritate ac dignitate in oēm Philippi dicionē ꝓuidendi potestas: & copias in oēs supremi ducis nomē īperiūq; tribueret. Fœdere icto distributa uere primo ī milites pecunia q̄ partim e mediolano delatā partī ab Alphonso rege Philippi cā ab suis Romæ acceptā habuerat: dat impigre operā: ut oēs q̄celerrime equos & arma parēt: & cæteris rebus futuro bello opportunis affatim se ornet eo cōsilio: ut cūprimum pabuli copia suppeteret: īstructo exercitu in Longobardiā ꝓficiscereť. Verꝫ nō nulloꝝ maliuolorum īuidia longe ei aliter q̄ putarat: euenit. Erāt Mediolani q̄plures: qui ardēti quodā studio bracianæ factiōi fauebāt. Horū prīcipes Nicolaus guerrius pmēsis Antōius pisaurēsis & Iacobus īmolēsis uersuto & callido īgēio uiri: q & gra ea tēpestate & in administrāda pecunia auctoritate apud Philippū plurimū poterāt. Hi Franciscū Sphortiā braciano nomini īfestū cum uiribus gubernādiq; īperii potestate uenientē inuiti audiebāt: qp nōmedio criter uereret: ut illo postea remp. administrāte auctoritate honoribusque paulatim diminuti emolumētis ēt priuaret. Franciscus & Iacobus: Picinini ꝓterea fratres uel Longobardia cedere cogerētur: uel breui tp̄re ad inopiā redacti ludibrio haberet. Hæc sæpius aīo uolutātibus improbā uenit ī mētem: quēadmodū Frāciscū Philippo suspectū redderent: ab illius gra segregarent: aduētū morarēt: & longe ab Longobardia arcerēt: Hos igit cōmēti dolos Philippo enūciādū curāt Frāciscū Sphortiā uti ipse supioribus annis plane cognouisset magno ac excelso esse aīo: urbiū ꝓuinciaꝝ ac nō exiguarum reꝝ principatū appetere: maxima dominādi libidine flagrare: ī Longobardiæ īperiū iā animū mētēq; uertisse: nō ut exercitus ducē sed eius imperii dominū nimiū supbe uenturū. lāq; Petro posterlæ agrū ꝓmisisse quem in laudēsibus Immolēsis possideat: dono datuꝝ: qđ Casale posterlingoꝝ de posterlæ gētis noīe appellaf. Hæc & huiusmodi frequētibus ēt līs affirmare studēt: quas partim Pisauri: ubi tū Frāciscus erat: partim ī aliis Italiæ urbibus ab fidis amicis q̄bus Frāciscī ipsius cōsilia uariis nota artibus essent cōscriptas simulabāt. Philippus q̄multis de causis oīa ēt tuta timebat: ea re facile p̄suasus primū mādat: ne ullæ ad Frāciscū posthac pecuniæ dentur. Deinde ad eū nuncios mittit: ꝓpter ærarii īopiā ne miraret: si pecuniæ minus eius usui suppeditarēt: sua uteret frugalitate & uirtute hoc tp̄re opus esse. Cæteꝝ ut oībus copiis p flaminiā ferrariensiūq; fines iter faciēs padū traiiceret: & nūc ī patauinū & nūc ī ueronēsē agrū irrūperet uenetosq; ab ea p̄te p̄turbaret: facile factu esse: ut cōspirātibus nō nullis secū ciuibus salte ex duabus urbibus altera potiret. Hæc ubi Frāciscus accepit: nō potuit grauiter nō cōmoueri: ac eiusmōi principis mādata aboī ꝓrsus geredi belli rōne aliena nō admirari: qđ nisi maioribus augeret copiis: & Leonellus æstēsis ferrariēsiū prīcipes cū eo sentiret: belliq; fieret socius: nō uidebat: quēadmōm ab ea p̄te uenetis arma īferre posset: Verū qđ facile opinatus ē id esse ī cā cōpiebat: obtrectatorū arte philippū nolle ī suā dicionē se cum copiis proficiscī. ueritum: nequid insidiarum in sese tenderet: fitq; sub eosdem quoque dies Franciscus a Nicolaomaceo guarna salernitano & Vincentio Amidano Cremonensi suis apud philippum legatis frequentibus līs certior: resiḋuum pecuniarum qđ tum soluēdum erat: haberi minus posse

uerbis distineri: aditus ad principē sibi difficiliores esse: nūcios ad eū ipsis insciis missos: opa maliuolorū quorūdā hæc agi: Qui cōfictis dolis eū perfidiæ Philippo īsimulassent: Quibus de rebus Petrū posterlā ad Philippū remittendū cōstituit: q cū oīa nosset: oīa uidisset: apud eū suā īnocentiā multis affectā calūniis purgaret: ueritati testimoniū perhiberet: diceretq; deinquæ ad gerendū bellū & ad consequēdā de hostibus uictoriā expedire uidebant. Petrus Franciſci dicto obtēperat. ac magis diurnis nocturnisq; confectis itineribus quarto die Mediolanū puenit. Cūq; ducis præsentiam adire mittētis mādata relaturus quæreret: Philippus & aduentu eius & rebus ante falso delatis subiratus: eo ī audito: iussit Ferrariā cū nouis mādatis q̄primum se cōferret: ibiq; esset: donec qd ab eo amplius fieri uellet: ei iniūgeretur: cuius īperio ita paruit: ut ne ad Frāciscū quidē de his quæ acciderant: quicq̄ scribere ausus sit. Quibus ex rebus & Frāciſci ad Philippū profectio multos in mēses ꝓtracta est: & ueneti magis atq; magis inolescere: Philippi res ī dies labi deterioresq; esse cœperūt: atq; oīum tandē Longobardiæ prouinciæ malorū initia ꝓuenere. Nā interim ueneti primo uere ingēti coacto exercitu Cremonensem primo agrū apto bello inuadunt: eoq; paucis diebus haud multo negocio in potestatē redacto p transadduanos deinde profecti rursus adduā eo ponte quē ad Cassianū ut p̄diximus: ædificarāt: Michaele duce exercitū traducūt: multis ac magnis totā Martesanæ orā Mediolanū usq; incursionibus p̄dis atq; incendiis deuastāt. Nec amplius tribus ab urbe passuū millibus ad lambratū uicū castra ponūt. Inde collatis signis ad oriētalem portā ꝓgressi oīa timore cōplent. Leuia interdiu ꝓ porta præliacommittūtur. Imperauerat. n. Philippus nō nullorū ciuiū quos cū hostibus sentire p̄senserat: insidias ueritus & fuorū belli ducū uirtuti parū fidens: quos post Casalensem pugnā hostē ꝓpemodū formidare cognouerat: non minus populū in certamē erūpere uolētē q̄ milites præter paucos urbe suburbiisq; cōtineri: & portas singulas necessariis suis fidoq; milite custodiri. Causa aūt Mediolanū propius accedēdi fuit. Quod ueneti ciuiū quorūdā Mediolanensiū ut ferūt: opa: q uti Philippū suspicari diximus: cū ipsis sentiebāt urbe aut p ꝓditionē exorto tumultu aut p deditionē potiri posse: aut si id minus fieret: ab Philippi eā tamē īperio spe uendicandæ sibi libertatis defecturā sperabāt. Sed cū ad lambratū hostes triduū castra habuissent: nec qcquā in ea re cuius potissimū cā eo uenerant: ꝓficere uidissent: inopia ēt ciboriū coacti adduā uersus remigrare cōstituūt. Itaq; signa in briantinos diuertūt. Brippiensiū arcē primū ad ipsam fluminis ripā ædificatā tormētis subactam: barrūq; monte & uniuersam briantinorū regionē ꝓmittentibus seſe incolis occupant: pontē deinde apud Leucū oppidū turre insigni cōstructū bombardarū ui obtinēt. Quibus rebus gestis tantus oīum mētes terror occupauit: ut dedentibus seſe passim municipibus: qcqd agri montanæ regionis ab flumine addua usq; Comū intercedit: cū utroq; larii lacus littore ī uenetorū potestatē breui deueniret. Et quoniā subacto Leuco ꝓpter loci opportunitatē parum seu nihil ꝓficere posse arbitrabāt: magno oppidum apparatu adoriunt: Sed cum nulla obsidēdi qua ad larium ptinet: facultas supperet: terrestri mō exercitu circunsedere oppidum. Quod cum p dies supra quadraginta oī bellica machinatiōe oppugnassent: multis certaminibus expugnare adnixi sunt. At egregia quadā oppidanorum ī Philippum fide & singulari nō minus militū q̄ præfectorū uirtute: & q obsidiōis initio eo missi p̄sidio fuerāt: & q prioribus labore & uulneribus confectis postea naui adiutoribus comēsibus ītegri uiribus submissi sunt: ita defēsū ē oppidū: ut nō solu ab obsidētiū īpetu seruatū: sed magna ēt strage hostes pugnādo affectos eē cōstet: & graue īsup detrimētū exercitū oēm accepisse: & adeo graue ut necesse tādē ducibus fuerit: deserta oppugnatiōe relictaq; regione ea in transadduanum Cremonensemq; agrum ad reficiendum tot incommodis attritum exercitum descendere. Quod quāto afflictis Philippi

rebus in tãto belli furore adiumẽto fuerit:nõ facile explicari posset. Dum hæc ab uenetis gerũf:Philippi copiæ partim oppidis atq; urbibus quæ in frontibus erãt:sese cõtinebãt:partim trans padũ in hybernis agebãt.Quod &si nõ multo hostibus numero & militaribus ornamẽtis iferiores erant:& ab ducibus magnũ belli usum habẽtibus ducebãtur:tamẽ memores Casalẽ sis p̃lii neq; in acie aduersus hostes exire:neq; unũ in locũ cõuenire oẽs audebãt:neq; si auderẽt:Philippi iussu cũ imperatore carerẽt:eis licebat. Philippus posteaq̃ nullũ suæ saluti sanius præstari posse cõsiliũ uidet q̃ Francisci præsentiã:cõstituit tandẽ ad se illũ accersere:misitq; Pisaurum Scaramuciã balbũ legatũ:q eius e picẽtibus discessum oĩbus p̃termissis rebus curaret:uirũq; cũ exercitu q̃ celeriter fieri possit:in Longobardiã perduceret Cæteꝝ multis exhausto sumptibus eius ærario scribit ad Alphonsum regẽ pacis belliq; sociũ:q supiore anno ut supra ostendimus:ferendi auxilii cã Tibur uenerat:exercitũq; in florẽtinos uenetoꝝ socios parabat:ut ea rursus Frãciscũ pecunia iuuaret:qua ex hybernis copias educere & ad se mature cõtendere posset. Alphonsus & Nicolaus Romanus pontifex qui eo anno ĩ põtificatu Eugenio successerat:nihil magis cupiẽtes:q̃ Frãciscũ Piceno excedere:longeq; eoꝝ finibus amoueri:occasionẽ nacti ita Philippi legatis apud se rẽ eandẽ ꝓcurãtibus sæpius respõdẽt:Si pecunia Philippus Frãcisci cã iuuãdus erat:oportere Frãciscũ ipm prius aurũ q̃ dependat:urbẽ Hæsiũ quæ ex oĩ Piceno ꝓximo bello ei reliqua erat:romano pontifici tradere. At Frãciscus &si multis de causis urbẽ sibi fidelissimã tot belloꝝ labores ꝓpessã pecunia in alieni ĩperii potestatẽ ab se trãsferri inuitus patiebat:tamen & assiduis Philippi p̃cibus uictus:& perituri eius ĩperii periculo cui occurrẽ decreuerat:ꝓmotus:eã pontifici qnq; & triginta aureũ nũmũ millibus ab rege p̃solutis inuitis ẽt ciuibus tradi iussit. Accepta pecunia ac ĩ milites dispersa ad Isauꝝ copias cõuenire ĩperat. Galeaciũ interim primogenitũ suũ & Hyppolytã filiã admodũ ĩpuberes Corrado foliano germano suo cũ armata equitũ cohorte comitãte Cremonã p̃mittit ea potissimũ causa:quod sperabat illis Parma urbe trãseuntibus fore ut si nõ ambos saltẽ alterum auus ex unica filia natũ uisendi amplectẽdiq; illius desyderio ad se ꝓducendum iuberet. Sed q̃uis de illoꝝ aduẽtu multis ante diebus factus esset certior:tamẽ quia ob eas quas p̃diximus:cãs non bono in parẽtes erat aĩo:ne ullum quidẽ ĩ eos paterni amoris ostendit signũ. Sed tanq̃ ignotos remotissi misq; regionibus ꝓfectos fines suos p̃tergredi permisit. Sub idẽ tẽpus Philippus ipse ĩgẽtibus cõfectus curis in grauẽ incidit febrẽ corporisq; profluuium:cuius qdẽ ualitudo cũ paucis q̃bus ad eũ patebãt aditus:nota esset:ita cæteris fuit incognita:ut prius de ipsius morte q̃ de ægrotatione fuerit Frãciscus ab suis legatis certior factus. Cæteꝝ coacto paucos intra dies exercitu ad quintũ Idus sextiles q fuit annus ab incarnatione christiana quadrigentesimus quadragesimus & septimus supra mille:Pisauro cũ Blãca coniuge alexãdro germão fratre p̃sidio ibi relicto mouẽs die quarto Cothonio lam puenit:ubi cũ biduo qetis militibus dandæ cã fuisset:decimo octauo kalendas septẽbres qui erat dies festus quo annua beatæ Mariæ uirginis assumptio celebra:Leonelli æstensis nuncius refert secreto ei Philippũ diẽ suum obisse. Quo ĩsperato nuncio accepto:tãta est animi ægritudine affectus:ut quo se uerteret prĩo auditu incertus esset:Plures n.uno ac eodẽ tempore difficultates occurrebãt:quæ nõ mediocriter eius animum & ꝓturbabãt & angebãt ĩ primis pecuniæ iopia:sine qua ĩ gerẽdis bellis nihil fieripotest. Cernebat exercitum:cum iã impartitæ ad ornãdum eum haud satis pecuniæ fecissent oĩum pene militarium reꝝ egenrẽ:uidebat præterea se illũ diutius alere nõ posse:& ab quo tã necessario tẽpore subleuari & ad quem potissimum cõfugere posset:hẽre neminẽ. Cogitabat id:qđ euenit mortuo philippo futuꝝ ut tã antiquum tãq; opulẽtum uicecomitum ĩpium nullo administrante plures in ꝑtes distraheret. funditusq; euerteret:eiusque rei

Mediolanenſes ĩperii caput præcipue initiũ fore:quos excuſſo ſeruitutis iugo:ĩ libertatẽ ſeſe uendicaturos exiſtimabat. Idẽq; reliquas Longobardiæ ciuitates quæ Philippo paruerant:facturas non dubitabat:Sciebat uenetos quos Philippi eiuſdẽ partẽ ſecutus deſeruiſſet:infenſo ſibi eſſe aĩo:cũq; potentiſſimo exercitu nullis repugnãtibus in foribus eſſent: totius longobardiæ ĩperio breui potituros metuebat. De florẽtinis &ſi in replublica eorũ ꝓpter ueterẽ ſingularẽq; inter eos amicitiã ſũmã habebat fidẽ: tamẽ quod uenetis ob Philippi metũ ſocietatis fœdere multis ante annis iuncti eſſent: nihil eo tẽpre qđ ad præſentem ſuã neceſſitatẽ ptineret: ſibi polliceri poterat. In Alphonſo rege ꝓpter inueterarũ eius in ſe odiũ nullã ſpem ponẽdã Hæc eadẽ inſequẽti nocte aĩo ei uolutãti uiſum é:cœptũ iã in Lõgobardia iter ſũma celeritate ꝓſequendũ eo cõſilio ut cũprimũ parmenſiũ fines attigiſſet:exploratis amicoꝝ animis de potiunda urbe tentaret:quoꝝ in ciuitate factionẽ rubrã ob antiq; eius in Sphortiã parentẽ ſuũ beniuolentiã & in ſe poſtea ſeruatã ſibi eo in negocio fautricẽ & obſequentẽ futurã arbitrabatur. Deinde ꝓfecta aut ĩfecta re Cremonã ꝓficiſci:& qbuſcũq; fortunæ caſibus ſe obiectare:& pro tẽporũ cõdicione fluctuãtibus undiq; Lõgobardiæ rebus ſe accõmodare. Itaq; mane ſũmo cũ lachrymãte uxore Blanca caſtra mouet:& p Bononienſem mutinenſem & regienſem agrũ quartodie trinis caſtris ĩ parmẽſes puenit:& ad lentiæ fluminis pontẽ nõ ꝓcul ab urbe Parma caſtra ponit:mittit Mediolanũ cõfeſtim Benedictũ reguardatũ Nurſinum uirũ & medicinæ ſcientia pollentẽ & rerũ uſu præſtantẽ & nõ ĩfacundum:q ex itinere placentinos laudẽſeſq; ciues:papienſes itẽ ſi ea flecteret:& Mediolanenſem populũ ſuo de aduentu edoceat:& ſuã oĩbus opẽ pollicea tur:dat deinde operã:parmenſiũ aĩos de urbe dedenda cognoſcere: Sed dũ ei rei ſtudet miſſi ſunt quattuor ad eũ ab nouo ciuitatis magiſtratu legati q ſuã rẽpublicã ſuãq; libertatẽ cõmendarẽt:neue ĩiuria maleficioq; ab eius exercitu urbs amica ſuiq; agricultores uexenẽ:impetrarent. præterea mortuo nuperrime Philippo eorũ principe libera ſua ciuitate relicta rei ſũmæ gubernaculũ ciues ſumpſiſſe:ſuãq; libertatẽ tueri ac ſeruare & nullius deinceps poteſtati tradere cõmuni oĩum cõſenſu iureiurãdo decreuiſſe renunciarent. Ei legationi Frãciſcus ita reſpondit:Quod res ſuæ ciuitatis tãtopere ſibi cõmẽdaſſent:quaſi dubitare uiderẽẽ:neqd detrimẽti aut a ſuis militibus parmenſiũ agris ĩferri patereẽ:aut ipſe in ciuitatẽ moliretẽ nõ oportere:Se ꝓfecto eũ non eſſe q negligere lacerare peruertereue ſed ſeruare potius & augere amicorũ ĩ ſe ſtudiũ didiciſſet. Ciues parmenſes iãdiu ĩter primarios Longobardiæ habuiſſe amicos. Proĩde ut bono eſſent aĩo:hortatur: Nã ita ſe cũ illis acturũ:ut Frãciſcũ amicorũ nõ eſſe ĩmemorẽ ĩtelligerent. Cæterũ unũ a ꝓmenſibus oĩno ſcire uolebat:ubi ſua modo ope ciuitate ſeruare nequeãt:uniuerſa ferme Italia bello flagrãte:quo cõſilio quoue p̃ſidio freti uitã acturi ſint: Ad hæc legati cũ nihil eius rei ab eoꝝ magiſtratu ſibi mãdatũ eſſet:ignorare qd reſpõdere poſſent:dixerũt:unũ hoc tãtũ affirmaſſuos ciues pacẽ & amicitiã cũctis gẽtibus ſeruare cõi cõſilio cõſtituiſſe. His reſpõſis Parmã redeũtibus legatis protinus oẽm exercitũ populationibus rapiniſq; iuſſit abſtinere. Cæterũ & ad qetẽ militibus dãdã:& ad p̃ſentes ĩſtantesq; longobardaꝝ reꝝ ĩmutationes cognoſcẽdas biduo cõſedendũ duxit. Itaq; tã ex lr̃is Mediolano ꝓlatis q̃ ex nũciis ab reliquis ciuitatibꝰ quæ Philippi fuerãt:uenientibus:qd poſt ſoceri obitũ ſit actũ:exqrẽdo ſic accipiebat. Philippum cũ dies ꝓpetuos octo & ꝓfuſo uentris ꝓfluuio & uæhementiſſimis febribus laboraſſet. Idibus auguſtis circiter ſecundã noctis horam uniuerſa ꝓpe ĩſcia ciuitate naturæ cõceſſiſſe. Id factũ ne ſit cõſilio eorum. q pricipi aderãt. ob ꝓxĩos hoſtes an potius dolo ĩcertũ. Incertũ ẽt: cũ de uita dubitare uiderẽẽ. qd aut de ĩperio aut de cæteris rebus ſuis decreuerit. Alebãtur ſane apud eũ factiones duæ Sphortiana & Braciana. Braciani qdẽ quorũ principes præter eos quos ſupra memorauimus:aderãt Frãciſcus lã

drianus & Broccardus perſicus numero & auctoritate prævalẽtes rem oẽm ad Alphonſum regẽ trãsferri cupiebant: ſtudebãtq;. At Sphortiani quorum primus Andreas byragus qđ iuris erat: ad Frãciſcũ Philippi genex & adoptione filiũ: oriebãtq; quotidie uel eo adhuc uiuo quædã ueluti cõtrouerſiæ cũ alii dicerent nõ eſſe Frãciſcũ eiuſmodi q tãtũ ĩperiũ tueri poſſet: quod & pecuniis careret & amicitiis: ob eãq; rem Alphonſum regẽ præferebant: qui & terra & Mari potẽtiſſimus Theſauris ingentibus abundaret: fuiſſetq; a Philippo duce & dilectus unice & Maximis ornatus beneficiis. Alii contra Barbax eſſe Alphonſum: nihil habere cõmune cũ nr̃is moribus genere gotolanũ. Frãciſcũ uel ſola humanitate mãſuetudineq; naturæ oĩbus eſſe cariſſimũ: eundẽ ſatis habere pecuniax: cũ ab uniuerſa fere Italia in primiſq; a militibus ſũmo habeaf in præcio. Inter hæc princeps ille extrema ui morbi repẽte oppreſſus: exceſſit ex humanis: cũ ne moritux quidẽ ita breui ſe putaret. Non defuerũt tamẽ: q ob factionis ſtudiũ diſſeminarint in uulgus ſtatuiſſe eũ oẽm ſui ĩperii poteſtatẽ ad Alphonſum regẽ deferendã. Nõnulli quox auctoritati magis credit: eũ ubi omni ſpe uiuẽdi amplius derelictũ ſe uideret: hæc dixiſſe ferũt. Vellemus e uiuis nobis migrãtibus cũcta euerſione ruinaq; agitari ac miſceri. Quãq; neutrũ profecto nobis ſatis probabĩle uidef. Ea quidẽ aĩox irritatione: cõtinuo in arcẽ exceptus ẽ Raymundus boylus: q non multo ante ab Alphonſo rege cũ auxiliaribus copiis: ut oſtẽdimus: eſſet ad Philippũ miſſus. Qui autẽ Arcellæ præerãt: erat. n. hæc ad murũ exterioré ĩ dextero arcis angulo admodũ parua: ſed ualida ac eminẽtior: armis uiriſq; munita: tres centuriones Ruber ualla Bonifacius belingerius ac Dominicus lamina cũ expedita & firma manu oĩs generis peditum magnis clamoribus Alphonſi regis aragonũq; nomẽ inuocarũt. Id aũt creditum eſt arte ac dolo eox fabricatũ: q ſibi qđ eſſent braciani rebuſq; ſuis a Franciſco metuebãt. Cũ illuxiſſet tã inopinato & graui nũcio urbs perculſa eſt: illico tabernæ oẽs occludi: trepidari undiq;: clamoribus oĩa miſceri: qd conſilii capiundũ eſſet: oẽs ambigere. Raymũdus qui in arcẽ erat admiſſus: cõtinuo ad ſe acciuit oẽs militũ ductores. Guidonẽantoniũ fauentinũ Carolũ Gonzagã Aloyſiũ uermiũ Guidonẽ taurellũ & fratres Sãctoſeueri nates Aloyſii filios: q tum forte Mediolani erant. ab his fidẽ accepit: foꝛ: ut Alphonſi regis partes tuteláq; capeſſerent. Cæterum hi ſinguli: ubi ex arce egreſſi ſunt: cogendax copiax cãm ſimulãtes: cum iis q libertatẽ amplexabanf: cõuenere acceptis pecuniis: Nã poſteaq; Philippũ principẽ Mediolanẽſes intuerenf amiſſum: & urbẽ ipſam ab hoſtibus fere circunſederi: decreuerunt ſeſe oĩno ĩ libertatẽ uẽdicare ac nulli prorſus parere principi. Quare delectis ex uniuerſa ciuitate uiris optimatibus quattuor & uiginti: quaternis ex ſingulis portis: oẽm & aĩum & cõſilium a peregrino ĩperio ad ꝓpriã libertatẽ cõuerterunt: Nec obſtiterunt tamen: quo minus Philippi corpus honorifice ſepulchro mandaref: & ſi ob tumultuãtẽ populum in rebus tã inopinatis ſine ulla ſolẽni põpa factum ẽ. Dehinc eq tatu oẽm ac bona quæ ĩ monaſterio diui Ambroſii ĩtra urbẽ erãt Raymundi quẽ ĩ arcẽ exceptum audierãt: uerterunt ĩ põdã: tẽtatiſq; eox animis: q arci præerãt: ſine ulla difficultate minimo prætio ea potiti sũt. Quos uero Arcellæ præeſſe diximus ii q̃q̃ initio ptinaciſſime repugnabãt. tamen cum arte quadã apud eos ĩere bruiſſet: neq; Frãciſcũ neq; Alphõſum ob nimiũ locox iteruallum auxilio eſſe poſſe: ceſſerũt tãdẽ Mediolanẽſiũ poſtulatis: diſpctitisq; ĩter ſeſe aureis nũmis decẽ & ſeptẽ millibus: quos ĩ Philippi ſcriniis repperiſſent: & reliq̃ Philippi ducis bona & Arcellã Mediolanẽſibus dediderũt. cõtinuoq; iuſſu populi uniuerſum caſtellũ una cum Arcella ſolo æquatum ẽ. Mira p id tẽporis ĩter ciues oẽs cõcordia. adeo ut nõ minus ab unius domĩatu q̃ a teterrima peſte abhorrerẽt. legatos ad uenetos mittere ꝓ ſocietate & amicicia opamq; dare. ut eæ ciuitates. quæ ſub Philippo fuiſſent cũ ipſis ſentirẽt: ac ſeſe ſibi dominos aſciſcerẽt: Principes autẽ & quaſi auctores libertatis erãt

Antonius triultius Theodorus bossius Georgius lāpugnanus Innocētius cotta. Sed papienses potissimū ab eoꝝ postulatis aīos auertere: & ꝑ uetere quadā siue æmulatōe siue odio irritatōeqꝫ animoꝝ oīa malle quā Mediolanēses nō mō dominos sed ne ulla qdē ī pte superiores admittere. Reliquæ uero ciuitates & oppida aīoꝝ cupiditatibꝫ ī diuersas distrahi snīas Nā cognita Philippi ducis morte: repentino quodā motu sese ī libertatē uendicant. Singulæ regēdæ reipublicæ curā suscipiūt. haꝫ nōnullæ arces urbiculasqꝫ ꝑ deditōem receptas decreto publico seruādas: Nōnullæ fūditus demoliendas cōstituūt. Placētini ex duabus alterā munitioré arcē: papiēses urbiculā cū arcé firmissimo peditū ꝑsidio Matthæo bononiēsi ꝑfecto qui cognomēto bologninus uulgo appellabaī: custoditā obtineri nequirēt: dirui iubent. Cæteꝝ uniuersa prope longobardiæ ꝓuincia sūptis illico undique armis ī seditōibus dissensiōibus & tumultibus uersari: rebelles extorres fugitiui patriā repetēī. In bona aliis iā ꝑ fiscū cōcessa īpune redire. Omnia rapinis cædibusqꝫ pmisceri. Nullus neque hūano neque diuino iuri locus esse: nullus timor nullus dei metus. Comēses Alexādrini & Nouarienses ciues: q antiquo & ꝑcipuo quodā necessitudinis iure cū Mediolanensibus uiuere cōsueuerunt: eoꝝ sese fidei cōmisere. Laudenses cōtrario studio ducti: ad uenetos Mediolanēsiū aduersarios mentē cōuertunt. Ob id Picinini utrīque e Mediolanēsi agro suis copiis in eoꝝ suburbia sese recipere cōtendentes ingressu ꝓhibiti: Pisleoné oppidū propere cōfugiunt. Idé factitatū ē per Caroli Gonzagæ Guidonisque fauētini milites: qui absentibus eoꝝ ducibꝫ ab laudensibus pulsi cū nescirēt quo se uerterent: eodē se festino itinere recepetūt. Dein Gelpha factio quæ principatū ī ciuitate obtinebat: cōiuratōe de tradēda uenetis urbe inita: ī eorū exercitū q adhuc ī cremonēsibus erat: sui: ut demōstrauimus: reficiendi cā Michaelē & legatos ad capessendā urbē accersitū mittit. Qua re cognita: legati nulla mora toto cū exercitu eo ꝓficisci maturāt: aditusqꝫ ꝑ pontē in Adua ædificatū patefacto: urbē arcēqꝫ nullo negotio recipiunt: copiasqꝫ ꝓtinus oēs in laudēses traducūt. hoc successu rerū haud multo post Sāctū colūbanū: qđ est oppidū īter laudē & papiam medio ferme itinere positū & eius arcē & tum loci natura tū ingenti ædificiorū structura munitissimā hoc tā repentino rerū motu defensoribus nudā uenetī nullo labore ī potestatē accipiunt. Quas ob res placentini rerum nouarū cupidi: & si antea Philippi īperio metuqꝫ liberi uariis dissensiōibꝫ uexebātur: tū magis tamē atque magis ueluti ī ciuitate quadripartita factō ne laborante: intestinis discordiis exagitabant. Alii de dedēda uenetis urbe suadēī. alii quorū saniora erāt cōsilia cognito ex Benedicti Nursini uerbis Frāciscī in parmenses aduētu: ne ī trāsferendo in alienā potestatē suæ ciuitatis īperio faciles essent: ꝑdicare ac ea in re dies aliquot sup sedendū cēsēī: quo tpe perspecto insubriū rerū euētu. qd expediret: liberius tutiusqꝫ eligere posset: Idque sine ullo ciuitatis periculo atque detrimēto: dūmō oēs idē sentiāt: effici posse. Padū amnē aduersus hostes: qui ī laudensibus essent: firmissimo sibi ꝓpugnaculo ualidoqꝫ ꝑsidio futurū demōstrāt. Sed. n. ut plærūqꝫ fit in magna pīertī ac īperita multitudine: pars maior melioré uicit. Gelphi. n. idest ex quattuor ciuitatis factōibus tres fere simul iūctæ: q mercatorū & populariū numero in ciuitate plurimū poterāt: ad uenetorū exercitus ducē legatosqꝫ aduersantibus frustra anguissolis his cū mādatis oratores mittunt: Vt primū de dedenda urbe dequē cōdicionibus agerēt. Deinde ꝑsidiū ī urbem trāsmittendū peterent: quo ager & q rebelles patriæ forēt. ciuitati suæ subiicerenī. Post ubi ab duce legatisque uenetorū satis placentinorū postulatis factū est: mittunī stati placentiā Gerardus dādulus legatus: qui ciuiū regimini ꝑesset: & Thaddæus æstensis uir & lōgo belli usu & fide egregia clarus cum duobus eqtū & totidem peditum millibus: qui urbi præsidio esset. hi continuo e castris ad rem conficiendam profecti: padū que multis scaphis celeriter transuecti: magno populi concursu in urbem

recipiunt quorũ aduentu Florẽtiolani. Arquates. pegrinates. & cæteri q̃ regionibus iis bracianæ dicionis erãt: cõmoti de deditõis cõditõibus iã ĩter se se agere cœperunt. Fliſci p̃terea eodẽ tpe ex genuẽſibus ſuperato apennini iugo magna ſatellitũ mãu Variſiũ Burgũ uallistari & Varſiũ: quæ oppida in placentinoꝝ finibus ad montis radices Picinini poſſidebant: p deditionẽ accipiunt. Vianinẽſes aduerſo finitimoꝝ ſtudio ad Frãciſcũ cũ miſiſſent rogatum auxiliũ: ei ſeſe pmittunt. quos prĩos deditionis initiũ ad Frãciſcum poſt eius in Hæmyliã aduẽtũ feciſſe ꝛſtat. Angelus tertius Nicolai Picinini filius ab ruſticis circũuentus occidet. Mediolanẽſes interea ad Scaramuciã balbũ ſcribunt: Frãciſcũ adeat hortet: roget: ut ſicuti pro Pphilippo bellũ cũ uenetis geſturus ueniebat: ita pro Mediolanẽſes reipublicæ ſalute aduerſus coſdẽ cões hoſtes belli ſummã ſuſcipiat: & quæ Pphilippus ipſe promiſiſſet: eadẽ ſe facturos affirmet. Quibus rebus cognitis Frãciſcus Cremonã ſibi maturandũ ratus quo tot creſcẽtibus quotidie longobardaꝝ rerũ diſcriminibus: quoad poſſet occurrẽs Mediolanẽſibus pſiſtendi adderet: in unũ ſe locũ colligẽdi ſecũq̃ iungẽdi poteſtatẽ faceret: biduo poſteaq̃ eo uenerat: diſcedit: & cũ iter iuxta urbis mœnia ĩſtructis ordinibꝫ faceret: aſpiceretq̃ parmẽſes portis clauſis multis p muros armatoꝝ millibus diſpoſitis urbẽ cuſtodire: nec certi adhuc q̃q̃nã habere potuiſſe memoriæ teneret: q̃bus legibus cũ illoꝝ ciuitate Mediolanẽſibus uiuẽdũ eſſet: iuſſit ſigna ordineſq̃ conſiſtere & ſummæ rei prĩcipibus quos pmanſes Antianos appellãt: p tubicinẽ renunciari niſi apertius intelligat: quẽadmodũ in reliquũ tp̃s pmanſes cũ Mediolanẽſibꝫ habituri ſit: ſe loco nõ abituꝝ. Quo ducti metu pmanſes mittunt ad Frãciſcũ quatuor ciues q̃ dicerent decreuiſſe parmẽſem populũ Mediolanẽſis populi ſocietatẽ ſequi eiuſq̃ amicos & hoſtes amicorũ hoſtiũq̃ ſuoꝝ numero habituꝝ. Quibus probatis rebus chirographoq̃ firmatis. Frãciſcus ad Tarum fluiuũ progreſſus caſtra locat. Huic ĩcognito habitu ĩterclusis hoſte itineribus Antonius triultius ab Mediolanenſibus magna celeritate miſſus: rogat: pollicet̃ que eadẽ: quæ pridẽ Mediolanenſes ad Scaramuciã ſcripſerãt affirmat legatos propediẽ e Mediolão cũ publica fœderis ineũdi poteſtate affuturos. At Frãciſcus & ſi magnis angebat̃curis: q̃d q̃bus poſt ſoceri obitũ ĩperare ſperabat: ii ſibi ĩperaturi eſſent: tamen quia cædendũ erat tpi: optimũ maximeq̃ neceſſariũ iudicauit: ut ita oĩa metiretur & ageret: ita æquo oĩa dura pferret aĩo ita oẽs ſubiret labores: ut Lõgobardiæ ĩperium: q̃d aliquãdo cũ amicicia ac induſtria tũ armis ſibi uendicare poſſe nõ deſperabat: ĩ uenetoꝝ nõ deueniret poteſtatem a quoꝝ manu difficillime eripi poſſet. Itaque cœpto ĩ itinere pgenti Horoládus palauicinus duos ex filiis quos maxĩe probabat obuiã mittit: qui aduẽtũ cõgratulẽtur: operã ſuã: quãtacunq̃ ſit polliceant̃: in hoſpitiũ deducãt: & quid fieri uelit ĩtelligãt. Frãciſcus lætus gratias agit actaliũ uiroꝝ ſtudio maiora ſperans cũ oĩa cõſilia ſua aperuiſſet una prãſus recreatis copiis omniũ rerum copia ab iiſdẽ large ſubuecta diſtributaque equitatus pte p eiuſdẽ Horolãdi oppida in hyberna: miſſis florẽtiolã & ad reliqua Piciniꝝ oppida: quæ proxia erãt: q̃ oppidanos hortati: quos: ut oſtẽdimus: placentinoꝝ mutatio terruerat: ĩ fide cõtinerẽt: Gremonã cũ uxore proficiſcit̃: & die poſtero põte quẽ partĩ ligneis colũnis partĩ lintribus in pado flumine ſummo ſtudio Philippi ſũptu ædificandũ curauerat: exercitũ ĩ cremonẽſẽ traiicit agrũ. eique adiũgit quingẽtos & mille circiter ex fauẽtinis copiis equites: qui: cum piſleone eas cõſiſtendi nullus eẽt locus: timore territi Cremonã uenerãt: ac inter duos amnes: q̃ e regione eius urbis ĩſulã quandã efficiũt: ſtationes ſibi delegerãt. Poſtridie uero eius diei aſſumptis ſecũ paucis militibus quos tantũmõ p̃ſidii cã ĩ itinere penes ſe uolebat: ne Picininis pauori eẽt: Piſleonẽ cõtẽdit. Quo ubi uenit: exploratis rebus repperit oẽs ĩgenti urgeri timore: & Frãciſcũ Picininũ uariis fluctuare curis: Nã ob antiquas inimicicias ſibi a Franciſco Sphortia metuens: ſecreto de rebus ſuis cũ uenetis agere cœpat

tantuſq; eum faſtus inuaſerat: uel demẽtia potius ut cũ iis paciſceret: Cremoná ſibi Cremáq; quo pauloante Iacobũ fratrẽ cũ parte copiarũ miſerat: dari debere: eoq; iam res deducta erat ut nõ lõge abeſſet a poſtulatis. Hũc igitur Franciſcus Sphortia ita animo labantem miti oratione confirmat: ac multa de optimo ſuo erga eũ animo ꝑteritis omiſſis iniuriis pollicẽdo metu leuat ac liberat. Ceteroſq; item. q cũ eo erãt: benegerendæ rei adhortatõne ſanat: ſibiq; conciliat. Deinde qua ratione quoue initio bellum aduerſus hoſtes pro reipublice Mediolanẽſes cõmodo ſuſcepturi ſint cõſultãt. Eodẽ die Frãciſcus Cremonã reuerſus. inuenit legatos Aloyſiũ boſſiũ & Petrũ cottam a Mediolanẽſibus miſſos: quoꝝ interuẽtu cũ mediolanẽſibus ipſis res eius cõdicionibus iiſdem: qbus cũ Philippo conuenerat: compoſita eſt: una modo adiecta: q ſi dum p Mediolanẽſibus Frãciſcus bellũ geret Brixiã capi contigerit: libere Frãciſco pareat. ſi & Veronã Brixiã Mediolanẽſibus dimittat: Veroná retineat. His confectis rebus circa nonas ſeptembres per Piſleonis pontẽ Frãciſcus ĩ laudenſes trãſit: piſleo. n. nuper ĩ Mediolanẽſiũ puenerat poteſtatẽ: Petro uicecomite oppidanoꝝ & Antonio cribello arcis præfectis eius deditionis auctoribus. Dein Frãciſcũ picininũ Iacobo fratre Cremæ relicto: & Caroli milites ſibi aſciſcit: & non longe ab Addua eo die conſedit. eius trãſitu mox Maledani & Cotoniates municipes ab uenetis defeciũt: & miſſis in caſtra nunciis dedunt. Per eos dies hoſtes ad Caſale poſtr lingoꝝ caſtra habebãt: & arcellã quãdã q̃ Iacobus Immoleſis: cuius erat ager ſeruandã curabat tormẽtis tũ deficiẽtibus: obſidione ac cõminatione obtinere conabant. hæc ubi Michael uenetoꝝq; legati ab exploratoribus cognoſcunt: diffiſi uiribus relicta arcellæ obſidione Laudẽ repetũt: & non procul ab urbis mœnibus ſtationes firmant. Dehinc & ſi hactenus poſt Caſalẽſem pugnã cõemptis Philippi militibus ueneti p patentes cãpos nullo ordine uagabant: tamen Frãciſci aduentu eius auctoritate moti loca tuta ac munitiones quærere: & incurſionibus abſtinere cœperũt. Adeo ĩcredibilis ille impetus reꝝ uictoriaꝝ curſus: quo ueneti magnopere læti elatiq; breui ſe totius Longobardiæ imperio potituros confidebãt: uno die repreſſus eſt: Cum prius poſt laudenſiũ placentinoꝝq; deditionẽ: nõ defuerint papiẽſes ciues nõnulli: q temerario quodã auſu & gelphe factionis ſtudio eoꝝ caſtra adierint: aditumq; in urbẽ daturos ſe uenetis polliciti fuerĩt. Poſtridie uero coacto undiq; exercitu Frãciſcus recto apertoq; itinere ĩ hoſtiũ cõſpectu Sãctum columbanũ petit. Quod oppidũ ꝑter lambꝝ eſt amnẽ. Ibi caſtra ponit facileq; omni exꝑte oppidũ arcẽq; circunſedet: q ea res & latus unũ caſtrorũ ripis fluuii muniebat. & ex altera parte quæ ad meridiẽ & occidẽtẽ eſſẽt ſolẽ: tuta ab hoſtibus reddebat: & cõmeatus ab papiẽſibus & tranſpadanis oppidis: ut ſine piculo eo cõportarent: efficiebat. Quibus rebus ꝑmoti hoſtes: quo obſeſſis ſubueniãt: parta tueant: & ſuperioris uictoriæ nomẽ retineãt: bergomẽſibus brixiẽſibuſq; delectũ imperãt. Milites q caſtris aberant undiq; cogunt exercitumq; quam magnis poſſunt copiis augere die noctuq; nõ ceſſant. Idemq; Frãciſcus facit. Mediolanẽſes quotidie hortant: ut copias quæ Philippi ducis fuerãt: cõducãt. exercitũ quoq; ſuũ augeãt. Quod tamẽ ægre admodũ pecuniæ inopia efficiũt: Nam poſt Raymũdi cũ regiis copiis receſſum Alberthus pius carpẽſis: q primus papiẽſe ſeptũ: qđ ſummo Philippus ſtudio uoluptatis gratia magno animaliũ ſilueſtriũ numero refertũ ſeruari curauerat: cũ ſuis cõfluente undiq; magna ui hominũ populari cœpit: beſtiiſq; uacuũ reliquit: Carpũ remigrauerat Multi ꝑterea nõ tã milites q̃ ductores aliẽa quærẽtes ſtipẽdia Lõgobardia excedẽt. Quorũ multi ad hoſtes paulatĩ trãſiẽt. Quod quãtum mediolanẽſis reipublicæ cõmuniſq; ſalutis ĩtereſſet: Mediolanẽſibus & belli gerẽdi ĩperitis: & reipublicæ gerẽdæ inſuetis demõſtrat nõ mediocriter elaborabat. Erat Bartholomæus collio ut ſupra demõſtratum eſt: modoetiæ ĩ arce: quẽ ſupiore anno ob fugæ ſuſpicionẽ Philippus cõpræhẽdi iuſſerat: eiuſq; bona papiẽſi ĩ arce ſer l

uari:Milites uero Nicolai guerrerii curæ cõmendarat.Is cum post Philippi deceſſũ humanius mitiuſq; p pfectũ arcis ſeruaret occaſionẽ ſeſe ĩ libertatẽ dandi nactus:p funẽ noctu lapſus carcere ſe eripuit: curſuq; celeri p Iandrianũ uicũ ubi eius forte milites ſtatiua habebant: Papiã confugit:quẽ magna ſuoꝝ pars ſubſecuta eſt.hunc: ſuis ab inſequẽtiũ incolaꝝ furore ſeruatis Frãciſci rogatu ab papiẽſibus exceptũ: Mediolanẽſes Frãciſci quoq; hortatu ſtipẽdio cõducũt.copiaꝝ reliquũ reſtituũt:atq; reſarciunt.Cũ hæc ad Sãctũ colũbanũ agerent: fiebat ab papiẽſibus qbuſdã ciuibus quotidie Frãciſcus certior: eoꝝ ciuitatẽ factionis ſtudio duas eſſe ĩ ptes diuiſã ciuilibus magniſq; diſſenſionibus laborare: nec diutius ſuis cõſiliis regi ſeruarique poſſe.eius rei hãc eſſe pcipuã cauſã:q; cõſultãtibus ſæpe ĩter ſeſe ciuibus đ publicis rebus: & ĩ quẽ potiſſimũ ciuitatis principatus cõmode tranſferri poſſet:uarias ĩ ſentẽtias ferebant. quas ob res creſcẽtibus ĩ dies odiis non ſine magno oĩum diſcrimine reſpu.adminiſtrabat. Nã alii ut quiſq; p affectu animi trahebat:Karolũ francoꝝ regẽ. Alii Ludouicũ eius primogenitũ Delfinũ uiẽnenſem q cũ ĩ Allobrogibus eſſet:eo legatos miſerat:ad explorãdos de deditione ciuiũ animos: pponere.Alii Ludouicũ Sabaudianoꝝ ducẽ Plæriq; Iohãnẽ Mõtiſferrati Marchionẽ. Leonellũ æſtẽſem alii cuius iuſſu Albericus Maleta eodẽ uenerat:optat nominareq;.Alii ad ppauci admodũ potẽtiſſimo finitimoq; ſibi uenetoꝝ dominatui urbẽ cõmendãdam: dicẽt. Mediolanẽſiũ uero poſtulatis ad quos legatos miſiſſent: nemo erat:q aſſentiendũ putaret.Quibus cõtrouerſiis ĩ ciuitate uigẽtibus ciues nõnulli quorũ prius Sceua curtes uir ĩgenio propmtus & animo audax Frãciſco cuius eẽt domeſticus:q; eius familiaritate ĩ piceno fuiſſet uſus:ſecreto litteris nũciiſq; frequẽtibus pſuadere: uti ad potiundã papiẽſiũ urbẽ animũ mentẽq; uerteret:ſeq; illi aditũ p portã quam ipſi ĩ manu habebãt daturos polliceri Hæc Frãciſco diu multũq; uolutãti plura occurrebãt: quæ eũ magnopere deterrebãt:quo minus negotiũ ſuſciperet. Primũ:q; ſciebat:ſi id fieret Mediolanẽſes moleſtiſſime laturos: ab quoꝝ amicicia eo reꝝ ſtatu diſced ẽdũ nõ putabat.deinde q; arx ĩ Bolognini adhuc eſſet poteſtate: quẽ cũ ſub Bracii peruſini adoleſcens militaſſet armis:bracienoq; deinde fauiſſet nomini minime ſibi obſequẽtẽ futurũ exiſtimabat.ex quo: qa res poſſet ĩ ſummũ deduci piculũ:negotiũ ĩ diẽ ducẽdũ:amicoſq; uerbis diſtinẽdos cẽſebat. Ea re uix dum cõſtituta:Bolognini inopinãtẽ Frãciſcũ ſecreto nũcius adit. Ex eo optimã illius de dedenda arce erga ſe uolũtatẽ cognoſcit. Qua re rurſus ĩ cõſilio cõmunicata:& ſi ĩ eadẽ qua pauloante erat: ſentẽtia pſiſtẽdũ ſibi uidebat:tamẽ ſuorũ impulſu ne dũ hortatu: ne tãtũ inſperatæ oblatũ fortunæ munus negligeret:quæ qdẽ res facile poſtea ad uẽdicãdũ ſibi reliquũ Philippi imperiũ pbitura eſſet iter. miſſus ẽ ab eo tãdẽ ad arcis pfectũ Boſcar unus e familiaribus.Qui biduo poſt:Bologninũ Agnetis maynæ matronæ pſtãtiſſime multis cõtinuiſq; cõpulſũ pcipibus arcẽ cui pẽſſet.libero ei animo tradere ĩſtituiſſe.duo tamẽ ab eo petere: unũ ut ĩ Attẽdulã familiã adoptet: ut ſicuti actenus bracianæ factionis habitus eſſet:ita in poſterũ & nomine Sphorrianus haberet nũcuparet. Alterum ut quãdocunq; Sãcti angeli potiundi oppidi affuerit poteſtas: cõitatus dignitate ĩſignitus eo oppido donet. Hæc ãt mulier ex nobiliſſima ac uetuſtiſſima mayna gẽte orta ea fuit:ex qua Blãcã Philippus dux filiã ſuſceperat: quæ p id temporis: quo Philippus ipſe emigrauerat e uiuis ĩ papiẽſium urbicula illius iuſſu agẽs.urbicula ipſa p Frãciſcum Caſatẽ pfectum papiẽſibus tradita:ĩpetum populi uerita ad Bologninũ ĩ arcẽ cõfugerat:& maiorẽ militaris pſidii ptẽ ĩ ſuã ſententiã traxerat: effeceratq; ut pfectus maximis cum Mediolanenſium & Picininorum tum ẽt uenetorum pollicitatiõibus ptermiſſis de pmittenda Genero arce ſibi morem gereret: præterea eſſe ĩ ciuitate ea cõplures p pſpecto ſingulari arcis præfecti ĩ eum amoꝝ: ad ſe dum Papiæ eſſet:per noctem acceſiſſent:eodemq; ſe fore animo ad urbem dedendam dexiſſent:

quo de arce Bologninus esset futurus: Sceuamq; cuius modo mẽtionem fecimus: ob patefactũ ĩ uulgus portæ facinus ĩgẽti populi tumultu cõpræhẽsũ: ac torquẽdũ ĩ uincula cõiectũ: incolumẽ ĩ pristinã libertatẽ restitutum. His de rebus Mediolanẽses certiores facti ad Frãciscũ legatos mittũt Guarneriũ castilioneũ magni cõsilii uirum. Oldradũ lãpugnanũ. & Antonium triultiũ: quẽ pauloante ĩ castra missum dixeramus. Qui paucis eum uerbis hortarent: ut quẽadmodũ ꝓmisisset: ita curaret: ut urbes atq; oppida uniuersa: quæ Philippo nouissime paruerãt: suo cõsilio atq; ductu Mediolanẽsiũ subigerent ĩperio. Ad hæc Frãciscus: q; ad se ptineret: libẽter se factuꝝ respõdit: modo quæ iussissent Mediolanẽses: a belli gerẽdi ratione nõ discederẽt. Nã ita institutisse papiẽses se accepisse affirmabat: ut nullo unq; cõsilio adduci possent: quo Mediolanẽsiũ obtẽperent uolũtati: ciuibus ĩter sese diuisis quenq; ꝓ animi affectu nouis rebus studere: Nouo ciui pareãt principe necesse esse. Cõplures se audire nõ tã Italici generis q; exteræ gẽtis potẽtissimos reges atq; principes: populoq; Mediolanẽsi infestissimos: q; summo studio summisq; & publice & priuatim ꝓpositis muneribus ad pocupãdũ eripiẽdũq; nobis nobilissimæ illius urbis principatũ ĩtendãt. Quod si fieret: quãti momẽti Mediolanẽsis reipublicæ ĩtersit: facile oẽs ex ꝓpinquitate agri multaꝝ; reꝝ; usu pspicere posse. Aperuitq; deinde se posteaq; eo cũ exercitu uenerat: potuisse dedẽtibus sese ultro ciuibus ac ꝑfecto arcis: urbẽ ipsã simul & arcẽ suo ꝑsidio munire: quæ nũc eoꝝ; tenerent potestate: Sed Mediolanẽsiũ cã rem adhuc distuliss̃e. Veꝝ; qa res papiẽses ꝓ Mediolanẽsium uolũtate cõponi nequaq; possent: Nõ alienũ hoc tẽpre a reꝝ; gerẽdarũ usu arbitrabat: Quinetiã eoꝝ; reip cõmodo cõmuniq; oĩum saluti ꝓ necessariũ uidebat: eos precari: qđ ꝓ eoꝝ; modestia ita apud suos magistratus cũ Mediolani fuerint: agere uellẽt: quo papiẽses prius ĩ alienã q; spẽ ꝑcipitarẽt dicionẽ: suã ĩ potestatẽ recipi posse: æquo animo paterent. Quæ qdẽ res cũ nõ modo fortunas eius omnis: sed ipsũ ẽt caput ꝓ Mediolanẽsiũ gloria proq; suarũ rerũ amplitudine sit expositurus: nõ minorẽ eorũ reipublicæ erat utilitatẽ allatura q; si Mediolanẽsiũ dicto papiẽses audirẽt. Ostẽdit ꝑterea esse apud papiẽses ꝑfectũq; arcis bellica ĩstrumẽta omnia: qbus in bello Philippus tã terra q; flumine pado uti cõsueuerat: sine qbus pfẽti bello cuius tota fere moles suo impẽdebat capiti: minime fieri posse animaduertebat. Nã neq; ipsũ oppidũ: qđ circũsederẽt: expugnaꝝ; sine machinis: neque hostes ĩ placẽtinos trãsitu sine classe ꝓhiberi poterãt. Hæc oĩa si sibi papiẽses paruerint: q; primũ Mediolanẽses cõsecuturos: Hæc & si legatis non grata erat oratio: tamen Mediolanũ redeuntes se ad suos omnia relaturos dixere. Interea Papiæ cõmuni ciuiũ cõsensu re de urbis deditione cõstituta nõ multo post legatorũ discessũ: octo ex primariis ciuitatis ad Frãciscũ ĩ castra de publicis trãsigendis negotiis mittunt Laurengus Isymbardus: Albericus Maleta: q paulo ante ut ꝑdiximus: Papiã uenerat a Leonello missus. Iohannesiacobus Ritius Petrus beccaria. Antonius Ionates. Iohánesantonius Astulfus. Iohánes frãciscus Botigella. & Iacobus zazius. Cæterũ dũ hos Frãciscus perbenigne & summo honoꝝ; ĩter quotidianos labores & mille rerum incõmoda suscipit: ab speculatoribus cognoscit: hostes ĩfestis signis eodem cõtẽdere ad dimicãdum paratos. Quo nuncio ꝓtinus omnes armari: & suis quẽque locis ĩtra castrorum munitiões acie cõsistẽ iubet. Carolum gonzagã q; paucis ante diebus cum Guidone fauentino eius socero ĩ castra uenerat: turma eqtum delecta trãs lãbrum ad lacessendum hostium mittit. reliquos castris cõtinet. Obsessi uero: ubi suos ex lõgo ꝓspectu appropinquaꝝ; in castris arma miscerĩ: & huc atq; illuc cõcursari ĩtuent: magnos ĩ cælum læti clamores tollẽ. & q; antea lãguide fecerãt nũc acriter ĩ nostros stationesq; militũ tæla lapidesq; cõiicere cœperunt. At Michael ubi neq; loco Frãciscũ cedẽ: neq; copias ad ꝑlium cõserẽdũ castris educẽ uidet: ĩ stationes quas uenerat: regredĩ ꝓpius lãbrũ passus circiter quingẽtos ea potissimum

opinione ductus: q̄ cū uenetoꝝ exercitus ut ostēdimus: magno copiaꝝ numero creuisset: Mediolanēsiū uero ne dum nō auctū: sed diminutū potius ītelligeret: hostē uiribus īparē tantū impetū nequaq̄ expectatuꝝ putaret. Sed si forte expectaret: & pugnādi copiā existimatōis retinēdæ grā faceret: aut munitionibus frætus castris se cōtineret: eo cōsilio castris discesserat: ut iutrūq̄ seu ad cōfligēdū aptis cāpis: seu ad flumē ui trāseundū: & ī hostiū munitiones irrūpēdū ei ēet patus aīus. Sed ubi hostē īstructa acie castris se cotīere cognouit: Alterū q̄ pauloāte sibi offerri optabat: detrectauit oblatū. paꝝ tamē eo die defuit: q̄n nō nulli ex papiēsibus legatis aduenientibus hostibus ingēti pauoꝝ territi: īfectis rebus fugā petierint. Sed Frāciſci uirtuti nō diffisi: quē nō timētem sed impauidū intrepidūq̄ omnia sapiēter obire cōspiciebant: restitere: ita ut & ipsi quoq̄ circūspiciēdi studio ī frontibus aliquādo essēt. & admirati imperatoris ī instruēdo ordinē: ī cohortādo admonēdoq̄ milite uerba: ī mittendis uarias ī partes nominādis uocādisq̄ uno tp̄re multis memoriā: uocē ī accersendo increpandoq̄ terribilē: & oīum eius dicto audientiū celeritatē: dicerēt: nō posse quēpiā eo duce decipi. & ī pniciē labi. Idē affirmaī atq̄ p̄dicaī non tam milites: q̄ duces militū: q̄ superiore tēpoī sub Philippo stipēdio meruerāt. Postero die legati postulatis p uolūtate īpetratis: rebusq̄ de urbis traditione firmatis: demū reuerterūt. Cū his Franciſcus Roberthum Sāctoseuerīatē & Carolū campibassi comitē uicarios misit. Hi ab uniuerſo papiēsi populo īcredibili pœne gaudio excepti cōmunitis militū p̄sidio portis oībus regimē urbis curāq̄ suscepeī. Bologninus uero Franciſco arcē: & quicqd in ea esset supellectilis: seruatuꝝ p fiteī: eamq̄ nisi Frāciſco ipsi quē intueri corā uellēt se traditurꝝ nemini: deum immortalē testaī. Columbanēses īter hæc obsidionis angustias difficultatesq̄ cæteras amplius perferre nequeuntes re p̄sertim de subsidio desperata dedunt. Qui āt p̄sidio arcis p̄erant: deficiētibus ī dies cibariis de deditione & ipsi quoque agere ceperūt. Itaq̄ nisi intra octauū diē quo tp̄re dimēsa cibaria quæ essēt in arce: uix defensoꝝ uictui snppeditarēt: auxilia mitterent: eiusmodi ab suis: ut obsidiōe liberarēt: dedituros se arcē paciscunt: obsidibusq̄ datis: ubi nihil inde opis p̄stari sibi posse cognouerūt: ante p̄stitutam diem sese atq̄ arcem Frāciſco pmisere. Cæterū dum p inducias tempus ī castris cōsumit Frāciſcus summa imperii picinino fauentinoq̄ relicta: cū paucis ex suis insuetis armis Papiā p̄ficiscit. Acceptusq̄ maxīo oīum concursu: maximaque lætitia primū cathedrale Beati Syri tēplū ad gratias deo optimo maximo agendas petit. deinde ad arcem uertit: moxq̄ introductus: præcipuo quodam amore singulariq̄ fide a Bolognino recipit: Qui nulla circuitione exceptō neq̄ usus: q̄ ultro pollicitus esset: amplissime præstādo: sese simul & libros dedidit: dicauit: arcem & quicqd ī ea esset rerū: q̄ Philippi fuisset ducis tradit. Erat. n. Bologninus mitis ingenii: nō multi tamen negotii: sed p̄bitatis & fidei plenus: Postero diē ī eodem templo p eosdem ciues: quos ī castra legatos uenisse diximus: rursus ad id negotii p populū constitutos oīs ciuitatis potestas: iusq̄ in Frāciſcū eiusq̄ posteros pleno iure trāsferret: eumq̄ ciuitatis principem publico diplomate declaratū. Catōe legū pitissimo orāte p urbis īstitutione ac dignitate papiensiū comitem appellant: & cunctis de seruāda fide iusiurādū præstāt. His peractis ad ineūdā ciuitatis gratiā Iacobum Ionatem & Moretum Sanctonazarium uiros fortes & magno ac diuturno belli usus p̄stātes: qui mortuo Philippo: acciti: præsidio suæ ciuitati uenerāt: mille cum equitibus suæ militiæ adiecit. Deinde quoniam & Mediolanenses & Ludouicum Sabaudianorum ducem ab duabus partibus contrario studio in eā papiensis agri orā q̄ lumellinā uocāt: & ī trāspadua nos ad sollicitāda de deditione municipia & oppido uno atq̄ eodem tpe misisse intellexerat: eo & ipse legatos Albericum maletā & Iohānem Iacobum ricium mittendos celeriter designat. Quorum præsidio Iacobum & Moretum cum his mandatis p̄ficisci iubet: ut qui obtemperarent ciuitatis īperio

municipes ī fide cōtinerent: eosq; ab exteroꝝ iniuriis tuerent: ifirmos animoq; uacillates ad sanitate reuersos cōfirmaret. Rebelles & nondū alienæ potestati deditos ī dicionē redigere conarent. iis ār quos seu ad Mediolanē ses seu ad Sabaudianū defeciſſe cōpererīt: nullā uim nullāq; iniuriā faceret q; p eam tempestatē neq; cū Mediolanēsibus de his rebus cōtendendū: neq; bellū Sabaudiano inferendū uideret. Præterea cū ad eripiēdā uenetis q̄ haberent cōmeandi ī placētinos facultatē: opptimū factu iudicasset: classē parari & ī pado flumine cōstitui: quattuor cōtinuo: ut uulgo appellāt. Galeones ex iis q; Papiæ asseruabant: suo sumptu armari: q; mediolanēses ad quos omnis belli eius impēsa pertinebat: ad res conficiēdas admodū tardos uidebat: ac e regione Placētiæ urbis ī ipso Flumine ad ꝓhibēdos transitu hostes stare imperat. Sūt ār Galeones triremibus breuiores: sed latiores ac sublimiores. Surgūt nāq; ī tabulata ad summū puppibus & proris altius sublatis. Agunt tum uælis tum remis fluminū nauigationi solū accōmodati. feruntq; super malos latiores pluteos: ex qbus armati homines iaculis sudibus ferreis & omni tēloꝝ iactu acriter subiectos oppugnāt hostes. His ꝑsecit Bernardū & Philippū Eustachios: qbus Riciū Tarētinū cū peditibus quingentis ꝑsidio adhibuit. hæc cū ꝑ tēpore celeriter prouidisset: arcē & si qua lis quātaq; esset: solo aspectu dimēsus erat: tamen diligētius pedibus reuisit Vbi hæc ꝑter cætera: quæ ad domus ornatū ꝑtinent summa a Bolognino cura repperit asseruata. Reliquias in primis sanctoꝝ corpoꝝ q̄plurimas & summa ueneratione dignas: quas Iohānē Galeaciū uicecōitē primū Mediolanensiū ducē amplissimi imperii potētia iclytū ex omni fere terraꝝ orbe singulari studio eo cōgessisse ferunt. Multa item ꝑclara ac pretiosa argētea & deaurata uasa altaris ornatui accōmodata. Bibliothecā omni librorꝝ genere amplissime refertā ab eodē principe cōparatā. Deinde septē & decē aureum nummū millia. Gemmas aurū & argentū ad magnā summā. Ex his millia oīno decē Frāciscus retinuit: reliquū Bolognino dono reliquit: ex qbus millia qnq; a Bolognīo ipso ī milites: quos īarce socios habuerat: distributa Præterea magnā tritici salisq; uim: q̄ qd ē postea in argētū coactā ī exercitū diuisit. bona uero quæ Collionis fuerāt: eidē postremo restituēda imperauit. His rebus feliciter gestis lætus cū de papiēsibus uerba faceret: admirabat ꝓpemodū urbis situm: regionū opulētiā: ciuiū ornatū atq; ꝑstātiam arcis magnitudinē ac pulchritudinē. Quod & fossa altissima aqua repleta muniat & regiā cōtineat sedē miro artificio magnoq; sumptu cōfectā: adiacentq; ab Aquilone planicies æquissima: quē Parcū uocāt: de quo supra mētionē fecimus: millia passuū uiginti ī circuitū patens muro undiq; circundata: Quæ in hortos: ī prata: ī densas siluas ac nemora uerticibus arborum æquissima: ut manufacta uideant: diuisa colit: ac uno ex arce ꝓspectu cernit. Hic Philippo uiuēte magna erat leporū dammarū caprearū ceruorum aprorumq; inclusa multitudo. Cāpus quippe & ad uenationes & ad uoluptates capiēdas aptissimus. Sic igit rebus papiēsibus cōstitutis Benedictus reguardatus & Antonius Guido bonus ciuitati ꝑficiunt. Bolognino homini benemeriti rursus arcis cura cōmitti t: & ꝑdiū insuper ferax & apricum: q; uulgo Bereguardū nuncupāt: cū arce & domo pulchra ab Frāciſco possidē dū decernit. Ipse triduo post eo q̄ uenit ī castra reuertit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER DECIMVS.

Vm esset in castris Frāciscus: perlatæ sunt ex Mediolāo litteræ: qbus q̄grauiter eā papiēsiū deditōnē Mediolanēses ferāt cognoscit atq; ex ea re oēs magistratus ciuitatis: qbus reip: sūma erat curæ: ita ꝓmotos ee: ut cum multū ac diu ī ter

ſeſe diſceptaſſent: ſatius eſſe dicerẽt: pacem eo ſtatu rerum cum finitimis facẽ: q̃ & in ancipiti bellorum euentu uerſari: & in ducum præſcriptu atq; arbitratu: quos maxime nõ ſatis ſibi fidos fore ſuſpicarent: remp. adminiſtrare: & tãta adeo eos animoꝝ irritatio cepit: ut Petrũ cottam repẽte in uenetorũ caſtra nõ ad petẽdã ſolũ pacẽ: ſed ad ineundũ ét fœdus ſecreto miſerint. Veꝝ ubi ab uenetis deſpici & in inſidias pniciemq; duci: ſi eorũ poſtulatis aſſentirẽt. Petri uerbis animaduerterũt: & ab tribus reliqs partibus ſocias ciuitates quattuor uno tẽpre premi intelligũt: qbus ex fœdere ab ſe ſub ſidia mitti oportebat: rem papiẽſem æquo animo ferendã cenſent: cũ Franciſco ſimuladũ: eũq; in officio cõtinẽdũ. Noui nanq; ſub idẽ tẽpus in Longobardia motus fieri: Noua ac uaria undiq; belloꝝ incẽdia ab exteris p̃ſertim gẽtibus excitari quotidie renunciabant: quæ nõ mediocriter Mediolanenſiũ mẽtes & pturbabãt: & pterrebãt: q; niſi ab ſe tãtis malis breui occurreret: oĩa ſummũ in periculũ caſura facile p̃ſpicerẽt: Quod uno fere tẽpoꝝ Leonellus æſtẽſis caſtellũ nouũ & Cupriacũ: Nicolaus mã fredus & Gigbertus corrigiani fratres Brixellũ oppidũ ĩ parmẽſibus occuparent. Parmã Leonellus in ſuã redigeꝝ dicionẽ p Vitalẽſis factionis principes nõ deſiſtebat. Genuẽſes Iano fregoſo ciuitatis principe magnis pedeſtribus coactis copiis: qbus Petrũ fregoſũ cũ paruo eq̃tatu p̃fecerãt: Appenninũ trãſierãt. Flacconũ. Voltabiũ: Vuadã & Nouas oppida dedẽtibus ſeſe oppidanis ſibi aſciuerãt. Quibus rebus fiebat: ut omnia ab ea parte: quæ Derthonẽſis & Alexandrini eſt agri: & ad Apenninũ montẽ p̃tinent: hoſtilia eſſent & metus plena. Sabaudianus item legationibus primũ: paulo deinde poſt p̃fectis cũ delectu copiaꝝ miſſis: municipes nõ tam Nouariẽſem & papiẽſẽ q̃ Alexandrinũ agꝝ incolẽtes magnis pollicitationibus de grauibus tollẽdis oneribus: quæ hactenus ægerrime ſuſtinuiſſẽt: ppoſitis ad defectionẽ ſollicitabat: bellicq; inſup timorẽ: niſi ſe dedidiſſent: grauẽ minãdo addebat. Ex quo q̃plurima eaꝝ regionũ oppida p̃tim ſpe: q; a uectigalibus fierẽt: ĩ reliquũ tempus immunia: Quæ res gratia ſemp fuit omni populo: & ubiq; ĩ primis deſyderata ĩ ſuã uoluntatẽ perduxit: Partim metu ad obſequia cõpulit. Quorũ primi Valẽtini Baſſinianẽſes cũ Burgẽſibus ei e regione propinqs fuerẽ. Nec minus Iohánes Mõtiſferrati Marchio militaribus deficiẽtibus copiis Guilielmo fratre cũ uenetis merẽte: ut erga ſe idẽ facerẽt: oẽs ſibi p̃ximos incolas: q Philippo obtẽperabãt: tum litteris tũ nunciis ſollicitabat. Quoꝝ pmulti ex Parreta. Scarampa. & Spinula familia: q multa ĩ regiõe finitima poſſidebãt municipia: ea ſollicitatione uicti ſeſe Iohãni cõmiſere. Cæterũ maius aliud & piculoſius ĩ Alexãdrino agro ortũ eſt: nõ minus q̃ uenetũ Mediolanenſibus pgraue & ĩfeſtũ nõ tam pp exercitus magnitudinẽ: q ex duoꝝ milliũ equitũ numero ad ſummũ cõſtabat: aut ducis auctoritatem: quæ obſcura & minima erat: q̃ pp regiũ francoꝝ nomẽ apud longobardã gentẽ ad modũ celebre & factioni gelphæ pgratũ: cuius cã & auſpitio bellũ gerebaꝝ. Eius uero tam ſubiti gallici belli origo hæc fuit. philippus poſt acceptã Caſalẽſem cladẽ cum ab uenetis ingenti exercitu: ut ſupra demonſtratũ eſt grauiter urgereꝝ & uti externis auxiliis decreuiſſet: ad Carolũ frãcoꝝ regẽ Thomã Thebaldũ bononiẽſem cui p̃cipue & ob prudẽtiã & longã cõſuetudinẽ cõfidebat mittit: p eũ Aſtẽſem ſe urbẽ totiẽs ab eo efflagitatã reſtitutuꝝ pollicitus: quæ ad Karolũ aurelianẽſiũ ducẽ utriq; cõſanguinitate cõiunctiſſimũ dotali iure p̃tineret: ſine qua ab eo rege ea p̃ſertim tempoꝝ fortuna reꝝq; iniquitate nihil ſe impetrare poſſe arbitrabatur. Redit Thomas pſuaſo rege multis poſt mẽſibus ĩ Italiã: ut q; de urbe pepigiſſet: efficiẽdũ curaret. Mox Karolus rex miſit nullo abſq; p̃ſidio Raynaldum dreſnẽſẽ legatũ recipiẽdæ mũiẽdæq; tãtũmodo urbis cã. Quod cũ ĩtellixiſſet Philippus: mirũ ĩ modũ pturbatus ſtatuit urbẽ nequaq̃ dedendã: niſi pmiſſa a Rege auxilia pugnatoꝝ decẽ milliũ in Italiã pueniſſe cognouiſſet Quæ rex nõ reuocatuꝝ ſe ꝓmiſiſſet: niſi uenetis non tã ultra addua oliũq;

sed trās Minciū etiā amnē pulsis Bergomo Brixiaq; recuperatis. Interim ne omnino regis animus offenderet: urbē Thomæ cū arcibus ea lege Philippus assignādā iussit: ut cū primū aduēta esse ī Italiā copias renunciaret: ī regiam trāsferret potestatē. Vexē paulo post Idibus sextilibus Philippus mutato cō silio ad Thomā scribit: urbē tādē ipsā sine cūctatiōe regio legato traderet: litteris summa celeritate delatis postero die Thomas deditionē peregit: ac sequēti nocte Philippus migrauit e uita: unde oblatā puto nōnullis occasionē īsimuladi Thomā q; urbē gallis post sui ducis mortē tradidisset: ipse uero tabellis ac monumētis publicis eā facile ab se culpā reiecit. Nō abest tamē suspicio: quin Philippo semianimi: uoce iā amissa: litteræ eoxē dolo cōfectæ sint: q; apud eū erāt: quoxq; nutu rexē oīum administrationes trāsigebant. Itaq; Philippo uita functo. Astēsiūq; urbe magno ciuiū oīum cōsēsū in Carolo potestatē accepta: Raynaldus regia īstitutione eius ciuitatis p̄fectus quātas p regis cōmodo equestres copias pōt: Viennensibus Lugdunēsibusq; imperat. Per proximas īterim regiones litteris nūciisq; dissēminat: atq; pmulgat: relictū a Philippo duce imperiū ad Carolū aurelianēsem eius sororis filiū successionis iure ptinere: esseq; omnino Carolo regi ī animo fratrueli ī eius iure auxilio nō deesse. Copiis igit celeriter ī Italiā accersitis: & ī Astensiū fines pductis magno impetu Alexandrinū agrē omni militū p̄sidio destitutū īuadit. Sezadiū ui obtinet atq; ī p̄dā uertit. Qua re municipes cæteri ptim metu territi partim beniuolētia ducti: p̄sertim q; gelphæ factioni studebāt: nullo negotio deditionē p̄ter Boscēses regio p̄fecto fecere. Quorū exemplo cōplures Alexādrini ciues adducti q; Bergoliū ultra Tanagrum amnem īcoluntiac ex quattuor partibus ciuitatis unā ptē obtinere dicunt: ad Raynaldū defecere. Hæc tam repētina rexē mutatio: & Alexādrinoxē ad Gallos defectio tantū nō reliqs modo Alexādrinis ciuibus q̄ uniuersæ p̄pe trāspadanæ regioni pauorē intulit: ut oēs partiū eaxē incolæ: Derthonēses p̄sertim ciues uno fere tp̄re ad Frāciscū nuncios miseri ut imploratū auxilium: qđ nisi ad eos celeriter subsidia mitterēt: diu se aduersus ferocissimas īmanissimasq; gallorū gētes nullo militari p̄sidio adiuti tueri posse diffiderēt. Nā tāta erat apud uulgus gallicæ crudelitatis innata opinio: ut uix homines īperiti ac ex se pauidi & assiduo ēt mulierū cōploratu īpulsi cōtineri possent. quin plæriq; cōcilia inirēt. & magistratuū suorū iniussu ad sese gallis dedēdū obuiā p̄grederēt. Quibus ita Frāciscus respōdebat: se eos bono esse animo iubere. Gallos nō diutius ī Alexādrinos futuros. Mediolanēses ea p̄pedié missuros auxilia: ut ī quo nūc periculo positi uiderent: liberati ī pace uiuēt possent. Idq; se p cōmuni oīum salute atq; cōmodo: ut q̄primū efficiat: curaturū. Proinde eos hortari: ut ī fide pmaneāt. Gallos primo īpetu esse plusq; uiros: mox minus q̄ fœminas docet. Eadē de cā cū Mediolanū Alexādrini ciues Salēsesq; misissent: q; nuperrime deditione facta sub Mediolanēsiū uiuebāt imperio: ītelligeretq; Frāciscus ex multorū litteris edoceri ab se maxime Mediolanēses cupere: quo cōsilio quoue auxilio suorū saluti: Qui essent ī extremo piculo cōstituti: prospiciēdū esset: Scripsit ad eos: ut quo maiore militū p̄sidio possint reliq; Alexādriæ urbis partem quæ ī eorū fide maneret: muniāt: Qua seruata se non dubitare: eos occupata a gallis oppida breui recuperaturos. Quod & hyems subesset: quæ ei geti laboribus incōmodisq; īsuetæ maxie eēt inimica: & illorum paucitas faceret: ut existimatiōe: quæ magna initō rerum fuerat: ī dies dimīuta: nō multis uiribus Alexādrinorū finibus pellerent. Quo pgrate Mediolani accepto pbatoq; cōsilio: trāsmittunt cōfestim Alexādriā mille circiter eqtes ex iis q; a Philippo & fide & uirtute p̄stātes haberi soliti sūt. Quo p̄sidio ita Alexādrinoxē ciuiū animi p̄cipue: q; gabellinæ factionis studia sequerēt: & subleuan: & ī Mediolanēsiū fide cōfirmāt: ut & ipsi īfirmas iā boscēsiū mentes: q; soli adhuc Gallorū uictoriæ obstiterāt: cōfirmarēt: & ī officio cōtinerēt. Præterea ad Raynaldū Frāciscus mittit: q; diceret: papiēsiū urbē I mi

ſibi ultro a ciuibus cū uniuerſo agro traditā pleno iure ſuæ ditiōis eē: eiuſ
que tutelā deinceps curæ ſibi fore. Quāobrē quicqd deinde uel incōmodi
uel iniuriæ papiēſibus īferef: ſe id ſibi aſcriptuꝝ: eiuſq; rei ultionē: quæ ad
ſe maxime ptineret: memoria nō depoſituꝝ. Idēq; de derthonēſibus: q ſeſe
ſuaq; oīa ſuæ fidei cōmiſiſſēt: cōmemoraret. Iccirco hortari eū: atq; monef
uti ab iniuria & malefi cio ī ſuis finibus abſtineret: cū ſibi exploratiſſimum
ſit: Carolū chriſtianiſſimū frācoꝝ regē ſub cuius auſpiciis ſigniſq; bellū ī
Italia geref cœpiſſet: nullā ſibi ab ſuis moleſtiā neq; uelle neq; ubi ītelligat
īferri pmiſſuꝝ. q; p eius amplitudine & Andegauiēſiū familiæ ſibi cōiūc
tiſſimæ cōmodo patrē ſuū Sphortiā ī Appulis bella gerētē primū deinde ñ
ſuū ſuoꝝq; mō patrimoniū: ſed fortunas oēs: qua ipſe poſtea tā ī picētibus
q; aliis Italiæ locis magno labor adeptus erat: amiſiſſet. Quod cū audiſſet
Raynaldus: ita ſingulari eius uiri uirtute egregia ī uniuerſā frācoꝝ regiam
domū fide & fūma oībus ī rebus auctoritate pmotus ē: ut eū potius ī regia
amicicia cōfirmādū: q; bello laceſſēdū puocā dūq; iudicaret: quē maxīe gal
licis ī Italia cœptis aliquādo pfuturū ſperaret. Quāobrē ſic nūcio reſpōdit
ſe: q; ciuitates a Philippo relictas Carolo aurelianēſiū duci hæreditario iu
re ſpectare ītelligebat: tamē eius cā neq; papiēſibus uim ullā neq; derthonē
ſibus dum illius ſint: aut factuꝝ aut fieri ab ſuis paſſuꝝ. Qua re impetrata
mittit Derthonā Iohānes cavmus: ut ei ciuitati pēſſet: & derthonēſiū agri
ab populationibus gallοꝝ immunes ſua pſentia ſeruaret. Nā derthonenſes
ciues poſteaq; Mediolanēſiū dominationē recuſaf cōmuni cōſilio decreue
rūt: Frāciſcū ſibi dominū elegerūt: ducti eius potiſſimū ī regēdo moderatō
ne: ī iudicādo æquitate & ī puniēdo māſuetudine. Quas uiri uirtutes pluri
ribus iā annis deguſtaſſe pdicabāt: cū ei Philippi iuſſu p aliquod tēpus pa
ruiſſent. Hos tamē Frāciſcus: ne rurſus ob eā cauſā: irritati Mediolanēſium
animi ī pcipitiū aliquod corruerēt: ī poteſtatē palam accipef differēdū ſta
tuerat. Hæc dum apud Sāctū colūbanū agunt Viglebiēſes Mediolanēſibus
& Mortariēſes cū maiοꝝ oppidoꝝ parte quæ ī lumellina regione ſunt: miſ
ſis: ut ſupra oſtēdimus cū nō parua eqtū manu legationibus Frāciſco dedū
tur. Reliqua ad Sabaudianos deficiūt. Qui ubi cæteros regionis eius trāſpa
danos municipes aut Frāciſco aut Medolanēſibus ſe dedidiſſe cognouerūt:
ab īferēdo bello deſtitere. Idē fecef Genuēſes: & q; p̄ter Gallos: arma ī trāſpa
danis ſumpſerāt. His cōſtitutis rebus cū ī caſtris ſæpius diſputatū eſſet: re
cepta columbanēſiū arce: qbus deinceps agris ducēdus exercitus: quibuſue
aut oppidis aut ciuitatibus hoſtiū īferēda eſſēt arma: placuit multis de cau
ſis Frāciſco cōmuni ēt alioꝝ ducum cōſenſu. ut ī Hæmyliam ad obſidēdā
oppugnādāq; placētiā exercitus traduceref. Quod animaduertebat: ſi diu
tius ueneti ī ea ciuitate dominādo īueter aſcerēt: futurum ut pturbatis ac
uacillātibus placētinoꝝ municipum animis: q; nō dum uenetoꝝ pfectis de
ditionē fecerāt: tātos ſibi ſpiritus ſumerēt: ut ſine magnis īde uiribus pelli
nō poſſent. Iāq; apparere cœperat: q; metuebat: q; Alberthum ſcottū: q; ſuæ
factionis ī ciuitate princeps erat: & Mediolanēſibus fidē ſeruaturum pmi
ſerat: ī urbē cōceſſiſſe ac ſe ſuaq; omnia uenetis dedidiſſe ītellexerat: fiebat
que īſuper quotidie certior: Aloyſium uermiū: q; poſt placētinorū ad uene
tos defectionē ī eā regionē ſuarum rerum tuendarum cā ſuis oībus copiis
trāſierat: ubi plæraq; ac pmunita nō pcul Placentia municipia poſſidebat
cum uenetis de ſuis componēdis negotiis ſecreto agere: a qbus multa ac ma
gna præmia proponebaf: quibus īfirmæ hominum mētis ī aduerſa præſer
tim fortuna īterdum corrumpi ſolēt. Qui & ſi ſæpius in caſtra accerſitus
erat: tamē multis difficultatibus ppoſitis: q; requirebaf ſe pſtari poſſe de
monſtrat. Re igif decreta: Mediolanenſi etiam cōtradicente ſenatu quod
uerebatur: ne libero aduerſus inſubres hoſte relicto: ea regio grauius infe
ſtaretur: eodem quo uenerat itinere mouet: eo cōſilio: ut ponte qui erat
apud Cremonā ī placentinum agrum binis caſtris toto exercitu traiiceret.

Sed nondū positis apud cothoniū castris renūciatū ē:p quendā ex hostium castris secreto missum:ut q̄primū suæ urbis Cremonæ saluti prospiciat. Quod ad eā ueneti legati capiendā intēti siue p ciuiū quorūdā siue p arcis siue custodū portaꝝ ꝓditionē se ad cōficiendū negociū parabāt. Frāciscus magnitudine periculi ꝓmotus:Picinini fauentiniq̄ exercitū curæ cōmēdās iubet:ut seruatis de custodiēdis mouēdisq̄ castris legibus:postridie in Cremonenses traducerēt:locūq̄ castris idoneū docet:seq̄ omnino obuiā futurum dicit. deinde cū paucis celeriter Cremoná p flumen padū deuectus:qđ ad urbis saluté ptinet:impigre cōqrendo pagit. Cæterū frequēs ī castra rumor insequēti nocte platns est de aduētu hostiū eo instructa acie cōtēdētiū qui passuū millia decē ab eo loco aberāt:q &si ut postea cōpertū est:falsus erat:tamē tantū totis castris tumultū excitauit tātūq̄ oībus terroré:eo ꝑsertim absente q sūmā imperii tenebat:intulit:ut sine ordine:sine īperio oīa agerent:nec milites qd agerent aut quo se uerterēt:scirēt. Et Picininus nō minus quā cæteri īcertis auctoribus territus:nullo cū reliquis ducibus communicato cōsilio iuberet tubicinū hac atq̄ illac concursantiū uocibus:uti mox oēs collectis sarcinis ad Pisleonis pontē se cōferrēt. Quæ res & timorē auxit:& tumultū īter noctis tenebras maiorē effecit. Nā sic fugæ studio oīa cōmiscebātur:clamoribusq̄ oīa cōfundebāt:ut appropinquasse iā hostis iāq̄ ī castris esse uiderēt. nō multo die cū oīs ad pontē exercitus conuenissēt q sq̄ pro se transflumen saluté petere cōtendit. Ex ea re ad pontis ingressū nō tam carroꝝ alioꝝq̄ impedimentoꝝ quā militū frequēs congeriē multitudo:oriq̄ magna nō minus uerboꝝ q̄ uerberū uulnerūq̄ cōtētio. Milites impedimentis īpedimenta militibus pontis aditū īpediunt. Alter alteri inimio trāseundi studio īpedimento é. Frāciscus de his rebus ex itinere certior factus citato gradu huc aduolat. Instauraē illico eius aduentu militū animi Contentiones clamoresq̄ oēs eius præsentia tedātur:Frāciscus admiraē ob incertos rumores tantā rei nouitatem eo absente tā cito tā temere factā. Admiraē tātum fugisse exercitū hoste nullo īsequēte. īdignatus de ignauia duces īcrepat. Operæptium erat:suā unū quéq̄ satisfactioné agere conantē audire. Fauētinus orto tumultu:cum Picininus īconsultis oībus de repentino discessu iussisset:malæ gestæ rei cōsulere nō potuisse dicebat. Carolus item oém ī Picininum culpā uomés hominē secordiæ ac desidiæ grauiter īcusabat:& uerbis ī eum mordacibus inuehebaē: Qui præ pudore sūmo p fusus rubore cum ꝑter cætera uitia:ét temulentia obiiceret conticuit. Carolum fauētinumq̄ Frāciscus obiurgādo uti maledicere dēceps desinerét: admonuit. Traducto ī Cremonensium fines sine strepitu exercitu:castris ab eo pōte nō amplius passibus mille locatis:Frāciscus ab exploratoribus cognoscit hostes eodem die ad cauacurtum:minus a pisleone oppido duobus millibꝰ passuum mouisse. paulo deinde post ex pfugis ei renunciaē: ī cremonenses eum fugere:uulgatā iā esse īter hostes famā. qđ nec ī laudensibus neq̄ aptis cāpis cōsistere ausus esset neq̄ ullum tutum sibi locum citra Cremoná putasset:ibi flumē sibi munimento parasse. Qua uoce uæhemēter cōmotus nō ferendum existimauit:ut tantum ignominiæ nomen de tāto exercitu deq̄ tot ꝑstātissimis belli ducibus apud hostes relinqueret. Itaq̄ conuocatis ī cōcionem ducibus:cōmunicatoq̄ consilio:tubicinem ī uenetorum castra misssum nunciare iubet ne quis exercitum aut ducem mediolanensium timoris & fugæ īsimulet:cōstituisse Franciscum si uenetis ducibus ꝑliandi stetерit animus:postero die toto exercitu citra Adduā in laudēsi solo æquo utriq̄ pti loco pugnandi potestatem facere. Vbi uero ex Tubicinis reditu hostium duces cognitum est:alacri aīo dimicandi copiam facturos. dat cōtinuo Franciscus opam:ut ex ꝓximis oppidis milites:qbus ꝑsidio essent:accersantur. Cremonensibus cremensibusq̄ delectum īperat. Hos uno tpre omnes ī castra conuenire iubet:& quantis præterea potest undique coactis copiis in proximam noctem exercitum augere nullum tempus prætermittit.

poſtea uero quã illuxit exercitus partẽ in laudẽſes ponte traducit reliquã: ubi oporteat:accitã ſubſequi mandat & mille circiter paſſus in hoſtes ꝓducit. Idem facit Michael. duo ſunt:qua utrinq; coeundũ confligendũq; erat: nõ multũ editi colles quingentoꝝ fere paſſuũ inter ſe & pari ab utriſq; caſtris ſpacio diſtãtes. Hi conuallẽ in planiciẽ equeſtri pugnæ accõmodatam efficiũt. Vtriq; ĩ ſuo colle exercitus cõſiſtũt:qbus ſe mutuo e regione cõſpicientibus:duces alter alterius in planiciẽ deſcenſum cõmittendi ꝓlii initiũ expectabãt. Interim pedeſtribus copiis paucis intermixtis equitibus leuiter cõcertabatur. Vbi uero Frãciſcus maiore iã diei parte cõſumpta hoſtes neq; loco ſe mouere:neq; ullũ dimicãdi ſignũ facere uidet:arbitratus id qđ erat nõ ad cõſerendã pugnã ſed ad quãdam ſeruãdæ auctoritatis cã oſtentationem eo uſq; ueniſſe:ubi tuto ad ſpectaculũ accõmodato ſe tenerent loco:leui eos prælio in certamen ꝓuocare ſtatuit. Nã qđ cõſilio illos recuſare animaduertebat:ad id arte:ſi allicere poſſet:experiri uolebat. Itaq; duas delectorũ equitũ turmas & peditatus partẽ: Quorũ numero Iacobus Picininus pugnãdi auidus cũ paucis ex ſuis ꝑcario eſt additus:ĩmittit in hoſtes:eo iuſſu ut necubi prius ſtarẽt quã in ipſoꝝ hoſtiũ agminis cõſpectum uenirent. Horũ præſidio alios ſubmittit:nõ ꝓcul ab his ſtare iuſſit. Hi impetrata facultate priores ĩuadunt hoſtes pugnaq; laceſſunt & paulatim in planiciẽ trahere conant:præter cæteros aũt Sphortianos eqtes:qui ei ꝓlio interfuerũt: Antonellus cornetanus:cui ex paruula corporis ſtatura Picinino erat cognomen aĩo acer & manu promptus:ꝑclarũ eximiæ uirtutis cernẽtibus reliqs teſtimoniũ ꝑbuit:qppe qui ſe cõfertiſſimos inter hoſtes ſæpius intulerit: paucisq; adiutoribus ſociis primũ hoſtiũ agmen acriter turbauerit: reppulerit q;:& magno circũfuſus numero propria uirtute & equi celeritate egregie rem edendo & multitudine ſe explicãdo:admirãtibus cunctis: ad ſuos incolumis ſe retulerit. Hoſtes nihilo tamẽ ſecius pſtare in ſũmo colle perſeuerãt:neq; qđ ab nr̃is ad mediũ fere accliuũ progrediẽtibus urgerẽtur:neq; qđ in plurimorũ cõſpectu nõ nulli ex ſuis caperent:loco mouẽt. Vnam hanc ſolũ cõmittendi ꝓlii ſpeciẽ eo die ueneti ꝑbuere. Colle:quos diximus ad meridiẽ ſunt ꝓpetui:& ad orientẽ duorũ cornuũ inſtar in Adduam uergunt. Ab horũ ſupiore colliũ parte:quæ paulo minus paſſnũ mille cõtinet ambitũ:aggreſſuros ſe nr̃os multis agitationibus oſtentauerũt. in primis ex turmis equitũ multis alã faciũt:& Robertũ bodienſem ea nr̃os adoriri iubent:q nondũ ad lapidis iactũ ꝓceſſerat cũ reſiſtere eũ:regrediq; iuſſerũt. Quod ea de cauſa potiſſimũ nr̃i factũ arbitrabãtur:quoniã uerebãtur ne ꝑ ter uolũtatẽ ad confligendũ traherẽtur. Quando quidẽ nr̃am aciẽ ex pluribus coactã turmis frequẽti alacriq; curſu in ſuos euntẽ cõſpicerẽt:cui Franciſcũ Picininũ & Carolũ gonzagã Frãciſcus ꝑfecerat:mãdaueratq;:ut ueniẽtes medio pacto itinere hoſtes inuaderent:nec aliter laceſſerent:ſi nõ laceſſerent. Qui ubi nihil negocii cũ hoſtibus ſibi dari uident:rurſus inter ſeſe ĩ priores acerbioreſq; cõtumelias deſcendũt Picininũ Carolus ignauũ temulentũq; appellat. Ille cõtra Carolũ Timidũ edacẽ garrulũq; uocat. Cum ſolã occideret: neq; hoſtem arte ulla æquũ in locũ ad pugnam attrahi poſſe Frãciſcus uidet:neq; iniquo ſibi loco pugnãdũ cenſet:receptui cani iubet. Quo ſigno dato utriq; ĩ caſtra exercitus pœne ueſperi rediere. Poſtridie ut cõſtituerat Frãciſcus in placentinos traducit:& ꝓximo die:q fuit ad kalen. Octobres unis caſtris ad paſſuũ millia duo ꝓpe placentiã admouet. Sed quoniã hanc quã obſidere urbẽ ꝓperabat:magni eſſe ambitus magno refertam populo:& ualido munitã ꝑſidio ĩtelligebat:cuncta prius exploráda quã ꝓpius accedat:arbitratus:biduo ibi morandũ ſibi ſtatuit. Aloyſium uermiũ prĩo ad ſe cum toto eius eqtatu uenire iubet:magnumq; ĩſup ſtratorũ numerum uniuerſo placentino agro imperat:deinde quæ ciuitati rerum condicio eſſet:qui militum quue hoĩnum ad ſumẽda arma idoneorum numerus intus aleret:quæ regioni natura eſſet:qui in placentinorũ finibus fidẽ

Mediolanenſibus ſeruarent:& qua demũ municipes mentẽ ſecum futuros ſperare poſſet:qđ hæc fere omnia ei incognita erant:ſũma cura cognoſcere ſtudet.Quæ cũ ſatis pro tẽpore partim ex placentinis ciuibus: qui eo uenerant:conquiſiſſet:præcipue ex Iohãne Anguiſſola non minus regionis eius quã belli perito:cui ob antiquã familiaritatẽ magnã adhibebat fidem: partim ipſe loca peragrando pſpexiſſet:ita comperiebat.qcqd placentini agri eſſet præter uicolenium Alberthi ſcopti municipium quem defeciſſe ad uenetos diximus:Mediolanenſibus obtemperare.Municipes partim metu ptĩ uoluntario animo ad pellendos Placentia uenetos ſatis eſſe propẽſos: Nobiles qui ĩ municipiis eſſent:quorum non paruus erat numerus ex anguiſſola landa & arcella præſertim familia propenſiore quodã ad id motos ſtudio: omni ipſi auxilio affuturos urbẽ ipſam in patenti planicie ſitam : non amplius paſſibus quingẽtis ab flumine pado ſicuti in quattuor ciuium factiones diuidatur:fontanã Scoptã landã & anguiſſolam:Ita quattuor portis diſtingui.Harũ una quæ ad orientẽ ſpectat:diui Lazari porta ab templo extra urbẽ cõſtructo denominat.Alterã quæ ad occidẽtem uergit:uiæ ſublatæ portã appellãt:quæ uero a meredie eſt:ab beati Raymundi fano : quod iuxta eam portam intra urbem exiſtat:nomen capit.Quarta quæ ad ſeptẽtrionẽ uerſa eſt:fontis auguſti porta nuncupatur:quam uulgo foſſuſtam dicunt.Quod ſacer ac uetuſtiſſimus auguſti fons ab ea regione urbẽ præter fluat.Qui quidẽ fons magna ui aquæ in padũ decurrens cõmodiſſimũ ciuibus portũ efficit.Cæterũ pluſq̃ millia quattuor militum in urbe erãt:in q̃ bus duorum millium erat equitum numerus.Quod anteq̃ e Papia prohibẽdos in placentinos tranſitu uenetos:ut dem ꝫ ſtrauimus.Galeones mittebantur:duces uenetorum ſinguli ſingulas equitum turmas iuſſu legatorum eo tranſmiſerant:præſidiumq; auxerant.Ex omni autem ciuitate:qui ferre arma poterant:amplius millibus delectoꝝ hominum ſex. Magnam præterea uim frumenti:magnãq; cæterarum rerum copiam quæ ad alendos tam homines quã iumenta uſui erant:eo comportatam:eandam inſuper urbẽ maiore quã cæteræ longobardorum urbes:ſed paulo tamen minore Mediolani conſtare circuitu:& ualidis mœnibus duplicique foſſa circundatam:ac turribus uetuſtiſſimis & ꝓpugnaculis pluteiſq; frequentibus nouiſſime confectis permunitã. Ciues quoq; cũ omni multitudine:qui urbẽ uenetis tradiderant cõſtantiſſime in illorũ fide ſe ꝓmanſuros cõſtituiſſe.Idq; ſæpius in ueneti legati cõſpectu iurei urãdo cõfirmaſſe:atque omnia extrema prius paſſuros quã uenetis fidem fallere.Nam conſcientia admiſſi facinoris obfactam dudum uenetis deditionem:ita eos uexabat:ita conterrebat : ut nunq̃ apud Mediolanenſes:quos ſuapte natura odio haberent:ullum ſibi clæmẽtiæ locum inuenire poſſe arbitrarentur. Cumq; demum Franciſcus ſuum exercitum recenſuiſſet:non minorem pugnatorum numerum eos conficeꝝ poſſe repperit:q Placentiæ defenſioni eſſent conſtituti:accedebat: quod autumnus iã pluuiis & hymbribus incrudeſceret.Quæ oĩa cũ obſidionẽ per ſe durã atq; difficilẽ duriorẽ diuturnioréq; redderẽt uiderent:tamẽ eo acriore aĩo eius obſidẽdæ oppugnãdæq; urbis negociũ ſuſcipit:quo ſe maiorem inde laudẽ cõſecuturũ ĩtelligebat.Per eoſdẽ dies:qbus in placentinos Franciſcus traiecerat:Michael & uenetorũ legati.qbus nulla res magis erat curæ:q̃ ut placentinos ciues ĩ fide cõtinerent:urbẽq; uſq; adeo ſeruarẽt : quo ad claſſis q̃ ueneti ſũma diligẽtia ac celeritate Venetiis ædificãdã curabant pado flumine eo ſũmitteret.decreuerũt.cõicato ſæpius cõſilio:pſidiũ :qđ Placentiæ erat:tanto equitum ac peditum numero rurſus augere:quo plus in ciuitate milites quam ipſi ciues poſſent.contraq; hoſtium uires mœnia facilius tueri:quod ſibi exploratiſſimũ erat:hoſtem:niſi ea recepta nequaq̃ inde diſceſſurũ:cũ magnã illũ eius obſidendæ urbis opportunitatem habiturũ ĩtelligerẽt.Itaq; cũ ad Caſale poſterlegũ ĩ ueteribus caſtris cõſediſſẽt magna exercitus ꝑte ſũpta ad padi ripã quæ nõ lõge ab Placẽtia ẽ cõtẽdert

Vbi ad traiiciendum paratæ erant naues. Quorum de aduentu cum esset Taddeus certior factus cum toto præsidio & magna populi multitudine urbe egressus: ad alterá fluminis ripá e cõspectu naualis ineundæ pugnæ signum expectabat. Duo ibi ex sublimioribus Galeones: q uti ostẽdimus e Pa pia uenerát: medio flumine in anchoris stabát: ne qs ea transiret prohibẽtes Quod traiectus ibi esset breuior & ad cõscendendũ naues & egrediendũ ac cõmodatior. Reliqui quattuor multo minores: quoꝝ duo nup e Cremona missi fuerát: ptim ĩ supiore ptim in iferiore fluminis pte constituti: tria passuũ millia aut paulo amplius ĩter se distabant. hos quos diximus sublimiores. qbus Bernardus eustachius p̃erat: sũmo bombardaꝝ colubrinarũq; impetu: quas uehiculis eo detulerát: ex utroq; littore uno atq; eodẽ tempoꝝ acriter oppugnare: & multis flumine armatis nauiculis duobusq; galeoncu lis: q placentiæ erát: oppugnare cœperũt. At p̃fectus & si maiore nautaꝝ militũq; parte multis cõfecta uulneribus: nullo tẽporis spacio intermisso ita ĩ angustũ undiq; cõflictabat: ut iá hostes musculis qbusdã: quos uulgo Gattos appellát: clauos nãꝝ nauiũ appræhẽdissent: euellereq; admitterẽtur: tamẽ tandiu pugnã sustinuit: quoad Philippus nepos q erat in supiore fluminis ripa audito frequẽti bombardaꝝ strepitu: cũ duobus quibus p̃erat galeon culis: ei subsidio uenit: cuius aduẽtu magno ꝓtinus piculo Bernardus libe ratus é. Nã nec loco psistere diutius poterat: quin deuictus in hostiũ manus deueniret: Sin uero soluẽs loco discessisset: liberá trãsportandorũ militum hostibus potestatẽ relinquebat. redintegratis igit̃ uiribus: sublatisq; ancho ris extẽplo hostiũ classem ĩuadit: sed illi naues cũ leuiores essent: relictis ad ripã fluminis quæ ad Placentiã ptinet leuioribus nauigiis fugientes sẽp au gusti fontẽ Placentiã receperũt. p̃fecti naues fugatis utraq; ripa hostibus re scissas fractasq; ad imũ demergi iusserũt. hoc p̃lio facto: hostes irrito cœptu cũ ĩ stationes rediissent: maiore conatu classis pallẽdæ studio die postero eo dem reuerti statuerũt. Quo cũ mane ueniissent: & aliquãdiu nr̃os ex cõtinẽ ti lacessissent nec quicq̃ proficere posse aĩaduertissent: pugna destitere. His cognitis: & oĩbus ad obsidionẽ perspectis rebus: Frãciscus: ut decreuerat: pla centiã toto exercitu propius accedit: castraq; in hunc modũ circum mœnia disponit. Suũ iu primis peditatũ ad diui lazari portã: cui suburbiũ multis ædificiis frequẽs subiicitur: ponit. Eqtatus passus abinde quingẽtos locat. Idq; ea fecit causa: qđ tãtum ab urbis fossa equitũ tabernacula abesse uole bat: quãtũ ad instruendũ extendendũq; agmẽ: ubi opus esset: sufficere posse arbitrabat: p̃terea erũpẽtibus ex munitissima rerũ oĩum ciuitate hostibus: qđ crebro facturos existimabat: ita ꝓspiciẽdũ censebat: ne prĩo ĩpetu in eq tum stationes ꝓsilire possent: si ꝓcul ab mœnibus sint. Carolũ deinde cum suis ad fontis augusti portã eodẽ fere interuallo statiuoes firmare iubet: cui quo ibi tutius pmaneat: nõ nullas ex Sphortiano eqtatu turmas adiungit: picininũ fauentinũq; ad beati Raymũdi: & uermiũ suis postremo copiis ad uiæ sublatæ portã: quẽ magna insup auget militũ manu ex iis q sub iisdẽ picinino & fauentino merebát: cõsidere ĩperat. Cæterũ qa ipsa inter castra magna ĩtercedebát spatia aquæductibus fossisq; agrorũ cũpluribus ĩpedita hæc cõfestim æquari patentesq; uias: quæ in urbẽ ducũt: fossa ĩtercidi & ag geribus repaguliscq; obstrui iubet. Quod & obsessis eruptiones: ĩpedire: & ob sidẽtibus p campos ita liberũ patere iter uolebat: ut alteri alterius auxiliũ ubi opus sit: deesse nõ posset. Castra uero cũ hinc ab obsessorũ eruptiõibus oĩno custodiri oporteret: qđ ab ꝓtibus reliqs pado classeq; tuta efficiebant̃ pluribus ĩ locis circũ muros diurnas æque atq; nocturnas armatæ cohortis uigilias disponit: eo át die dũ parádis stationibus tp̃us milites terũt: hostes ĩeundi sine piculo certaminis occasionẽ nacti: tribus portis nunc equestri nunc pedestri nunc utroq; milite ĩ nr̃os sæpe ernmpe ꝓlioq; acriter lacesse re nõ desiuerũt: quos cũ milites nr̃i undiq; repelleret: ad portas usq; ĩseque bát: ita ut tælis e muro cõiectis repellerẽt: ĩn his p̃liis ꝓpauci cecider̃. multi

utrinq; uulnerati. pauci uero intercepti. At Michael & ueneti legati postea q̃ nihil opis p exercitũ pado classeq; phibẽtibus obsessis p̃stare posse uidẽt: alio picturæ urbi cõsilio ꝓspiciẽdũ esse iudicauit. duæ oĩno uiæ superãt. q bus p̃senti placentinoꝝ necessitati subueniri posse existimabãt. Vna erat: ut classis quæ uenetiis uti ostẽdimus parabat: q̃ celerrime cõficeret. pararetur mitteret: cuius tamẽ p Cremonẽses trãsitũ. qđ ibi pons esset: quem magnis uiribus ĩterscindi oportebat: difficilioré tardioréq; q̃ tẽpus exposceret futu rũ arbitrãbãt. Altera erat: quæ facilis admõm: & ĩminẽti placẽtinæ rei pe riculo ꝓfutura magis uidebat: ut Mediolanẽsibus papiẽsibusq; simul eoꝝ agros populãdo deuastãdoq; bellũ acrius solito ĩferrẽt. Ex quo sicuti cõiec tura p̃spicere poterãt: sic futurũ sperabãt: Franciscũ magno utriq; ciuibus detrimẽto affectis sũmoq; terroꝝ cõcussis: sæpius ferẽdi auxilii cã accersitũ cõtinuisq; eoꝝ quærelis pmotũ: derelicta placẽtiæ obsidione in insubres ꝓ pediẽ reuersuꝝ. Quas ob res ad Sãctũ colũbanũ primũ mouẽt: ac ibi relicto cũ ĩpedimẽtis p̃sidio Papiã usq; toto exercitu multis diuersisq; itineribus excursionibus factis: magnã ĩde hoĩnum pecoꝝq; numerũ abduxere. & San ctũ colũbanũ cõtinuo adorti scalis multisq; machinis muro adactis biduo expugnare cõtẽderũt. Oppidani cõtra &si defẽsoribus nudi ex ĩprouiso op pugnabãt: qđ qcqd apud eos erat militaris p̃sidii: ĩ arce seruabatur: tamen adeo pinaciter restiterũt: ut nõ mõ se ac oppidũ seruauerĩt: sed multos ẽt ex hostibus uulnerauerĩt: occiderintq;: Ac ea uictoria fræti pinacius ĩ Me diolanensiũ fide p̃sistere cõstituerĩt. Quod tamẽ opinione oĩum magis fu turæ pœnæ metu q̃ datæ fidei iure faciẽbãt. Imminebat. n. eoꝝ ceruicibus arx cũ natura loci ac artificio: ut supra demõstrauimus: tũ ẽt firmo militũ p̃sidio munitissima: q̃ uenetos si se dedidissent: minime obtẽturos explora tã hẽbant: Nec dubitabãt: qn ꝓpediẽ uel ab uenetoꝝ uel ab Mediolanensiũ exercitu ĩ p̃dã agi necesse foret: hostes ĩterim p eos dies oĩ fere hostili metu liberi: nõ tã papiẽsiũ q̃ Mediolanẽsiũ fines magnis diurnis nõcturnisq; ĩcur sionibus licẽtius ĩfestare nullũ tps ꝓtermiserũt. Quibus de rebus Frãciscus multoꝝ nũciis certior factus ponte quẽ ĩ pado iã ædificari ĩstituerãt: sũma celeritate faciẽdũ curat. Mediolanẽsesq; quorũ lr̃is de suo ĩ laudẽses reditu quotidie obtũdebat: hortari: rogare obtestariq; nõ desistit: ut ea quæ ad cõficiẽdũ põtẽ deficiebãt supplemẽta oĩbus p̃termissis rebus ĩportarent. Nã pp fluminis latitudinẽ ĩgẽtẽ ꝓpe eius cõstruẽdi pontis materiẽ deesse cõpe riebat: q̃ ptim e Mediolano pti e uerbano lacu eo cõportari oportebat: nec posse ob utriusq; exercitus magnitudinẽ sine lõgo tp̃ris ĩteruallo ulla alia rõne ad ferendã colũbanensibus opẽ nisi cõfecto ad Placentiã põte ĩ laudẽ ses trãsire. Quia si ea qua p̃mebãt colũbanenses obsidiõe: liberari cupiebãt toto sibi exercitu erat ĩ hostes eũdũ. põtem uero oĩbus ad cõfectionem cõ paratis rebus ĩtra sextũ diem ædificari posteaq̃ ceptus sit: p fici posse demõ strat: quẽ qdem põtem neminem esse ita rerũ expertem dicebat: q nõ facile iudicaret nõ minus ĩ reliquũ tpus dũ cũ uenetis Mediolanenses cõtendãt: q̃ præsenti Placentiæ obsidioni magno usui futurũ. Hæc &si uera maxiq; factu necessaria erãt: utq; celeriter cõficerentur: magnopere apud Mediola nenses lr̃is nũciisq; ĩstabat: tamen nequaq̃ adduci potuerũt: ut ex publico ĩ pensa decerneret: quod nulli rei sibi ꝓfuturũ dicerent: cum non unius sed uix triũ mensium spacio eum pontem ædificari posse: quo exercitus tuto traduceret: exploratissimũ haberent. Idemq; Philippi memoria sæpius suis ducibus cum uenetis bella gerentibus accidisse meminissent. Quæ quidem res Francisco tãtum inter quotidianos maximosq; labores molestiæ infere bat: ut præsentes turbulentasq; temporũ condiciones & miserandam pro pe totius Longobardiæ calamitatem sæpe ac longe indoleret. Non. n. pote rat dux belli rerũq; prudentissimus ĩter cæteras tempestatis illius ærũnas q̃bus ea ipsa regio admodum laborabat: quam in ꝑpetuã seruitutem maxi mãq; pniciem in dies p ĩprudentiã trahi uidebat: illud ĩ primis nõ grauiter

queri:qđ Mediolanēſes q̄ hactenus p diuturna tēpora humiliter ſeruiſ cō ſueuerint:gentibus dominaréf:& dominari inſueti:qđ ignorabāt :effici iu berent:quodq̄ p̄ſertim res bellicæ quæ magni erāt mométi & peritiſſimis dignæ uiris eis agēdæ erāt:Qui nihil recte nihilq̄ aut facile aut difficile fa ctu putabāt:niſi qđ ipſi ignari rer̄ ſentirent.Ex quo fiebat.ut plærunque plus ei eor̄ īprudentia quā hoſtiū cauſa negocii dareſ . Sed quoniā omnia æquo aīo ſibi feréda ſtatuerat:pontemq̄ neceſſario fieri oportere intellige bat:decreuit rurſus Mediolanēſibus p legatos ſuos p̄ſuadere:& p̄ces in oēs deſcēdere:ut res de ponte oīno impetrareſ.Itaq̄ ad eos primo Marcū Atté dolū cothoniolanū ea ſola de cā tum mittit:quē ubi re ī ſenatū relata:neq; quā proficere cognoſcit:eodē Carolū cāpobaſſum:& Dulcium Anguillaria num magnæ auctoritatis uiros mittit:q frequenti aduocata cōcione reip. periculū ſimul & ſalutē p̄ponerēt:nec poſſe ciuiū quor̄dā præſcripto res bellicas diu miniſtrari:q ſiqd egregie proſpereq̄ geſtū erat:ægre ferāt:īpe ratoriſq̄ cauſam multis oppugnare modis ſtudeat.demū de placētino bel lo uictoriā ī unius pontis cōfectione uerſari:facultatē quoq̄ p̄ficiendi eius ad diē dictū demonſtrarent.Et maiorē ea de cā dependendæ pecuniæ p̄tem datur̄ p reipublicæ cōmodo Frāciſcū pollicerētur.Hac legatione ſimul & oſtenepmotis Mediolanenſiū animis.& faciendi pontis:& belli gerēdi uni us ſupremi ſapiētiſſimiq̄ ducis cōſilio & auctoritate res tādē oīum conſen ſu decreta ē.Qua īpetrata materiaq̄ celeriter undiq̄ cōparata:nullū Fran ciſcus diurnū nocturnūq̄ t̄pus remiſit.donec ad diē cōſtitutā p̄ter omniū opinionē ſup naues in pado pontē cōfecerit.dū aūt ei rei dat operā:his cre bro palāq̄ uerbis utebaſ:facta in laudenſem agrū ponte tranſeundi copia . claſſe ad id cui intendebat operi p̄ſidio relicta:quo eodē ſibi foret redeūdi facultas:mox oībus copiis in hoſtē ubicūq̄ eſſet ſe iturū.hæc tamen non eo aīo p̄nunciabat in uulgus:qđ ab Placentiæ obſidione diſcedendū ſibi pu taret:ſed ut ad hoſtes cū fama peruenīſſet:forte ſuū ex improuiſo in eos ad uentum ueriti:Quod plerunq̄ in bello plurimū ei profuiſſe cognouerat : ab oppidi oppugnatione deſiſterent.Neq̄ eū ſua tū fefellit opinio. Nā cū primū ī hoſtiū caſtra hic platus ē rumor:Michael nō expectādū ſibi ratus: ut pons cōficereſ:qđ iniquo eſſent uenetorū caſtra loco poſita:trāslambrū ī laudē ueterē uicū cōceſſit:& ſiquē peditū deīde numerū noctu Placentiā ītromittere poſſet:nauiculis q̄buſdā p ſiluas ad ripā padi deductis tentare cœpit.Sed facto ſæpius piculo ob diſpoſitas ī flumine frequentes cuſtodias oēs eius īcaſſum conatus cecidere.His cōſtitutis rebus:cū p eos dies obſeſſa nō oppugnata Placentia fuiſſet:Frāciſcus ad eā deinde oppugnādam cōuer ſus:īter duas ſanctorū Lazari & Raymūdi portas loco idoneo p̄ſpecto : tres miræ latitudinis bombardas ī murū adigit:ualidūq̄ ibi p̄ſidiū ponit.foſſis ſubterraneiſq̄ uiis cratibus deſup contectis primā ac ſecūdā urbis foſſam ī genti quodā ſtudio adire penetrareq̄ cōtendit:duasq̄ ibi e regiōe muri tur res ædificādas curat.Hoſtes cōtra oī miſſiliū genere nr̄os opere occupatos dies atq̄ noctes oppugnare p̄culq̄ foſſa ſubmouere:Turres præcipue ædifi cari cœptas crebro pilæ ſaxeæ ictu frāgendo humi p̄ſternere conaſ.& adeo acriter p̄cutere cœperūt:ut nullis ibi amplius cōſiſtere audētibus: ædificia breui corruerēt.Aduerſus tormētorū īpetū aggerē ab īteriore p̄te triplici fere urbis muri craſſitudine trabe faſce fimoq̄ cōtextū īſtituunt : & muro a quare cōtendūt:p̄terea Taddeus q & annis & corpore grauis ad defenden dū q̄ offendendū aptior peritiorq̄ erat:ut neutrā tueri foſſā poſſe aīaduer tit.tertiā ſibi ineundā putauit.Ripa terrena nō nimium rapida ab imo foſ ſæ ad murum pertinebat.hic factis in eo muro ſubterraneis hoſtiis quibuſ dam ī ripā erumpiſ.Aliam ibi foſſam quāto muri ruina patebat ſpatio pa tereque p̄poſſe arbitrabatur:effodiendam duobus circiter cubitis a muro di ſtantem inſtituit . At Franciſcus ubi fractas uidet deiectasque turres .

quas erexerat: alias deintegro instaurādas ac humo cespite & uimine replē das īperauit. Cæteꝝ in ipso ꝓpe oppugnationis initio rusticus qdā pannis barbaq; inculcus: sed calido uafroq; ingenio: cū in marginē fossæ pueniſſet intrareq; urbē conaret: cōprehensus ad Franciscū ꝓducit. iussuſq; effari: unde esset: & a quo missus: qdue in urbē afferret: placētina se patria oriūdū ait: ab Michaele uenetoꝝq; legatis Placentiā & Taddeū æstensem & Gerardum Dandulū cū litteris missum. Hunc cū abduci ab se laqueoq; suspendi Frāciscus iussisset: reuersus ad eū Venturas parmēsis turmæ ꝓfectus: qui illum eo captiuū adduxerat. hic īquit si ei ignoſces: polliceret: oēs tam ex castris q̄ ex urbe creditas sibi epistolas & quo uolueris: & cui iusseris redditurum allaturū & demū qcqd īperaueris ītegre facturū Qua re audita Frāciscus cū id sibi magno usui futurū ad cognoscēda hostiū cōsilia existimaret qppe hactenus sæpius ea cū hostibus esset usus arte: magnopereq; sibi ꝓfuisse cognouisset: hominē solui: uitaq; donatū bono esse aīo iubet: huic insuper pecuniā dat: seq; daturū pollicetur quo magis spe præmii eū sibi obstrīgeret: & qd deinceps fieri uelit: ostendit. Apertis deinde leuiter lr̄is: quas tunc deferebat: ut obsignari iisdē rursus sigillis possent: interpretatiſq; magno cū scribarū labore: quoꝝ e numero & ipse fui: qd ignotis essent figuris uariisq; nominibus atq; dictionibus aliter significātibus cōscriptæ: cognoscit duces hostiū Placētiæ obsessos: uti forti essent aīo: cohortari: classem ueneticis sūma celeritate pararī: eaq; ꝓpediē affuturā affirmare: cuius auxilio obsidione qua p̄mebātur: statim liberari posse cōpertū habeāt: & ob id ne pōs qui ad Cremonā ī pado erat: illius aduentū remoraret: toto exercitu rescindendi eius cā eo ꝓficiſci cōstituisse. Quibus quidē lr̄is nūcio redditis. mox q; Placētiā p̄atis: rediit triduo post cū responsis Tabellarius idē. Ex his facile pspectū: placentinos ciues militesq; haud grauiter adhuc obsidionē ptulisse: spondereq; urbē tā diu aduersus obsidētiū uires ab se defendi posse: quoad classis quā ꝓpediē expectabāt: aduentasset. Alberthū scoptū pterea suis lr̄is ꝓponere nullo unq̄ humano cōsilio ad liberādā Placentiā aut melius aut salubrius eo tp̄re occurri posse: quā ut oībus copiis ī eā Mediolanē sis agri orā: quā Seprū uocāt: signa uerterent: esse regionē eā Mediolano ꝓximā frequētibus uicis ædificiisq; refertā: & omni cibariorū copia opulētā unde qd adhuc bello intacta illæsaq; euaserat: magna ex pte Mediolanēsis populus nutriebat. Qua opportunitate erepta: nō passuros Mediolanenses ut suo exercitu Placentiā obsidēte: ipsi uno tp̄re uastatis undiq; ædificiis ab hostibus obsiderēt: Quæ profecto res nō mediocrē Frāciſco metū iniecit Nā si hostes id cōsilii caperēt: qd Alberthus regionū ꝑitus suadebat: discedendum oīno inde sibi deserta obsidione: ītelligebat. Itaq; retentis his: atq; aliis lr̄is: quæ ad hostes deferendæ nō uidebāt: cum reliqs nuncium ad Michaelē dimittit: ad quē cum pueniſſet: ītterrogatus: quonā modo p hostium castra ī columis trāsisset: respōdit: se Sphortiani cuiusdā militis: q sibi multis iā annis herus fuisset: beneficio adiutum: cum eundo redeundoq; ducem itineris dedisset: seq; eius famulum simulasse: re salua ad eos rediisse: dicit q; illum ꝓ ea quā habeat ī uenetos fide dum res postulet: idē se facturū pollicitum: cum speret aliquādo nō nihil emoluméti a tāta rep. cōsecuturum Ob id credita re: cōtinuo ducētos aureos nummos eqti statuerunt: quos secreto p alium nuncium deferendos iussere. Per hunc mōm Frāciscus: dum Placentia oppugnat: qcqd & ipsi ī urbe obsessi: & in exercitu Michaelis & uenetiis ipse senatus uel agebāt uel acturi erāt. uel siqua ēt inopia laborabant ita quotidie cognoscebat: ut nihil eum per id tp̄ris illorum consiliorum latuerit. Quod quātum ei cōmodi attulerit: cum nihil sit utilius in bello ubi erroré illico poena sequit: nihil oportunius nihilq; magis necessarium: q̄ hostium cōsilia habere explorata: non facile æstimari posse. sæpe illum dicere solitum. ꝓcepimus. Inter hæc fit itē ex hostiū castris certior. Michaelē ex laudensibus in Mediolanensem agrum demigrasse paulo deinde post e

Mediolano ad oppugnādū Melciū oppidū ꝓceſſiſſe: ac dedētibus ſeſe Melcianis īgenti pauore ꝑculſis: eoꝝ oppido nullo negotio potitū ꝑſidioꝙ ibi Antonio uintimiliano natiōe ſiculo crotonia tum marchione & ab rege Alphonſo paucis ante annis domo eiecto cū mille eqtibus totidēꝙ peditibus relicto: Adduā ꝑ caſſianēſiū pōtē ī cremēſes trāſiſſe. Mox reſcindēdi pōtis cā toto exercitu Cremonā cōtēdēt. Qua re cognita ueritus ne hoſtes ciuitatē īprouiſam: nulloꝙ ꝑſidio muuitā nacti: initi fierēt cōſilii cōpotes: extēplo īperat Mānū barilē & lacomaciū ſalernitanū cū delecta militū manu Cremonā ꝓficiſci. Ipſe eōdē naui delatus cōperit hoſtes iā ex arce cōſpici cœpiſſe: & īſtructa acie ad pōtē ſecus fluminis littus magno ſtratoꝝ agmine coacto maturare: pontis aditū firmo peditū ꝑſidio cōmunit. Quæ qdē uia ad ſe cūdū ferme lapidis iactū attingebat ab ſolo ſublimis foſſaꝙ & aggere a latere utroꝙ ꝓmunita: Galeonē deīde: quē ad pontē ſorte deligatū cōſpexerat tātū armatoꝝ numerū cōſcēdere iubet. quātū ꝑ tp̄re ad rē gerēdā ſufficeꝛ ꝑfectus iudicaret. Eq tatū ꝓterea ī uia altera: qua ab eadē porta ad arcē iuxta urbis foſſam it: ab læua dexteraꝙ itē munita cōſtituit. Inter urbē ueroaq; padū cāpus patet equeſtri pugnæ accōmodatus. Hac nō longe a fluminis ripa hoſtes aciē ꝓducūt. Cōmittit ſtatim pedeſtre ꝑliū paucis eqtibns intermixtis. Quo ī ꝑlio Iohānellus Arianēſis patria appulus: q ab puericia apud Frāciſcū militaribus armis rē egregie nauādo adoleuerat: inſigne uirtutis ſuæ piculū edidit. equeſtri āt pugna ꝓpter ſuoꝝ paucitatem abſtinuit. Qui uero ī naui erāt iuxta ripā aduerſo flumine nauigātes ita hoſtiū aciē frequēti plūbeæ pilulæ pilæꝙ ſaxeæ ictu cædere cœperūt: ut multis uulnere affectis turbauerīt: deſiectāꝙ cœpto ab itinere ſubmouerīt. At Michael & uenēti ſimul legati: ubi Frāciſcū ex īſperato eo aduenīſſe uidēt: quē tā ex īſigni galeæ criſta q̄ ex ueſte & īgēti eius uoce agnouerāt: nihilꝙ ꝓficere poſſe animaduertūt: nullo īpetu facto auerſis ſignis: qua uenerāt: unis caſtris in cremēſes remearūt. Admirabāt nō paꝝ: fortunāꝙ ſuā redeūdo querebant: nihil ab ſe tā ſecreto agi poſſe: quin ſtatim reſciret hoſtis: quotidieꝙ eorū falli cōſilia: ne ab ſe ꝓſpici poſſe. Poſtridie Frāciſcus ī caſtra regreſſus: reppit illo ueniſſe Alexādrinū quēdā ab Raynaldo regio ꝑfecto ad ſe cū mādatis miſſum ab eo ītelligit: nihil eſſe: qđ Raynaldo eo tp̄re optabilius cōtingeꝛ poſſet: quā Frāciſcū Sphortiā ſicuti actenus ſuo regi ꝓcipuo quodā neceſſitudinis iure affectū accepat: ita noua mutui fœderis acceſſiōe habere obſtrictū: nec ī illū dubitare ab munificētiſſimo gratiſſimoꝙ rege multis magniſꝙ beneficiis ornatū iri. Proīde ſiquod nouū fœderis argumentū ſibi cū eo rege īeundū firmādūꝙ putauerit: ſua uteref opa: q̄ magnopere ei ꝓfuturā re ipſa facile ītelligeret. Interim ſiqd uel cōſilii uel opis ꝑ regis cōmodo ꝑ ſtare poſſit: gratiſſimū ſibi futurū: ꝓterea francos Raynaldo duce aduerſus boſcenſes caſtra hēre: oppidūꝙ enixe oppugnare: nec īde niſi eo aut ui capto: aut ꝑ deditionē in poteſtatē accepto receſſuros ab eodē cognoſcit. Huic Frāciſcus: ſatis ſibi eſſe cū regia frācorū domo amiciciæ reſpōdit: q̄ & ſeruare multis iā annis didiciſſet: & augere īntegra fide: cuius ꝑ oēm ætatē fuiſſet obſeruātiſſimus fixū haberet ī aio: neꝙ ēt quādo grauiſſimū cū ueneto rū republica ſūmis opibus potētiſſima ꝓ Mediolanēſibus bellū gerat: auxilii q̄q̄ ab ſe Raynaldū ſperare eo tp̄re poſſe: Sed illud in primis eū edocere nō bono cōſilio tā paucis copiis ī aliena pria alienis moribus alienis finibꝫ ꝑcul domo procul ꝙ amicis oppidū muro cinctū & hoīnū numero aduerſa ſibi factione munitū obſediſſe Abundare Mediolanēſes copiis. hēre præter eas: quas ī exercitu habeāt: alias q̄ plurimas multis locis diſtributas. has facile cogi: & aduerſus eum īmitti poſſe nuncio demōſtrat. Quare Raynaldū admonere. ne cōmitteret: ut id oppidum: ubi cōſediſſet: ex eadē calamitate gallicæ gētis & ītemitione exercitus nomē caperet: qua Alexādrinorū urbs p uribus exactis annis ſuæ ēt ætati memoriā prodidiſſet. Quāobrē optimū Raynaldo fore arbitrari: ſi oibus copiis. relicto oppido ī Aſtenſium fines ſe

receperit. Hæc Frāciſcus quoniā & ꝑ ſua conſuetudine & ꝑ fidei obſeruantia: ſicuti cæteris: qbus aut neceſſitudinis aut fœderis gratia iunctus fuiſſet: ita medio lanēſibus oīa quæcūq; ſibi uel belli cā agenda erāt: uel ab alienis ī dies propoſita: cōmunicāda uidebāt: nota apertaq; eſſe uolebat: Aloyſino boſſio & Petro cottæ eorū legatis: q nuper ad eū redierāt: enunciāda curauit Quæ cū ītellixiſſet Raynaldus: & ſuperioribus uictoriis elatus: & ut ſūt natura galli mobiles: ſuſpicione & ſupbia agitatus nihil pēſi habuit: inquiēs utrū bono uel malo cōſilio eo acceſſiſſet: nihil ad Frāciſcū ptinere: q regiis faueret hoſtibus: nec quicq̄ ab eo unq in regis cōmodū niſi ſimulatū inſidiisq; plenū proficiſci eo tp̄re poſſe. Hæc dum apud Placētiā gerunt: durius in dies ab Gallis boſcēſes obſidebant. Ob id Alexādrinis ciuibus: niſi ꝑ pedīē ſubſidia ferant: ſeſe gallis dedituros nūciare. Quāobrē & ipſi apud Mediolanēſes Alexādrini ut boſcētibus ī ſummo diſcrimine cōſtitutis ſuppetias mitterēt: quotidie rogare: atq; inſtare: q eo amiſſo oppido nihil ī Alexādrino agro relinquebat: quin omnia eſſēt ī hoſtiū poteſtate redacta neceſſeq; foret dicerēt: ut undiq; hoſte circūſepti: nō multo poſt tp̄re & ipſi quoq; in hoſtiū manus deuenirēt. Quibus rebus pmoti Mediolanēſes colligēdum parādumq; celeriter militē cōſtituunt: quo & ſociæ ciuitatis ſaluti proſpicerēt: & imminēti boſcēſiū neceſſitati auxiliarent. Ad Frāciſcum ea de re ꝑtem exercitus petitum mittunt: ab quo cum multis de cauſis id a ſe minus cōcedi poſſe reſpōſū eſſet: quaſcūq; poſſunt: aliunde copias cogunt. Vigliebienſibus Saleſibus & oībus trās Ticinū padumq; populis delectū imperāt. Bartholomæū collionē deinde ex Mediolanēſibus cū mille circiter equitibus & Euſtorgiū fauentinū Guidonis fratrē ex Nouariēſibus cū quingētis ī traſpadanos ꝓficiſci iubēt: ut poſteaq̄ Alexādrinis ſe adiūxerint: periclitāti iā oppido celeriter ſubſidio eſſe maturēt. Cū igit oēs: ut iuſſi erāt: præter Alexādrinos ad oppidū Salas cōueniſſent: Collioq; & Euſtorgius primi ex peditionis eius duces: ad quintūdecimū Kal. Nouembres diē pugne dixiſſēt ꝑ patētiſſimos cāpos qđ fraſchetū longobardi uocāt: ī hoſtē ꝓducūt. Mitti tur ex itinere Euſtorgius Alexādria ꝓficiſcētibus obuiā: ut dum ſe cæteris addiderint: illis p̄ſidio ſit: quoꝝ ad mille & quingētoꝝ hominū arma ferētiū partim ciuiū: ptim mercede cōductoꝝ peditū & ſeptingētoꝝ equitū oīno erat numerus. Pedeſtribus copiis Bonus Iohānes trottus ætate iā grauis ſed animo fortis: & rei militaris & lōgo belli uſu peritus: & Angelus labellus equeſtribus p̄erāt. Hi ubi ea ſe militū phalāge ī ꝓſpectū audēte ſtipatos uidēt: nō qua Collio uerſabat: ſed parte alia uno atq; eodē tp̄re ī hoſtes īpetū facere cōſtituūt. Præterea Cāpanella ex p̄fectis equitū bello ferox cū delecta eqtū cohorte ab collionæ Boſcū ingredi iuſſus: qua hoſtes aberāt porta nullo negotio in oppidū introducit: moxq; ſimul & oppidāi eruptioni ſe parāt: & pugnādi ab iis q foris erāt: initiū p̄ſtolant. At Galli ut de hoſtium aduētu cognouerūt: ab media fere nocte in armis atq; in acie eſſe cœperūt: & cū oppido datis obſidibus poſtero die ſe potituros nō dubitarēt: continere ſe caſtris: euētūq; p̄lii: ubi opus ſit experiri cōſtituunt. Erāt āt peditatu Mediolanēſibus multo īferiores. mille circiter pedites aut pauloamplius ī caſtris habebāt: & eos qdē Tirōes & collectitios: quos paulo ante ex ꝓximis municipiis euocaſſent. In his Iſnardus Malaſpina cū ducentis ex Cremolino oppido numerabat: equitatu uero fere pares. hi ubi Mediolanenſiū copias appropinquare uident. relicto impedimentis præſidio: bipartito agmine caſtris educūt. Trottus aliquāti ſper Alexādrinam aciem e conſpectu hoſtis ſtare iuſſerat ab collione cōmittenti prælii ſignū expectās. Interim pedeſtribus turmis mortem carnemq; frequenter cōclamātibus exauditur hic ab Frācis fremitus. Raynaldus Alexādrinos quoſdā ciues: qui cū eo erāt: qd ea uox gallica indicaret lingua percunctatus: cum reſponſum eſſet. cædem mortemq; minitari. furibundus extemplo: & nos item inquit more gallico in guttura mortem inferendo: cū hoſtibus rem geramus. His dictis primū in eos agmen immittit. Galli ſua cōſuetudine cōfertiſſima acie ingen m

tiq; impetu atq; furor magno cũ clamore in Alexãdrinã cohortem ferunt. Hi cũ ne paulũ qdem illoꝝ impetũ ſuſtinerẽ poſſent: perturbati primo cõcurſu fundunt: diſiectiq; terga uertũt. pars maior equitũ fuga ſalutem petit. Hos uſq; Salas Derthonãq; effuſo curſu hoſtes inſecuti: multos ex his occidũt. Quot. n. inſequẽdo capiebãt: tot caſſide detracta iugulabãt: & inhumaniter crudeliterq; interimebãt: eadẽ ĩ Alexãdrinos peditatumq; ſæuicia utunt feri ſanguinariiq; homines: nulli neq; pcibus neq; pcio parcũt: neq; uincẽdo cædi finẽ faciunt. At Collio & Euſtorgius collectis in unũ eqtibus q ex fœda reliquoꝝ fuga palãtes Angelo cohortatore reſtiterãt: altoꝝ gallorũ agmẽ adoriunt: hoc idẽ ex oppido erumpẽs magno clamore ſublato Cãpanella facit. pugnat utrĩq; & a fronte & a tergo acerrime. Cõplures Italici generis milites cadũt. eandẽ gallis qua paulo ante ĩ fugiẽtes noſtros uſi fuerãt atrocitatẽ exercẽtibus: ex gallis ãt pauci ĩterficiunt. Quod noſtri Italico militari more tãtæ crudelitati inſueti: & ſpe conſequẽdi ẽt illoꝝ: cã emolumẽti aliqd ducti: uiuũ q̃ mortuũ captiuũ hoſtẽ mallebãt. Raynaldus ſimul ac ſe & numero ſuperari: & ab partibus pluribus premi: nec ſuos ab hoſtiũ inſectatione reuerti uidet: oẽs paulatim ĩ caſtra redire iubet ratus cũ & uetuſto ſuburbii aggere & præacutoꝝ ſudiũ uallo eoꝝ more ſatis munita eſſent: tam diu ſe tueri poſſe quoad alterius eqtatus ſubſidia adueniſſẽt. Sed dum pedẽ Galli referũt: noſtri acrius enixiuſq; ĩgruũt: ſeq; ui ĩter cõfertiſſimã equitũ aciem inſinuãt. Ex quo factũ ẽ: ut cũ uim noſtroꝝ militũ hoſtes ferre amplius nõ ualerẽt: eqteſq; caſtroꝝ portã occuparẽt: & clauſtra hoſtibus immixti ĩgrderent: Galli ſe fuge mãdarẽt. Capit extemplo Raynaldus cũ maiore ſuoꝝ parte. Reliq ad caſtellatiũ oppidũ curſu euadũt. Dum hæc apud Boſcũ pugna fortiſſime atrociſſimeq; cõſerit: gallis a noſtroꝝ inſecutione cædeq; redeũtibus renunciatũ ẽ ſuos iam plio ĩclinari: eſſeq; ducẽ circũuentũ: & ꝓpe iam deuictũ Quo nuncio pterriti arctiuſq; ĩter ſeſe conglobati: caſtellatiũ eis ꝓximũ ſeſe incolumes receperũt: q; neq; ipſi fugiẽtes noſtris pugnãtibus: neq; noſtri plio pdaq; impediti: uim ullã ĩferẽdã putauerũt. Collio caſtris impedimẽtiſq; gallorũ potitus: grauiſq; pda ſuos ab inſequẽdis fugiẽtiũ hoſtiũ reliqis cõtinuit. Hæc uictoria Mediolanẽſibus ductoribuſq; cæteris ꝓgrata qdẽ extitit & periucunda: ſed multis tamẽ ex ſuis iniucunda & peracerba: Fuit. n: noſtroꝝ tẽpoꝝ memoria apud noſtros cruẽtiſſima atq; luctuoſiſſima. periere ſiquidẽ eo plio ad quadringẽta hoĩnum capita: quorũ ĩ numero ex fauẽtinis Collionianiſq; eqtibus amplius triginta: ex Alexãdrinis ſupra cẽtũ fuere. cæteros ex reliquo peditatu cæſos fuiſſe conſtat. Hæc multis crebriſq; & uariis referẽtibus nunciis Alexandriã clade perlata: maximus cõtinuo exortus ẽ in urbe tumultus. immenſus repente mæror totã ciuitatẽ ĩuaſit. Vrbs tota ĩgẽtibus ẽ repleta clamoribus ubiq; lamẽtationes: ubiq; luctus fieri cœpti. Rumor idẽ rumoribus uariis auctus nobiliorẽ q̃ eſſet: eã cladẽ efficiebat. ob eã rẽ accerſitus cõfeſtim in urbẽ Petrus poſterla: q cũ ꝓ Mediolanẽſibus ciuitati præeſſet: eo die cum delectu ĩ hoſtẽ exierat: tumultuãtẽ ciuitatẽ ſedere: ciuiumq; animos factionis ſtudio & ĩueterato quodã ĩter ſeſe odio: alterum ĩ alterius pnicié cladẽque irratos pacare cõciliareq; cõtẽdit. Sed maiore ĩſequẽti die excitato ibidem tumultu: ĩ oẽs frãci generis captiuos ſæuitum ẽ. Regreſſi ad multam noctẽ ex prælio Alexandriã cum præda milites: q inde eo mane diſceſſerãt complures ex Gallis eqtibus captiuos ſecum adduxerãt: qbus ſpe pretii in ipſa pugnæ cõcertatione de capitis ſalute fidẽ dederant. Hos Alexãdrini ciues ob ſuorum cædẽ ira ĩcenſi: ſingulis militum hoſpitiis tumultuarie cõquiſitis: quot ex frãcis cõpererunt: tot e cuſtodum manibus ereptos ĩ forũ traxere. deinde & præſide: & cæteris ciuibus ſuitis alios ſecuri pcuſſos trucidãt: Alios multis illatis uulneribus cõfodiunt. Quiſq; ut ultionis ira furorq; ĩceſſerat: ĩ miſeros humano ſanguine animum explet. Deuicto ac deleto ꝓ hunc mũdum regio exercitu: Galli q prælio ſuperfuerũt: quos ut demonſtrauimus caſtellatium oppidum fugientes exceperat: inſequenti nocte

relicto Alexādrino agro: ī Aſtēſiū fines urbemq; ꝓfugerunt. Quibus rebus territi Alexādrini municipes quos ſupioribus diebus ſe Gallis dediditiſſe diximus: nulla cūctatione ad priſtinā ciuiū fidē rediere. Idē fecēr ciues Bergomēſes: incolētes: Guaſchis q̄ oppidi eius dedēdi auctores fuerāt: domo patriaq; pulſis. Præterea Iohānes Galeacius trottus ꝙ caſtellatiū hoſtibus tradidiſſet retētu: moxq; Mediolanū ꝓductus: ī uincula coniicit. His rebus feliciter geſtis Mediolanēſes elati: ī Derthonēſes cōtinuo animū cōuertūt: quos qa uti oſtēdimus: eoꝝ imperio obtēperare noluerāt: Frāciſciq; p̄fectum receperāt: graui odio p̄ſequebant. Itaq; cū illoꝝ urbi admouēdū uictorē exercitū cōſtituiſſent: Collio quatriduo poſt p̄liū factū oībus copiis ī Derthonēſiū fines ꝓficiſcit. Deinde lōge lateq; eoꝝ agros populatus: caſtra ad ipſa ꝓpe urbis mœnia ponit. At ciues nil hoſtile eo tp̄re timētes: cū Frāciſci fidei & auctoritati plurimū cōfiderēt: multis grauibuſq; oīum pœne reꝝ quas ī agris habebāt detrimētis uno die affecti ſunt. Deinde cū nō minus domi q̄ foris ex improuiſo oppreſſi eſſent: ī genti pauore perculſi: qd agāt: quidue ī tāto rerū diſcrimine cōſilii capteht: nō ſatis decernere ualent. Sed oībus tandē rebus cōſilio diſcuſſis: ubi ſe omni militū p̄ſidio deſtitutos: moenia defenſoribus idoneis nuda: quæ plurimis locis uetuſtate & diuturna pace collapſa erāt: atq; armis oībus: Præterea & munimētis: q̄bus ſe defendere poſſent: carere uidēt: biduo poſtq̄ eo ab hoſte uentū eſt: ſeſe atq; urbē Mediolanenſium legatis p̄miſere. Confecto Alexādrino bello: Derthonēſibuſq; cōpoſitis rebus Mediolanēſes ne ꝙ ſupererat autumni tēpus remitteret: ponte qui ī Addua apud Leucum uenetoꝝ p̄ſidio tenebat: breui tēporis ſpatio obtineri poſſe arbitrati: Collionē cū oībus copiis eo ſe celeriter cōferre iubent. Is traducto p papiēſem Mediolanēſēq; agꝝ exercitu: quē nouo peditatu Mediolanēſes auxerāt: ponte ab utriſq; flumīs ripis obſidet: ac tormētis oppugnāt aggreſſus nullū neq; diurnū neq; nocturnū opē uacuū tps ēmittit. Verū ubi Michael uenetorūq; legati de eius pōtis oppugnatione cognoſcunt: q̄ primū magnā exercitus partē p Bergomenſes ac Sancti martini uallē obſeſſis ſubſidio mittūt. Quorū de aduētu Collio certior factus: nec ſibi amplius ibi manēdū ratus: extēplo ſublatis machinis obſidionē ſoluit. Cæterum nō facile dixerim quam grauiter quāq; moleſte ea Frāciſcus tulerit: quæ in Derthonēſibus geſta ſunt. perſpiciebat. n. uir magnanimus q̄ petulanter q̄ inſolēter nulla dignitatis ſuæ meritorūq; habita ratione Mediolanēſes urbē ſibi amicā ſuæq; fidei cōmiſſam a tq; deditā ingēti diſpendio affecerit: obſederint: & ī poteſtatē inuitis ciuibus cōpulerint. Cogitabat quales eos ī pacato & florēti rerū ſtatu erga ſe futuros ſperare poſſet: q̄ ī nouo ac nutāti principatu & ī ſūmo adhuc ueneti belli furore cōſtituti: hæc ſpreto eius honore aggredi auſi fuerinit. Nec poterat ſecū multis de cauſis ſæpius nō indignari: ꝙ eorū res ab ſe geri oporteret: quorū puerſa erga ſe uolūtas lōga ī conficiendis rebus cūctatio nimia ī alēdo exercitu auaricia: leuis apud milites auctoritas plus ſibi negotii: plus animo moleſtiæ: q̄ & præſens Placētiæ oppugnatio: & ipſi hoſtes afferrent. Nā ꝓp pecuniæ inopiā Karolus quē quartis caſtris præeſſe diximus: cōpoſitis ſæpius impedimētis ī hyberna diſcedebat: Idē faciebat Frāciſcus: Picininus p̄ter cæteros lōge moleſtior ꝙ fiſci ꝙ landi: q̄ Arcelli q̄plurima ſibi poſt Philippi obitū municipia occupaſſent: quæ Nicolao patri ab Philippo cōceſſa ī placētino agro poſſidebat ut ſibi relicti: Placētiæ rebus ad ea recuperāda nūc totis ſuis copiis: nūc parte ſumpta accedere liceret: & importune inſtare: & petulāter cōtendere non deſinebat. Interī indicto poſſeſſoribus: eoꝝq; adiutoribus bello: municipes ī hoſtium numero habebat. Hos āt duces Frāciſcus ſuo hortatu: ſua opera: ſua pecunia uix atq; ægerrime p eā oppugnationem ī caſtris cōtinuit Verum quōiā cum ignobili & ignara plebe: quæ magis ī petu q̄ ratiōe mouebāt. cum non nullis etiā ſuo nomini infeſtis ciuibus ſibi eo tp̄re agendū erat. Vbi nihil eſſe certi aīaduertebat oīa q̄tumcunq; dura ꝓ cōi longobardarum rerum ī columitate: æquo animo ſibi ferēda: & diſſimulāda m ii

hæc ĩ primis ſibi ſtatuit. Iam cũ triginta ferme diebus: totidẽq; noctibus dura obſidione multiſq; machinis Placẽtiã Frãciſcus oppugnaſſet: diruto latiſſimo ſpatio muro: duæ ingẽti altitudine turres magna ĩ foſſã ruina nouiſſime cõciderãt: Quarũ ſublimior altera Corneliæ quondã portæ nũc obſtruſæ munimẽto ædificata fuerat: tãtũq; exinde ruina effeciſſe apparebat: ut pugnatoribus ĩ aggerẽ quẽ cõtra eduxiſſe Thadeũ p̃diximus: offerri aſcẽſus patefactoq; deinde aditu facilis ĩ urbẽ diſcẽſus fore uideret. Itaq; aduocato cõcilio: Nõ amplius nobis cunctandũ Frãciſcus ait: quin expugnãdæ urbis fortunã experiamur. Importunã ĩſtare hyemẽ: diutius caſtris militẽ cõtineri nõ poſſe: qđ adhuc bõbardis machiniſq; cæteris efficere potuimus: ſatis ĩ duſtria noſtra quotidiãoq; militũ labore cõſecutos arbitror. His dictis: poſtero die q fuit ad ſextũdecimũ kalẽdas decẽbres pugnæ decreto: ĩ hũc modũ atq; ordinẽ ad turbãdos laceſſendoſq; pluribus locis obſeſſos: & ad uincẽdã urbẽ copias diſpoſuit. primo ne ueneti p̃ſidii placẽtiniq; populi ĩ locũ unũ collatis uiribus difficilior duriorq; pugna redderet: ab ptibus tribus uno atq; eodẽ tp̃re urbẽ oppugnãdã cõſtituit. deinde Caroli ũ claſſi p̃fecit: q̃ eius milite cõpleri ornariq; iuſſit: huic: quo datũ ſibi munus egregie obeundi ſit copia: uermiani ĩſup eq̃tatus ptẽ attribuit. hac p padũ & Trebiam claſſe ſubuecta: q forte amnes p eos dies multo hymbre ita creuerãt: ut foſſtæ admiſcerent: & nauiũ malis aut ſuperari: aut æquari pluribus locis muri poſſent: obſeſſos ab ea pte ĩuadet: muroq; ppugnacula: turreſq; excelſiores ac munitiores caperẽt: eaſq; ĩpoſitis p̃ſidiis tueri ſeruarq; mãdauit: Fauentinũ uermiũq; cũ reliq eoq; copiis p ea: quæ ĩter beati Raymũdi ac ſublatæ uiæ portã ſpatia ĩtercedũt: militibus quoad poſſint mœnia adeuntibus laceſſere: ĩfeſtareq; ciues p̃cepit. Sphortianis ãt bracianiſq; ſimul militibus p̃ſtrata iacerẽt moenia: machinaq; mole hoſtes acriter p̃merent: multoq; acrius p̃mẽdos decreuerat: ad faciẽdũ ĩ obſeſſos ĩpetũ: uimq; urbi ĩferendã negotiũ dedit. Tota ob id quæ ſecuta ẽ nocte gregarius quiſq; miles craſtino ſe p̃lio accingit: & ſui tegẽdi corporis hoſtiſq; offẽdẽdi arma parat. Qui caſtris aberãt: cũ fama tum multis p loca dimiſſis nũciis de ſtatuto oppugnationis die certiores facti oẽs citi frequẽteſq; redeunt. plurimique præterea ex proximis municipiis aut ſpe præde aut ſuis capta urbe auxiliandi cã eodẽ cõfluunt. poſtea uero q̃ dies apparuit: Carolus ĩ primis ſuos naues cõſcẽdere imperat: moxq; tota claſſe moenibus appulſa: magno uirorũ clamore tubarumq; cõcrepitu: ut erat imperatũ: ſublato p̃liũ cõmittit. hinc muro ſcalas admoueri: militeſq; ita aſcendere. hinc paratos e nauibus pontes: qua minor ẽ muri altitudo: aut laſſari aut ĩmitti iubet. hinc defenſoribus crebro tæloq; ictu murq; nudari certat. Reſiſtit cõtra acriter: ita: ut pugnantibus noſtris ſæpius repulſis: ĩ murum p̃ſilire auderet nemo. Fauẽtinus ac uermius: ut iuſſi ſũt: faciũt: nõ pede nõ equo p̃liũ cõmittit. fit ab ea parte tãtũmodo ineundi certaminis ſpecies: diſtinẽdæ pluribus locis multitudinis cã. Nec inane fuit ĩ ea re ĩperatoris cõſiliũ. His. n. a duabus partibus ac cẽſis p̃liis extẽplo ĩgẽtes excitati ſũt ĩ urbe tumultus: ubiq; trepidatũ: cunctos ubiq; ciues: nulla adhuc poſteaq̃ obſideri coepti ſũt: oppugnatiõe tẽtata ĩgẽs pauor cepit. rei nouitate Thadeus Gerarduſq; cõterriti: communicato celeriter cũ primoribus ciuitatis cõſilio: urbẽ defendere parãt. Ciues oẽs q̃ arma ferre ualẽt. muro ĩ circuitu dimẽſo diſtributiſq; ĩter ſe in nocturnis diurniſq; cuſtodiis cõſtitutũ ad locum capitis poena edicta cõcurrerũt. Ipſi uero ſimul & Alberthus cũ oĩ eq̃tatu ac peditatu tuẽdi anguli muroq; ruinæ ſuſcepta cura eo cõuolauerũt. Hic eqtes ĩ acie ſtare. ac ĩde eadẽ poena p̃ter eos. quos ĩ aggere uerſari utilius erat. neminẽ abire. donec ad murũ atq; ĩ armis eſſet hoſtis. iuſſere. Frãciſcus cũ eadẽ de cã aliquãdo tardius ad eũ locũ ueniſſet: ubi erat pugnãdũ eqtes omnis ætate & corpore graues pedibuſq; inualidos equo cõſiſtere imperauit. Ex reliquis uero quibus ĩtegræ erãt uires. duas pedeſtres Sphortião bracianoq; immixtas milite cohortes efficit. Harum priores milites ſingulos ſiniſtra faſces ex uirgultis ſingu

los:quibus foſſam.quam ſecus urbis murum Thadeus.ut prædiximus. eſſo diendā curauerat:repleri uolebat:dexteraq; haſtā deferre iuſſos pugnā iniſ mādauit.Sagittariū uero ac pilulariū quenq; militē ptim ī turribus aduerſus mur& ædificatis:& aggere uetuſtas īter geminas urbis foſſas intercedēte collocauit : partim ī primæ foſſæ rippa multis oppoſitis ex induſtria tum tabula tum humo factis ,ppugnaculis ſiſtere: īdeq; hoſtē cædeſ edixit.Quibus cōſtitutis rebus magno tuba& ſonitu : uiro&q; clamoſ undiq; exorto: milites nō ſecus ac imperatū:foſſas mur&q; īuadūt.At & ſi faſcē nouiſſimā ī foſſā q;ſq; īportaſ adnitebaſ: tamē cū priores duro ac multo lapide teſtis quoq; & caniſtris calce & cinere plenis & feruēti īſup aqua obruerenſ: oculo&q; lumine & ſpiritu occuparenſ:ppauci admodū ad eā cū faſce pueniſ potuerūt. Satis.n.ſuperq; oībus erat:ſe ab cōtinuo ueluti hymbre tælo& ictu:quæ ab obſeſſis ex aggere coniiciebanſ:utraq; manu tueri. fit ob id magnus ad foſſā armato& militū globus:eamq; pauci trāſire audēt.pugnatur utrinq; tamē oī miſſiliū geneſ enixe atq; atrociter.Vulneranſ ab pte utraq; q̄plurimi:cadebātq; pmulti .Nā ī tāto decertatiouis furore una oīno effere baſ Sphortianis militibus uia:qua aggerē cōſcēdeſ poſſent:& ea qdē peran guſta & piculoſa:ut quæ uix trāſeūtes binos caperet.forte pons erat qdam ubi foſſa deſinebat: quæ noſtros ī aggerē ſaltu ,phibebat ex quinque tignis iūctis ſimul cōſtructus.Is ad aggerē ptinebat: herebatq; muri angulo quod erat turris reliquū.Corneliæq; portæ ,ximū: quē qdē pōtē nō eo conſilio Thadeus effecerat ut ī reliquas ex aggere foſſas trāſireſ: ſed ut q intus fodere:deſup cōtecti ſaxis crebro ī foſſā cōiectis lædi nō poſſent. Cū uero pontis aditū Sphortiani milites occupaſſēt:& ī aggerē aſcēdeſ cœpiſſēt:hæc Alberthū ad Thadeū dixiſſe ferūt.heri noſipſi hoſtibus pontē cōſtruximus:& aditū in urbē parauimus Tūc manifeſte Thadeū animaduertiſſe ſep ſupiorē nocte reſcindēdi pōtis oblitū:grauiſſimū ſubiiſſe erroré . & ob id ueſtigio militibus:quos & animi uirtute:& corporis uiribus p̄ſtare ſciebat:angulū muniſſe: p̄cipueq; eius defēdēdi aditus curæ Georgiū quēdā natiōe dalmatā ductorē peditū īſignē ac fortē p̄feciſſe. At nōnulli ex Sphortianis eq tibus animo audaces dimicādo īſtādoq; acrius ī aggerē ,ſilierāt. Sed dum ,pgredi conāſ:& ab tergo ab iis:q poſt angulū ſtabāt:feriebanſ: & a fronte acrius repellebāſ: qbus ex rebus nō ſuccedētibus reliqs terga uerteſ coacti paulatim retrocedebāt:quorū ī numero cū eēt Iohānelus Arianēſis:de quo ſupra mētionē fecimus:ſaxo ī aduerſū caput pcuſſus: in foſſā exanimis corruit.Quod ubi animaduertit Frāciſcus: q eo die poſteaq̄ pugnari cœptum eſt:armatus ſublimiq; equo uectus : iuxta anterioris foſſæ latus huc atque illuc diſcurrēdo milites ī certamē impelleſ:Sagittarios:tormētorūq; miniſtros:quo ſuū q;ſq; munus obiret:hortari :admonereq; nō ceſſabat.Antonium taurinēſē artificē īſignē:cui exercēdæ maioris bombardæ cura erat:cū rei huiuſmodi peritiſſimus haberēt:edocet:ut q̄diligētiſſime poſſet ī muri angulū:cuius munimēto ſe potiſſimum hoſtes defēderēt:ictus ītēderet:eoſque ī primis q angulo tecti decertabāt. uel īteremptos uel mortis metu territos loco depellere ſtuderet. deinde uoce p milites ī aggerē reddita:iubet eos:q ibi erāt:parietiq; eius hærebāt:pauliſper pedē referre: & corpora humi īclinaſ.Antonius āt re diligētius preſpecta atq; dimenſa.q; īperatū eſt: ſine militis cuiuſq̄ detrimēto ex īperatoris ſentētia citius q̄ putarat:exeq;ſ. pila magnæ qdē molis ſummo īpetu emiſſa : quæ ſupra armatorū militū ceruices euolās multorū criſtas corraſerat:prīo ictu muri angulus ruēs ī urbē cōcidit:ac miſerabile Georgii corpus īter cæteros tū peremptos plura ī fruſtra p aera ſpargiſ.Quo qdem ictu maximus undiq; lætitiæ clamor ex tēplo tolliſ:moxq; liberius milites ī aggerem ,ſilientes:ubi tutius cōſiſteſ poſſe ītueréſ:audatius p̄lio incūbūt.pugnaſ a frōte utrinq; haſta enſeq; cōminus fortiſſime dū ſic ī ipſis moenibus pugna cōſeriſ:Gerardus facto nuper nō ,pcul ab eo aggere ī murū iuxta ſolū foramine : cōportari eo iuſſerat bombardulā quādā:qua multitudinē ,p foſſa ſtantē ſubmouere m iii

poſſet:admõueratq; miniſtros:ut ĩ unũ præ oĩbus Frãciſcũ: q facile digno ſcebaſ:pilas omni ſtudio torquerẽt: Ipſe uero Frãciſcus ubi rẽ tandẽ in an guſtũ deductã uidet:q; ad ſuperãdũ ĩ moenibus hoſtẽ: expugnãdãq; urbem facto opus eſſet:impigre & ſubminiſtrabat:& peragebat.Sed dum ĩ margĩe foſſæ uerſaſ: ecce inopinãti ex urbis muro aduenĩẽte & ſecundũ ſurã eius dexterã radẽte pila uterus equo traiiciſ:extemploq; cũ eo ſimul intacto ui dẽtibus plurimis equus humi ꝓſterniſ.Quo caſu:q ꝓximi erãt: flæntes ac currunt: & ꝑter cæteros donatus Mediolanẽſis ex familiaribus domeſticis ad eũ aduolat:multiq; illũ circũſiſtũt:quẽ aut mortuũ aut lethali uulneſ af fectũ exiſtimabãt. Ipſe ãt ſũmi dei beneficio ad melioré reꝫ fortunã ſerua tus:cũ pedẽ equino cruore madefactũ extẽderet:nihil ſibi mali eſſe inquit cõfeſtimq; pedibus ſtetit ĩtrepidus.deinde qa de eo q; acciderat:iamprimũ ad pugnãtes ierat rumor: & ob eã rẽ territi terga dare retroq; cedere cœpe rant:cũ equum aſcẽdiſſet:& ſuos tumultuantes aſpexiſſet:ĩgẽti uoce:ut oẽs redirẽt in ꝑliũ:clamare cœpit:nõnulloſq; : quos criſta agnoſcebat:nomina tim appellãs grauiter ĩcrepabat. Militibus uero ducẽ ex uiuæ uocis ſigno ĩ columẽ audiẽtibus:mox ĩ animũ redit uirtus:& ĩ aggerem regrediẽtes acri us q̃ antea pugnã inſtaurãt. hoſtes cõtra a fronte nemini cedẽtes fortiſſime repugnabãt: quoꝝ ĩ numero Alexãder Siccus Carauaginus eximiæ fortitu dinis operã edebat. Veꝫ ubi ex defẽſoribus q̃ opougnatoribus ſagitta pilu laq; frequẽti multo plures cõficerenſ:lãguidius ſe ſuſtẽtaſ cœperũt:q; ſau ciis abeuntibus integris equo ad muꝫ ſtãtibus ꝑpauci & ii qdẽ ægre ſucce debãt. Cũ ita aliquandiu æquo certamine pugnatũ eſſet:prodit ante alios iuuenis qdã ex Salernitani militibus natione thuſcus:cui uicino erat nomẽ audax ĩ primis pedeq; agilis: cæſtũ triplici cathena tripliciq; ferrea pilula munitũ ferẽs. Is nihil cunctatus ĩ prioris hoſtis faciẽ tanta ui deflexit:ut il le primo ictu obtritus retro ĩ ꝓximũ rueret ſociũ: & adeo rueret: ut ambo cõciderẽt.Contigit ꝑterea ſeu dei optimi maximi cõſilio: ſeu q; ſic placẽti noꝫ errata ferebant:ut eodẽ momẽto tertius quoq; aduerſus oculum tælo tranſfixus laberef. Nam non amplius q̃ bini aut terni p aggeris latitudinẽ ire ſimul poterãt:qbus ad aliorũ pedes ꝓſtratis: Sphortiani p eoꝫ corpora magno impetu emicãtes acrius ĩgruũt facileq; ex aggere pullis hoſtibus: ad muri deambulatoriũ ꝓueniũt:& plane toto ĩ aggeſ dominanſ.Quo rerum ſucceſſu militũ multitudo nullis prohibẽtibus prædæ cupiditate eo certatĩ aſcẽdere incipit:& p muroꝫ deambulatoria dextera ſiniſtraq; diffunditur Sed diſpoſitis ut pugnæ initio oſtẽdimus prope aggerẽ: ubi planicies erat haud parua ædificiis uacua pluribus equitũ turmis nõ tam equeſtri quam pedeſtri ꝑlio paratis:nemo erat tam ferox animo: q ĩ pomerii planiciẽ deſ cendẽdi initiũ faceret.Quãobrẽ oĩbus equos:equoſq; iteꝫ e muro cõclamã tibus Frãciſcus q magnũ equitatũ intus eſſe ſciebat: remq; adhuc in pericu lo uerſari uidebat:mittit uelociter q multitudinẽ inſtruãt:ut muꝫ turreſ que paſſim ab utraq; parte caperẽt:captaſq; tenerẽt: & in ꝓximã ſãcti laza ri portã proparẽt.Ipſe autẽ cũ nulla tum intromittẽdi ĩ urbẽ equeſtris ſub ſidii facultas eſſet:eiuſq; rei celeriter cõficiẽdæ arderet animus:ad Sãcti la zari portã cũ ueterano equitatu cõuolat.Cæteꝫ dum eo feſtinat:ciues quos ꝑ mœnia diſpoſitos eſſe diximus:ꝑterriti loco cedere.muros deſereſ & do mũ cõfugeſ:cũ crederẽt miſeri ſe ibi aut totus fore: aut ſalte aliquod ſuæ ſuoꝫq; ſaluti cõſilĩũ facilius inueniſ poſſe. Quod ubi cõſpicatus ẽ Thade us:nullũ ſaluti locũ deſtitutis paſſim moenibus actũq; de urbe eſſe iudicat Rebus igiſ oĩno deſperatis:cõmunicato cũ Gerardo & albertho de eoꝫ ĩco lumitaee cõſilio:uiſum eſt:ne ĩ tãto tumultu ꝑdæ hoſtibus eſſent: in arces cõfugiẽdũ ltaq; iſtructis cohortibus mediã p urbẽ tráſeũtes ĩ urbiculã foe da fuga ſe recipiũt:quæ ad alterũ urbis latus foſuſtæ finitimũ erat ſita. Ea fuga cõſpecta multitudo inermis leuiſq; armaturæ celeriter e muro deſcẽ dit Idẽ faciũt armati milites ꝓiectis armis:ut curſu leuiores eſſent. Ita ſecũ da & uigeſima diei hora iã exacta urbẽ undiq; ĩuadũt: & nõ multo tẽporis

ſpatio diſcurſionibus uicatim factis tota ciuitas capta atq; in ꝑdã uerſa eſt Cũ uero ad portã ueniſſet:pandiq; clauſtra Frãciſcus iuſſiſſet:paulũ ꝑ foribus cuſtodũ ptinacia retardaſ.Sed refractis primũ clauſtris: ualuiſq; deinde a ꝑfecto ſpõte reſeratis urbẽ & ipſe ĩgrediſ.Quo tẽpore fauẽtinusuermiuſq; cũ reliquo eqtatu ꝑ uiæ ſublatæ portã ĩtroducunſ.At dum Frãciſcus ad Sãcti antonii arcẽ cõtendit:quo ſe cõtuliſſe Thadeũ & Gerardũ audierat uidẽs p urbẽ cuncta tumultuarie agi:rapi:& clamoribus miſceri: ac ex plãcẽtinis ẽt plæroſq;:q ſimul cũ reliqua multitudine ĩtroierãt: & ei flæntes occurrerãt:oĩa deniq; humana diuinaq; diripi & profanari:Indoluit ſane ĩ felicẽ nobilis & ãtiquæ urbis ſortẽ:& miſerabilẽ defectõis ĩſõtiũ calamitãtẽ.dimiſitq; ob eã rẽ celeriter p urbẽ ex ſuis cõplures:quos ſibi fideles foꝛ nõ dubitabat:monaſteria ĩ ſingula diuĩo cultui dicata:& ĩ ea ꝑſertim quæ a ſacro muliebri ſexu colerent:quo magnũ uirginũ matronaꝝq; numerũ ſalutis cã cõfugiſſe accipiebat:ut ab ĩiuria & malefitio ĩuiolatas ſeruari curarent.Poſtea uero q̃ puenit ad arcẽ:cognouit Thadeũ cũ Gerardo & Alberthõ exinde paulo ante ĩ urbiculã ei arci ꝓxĩmã cõceſſiſſe.Qua qdẽ arce nulla mora recepta: hæc Thadeo p Tubicinẽ enunciari iubet.cũ ſe eũ ĩ locũ iã redactũ uideret:unde nequaq̃ eſſet euaſurus quin ſuã ĩ poteſtatẽ ꝓpediem deueniret:ſe ſibi atq; urbiculã traderet: nec expectaret:ut uel fame: uel ui militũ ſicuti ĩ urbe deuictus ita ĩ urbicula uinceref:qa uicto ſemper deterior ĩ dies cõdicio fieri ſoleret.Thadeus ad hæc cũ cibariaꝝ ĩopia urbe amiſſa:uix bidui ſpatio ſe teneꝛ poſſe animaduerteret:ita reſpondit:nõ uideri ſibi: tenebris iam factis deditionẽ multaꝝ faciẽdã:Sed poſtero die & eius ſe arbitrio dedituꝝ:& quæcunq; ĩperaſſet: facturũ.Inter hæc nouiſſimus omniũ Karolus armis ĩ claſſe relictis: urbẽ pœne ſero ĩgreſſus eſt:q cũ omnia a reliquo exercitu capta occupataq; ĩueniſſet:&ob eã rẽ q ei eo die ĩ nauali dimicatione ſocii fuerãt:ꝑdæ expertes grauiter quererenſ.ciues ad quingẽtos: q forte turris cuiuſdã muniméto adhuc in urbe ſe tenerẽt amiſi lucri loco ſibi cõcedẽdos depoſcit:Qua re audita Frãciſcus:& ſi iidem iam ad eũ ciues de deditione miſerãt:eoſq; ac cæteros captiuos liberꝛ dimittẽdos ſtatũ erat:tamẽ & militũ querela:& ducis poſtulatõ:quæ nõ aliẽa a militari uſu uidebaſ:& q; eius dicto Carolus audiẽs ſemp fuiſſet:effecerũt: ut obſequendũ illi eſſe putaret. Sic igiſ rẽ facile cõceſſa:ne ob id ꝓpter inuidiã aliqua inter milites cõtentio oriretur oẽs eodẽ modo captiuos ciues habẽdos iudicauit. Qualis aũt quantaq; fuerit eius urbis clades:quæ cõmiſſa inſequẽti nocte ſcelera:quot ĩter milites ꝑdæ cupiditate illata uulnera:Quot cedes ĩ uaſta urbe a multis hõinũ millibus hoſtibus ẽt ĩmixtis facta fuerint: haud facile explicari poſſet. Multa.n.ac uaria nefanda p eã noctẽ facinora nõ ĩ uictos modo:ſed ĩ ipſos ẽt uictores ſũt ꝓpetrata. Quiſq; ut libido ĩceſſerat ullo ſine humano diuinoq; metu ſceleratũ expleuit animũ. Qui ꝑdã uacuierãt:facto pditiſſimoꝝ hominũ numero: mutataq; facie domos ab aliis occupatas ferro igneq; expugnauerũt:& multoq̃ priores immitius cũ miſeris egerũt.Alii alios bonis belli iuꝛ partis exuẽtes:uita ĩſuper ſpoliauerũt ubi illuxit: Thadeus nulla exceptione cũ eqtatu ſimul & urbicula ſeſe Frãciſco pmiſit.dum ãt inter reliquos captiuos Gerardũ & Alberthũ præ omnibus diligẽtius uictor iqrit:cõperit eos poenas ueritos ob eã qua ille aduerſus eũ dum Cremonæ ſupiore ano ꝑ uenetis legationis muneꝛ fungereꝛ: hic aduerſũ Mediolanẽſes pfidia uſi eſſent p noctẽ pedeſtri itinere Parmã uerſus fugiſſe:abeũdiq; illis facultatẽ ĩcuſtoditos uiaꝝ aditus ꝑbuiſſe: ꝓpterea qđ oĩbus eã noctẽ ĩtra urbẽ militibus prædæ ĩtẽtis nullæ uſpiã uigiliæ fieret. Veꝝ Gerardus corporis oneꝛ grauior nõ diu euaſit ĩcolumis: cõpræhẽſus ẽ.n.multo iã die errabũdus:ĩcognito habitu ab braciãis ſatellitibus nõ lõge a florẽtiola oppido.Alberthus uero peditibus aptior diligẽtia ducũ ẽt adhibita:quãuis a multis quæreref:poſt biduũ ĩ regiẽſiũ fines puẽit.Dum hæc aguntꝛ:quæ per ſuperiorẽ noctẽ ſcelera ĩ urbe admiſſa ſunt: multoꝝ quæ relis Frãciſcus cognoſcit: quæ cum moleſtiſima illi extitiſſẽt:miſe m iuꝛ

rãda præcipue mulierũ cõditione permotus: eas statim seu uiris ac parenti bus siq reperirẽt seu hospitibus cõmiseratione quadã petẽtibus: quoꝝ ma gnus ut demõstrauimus eo cõfluxerat numerus: reddẽdas iussit: captisque poenã q nõ paruisset: constituit. Sacra ac pia rursns claustralia loca integra atq illæsa eadẽ poena seruari mãdauit. Ipse ꝓterea urbẽ colluströs: quot sce lestissimoꝝ: q tum cõtra ius belli deliquisset: cõpræhẽdi poterãt: fune illi co suspẽdi iubet. Multas quoq ac graues iter milites illatas nataſq prædæ cã iniurias atq seditiones sola uel ꝑsẽtia uel dicto sedebat. & quoniã eadem de cã nouæ i horas lites oriebanꝫ: ad eas cognoscẽdas atq dirimẽdas uiros rei militaris peritos & auctoritate grauis iudices delegit. Quoꝝ nũero Tha deũ ueluti bellicæ disciplinæ sciẽtissimũ ꝓpter lõgũ belli usũ principem adhibuit: q ea fide & æquitate: eaq patiẽtia oĩa sibi mãdata obiuit: ut ma gnã inde laudẽ fuerit assecutus: & singularẽ pœne oĩum sibi beniuolentiã cõparauerit. Cũ hoc homine Frãciscus: & ueteris hospitii: & recẽtis iter eos familiaritatis ac necessitudinis memor: ꝑter libertatẽ quousq apud eũ fuit humãissime egit: quẽ post suæ captiuitatis mẽsẽ libertati restitutũ ad suos eqs armisq donatũ dimisit. In præsidiũ quoq militum clæmẽter uictoria usus ẽ: quos relictis rebus: quas i ipsa urbis direptione amiserãt: libere Laudẽ ꝓximũ ei receptũ recto itinerꝫ ꝓficisci ꝑmisit: eadẽq ducẽtis circiter pedi tibus cõdicio fuit: q supioꝝ nocte cũ padũ nauiculis qbusdã quas secum ex Laude adduxerãt: traiecissent: ubi nullæ: ut supradiximus: custodiæ fiebãt: & ad mœnia urbis exorto iam die eaꝝ reꝝ quæ acciderãt: ignari pueniſſẽt ĩtercepti armisq exuti fuerãt. De his rebus gestis Mediolanẽses Frãciſci le gatoꝝq litteris certiores facti tridui supplicatiões decreuerẽ. Post captã Pla cẽtiã quadraginta ferme dies ibi toto exercitu pmãsũ. Quo tꝑre placẽtinos nõ tã pretiosa supellectile q̃ rebus cæteris quas & ad uitæ usũ & ad domo rũ cõstructionẽ lõgo iã tꝑe cõparauerã: spoliatos cõstat. oĩa n. absũpsit ma gna pado flumine nauigãdi opportunitas: Quod ĩter cætera mala: quæ tũ ciuitati acciderũt: lõge maximo sibi detrimẽto fuisse placẽtini deplorabãt. ꝓterea & uenetorum exercitus ex cremẽsium transadduanorumq finibus ĩ ciuitates quæ trãs oliũ: Mintiũ: & Athesim amnes sũt: sicuti quot ãnis fa cerẽ cõsueuerat: hyematũ discessit: & classis q̃ Venetiis: uti supra memorauimus: ex duobus & trigĩta Galeonibus Senatus ædificauerat: ad Casale ma ius pado subuecta appulit: & Frãciscus copiis ꝑ hyberna in trãspadanos distributis: nouissime cũ duabus cohortibus Cremonã profectus est.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER VNDECIMVS.

Vm esset Cremonæ Frãciscus: nõ minus pado flumine ea ciuitas q̃ terra ꝑmebatꝫ. Quod cũ uniuersus pœne ager ĩ hostium eẽt potestate: ad ipa ꝓpẽ urbis moenia quotidie ĩcursiões fiebãt: & dimissis ab uenetorũ classe biremibus: & actuariis ꝑdatoriisq nauiculis ꝑmultis totũ id padi littus: q ad parmẽsẽ placẽtinãq orã ptinet: unde cõmeatus sine piculo eo abũde ĩportabãtꝫ: crebrius lõge lateq uexabatꝫ. At Frãciscus ubi ꝑ hyemẽ his ciues angustiis liberatꝫ minus posse uidet: ne eo aditu pturbato: q adhuc tutus ciuitati ĩ trãspadanos relinquebatꝫ: oĩ ex pte cibariis ĩtercluderetꝫ: magnopere sibi curãdũ putauit: ut põs q ibi: uti demõstrauĩus: ĩ pado erat: cõtra aquæ & hostilis classis ĩpetũ: ita cõiretꝫ: ne aut capi aut ĩterscĩdi posset. Quãobrẽ ad firmitudinẽ tigna ei opi adiũxit. Quod ꝓfluminis latitudinẽ mille circiter passus cõplectebatꝫ: & quantũ ĩ longitudinẽ patebat: ab inferioꝝ latere propugnaculis pluteisque frequentibus instruxit: & ualida ab utraq ripa castella obduxit. Ibique magnæ latitudinis tormenta collocauit. præterea Horolandum palauicinũ: qui plæraq nõ procul ab eo flumine municipia possidebat: intẽtum ad omnes hostium impetus esse iubet: ac in eo magnam

se spem pontis defendēdi ac subleuādæ ab inopia frumēti cremonæ habeſ
ostendit:& Mediolanēses ad reficiēdas naues quæ papiæ erāt classemq; in
struēdā:& ad pecuniā cōparādā : qua ineunte uere ornari exercitus possit:
hortari & admonere lris legationibusq; assidue nō desistebat.Sed dum hæc
sūma diligētia confici studet:res longe aliter:q̄ cogitarat:atq; ppo uerat :
occulte agūſ.Quod post placentiæ expugnationem ab iis maxime:qbus eo
bello subleuari oportebat:graues in eū insidiæ strui cœptæ sunt.Picinini
enī fratres:q ĩnata & capitali quadā simultate illū ĩsequebāſ: nulli rei ma
gis p id tpris studebāt:quā quēadmodū ad internicionē eū redigere|possent
Accedebat ad hanc fratrū pfidiā singularis Frāciſci uirtus & potentia: oīſq;
rerū accessio Mediolanensiū primoribus ualde suspecta esse coeperat :cū
metuerent:ne aliquādo inuiti una cū Mediolanensiū ĩperio in eius potesta
tem corruerēt:& ob id nihil qđ ad Sphortianor nomen gloriāq; ptineret :
audire æquis auribus poterant.Gerardus dandulus uti demōstratū ē:ĩ bra
cianorū erat potestate.hunc adduci ad se Frāciſcus magnopere cupiebat.cū
ab eo de Cremonēsiū ciuiū quorūdā fide exqreſ nōnulla cognoscereq; uel
let.Quod cū ab picininis sæpius cōtendisset:ĩpetrare nequaq̄ potuit.Hi.n.
re postulātis neglecta captiuū data libertate cū his mandatis domū remiſe
runt:ut suo senatui referret:eodem picininos erga uenetos esse animo:quo
erant cum primum Philippus e uita excessit : eorumque mentem qualis
esset satis Gentilis Leonissali|ducis interuentu esse cognitam existimare :
sua opera Mediolanenses:modo ipsi uelint: & pacem & societatem cum
iis cōtracturos seruaturosq; perpetuā:ppterea qđ maior ciuiū optimatum
pars nō minore odio Frāciſcū Sphortiā habeat q̄ ipsi ueneti infenso seruēt
aīo.Quo qdē aut e medio sublato:aut longobardia pulso:futurū: ut cūcta
pro uenetorū nutu p Italiā ,pcederēt.His a Gerardo ĩ senatu expositis:non
multo post tpre eo p internūcios se creto deuentū est:ut Mediolanenses cōĩ
cōsensu legatos de ineunda cū uenetis pace Frāchinū castillioneū iuriscon
sultū cui plurimū fiderent:Oldradū lampugnanū.lohānē meltium.& Am
brosiū alzatē Bergomū miserint:qb; paucis post diebus re ĩcōposita redeū
tibus:rursus eodē missus ē lohānes meltius cū christophoro uelate iuris pe
rito firmādæ eius pacis cā.Hæc Frāciſco cū molestissima essent:qđ ītellige
bat quātū suæ suorūq; salutis interesset:si ea trāsigerēſ:quæ de pace circū
ferebāſ:quādo qdē oīa ad suā suorūq; pnicie tenderēt:mittit Alovsiū bos
siū legatū apud se agentē:ut Theodori fratris opera:q cōtrarius Triultiæ
erat factioni:quæ iā essent de pace decreta interturbaret.Scribitq; ptērea le
gatis:quos Mediolani habebat:ut idē a necessariis amicisq; dādo ac pollicē
do agi studerēt:aptissimeq; deīde oībus in ciuitate demōstrarent:eā pacem
cuius petendæ gra missæ essent bergomū legationes:nō securī Mediolanē
sibus ociū:cū plena sit insidiarū:sed cōtinuū ferme in faucibus uisceribus
q; bellū:nō publicæ libertatis diuturnitatē:sed seruitutē breui parituram
laudēsibus transadduanisq; in uenetorū potestate pmanētibus:quā quidē
ad rē iā ciues pmulti & ipsi ēt magistratus assentiri uidebāſ .Quibus ex re
bus factū ē:ut multos ciuitatis Theodorus & Georgius lampugnanus auda
ces ambo atq; impigri:quorū apud plebē auctoritas plurimū ualebat:ī suā
belli gerēdi sententiā traxerint.Interim legati Mediolanenses ita cū uene
torū legatis egerūt:ut pte utraq; qđ obtineret possidente ĩter duas respu.
pax esset.Id cū ab Mediolanēsibus publico noningētorū ciuiū decreto ,pba
ri oporteret.Et ut efficereſ ptēr cæteros cū clientela Arasmus triulcius cu
raret Frāciſco quidē amicus sed amicior libertati cui obstare illū cernebat
tota comēsis porta:quæ uti demōstratū est:sextam urbis partem continet.
Theodoro & Georgio auctoribus cōmota ē.deīde magna populi multitudi
ne coacta bellū bellūq; ēt cōclamāte:ubi ĩ curiā prīcipū uētū ē :ab frumēti
multitudīe Arasmus petiſ:qđ foedæ pnitiosæq; pacis eēt auctor:Qui popu
lari tumultu territus ui multitudinis cedendum ratus bellū & ipse ,ptinus
inclamat:cunque se paulatim multitudine explicasset:domum se recepit.

Cum igitur communi consensu Mediolanenses perseuerare in bello decre uissent: ex eo die ad belládi studia cõuersis oĩum animis ad eas res cõficiẽ das: quas multis ante diebus Frácisscus ĩ senatu p suos deferri iusserat: ppẽ sius enixiusq; opam dare coeperũt. Magnã classis ptẽ p tp̃re armis nautis & remige ornatũ Cremonã mittũt: reliquũ uero classis uti ĩ diẽ instruitur & in aquã deducif: eodẽ celeriter proficisci iubẽt. Antoniũ uintimilianum pterea quẽ Meltii p̃sidio ab uenetis relictũ diximus: cũ eẽt Mediolani trãs fuga mille & qngentorũ eqtũ & peditũ qngentorũ stipẽdio cõducũt: data q; pecũia se propere bello paret: cõtendũt: distribuiq; itẽ argẽtũ frugaliter in reliquos militũ duces: q placentino⁹ p̃da abfuerat: magnopere curant. Frácisscũ uero: picininos: ac uermiũ: Carolo & fauẽtino p̃termissis: q se libe ros esse dixerint: & alter in mãtuanos: alter in flaminiam oĩbus eo⁹ copiis hyematũ discesserãt: mirũ in modũ & hortari: & orare non cessant: ut pro reip. cõmodo nõ expectato dependendæ pecuniæ tp̃re: cuius inopia tũc plu rimũ laborarent: ex hybernis copias educerent: & quãtacũq; celeritate fieri possit: Trãsadduanos aggrederent: quorũ oppida nõ dubitabãt ĩparatis ce leritateq; p̃uentis hostibus nõ multo labore paucis diebus in potestatem re digi posse. Frácisscus & si quod ab se tãtope petebat: nõ sine magna militum querela atq; incõmodo fieri posse intelligebat: tamẽ quoniã Mediolanẽsiũ postulatis satisfacere uolebat: quo in reliquũ tp̃s obsequẽtiores in rebus ge rendis sibi essent: quæcũq; ipsi proposuerint: mõ a belli gerẽdi rõne nõ di scederent: se pro uirili facturũ respondit: pbauitq; p̃sentis ĩ trãsadduanos profectionis cõsiliũ: dũmõ propediem pecuniæ exercitusq; supplementa: priusq; esset ĩ expeditionẽ ab hoste proditũ mitterent. His rebus cõstitutis Franciscus tria inter oppida pisleonẽ Cremã & castellionẽ idoneũ tutũq; colligendi exercitus locũ nactus huc cõuenire oẽs imperat: pauciscq; diebus cõtractis undiq; copiis: singulis aureis nũmis rhenẽsibus ĩ milites singulos distributis: & cybariis dierũ decẽ ex publico cõparatis: circa kalẽdas Maias Mozanicã primũ: deinde Vailatũ aggressus obsidet. Triuiliũ postea ducit. hæc oppida q̃q̃ firmo peditũ p̃sidio ab uenetis tenebant: tamen coactis ui tormẽtorũ oppidanis: decem circiter dierũ spatio obtinuit. Quibus in pote state acceptis: p̃sidiisq; uenetorũ cũ armis bonisq; oĩbus ad suos dimissis. Cassiano admouit: Quod oppidũ uti initio ostendimus in mediolanensi ẽ agro: fluminis ad ripã positũ: ex eo ad trãsadduanos pons ptinebat. Id uali do peditũ p̃sidio ab uenetis sũma cura custodiebat. eodẽq; tp̃re cũ Eustor gius fauẽtinus haud parua militũ manu ab Mediolanensibus eo missus ue nisset expugnato uico: q aggere fossaq; circũdabatur: qua ad occidentẽ spec tat solẽ castra ponere iubet: pontẽq; deinde ĩ Addua pluribus iũctis lembis celeriter faciendũ curat. quo utriq; exercitus facta ultro citroq; transeundi potestate: sibi auxilio esse possent: & cõmeatus e Mediolano ad maiora ca stra trãsportãdi foret facultas. Cæterũ muro atq; aggere receptaculi: quod est pro arce cõstructũ assiduo bõbardarũ ictu ad solũ deleto: ui eadẽ quoq; munitio capif. Arxq; q̃ maiore deinde conatu duces aggressi sunt: post diẽ decimũ q̃ oppugnari Cassianũ coeptũ ẽ: in potestatẽ Mediolanensis populi per pactionẽ accepta ueneto p̃fecto cũ peditatu Bergomũ incolumi trãsmis so: deuenit. Quibus núciatis rebus: q Meltio p̃sidio erant: metu perculsi. re licto oppido laudem profugere. Cassiano igif cũ arce ponteq; recepto: Frã cisscus reliqua trãsadduanorũ oppida recupatũ pgẽs Ripaltã siccã adortus circũsistit: Quod oppidũ cũ aliquãdiu oppugnasset: ĩcolis præde metu ĩpe trata præsidio salute sese eius fidei p̃mittentibus ĩ deditionẽ accepit. & Me diolanẽsiũ præsidio muniuit. Pãdinũ deinde obsedit: & ruptis deletisq; ui tormẽtorũ aggeribus q̃bus miro quodã studio Iohánes q̃da natõe hi⁹panus præsidii præfectus oppidum munierat: expugnauit: moxque arcem qui ei præsidio erant: sese dedentibus recepit. Dum hæc in transadduanis gerun tur: omnia Cremonæ turbauerat: atque terruerat uenetorum classis. & in summum prope discrimen adduxerat. Huic præerat patricia. ex

gente ueneta Andreas Quirinus. Is cū ad casalensi statione soluisset: & non longius passibus mlile ab ea urbe cōstitisset: postridie q̄ eo uentū é: ad lapidis iactū magnā classis partē ponti admouit: & cū ex Galleonibus nōnullo magis oībus arduos delegisset: eisq̄ musculis quos ut diximus catos uulgo appellāt: singulis singulos adiūxisset: & ꝓiectis sublatisq̄ sæpe anchoris: ꝓpius ei operi adegisset: pluribus exinde locis uno tpre oī missiliū genere oppugnare pontē coepit: & siquā eius ptē aut capere: aut iter scindere possit: a mane usq̄ ad meridiē magnis uiribus obstinate obnixeq̄ cōtēdit. Nec multū abfuit eo die qn ponte simul & classe: q̄ ut ꝓdiximus milite nudā eo Mediolanenses miserāt: uno fere mometo ueneti potirēt. Descēsum est. n. multo pedite ī arenā: ubi forte paruulā quādā ꝓ eos dies insulā flumē effecerat: Ibiq̄ adeo ægre ab nīis pedestri plio pugnatū ē: ut ex hostibus alii pontem ascenderint: & fūmo clamore uenetoꝝ signa pinnis infixerint: alii magno īpetu colūnas succidere: & eoꝝ q desup erāt pedū plantas piloꝝ cuspide ferire coeperīt: & q ꝓterea in nauiū pluteis stabāt: multis cōiectis iaculis atq̄ tælis pluribus locis defensoribus iis: q ex ciuitatis delectu eo missi fuerant pōtē nudauerint. Quod ubi cognouit Blanca Maria nō fœminæ sed uiri atq̄ ducis opam egregiæ nuādo: tāta celeritate atq̄ oportunitate cūcta ꝓuidit: ut tā īminentissimo Cremonēses piculo magna cum laude liberauerit. Occurrerūt aūt illius hortatu atq̄ īpulsu & manu forti & aīo īgēti a ꝛutro q̄ pōtis capite Roggerius gallus: q tū ex pisleone accersitus ī ea ꝓpe plii cōtentione ueloci itinere urbi appulerat: & Belintiona acres utriq̄ peditū ꝓfecti: & magna cæde edita hostes depulerūt. Magno ꝓterea ad id adiumēto fuit Bartholomeus Gadius cremonēsis: q p eos dies æger domi remāserat: uir qdē īpiger & singulari bellicarū machinarū īdustria p̄ditus: q assiduis tormētoꝝ ictibus e castellis utriq̄ effecit: ut ea ps classis: quæ ad pontē ꝓpius accesserat: magno hoīnum nauiūq̄ accepto detrimēto ui amota paulatim recesserit. Salernitanus insup: qué urbi Franciscus p̄sidio reliquerat: factis celeriter ex cratibus atq̄ humo pontibus cū delecto milite catefractis eqtibus ī īsulā descendit: hostiles turmas: quæ nauibus egressæ ī arido erāt īuadit & prīo īpetu fudit: multos ex iis occidit: multos quos Scaphæ ꝓpter multitudinē fœdāq̄ fugā recipere nequerunt: padus absumpsit. Sic p̄fectus irrito conatu & graui īsup īcōmodo affectus eo usq̄ regressus ē: ubi ab tormentorū ictu abditā classem: ī tuto fore pspexit: Nec deīde tamen destitit: qn fere quotidie triremibus nauiculisq̄ ꝓmultis pōtē urbēq̄ īfestaret. De his rebus cū esset Frāciscus crebris Blancæ cōiugis līris certior factus: cōcilium aduocat: docet quāto ī piculo nō solū cremonenses: sed nauales quoq̄ res uersent: q̄tūq̄ deīde cōis salutis īterfit: si hostes pontē cuius munimēto integræ adhuc res essent: supauerint: cū futurū ꝓcul dubio existimari posset: nullas usq̄ Ticinū padi ptes sicuti p supiora tpra philippo uita regno q̄ īcolumi euenisse uiderat: tātis hostiū uiribus Mediolanēsiū classe amissa clausas fore. ꝓpterea oībus mōis studēdū: ne id qđ uererēt: aut īperitia aut negligētia ducū accideret: optimūq̄ esse censet: si omisso odio atq̄ inuidia: recta īōne bellū gererēt: ut oī exercitu quā celerrime Cremonā ꝓficiscerēt classemq̄ delecto militū robore cōplerēt: & hostilē secūdo flumine classem inuaderēt: celerē uictoriā relaturi: q̄ se in manu iā habere exploratum dicebat: Deleta uel fugata classe: libertatisq̄ piculo cremonensibus: ī brixianoꝝ agrū mox traducēdū exercitū dicit: æ ī hostiū finibus bellū gerēdū: atq̄ ex ea re necessario fieri oportere: ut uenetoꝝ exercitus quē nōdū trāsisse oliū sed trāsiturū in trāsadduanos ꝓpediē ītelligebat. pmanere in suis finibus cōpelleretur. Quod si diutius ī his locis essent: ita nouo hostiū aduētu distinerētur: ut in tuēdis oppidis: quæ in regione obtineāt. reliquū æstatis tpus neq cq̄ cōsumerēt: In trāsadduanis āt nihil eē reliq: qđ breui obtinere posse sen. Caruagiū qđ oppidū ī ea regiōe hostibus relinquebat: nō uideri sibi ī eo reꝝ statu oppugnādū: neq̄ laudēsiū ad urbē cōmorādū: cuius potiūdæ incredibili quadā siti Mediolanensiū animi arderent: cū nihil ueneti hoc

tẽpore optabilius. nihilq; qđ magis illoꝝ rebus cõducat: contingere posse: q̃ ut circa ea oppida mediolanẽses tp̃us terant: picinini & si p inuidiã ab Frã cisci sententia: q̃ quidẽ rem paulo ante ille cũ iis cõmunicauerat: dissentire uidebãtur qđ ea in mediũ adducere statuerãt: qbus ꝓfectionẽ propositam impedire posse confiderent: tamẽ quoniã non uidebãt impræsentia quẽad modũ eius argumẽtis annuẽtibus p̃sertim cæteris: cõtradicere possent: laudarunt & ipsi quoq; ꝓbaruntq; simul cũ reliquis ducibus ĩperatoris cõsiliũm: oĩbus una uoce dicentibus: nec aliter bellũ recte geri posse: nisi dedita opa uinci ab hostibus Mediolanẽses decreuissent. legati Mediolanensiũ ne quaq̃ ex his locis iniussu suorũ principũ discedendum dicebãt: quos de iis quæ in ea cõsultatione dicta essent: q̃ primũ suis l̃ris certiores facerent. Interim quoniã ita Mediolanensibus placebat: in laudẽses Frãciscus ducendum statuit: & passus circiter quingẽtos ab eo ponte: qui in Addua est: & ad tæli iactum mœnia urbi attingit: castra firmat. Deinde pontẽ in supiore flumis parte: quæ Mediolanensem spectat agrũ: scaphis ædificandũ curat. Ibi trãs id flumen Collionẽ qui nup eo uenerat: & Eustorgiũ stationem habere iubet. laudensibus p̃sidio erãt equites ad octingentos: & pedites amplius mille: cũ his quotidie leuia ad pontẽ: quẽ obtinebant: p̃lia cõmittebãtur. Cæterum qđ ĩ concilio pudor corã agere picininos deterruerat: id aliena ope efficere conãtur. Per Brocardũ persicum familiarem eorũ uersuto ingenio uirum: Araſmo cæteriſq; suæ factionis ciuibus p̃suadent: ne exercitũ e laudẽsium finibus excedere sinant: neu ornatis Frãciſci uerbis simulatiſq; consiliis credãt: q nõ Mediolanensiũ: sed suũ quæreret cõmodũ: cũ Cremonã ipse possideat: & brixia cũ toto agro: quo duci exercitũ sũmopere contẽderet ubicunq; ab uenetis defecerit: ad eũ iure fœderis pertineat: magnũ p̃terea ĩ sinu serpentẽ Mediolanenſes alere. oẽm hominis huius fortunarũ accessionem eorũ imperii diminutionem parere. hoc maxime ab Mediolanensibus aĩaduertendũ dicũt. laudẽ postremo facile obtineri posse: si trans adduam in eo loco castra locarent. qui inter flumen & urbana moenia intercederet: demonstrãt. Hac subdola & pniciosa Brocardi oõne re ciuibus p̃suasa: q quod cuperent: facile credebãt: mittũtur magistratus consulto ex optimatibus ciues sex in castra legati: quorũ uitalianus borrhomæus domi potens. Oldradus lampugnanus. & lohánes calates primi erant: q Franciscum reliquosq; exercitus duces ad obsidendã arctius oppugnãdáq; laudẽ hortarent. multaq; hoĩnum millia ei mediolanenses missuros: & quæcq; oppugnationi ei necessaria subministraturos dicerent. Hos cũ in cõcilio audisset Franciscus. ĩ eadẽ se esse: qua fuisset hactenus sententia respondit: neq; si pseuerare ĩ sua opinione Mediolanẽses uoluerint: ut diu in his locis exercitus permaneat: se passurũ ut Cremona diuturno bello attrita per paucorũ iuidiam & plurimorũ inscitiã in hostiũ faucibus peritura relinqueret. Ostenditq; deĩ de ipso ꝓspectu: exercitũ: q citra flumen erat ĩ eũ locũ: quẽ designarãt p̃mẽdæ laudis ãgustius cã sine certissima militũ pernicie traduci nõ posse. Hæc & si legatorum reditu aperte satis Mediolanenses intelligebãt: nihilo tamẽ secius & bracianorum & ciuium eorum qui cum iis sẽtiebãt hortatu ĩ prior sententia peruicaciter persistunt. Ob id cum Cremona continenter ĩportuna uenetorum classe infestaret: Roberthum Sanctoseuerinatem: & Mannum barrilem cum equitatus delectu eo Franciscus p̃sidio mittit. Ipse uero cum Mediolanensiũm pertinaciæ non amplius sibi contradicendum putaret: sua patientia omnia dura tolerabat. Interim dum ad laudem castra habentur: Collio q pluribus ãte diebus cum uenetis de suis rebus secreto trãsegerat: magnis diurnis nocturnisq; itineribus Bripium omnibus cum suis copiis peruenit: atq; eo ponte qui ibi in Addua uenetorum p̃sidio tenebat. paucis itinere amissis ĩpedimentis bergomensiũ ĩ fines se recepit. Eius fuga & Franciſci simul hortatu p̃moti Mediolanenses Guilielmum lohánis Mõtisferrati Marchionis fratrem. qui a uenetis per idem forte tempus uenia ĩpetrata discesserat. stipendio conducunt: & Collionis loco sufficiunt:

TIAE LIBER DVODECIMVS.

Er eosdem dies circiter Kalendas Iulias Michael nō prius trā sire oliū ausus: postq̄ uniuersas uenetorū copias in unū locū coactas uidit: potētissimo exercitu id flumen traiecit: & circa Mozanicā castra posuit: Quod oppidū cū triduū oppugnas set: ui cepit: & magna ī pte confestim a militibus incensum ī prædā uertit. Quas ob res Frāciscus: qđ his locis ubi erat: pro pediē sibi discedēdū intelligebat: si tueri parta uellet: rursus Mediolanenses tentādos putauit: ut p eoꝝ uolūtatē sibi ea belli gerēdi consilia capere licer et: quæ saluti oium & dignitati cōducere uiderent. Mittit ꝓpterea Morettum Nazariū quē supra nominauimus q modo singulos modo in cōcione uniuersos hortādo docēdo egregiā ducis fidē & optima cōsilia cōmemorando: ita biduo Mediolanesiū animos cōmouit: ut ad sanitatē reuersi cōi cōsensu decreuerint. uti deinceps Frāciscī arbitratu atq̄ ductu res bellicæ administrarēt. qđ ubi Frāciscus accepit. mirꝝ in modū lætus & grauibus curis leuatus: cū ī priore de inuadēda hostiū classe sententia oīno pseuerādum affirmaret: quātis pōt copiis exercitū augere cōtendit: atq̄ sic triduo effecit ut recēti Guilielmi Caroli & Christophori Taureli Guidonis filii quē maxime ꝓbabat aduentu & multoꝝ undiq̄ cōfluentiū alioꝝ magno militū numero exercitus creuerit: & quoniā de picininoꝝ bracianoꝝq̄ oium fide cū ꝓ iis: quæ Mediolani cōtra suā dignitatē in dies conabāt: tū et qđ eos ocultē cū hostibus cōtinēter agere cognouerat: nō nihil subdubitabat: nequid ī castris p dolos ī se molirēt. Hos quos diximus: cū uermio duces: qbus plurimū cōfidebat: sibi quodā beniuolentiæ & necessitudinis iure secreto obstringit. Idēq̄ egisset cū Eustorgio: ni ille p eos dies accersitus ī patriā a Iacopessendū p Guidonis fratris mortē patrimoniū relictis uermii curæ militibus: ī flaminiā discessisset. ꝓterea domesticos picininis exploratores ponit: ut qd agāt: qdue cōsilii ineant: scire possit. Quare ubi se & aduersum æmuloꝝ ī uidiā familiariūq̄ inimicoꝝ ꝓfidiā tutū: & hostibus si nō superiore: attamē nō īferiore numero uidet: ex laudēsibus mouet: & p cremenses trinis castris ad padi ripā ꝓfectus nō ꝓcul cremona ad Mosam dicūt: castra locat hostes paribus fere itineribus iuxta olii ripā locis tutis nros obseruāt. Interea renūciat Frāciscō Quirinū: ubi primū de eius ī ea loca aduentu certior factus ē: ueritū ne aduerso flumine iniquo loco dimicare cogeret: toto suo nauali exercitu ī ueterē apud Casale maius stationē rediisse. Quæ qdē res admodū ei fuit ꝓmolesta: qđ si loco permānsissent hostes: ne ea minorē ex inde uictoriā se reportaturꝝ sperabat: q̄ Philippi tēpre dū sub eo mererent: inde fere locis: iisdēq̄ fere æstatis diebus ex potentissima uenetorum classe Nicolao Taruisino ꝓfecto rettulisse meminerat: ltaq̄ ea spe derelictus: mittit celeriter ex suis nōnullos rei militaris locoꝝq̄ peritos: q oībus diligēter exploratis: qđ ī ueniissent: referrēt. Ab his postero die cognoscit. hostile classem ī eo padi ramo stare: q penes Casalis oppidi fossā ꝓterfluebat: ī sulāq̄ efficiebat: ubi ī signē illā calamitatē superioribus ānis Philippi exercitus acceperat: atq̄ eius fossæ labro alligatā: esseq̄ ramū ipsum ab superiore oppidi parte stipitū ī terrā demissorū: & ex aqua paululū eminētiū uallo clausū uado tantū modo relicto: quo nauigiis singulis īgressus exitusq̄ ꝓberet. qđ ferreis etiā cathænis muniebat: eāq̄ classem oppido castris circūsessō: & nra classe ad rami ostiū oppositā ab duobus lateribus ex cōtinēti facile tormētis offendi delericq̄ posse. Ea re ī cōsilio delata: oēs uno aīo eo ꝓficiscēdū: nihilq̄ incertū de expugnāda ꝓfligādaue hostiū classe relinquēdū cōsuluerunt: Sed enī picinini & si a reliquo rū sententia minime discrepare uidebāt. profectionem tamen eā quoad possunt uariis modis impedire adnituntur. Negāt præcipue suos milites propter pecuniæ inopiam ulterius progredi posse: quin etiam ipsis necesse fore dicunt: nisi propediem stipendia penderentur.

Mediolanū uersus remigrare: ubi si pecuniæ eos defecerit: cibaria tamen frumentaria: quæ Mediolanēses hactenus exercitui dare cōsueuerunt: haud sibi defutura spabāt: Frāciscus qđ ītelligebat: quorsum hæc ab picininisdi ceréť: p hūc mōm eius difficultatis cūctationisq; cās illis adimere excogitauit: esse municipia quædā ī hostiū manu: qua iter ad classem facturus esset exercitus ꝓponit. Ex his q̄q̄ suæ erāt dicionis: & quotiēs uellet: in eius fidē redirēt: unū tamē opulētius cæteris p̄dæ militibus destinabat: quo se ab p̄ senti inopia eximere: reficereq; possent. Quod cū oībus pplacuisset: picinini lucri cupiditate pellecti sententiā mutāt: & se signa secuturos dicūt: & castel letū qđ pontionū Cremonēses appellāt: priusq̄ sit e cōcilio discessum dire ptioni dictū. Vt uero e Cremona eo uentū ē: municipes cōtinuo p eos ciues q ibi p̄dia habebāt: ad Frāciscū oratū mittūt: ut supplices in fidē atq; grām reciperet: qbus ipse ob eā q̄ p̄diximus cām: uelut indignabuudus paucis respondit: se eos: qđ priusq̄ ī eū locū tātus exercitus ueniisset: ad eū de deditōe nō misissent: cæteris q ad hostes defeciissent: fore documēto statuisse. proinde se ītus tenerēt: fortiterq; defenderēt. Illi aūt nequaq̄ aduersus p̄cipem suū arma sumpturos se dicūt. Interim militibus locis pluribus ingressis excursionibusq; ubiq; factis: castelletū diripiť. Incolas bonis oībus spoliatos cū mulieribus atq; liberis ab omni iniuria & maleficio Frāciscus liberos eē iussit. Ibi magna uis frumēti: magnaq; aīal iū copia inuēta. Nec ea tamē picinini p̄da cōtenti fuere: nā & si earū rerū magna ps ad eos puenerat: q multo ante alios castellū ītuaserāt: & repugnātibus nullis: multa priusq̄ reliqua multitudo ītroiisset: occuparāt: rursus tamen cū esset ī acie exercitus signis ad casale cōuersis: graué suorū militū inopiā p̄dicāt: nec eorum memores quæ pauloante ad Cremonā ꝓmiserāt: negāt uel inuidia uel īnata quadam eorū alteri animi ignauia eo ꝓficiscēdū esse: asseuerātes magno ibi cū periculo ꝓpinquis hostibus futurū exercitū: ubi & ipsi hostes & nauales turmæ & oppidani ī uno tēpore ī castra pluribus locis īpetum facere possent. Ad hæc Frāciscus & cōmeatū abunde habiturū exercitū: qué pado aduehendū militibusq; distribuendū ꝓuidisset: & ad casale non amplius triduo cōmorandū statuisse dicebat: quo tpre siqua ad uenetæ classi uim inferendā potestas fieret: id facile cōficī posse arbitrabať. Quod si interī hostes suis auxiliū ferre conarēť: qđ magnope optabat: nulla iis mora obuiā ꝓgrediendum censebat. His atq; aliis uerbis picinini ab sententia remouenť: & qđ ipse iussisset īperator se facturos affirmēt. Nā ea erat Frāciscus p̄ter cæteras animi dotes sapientia & facūdia præditus: ut nihil fere esset ī cōsultandis delibrādisq; rebus tā arduū: qn demōstrādo & psuadendo factu facile: aut tā facile qn durū & pdifficile redderet: & ī suā sententiā traheret adeo: ut legati Mediolanēses eius uiri prudētiā atq; singularē in rebus bellicis disciplinā admirātes uulgo sæpius dicerēt: & suis interdū scriberēt: nullā esse rē: quā cū uellet: Franciscus in conciliis nō obtineret: Quæ res magnā ꝓfecto ei cōflabat inuidiā: magnūq; parabat odiū: & mediolani maliuolis magis atque magis suspicionē augebat. Postq̄ igiť uentum est Casale: ab tribus partibus nam ab reliqua uti ostendimus: flumen ꝓhibebat: ubi classi locus erat: castris circūdat. Deinde quattuor ab duobus oppidi lateribus torméta: sicuti ab exploratoribus acceperat: alia ex aliorum regione summa in classem celeritate cōstituit: qbus die postero hinc atq; inde continenter ab utroque latere naues pcutientiendas cōficiendasq; studio īgenti contendit. Papiensem uero classem ne ueteribus exercitus cohortibus minueret: eo solummodo milite atq; hominum delectu: quos e parmēsibus nup euocauerat: cōpleri: & ad rami ostium cōsistere iubet: ut si forte ueneta classis metu territa fugæ se mādaret: itinere intercluso prælio decretare compelleret: qđ ex nostre classis p̄fectis Blasius asaretus q nauali pugna ī mari tyrrheno alphōsū regē uicerat cū se & nauiū & militū nūero lōge hostibus īparé esse diceret: exeq ptimuit: stetitq; uniuersa classe eo loco: unde ramus ad Casale defluēs discedebat. Dū hæc agūť: fit frequēter certior FR. Michaelē ad scūm loh̄m

ad crucē toto exercitu cōstitisse: minus septēmillibus passuū a nr̄is castris. Qua re nūciata statī qua hostes eo iter facere possent: ad secūdū usq; lapidē uias cōsterni: fossasq; æquari īperat. Speculatores non tā pedites q̄ eqtes frequētes ponit: ut qd ageret hostes scire posset: eo aīo: ut ī eos: relicto castris p̄sidio educeret: & pugnā extra oppidi ædificia aptis campis cōsereret. Postremo neminē p̄cul castris frumentatū pabulatūue exire p̄mittit. Quibus ex rebus tātus subito timor oēm pœne exercitū occupauit: ut nō mediocriter ducū aīos p̄turbaret. Accedebat ad id: qđ ut ex captiuis ac p̄fugis acceperat ad octo armatorū hominū millia in oppido esse: quæ p̄tī ex classe: ac p̄sidio cui lohānes pazalia p̄erat: ptim ex oppidanis cōficiebāt qđ eruptionibꝰ crebris quæ nō puo militū īpetu in castra & ad tormētorū munitiones fiebāt: nō obscure iudicabat. Ex quo crescente magis atq; magis singulis horis in exercitu timore cuncti militū duces p̄ter Carolū q magis odio in bracianos quā uirtute a cæteris dissidebat: & taurellū q de prudētia īperatoris nō diffidebat: & p̄clarū aliquod de sua uirtute p̄iculū edere cupiebat. Frāciscum adeunt: & quāto oēs ī p̄iculo uersent: si ibi diutius morent: ubi & a fronte & a tergo magno hostiū numero facile locis iniquis circūuenīri possent: ostēdere adnitūt: & p̄pterea eodē oēs aīo p̄ter duos in ipso ēt meridiani solis ardore abeundū īde: & tutū ī locū exercitū reducēdū censent: atq; testantur. Frāciscus: qđ tā repentinā aīorū mutationē a timore natā uidebat: cōuocatis ducibus. Nō inqt adeo rex īperitus aut temerarius sum: ut si exercitum in tā manifesto discrimine: ut mihi oēs demōstrare conamini: positū esse p̄spicerem: uos hic amplius manere adhortarer: Nemo certe hic é: qui plus & rei & noīnis amittere possit cū oīs & uxoris & liberorū & fortunarū mearū oīum salus ex mea solū pendeat salute. Hæc quis ex uobis sit: qui me uolēte putet ire p̄ditū: nescio: Nihil p̄fecto é duces quare tātope uobis timendū sit. Hæc oīa quæ cōmemorastis: iāpridē aīaduerti atq; prouidi. Hostes oīno contēnendos esse nō censeo. Sed belli ratio & diligētia nr̄a & singularis nr̄orū militū uirtus certā nobis uictoriā p̄mittere uidētur. Tot nobis copiæ sunt: ut eodē tp̄re & cū his qui ī classe & oppido sunt: quos tātope p̄timescere uidemini resistere: & cū uniuerso uenetorū exercitu haud ægre cōfligere ualeamus: & quēadmōm hostibus: si hi in nos irruperīt si illi eduxerint repugnādū & obuiā eundū cōgrediendūq; nobis fuerit: satis uobis demonstratū existimo. Cæterū exploratā iā de classe uictoriā: cuius potissimū cā huc uenimus: & ī manu habere plane dicere possumus: hāc tantā benegerendæ rei opportunitatē abeundo amittere. Infectis rebus. nō p̄fectio hinc nr̄a: sed fuga potius uidebit: qđ quā detrimētosum mediolanēsi populo: q̄q; nobis turpissimū sit futurū: facile oēs iudicare potestis. Quare manēdū hic ī diē crastinū: quæ pexigua tēporis mora é censeo. Interī qd in hostilem classem tormētis & classe ēt nr̄a p̄ficere possimus: facilius ex rerū successu metiemur: deīde qd nobis expediat: melius iudicare: & qđ cōsiliū capiendū sit: tutius ac honorificētius ex ipsarū rerū euētu capere licebit. Hac oīone duces cum nescirent: quid imperatori respōderent: annuerunt: & abeuntes e concilio sese ac exercitum suæ uirtuti cui mignopere cōfiderent. cōmittere dixerunt. At Quirinus a Michaele & legatis admonitus ne eo accedētibꝰ simul cum classe hostibus terreret: neue loco discederet: cum sibi q̄primū ab tergo infestissima acie illos iuadere staret animus: paruit ducis legatorūq; iussis: & cum posset obsidionis initio re salua abire: ea spe auxilii frætus ubi principio steterat: præter omnium opinionem perstitit. Sed suis mox opem ferre cunctantibus: cum de discessu cogitare cœpisset: pertimuit nostram classem: quam ex oculis stantem aspiciebat: maiore quam esset militum numero ac robore instructam existimans. Sed enim cum a mane usq; ad solis occasum assiduis tormentorum ictibus oppugnaretur: quatereturq; classis: maior sublimiorum Galeonum pars ita est in latera saxeis transfixa atque quassata pilis. ut complures non tam ex nautica turba: quam ex militum cohorte conciderent. et maxima ubique per nauium alueos et tabulata

hominū cædes: ſtrageſq; cōſpiceret. Quod cū aīaduertiſſent Euſtachii duo Bernardus & philippus q cū Blaxio aſareto & ipſi claſſi p̄erant ad ramifau ces Frāciſco nō adhortāte mō: ſed īpellente deſcendentes p̄denſo nauium ordine prioris ad hoſtē uerſis: iactiſq; anchoris cōſtiterint. duoſq; deinde ꝓ tinus Galeones egregiæ p̄ter cæteros oībus rebus ornatos cōtra aquæ īpetū eo īperio īmiſerūt: ut eos ex claſſe Galleones īuaderēt: q primo ſibi obiice rent: reliquosq; acriter miſſilibus laceſſerēt: ut qd ī p̄liū auderēt: ex nauiū motu cognoſci poſſet. hi ut iuſſi faciūt. & primo cōgreſſu ſinguli ſingulos tormentoꝝ terrore defenſoribus deſtitutos nulla cōtētione cœperūt. & ad claſſem uerſos traxerūt: nec reliqua ꝓinde q̄q̄ ueneta claſſis ſede cōmota. Quæ qdē res tātā uniuerſo exercitui læticiā attulit: tātamq; oīum animis alacritatē ſimul cū uirtute p̄buit: ut ſublato timore oīum iudicio parta iā de claſſe uictoria uideret: laudereſq; magnopere ſūma īperatoris cōſtātia. qđ eius prudētia eo res naualis deducta uideret: ut exercitu īcolumi ampliſ ſimā inde eſſent uictoriā habituri. Quirinus aūt tanto nauiū naualiūq; ſo ciorū detrimēto accepto cōterritus: ubi multis ſignis fumo factis: q̄b quo ī piculo ueneta claſſis eſſet: facile terreſtris exercitus ītelligere potuerat: ne q; adhuc exaudiri: neq; multis quaſſatis nauibus exituq; fluuii occupato ni ſi manifeſta oīum pnicie diſcedere poſſe uidet: deſpata ſalute: naues oīno deſerere: & oppido naualis turmæ īcolumitatē petere cōſtituit Nam nemo erat nautaꝝ p̄fidiiq; naualis miles q mortis metu ī nauibus amplius cōſiſte re auderet. Itaq; ī ꝓximā noctē facta in terrā deſcēdēdi libertate: oēs cū iis bonis quæ ꝓ tp̄re humi potuerūt: paucis ī galleonibus ſingulis relictis nau tis: ſeſe in oppidū receperūt. Orta āt luce prima: ut rurſus crebri tormēto rum ſtrepitus audiri: & ex cōtinēti cōtortis lapidibus naues cōfodi cœpte: papienſiſq; claſſis uenetæ paulatim appropinquare uiſa ē: continuo Quiri nus: q ut demonſtrauimus: ī oppidū ſe receperat: excelſiores nōnullas oībus naues ab iis quos ibi reliquerat ſuccēdi: p̄ciſiſq; rudētibus: ut ipſaꝝ īcēdio cæteræ quoq; exurerēt: ne integræ in hoſtiū manus deuenirēt: ꝓfluenti de uehēdas dari iuſſit: ut uero ad claſſem flamæ atriq; piceorū fumoꝝ globi ab exercitu cōſpici eœpti ſunt. ex tēplo multitudo inermis: id qđ erat: ſuſ picata: eo cōcurrere coepit: & ꝓtim ſcaphis quas in ripa reperiebāt: ꝓtim na tādo nullis ꝓhibētibus naues cōſcēdūt: & q ſq; p̄da grauis factus in terram redire: & ī ſtationes arrepta cōportare cōtēdit. Idē faciūt ſumptis nauicu lis q nr̄am claſſem: quæ ignē uerita ꝓcul ſteterat: cōſcenderāt: Frāciſcus id cōſpicatus: mox armari exercitū: & in acie ſtatutis locis cōſiſtere iubet. Deī de p̄ter caſtra: qua ī hoſtē iter ſtrauerat: educit. Sed dū hæc agūt: rumore ī genti inter milites de nauali p̄da exorto: nemo erat ita dicto audiens: q non eius p̄dæ cupiditate: qua pmulti ſæpe mortales ad uetita & foeda quæque trahunt eo abire exardeſceret. Ex quo factū ē: ut cū pmulti clanculū acie ad flumen exceſſiſſent: aut famulos miſiſſent: ita armatū agmē exinanitum ſit: ut nō aduerſus hoſtē exiſſe: ſed ad diripiendā uenetorum claſſem totus poene exercitus inermis confluxiſſe uideret: & oīa in caſtris concurſatione & tumultu pmiſceret. Quod ubi Frāciſcus aīaduertit: dimiſſis cōfeſtim ad claſſem & in oēm caſtrorū ptem tubicinibus: milites cunctos unū in locū armatos cōire: & hoſtes iā adeſſe pugnari iā coeptū ꝓnunciari locis pluribꝰ cōclamariq; imperat: & capitis inſup poenā iis: q nō paruerint: adhibet. Ve rebat. n. nō mediocriter: ne ſi forte hoſtes quos magnitudine fumi excita tos in armis eſſe renūciabat diuiſum exercitū p̄daq; occupatū reſciſcerent tātā adoriendi occaſionē nacti: eo iter arriperent: & diuiſis copiis imparatū offenderent. Sed poſteaq; ne id qđē ꝓficere q̄q̄ uidet: magnitudine piculi tā ꝓpinquis hoſtibus pmotus: miſit: q in oēs uenetorū iā captas naues: quas nondū incenſas flamæ attigiſſent: ignē iniicerent. Qua ex re ita factū eſt: ut ſtatim totus exercitus in aciem cogeret: & minus ſemi horæ ſpatio uniuer ſa uenetorū claſſis tāto undiq; conflagraret incendio: ut nihil ſupereſſet ex ſeptuaginta nauiū numero p̄ter quattuor ad ſumū Galleones: quorū duos

ſuperiore die captos fuiſſe diximus. Alteros uero cõcurſus initio eo mane Bernardus ad ſuos deduci curauerat: quin ignis abſumpſerit. Cõſtabat nan que ea claſſis ex duobus & triginta ut p̃diximus: nõ exiguæ altitudinis ga leonibus triremibus duabus. totidẽq; biremibus: cædẽ uero naues quæ nu merũ cõfecerãt: actuariæ erãt & onerariæ ex uaria & humiliõ quadã for ma ædificatæ: partim ad tranſuehendos celeriter & in terram exponen dos milites: partim ad commeatus & reliqua quæ bello uſui erant: impor tãda: & padi fluminis nauigationi accõmodatæ. Cõcremata ẽ cũ ipſa etiam claſſe: quæ maximo ꝓpe ſumptu cõparata æſtimabãt: ĩgens poene tum bel licaq; tum naualiũ reꝝ tum cibariorꝝ copia: quæ uincẽdi ſtudiũ cumulatiſ ſime cõgeſſerat. His rebus triduo ꝓſpere cõfectis Frãciſcus ꝙ paulo ante de mutandis caſtris dixerat: poſtridie cõfecit. Nã & ſi nõ recepto oppido inui tus inde recedebat: tamẽ ne ſuo cõmodo oĩum fere uolũtati ptinaciter re pugnare uideret: caſtra mouit & ĩ uico q̃ picciorꝝ turriculã uocãt: medio fe re itinere ĩter ipſũ oppidũ & Cremonã poſitũ cõſedit. Dum hæc ad Caſale gerunt: hoſtes de fereda obſeſſis ope dies atq; noctes cõciliis agẽdis cõſũpſe re: & in his graues ꝓpe inter eos cõtẽtiones exortæ ſunt: propterea ꝙ legatis & aliis q̃buſdã primariis uiris placebat: ut ĩ hoſtes totis copiis iret: & colla tis ſignis dimicaret. Michaeli uero & maiori ducũ parti nõ uidebat rẽ tan ti momẽti fortunæ temeritati uelut aleæ obiiciẽdã. Nã q̃ rei militaris diſ ciplinã ꝓfitebant: cũ noſtri eq̃tatus robur & p̃ſtantiã uererent: & præ om nibus rebus ſumma imperatoris prudẽtiã: uirtutẽ egregiã: ſingularẽq; in bello auctoritatẽ & ſecũdã omni tp̃re fortunã plurimi facerẽt: illius prope modũ totis copiis cõgreſſũ & phorrebãt & fugiebãt. & ob id p̃ter legatorũ uolũtatẽ ſe pugna alia atq; alia ſimulãdo abſtinuere.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XIII.

Ondum certus uictoriæ nũncius ab exercitu Mediolanũ pue nerat: cũ tota ciuitas ĩcertis adhuc rumoribus lætitia ingẽti repleta eſt. & nõnulli ex prioribus ciues: q̃ Frãciſci fortunæ ſemp ĩuiderãt: uarias iã belli gerẽdi cogitatiões uolutaſ animo: uariaq; ĩter ſe colloquia habeẽ cœperũt: nec multo poſt Frãciſci ac multorꝝ litteris re cõfirmata: decreta ẽ tridui p ut bẽ ſupplicatio. Deinde aduocato cõcilio oĩum ferme cõſenſu abrogaſ Frã ciſco poteſtas q̃ ſuperioribus diebus de bellicis rebus ſuo arbitratu admini ſtrãdis nõ ſine magno labore impetrarat. rurſuſq; ducẽdũ ĩ trãſadduanos carauagii potiũdi ſtudio exercitũ ꝺcernit: cũ hi q̃ Frãciſco ĩfeſti erãt: eo op pido ſcepto: laudẽ poſtea facilius p̃mi oppugnariq; poſſe dicerẽt. & ea ĩ põtatẽ redacta pacẽ cũ uenetis ꝓrſus faciẽdã cẽſerẽt: ne unius maxime bellicoſiſ ſimi ducis p̃ſcriptu rẽpulpicã diu adminiſtraſ & maximo ĩſup belli ſum ptu nõ tã publicas q̃ priuatas opes cõſumeẽ cogerẽt. Scribit legatis: ut om nibus publicis priuatiſq; rebus poſt poſitis ĩ trãſadduãos cũ exercitu matu rarẽt Carauagiũ primo aduẽtu obſideri oppugnariq; curarẽt. Mediolanen ſes mollitũ decoctumq; militibus triticũ ĩ pecuniæ ſuppleméũ: q̃ diu ibi fuerit: daturos: nulliſq; ẽt rebus quæ oppugnatiõi ei neceſſariæ uideret: de futuros ducibus polliceret. Quæ cũ ex lõga legatorꝝ oratiõe Frãciſcus intel lexiſſet: non ſine graui ĩdignatiõe: Se nõ poſſe uehemẽter nõ admirari: atq; doleꝰ inquit ꝙ id ꝙ paulo ante decreto publico de bello gerendo Mediola nẽſes ſtatuiſſent: nũc ſecũdis rebus elati ita repẽte nulla reꝝ ſuarꝝ habita ra tiõe retractaſſẽt. Quæ res quãtũ & honori ſuo & publicæ utilitati detrimẽ ti ſit allatura: iudicio eorꝝ q̃ rei militaris uſũ p̃be tenerẽt: relinqueret. ſibi .n. ĩ aĩo fuiſſe & ꝓ rei publicæ & ſuo & exercitus cõmodo ĩ brixiẽſẽ agrũ arma ſignaq; cõuerteẽ: & hoſtes q̃ tã diu agrũ mediolanẽſem dẽpopulẽ n

tur:arte trās oliū amnē ī eoꝝ fines detrudeř:atq; repelleř.Quod si res inte gra ī ſua eēt poteſtate:paucis diebus cōfici poſſe:ut carauagini ſimul & lau denſes undiq; hoſtilibus oppidis atq; p̄ſidiis circūſepti nō multo tpe neq; multo labor ad deditionē cogerēř . Sed poſteaq̄ Mediolani ſic res haberēt: ut paucoꝝ magis libidīe atq; īpetu quodā animoꝝ: q̄ multoꝝ cōſilio & ra tiōe ageřēř:& ſui eēt officii: ut q; Mediolanēſes iuſſiſſēt:efficiēdū curaret: ſe quocūq; uoluerīt ſimul cum cæteris ituꝝ. Hæc poſteaq̄ queſtus ē ex cre monēſibus poſtridie p̄fectus quītis caſtris quarto Kalēdas auguſtas caraua giū puenit:oppidū trāſadduanoꝝ īſigne:regioniſq; caput:populo frequēs: muro ac foſſa egregie munitū: mille amplius paſſibus ī ambitū aquæducti bus foſſiſq; frequētibus pœne īuiū. At ubi nocte priore huc Mattheū cāpa nū & ludouicū Maluiciū bononiēſē cū ſeptīgētis circiter eqtibus & pediti bus octingētis : qbus p̄erat Deteſaluius bergomēſis ab hoſtibus p̄ſidio miſ ſos renūciatū eſt:Iniucūda qdē & p̄moleſta ea res fuit : qppe q; ob id q̄ du rior q̄q; diuturnior futura eēt oppidi oppugnatio ītelligebat eiecta p̄ſertī īde maioř oppidāoꝝ pte:quæ uenetoꝝ noī ſuſpecta hēreř:q; certe p̄ter opi nionē euenerat:cū eos quos eadē nocte eadēq; de cā p̄miſiſſet: celeritate ab hoſte ſupari neq̄q̄ putaret.Præire. n.iuſſerat cū primū de cāpani ab hoſtiū caſtris diſceſſu cognouit: certos equeſtri pedeſtriq; manu cōfertos:& his Pe trū Iohānē camerté uiꝝ forte belli & locoꝝ p̄itū ducē addiderat:q oppidi īgreſſu hoſtē p̄hiberēt.Accedebat ad id ēt: q; p̄pediē tuēdi eius oppidi cau ſa hoſtes toto exercitu p̄ ea loca futuros cōpertū haberet. Quas ob res uiſū ē ei:ut ad ſecūdū tæli iactū p̄cul mœnibus ſtatōes militū poneret. Itaq; cir cūſpecto oppidi ſitu:loca caſtrorū īter duces dimēſus multo iā die erūpen tibus ſæpe hoſtibus p hūc modū Frāciſcus cingeř exercitu carauagiū cœpit ſuas ī primis copias ad eā ipſius oppidi p̄tē ſtatiōes faceř iubet: quæ ad ori entē ſpectat ſolē:& ad uicū q; forū nouū appellāt:attingebat : & qua hoſti bus breuius expeditiuſq; ad id oppidū iter foř animaduerterat. Ad dexterā quæ ad ſeptentrionē p̄tinebat:qua ad Morēgū itur uicū:quaue ité ad obſeſ ſos facilē hoſti peteř aditū p̄ſpexerat: bracianos tēdeř edicit.At ſiniſtrā ue ro quæ ad Meridiē & ad occidēté uergebat : Guilielmianas Carolanas Tau rellanaſq; deinde & uermianas turmas locat.Quod āt agri īter uermianos braciano q; milites ſtationibus reliq fuit: Id ita paucis īteriectis diebus no uo copiarū aduētu cōpleř:ut nihil ſupeſſet circa oppidū ſpatii: quin in co roná militū tabernaculis occuparetur .Ex his āt eqtū ductoribus : quos eo poſteaq̄ uētū eſt Frāciſcus cū ſuis accerſiuerat: ſeptē p̄cipue numerabanř: Frāciſcus ſcilicet Americus & Bernabos fratres Sāctoſeuerinates.Iacobus ur ſinus.Angelus labellus.Florauātus peruſinus : q ſub philippo Maria duce meruerāt.Antonius p̄terea uītimilianus nouiſſimus oīum recēti milite ex ercitui additus eſt:duabus ēt equeſtris ordinis cohortibus: quæ ex familia ri & domeſtica philippi militia fuerāt:qbus Georgius annonēſis p̄ficiebař eodē feř tpe adiunctis.Hos oēs p̄ter uintimilianū ſupra quattuor eqtū mil lia duxiſſe ī ea caſtra affirmabař : Quo qdē ſupplemēto nō tā exercitus nu mero ē auctus:q̄ militibus additus nō mediocriter animus.firmatis igiř in coronā circa oppidū caſtris Frāciſcus qđ hoſtes maioribus q̄ cōſueuerāt:iti neribus appropinquař finibus ītelligebat: Nā lōgius illis p cremonenſes ſe cus olii ripā q̄ noſtris ī trāſaudduanū agꝝ p̄ficiſcētibus iter fuerat : poſtri die collecto p tpe p̄pinqs ex oppidis nō exiguo foſſoꝝ numero : qua īcluſi hoſtes eruptionibus milites faciēdis ſtationibus occupatos turbabāt: fatiga bātq; uias ītercedeř:& materie obſtrueř: caſtra ité a duobus maxīe aptis la teribus de qbus ſupra dixīus.foſſa & aggeř magno ſtudio muniř aggrediř. Via ē carauagio recta ad foꝝ nouū duces Inter uicū āt ipſū & nouiſſīas pe deſtris manus ſtatiōes pari feř īteruallo foſſa erat p̄petua:tutelæ cā quōdā circa oppidū facta uetuſtate & negligētia magna ex pte ad ſummū æquata Sed ſorte ibi ad dexterā meridiē uerſus p̄grediēs adeo erat uepriū plena : ut niſi paucis locis trāſiri poſſet.Hāc Frā ciſcus opportune nactus:q uadrin

gẽtos circiter ĩ lõgitudinẽ paſſus ũ multo ope inacceſſibilẽ cõtinuo effecit deinde uia ꝑrupta atq; ĩtercluſa: quæ ab latere utroq; ꝑtermiſſis ét ad dex terá uici ædificiis ad ſilueſtria & paluſtria ꝓxima quædá loca ĩtráſmeabili foſſa extruebaſ. In ea ipſa de qua ꝑdiximus foſſa: ubi planicies erat ſatis pa tés põtẽ fieri: repagulisq; ita obſtrui iubet: ut ꝓ tpe & claudi & reſerari ce leriter poſſet. Hæc illa ſane mũitio fuit: quæ poſtremo nõ uniuerſo mõ ex ercitui fũmo ĩ diſcrimĩe uerſáti ſalutẽ attulit: ſed maximá ac memorabilẽ nõ ſolũ noſtris qdẽ ſed poſteris ét téporibus paulo mométo uictoriá ꝑbuit & Sphortianæ porro domui cũ excelléti illa Frácíſci uirtute cõiuncta: quẽ admodũ ex ſucceſſu ac ſerie reꝝ facile ꝓſpici põt: magni prĩcipatus digni tatẽ atq; gloriá peperit. Nec id minus caſtroꝝ latus: q; ad ſeptẽtrionalẽ uer gebat plagá: cũ ab reliqs ptibus ꝓximis: ac frequẽtibus tráſadduanoꝝ oppi dis tuta redderẽt: foſſa & aggeꝛ munirẽ cõtẽdebat. dum hæc ſũma feſtinatõ ne apud carauagiũ gerũt: fit triduo poſteaq; eo uẽtũ eſt: q; fuit ad kalendas auguſtas: Frácíſcus prĩa luce ab exploratoribus certior hoſtes copiis oĩbus iá ad Morẽgũ: qđ ab caſtris quattuor paſſuũ millibus aberat: aduẽtaꝛ cœ piſſe: qua renũciata: armato cõfeſtĩ exercitu: relictis ꝓ portis oppidi ꝑſidiis lõgo turmaꝝ ordĩe eo cõſilio atq; aĩo ĩ hoſtes ed ucit: ut uel ĩ ipſa caſtroꝝ locatiõe: ubi nullus plæꝝq; pugnádi ordo ſeruari ſolet: ꝑlio collatis ſignis decertaret: uel ſi forte ipſi pugná renuẽtes eo ſe foſſæ muniméto cõtinerẽt quæ ĩter Bergomẽſes tráſadduanoſq; agroꝝ diuidẽdoꝝ cá lõgo olĩ ſpatio fuerat extructa: q̃ & ĩ hodiernũ uſq; diẽ bergoméſé foſſá appellát: illos ſuis caſtris hoſpitio ꝓcul arceret: Sed nõdũ ꝑcurſores ad eá foſſá puenerát: cum ei renũciaꝛ: iá Morẽgũ hoſtes ꝑteriſſe: & ad foſſá eádẽ primũ eoꝝ agmẽ ap puliſſe. Qua re nec mora noſtri pugna pedeſtri eos laceſſeꝛ cœperũt: ſubſe cutis deinde leuis armatuꝛ eqtibus cõmittiꝛ foſſa tenus ꝑliũ equeſtre atrox qđ ex altero foſſæ labro ſagittariis tæla cõiiciẽtibus noſtri acriter cæderẽt Ob id noſtris eqtibus diſcurrẽdo defatigatis: eqſq; aut ĩteréptis aut uulneꝛ cõfectis: duos Frácíſcus ordĩes ex delecto ex ſingulis totius exercitus turmis eqte coactos quos ſtatiõarios nomĩabát: eo ĩmittit: iiſq; picininus iunior pu gnádi auidus ĩpetrata ꝑcario ab ĩperatoꝛ licẽtia adiũgiꝛ. Dũ ſic parua utrĩ que manu ĩter uirgulta pugnaꝛ: uox frequẽs ꝓ ordĩes exoriꝛ: q̃ plures ex ho ſtibus cohortes ꝓ foꝝ nouũ iter ad oppidũ faceꝛ: cõfirmaturq; a nouiſimo agmine ueniẽtibus núciis eas illo maturaꝛ. Frácíſcus id ueritus. q; nullum munitioni ei de qua obſidiõis initio métionẽ fecimus ꝑſidiũ reliqſſet: cum hoſtes nequaq̃ bipartita tá lõgo ĩteruallo acie dimicaturos exiſtimaret: ex tẽplo alteri picinino ſeniori mádat: cui primũ ex ducibus eo die cũ ſuis in eundæ pugnæ munus obuenerat: uti hoſtes ad ſuũ uſq; reditũ leui ꝑlio di ſtineret: & quoad fieri poſſet: citra foſſæ muniméta æquũ ĩ cápũ traheꝛ co nareꝛ. & qa hominis & uirtuti & fidei paꝝ cõfidebat: Dulciũ cõitẽ uiꝝ im pigꝝ & belli ſciẽtiſſimũ illi ſociũ & pugnãtibus moderatorẽ adhibuit. Deĩ de dũ ad poſtremũ agmẽ celeriter cõtẽdit: & ſiqd ex itineꝛ apud cohortes minus cõpoſite & ꝑter iuſſa factũ uidet: acri uoce caſtigat & moderaꝛ: dũq; milites forti eſſe aĩo hortaꝛ: & ad rẽ ſtrenue: ubi opus ſit facto gerẽdá admo net: plures eodẽ tẽpre a Michaele ĩ ꝑliãtes noſtros eqtũ turmæ: quas Guido Rágo Mutinẽſis ex hoſtiũ ducibus nõ poſtremus ducebat: im mittũt: qbus alias pugna pauliſper cõſerta ĩtegras ſucceꝺeꝛ iubebat. Ex quo eqtes noſtri cũ & numero ꝓmeréꝛ & lõgo labore nulla ope ſubminiſtrata ſuperarẽt: ad Frácíſcũ picininũ: q; ad duplicẽ tæli iactũ ab certamine ꝓcul ſteterat: mit tũt petitũ auxiliũ: q; & ſi ad ꝑliũ patus ſtabat exercitus oĩs: tamẽ nemo erat eques exĩſtituta ab Frácíſco lege: q; ĩuſſus ĩgredi pugnã auderet. At ille ne dum uĩci ſed uĩceꝛ quoq; ueritus: q; & ſuá ſimul cũ cæteris pernicié ac uic torẽ Frácíſcũ: cuius uirtus & gloria uti demõſtratũ eſt & ſẽper braciáis ſuſ pecta fuit & formidoloſa ꝓpemodũ phorreſceret. Velle ſe potius militũ nu mero minui q̃ augeri ꝑliũ p tubicinẽ laborãtibus reſpõdit: & ob id pugna protinus excederẽt mádaꝛ. Quo reſpõſo picininus frater q̃ grauiter

ꝑturbatus: iteꝝ fratri renũciari iubet: ſe hoſtiũ multitudĩe nõ ſupari mõ ſed obrui. & niſi uelociter ſubſidiũ mittat neq; ſe ſubſtineꝛ ampliu: neq; ſine detrimẽto ex cõfertiſſima hoſtiũ acie diſſolueꝛ poſſe. Is nec cõſideraro fratris ſocioꝝq; piculo: eadẽ ei & dulcio referri ĩperat. Quod cũ plæriq; audiſſent: q armati haſtaſq; manu ad fæmur tenẽtes aderãt: rẽ ſane ĩdignã & ꝑpetuæ ignominiæ notã ſubiꝛ oẽs diceꝛ ſinguli cœperũt: ſi fratrẽ frater: ſi duce milites ab hoſtibus ãte oculos circũueniri capiq; pateꝛẽ, ꝓinde eũ ora re: ut ſibi ire ĩ ꝓlium: & laborãtibus ſuccurrere liceret. Nec ob id tamẽ illẽ ſẽtẽtiã mutat: q netiã loco neminẽ diſcedeꝛ ꝑmittit. Dulcius eo ꝑcepto q; a Frãciſco ꝓficiſci credebat: cũ ꝑ eũ ꝑſertim enũciareꝛ: quẽ ex ipſius tubicinũ numero cognouerat: ꝓliũ nõ multo laboꝛ lãguidius ĩgruẽtibus hoſtibus diremit. Nã michael: cũ oẽm pœne ueneta aciẽ ſicuti ĩ locãdis caſtris ſæpe accideꝛ ſolet: ĩpedimẽtis a tergo implicitã ĩtelligeret: q; eqtatus ĩ frõte ex peditũ habuit: id hoſtibus oppoſuit: & ne foſſa a noſtris ſupeꝛ: ſũmo ſtudio ſummiſque uiribus conabatur: & ob id haud longe ſuos hoſtem urgendo progredi ſinebat. At Frãciſcus ad nouiſſimũ agmẽ ꝓfectus: q; ꝓtoria nondũ tẽtoria ꝓterierat falſo de hoſtibus ab tergo cõclamatũ cõperit: uermioq; ibi relicto: cui mãdarat: ut ſiq̃d ea hoſtes conareꝛ: cõuerſis ĩ eos turmis ꝓximis acriter cõfligeret: cum tãto maxĩe eqtatu abũdarẽt: ut & ab frõte & a tergo magnis uiribus cõfligeꝛ poſſent: celeriter unde erat digreſſus eqs pluribus cõmutatis reuertiꝛ. Nã tãtũ ſoli a cohorte poſtrẽa uſq; ad eũ locũ: ubi pugnari cœptũ erat acie mediocribus ĩter ſe diſiũcta ſpatiis: ne ꝓliãdo alteri alter ĩpedimẽto eẽt: occupabaꝛ: q; tribus amplius paſſuũ millibus cõtineri æſtimabaꝛ. & admiráti cur ſe abſẽte ꝓlio diſceſſũ eẽt: q; ĩ ſuo reditu ĩpetũ ĩ hoſtes faceꝛ: & foſſa qua ſe tenerẽt: ſi ui tráſiꝛ poſſet: tẽtaꝛ ſtatuiſſet: cum haud difficile futuꝝ arbitrareꝛ. quãdo q̃dẽ eos ĩpedimẽtis ſarciniſq; ĩpeditos cognouiſſet: reſpõſũ ẽ picinini iuſſu quẽ ꝓlio ꝓfeciſſet: id eſſe factũ: & cũ oĩbus ſe iſcĩẽte caſtra repetẽtibus plurimũ ipſe quereꝛeꝛ: qđ oblati tã opportuni tẽporis ꝓfligãdi hoſtis occaſio uano ſuoꝝ ſiue metu ſiue cõſilio e manibus eriperẽt: dulcioq; grauiter ꝑter cæteros ſuccẽſeret: qđ trepidantibus & ab tergo pœne fugatis hoſtibus ſe colligẽdi facultatẽ dediſſet: & alieno ĩperio ꝓliũ diremiſſet: & ille admirãs & quaſi ſubiratus nõ alieno inqt ſed tuo iuſſu ĩuitus pugna exceſſi tũ manifeſto cognita ẽ picinini fallacia: & ĩprudẽtia nũcii: q qđ ſibi a Frãciſco iuſſũ nõ fuerat: ꝓ iuſſu rettuliſſet. Nã & pugnãdo & poſt pugnã ex ꝓfugis cõpertũ eſt: oĩa apud hoſtes tumultuarie agi: & terroꝛ cõmiſceri: oẽs nõ ĩ armis atq; uiribus ſed ĩ fuga ſalutẽ poneꝛ: & plæroſq; iã ĩpedimẽta & q; caꝝ haberẽt trãs oliũ mitteꝛ cœpiſſe: & ĩ tãta adeo trepidatiõe uerſari: ut ſi ab frõte repulſi pauliſper ꝓmeren: actum eo die fuiſſet de ueneto exercitu: cũ nõ multo negotio ĩ fugã territi conniceꝛẽ. Quod cũ ita eẽt: & iã ad meridiẽ ſol ꝓceſſiſſet: & niſi ſuma loci & tẽporis iniqtate redintegrari ꝓliũ nõ poſſet: rediꝛ ĩ caſtra copias oẽs Frãciſcus iubet: & picinini ignauiã atq; pfidiã: quaſi re bene geſta diſſimulando æquo ferꝛ animo. hoſtes maxĩo liberati metu atq; piculo: quoꝝ pars arrepta fuga: ut demõſtratũ ẽ oliũ iã ĩ brixiẽſes trãſierat ĩter Morẽgũ & bergomẽſe foſſã: ut coeperãt: caſtra locãt: & ĩgẽti celeritate nouo ſe aggere munirẽ cõtẽdũt. Cæteꝝ Frãciſcus tã ꝓpinqs hoſtibus duo maxĩe caſtroꝝ latera: quæ ut oſtẽdimus: ad ſeptentrionẽ & oriẽtẽ ac ueneto caſtra uerſa erant: muniẽda prius q̃ oppugnãdũ ſibi oppidũ ratus: magnũ foſſoꝝ numeꝝ ab Mediolanẽſibus ad ſe celeriter mittẽdũ depoſcit: & plurimũ iſup dicꝝ pabulũ: cuius magna ꝑ loca erat copia eqtes cõuectũ habeãt: ne ſæpius ob eã cauſã caſtra nudareꝛ: edicit. Deĩde a foro nouo initiũ capiẽs: hoc genus munitionis inſtituit. foſſã iuxta id nemus: de quo ſupra mentionẽ fecimus: paluſtre q̃dẽ: ſed multis perũũ locis: & hoſtiũ caſtris ꝓximũ millia paſſuũ quatuor in circuitu effodiẽdã: & aqua cõplendam curat: quæ duo tantũmodo caſtroꝝ latera attingebat. huic aggerem pluribus interiectis turribus pedũ in altitudinem duodecim addit: ut ſi foſſa traiceꝛent: aſcenſũ hoſtibus tar

daret. Hunc etiam uallo pluteis pinnisq; ligno & cespite factis ita desuper exornat: ut oppidi muri instar uideret. hoc tātū operis quod necessario cōplexus erat: quāq; dies atq; noctes operarios ipse fatigabat: tamē ppter illorū paucitatē ægrius q̄ uolebat q̄q; res postulabat: īstruebat. & ob id quo celeri us supplemēta mitteret: Mediolanēses sollicitat nō desinebat. Interim ne opus ītermitteret: q̄plurimos ex ppinqs oppidis fossores quotidiana mercede suo sumptu cōduxit. Hostes cōtra: quoad Mediolanēsiū castris ppius mūimētis fossoq; aggerūq; oppositis sua castra pedetētim admouet ualeāt: ut spē auxilii obsessis pbeāt: & timorē aduersariis īcutiāt: ne oppugnat oppidū aggrederet: nullo ītermisso tpre cōcertat cœperūt. Magno.n fossoq; coacto numero bergomēsi fossa quingētos circiter passus ptermissa aliā īgēti p noctē celeritate eduxer: moxq; īter utrāq; peditatū omnē: & eqtatus ptē psidio disposuer. Quod ubi Frāciscus animaduertit: arbitratus id qđ hostibus erat ī aīo: ne īstituta sine cōtrouersia sub oculis munitio cōficeret: lacessere ei opi destinatos cōstituit. Itaq; uesperi uenetoq; oculos sole pcurrente plīū cōmittit utringq; ī ea planitie: quæ ante nouā hostiū fossā patebat acerrimū: & præpilulariosq; multitudīe q nup e Mediolano uenerāt terrimū: quoq; qdē pilulariosq; fumi in nubē coacti ita aera obscurabāt: ut pugnātes alter alteq; cernet nō posset. Qua re multi ex hostibus cecidet: plures uulneribus cōfecti plio cesset. postremo oēs turme quas Michael Guido ne duce eduxerat: repulsæ plærisq; īterceptis eqtibus: ī teriores munitiōes sese receperūt: nostris: quos fossa tardauerat: eas īseq; nō audētibus. Quā q dē fossā cū ui sagittariosq; nudato defēsoribus aggere: quē ei fossæ hostes adiecerāt: īpetu facto: supasset: cōtinuo ē ī hostiū stationes penetratū. Quibus direptis atq; īcēsis: ubi nihil ptēr tegmēta īuētū est: discursiōibusq; ad secūdas usq; castroq; munitiōes factis maius: aliud plīū īstaurat: cū his q pro castroq; portis sūmo robor cōstiterāt. Frāciscus at posteaq; tenebris iā factis ī reliquas munitiōes minus irrumpi posse uidet: receptui canet iussit: copiasque ī castra sine magno hostiū detrimēto & ignominia ad multā nocte incolumes reduxit. Nā ī ea pugna magna fuerat ī uenetoq; milites cædes facta: multa multis illata uulnera: & eoq; spectāte armato exercitu expugnata deletaq; munitō. Inter cæteros āt q eo die egregie opā nauarūt: Roberchus Sāctoseuerinas & Antonellus cornetanus pcipue laudati sūt: quippe qđ sē per primos īter dimicatores pugnādo uersātes: Ille militis & ducis: hic militis munus fortissime fūctus: & pilulariosq; mediolanēsiū manus eqtibus ītermixta ita acriter ī hostes cōtorsit: ut singulare suæ uirtutis expimētū pbuerit: & īgētē hostibus terroré iiecerit. ueneti hoc nouo totq; supioribus acceptis īcōmodis maior q̄ antea ad belli studia aīo īcēsi: ita sibi conādum cēset: ne cū lōge opibus & belli gloria Mediolanēses antecellāt. Iis nouo ac ppe nutāti adhuc īperio: īpēsæ pcēdo cæder uideret: Hortabat ad id quoque eos illa maxīe res: q̄ intelligebāt Mediolanēses & ppter pecuniæ inopiam & intestinas inter eos domi dissēsiōes: & militiæ ītер duces æmulatiōes atq; discordias: neq; diutius belli eius īpēsā pferr neq; exercitū p autumni ēt tps simul ī castris cōtinet posse. Itaq; sūma celeritate magnū ex dalmatia sagittariosq; numerū accersūt: magnāq; ex germania pilulariosq; manū conducūt: pterea equos arma ūdiq; cōparat: ī castra militibus distribuēda submittet: & fossoq; numeroq; augere die noctuq; nō desistūt. brixiēsibus bergomēsibusq; insuper nō paruu armatorū hominū delectū imperāt nec quicq̄ q̄ et ad alēdū exercitū: et ad uincēdū ptinet arbitraret: ptermittūt: ac paucis post ītermissis diebus rursus fossā aggerēq;: quæ uti ostēdimus nostri deleuerāt: p silētia noctis tāta celeritate et altitudine instaurāt: ut facile p ucis defensoribus defendi posset. Quod ubi cognouit Frāciscus. haud eo ope pellere hostē posse ratus: aliā contra et ipse fossā atq; aggerē quadringētos circiter passus ab ea fossa. q̄ paulo ante īstituerat. faciēdā imperat. portā qua ī eā planiciē de qua supra dictū ē: erūpebat ppugnaculo adiecto muro artificio ædificādā designat. Turrim insuper municioni ipsi trabe n ui

humo fasce tabulatis quiq; excitãdã addit: q̃ tãtũ ĩ altitudinẽ erexit: ut cũc
ta fere uenetoꝝ castra uno exinde ꝓspectu detegerẽt. Interim equestria fere
quotidie ꝑlia p eos cãpos cõserebant: q ĩter bina castra ĩtercedebãt: Quæ &
si læuia singula uidebãt: grauis tamẽ ide equoꝝ strages: grauisq; militũ iac
tura hostibus in dies ĩferebat: faciebat n. Sphortianorũ peditũ alacritas exi
miaq; uirtus & pilulanoꝝ multitudo: quoꝝ ope eqtes dimicãdo maxĩe ute
bant: ut uenetoꝝ eqtatu sæpe repulso: eoꝝ p multi trãsfossis eqs in terrã ꝓ
lapsi aut caperẽt: aut pedibus ĩ castra reuerterẽt. Cæteꝝ munitiõe ea q̃ ostẽ
dimus p facta: tertiã deintegro fossã eodẽ fere ĩteruallo ab secũda distantẽ
ineunt: & sũma festinatiõe dies nocteq; cõstruũt. Huic ẽt hostilis e regione
structæ munitionis instar ante portas ꝓpugnaculũ adiungũt: moxq; pedita
tũ huc oẽm duces admouẽt: eqtatũq; inter primã & secũdã munitionẽ cõsi
dẽ iubẽt. Quas ob res ita faciũ est: ut ea ipsa de qua supra diximus: planici
es decẽ & octingẽtos passus omnino in latitudinẽ pateret: quæ & ab inferi
ore parte eodẽ nemore de quo mẽtionẽ fecimus: & a superioꝝ fossis qbus
dã uetustissimis quas tã nostræ q̃ hostiles munitiones attingebãt: claudebat
hic quanq̃ antea ĩuibus sæpe ꝑliis certabãt: crebrius tamẽ deinceps & ma
ioribus ĩterdũ copiis pugnãt utraq; acies cœpit. Nullus. n. præteribat dies:
quin ob castroꝝ ꝓpinqtatẽ aut equestre aut pedestre aliquod ꝑliũ iniretur
Siqua ab altero exercitas duce e castris cohors ad lacessendũ hostẽ educebat
pugna ab altero nõ detrectabat: & ob id dimicabãt utrinq; acriter ancipiti
ꝑlio. Nã ubi alter suã ĩclinare aciẽ uidebat ĩtegros cõfestim auxilio laborã
tibus submittebat: & cũ idẽ faceret aduersarius: præliũ persæpe maioꝝ mi
litũ numero quã ipsi duces uellent augebãt: & nũc hostes nunc nostri cedẽ
tes ita aliquãdo premebant: ut in ipsas ꝓpe munitões rep llerẽtur: atq; ex
aggeꝝ turribusq; ĩ hostes tæla cõiicerentur. ex quo maxĩa fiebat equorũ ce
des: & q peditatu quo nr̃i fere sp prævalebãt: ĩferior erat. Is maioꝝ incõmõ
afficiebat: deteriusq; hẽbat. Interdiu ãt: Nã hæc: quæ demõstrauimꝰ: uel ma
ne uel uesperi fieri solebãt: pedestris sæpe pugna lacessebatur: & ubi milites
pugna defessi erãt: inductis factis ad umbrã qetis cã cõsedebãt: & rursus pu
gna indicta iaculis hastis tæliq; eminus ꝰtendebãt. Quod & si uenetis lega
tis mĩme placebat: & hostilia ob id colloquia uetabãt: nõ desistebat tamẽ:
quin sæpissime depositis armis hostis hostẽ adiret: salutaret colloquereꝝq;
familiariter: Erãt q neminẽ ferme in uenetorũ castris militẽ esse dicerent:
q Frãciscũ Sphortiã uelut lumẽ & optimũ militiæ patrẽ a quoq̃ supari ꝓ
fligarique uellet ꝓ huiusmõi ꝑsertĩ rebꝰ publicis bellũ gerẽte: quæ cũ neq;
beneficiis: neq; amiciciæ memoria moueret: ꝓ ꝑmiis aut uerba: aut terga:
aut abeũdi ptãtẽ iis dare solẽt: quorũ opa & labore uicissent. & ad id demũ
diuturna ac frequẽs ĩter duos exercitus cõtẽtio deducta est: ut siqs cũ hoste
tælũ cõmutaꝝ optabat: ubi ĩ cãpũ ꝓdibat: mox esset suo satisfactũ desyde
rio: & siqs itẽ uel audacia uel inani quadã ostẽtatõe uirtutis: uel odio ex ho
stibus aliquẽ singulare ĩ certamẽ ĩfestis hastis peracutisq; cuspidibus ultro
ꝓuocabat extẽplo ĩueniretur q ei uenia a sũmo ĩpetrata duce: re alacriter
respõderet: animusq; ut plærisq; accidit: acceptis illatisq; uulneribꝰ utriq;
expleretur. Interim cum suas uterque exercitus munitiones cõficere sũma
festinatione contenderet: hostes quod magna operariorum copia: ut demõ
stratum est: abundabant: nostros ædificandi celeritate superabant Qua re:
iis quas instituerant: munitõibus pro uolũtate perductis aliam itẽ fossam
ab superiore parte: quæ ad Aquilonem spectabat: inire: cœperunt: qua etiã
propius Mediolanensiũ castris appropinquare possent. Sed nostris die noc
tuq; prohibentibus cœpto ab opere: quod non sine magna contentõne solo
equatũ est: desistẽt. Quo irrito conatu: munitiones: quas nouissime extruxe
rant multis uelut urbem bombardulis colubrinisq; quibus hostes longius
inde submoueant: communiunt quattuorque præterea intus molis magnæ
tormentis loco ædito dispositis intra mũitiones nr̃as quottidie lapides con
torquent: atq; iis rebus terrere milites: & ab ea parte castra nudare sũma ui

conāt. Ob id Frāciscus: ne munitiones destituerē: stationesq; militū offēde
ret: ita ꝓuidit. Aggerē quē initio cōtra hostiū castra īstituerat: multo maio
rē ī altitudinē q̄ antea esset oībus posthabitis opibus educēdū curat: eiq; mu
nitioni ꝑter cæteros q̄ singulis diebus singulisq; noctibus custodiēdæ eius
cā īperabāt: certū militū numerū ex oī exercitu delectū præsidio adiungit
Huic Moretū ob fidē & sollertiā ꝑficit: eius ꝑsidii stationes singulas reliqs:
quas ī ea castroꝝ regiōe milites firmauerāt: locis cōmutatis lōgoq; locoꝝ ī
teruallo abditis aggeꝝ pietibus ī lōgitudinē admoueri ꝓdensoq; ordīe dis
poni iubet. Dū sic sūmis utrīq; uiribus cōtēdit: multi ex nr̄is cadebāt: quo
rū ī numero Bernardinū urbeueteranū nō obscuro loco natū morietē Frā
ciscus uidit: quē cū ab adolescētia apud se multos ānos meruisset sagittari
is ꝑfecerat. At dū īfelix hostes nouissimā fossam effodere conātes, phibet in
aduersam frontē sagitta ictus paucis post diebꝰ uita excessit tulit sane eius
uiri desyderiū Frāciscus aggerrime: quē ob eius mite īgeniū egregiāq; in se
fidē unice diligebat: & nō tā ī rebus publicis illius opa q̄ cōicādis cōsiliis
cōsuetudine familiarissime utebat. Picininus ꝑterea minor cū se iter cōfer
tissimos hostes ualida eqtū manu stipatū iecisset: eiusq; illi fortiter īpetū
sustinuissent: ī latus grauiter hasta traiicit: quo uulnere cum de eius salute
plurimū dubitaret: Triuilliū lectica delatus ē. Sed plures tamē ex hostibus
pisse ī dies cōperiebat: adeo ut plæroscq; peditū ꝑfectos bis fere iisdē castris
milites renouare oportuerit. Inter cæteros aūt ꝑstātes Sphortianæ militiæ
uiros: quoꝝ nō pauus erat numerus: id de se Cornetanus quē supra noīaui
mus: ī his pliis expimētū ꝑstitit: ut magnā nō tam apud nr̄os: q̄ apud hostes
laudē sibi cōpauerit. Auxit nāq; illa res maxīe eius uiri famā. qđ cum ei ab
Frāciscō ꝓcipue īdulgeret: ut ꝑtermissis exercitus īstitutis ī certamē ꝓdiret
Is quotiēs equestri ꝑlio pugnabat: semp alacris manuq; ꝓmptus aderat & cū
aurata bouis cornua ī casside ꝓ christa ferēs. huc atq; illuc emicaret. prīos ī
ter pugnātes cōspiciebat: urgebat: cædebatq; hostes ita acriter: ut sæpe spec
tātes socii eius exēplo accēsis aīsenixius in pugnā cōcitarētur. Inter assiduas
duoꝝ potētissimoꝝ exercituū cōtētiones: & tot tātosq; tumultus & in tāta
belli sūma: quæ tota soli Frāciscō incūdebat: multa ēt ac uaria quotidie oc
curebāt: quæ nō mediocriter illius aīum exagitabāt: eiq; nō minus sollicitu
dinis q̄ hostes ipsi afferebāt. Erat in primis in Mediolanēsiū castris ob non
soluta diu militibus stipēdia grauis oīum fere rerū egestas: q̄bus rebus exer
citus in dies minui. Milites qđ bello gerēdo eorū erat ꝑtis lāguidius agere
ꝑfectorū iussis minus obtēpare: Carolus: uermius & uintimillianus ꝓcipuæ
quotidiani Frāciscū querelis: ut sibi suis copiis eius uolūtate castris excede
re liceret: obtūdere. æmulationes uero odia suspiciōes atq; dissensiōes: quæ
iā Mediolani ītер ciues & ī exercitu ītер duces uigere cōmemorauimus: ma
iorē ī mōm excreuerāt. In uenetorū āt castris contra sūma oīum rerū quæ
bello usui erāt hubertas: exercitus nō minus trāsfugis q̄ cōducto ac euocato
undiq; milite augeri. Oēs ꝓceptis audire. ducū sūma consensio. & q̄sq; sine
querela: quo rē laude dignā & Senatui ueneto gratā efficeret: magno studio
cōtēdere. Mittebāt ꝑterea a Mediolanēsibus crebræ ī castra ad Frāciscū le
gationes: Quarū aliæ admirari suā ciuitatē. & plurimū dolere dicebāt: qđ
cū tādiu tātus exercitus ad Carauagiū cōtediisset: nondū oppidū esset oppu
gnari coeptū. Aliæ itē nimiæ eū moræ accusātes īstabāt: ut cæteris poſtpo
sitis rebus ad obtinēdū id oppidū īcūberet: ꝓpterea qđ Mediolanēsis popu
lus sūma pecuniæ īopia ꝑssus haud multos dies tātos belli sūptus sustinere
poterat: neq; tāti ēt aderat frumētarii cōmeatus exercitui suppeditādi facul
tas. hēbāt ad id quoq; Mediolanēses picininos frēs subdola mēte icitatore:
q̄ demōstrare secreto legatis īnitebāt: nō bono Frāciscū erga Mediolanēses
esse aīo: qppe q̄ lōgo eos sūptu labefactari & bello diu īpeditos distineri stu
deret: quo facilius ī suā aliqū pōtatē redigeret. Nā si uoluisset: oppidū iā re
cepisset: sed opū simulatōe rē ex die ī diē ducēt cōari. Ad hæc FR: q̄ uelut
absurda & nullo tēpamēto dicta grauit eius aīmū offēdebāt: & patiētia satis

faciebat. facile Mediolanēses existimare posse eo tpre ex amicorū numero esse neminē q aut uincere q̄ ipse magis optet: aut uinci magis timeat: cum plus inde præmii se habiturū speret: & multo plus detrimēti accepturum prospiciat. Proinde longe eos errare qui secus uel suaderent uel crederēt q̄ id se conari conaturūq; sūmo studio: ut illud assequi: & hoc euitare possit. Nō uisum esse sibi tā finitimis hostibus prius carauagiū oppugnādū q̄ ualidis castra fossis aggeribusq; ubi munitione magis egeāt: circūualasset: seq; si ea fossorū copia: ut in tāta rei magnitudine oportuerat: utq; ipse assi due institerat: affuisset: qđ de muniendis castris īstituerat: cōfeciſſe: oppidū q; machinis aggredi coepisse: atq; ex ea re facile qui recte ītelligerēt: iudica re posse se atq; exercitū ea oīo culpa uacare: qua Mediolani iniq; dānabāt: qn dānates prius eodē crimine dānados. ostendebat deīde legatis: cū in ca stra aduenieb̄at & operū magnitudinē & hostiū uicinitatē: ducebatq; eos stu dio: ubi acies certare cōsueſcerēt. & eo usq; ut nō solū quæ utrinq; fiebant intueréf: sed & terga nōnūq̄ dare: & se post aggeres abdere sibi esset necesse Ex quo haud aliter fieri posse: quā Frāciscus de munitionibus statuisset: pa lam p̄dicabāt: multaq; p̄terea de grauī exercitus inopia deq; nulla seu pua ducū īter sese fide atq; in oīb̄s poene gerēdis rebus discordia cōmemora bat. Qui æ res & si pniciosæ erāt semp in castris: pniciosissimæ tamē eo ipso tpre tā ꝓpinqs hostibus iudicari poterāt: cū nō minorē sibi laborē atq; re bus p̄sentibus piculū q̄ hostes afferrēt. habere postremo Mediolanēses dice bat plures ī eorū castris duces & rebus gestis & belli usu claros: quorū ope ram atq; uirtutē siqs hæc pro iporū rep. maturius meliusq; agere confide ret: poterāt experiri: cui ne iuito qdē aīo se & īperādi q̄ ipse habeat potesta tē traditurū: & cūctis ī rebus ēt si diebus singulis pabulatoribus p̄sidio esse iusserit: obtēperaturū pollicebaf. Post quintū & trigesimū diē: quo eo uen tum ē: munitionibus ubiq; pfectis Frāciscus carauagiū tormētis quattuor cuniculisq; pluribus: qbus in fossam irrūpebaf: oppugnare sūma ui coepit Interim uenetis ducibus: ne id pereat oppidū: cōsilia quæq; excogitantibus Tiberthus brādolinus ex iis unus audax in primis & īgenio uersutus: cum oīa p̄ter cæteros pseuerareſ: ut aliquod īclusorū saluti remediū sua opera præstari possit: Gregariū se simulat militē & īcognita sordidaq; uestē per id nemoris iter facit: de quo supra sæpe mentione fecimus: & dum uias adi tusq; p siluā circūspicit: eo usq; puenit: ut nō lōge ab Mozanica abesset: ubi cū multos ex nr̄is pabulātes repperisset: duos uuarū manipulos facit: & ab utroq; fustis uertice pampinis pendentes humeris portās ignotus hostis no tos īter hostes uelut amicus uadit: & castrorū munitiones ingredif. At cum ad forū nouū appulisset: & haud p̄cul eius uici ædificia præter gressus ma gnifica Frāciſci tētoria frequēs Sphortianæ phalāgis stationēs & cāpos q ab ea parte erāt: ad oppidū usq; patere uidisset: depositā sarcinā: restituit: & per lustratis circūquaq; exploratis q; iis: quæ negotio cōducere uidebanf: reuer sus: legatis ac ducibus refert: īueniſſe uiā: qua facile nō obsessis mō pereun tibus succurrere: sed obsidētes sine periculo inuadere fugareq; possent: oc cultū liberūq; per siluā paluſtribus qbusdā locis trabe crateq; æquatis ad forū usq; nouū iter fore hostiles castrorū munitiones quæ intercederent ui stratorū facta hostibus ēt ignorātibus cum nullæ ea custodiæ fierēt: paulo mōmēto deleri: suisq; aditū cohortibus aperiri posse. Inter eū āt uicū & ca rauagiū nihil esse: qđ obstaret: prata primū æquosq; deinde cāpos militū tabernaculis tātūmō occupatos: eosq; lata ad oppidū uia diuisos ītercedere nā ea fossa de qua initio diximus: uepribus p̄spectū impedientibus nō aīaduer sa qđ nō uidisset p̄ uiso referebat. Quod cū intellexissent legati placuit mi rū in mōm eis & ducibus: qbus id cōsilii aperuerat: et spē ferēdi carauagi nis auxilii attulit nō mediocrē. Cæterū non multis interiectis diebus postea quā coeptum est oppugnari oppidum ita sunt ui tormentorū excisa ad so lū moenia ita fossa murorū ruīa repleta. ut dubitādū nō uideref. qn facile prio īpetu expugnari posset: Quare incredibilis poene timor hostiū mētes

occupat:& nõ minus pugnæ euẽtus Frãciſci aĩum quatit obſeſſi deſperata oĩ ſpe ſubſidii ne ĩ p̃dã ruant:ueneti duces ne amiſſo carauagio oĩs ĩpetus hoſtiũ ĩ ſe cõuertaſ:uæhemẽter timebãt.Ná ad id utroq; exercituũ pp ui cinitatẽ res deuenerat:eaq; oĩbus erat opinio:ut inde alter ſine alterius pni cie diſcedere nõ poſſet.Frãciſcus:ne ſi oppidũ expugnare cõtẽdat:cladẽ ipe ſibimet pariat:plurimũ uerebaſ.Quod & i cõicato ſæpe eadẽ de cã cõſilio ita exercitũ diuidebat:ut pars expugnationi ei:pars tuendis aduerſus hoſtẽ munitionibus intẽderet:ſtatuebatq; ẽt:miles q ſq; p̃dæ pticips fieret. ut ea ſpe fræti q defendẽdis caſtris deſtinati eſſent:liberiore cõſtantioreq; aĩo de mandatũ munus obirẽt:tamẽ cognita ĩperitæ multitudinis ĩprudẽtia & in ſatiabili ppe militũ cupiditate qđ nõ multis ante diebus apud Caſale ma ius aptiſſime cognouerat:expugnationẽ tẽtare nõ audebat.Dubitabat.n.ne capto oppido plaroq; de præda eos ĩter milites rumore:q munitiõibus pre ſidio ſtarẽt:neglecto lucri cupiditate oĩum ĩpio ab his loca ſibi cõmiſſa in hoſtiũ faucibus deferta relinquerẽtur.proinde placere ſibi magis uel metu obſeſſos uel obſidione:cũ haud diu ſe ſuſtinere poſſe arbitraret:ad dedi tõ nem cogere q armis uincere dicebat.Sed unũ illud maxime eũ uexabat: qđ uidere uidebaſ:ſi oppidi expugnationẽ diutius remoret:ſe & ab Mediolanẽ ſibus & ab militũ uulgo nõ tã ignauiæ q̃ pfidiæ ĩſimulatũ iri.At dũ has ĩ ter cogitationes difficultateſq; uerſaſ:affuit ei ex ĩſperato fortuna. Ná qđ ſũmope appetebat:id ei attulit grauis & incognita incluſorũ condicio :pp terea qđ Campanus:ubi ſe ĩ extremo ſuæ ſuorũq; ſalutis piculo uidet .miſ ſis ad Franciſcũ poſtulatis:de oppidi deditione agere coepit:Interea ueneto rũ legati militũq; duces in eã rerũ difficultatẽ redactũ eſſe carauagium cer tiores facti:ut ppedié in hoſtiũ manũ eſſet deuẽturũ:niſi q̃primũ ab uene tis ſubſidiũ afferret:Inter cõciliũ de ferenda obſeſſis ope.Quãobré cũ i lõ ga cõſultatione uariæ ac diuerſæ cõſultatiũ ſententiæ in mediũ relatæ eſ ſent:cõi cõſilio decretũ é:ut qđ q ſq; ſentiret lr̃is Venetias ad ſenatũ pſcri beret:memoriæ mãdaretur:ſenatus de cuiuſq; opinione edoctus:qd gerẽdũ foret:ipſe decerneret.Itaq; oĩum primus Michael attendulus : q ut oſtendi mus:uniuerſo exercitu ĩperator præerat:huiuſmodi uerba fecit.Videſ mi hi ſane optimũ factu:ut hinc Martinengũ uerſus recedamus . Vbi inter op pidũ:qđ nõ ide octo amplius paſſuũ millibus aberat & foſſam quæ ei oppi do munimẽto erat:caſtris poſitis tã diu manẽdũ ſit: donec carauaginæ ob ſidionis exitus uideaſ:qđ ſi oppidũ diripiaſ:ita.n iuſſus erat ab ueneris:cã panus:ut nõ prius id dederet oppidũ quã futurũ ĩtelligeret: ut ab hoſtibo uerteret ĩ p̃dã ad nõ mediocrẽ accederet mediolanẽſis exercitus pturbatio nẽ.Ná p̃dæ gr̃ais cũ diuerſo genere militibus diuerſiſq; aĩs cõſtet:i eã eſſet facile diſſenſionẽ iturus:ut nũq amplius una futuri eſſent . Nos uero inte gris uiribus ĩſtructi & ad pugna parati facile oĩa p uolũtate ſumus conſe quuturi.Deinde LudouicusMarchio mãtuanus q cæteris dignitate p̃ſtabat ita ſcriptis cõſuluit.Quãtũ mea fert opinio:ea uia:qua ſunt hoſtiũ caſtra : nullo pacto poſſumus carauagio auxiliũ ferre:Via ẽt:qua itur Triuillium : q̃tũ oculis daſ perſpicere:cũ nulla nobis ea ex parte ſit regionis cognitio : eſt admodũ periculoſa:tũ qa opus é iter facere ĩter eas hoſtiũ munitiones quæ ĩter Triuillũ & Briuianũ ſunt cõſtitutæ:tũ ẽt qđ iter ipſum tanta é longitudĩe:ut cũ ab nr̃is ordinibus ad eã partem deſcenſũ eſſet:cogeremur caſtra hæc deſerere:quæ hoſtis poſſet p uolũtate ab multis lateribus inua dere:ex quo fieret:ut uenetæ rei ſalus maximũ ĩ diſcrime adduceret:quod Mediolanẽſibus potius eſſet relinquendũ:quoq; dicio & noua eſt : & maiẽ ſibipſi cõſentiens.Accedit ad hæc:qđ inter Mediolanẽſes & comitẽ Fraſ ciſ cũ nulla fides eſt nec inter ipſos exercitus duces ulla concordia.& rei pecu niariæ penuria maxima.Cõtra uero ſenatus nr̃ omni ex parte & antiqtate et opibus et aĩorũ cõſenſu q̃optime eſt conſtitutus.cui et impator ipſe Mi chael et cæteri duces militeſque omnes non minus libenter parent. q ipſi inter ſeie ad rẽ gerẽdã oĩ ex parte cõſentiunt:Præterea ſi hoſtes carauagio

ét potiãť. Nõ tamẽ tãtũ uenetorũ ĩperiũ é ob rẽ nõ multi faciẽdã tãmagno diſcrimini obiiciendũ: quãdoqdé ob eas: quas cõmemorauimus difficultates: cõſentaneũ é: hoſtiles copias una diutius eſſe nõ poſſe. Itaq; pro meo iudicio caſtra mouẽda ſunt Mozanicã uerſus: qđ qdẽ oppidũ: ſi priusq̃ hoſtes ſenſerint: a nobis occupeť: non mediocré rebus nr̃is afferet utilitatẽ. Quæ aũt cauſæ in id cõſilii me adducãt: hæ ſunt. tũ qđ ubi Frãciſcus id ſenſerit operã dabit: ut reliquas ex ea pte munitiones faciat. id qđ eſſet in cã: ut Carauagii expugnatio diutius tardareť: nobiſq; tp̃us eſſet ad reſiſtẽdũ. Secundo aũt loco: uerebiť hoſtis: ne ad cremã copias traducamus: q̃ ſi munire uoluerit: ac firmã Mediolanẽſibus reddere: opus erit. ut magnũ eorũ numerũ quos ſuſpectos habent: ex eo oppido eiiciãt ſupra homines mille: qui nũc p illis ſunt. Id aũt ueriſimillimũ eſt: tantã uim præ ſe ferre: ut Frãciſcus aliud ſit cõſiliũ initurus q̃ expugnationẽ carauagii. demũ uero: ſi carauagiũ ét ipſum uenerit in hoſtiũ poteſtatẽ: nõ tãti ea res ducẽda é: quanti exercitus nr̃i incolumitatis: qui ſine maximo piculo hoc in loco manũ cũ hoſtibus cõſerere nunq̃ poſſit. Bartholomæus aũt collio ĩ hũc modũ ſuã dixit ſẽtentiã: Nihil nobis eſſe magis hoc tp̃re ſtudendũ quã ſaluté ueneti exercitus quãdo Mediolanenſiũ ductores nõ magis ĩter ſeſe q̃ canes & feles cõueniãt nec fieri ullo pacto poſſe. ut eor̃ copiæ menſem una eſſe poſſint: præſertim cũ inter cætera incõmoda ac difficultates ea quoq; nõ minor habenda eſt: qđ ſingulis diebus ſinguli panes ab Mediolanẽſibus ĩter milites ſingillatĩ diſtribuãtur. Nicolaus dein Guerrerius huiuſmodi p ſcripta conſilium dedit. Caſtra cũ uniuerſo exercitu eſſe ad Triuilliũ mouẽda. Idq; tũ auctoritatis tũ ét ſecuritatis gr̃a: caſtra moetandũq; eſſe intra Triuilliũ & Brinianũ. qđ ſi fieret: foret & obſeſſis adiumẽto: & hoſtili exercitui: ne aut res frumẽtaria: aut cõmeatus ullus ab Mediolanenſibus adueheret: ĩpedimento non puo. Poſtremo Gentilis leoniſſanus. Roberthus bodiẽſis. Tiberthus brandolinus. Cæſar Martinengus Guido Rango: Carolus fortebracius bracii perufini filius. Iacobus Gotholanus una cũ chriſtophoro Tholẽtinati: qđ eſſent p̃ter cæteros maxime ſtudioſi uenetæ dignitatis a diuo Marco euangeliſta Marciani appellati: una eadẽq; ſentẽtia uoluerũt: ut Tiberthus qd octo duces ipſi ſentirent ſolus exponeret: q & plyxa & ornata or̃one ſuadebat: ut carauagio auxiliũ ferreť: eiuſq; ſaluti uel ob eã potiſſimũ rẽ cõſuleret: ne urbs laudis ob carauagii captiuitatẽ ĩ deſpationẽ adducta ſeſe hoſtibus traderet: qđ eſſet uenetæ reip. nõ mediocri dedecori atq; detrimento. Addiditq; id auxilii facilimũ fore: cũ haberẽt iter & excogitatũ & tutũ nõ ſolũ ad ĩuadenda hoſtiũ caſtra: ſed ad exercitũ ipſum penitus delendũ. Quæ q dem oĩum ſentẽtiæ: cũ a uenetis legatis: q duo erãt ĩ exercitu hermolao donato magno aĩo uiro & Gerardo dandulo ad ſenatũ miſſæ eſſent: ea ſola é approbata: quæ ab octo iis Marcianis dicta eſſet. Itaq; poteſtas legatis cõceſſa eſt: ut eã exequereť: tẽpuſq; ac modũ deligerẽt: quẽ iidẽ octo q̃bus cum ueneti legati tãq̃ eorũ ſenatui fidelioribus priuata conſilia habebãt: daturi eſſent. Quo circa diẽ tp̃usq; ad inuadẽdos hoſtes ignorãtibus cæteris ĩter ſe conſtituũt: ad ſeptimũ decimũ kalendas Octobres factoq; p ſiluã & paluſtria loca: quæ Tiberthus ut ſupradiximus: præiderat: ſecreto celeriterq; itinere armari exercitũ legati iubent. Collionẽ cũ peditatus eq̃tatuſq; parte: cui qd facturi eſſent: oſtẽderãt munitionibus p̃ſidio eſſe mãdant: eo ĩperio ut ĩde crebris torm̃etorũ ictibus hoſtilia caſtra turbare. pugnaq; pedeſtri: qua certari ſolitũ erat: laceſſere nõ deſineret. Deĩde re cũ Michaele Ludouico & ductoribus reliquis: quos adhuc id latuerat cõſilii cõicata: copias oẽs p̃ter eas: quas cũ Collione reliquerãt. paulo ante meredié quæ prãdii erat hora caſtris educũt. & p ſtratũ iter ĩſtructa acie collatiſq; ſignis Leoniſſano & Robertho & Tiberto ducibus atq; moderatoribus ire cõtendũt. De hoc re pẽtino hoſtiũ motu cũ fieret crebris Moreti nũciis FR. certior. mittit Corradũ fr̃em. & Roberthũ ſororis filiũ cũ turmis quattuor & toto peditatu ut M. O. adiũcti mũitẽtibus p̃ſidio ſit. Iubetq; p̃terea bracciãos q nõ p cul ab. M.

ipſo tẽdebãt in armis eſſe:& reliquos p caſtra equites ephippiatos penes ſe habere equos:& excepto thorace:cætera induere arma:& ſtationibus nõ diſcedere:quo primo dicto ĩ acie p̃ſto eſſe poſſint. At dũ multo iã die ĩter diſcumbendũ de Campani poſtulatis agit:deſtinatq; Cicchũ Simonetã: cui ſe creta ſua maxime credebat:reſq; grandes conficiẽdas madabat:q cũ eo tranſigeret:ut oppido eq ſq; omnibus quos poſteaq̃ eo uenerat:ĩtercepiſſet: relictis:poſtero die cæteris ſuis ſuoꝝq; rebus incolumibus:ei ad ſuos liceret abire:ab exploratoribus duobus:q haud multo tp̃ris ſpatio ad eũ diuiſim uenerant:cognoſcit:hoſtẽ totis caſtris Mozanicã uerſus ꝓperare. His nũciis credita re:mittit ſtatim q eos reuocet q in eãdẽ ptẽ pabulatũ ierãt: & Donatus Mediolanẽſis q quorſum hoſtes tẽdãt:cognoſcat. nunciiſq; celeriter edoceat. Interim cõtẽdebaſ ĩter nõnullos ex iis:q aderãt:ducibus:quo cõſilio ducti hoſtes merediana iã hora mouerẽt. Nã alii non expectata Caraua gii deditione eos fugere. Alii Mozanicã uel oppugnatũ: uel circũſeſſum ꝓficiſci arbitrabãtur. Frãciſcus aũt longe ſecus ſentiẽs. neutrũ ſe credere: dicebat:cũ & copiarũ parte caſtris p̃ſidio & ĩmotas ſuis locis ſtationes reliquiſſent. his dictis armari exercitũ:atq; ĩ acie ſiſtere ĩperat. Ipſe equum ĩermis aſcẽdit:& dũ cũ paucis forũ nouũ uerſus eqtat:ecce admiſſo equo fit ei donatus obuiam & anhælãs:quo pgis ĩqt:Impator:hoſtes totis adſunt uiribꝫ iãq; peditatus totã hãc cõpleuit uiã:prouolauerũt. n. p ſyluã:& ad munitõnes ubi uentũ ẽ:nullis neq; p̃ſidiis neq; cuſtodibus reptis:qđ nullæ ibi ſierent ꝓpter locorũ difficultates cuſtodiæ:quãdoqdẽ ab ea pte nulla ſubeſſet de hoſtibus ſuſpicio:magna celeritate ad ſolũ ĩgentẽ æquarũt aggere:uiaq; patefacta:& peditatu p̃miſſo:uici ædificia haſtis ſubmiſſis occuparũt Quibus auditis illico Frãciſcus conuerſo equo celeri curſu caſtra petit: ĩ quoſ cũq; ĩcidit:iubet:armis inſtruaſ:& ad repagula uelociter cõtẽdãt:ne hoſtes patefacto aditu ob paucitatẽ repugnãtiũ caſtra ĩuadãt:miſſiſq; hac illac frequenter p militũ ſtationes nũciis oẽs iidẽ facere. picinino ãt:q ĩ armis: ſed procul erat:quattuor ex ſuis ad ſe cohortibus celeriter accerſitis cũ reliqs ne loco diſcedat:idẽ Corrado Robertho Moretoq; mãdat præ cæteris: qui ꝓximi erãt:ſumptis armis nullo ĩ cohortẽ coeundi ordine ſeruato:eo accurrant:eodẽ Alexandrũ Sphortiã fratrẽ ingenti aĩo uirũ & rei militaris ſcientiſſimũ:q paucis ante diebus piſauro ad eũ uenerat. Carolũ Gonzagã Mannũ barrilẽ & flaſchũ Giraſiũ:q pontẽ aditũq; uiribus obnixe ſeruẽt: ne eo occupato ĩ caſtra irrumpaſ:mittit. Quare dũ minutatim eqtes:nã nulli tũ forte ibi pedites erãt:ut ſors tulerat:eo loci ſe cõferũt:Ingẽs hoſtiũ globus armis ſole repcuſſis miro ſplendore nitẽtibus e uico ĩ eã planiciẽ ꝓdit:quæ ĩter uicũ ipſum & foſſam de qua munitionũ initio mentionẽ fecimus:quã q; Tiberthũ minus ꝓuidiſſe paulo ante diximus:interiacebat:tãta ui tãtoq; ĩpetu & clamore:ut illis æquo loco minime reſiſti poſſet. Nam q repagula tráſierãt Alexander Karolus & alii admõm pauci:cũ hoſtiũ multitudinem ſuſtinere nõ poſſent:repulſi terga dare cogũſ tanto cũ labore atq; periculo:ut uix ſe intra munitiones recipere potuerint. Ex his Carolus enſis cuſpide circa oculũ uulneratus:ubi ĩ ſũmo oĩum ſalutem diſcrimine poſitã uidet:ſuã & ipſe in fuga ſalutẽ ponit. Itaq; ĩualitudinis cã ob acceptũ uulnus qđ leue erat:diſceſſum ſimulat:moxq; cũ paucis ex ſuis p media caſtra citato equo iter faciens non prius reſtitit:quam Mediolanũ peruenit: ciuitatiq; aut profligatum eorum exercitũ:aut quin profligaretur:euadere nõ poſſe renunciauit. Idem iis dixerat omnibus:qui ei ad urbem properanti obuii fuerãt. Mannus humi proſtratus multitudineq; obrutus capitur:& dum p agmen cuius poſtremus ordo anterioribus non ꝓgredientibus haud ꝓcul caſtrorũ munitionibus receſſerat:ad leoniſſani tabernaculũ cuius erat captiuus:ꝓducitur:ab ſingulis illudebaſ turmis cui & Michaelẽ primũ & deĩ de Ludouicũ:tui ſunt hodie uicti fuſiq; Manne dixiſſe. Illum uero magno aĩo magnaq; uoce reſpõdiſſe ferũt:qn uos potius:q ꝓpe q eũ ĩ locum ducti eſtis:unde niſi diminuto capite:qđ cito ĩtelligetis:abire non liceat. pugna

batur igitur ad repagula fossamq; castrorū: quæ nec profunda erat nec lata, utrinq; acerrime. operiebat nros ingens uelut grādo tēlorū uis e labro fossæ cōiecta eques eqtē infestis hastis aditu submouere initebat. hostes defensoribus aditū nudare: & ferro uiā aperire magno studio magnoq; īpetu cōtendebāt. Nostri cōtra inter sese cōglobati ne trāseāt: neue spacii quicq; in ponte occupēt: sūma ui ptinaciter repugnabāt: nec ab ictibus ullis corpus excutiebant: nec ulla fero es uulnera subire recusabāt. Sauciis plio discedē tibus integri extēplo succedebāt. Nemo erat q nō aptissimæ pspiceret: si is destitueretur aditus euestigio irrūpētibus hostibus castra simul cū milite p dæ ubiq; fore. Inter cæteros eo loco strenue pugnātes flaschus & campanus quidā ruffetus noīe semp īgēti aīo sūmaq; cōstātia aduersus hostē in frōte medii psistebant: & singulare ui rtutis opera edebāt. Inter hæc Mathæus cāpanus: ubi ad arma cōclamari: & tumultuarie oīa in castris agi: & suos ad Forū nouū aduenisse: & nō longe ab stationibus hostiū abesse uidet. Cicchū q ī uestibulo erat portæ oppidi: & hosti datas lras q; mādatas cōdiciones: signo: quo Frāciscus utebat: obsignare firmareq; parabat: lubet īde mox abire: seq; futuræ calamitatis nescius ad erūpēdū accingit. At in tāto hostiū īpetu rerūq; nouitate q̄ multa Frāciscō erāt uno eodēq; tpre agenda milites alii accendi: alii ad tuēda repagula cohortādi: acies īstruenda: inclusorū eruptioni puidēdū: si quē hostes in fossa reperiāt aditū: ne trāseāt: prohibēdum. Quarū rerū maiorē ptē & tpris angustia: & inopinata hostiū p eū locum īuasio īpediebāt. Itaq; īter tot difficultates magnitudo piculi fecit: ut cū ante tentoriū armis īdueret: uix thorace indutus: sic: ut erat sine brachialibus: sine fæmoralibus: cōfestim equo arrepto ingenti spiritu magnoq; corporis robore ī eū locū aduolaret: ubi fortiter ad repagula pugnabat: quo ubi uenit: dimicātes hortat ad īpetū hostiū sustinēdū: donec socii aduenissent: q; cito adessent: ne aditū desererēt: neue īde se repelli sinerēt: ī quorū uirtute oīs oīum spes salutis sita esset: Nā si fossam hostes traiiciāt: nulla sibi amplius neq; resistēdi uspiā: neq; euadēdi quoq; spes reliqua foret. Deinde dū hostes p fossæ labrū ad dexterā effundūt: ipseq; e regione contendit: agnouit cōis īter cōfertissimā hostiū aciē Roberthū bodiēsem armis equoq; supbū atq; iactabūdū: & aditū pter cæteros ī fossam quærētē: q; cū dixisset: o Comes Frāciscē nō sine feruēti aqua hodie hinc es discessurus: clara eī uoce & ipse respōdit. eo in loco es Roberthe: unde: nisi facta tibi cū caupōepularū supputatione: nō es abiturus & pgrediēs duas uidit cohortes ad se citato cursu ueniētes: quarū alteri Marianus calaber & Turcus susiculanus Alteri blasius Serranus perant: uiri fortes & longo rei militaris usu periti. horū aduētu Frāciscus nō parua ē cura leuatus creuitq; ei: atq; elata est in aīo uirtus mirū qdē ī modū. pfecti uiso duce alacriter o īperator īquiunt bono lætoq; sis aīo: hos hodie supabimus hostes q̄bus ipse ait: nō militibus ducē: sed duci milites cōfirmādos esse. Seqmini me: & qđ uobis dixero: facite. Cūq; eos ad aliū quēdā eiusdē fossæ aditū q; erat ad dexterā pduxisset cuius hostes erāt ignari: iussit in eos: q; e regione non longe aberāt: strenuo atq; ingēti aīo īpetū faceret: iussit ēt uni ex iis: quos penes se hēbat: ut iidē cæteris militibus: q; minutatim adueniebāt: īperaret. Illi igit in eā equitū alā: quæ erat ad dexterā fortiter facto īpetu eos pedē referī coegerī. Quo factū ē: ut multo magis q̄ antea īter sese cōferti hostes minus apti esset ad pugnā. & cū p idē tēpus nostri undiq; non mediocri numero ad repagula adsistēbant: erāt āt hostes ad sinistrā militi nostro: pontē trāsilierunt. atq; hostē non breui spatio repulerūt. & ita duobus ī locis fortissime pugnabat. Cūmq; Frāciscus eadē qua uenerat: ad repagula reuerteret: quo īde hostes auerteret: uidit īter eqtādū īter se confligi hostiū hastas: quæ conferti ī se redactæ nemoris īstar uidebāt: & īter sese magna concussione turbari: q; tātus hostiū numerus loco admodū angusto coactus eēt: ut se explicare nullo pacto posset. Quod nullā ob aliā rē fieri animaduertit: q̄ ex aīorū īconstantia ac metu: & confestī hostes superatos uictosq; esse inqt. Deinde ubi ad

repagula uentū est:ut ordines fossa p pōtē superata ī hostilē aciē īpetū facerent:iussit.Qua re cū ii uiderent a duobus lateribus se urgeri ac maiorē in uadentiū globū ét atq; ét increbrescere:nec licere sibi ullo pacto procedeř. qđ usq; adeo loco breuissimo inter sese cōferti essent: sūmo terrore pculsi atq; exanimati terga repéte uertunt:fundūtur:fugāturq; præcipites adeo: ut fugientiū pecudū īstar uiderentř:quos nostri magis magisq; urgētes pro libidine capiebāt repugnāte nemine:& antea quā puenire fugiēdo potuerīt ad ea muniméta:quæ ut supra ostēdimus:solo æquarāt: quo sibi ad īuadē dū expeditius foret iter:maior ex pte prostrati captiq; sunt.Cū ea loca & angusta admodū eēnt:cōglobatiq; ipsi fugerēt nūero pingenti:ex quo alteris alteri erāt īpediméto.Quibus in locis qđ reliquū erat ex tāta acie ita ī captiuitaté é actū:ut ex iis q uersus foꝛ nouū fugā arripuissent:uix quāpaucissimi euaserint.Inter eos āt capti sunt Gētilis leonis sanus.Roberthus bodiensis:q ábo equis descenderāt:armaq; exuerant:quo eis expeditior fuga eēt Qui qdem ubi ad Franciscū cōfestī perducti sūt:eos īperator collachrymātes præ dolore in tutus humanissimis uerbis cōsolatus est. & ut bono eēnt aīo hortatus spem iniiciens:fore:ut in eos clæmentia & mansuetudine sua uteřet.Cūq; assidue aduentarēt peditū ordines:qui cū Moreto erant apud castellū ut antea diximus:sistit īperator in ipso mūitōnū limine suū signa uno cōfertissimo stipata militū ordine.Iussitq; & Alexandro & Guilielmo ut curā & monitionū & signorū gererēt:ne scilicet procederēt lōgius: quo illi hostiū ordines quot quot integri adhuc essent:si forte resumptis uiribo nostros cœpissent urgere:ne iis liceret p eundē locū rursus in castra īpetū facere ceptāq; interturbare uictoriā.& quoniā plāe aīaduertebat: hostilem aciē superatā ac uictā:alta uoce pmisit oībus:ut hostes insequerentř: captiuosq; facerent:ita ut faciebāt rei militaris uel nullo seruato ordine: quem nec antea seruař licuerat.Iussis tamē Lodouico uermio. Christophoro Taurello.& dulcio Anguillariano:ut ipsi ét subsequerētur:& neqd nostri temere agerent:prouiderēt.Post hæc āt citato equo eo fertur: ubi Frāciscus picininus pro castelli præsidio aduersus hostiū castra stabat. Tum picininus:q secūdis rebus præ animi liuoř subtristis erat:ait. O comes Frāciscē non ne ego tibi hodie moré gessi Nōne ordines illi mei tēpestiue tibi affuereř:certe: hilari uultu respōdit Frāciscus:adiecitq;:hostes ab fori noui lateř & uicti & capti sunt.Quař sine ulla cunctatiōe nobis eundū est:ut hāc quoq; reliquā aciem uictoriæ pinde atq; extremā manū addamus: q uæ ab hoc lateř relicta ē hostiliū castroꝛ p̄sidio:ita ut neqd reliqui hodie ueneto sit īperio.Cui picininus respōdit:Satis mihi hodie superq; uideř gestū: quař meo iudicio quiescēdū potius est.Minime īquit Frāciscus. Nō.n satis é uicisse:ni victoria utamur.Quare seqmini me oēs.Itaq; ad castelli p̄sidiū relicto picinino cæteri eū oēs secuti sunt Corrado ac Robertho iussis ut q̄primū hostes īuaderēt:q parati ī acie alii extra:alii ītra munitiōes nostros expectabāt. his āt īuadētibus hostes:q erāt extra munitōes sese prīo ītra repagula receperě. dē in aduersus nostros tāto īpetu īcubuerūt: ut eos nō paruo spatio munitiōibus submouerint.Tum Frāciscus his sistere iussis:īperat rursus Corrado & Robertho: ut ī hostes cū suis ordinibus fortius irruant:hortatus ét bracianos:ut eos quoq; uæhemētius īsequerēř. Quod faciētibus nostris hostes ad repagula usq; uertunt ī fugā.At illi rursus receptis animis agunt ī nostros coguntq; terga dař.Quod ubi animaduertit Frāciscus:nō potuit nō aliquā tulū aīo cōmoueri ī bracianos:eosq; ignauiæ accusař: quos huiusmodi culpæ auctores animaduerteret quādoquidē ipsi semp fugæ primi initiū faceret.Quare facto itex ī hostes uæhementioř īpetu: eos ītra repagula usq; fusos fugatosq; abegerūt:ubi cū se clausos munitosq; cōtinerēt: uideretq; Frāciscus haud facile factu fore:ut pp difficultaté munitionū & īgenté peditū manū q fossā tuerentř:repagulis potiřet.ut erat uir oī ī re prudēs: & rei bellicæ scientissimus alta uoce īqt Quid agitis cōmilitones? Nū scitis hostem ex altero lateř & p̄stratū esse & uictū; nostrosq; castris potitos ītra ten o

toria iã late uersari:& ipedimẽta oĩa ac tãtas hostiũ opes certatim diripere. Agite igit. Agite: fortius urgete: fundite. Vincite hostilẽ ignauiã. In castra ẽt ipsi irruite: ne soli uos sitis tãtæ p̃de & tãtarũ opũ expertes. Quibus dictis mirabile uisu fuit: quãta cũ animoꝝ tũ fiducia tum alacritate noster pedi tatus sese ĩ fossã hostilẽ iniecerit: cõfestimq; aggẽ supato strenuo saltu in tra hostiũ castra irrupit: desiectoq; aggẽ una cũ portaꝝ ualuis ac ꝑstratis repagulis nr̃o eq̃tatu iter patefecerit: hostes fuga saluẽ petũt. Collio q̃: ut diximus: illis ordinibus p̃erat: rebus despatis atq; p̃ditis: cũ minime eẽt re pugnare ausus: occultioꝝ quodã calle ei soli & cognito & p̃uiso fuga celeri Bergomũ petit: relictis oĩbus & rebus & sociis. Quid multis é opus? Nostri milites castroꝝ rerũq; potiti tãtã hostiũ manũ captiuã fecerũt: quãtã uolu erunt: cũ ita essẽt illi oẽs exanimati: ut ne minimũ qdẽ repugnaꝛ auderent Offenderũt ãt Mãnũ barilẽ ex captiuo & seruo: ut antea dixĩus: & liberum factũ: & opulẽtũ. Cũ ĩtra id tẽtoriũ nõ solũ quæ Gẽtilis fuerãt bona: sed qc quid ẽt p̃tiosius apud alios multos & ductores & milites eo custodiæ gratia conuectũ esset: cũ sperarent rerũ illarũ domini fore: ut Mannus ex iis rebus sese in dominos liberalissimũ redderet: Ex altero ãt castroꝝ lateꝛ Michael & Ludouicus Mantuanus quãuis ipsi fussi quoq; fugatiq; essent: cõstiterãt tamẽ in uiã cũ non mediocri suorũ militũ manu: erantq; militi nostro ipe dimẽto: quo minus expedite fugientes in sequerenꝛ. Sed cũ a nostro pedita tu: q ex utroq; lateꝛ in loca illa paludosa & arboribus consita magna ui la cesserenꝛ: tãdem nostris a frõte eq̃tibus audẽtius inuadẽtibus incũbentibuꝰ q̃: Illi p multis equis a peditibus: quos diximus: interẽptis: coacti sunt post desperatã saluẽ fœdissimæ fugæ se cõmitteꝛ. Inter fugiendũ ãt post terga relicto ingẽti militũ numero: q quo ipsi tutius euaderent: nostris essent ipe dimẽto: incidunt in hermolaum donatũ: quẽ hortati sunt: ut se ẽt fugiens sequereꝛ: ne caperetur ab hostibus: q̃bus ille respõdit: id minime facturum sese: qn malle una cũ signis diui Marci captũ iri: quã turpiter saluũ fieri. Scire. n. sese quæ esset passurus apud Senatũ suũ: si secus faceret & ita: ut decreuerat: una cũ uenetorũ signis & captus ẽ & ad Frãciscũ deductus. Idẽ de altero legato Gerardo dandulo accidisset: nisi relicto equo pedibus salu tẽ quæsiuisset: q̃ppe q a Frãciscο sibi metueret plurimũ: nõ solũ qđ in pla centina oppugnatõe ei ictu bõbardæ: quo equus trãsfossus ẽ: molitus necẽ esset sed ẽt q a cũ superiore tpe Cremonæ fuisset: eo missus a uenetis: quo urbẽ illã aduersus philippũ tutareꝛ: insidias tetenderat: & ut a Frãciscο ad uenetos deficeret uti demonstratũ est: nihil omiserat. Nec tamen effugit oĩ no: qn̄ inter fugiendũ non lõge a crema oppido capereꝛ a bracianis. Castra igitur hostiũ sunt oĩ ex parte in nr̃oꝝ potestatẽ acta direpta Milites alii in castris alii fugiẽtes ab ĩsequẽtibus nostris capti q̃pauciss̃imi incolumes au fugere & hi qdem maiore ex pte inermes: ac pœne nudi: equis prope oĩbus amissis. In his uero insignes militũ ductores capti sũt cũ alii mul ti. tũ Gui do Rhango & Iacobus Gotholanus. In ipsis aũt hostilibus castris bõbardæ ingenti magnitudine sunt reperte nũero sex. & aliquãto mĩores ad trigita. Quaꝝ assiduis ictibus nostri milites uel ĩ castris ipsis agitabãt: lædebãtq; ad ĩteritum usq; plaustrorũ aũt carrorũq; incredibilis numerus. Vini rei que frumẽtariæ & aliarũ huiusmodi rerũ copia maxima: ut nihil oĩno de esse uideretꝛ nõ mõ ad uictũ cultũq; humanũ sed ne ad delicias qdẽ. Auri uero argẽtiq; & p̃ciosissimæ supellectilis tãta uis: ut incredibile dictu sit. Quid multis? Nemo oĩo ex nr̃is militibus est ĩuentus ad ipsos usq; calones & lixas q ex hostili p̃da nõ redditus fuerit opulẽtus: Cũ tanta autẽ & tam inaudita reꝝ oĩum p̃da ad uesperã nostri ĩ castra redeũt nõ minus honusti oẽs q̃ læti: & ita sane hostiũ spoliis atq; opibus onerati: ut icedeꝛ uix possẽt. Erãt oĩa & carminũ & ludoꝝ: ut ĩ huiusmodi rebus secũdissimis fieri solet usq; adeo plena ut præ nimia lætitia animi relaxati uix compotes sui essẽt. At Frãciscus maiora quædã animo uersãs dispositis excubiis ac procubito ribus nõ secus ac si hostis integer esset: ut prudentis imperatoris est: diem

opperitur:quo cū primū illuxerit:oppidū prīo ui potiāt.dein ad brixiam exercitū agat.Sed nulla ui nullo īpetu opꝰ fuit.Nā simul cū duce ultro se se ei oppidani dediderūt.Præerat præsidio : ut demonstratū ē:Matheus cā panus:Is captiuus & actus cū suis oībus & militibus & rebꝰ nō parui pretii: quas oēs inter eos Franciscus distribuit:q oppidū:ne q intus erant: ī castra aduersus nostros erūperēt:obsederāt.nec hostilis prædæ pticipes eē potue rāt.Reliqs peditibus armis spoliatis missisqꝫ factis:Matheus solus seruatus est.Numerus āt tā peditū quā equitū:q in utroqꝫ exercitu fuere huiusmōi est repertus.In nostris castris pedites ad tria millia:equites ad duodecī mil lia fuisse exploratissimū ē.In hostiū exercitu pedites ad qnqꝫ millia:equites ad duodecī millia & quingētos:ex qbus oībus pedites ad unū usqꝫ & capti & spoliati:Ex equitibus uix qngēti ac mille fugere:quorū equi præ nimio labore ac cursu magna ex pte interiere.Qui uero equites in captiuitatē uenere:hi armis oēs equisqꝫ nudati īperatoris iussu dimissi sūt. Paucis admodū utrinqꝫ desyderatis.Existimauit.n.Franciscus nō esse rē tutā:ut tāta hostiū multitudo inter nostros:q minore essent nūero: uersarent: neqꝫ ēt tot hominū millibus unū in locū coactis cōmeatus suppetebat.Itaqꝫ illis oībus abire iussis:soli ductores ipsi ac legati retēti sunt.Iacobus Gotholanus:qui sese dediderat Guilielmo Montisferratēsi:ab eo pp ueterē amiciciā: ut clā e castris fugeret:exorauit.Guido Rhango.gerarduſqꝫ dandulus:quos Frācis cus picininꝰ captiuos hēret:ab eodē ut Mediolanēsibꝰ gratificaret:mittūt Mediolanū:Gētilis & Robertus &cū his hermolaus donatus iussu FR.missi sūt Cremonā.Matheo cāpano libere abeūdi uenia cōcessa.Fuit hæc pfecto uictoria & tāta & tā illustris:ut ante multa ēt sæcula nulla in Italia fuerit audita uel maior uel præclarior:cuius rei gratia:uti par erat:Supplicatōes Mediolani cū mirabili oīum lætitia & gaudio totū triduū celebratæ sunt. Sed cū plerisqꝫ alii de exercitu ductores eo die & strenue & fortiter se gessis sent tū nō mediocriter claruit inter pugnādum prudētia atqꝫ uirtute Tau rellus:q firma atqꝫ ꝺferta cū subsidiariorꝫ manu usqꝫ uno in loco sehorsū a pugnātibus īperatoris iussu sese cōtinebat:iis assidue auxiliū ferens:q a prementibus hostibus pedē referre cogerētur:neqꝫ ulla spe prædæ ductus: eodē se sp reciperet:rursusqꝫ nostris fugiētibus aut laborātibꝰ subsidio eēt in tpe.Quæ qdē res nō paꝝ profuit ad expeditioré uictoriā. Cū oī āt in re sūma admiratōe digna fuerit semp singularis ac pœne diuina Frāciſci uir tus:tū maxīe eo die quo tātus tā firmus tāque mūitissimus hostiū exercitꝰ eū inopinato esset adortus:neqꝫ pterritus ē nec aīo cōmotus:id qđ pleriſqꝫ oībus usu uenire solet.Sed cōstans & oī ex pte compos sui ea oīa ex tpe in credibili quadā celeritate & ꝓuidit & obiuit:quæ a prudētissimo & fortissi mo duce &ꝓuidēda sunt:& gerēda. Quo factū ē:ut lōge maiorꝰ cū laude & gloria tāta uictoria sit potitus:quā si prius oīa & excogitasset: & multo cō silio ꝓuidisset Nec tamē defuere:q ei uictoriā tāta uirtute ptā falsis cri mi nibus polluere conarentꝰ.Repertæ enī sunt litteræ calūniatorꝫ quorūdā & inuidorꝫ hominū: quæ nūc ad hos nunc ad illos p Italiā clā totam pugnæ sūmā ac primā uictoriæ laudē picinino ascriberēt: & mentientes hæ qdē cū affirmarent:nisi opportune & in extremo discrimine ordines quattuor e suis laborāti Frāciſco subsidio mississet : actū fuisset eo die & de ipso īpa tore:et de uniuerso Mediolanensium exercitu:qppe quē nihil huiusmodi oppinātē planeqꝫ īparatū a c pœne nudū hostes adorti eēnt. Quod ubi Frā ciscus resciuit:ut erat uir īgēti atqꝫ excelso aīo:subrisit tātū nec re nec uer bo ullū edidit īdignatōis ulciscēdæqꝫ calūniæ argumētū:cū aptissime con staret:sero eos ordīes et iā fere pta de hoste uictoria eo loci accessisse.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER.XIIII.

T Mediolanenses p rofligato penitusqꝫ deleto apud carauagi um uenetorꝫ exercitu:castrisqꝫ direptis uictoribus oīa pna et aperta fore rati:diuersa diuersi cōsilia aīo agitare cœpe o ii

rũt. Mittũr postridie in castra octo cũ his mãdatis tũ publice tũ priuatĩ datis ad Frãciscũ legati: ut qđ deinceps bellũ gerendũ esset: id pro suæ ciuitatis uolũtate & reip. cõmodo gererẽt: qđ erat maxĩe: ut ps maior exercitus ĩ laudenses reliqua in bergomẽses cõfestĩ traducerẽt. Eius legationis Frãchinus castellioneus iuriscõsultus magnicp consilii uir: Vitalianus borrhomæus: & Theodorus bossius principes fuere. Hi cẽturionibus præfectis que militũ ac reliquis ducibus ĩ cõcionẽ accersitis de tã ãpla atcp memorabili uictoria gratulant. Deinde sũmis cuiuscp uirtutẽ laudibus extollunt gratiascp Frãciscо in primis & cæteris ĩgentes agunt. Præterea ex oĩbus singillatĩ ĩ ea prosequẽda uictoria sn̄iam exquirũt. Itacp alii in bergomẽsem: alii ĩ laudensem alii ut erãt antea edocti: bipartitis copiis in utrũcp agr̃ ducẽdũ eẽ exercitũ cẽsent. Frãciscus uariãtibus sn̄iis: posteaquã inqt ex hoste uictoriã cõsecuti simus: ea deinceps rõe bellũ gerẽdũ cẽseo: ut illud maxĩe uel negligentiæ uel secordiæ uel ĩperitiæ crimẽ: nescire uictoria uti: fugisse uideamur: qđ sæpe multis hactenus ascribi solitũ meminimus. Itacp p q̃ optimũ mihi uĩr ut bellũ qđ dehinc Mediolanẽsis populus aduersus uenetos gesturus est ultra oliũ amnẽ ĩtra ipsa hostiũ præcordia gerat. Quod ex ea re multa ac maxĩa & ad augẽdũ uictoriæ nomẽ & ad bellũ ipsũ cõficiẽdũ cõmoda consequemur. Exercitus siquidẽ alienis sũptibus alienisqp opibus alet. Reliqæ hostiũ: siquæ sũt fugabunt. populi q ad eã oram uenetis parẽt: dũ in trepidatõe uersant: dũcp uenetæ fractæ sunt uires: facile in deditionẽ adducent. Nec deest nobis animus: & obsidere urbẽ brixiã ĩtegro exercitu & circũiacẽtibus oppidis ĩ fidẽ acceptis acriter oppugnare: q̃ si oẽs eo aĩo ad oppugnãdã fueritis: quo uos futuros spero: nõ dubito: qn breui in ptãtẽ redigamus. Quod si brixiẽsẽ tãtũmodo agr̃ subiugauerimus: qs hodie neget: nõ tam laudenses q̃ bergomẽses undicp ĩtercluso: solis dũtaxat epistolis ĩ Mediolanẽsiũ mãus deuẽturos? Sed si secus fiat: qd ueneti ĩ bello possĩt: q̃ sĩt eor̃ facultates amplissimæ: quãtis affluãt pecuniis: quos tota hæc longobardiæ p uineia superioribus bellis sæpe expta est: Mediolanẽses: uero cõtra q̃ sint oĩbus pœne rebus inferiores: & quãdiu tãtã belli molẽ laturi sint: nẽo ẽ uestr̃ q nõ apte ĩtelligat. Quibus ex rebus si brixiã ueneti belli sedẽ cũ adiacenti bo populis ab præsentis belli ĩpetu liberã seruauerint: eos propediẽ nõ minus refecturos quã coacturos exercitũ: & nõ minus laudẽ quã bergomũ magnis auxiliis ĩ fide cõtẽturos ante oculos ꝓponẽr debetis: facto dicẽdi fine: uermius prĩo: deinde Karolus & Taurellus subsecuti nõ mõ cõprobãt Frãcisci cõsiliũ: sed magno etiam ope laudãt. Idẽ faciũt insurgentes plæricp alii quos & ꝑdæ cupiditas: & ĩperatoris auctoritas: & oratio ab prior̃ sẽtẽtia re uocarat. Sed quoniã brixia cũ uniuerso eius agro ex fœdere: uti initio ostẽdimus Frãciscо debebat: si quo pacto durãte eius cũ mediolanẽsibus stipendio e uenetor̃ manibus eriperetur. Picininus q pmoleste ferret: si ea urbs ĩ Frãcisci potestatẽ pueniret: brixiẽse bellũ qbus põt rationibus impugnare cõtendit. Verũ aduocato rursus in proximũ diẽ concilio: post multas ac uarias cõcertatões: uicit tandẽ Frãcisci sn̄ia. Itacp decretũ ẽ: ut oĩs exercitus ĩ brixiẽsẽ agr̃ deducat: ꝑter uintimilianũ & Sãctoseuerinates cũ suis aliiscp ꝑpaucis copiis qbus laudensis belli sũma tradita est. Dũ hæc apud Caraua giũ agunt: cp tridui post pliũ nouissime factũ mora fuit: p multi ex brixiensibus municipibus ad Frãciscũ ueniunt: sese ei municipiacp atcp oppida dedentes. Admirãt deinde tãtũ exercitũ fugatis dissipatisqp hostibus tãdiu iis dẽ castris cunctari. dãnant maiorẽ ĩ modũ eã tarditatẽ: hortant̃ rogantcp: ut omni sublata mora se cũ exercitu ĩ suos fines trãsferat. Res uenetas magna in trepidatõne atcp tumultu uersari. Brixiæ tã celebris tãque præclaræ urbis potiũdæ occasionẽ ei hoc tpe oblatã haud eẽ ꝑtermittendã demõstrãt: cuius oppugnãdæ atcp obtinẽdæ gratia se cũctis ĩ rebus adiumẽto futuros ĩgẽti quoda animi feruore pollicent̃. hor̃ frequẽs hominũ cõcursus singulariscp erga Frãciscũ uolũtas nõ mõ illius iudiciũ cõfirmauit: uer̃ etiã pluribus auxit ab carauagio igit̃ mouet: & unus castris ĩ brixiæ fines traducit. Pi

cininus ſuis apud Triuilliū relictis: Mediolanū ꝓficiſcit: eius ꝓfectionis cām eſſe: ꝓ cōponēdis ſuis cū Mediolanēſibus negotiis: proq; pecuniis expetēdis ſimulat. Is dū ibi morat: priuatī ciuibus nōnullis ex prīatibus ꝓſuadet: ne Frāciſcū Sphortiā: maioribus q̄ eēt uiribus atq; opibus ī lōgobardia augeri patiant. Quod ſi ꝓmiſerint: eos ipſos ſuæ libertati excidiū paraturos. ꝓin de cauēdū p̄cipue īpræſētia: ne brixiā p̄ſēti uenetoꝝ clade territā obtineat Videri ſibi nūc expetitæ iandiu pacis cū uenetis tēpus ueniſſe: q̄ ſi uellent: facile honeſtis cōditionibus ab uictis īpetraturos. Quod & ſi Araſmo & ciui bus iis q cū eo ſentiebāt. miꝝ ī modū placebat: tamē Gebellina aduerſante factione eā ré neq; ī cōſilio deferre: neq; ī uulgus recēti uictoria erectū diſ ſæminaſ audēt. Picinini fratres ad uenetos ſecreto nūciū mittūt: q Nicolai guerrerii īteruētu referāt: ſe eodē erga uenetā rēpu. eſſe aīo: quo fuiſſe ſæ pe ītellexerūt: & quāq̄ mediolanēſes nūc uictores nihil de pace cogitaſ uide anſ: tamē ſi paciſci cū iis uoluerīt: nō dubitaſ: qn aſe facile & ad pacē firmā dā & ad fœdus pcutiēdū adducāſ. hi poſt hæc & ſi natu maior ſe copiis oī bus in exercitū ꝓpediē reditu ꝓmiſerat: tamē expetētibus ipſis cū ab Me diolanēſibus laudēſi bello p̄ficerenſ: ſe ī laudēſes urbis oppugnādæ cā con tulerūt. ea de re Frāciſcus certior factus uæhemēter aīo cōmotus ē. Quod & ſi ſatis antea picininoꝝ puerſā erga ſe uolūtatē aīaduerterat: tamē nō cre debat de iis quæ ad carauagiū cōmuni oīum cōſenſu decreta fuiſſent: Me diolanēſes quicq̄ ſe uel īuito uel inſcio mutaturos. Eodē quoq; tpe allatæ ſūt ei litteræ ab Araſmo ad Vitalianū ſcriptæ: humi dum forte excidiſſēt repertæ: ī qbus erat ſcriptū: ita cū ducibus ageret: ut exercitus oīno plures in ptes diuideretur: ne Frāciſcus eo diuiſo brixiā aggredi auderet. Quibus ex rebus & ſi manifeſtius picininoꝝ pfidiā cognoſcebat: & Mediolanēſium mens quorſū ītenderet: ſatis pſpiciebat: nihilo tamen ſecius cœpto ī itineſ pgit: & hæc quantūcunq; dura haud ſibi moleſta eſſe ſimulat: oīa ſua ī com moda ꝓ mediolanēſiū cōmō æquo ſe aīo laturū. Interī Salernitāo cū dua bus turmis ꝓmiſſo: oēs nō tā bergomēſis & cremonēſis q̄ brixienſis agri mu nicipes q Benacū uſq; lacū & mintiū amnē incolūt: & uenetoꝝ parēt ipſo oppidis arcibuſq; ꝑter Aſulā & lonadi arcē receptis: quattuor dierū mora in deditionē accepit. Eo tā felici & incredibili reꝝ ſucceſſu Frāciſcus maio re aīo ad ſuſcipiēdā brixiæ oppugnationē cōfirmatus. ad duo paſſuū mil lia ab moenibus caſtra locat: ꝑſpectoq; urbis ſitu: biduo poſt ꝓpius admo uet & a duabus tātūmō ptibus: quæ in plano ſunt: ob ambitus magnitudi nē circūſedet. Ab reliqs ptibus ītercluſis undiq; aditibꝰ millibus paſſuū tri bus ab epi porta mō taniſq; arcibus neqd eo uel cōmeatus īportet: uel au xilii mittaſ: excubitores p̄ſidiaq; ponit. Iacobus gottolanus cū quingētis cir citer eqtibus ex iis: q a carauagia clade uenetis ſupfuerāt. & peditibꝰ mille ei urbi p̄ſidio relictus: leuia raro īterdiu ſæpius uero noctu p̄lia ꝛmittebat At dū ea quæ mūitiſſime urbis oppugnatiōi neceſſaria uideſ. Frāciſcus ma gno ſtudio cōquirit: nō tam picininoꝝ q̄ mediolanēſiū dolos multo etiam apertius cognoſcit. Nā cū amicoꝝ legatorūq; ſuoꝝ līs: quos Mediolani fer rariæq; apud leonellū æſtenſem habebat: tū ēt certis quorūdā ex hoſtibꝰ nū ciis certior fiebat. Mediolanenſes ad p̄fectos primarioſq; obſeſſæ urbis ci ues līas dediſſe: qbus illos ne ſe Frāciſco dedant: neue timeāt: ſed ī priſtina uenetoꝝ fide pſiſtant: adhortabanſ: qđ de pace cū uenetis agerent: eſſentq; propediē p̄ſenti eos obſidione liberaturi: cū exercitū aut in hyberna ꝛfecta pace: aut ſi in bello pſequi pſeuerauerint alio trāſferendū cōſtituiſſent. Ac ceſſit ad id quoq; īopinatus ī caſtra Antonii porri Mediolanenſis legati ad uentus: q explicabat: qđ cogitātibus ſæpe numero Mediolanēſibus de belli cis rebus: qbus graui & intolerabili prope ſūptu p̄merenſ: non uidebaſ eā urbē niſi longa obſidione ſubigi uinciq; poſſe: cū & loci natura & foſſa: in ſup muro milite & populo ſuperioribus bellis armis laboribuſq; aſſueto oī ex pte eſſet q̄ munitiſſima. & cōmeatu etiā refertiſſima. Ex quo fieret: ut fruſtra exercitus ibi eēt plures etiam menſes futurus. Quare caſtra

mutanda:& copias ultra Mintiū in ueronenſiū fines traducēdas eē Mediolanēſes iudicare dicebat. Quod ut efficeret: inſtare nō ceſſabat: cū maxīe ꝓ grediēdo Brixia ſuis ét incolis undiq; circūſeſſa poſt terga relīqueret: & nutātibus uenetoꝝ rebus ueronenſes. q; moleſte illorū dominationē ferr uide bāt: iugo uenetæ ſeruitutis excuſſo ad eū defecturos ſperari poſſet. ꝑterea Guilielmū reliquoſq; ſingillatī mediolanenſiū ductores ſecreto admōebat ut ſuos paulatī milites in laudēſes tranſmitteret: cauſamq; trāſmittēdi hāc eſſe palā ꝓdicaret: qđ pecuniæ inopia in caſtris āplius pſeuerare nō poſſēt. Hæc pro reip. mediolanēſis cōmō: ni faciāt ſtipēdia in poſteꝝ minus habituros. Quibus auditis Frāciſcus quæ de Mediolanēſibus aduerſū ſe quotidie ſibi enunciabant: diſſimulās legato ſic reſpōdit: ſe brixiā oī exꝑte pmunitā nō diffiteri. Sed ſi Mediolanēſes quēadmodū & iure fœderis obſtrīgebant: & paulo ante ꝓ ſuos legatos ad carauagiū cōfirmarāt: cōceſſas ſibi copias ſi nō oēs ſaltē eas: quæ īpræſentia ſecū erant: ad brixiæ oppugnationē militare uoluerint: non dubitare oībus obſeſſis itineribus oībuſq; ad oppugnādū rebus cōparatis qn haud multo tpe uel uolūtaria deditione: uel metu uel ui tādem ea urbe potiret. Nec in ueronē ſes traiiciendū cēſere. Brixia poſt terga in hoſtiū ptāte relicta: quæ adeo dediticios ſollicitare & infeſtare quottidie armis poſſet: ut rurſum in uenetorum fidem redire cogeret. eſſe præterea omnia adhuc circa Mintium oppida partim in uenetorum: partim in Lodouici mantuani principis manu: qui niſi conſentiat: commeatuq; exercitū iuuet: nihil in regione ea profici poſſe cū redeūdi duo inter flumina itineribns undiq; intercluſis nullus exercitui aditus pateret. In terea ueneti poſt acceptā carauagienſem cladē nihil eaꝝ rerū omittere conſtituunt: quæ obſeſſarū urbiū ſaluti cōducerent: qbuſq; præſertī brixiæ laborantis periculo maturius occurri poſſe arbitrarent. Quare confeſtī Paſqualē Mari petrū: q; poſtea eorū reip. princeps fuit: & Iacobū Antoniū Marcellū in ueronenſes ad colligendū reſarciendūq; exercitū legatos mittunt. hi piſcheriā profecti qđ ē oppidū ueronenſiū in ipſoppe benaci lacus oſtio ſitū: unde Mintius amnis initiū facit: & id qdē munitiſſimū: belloq; gerendo ī regione popportunū: ubi iā Michael cū paucis cōſtiterat copias oēs ita ut erant: inermes eodē cōuenire iubēt. Has ingēti celeritate uelut in ſūmo rerū ſuarū diſcrimine nullis parcēdo īpendiis reficer ex integro cōtēdunt Triremes quattuor quas ī eo loco ex ædificatas habebāt ſūma feſtinatiōe īſtruunt: qbus frequēti nauigationū curſu caſtella: quæ circa lacū eundē ad huc ī fide pſtiterāt: ī officio cōtinebāt: & quæ defecerāt: ī priſtinam fidem reuocabāt. Quēcunq; militū numerū modo ex uſu ſit ſuo: oī ex parte conducūt. Magnū ciuitatibꝫ: quas ultra Atheſim obtinēt: delectū īperāt & quātas poſſunt: pedeſtres copias undique cogūt. Ad florentinos ꝑterea & ꝓ ueteris amiciciæ officia & ꝓ ſocietatis iura mittūt īploratū auxiliū. Qui forte ſub idē tēpus eo bello q; Alphōſus rex per annū iā exactū terra marique intulerat: liberati: tribus armatorū hoīum millibus eos iuuare ꝺſtituūt. Nā ꝓfligato: ut demōſtratū eſt: apud Caſalemaius philippi exercitu: Alphōſus ex cāpano agro mouēs: Tibur per hyemē cū paucis copiis uenerat: eo qdem cōſilio: ut uere prīo cōtracto exercitu ad ferēdā laborāti philippo opem ſe accingeret: & quanquā eo uſq; diſceſſū moratus erat: ut prius e uita philippus emigaret: quā romano agro exceſſiſſet: tamē conata aduerſus florētinos ꝓficer cōſtituit. Itaq; cū ī Senenſes ꝓ autūni tēpus magnis copiis pueniſſet: moxque florētinorū fines īuaſiſſet: depopulatus ab ea ꝑte agros cūcta ad ipſam uſq; Florētiā militibꝫ lōge lateq; ꝓuagātibus ꝑda igni ferro deuaſtauit ac tumultu terroreq; īgēti īuoluit. Florētini āt qđ eos potētiſſimꝫ hoſtis īpatos adhortus eēt: cū nihil hoſtile mortuo philippo uererent: Frederici ſe retrani urbinatiū cōitis primū: paulo deinde poſt Sigiſmūdi malateſte: q ꝓ idē tpus ab eo rege diſciuerat: aduētu: ſe ꝓ eā hyemē ægre tutati ſūt. In ꝓximū uero annū facta iā ī cāpis pabuli copia: rex e ſenēſibꝫ ubi hyemarat: eduxit: cōfeſtīq; Plūbinū oppidū ſane īſigne & bello gerēdo accōmodatū terra

mariq; ĩ nũero pœne exercitu circũsedit ſpe breui ſeu p oppugnationẽ: ſeu p obſidionẽ eius potiũdi: hac potiſſimũ ductus cã: ut ĩ ea ora maritima ſtationẽ portũq; ſuis aliquẽ ex utriuſq; Siciliæ citerioris hiſpaniæ & Sardiniæ regnis ad eũ nauigãtibꝫ pararet: quo tuto flectere: cõmeatuſq; ad alẽdũ exercitũ deferre expõereq; poſſent. At cũ totã ibi æſtatẽ oppidũ ſũma ui tormẽtoꝝ oppugnãdo pluribus tẽtatis ſæpe pugnis deuicta ẽt hoſtiũ claſe ꝫ ſũpſiſſet: exercitu ꝑpe graui tabe & ſũma pabuli inopia ꝫfecto obſidionẽ tãdẽ ſoluit: & qua uenerat diſcedẽs Sigiſmũdo & frederico ducibus ĩfeſto exercitu agmẽ a tergo laceſſentibus ĩ ſenẽſes ſe recepit: moxq; mari delatus in ſuũ ꝓximæ ſiciliæ regnũ uelut æthruria pulſus uictuſq; rediit. Soluti igr̃ eo bello Florẽtini: recuperatis oĩbus fere oppidis: quæ hoſtis ſuperiore ãno occupauerat Sigiſmũdũ cũ duobus eqtũ millibus & Gregoriũ Anglarẽſẽ cũ peditibus mille magna celeritate uenetis auxilio miſere. Itaq; Michael ac legati reſumptis paulatĩ uiribus ꝑ mõtes pedeſtribꝫ copiis nullo ĩtermiſſo tpe obſeſſis auxiliũ ferre ꝫtẽdũt. Ludronẽſibus uiolata factæ nup deditõis fide ſecũ cõſpirãtibus. Cæteꝝ Paſqualis Maripetro alter ex legatis cũ ob ſupioꝝ tpre cũ Frãciſco ĩchoatã amicitiã nõ nihil mutua beniuolẽtia ab eo ipetrari poſſe cõfideret: eidẽ Angeli Simonetæ uſus opera: q apud eũ gr̃a & auctoritate plurimũ poterat: ut ĩ antiq̃ uenetoꝝ amicitiã redeat: multa ꝑ eius cõmõ atq; gloria ꝓponẽdo ac pollicendo: multa quoq; de Mediolanẽſiũ ieũ pfidia demõſtrãdo ꝑſuadere conat̃. hæc Frãciſco ſæpe aĩo uoluntati multa quotidie occurrebãt: quæ nõ mõ eũ adhortabãt̃: ut ſuæ ſuoꝝq; ſaluti ꝓſpiceret: ueꝝetiã plurimũ ĩcitabãt atq; ĩpellebãt. Quod Mediolanẽſes mortuo philippo illius ĩperiũ qđ ad ſe iure optio ptineret: temerario quodã ĩpetu occupaſſẽt: cũ memoria teneret uigeſimo iã anno exacto: dũ apud eũdẽ philippũ mereret: ultro ſe ab eo adoptatũ blanca filia unica ſibi in mr̃imoniũ data. Quod nõ multo anteaq̃ ex humanis emigraſſet: uniuerſũ q; ĩ lõgobardia poſſidebat ĩperiũ: ita ab eo publicis documẽtis ſibi cõceſſũ cõſtaret: ut poſt eius e uita deceſſũ donatiõis iur̃ ſuccederet: q̃uis i ipſo ꝑpe mortis furore ſicuti prĩcipio demõſtrauimus: aliter ſuis rebus diſpoſuiſſe diceret̃ uariis uaria circũferẽtibus. Quod plane aĩaduertebat Mediolanẽſes eã q̃ ſibi p philippi obitũ libertatẽ uẽdicarãt: tũ pp ĩcredibile odiũ graues inteſtinaſque diſſẽſiões: quæ quottidie ĩter eos oriebãt̃: tũ ẽt pp regẽdi adminiſtrãdiq; ĩperitiã nõ diu retẽturos: ac tã celebre ĩperiũ tãdẽ ĩ uenetoꝝ manus: niſi qs obſtaret: deuẽturꝝ. Dũ ĩ his cogitatiõibꝫ uerſat̃: fit multis modis certior: ſũma feſtinatõe ĩter Mediolanẽſes uenetoſq; de pace ſecreto agi: & peẽtibus uenetis picininos ſimulata in caſtra ꝓfectiõe cũ his mãdatis uẽturos: ut deſe uolũtarie obſidionẽ ſoluer̃ recuſaret: Brixiã ĩgreſſi circũſeſſis ciuibꝫ ꝓſidio ꝓ uenetis eẽnt. Accedebat ad hæc & liberoꝝ amor & cura & nõ iuſti dolor: & aſſidua blãcæ cõiugis querimõia his eũ uerbis tũ corã tũ lr̃is ſæpe ſollicitãtis: paternas opes adeo iniuſte ab multis direptas atq; poſſeſſas ſibi ipſis & poſteris iure debitas eius uirtutis eẽ: & officii ab iniuria uẽdicare. Domũ uicecomitũ ꝓſtratã atq; pœne extinctã ſubleuar̃. paternũ regnũ ab iteritu eripe: nec pati eo ſeſe & filios ullo pacto defraudari. Poſtremo nunq̃ ſe aĩo lætari aut cõqeſcer̃ poſſe donec ſe patria extorrẽ & paternis bonis ſpoliatã uideat reſtitutã. his rebus diu multũq; cogitatis: nõ ãplius ſibi cunctãdũ putauit tã imineti & ſuæ ſuorũq; uitæ & fortũaꝝ oĩum diſcrimĩ occurrere. Itaq; ꝑ eũdẽ Angelũ Simonetã cũ uenetis paſqualis eoꝝ legati iteruẽtu: de pace ac fœdere agere cœpit: q & ſi cũ Mediolanẽſibus de cõponẽdis ĩter ſeſe rebus aſſidue tractabat̃: tamẽ cũ plurimũ uel uolũtariã brixiæ defectiõem uel ꝓditionẽ timerent: ꝑſerti cũ qđ ĩ primis de picininis ſibi pſtari petierãt: ob Mediolanẽſiũ cunctationẽ q niſi laude recepta: militẽ nullũ ab ea obſidiõe abir̃ ſtatuiſſent: ꝑ tẽporis anguſtia minime cõfici poſſe uiderent: ad eã ſane cũ Frãciſco cõcordiã quãdo maxie in lucro eſſet: ꝓpenſioribus aĩs deuenerũt: Summa ãt pacis initæ pcuſſiq; fœderis hæc fuit: Vt pax primũ & amicitia inter uenetos & Frãciſcum Sphortiã ꝑpetua ſit. o iiii

Captiui utrīq; ī libertatē reddant. Vniuersa tā brixiēsis q̄ bergomēsis agri oppida: quæ Franciscus eo bello cepisset: uenetis restituat. Crema & cætera trāsadduanorū oppida p̄ter pādinū: q; laudēsis eēt agri: & Sāctoscuerinates iure possiderēt: uenetorū. Reliqua oppida atq; urbes: quas philippo ī ipso eius obitu possidebat: Frāciscī sint: utq; eas facilius assequ ualeat: quattuor eq̄tū & duo peditū millia suo sumptu ueneti ītra mēsē post ictū fœdus ei auxilio trāsmittāt: tria & decē īsup aureū nūmū millia singulis mēsibus depē dāt. Quæ qdē auxilia tam diu ueneti Frāciscō p̄stare debeant: quo ad urbe Mediolano potiat: deinde uera ī amicicia & societate īter sese uiuant: societasq; eo iur maneat: ut alter alterius hostes ī hostiū & amicos ī amicorū numero habeāt. Veneti Frāciscū Frāciscusq; uenetos: ut rex postularet cōdicio pace ac bello iuuent. Rebus p hunc modū cōpositis atq; firmatis: quæ solis Alexādro ac dulcio & p̄paucis q̄busdā cognitæ erāt: operæpreciū for Franciscus existimauit rē oēm exercitui apire. Quare oībus ī cāpū cōuocatis: ita ex equo locutus est. Arbitramur duces optimi & uos cæteri cōmilitones futuros nōnullos: q; nō sine admiratiōe audiāt: quæ nūc in mediū referemus: perinde ac rem nouā & īopinatā. Sed ubi cās atq; rationes diligētius cū mēte uersauerīt: nō mō desinent mirari: seb potius dānabūt nimiā cūctationē ac patientiā nr̄am: Qui tandiu cunctātes eorū insidias atq; p̄fidiā æquo aīo ptulerimus: de q̄bus optime meriti sumus. Nō. n. uos latet: quo ī statu Mediolanensiū res essent: quo tp̄re mortuo Philippo duce p̄re soceroq; nostro ex picentibus ī Galliā cisalpinā reuertimus: cū ueneti occupatis finitimis & oppulētissimis urbibus placentia ac laude. captisq; uniuersis poene municipiis & oppidis Mediolanēsis agri: ita urbē ipsam undiq; fere clausam tenerent: ut uix tuto cuiquā portas egredi liceret. Nec estis obliti: quāto cū labore Mediolanēsiū copias: quæ sub Philippo meruerant: minutatī circunquaq; dispsas: et ob cōfertissimos hostiū exercitus ita territas: ut necubi consistere auderēt: unū ī locū coegerimus: et eo firmauerimus robore: ut nō mō hosti resisterēt: sed terrori essent: ut q iā plurima pro libidine occuparant facilioraq; reliqua sibi oīa ac prona fore putabāt. ī rerū suarū uenire dubitationē coeperit. Parma ex ip̄o itinere nr̄o Mediolanēsibus societate et amicicia cōiūcta ē. Sāctū colūbanū citato agmine omnium primum recepimus Deinde placentiam circūsedimus ī maximis rerum omniū: ut nostris difficultatibus: urbē sane nō peditatu modo & equitatu: sed rebus iis omnibus munitissimā: quæ nō tam ad repugnādū q̄ ad oppugnādū satis essēt: supq; futuræ. Quanto autem cum capitis nostri periculo: & uos oēs: & nos ipsi in ea oppugnatiōe expugnationeq; fuerimus: egregie meministis: cū ex nostris militibus nō pauci ceciderūt. & bombardulæ ictus quē īsidebamus equum repēte trāsfoderit: parūq; a nostra nece defuerit. Expugnauimus: pro diuina clæmentia urbem opulentissimā & uenetorum cunctis uiribus quæ ei p̄sidio erant superatis: in prædam ingenti uirtute diripuimus. Qua quidem una uictoria tantū terrorem ueneto militi iniecimus: ut consistēr eo anno nusquam auderet. Cum uero tantam urbem cū uniuerso eius agro Mediolanensium dicioni adiecerimus: qua illi in nos gratia sunt usi: ea fuit: quod īsidiarii nobis: & clam alia atque alia tentare cum uenetis in perniciem nostram nunquam desierunt. Loquimur aūt: & querimur nō de uniuersa Mediolanēsi ciuitate: sed de nōnullis & p̄paucis ciuibus: qui cū semper & noī nr̄o īfesti fuerīt: & fortunæ nr̄æ iuiderīt: ipsis auctoribo cū multitudo prīcipū osilia seq; soleat. has ī nos istructo quas ītelligitis īsidias: aptissime cognouimo Quæ āt hoc āno deīde a nobis gesta sūt. uniuersa cognouit Italia Nā q̄bo stipēdiis q̄busue cōmeatibus aciē prīo ex hybernis ī trāsadduanos eduximo: nēo ē ueltrū: q ignoret: cū p Mediolanēses nūmos aureos rhenēses militibo sīgulis singulos tātūmō dar licuerit. Reliq̄ ipēsa nr̄a fuit: q̄tācūq; p̄star ualuimo: quo āt studio: q̄busq; īnixi uiribo p̄ter carauagiū tota eā mediolanēsi populo regionē recupauīus: uos ipsi Testes estis: q laborū socii sē per mecum fuistis. post hæc ingentē ac potentissimā uenetorū classem: quæ

uniuersam ꝓpe:ut ita dixerim:ciſalpinã trãſpadanãq; regionẽ infeſtabat: uaſtabatq;:ad caſalemaius mirabili nr̃a ĩduſtria inuitis fere oĩbus non fudi mus ſolũ ſed cõcremauimus:& ne id qdẽ ſine maxĩo nr̃oꝝ ciuiũ Cremonẽ ſiũ detrimento.Obſedimus poſtremo carauagiũ eorũ iuſſu & re frumenta ria & militũ ꝑſidio & rebus oĩbus munitiſſimũ:& ita obſedimus:ut nos ip ſi quoq; illoꝝ negligẽtia & auaricia:quẽadmõm uidiſtis:nõ minore ꝑiculo q̃ obſeſſi laboraremus:cũ e cõſpectu hoſtes caſtra ſua multo quã nr̃a rebus oĩbus munitiora atq; formidabiliora firmaſſent.Sed nr̃a tandẽ diligẽtia la bore atq; tolerãtia uobis adiutoribus fortiſſimeq; pugnantibus & hoſtium exercitũ deleuimus & carauagiũ ded itionẽ facere cogimus.hãc ob tanta be neficia nobis gr̃am hoĩnes oĩum ingratiſſimi rettulerũt :ut ſcelus ſcelere ĩ nr̃am calamitatẽ accumularent:obliti ĩ rebus uenetoꝝ ſecũdiſſimis & ſuis ærũnoſiſſimis:nr̃a opa & ĩduſtria q̃netiã ĩpenſa rẽ ꝓpe pditã reſtituiſſe & trãſpadana oppida atq; urbes ſibi ſtipẽdiarias feciſſe. Paciſci. n.uſq; adeo cũ uenetis ſtuduerũt:ut erepta nobis Cremona & Papia.nõ mõ nos e longo bardia pellerẽt:ſed quoad ab eis fieri poſſet:e medio quoq; tolleret.Pepige ramus aũt cũ mediolanẽſibus:ut brixia:quã obſedimus:nr̃a foret:ubi ueniſ ſet ĩ deditionẽ:cuius obſidendæ gr̃a ꝓfligatis ad carauagiũ hoſtibꝰ. uniuer ſi exercitus milites nobiſcũ ꝑſeueraret:excepto dũtaxat Antonio crothonis marchione:q cũ ſuis & aliis ꝓpaucis copiis ad laudẽ obſidendam mittẽdus erat.Nos uero ĩ brixienſem agrũ urbẽ hanc oppugnaturi proficiſceremur: Frãciſcũ picininũ:q nos ſequi debebat:ab expeditione nr̃a auerterũt: & ut laudẽ peteret:iuſſerunt:cũq; ĩtelligerẽt propediẽ brixienſes ciues in nr̃am uenturos pr̃atẽ:clam l̃as dederũt ad Antoniũ martinengũ ad petrũ aduo catũ:& ad nõnullos primarios ciues:qbus eos monebãt:ut reliquos ciues ad hortarẽt.neq; foederis nobiſcũ iniret:ſed in uenetoꝝ fide ꝑſiſteret : quod breui cũ uenetis nõ pax modo futura eſſet uerũẽt ſocietas:& ꝓpetua amici cia.ldq; ut facilius efficerẽt:miſerũt nup ad nos ut uidiſtis Antoniũ porrũ legatũ:q ineptis qbuſdã ac puerilibus m̃datis nobiſcũ ageret:ut brixiæ re licta obſidione ĩ ueronẽſes copias traduceremus:cũ urbe uerona in deditio nẽ recepta nullus foret reliquus de brixia potiuda labor : nec legatus ipſe quẽadmõm ſcitis unq; ceſſauit uobiſcũ agere:ut paulatim miſſis trãsadduã militibus ĩ agrũ laudenſem nos tãdẽ oẽs ſolos deſereretis:quo ita deſtituti oĩo copias hinc adducere cogeremur.His igit̃ cognitis atq; patefactis dolis & ĩſidiis cũ aptiſſime ꝑſpiceremus eos nihil aliud q̃ pniciẽ & exitium nr̃m cogitare:rebus nr̃is proſpicere nõ amplius nobis cũctãdũ putauimus habui mus neceſſariã & honeſtiſſimã ſalutis nr̃æ rõnem:Nã ne ipſi uobiſcũ unaq; cũ uxoribus liberis & fortunis oĩbus ꝑ illoꝝ ſcelus atq; ꝑfidiã ꝑiremus:Ita nup cũ uenetoꝝ ſenatu paciſci coacti ſumus:ut ꝓpetua inuicẽ pace:ſocieta teq; & amicicia firmata:nobis auxilio ſint futuri:ad uendieãdũ nobis lõgo bardiæ ĩperiũ:qd̃ Philippo duci ĩ ipſo eius obitu paruerat:qd̃ nobis hære ditario iure debeẽ:& ut ĩtelligatis rẽ nõ fictã eſſe aut ſimulatã:oĩum primũ urbs laudis:quæ nũc ab Mediolanẽſibus obſideẽ:atq; oppugnat̃:cũ eo pue nerimus:aut miſerimus ſubſidio ex nr̃is aliquos:nr̃a cõtinuo erit . Itaq; ut bono lætoq; aĩo nobiſcũ ſitis uos ẽt atq; ẽt hortamur:ſi uultis tot tãtoꝝq; laborũ & periculorũ:quæ fruſtra pro Mediolanẽſibus ſubiſtis : digna a no bis ꝓmia recipere.Quãto.n:ampliores erũt facultates nr̃æ:tãto ĩ uos eẽ be nigniores munificẽtioresq; poterimus.ld qd̃ tũ nr̃o ĩgenio q̃libẽtiſſime fa cturi ſimus:tũ ẽt pro tot tãtiſq; difficultatibus:quas nobiſcũ una ptuliſtis Hac oĩone cũ ſingulari quadã ac plane ĩpatoria & uocis & uultus dignita te habita.tãtus repẽte & tã lætus oĩum clamor ſublatus ẽ:ut nemini ꝓſus ex tãta multitudie q̃q; reſpõdeꝛ licuerit:ſed oẽs ꝰfuſis uocibus rogaꝛ:ut cõ feſtim ſe nouæ expeditõi aduerſus fidefragos & ĩgratos accigeret: cũ dicerẽt eũ feciſſe q̃optĩe:& ꝓiuꝛ atq; æq tate:ne diutius ĩ tãto ſuorũ beneficiorum cumulo tãtã hoĩnũ ĩgratitudinẽ pateret.Tot.n.tãtaq; ꝑicula quæ Mediola nenſiũ cauſa ſubiſſent:longe ea libentius pro tãto imperatore forent tolera

turi:ĩ cuius ſalute ac fortuna ſua & ſalus oĩs & res ſecũdæ poſitæ eſſent. Facto dicẽdi fine:Petrus cotta legatus:q paulo ante cũ Aloyſio boſſio collega hæc eadẽ planius ab Frãciſco cognouerat:Mediolanũ celeriter ꝓfectus quæ nup ĩ caſtris facta eſſent:ciuitati renũciauit. Poſtridie aũt Frãciſcus Sphortia caſtra ab eo loco mouet. & relictis brixiæ finibus toto exercitu magnaq; oĩum alacritate ꝓ Soncinates Mediolanũ uerſus ire cõtẽdit. In itinere Ludouicũ uermiũ Carolũ Guilielmũ Taurellũ & reliquos Mediolanenſiũ ducto res:quos ad brixiã ſocios habuerat:ſibi aſciſcere:& multis ꝓ Alexãdrũ fratrẽ ſingillatim ꝓpoſitis ꝑmiis iureiurãdo obſtringere nitit. Interim Mediolanẽſes laudẽ facta ciuiũ deditione in põtatẽ cũ arce acceperãt: & Frãciſcus picininus Iacobo fratre cũ ſuaꝝ copiarũ parte trãs padũ in placẽtinos miſſo:cognito Frãciſci motu & repentino aduerſus Mediolanẽſes aduẽtu cum reſiduo copiaꝝ laudẽ ingreſſus:Adduã:ne ab hoſte ſuperaretur: cuſtodiri tueriq; conabat. Hæc laudẽſiũ reꝝ in ipſo ꝓpe ſuſcepti belli initio brixiaq; receſſu cõmutatio:Quãq; Frãciſci animũ primo nuncio grauiter pturbarat:qđ eã urbẽ:uti demõſtratũ ẽ:ueneti:miſſis cũ mãdatis iã nũciis: ubi eo uel ipſe uel ex ſuis aliq ueniſſent:ei tradi iuſſiſſent:quæ res & ad ſuperãdũ flumẽ Adduã & ad iuadẽdos terrẽdoſq; ea pte primo ĩpetu Mediolanenſes plurimũ ꝓfuiſſet:tamẽ mutato traiiciẽdi fluminis & ineũdi belli conſilio haud longe a caſtelloleone caſtra ponit:militibusq; nõnullis:quos ingenio callido:& regionis peritos nouerat:mãdat:ut fluminis ripas diligẽtius ſpecularenſ:locũq; ubi pons ſecreto cõſtrui poſſit:deligerẽt:delectũq; cõfeſtim referrent. Præterea Marcoleoni ex ꝓfectis peditũ uiro forti atq; ĩpigro dat negociũ:ut naues ĩterim quæ faciẽdi pontis cauſa Cremonæ erant paratæ. locũ ad quendã nõ ꝓcul ab eo flumine carris noctu deueherenſ. Dum hæc agũf:ſex ab Mediolanẽſibus ciues miſſi ad eũ legati ueniũt. Quoꝝ primi Bartholomæus moronns & Iacobus cuſanus iureconſulti fuere. Hi data loquẽdi copia hæc ſuæ reip. noĩne uerba fecere. Vt primũ ex Petri cottæ legati reditu populus Mediolanenſis te ab ſua amicicia diſceſſiſſe:tantoſq; motus ita repente & ĩopinato a te agitari:ſimulq; cãs cur id feceris. teq; deĩde ad ĩferẽdum bellum ꝓpare ĩtellexit:q̃tã oĩum animis admiratione q̃tũue doloré is ĩiucundus inſperatuſq; nuncius attulerit:haud facile uerbis expriměſ poſſemus cũ tota Mediolanẽſis ciuitas:quæ pauloante ob res te auctore atq; duce ꝓſpere geſtas:in ſũma felicitate atq; læticia erat hoc tã acerbo nũcio ita graui uulnere affecta ẽ:ut ex maxĩo gaudio ĩ ſũmũ mæroré & lachrymas cõuerſa ſit. Proĩde nos ad te miſſi ſummus: ut hanc q̃ ĩ noſtram remp. uideris ſuſcepiſſe ĩdignationẽ ex aĩo deponas:& optimã multoꝝ erga te uoluntatẽ:& nõ paucoꝝ ſiq; ſunt:peccatũ metiri uelis:cum affirmare ſe poſſe ciuitas noſtra dicat:nihil eaꝝ reꝝ ĩ te cõmiſiſſe:de qbus te q̃grauiter queri ex ſuo legato nup audiuit ꝓpterea te oramus:& quãto maiore poſſumus ſtudio obſecramus:ut nullã uelis populo Mediolanẽſi iniuriã nullũq; maleficiũ ĩferre. Armanõ ĩ eos:q tui ſunt:ſed ĩ cõmunes hoſtes exerceas. & ſiqđ ab Mediolanẽſibus uelis:tuũ erit poſtulare. quia nulla in re quoad fieri poſſit:ciuitas noſtra tibi deerit. Atq; ſi ita tibi oĩno in animum induxiſti ut conata cõtra Mediolanẽſes pficeř ĩtẽdas:te rogamus:ut noſtris ſaltẽ ducibus noſtriſq; copiis:quæ ĩ tua ſũt ptãte:Mediolanũ redire libeř ꝑmittas Quibus Frãciſcus ita reſpondit. Si Mediolanẽſes:uel potius qui reip. ſũmã tenẽt:recte memoria repetiſſẽt:quomodo mecũ egerint:poſteaq; ĩ longobardiã ex picẽtibus rediuimus:ſane neq; hãc reꝝ nouitatẽ tantopere admiraré tur:neque hos motus ita:ut expoſuiſtis indignos cenſerent:&ſi doleant: ſe non ĩmerito dolore iudicarent:cum quenq; malefactoꝝ conſciẽtiã accuſare aliquando & deflære oporteat. Nam ſiquid Mediolanenſibus aduerſi accidit:non id aliena ſed eorum culpa accidiſſe:quiſque iuſtus reꝝ æſtimator intelliget. Quinetiam comperiet Franciſco & ſuæ ſuorumq; ſaluti conſulẽdi cauſam iandiu fuiſſe iuſtiſſimã. Quod ut apertius oſtẽderet:eadẽ ab ſe in mediolanenſes collata beneficia:eaſdẽq; ſibi illatas ab mediolanenſibus in

iurias recenſuit: quas paulo ante ad brixiã exercitui cõmemorauerat. Adie citq; ne hoc q̃dé Mediolanenſibus eſſe mirãdũ: ſi ab uulgi iſcitia: ſi ab mul titudinis ingratitudine: ſi ab ciuiũ nõnullorũ ex ciuitatis primoribus pfi dia: q̃ ſuæ pniciei ſemp ſtuduerãt: ſe eripuerit: quo tũ principes quoꝝ bra cianarũ partiũ fautores ſuis ſæpe ſermonibus noſabat. q̃ q̃dé ré nõ ſponte ſed iuitus neceſſarioq; coactus fecerat: Addiditq; p̃terea oppida atq; urbes uniuerſas: q̃bus ipaſſet Philippus: tũ donationis tũ hæreditario iure ad ſeſe cõiugéq; & liberos ſuos ſpectare. Quæ q̃dé oĩa iure ſibi debita: ſi ſibi nunc armis: quãdo aliter nequeat: uẽdicare conet: ſe nemini iniuriã facere. Duces aũt & copias eoꝝ: quæ apud ſe eſſent: ĩ caſtris nulla ui teneri: cũ iis Mediola nũ uel alio ſi ſe cõferre uoluerit: liceret. poſtremo & ſi iniurias ulciſcendi tp̃us facultasq; adeſſet: tamẽ ſe eas: quæcunq; eſſent: obliuioni mãdaturũ: & lænioré q̃ oppinaréť in Mediolanẽſes futurũ: cũ ea eſſet ſibi oĩo uoluntas: multis potius ignoſcere: q̃ de paucis uindictã ſumere. & mallet oẽs quã ptẽ amplecti. Interim exequẽtibus ĩperata miſſis Herneſtes & Honofrius frẽs ex nobili biboaqua familia: ſed diu uerona patria exules Machaſturnã arcẽ Frãciſco ſe tradituros pamice ac poppprtune pollicéť. Quã q̃dé arcem ab Philippo dudũ dono datã trãs adduã in ipſa fluminis ripa ſitã poſſidebãt: locũ ſane cũ ad neceſſitatẽ tũ ad ſecuritatẽ cõſtruẽdi in eo flumine pontis aptiſſimũ. Ea aũt renũciata Frãciſcus graui trãſeũdi fluminis ſollicitudine leuatus ſtatim Salernitano mãdat: ut ſumptis iis eqtũ peditũq; cohortibus quas uſui ſibi fore putaret: eo aduolaret: Scaphisq; traiecto amne in arcem p̃ſidiũ ĩponeret. deinde adductis nauibus: pontẽ in Addua ædificãdũ caſtel liſq; ab utraq; ripa muniendũ ſũma diligẽtia celeritateq; curaret. Poſt hæc hermolaũ donatũ Gentilẽ leoniſſanũ Roberthũ bodienſem ac cæteros cap tiuos: q̃ uti ſupra oſtẽdimus: ĩ Cremonẽſi arce cuſtodiebãť: ad ſe adduci iu bet: eoſq; benigne & phumaniter exceptos armiſq; & equis donatos ad uene tos remittit. Per eoſdẽ dies Carolus Gonzaga cũ ducẽtis & mille circiter eq tibus q̃ngẽtisq; peditibus ab exercitu p noctis ſilẽtia ignorantibus cæteris diſcedit: q̃d paulo longius ab reliqs tẽdebat. & ad municipia quædã: quæ ĩ agro cremonẽſi olio ꝓpinqua & mãtuano agro finitima poſſidebat: conci tatis eqs ſeſe recepit. duo hæc aduerſa & laudis amiſſio: & Caroli fuga cum eodẽ fere tp̃re: & in ipſo ſuſcepti belli initio accidiſſent: p multorum in ca ſtris uiroꝝ ĩſigniũ aĩos pturbarũt: & mæror nõ mediocris oẽm pœne exer citũ occupauit. Suſpicabãť. n. q̃ Frãciſci p̃ſertim cõmoda cupiebãt: ne cæte ri q̃ ſub Mediolanẽſibus meruerãt. Caroli ſequeréť exẽplũ. At Franciſcus aĩo ſemp ĩfracto oẽs: ut bono ſint aĩo: hortať: cũ neq; ſe dubitare multis de cauſis affirmaret: q̃n tãdẽ iuſticiæ fauẽte deo: cœptũ iã bellũ eũ eſſet finem habiturũ: quẽ ipſi optarẽt: Hæc & huiuſmõi ĩcõmodi: quæ haud nunc pri mũ ſuſtinere didiciſſet: fructus eſſe demõſtrat: quos ſæpe ſolet & fortunæ acerbitas & uarii belloꝝ caſus afferre. Sed eos inuicto eſſe aĩo pferendos: nec decere uiros fortes ĩ bello ulla aduerſa fortuna deterreri aut frãgi: cũ nihil ſit aut tã arduũ aut tã durũ. q̃n uirtute & tollerãtia ſuperari poſſit.

IOHANNIS SIMO NETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER. XV.

Onte ex ſnĩa ĩ Addua cõfecto: Frãciſcus toto exercitu: non ut hoſtis: ſed ut amicus ĩ laudenſiũ fines trã ſit atq; aptis undiq; belli gerẽdi itineribus: ea ſolertia oĩa pagit: ut nihil quod ad res cõficiẽdas attineret: memoria: conſilio aĩo omitteret. Pri mũ oĩum Mediolanẽſiũ ducibus atq; p̃fectis ſecretos cuſtodes ponit: ut q̃d agãt: q̃due loquãtur: ab his quotidie cognoſcat Trãs padũ certos mittit nũcios Iohãné anguiſſolã comitẽ ex p̃fectis eqtum Antonellũ ruffũ: & Iacobum palmanũ placentia oriũdos familiares ſuos: q̃ placẽtinos: quos Mediolanẽſiũ dominationẽ ægre ferre ſciebat: ad deditio nẽ ſollicitarẽt. claſſis ĩſup ptẽ: quæ papiæ ut oſtẽdimus: aſſeruabať: celeri

ter armari iubet: flumē padū custodiri: hostes ultro citroq; transitu ꝓhibe ri: & magnā cōmeatū copiā ad alendū exercitū papiæ comparari: Post hæc Aloysiū bossiū Mediolanēsiū legatū: q nōdū ab exercitu abierat: cum sibi haud licere diceret: nisi ab sua rep. iussus īde discedere: humaniter admōet ne post hac in suo exercitu ꝑgerat īmorari. hortaturq; ꝑcipue: ut cū Medio lani esset: Theodoro fratri ꝓpositis ꝑmiis suaderet: ut eius necessarios par tiū suarū faceret. optimatiūq; deīde ciuiū uolūtatē sibi: quoad possint: re cōcialiarēt: ciuitatis utilitatē priuatis affectibus anteponerēt: publicis rebus nō domesticis cōmodis ꝓspicerēt: & qđ erat maximū. id re oīum incolumi sponte facere maturarēt: qđ uitare nō possent: qđq; tādē: si bello & armis cōtēdere uelint: magnis oīum īcōmodis: magnisq; sumptibus ui essent fac turi. Se īterim Mediolanēsibus nullū maleficiū inferri passurū. Quod si ī eorū fucatæ libertatis tuendæ ꝑtinacia ꝑsistere: & bello secū decertare ma luerint: ne mirarēť Mediolanēses: si aliter in eos statueret: qđ certe īuitus fa ceret. Hæc oīa christophoro Brauo parmēsi legato cōicat: q paulo ante in castra uenerat ab ꝑmensibus missus: ut quo ipse aīo ī posterū erga eos futu rus esset: cognosceret. Parmenses hortať: ut Mediolanēsiū partes posthac re linquāt: sese sibi ueteris amiciciæ memores amico amici iūgāt: Sed siqua honesta cā īpræsentia id sibi minus facere uideret: ne īterim se bello impli cēt: neue ulla re Mediolanēses: aduersus quos bellū gesturus esset: iuuēt in pace cū possint uiuāt: familiariter admonet. Præterea quoniā ad alienā opē nutriēdi exercitus cā sibi cōfugiēdū erat: quādoqdē suæ uires facultatesq; diuturnis multiplicibusq; attritæ sumptibus nequaq; tales essent: ut tanto exercitui necessaria suppeditare posset: cū hactenus magis ueteranū exerci tū beniuolētia q; opū beneficio ī officio cōtinuerit: neq; nouos milites spe futuri cōmodi diu ī fide retinere posse cōfideret: ad florētinos & Cosmum medicē oīum ī Italia ea tēpestate ditissimū & magnæ in sua ꝑria auctorita tis ciuē. deīde ad Genuēses: q̄bus p id tp̄ris Ianusfregosus magni aī uir erat ī ea re publica princeps: cui superiore anno Drusianā filiā ex cōcubina susce ptā despōderat. & ad Leonellū æstensem hæc eadē ipsa nūciatū mittit: pe titq; ab iis ꝓ cōiūctionis & antiquæ amiciciæ iure longo usu seruatæ uti se ī tāto bello iuste necessarioq; suscepto: aut pecunia aut copiis iuuēt: benefi ciūq; qđ ab his accepisset: nūq; ītermoriturū demōstrat. At uenetoꝝ postre mo legatos: q Brixiā iā redierāt mittit: ut ꝓmissæ destinatæq; ex foedeť au xiliares copiæ ad se celeriter mitteréť. His rebus cōstitutis: biduo posteaq; flumen traiecerat ad Casale posterlengū uicū ꝓfectus ibi castra firmat: ut ex eo loco placētinis rebus: quas sollicitātibus nūciis magno metu teneri au diebat: deditiōi faciēdæ adiuméto esset. Dū hæc gerūť: Iacobus picininus: q Burgonouo paucis ante diebus se īcluserat: cognito Frāciſci ī laudēses tran situ: oībus copiis īgredi placētiā statuit trepidā: ac factionibus uariis labo rāte ciuitatē ī pōtatē acceptā facile ī fide cōtinere: & milites ibi alieno sūp tu p hyemē alere posse arbitratus. Itaq; īstructo agmine: citato gradu eo ꝓficiscit: urbēq; ītroire multis artibus cōtendit. At ciues id maxime ueriti: qđ Iacobo iā erat ī aīo: cūctas urbis portas claudūt: atq; ei ītroire conāti: q ad elatæ uiæ portā mane appulerat: respōdēt: nequaq; se illū tot armatū sti patūq; copiis ītroducturos: Quod ubi Iacobus ꝑter spē eueniſse uidet: relic to Burgonouo Florentiolā quæ tūc oppida ī picininoꝝ erant potestate ad multā noctē se recepit. Postridie eius diei Frāciscus cū ad uisēdā classē quæ nup philippo eustachio ꝑfecto e papia soluerat: & e regiōe placētiæ ī pado ad anchoras steterat: cū paucis se cōtulisset: fit ex ea urbe frequēter certior totā ciuitatē iā metu liberatā reꝝq; nouaꝝ cupidā ī armis atq; tumultuuer sari: cībusq; prīariis adnixis diu multūq; sollicitatis recōciliatisq; oīum fe re aīs rē eē iā ad recipiēdū eū īclinatā. Qua re nec multo post cū ibi adhuc esset: ad urbē accersiť. Qui & si ab plæriſq; haud tuto cōsilio ei se gēti mili te ꝑsertī īermē cōmittere posse ꝑdicebať: q̄ superiore āno tā īsigni & memo rabili calamitate affeciſſet: tamē eorū ciuiū fide frætus: q ad id eū ortabāť

quoꝝ ĩter cæteros primi erãt Iohãnes anguissola: & Comes mãfredus lãdus anguissolæ & landæ factionis principes: de qbus maxime benemeritus esset mox flumine Galeonibus traiecto urbẽ magno oĩum cõsensu & lætitia ingredit: atq; ĩ forũ usq; pductus: qua uenerat: eo cõsilio mox regredit: ut postero die eo rediret: & ita cũ paucis inermibus eodẽ postridie reuersus maiore ciuiũ municipũq; numero: maioreq; plausu & lætitia excipit: atq; consalutat. Quo facto diuiq; Antonii arce cũ urbicula recepta. Ciues pro more exhibitis portarũ clauibus: nullis petitis cõdicionibus sese ei atq; urbẽ dedidere. His cõfectis rebus Frãciscus posteaq; Thomã Thebaldũ bononiẽsem ciuitati & Salernitanũ cũ eqtibus sexcẽtis militũ p̃sidio p̃fecit: ĩ castra iã uespera remigrauit. Placẽtinis rebus p hunc mõm bidui spacio cõpositis: ne ĩ iis locis exercitus p cibariorũ ĩopiã laudẽsibus ĩ hostiũ potestate cõstitutis diminueret: ita papiã uisum ẽ Frãciscо ꝓpius accedere: ut ĩde cõmeatus sine piculo abũde ĩ castra ĩportari possent. Ob eã rẽ ĩter papiẽsem Mediolanensemq; agrũ ad Lardiracũ uicũ ducit: papiæ terga: Mediolano frontem uertẽs. Cæterũ ex itinere fratres tris Sãctoseuerinates liberis uxoribusque Mediolani relictis: cũ octingẽtis circiter eqtibus ad eũ uelut futurũ Mediolanẽsiũ ducẽ & p̃cipẽ nullis neq; ĩpetratis neq; postulatis rebus deflectũt: cui libero sese aĩo pmittẽtes. breuẽ hanc publice oĩonẽ habuere. Se nõ spe p̃mii sed ueteri a parẽtibus inchoata necessitudine ductos coniugibus natis bonisq; oĩbus ĩ hostiũ manu dimissis: ad eũ uenisse. cũ nõ post partã de Mediolanẽsibus uictoriã: quã deo ꝓpitio haud ei de futurã sperarẽt: secũdis rebus & ĩ magna opũ affluẽtia ad eũ cõfugere: sed dũ ipse ĩ laboribus piculisq; uersẽt: suo beneficio: siqd erat: adiuuare: & secũ utrãq; fortunã experiri cõstituerint. Quibus Frãciscus acceptis gr̃as egit: gratissimumq; sibi esse: & eo maxime t̃pre iucũdissimũ eoꝝ aduẽtũ demõstrauit: contraq; beneficii adeo se gratũ ac memorẽ futurũ: ut optime id collocasse re ipsa ĩtelligerẽt & quoniã Guilielmiana uermianaq; res nõdũ erat iureiurãdo & scriptis firmata legibus: qđ Guilielmus nisi ĩpetrata Alexãdria: quæ res erat Frãciscо admõm ĩgrata: negotiũ suũ scriptis trãsigi nolebat: qđq; uermius: q̃q̃ se et dẽ morẽ gesturũ: & quæcunq; uellet: sine p̃cio factuꝝ affirmabat: tamen id quo minus scripto extaret fœdere: rẽ ex die in diẽ ducebat: decreuit duobꝰ his ducibꝰ Frãciscus priusq; Mediolanẽsiũ fines ꝓgrederet: cãm suã modeste aperire: hortariq; eos: ut id ab se uellẽt: qđ esset & illis petẽtibus honestũ: & sibi nõ difficile cõcessu donãti: quẽ semp essent re p̃sertim mediolanẽsi pta & liberalẽ & munificũ benemerẽtes habituri ac eo qdẽ munificẽtiorẽ: quo sese sibi æqor secũdiorq; fortuna ostẽderet: Qua re uermius deditis eo maxime t̃pre placẽtinis: ĩ quoꝝ finibus multa p̃dia & castella possidebat: quæ eũ res potissimũ adhuc suspẽsum tenuerat: oĩbus p̃termissis cõdicioĩbus se se libere Frãciscі arbitrio pmisit. Sola re stipendii lege sancita: uno hoc tã tũmõ addito facileq; ĩpetrato: ut Antonia unica eius filia Sphortiæ Frãcisci filio ex mr̃e eadẽ qua Drusianã habuerat: suscepto nubilibus aduenientibus ãnis mr̃imonio iũgeret. Itaq; & uermii & Guilielmi res Alexãdria per fœudũ cõcessa uno atq; eodẽ t̃pre cõpositа est. & ob id Frãciscus maxĩa cura liberatus. liberiusq; ꝓcedere posse ratus circa kal. Nouenb. ad casolatũ uicũ mouit. Iã hyems maturescere. & cõtinuus exercitũ hymber labefactare grauiter coepat. Quãobrem FR. q nulli rei magis ĩ bello: q̃ qđ posset nõ solũ a cæteris incõmodis. ueꝝ & ab hyemis hymbriũq; calamitate milites seruaꝝ studebat: nõ tẽtoriis aut factis ex tæla tegminibꝰ: sed tecto deĩde uti cõstituit: cũ id p̃sertĩ habita ab regionũ pitis agroꝝ ratiõe: qua maxĩe sibi eũ dũ putabat facile fieri posse ĩtelligeret. Nã regionẽ eã oẽm: q̃ ueteres Insubriã appellauerũt: q̃q; ab una pte Alpes qbus a germãia & gallia Italia seiũgit: et tres ĩclyti amnes padus. Addua et Ticinus ab tribus reliqs ptibus claudũt: uicis uillis. Tuguriisq; frequẽtibus et feracibus ĩsup agris refertissimã reperiebat: & usq; adeo iis oĩbus rebus munitissimã quæ ad hominũ iumẽtorũq; usum ptinẽt: ut nõ mediocri admiratione teneretur: & qđ sæpe dice

re ſolitus eſſet: memoria repetés cũ ab Meſſanæ fret o ad Taurinos uſq; mõ tes uniuerſam ꝑpe Italiã tũ pace tũ bello ꝓgraſſet: nullã aliã Mediolanen ſi pr̃iæ laudenſiũ papiẽſiúq; ĩter eos amnes adiũctis finibus cõferẽdam uel uidiſſe: uel audiuiſſe aſſeueraret. Copiis igit̃ ꝑ proxima ædificia diſpoſitis quæ & frumẽti & cæteroꝝ cibarioꝝ plena erãt: cũ parũ ſeu nihil ſuarũ re rum Mediolanẽſes in loca tuta pro tp̃ris anguſtia cõferre potuiſſent. Roſa tum. Binaſchũ. & clarella ꝓmittentibus ſeſe primo aduentu municipibus: ab Mediolanẽſibus deſciſcũt: & uagãtibus deinde ꝑ patentiſſimos campos longe lateq; militibus: oĩa in p̃dã agi: ac tumultu & pauore ingẽti miſceri cœpta. Quod ubi aĩaduertit Frãciſcus: pro eius prudẽtia atq; mãſuetudine regionẽ p̃ſertim ĩprouiſam adortus alia ratione uincendi q̃ impetu: & bel li ĩmanitate in Mediolanenſes uti cõſtituit. Proinde edici tubaꝝ ꝑconio iu bet: uti nemo miles neq; mediolanẽſem ciuẽ: neq; municipẽ: neq; uillicum agriue cultorẽ neq; pecus ullũ caperet: neq; ædificia incẽderet: & ſiqd eſſet in p̃dã abductũ: mox ꝺimitteret: huic edicto ſuſpẽdii pœnã cõſtituit. eo cõ ſilio & humanitatis artibus cõtra multoꝝ ſententiã tentandũ prius cenſe bat an ſibi recõciliare nobiliũ mentes & plebẽ allicere poſſet. Poſtero autẽ die: quo hæc geſta ſunt: Binaſchi arce in Mediolanẽſiũ fide pmanẽte Fran ciſcus relictis ĩ ſtationibus ĩpedimẽtis ſic eo cũ exercitu proficiſcit: ut uel metu uel ui & oppugnatione arcẽ in poteſtatẽ redigat. Priusq; a Frãciſco to to agmine Binaſchũ uentũ ẽ: magna eqtũ peditũq; leuis armaturæ multitu do ꝓceſſerat: arcẽq; circũdederat. Illiusq; defenſoribus permulti ita acriter ſunt ĩterminati: ut ſiquod tælũ deiecerint: quẽq; ꝓcuſſerĩt graues pœnas graueſq; cruciatus eſſent daturi. Itaq; q̃q̃ arcẽ altiſſimus murus altiſſima foſſa altiſſimaq; aqua cingebat: & p̃ſidio cibariiſq; ſatis abunde ab Medio lanẽſibus ꝓuiſum fuerat: tamẽ ut erat p̃fectus bellicæ artis ignarus ſic iis auditis uocibus: & p campos tot armatoꝝ hoĩnũ millibus proſpectis obſtu puit: ſimulq; aĩo defecit: & protinus ſuos ab tælo cõiectu ꝓhibuit. Quod cũ ĩtueret Frãciſcus ꝓpius ad foſſæ marginẽ accedẽs. Niſi hanc mihi ĩquit arcẽ nũc p̃fecte tradideris: nulla mora erit: quin eã haſtis enſibuſq; omiſſis tormẽtis quæ nõ lõge ſtructa ſunt: p̃cidamus: expugnemusq;: ĩ qua nũc tibi tã tutus uideris eminere: & q̃to nũc ſis excelſior: tãto fies ĩferior: ſimulque iſti: q tecũ ſunt: oẽs ĩ foſſam p̃cipites cõcidẽt. Quo dicto p̃fectus & p̃ſentia ĩ peratoris: & cõminatione ꝓterritus: Iacobũ Ionatẽ ex ꝓpinqtate agri ſibi fa miliarẽ uocat: eoq; depr̃catore uſus: orare obteſtariq; cœpit honoris cã tãtũ ſibi tp̃ris dari: quo hæc Mediolanẽſibus nũciare: reſpõſumq; ad diẽ poſteꝝ expectare poſſit. At Frãciſcus ubi hominẽ ita attonitũ ꝓterritũq; uidet: mul to ſe q̃ prius acriorẽ iratioremq; oſtẽdit: & clara rurſus uoce. Quid tp̃re quid Mediolanẽſibus ad hæc opus ẽ? Si nũc nũc ĩquã arcẽ nõ dederis: nemo te hodie ꝑter optimũ deũ meis e manibus eripiet. Ita bonus ille uir his uerbis fere exanimatus ĩclinauit: arcẽq; cõtinuo tradidit: qua recepta: & p̃ſidio ĩ poſito: mox receptui cani iuſſum: & ĩ caſtra reditũ ẽ. Quibus cõfectis rebus Iacobus cuſanus. Georgius Iampugnanus iuriſperiti: Petrus cotta & Paulus amico: ĩpetrata fide publica cũ iiſdẽ fere mãdatis ĩ poſterũ diẽ ad Frãciſcũ legati ueniũt: cũ q̃bus ad caſtellũ leonẽ legati priores uenerãt: et facta expo nẽdi põtate duo priori tãtũmõ legationi addiderũt: unũ qđ mediolanenſis populus q̃q̃ de eius ĩ laudẽſes trãſitu audierat: nequaq̃ tamen ſuũ exercitus ĩperatorem tã apte bellũ ſibi illaturũ credere potuerat. niſi poſt recentem placentinorũ & proximam mediolanenſium municipum ad eũ defectionẽ Quãobrẽ cũ ipſum ex defenſore aptiſſimũ ſibi hoſtẽ factũ mediolanenſes uiderent: maximo in mærore uerſari rogare ab inferenda iniuria deſiſteret infenſũq; ĩ ipſos animũ deponeret: & ſiqd eos uellet: re publica ĩcolumi pe teret: q; facile eẽt ĩpetratus: Alteꝝ ſi nulla amplius ſpes paci: ſi p̃cibus nul lus oĩno apud eũ locus relictus eſſet: Mediolanenſium copias: quas ſecum adhuc ducebat remitteret. Ei legationi Franciſcus per eandem quoque ora tionem reſpondit: per quam priori reſponderat. Seque nemini iniuriam

facere dixit: si id qđ iure suũ esset: ab occupantiũ manibus eripere conaret & ab nõnullorũ pſertim tyrannide: q suo nomini suæq; dignitati inimicissimi semp fuissent: sempq; suæ & suorũ pniciei minus merito studuissent Copias aũt quas ét suas Mediolanẽses appellabãt: nulla ui nulla arte suo in exercitu teneri. Nam sic iis q in castris remanserãt: Mediolanum redire: si uellẽt: licebat: quẽadmodũ cæteris licuerat: quæ iã ut uiderãt: eo incolumes rediſſent: eiusq; rei Georgiũ Annonẽsem pfectum esse testem. Qui ubi de suo ad Mediolanẽses reditu sermonẽ fecit: statim sibi duabusq; simul turmis discedẽdi e castris potestatẽ ipetrasset. hæc & si satis Mediolanensibus ex legatorũ reditu nota fore arbitrabat: tamẽ Mediolanũ quoq; legatũ suũ mittere cõstituit: q populo qđ legationi utriq; nõ tã respõderat: q demonstrarat: atq; ppoſuerat: ipse corã referret. His respõsis Mediolanum legatis redeũtibus plæriq; de exercitu milites cupiditate præde ĩducti obuii fiũt: eosq; bonis oĩbus exuunt: Quod ubi Frãciscus accepit: rei indignitate cõmotus qđ in suo maxime ppe cõspectu facinus tã indignũ cõtra ius gentium cõtra fidẽ publicã in legatos hoĩnes pditi admisisset: eo loci celeriter equo defert: & quot ex iis cõpræhẽdi possunt: ad se pduci iubet: quoq; auctoribo fune strãgulatis: reliquos legatoq; pcibus uita cõdonat: Deinde legatis ipsis quod ex amissis rebus reptũ ẽ restitui: qđ defuit: de suo resarciri mãdat. eo Mediolanũ legatoq; reditu q̃q̃ nõnulli ciues: q tũ in rep. plurimũ poterãt: ardentissimo Frãciscũ odio ĩsequebãt: Nobilitatẽq; ac plebẽ miro studio ĩ eũ quotidie cõcitare nõ cessabãt: tamẽ cognita in ciuitate tũ in oẽs tũ principue in Mediolanẽses Frãciſci liberalitate atq; mansuetudine: & ĩgẽti uirtutum suaq; noĩe. ita pro repentina req; nouitate pars maior nobilitatis plebisq; in eũ recõciliata uidebat: ut nõ ĩgrata ciuitati eius dominatio: ubi dedendа urbe ageret futura putaret: Qua quidẽ in re Benedicti reguardati: ut paulo ante ostẽdimus: legati eo ab Frãciſco missi oratio disertissima q̃ in ducali aula ad populũ habuerat: plurimoq; mẽtes cõfirmarat. At Georgius lampugnanus: quẽ supra ĩ legatoq; numero fuisse diximus: summæ audaciæ & temeritatis homo id repẽte suggestũ ascẽdit: unde Benadictus descẽderat: & temeraria ac pniciosa oĩone ita disseruit: ut oĩa perturbaueritq; mutaueritq; & oĩum uolũtates paulo momẽto ab Francisco auerterit. Nã ĩter reliqua dictu nefanda: his uerbis uultu uoceq; uæhementi usus est. præstare inqt hoc tpre Mediolanensibus p cõi libertatis salute oĩa dura oĩa extrema pati. q̃ in hominis teterrimi potestatem deuenire: ipm uxorẽq; quos foedis sæpe nominibus appellabat: tanti prĩcipatus fastigio indignissimos esse. multos Frãciscũ habere fratres plures filios cõplures utrinq; ppinqtate affinitateq; cõiũctos. horũ quẽq; dominũ sibi futurũ: quorũ tyrãnide in satiabiliq; auaricia multis uariisq; sumptibus populũ Mediolanensem continenter fatigari: & uarias ĩ ptes distrahi: foret necesse liberos non parentũ nõ cognatorũ arbitrio: sed eorũ pscriptu nuptui tradi oportere: nuptas in nuptasq; in stupra in adulteria trahi rapi. Ciuiũ bona aut iure aut iniuria auferri. publicari. pterea dirutã & ad solũ euersam louis portæ arcẽ publico sumptu atq; sanguine instaurari. Quinetiã uxores filiosq; ulciscendæ iniuriæ cã ad cemẽta lapidesq; iportãdos cogi. Quibus dictis multitudo ignara: quæ natura magis ipetu q̃ rõne mouet: mox ira furoreq; incensa multa p urbẽ insolẽter ac temere dicta iactare cœpit. Nã alii p cõtumeliã in Franciscũ grauiter inuehũt. Alii alia p longa mẽdacia fingetes multa ei uitõ tribuũt: & adeo multis: irarũ ministris intẽperãtes aĩos cõcitãtibus in eũ exarserũt: ut q̃is antea uti demõstratũ ẽ: optĩa de ipso ĩ ciuitate opinio habere tur: nemo tamẽ illũ postea ausus sit nisi p ignominiã appellare. Deinde ad rei bellicæ studia cõuersis oĩum aĩs. Magistratus q reip tũmã tenebãt: Frãciscũ piciniũ ĩ urbẽ cũ copiis ĩtroducũt. Itẽ Carolũ Gõzagã: q sese eis auxilio affutuq; pollicitus erat. accersunt: populoq; uniuerso ducẽ moderatorẽ q̃ pficiũt. Milites tã ex pfugis q̃ ex popularibo: qđ aliũde cõducẽdi facultas erat nulla: mercẽd oducũt. uitimillianũ Modoetiã pſidio mittũt. abiatu. Bu

ſtumarſitiũ.& Canturiũ:quæ ſunt oppida circa Mediolanũ. Vrbem ét Comũ:ac Nouariá quo maiore poſſunt militũ ac pilulariorũ numero: quorũ Mediolani infinita erat poene multitudo:muniũt. Præterea ad fredericũ tertiũ romanorũ eo tpe regẽ:q poſtea romá ꝓfectus:iperator appellatus é:ad Alphonſum regẽ:ad Ludouicũ Sabaudianorũ ducẽ iplorádæ opis cá legatos mittũt.ad Carolũ uero francorũ regẽ:ad ludouicũ eius priogenitũ delphinũ Viénéſem:& ad Philippũ burgundionũ ducẽ lras exarát:qbus de eo bello:qđ ſibi a Frácíſco iferebaf:certiores faciebát.& multa regibus uelut ab oris Italiæ longo ileruallo remotis Petro candido Viglebiéſe dictáte: p ipuram ac nefariá reꝝ narratione ſúmi uiri dignitaté polluere: multorũq; criminũ falſo icuſare conabáf.Ná Mediolanéſes:q tũc maxime rempu.gubernabát:dũ nõ tá nrorũ q̃ externorũ principũ aios ſuæ ptis facerét:& ad præſtáda ſibi belli auxilia adducerét:& in Frácíſcũ oĩum odia cõcitarét:eiuſq; nomẽ ubiq; gentiũ celebre:cõuiciis & calúniis obſcurarét.ꝓ ueris falſa inuulgus diſſæminare lris núciiſq; mádare nõ pudebat.hæc ubi tot tantaq; ignobiliũ publicanorũq; maledicta Frácíſcus cũ ex multis e Mediolano uenientibus:tũ ex lris iiſdẽ:quæ iterceptæ:& ad eũ mox delatæ fuerát reſciuit nihil penſi habuit:eũq; illorũ eſſe mortẽ dixit:q ĩ bello uiribus diffiſi: ad maledicẽdi artes fictoſq; dolos plærũq; cõfugiũt.Quas ob res apto deinde Marte Mediolanẽſes undiq; urgere ꝓmereq; cõſtituit.Et Abiatũ primo circũſedit:qđ ut ꝓdiximus oppidũ ualido Mediolanéſiũ ꝓſidio tenebatur. Id tormẽtis adortus magnaq; ĩ muros triduo patefacta ruina:oppidanos de deditione tẽtare coepit.qbus neq; cq̃ reſpõdẽtibus q̃q̃ ſuapte natura miſerorũ oĩum & illorũ ꝓſertim calamitaté qbus ipſe ac poſteri eſſent ĩperaturi iuitus uidebat:tamẽ qa ea ſe celeriter obſidione ſoluere cupiebat: & in nouo bello milites aliquo præde emolumẽto reficere oportunũ iudicabat: oppidũ expugnare diripereq; cõſtituit. At Blanca cõiunx quæ Papiá nup uenerat:obſeſſos frequẽtibus núciis cõmẽdat:Cõmẽdationis cá hæc fuit: qđ ab ipſa infantia cũ mre agnete eo uſq; ibi educata fuerat:quo uiro tradita eſt Diligebat ꝓpterea Abiatéſes & ueteris ſuetudinis & familiaritatis memorẽ mediocriter.Quare Frácíſcus uxoris ꝓcibus ĩtentá expugnádi oppidi mutat ſeruádoſq; oĩno ac iſcitiæ ignoſcẽdũ dicit.ꝓinde admoneri rurſus de deditione oppidanos mádat:ne oppidi expugnationẽ expectare neue militũ ſæuiciá expiri uelint. At illi rei bellicæ ignari ĩ ſua ptinacia ac temeritate pſiſtétes:uelle ſe Mediolanẽſibus fidẽ ſeruare dicũt. Quo reſpõſo illi coexercitus oĩs feruef:& oés ꝓdá ꝓdá cõlamátes ardeꝛ ceperũt.Cõcurrit ob id Frácíſci iniuſſu eo loci:ubi ĩ oppidũ patebát aditus ĩgens gregariorũ militũ multitudo.Qua re aĩaduerſa mittit Frácíſcus eo q̃celerrime Dulcium comitẽ:q cũctos ĩde milites ſubmoueat.Sperabat.n.Abiatenſes ꝓſpecto q̃to ĩpiculo uerſaréf:ſeſe ſuæ fidei extẽplo pmiſſuros. Al dulcii aduẽtu cũ p ĩducias ab tæloꝝ cõiectu deſitũ eſſet:clamat de muro oppidanus quidá ad alterá eſſe oppidi ptẽ eundũ:qua maxĩe tumultus aberat:ibi adeſſe:qui de deditione cõueniát:qua uoce dũ eo Frácíſcus ꝓficiſci maturat:ita mediolanẽſis qdá e muro ĩ eũ pilulá cõtorſit:ut ſi poſſet:eũtẽ uita ſpoliaret.Quod ſceleratá pilulam mentẽ haud fefelliſſet:niſi ſorte uænabulũ pilulæ ictũ excepiſſet:qđ lato ferro miles qdá circa ipm pedes ĩter cæteros ſedulo gradiẽs cui Iohánni grádi nomẽ:cognomẽq; erat:geſtabat. Qua re magis atque magis irritatis militũ animis ad piclitátiũ ꝓdá frequẽtius cõclamaf.Frácíſcus ĩpauidus eo ire quo coepat pgẽs:nõ núc ſibi moriẽdũ fuiſſe ait:q cũ ad deſtinatũ locũ pueniſſet:neminẽq; cõpiſſet:moleſtius id ſane ſibi eſſe dixit q̃ qđ mõ pilularius egiſſet:cũ irridere eũ hoĩes pditi & demẽtes: ac ex die ĩ diẽ oppidi deditionẽ ducere uideréf.Hæc Frácíſcus &ſi nõ nihil detrimẽti atq; ignominiæ ſibi afferre uidebáf.Tamẽ cõiugis cá æquo aĩo ferebat: iubet ꝓide rurſus neminẽ oppidi moenibus appropinquare. Abiatenſibuſq; ꝓdici:Se nõ poſſe plurimũ non admirari.qd in tanta adhuc etiá ĩſania pfecrarent.cũ ut facile aĩaduertere potuiſſent.niſi ipſe milites ꝓhibuiſſet

iam in oppidū nullo labore irruiſſent:& oīa intus ī p̄dā uertiſſent: & ob id uellēt q̄celerrime eorū ſaluti conſulere.Quod ſi diutius in ſua pertinacia permanſerint:poſtridie prima luce ī eos eſſet exercitui poteſtatē facturus his oppidani tādē uerbis pmoti:ac ī ſe reuerſi:poſtero die ante lucē primā ſeſe atq̄ oppidū dedidere: Arx quoq̄ tormentorū metu poſt biduū nullo negotio a p̄fectis tradita.Dū hæc ad Abiatē gerunt Frāciſcus cui nō mīori cætera erant curæ:quæ bello gerēdo ſibi incūbebant:quā p̄ſens oppidi oppugnatio:eū ruptis pluribus locis aggeribus fluuiū a ſuo decurſu auertēdū curauit:q ex Ticino amne tracto manu alueo facto Mediolanū īfluit. Auertēdi fluuii cā fuit:ut eaq̄ potiſſimū deuehēdarū rerū facultas Mediolanēſibus adimeret:quæ maxīe ad uitę uſū p̄tinerēt:Nā ea oībus erat opinio:ſublato fluuii eius decurſu ad ſūmā ꝓpediē cibariaq̄ inopiā urbē deuenturā: qđ &ſi difficultatē ciuitati nō paruā afferebat:magnū que oīum aīs ipſo rumore atq̄ aſpectu pauorē incutiebat:tamē hoīum ingenia ita effecerūt: ut longe aliter euenerit:quā fuiſſet plurimorū expectatio.Nā cū magiſtratus īminētiſſimis ꝓpe difficultatibus celeriter occurriſſet:facilius quā & ipſi ēt putarāt:fluuii incōmoda p̄ferebāt.Perquiſitis.n. ciuiū ſingulorū horreis:ī qbus magna frumēti uis īuenta ē:q̄cquid ab eius:cuius erat:uſu ſupeſſe reperiebat:ut emendi indigētibus foret facultas:in forū ſtatuto p̄tio uændē dū deferri iubebāt.Præterea auulſis ex monumētis muriſq̄ urbanis molaribus ſilicibus tot p urbē priſtina cōſtructa ſūt:ut ſatis p̄ſenti molēdi uſui neceſſitatiq̄ ꝓuiſū uideret.Per hūc modū magiſtratus a tumultu & querelis multitudinē cōtinere:ac ſpe futuri auxilii ī dies nutrire conabant. Sub idē tp̄s Iacobus Antonius Marcellus uenetorū legatus cū duobꝫ peditū millibus exercitui ſe adiunxit:his cū mandatis ſuo ab ſenatu miſſus:ut copiæ: quas ſecū duceret:& quæ ſubmitterent:eius īperio parerēt.Ipſe uero Frāciſci īperata faceret.Paulo deinde poſtea duo alii ab eo ſenatu Paſqualis Maripetrus de quo ſupradiximus:& Lodouicus lauredanus uiri ſane utriq̄ patricii & in ſua ciuitate primarii ad Frāciſcū legati mittunt:q de rebus iter ſeſe ſancitis feliciterq̄ ab eo deinde geſtis cōgratulārētur:& conuenta corā confirmarēt.Sub eoſdē fere dies Matheus cāpanus ex auxiliaribus ueuetis ducibus unus cū q̄ngētis equitibus p placentinos papiēſeſq̄ qđ Marcellus paulo ante fecerat:in finitimos Nouariēſibus agros puenit:ac p ea loca conſideret iuſſus plærisq̄ aliis auctus copiis:& Lumellinæ ptes ab crebris hoſtiū incurſionibus tuebat:& bellū Nouarienſibus ipſis acriter inferebat.His rebus pactis:Mediolanūq̄ oībus iis:q Abiati oppido & arci p̄ſidio fuerant:remiſſis:quos tutelæ gra Frāciſcus ipſe duo paſſuū millia ab caſtris eduxerat: ad lignanū uicū ducit hoſpitiiſq̄ p proxīa ædificia copiis ſingillatī diſpartitis:caſtra locat.Poſtridie cū paucis buſtenſiū munitōes:quorū oppidū nō lōge aberat:exploratū proficiſcit:& naturā ſitūq̄ loci cōſpicatus eo aīo in caſtra regreditur:ut ī pximū diē toto exercitu ad expugnādū oppidū reuerteret.Quod:&ſi nullo negotio eo cū ueniſſet:capi poſſe p̄ſpexiſſet: cū neq̄ muro neq̄ foſſa:ſed ſolo uallo:& eo qdē tenui & uetuſtate collapſo munire: ea tamē quæ inſecuta ē nocte:oppidani ſūmo periculo excitati atq̄ territi miſſis ī caſtra ad Frāciſcū nunciis ſaluti miſericordiāq̄ ſuppliciter exorāt.Frāciſcus enī q ſuo ingenio magis ad clæmentiā & māſuetudinē quā ad crudelitatē ꝓpēſior erat:re facile ab ſe multis maxīe deprecatoribꝫ īpetrata:eos ad deditōem accepit. Quo recepto oppido:magnus fuit nō tā municipū quā nobiliū ſeſe dedētiū cōcurſus. Ex his Philippus Maria uicecomes Gaſparis filius eius q olī apud philippū potētiſſimus fuerat & oībus ꝺiliis p̄fuerat primū:& ītē ceteri ex uicecomitu fāilia q mūicipia & arces ī ea regione p multas obtinēt:& caſtellionei cū arce ac uariſini ſeſe Frāciſci fidei ultro pmiſere.Caturio deinde admotū:qđ cū ī æditiore ſit loco poſitū:abpeditatu circūſederi Frāciſcus iuſſit.ſtatoribꝫ eqtatui ad collis radices diſtributis.& quāquā id oppidū & muro & nō ualido militū p̄ſidio defēdebat tamē triduo pacto dirutis tormētorū īpetu ab uno latere mœnibus pac p

tione obtinuit. Interim impedito circa Cāturiū exercitu Frāciscus picinino q uti demōstratū est: Mediolani se cōtinebat: papiēsem aggr̄ ab ea pte quæ Mediolanū spectat: īuadeř cōsiliū iniuit: accessū eo regressúq; tutissimū si bi futur̄ arbitratus: dié noctēq; unā Mediolano abesse posse puidisset: priusquā adoriri eū hostes possēt. Vintimiliano igit cū eqtatu sibi addito p noctē Mediolano discedit: & ad eū locū extra parcū ante solis ortū pueniť: quē ad duas portas appellāt millia passuū duo ab urbe papia distātē. hac portis aptis parcū īgressus: magnū inde pecor̄ numer̄ abegit: quē eo papiēses: ubi nihil hostile futur̄ putabāt: paulo ante cōtulerāt. Picininus p̄da grauis Mediolanū rediēs: Clarellā deflexit: castellúq; ex īprouiso adortus: sūma ui expugnař cōtēdit. Sed ristētibus fortiter incolis: cū p̄sertim ab Corrado folia no: q Binaschi cū p̄sidio relictus fuerat: ab tergo lacesseret: timoř pculsus: ne ppīquus hostis maioribꝰ augeret: d̄ media nocte: relicta castelli oppugnatione ad clareuallis monasteriū: ubi se tutū fore sciebat: diuertit. Per eosdē dies Briancini: q briancū mōtē inhabitāt: & oēs q circa lariū lacū usq; Comū īcolunt: missis legatiōibus sese Frāciscō & fortūas suas oēs p̄ter leucēses cōmuni oīum cōsilio & p̄cipua quadā beniuolētia dediderūt. Idē fecer Frāchinus Ruscha: luganēses. & q uerbanū lacū circūsedēt: p̄ter Aronēses Angleriēses: & cæteros: q Vitaliano parebāt. p̄terq; Comēses & Bellincionēses: q oēs potius belli difficultates p Mediolanēsiū rep. pferre q̄ Frāciscī imperiū subire cōstituerāt. Lanzalotus uicecomes p̄terea: q municipia quædā cū arce nō ignobili trās Ticinū ī Nouariēsibus possidebat: facta deditiōe: hoc idē facer uicinis p̄suadet: Itaq; eius exēplo atq; hortatu Olegeni Galeatēses Tricatēses & Cerranēses q nō lōge ab eius fluminis ripa sūt: ad Frāciscū de oppidor̄ traditione legatos miserūt. Dū hæc agunť: Alexāder ex Alexādria famīlia eques florētinus: q sua patria & nobilitate & auctoritate post Cosmū p̄stabat ad Frāciscū legatus uenit. Hic primū ei de tāta ad suā gloriā suasq; fortunas regr̄ accessione gratulař. Deinde refert: q; si populo licuisset florentino: p̄stitisset utiq; ei id: q; necessitudinis īter utrunq; diuturno usu continuatæ ius postulabat: quādoquidē ipsū suæ uniuersæ ciuitati nō minus copiis q̄ pecunia: uti petierat: iuuař mirū ī modū placeret. Vegr̄ recens ac periculosū Alphōsi regis bellū: quod florētina respu. biēnio fer perpessa fuerat fecerat: ut grauibus attria sumptibus & nō mediocriter īsup ære aliēo p̄ssa nedū amicicia cōiunctis & de se bene meritis: sed ne sociis qdē de publico qcquā p̄stare posset. Sed qđ spōte impræsentia poterat: quæ res cæteris p̄clarior erit existimāda: suū erga eū optimū animū pollicebař: seq; ea de cā ita ad illū esse missū: ut nunquā quoad liceret: ab eius exercitu discederet: dōec longobardiæ īperio potiref: ut florētini ét populi legati p̄sentia susceptū aduersus Mediolanenses bellū nō tam probaref: q̄ cōficeret. Frāciscus qui Florentinos & Cosmianā p̄sertī factionē: quæ in ciuitate principatū obtinebat: maximi peculii loco sēp habuerat: & illor̄ amicicią & auctoritatem eo maxīe tp̄re plurimi faciebat: & sibi cōiunctā seruare magnopere cupiebat: legatū pbenigne suscepit: seque nō dati auxilii excusatōnē bono aīo accipe ostendit. Hoc succesſu regr̄ Frāciscus maiora bello gerendo negotia agitare aīo cœpit. & cū ex iis locis propediem sibi discedendū esset. exercitusq; aut in Comenses aut in Nouarienses ducendus uideret quorū urbes uti demonstrauimus: nō exiguis hostiū copiis tenebanť. Vtraq; potius eo tpe sibi obsidenda esset: cū suis uenetorūq; belli ducibus cōmunicat: ac re diu multúq; ī cōcilio discussa: eadē oībus tādem snīa fuit: ut in Nouarienses primū exercitus traduceret: Quod Comenses adeo undiq; īterclusi relīquebař: ut ad uictoriā deesse nō possent. Nouariēsibus uero: quor̄ urb ē Amadeus sabaudianus Ludouici ducis pater sūmo studio occupař conabař: plures patebāt aditus. Quare Frāciscus dat Bartholamæo Gadio cremonensi uiro īpi gro negotiū: ut ī Ticino nauibus: quas e papia subuexerat: pōtē ædificādū curet: quo celeriter confecto: exercitū traducit. Nouariáque p̄fectus ac suburbiis prīo ipetu expugnatis; urbem ab partibus pluribus obsidione circunualat.

Ciues de deditione continuo admonet: qđ nisi ante diē posterū fecerint: se eos postea oppugnatuꝝ: neq; nisi capta urbe milites a prælio & expugnatōe reuocaturū dicit. Quot afferat detrimēta direptio: quot mala exinde ī urbe p̄serti nobili & opulēta proueniāt paucis ostendit: proximā placētinorū cladē cōmemorās. At illi quoniā de cōi omniū salute agebat rē inter se cōsultaturos: eiusq; uolūtati satisfacturos p hūaniter respōderūt: q cū se oī auxilio destitutos uiderēt: & urbē īparatā fossis repletis: mœnibusq; undique fere & uetustate & negligētia collapsis atq; dirutis: a tanto hostiū īpetu tueri posse diffiderēt: emissis biduo: posteaq̄ eo uentū ē: legatis sese atq; urbē Bartholomæo uicecomite p̄sule p̄cipuo deditōis auctore Frāciſci fidei p̄miser. Qui nec multo post urbiculā & arcē: & uniuersa Nouariēsis agri mūicipia atq; oppida partī ciuiū opera: ptī metu in ptātē accepit. præter Romaniāt qđ oppidū Taurinēsiū Sabaudianorūq; delectus: q ad tria hominū millia cōficiebat: Lodouici iussu paucis ante diebus occupauerat. Horū p̄fectis Frāciscus p tubicinē enūciari iubet: q̄ primū oppido abire maturarēt: Ciues nouariēses: quos p iniuriā cōpræhēsos in uīcula cōiecissent: liberati restituerēt. Deinde ut ipse uniuersis sui exercitus militibus p̄ceperat: ne ullā transSiccidā Vercellēsib⁹ Taurinēsibusq; iniuriā nullūue maleficiū īferrēt: ita & ipsi erga Nouariēses reliquosq; suos citra eū amnē facerent: cū de iis maxīe rebus quas philippus dux ī ipso eius obitu possidebat: nequicquā ad Lodouicū ullo iure ptineret. Siccidā utriusq; fines lōgo usu diuidere: quē q̄dem amnē: si uicinitas: si amicicia inter sese seruāda erat: quā ipse nō mō inuiolate sancteq; seruare: sed augere ēt cōstituerat: nisi amice trāsire liceret nemini. Hæc si neglexerīt: se nulla mora exercitū ī eos missuꝝ. At cū oppido excedere Sabaudiani recusassent: & ut natura gallorū ē: supbe nimiū respō dissent: Frāciscus q & pro rerū suaꝝ salute periculosū iudicabat: & p̄ sua dignitate sibi ferēdum nō putabat: ut gētis eius nomē: eo oppido occupato in suis finibus inueterasceret: Ludouicū uermiū cū pte exercitus eo cōfestī p̄ficiſci iubet. Is ubi ad locū uētū ē: oppidū circūquaq; aggredit: & sūma uī & sūmaq; celeritate expugnare ꝓtēdit. Hostes primū uermii īpetū ingēti aīo sustinēt. Sed īgruentibus a frōte nō minore aīo Sphortianis militibus: ita ut nullū resipiscēdi illis tp̄us daret: lāguescēt animis atq; ægre resistere cœperunt. Itaq; ui nostri oppido potiti: bona mox diripiūt: paucis utrinq; desyderatis. Sabaudiani uero simul cū oppidanis ī captiuitatē abducti: non multo tpe tāta se pecūia redemerūt: ut nō mediocri uniuerso fēr exercitui emolumēto fuerint. Dū hæc in Nouariēsibus gerunt. Derthonēses orta ītер eos dissensione duas ī factiōes diuidebant: cū alteri Frāciſci Sphortiæ: alteri Mediolanēsiū ptes sequerent: ob id plærīq; ex primatibus Sphortianæ factiōis ciues cōiuratione ītер sese facta ad Frāciscū rogatū mittunt: ut si eā urbem cuperet: si ciuiū noīs dignitatiq; Sphortianæ amātissimos⁹ salus sibi curæ esset: nō cunctaret præfectū de exercitu aliquē haud magna manu ī suos fines trāsmittere. Quod illius ope urbē iā diu sui amātissimā e pditorū quorundā aduersæ factiōis manibus facile liberari posse: & ī eius ptātē cōtinuo trāsferri cōsiderēt. re ab Frāciſco cognita: mittit eo cōfesti moretus Nazarius cū eq̄tibus q̄ngētis: q ab amicis nulla cunctatōne introductus: facta ubique per regiones Sphortiani nominis conclamatione: urbem paucis resistētibus obtinuit: nec multo etiam labore urbiculam: & arcem paucos intra dies adiutoribus ciuibus recepit. Viglebienses item electo ex oppido taurinensium præsidio: quod non multis ante diebus accersiuerant: ultro sese dederunt. Quorum exemplum mox Salenses secuti: missis ī castra legatis Frāciſci imperium subiere. Alexandrini præterea: quorum ad urbem Sceuinam curtem legatum adhortatorēq; Franciscus miserat: sese Guilielmo cum toto agro inuita tamen factione Gelpha subiecerunt: præter Boscenses q Frāciscum sæpius precati uti se atq; oppidum in suam fidem reciperet: & non alienæ traderet potestati: aliquādiu pertinaciter obstiterunt.

Nter hæc petrus maria ruber & uetere amicicia & nouo stipē dii iure Frāciſco obſtrictus ad eū ſcribit: ſe cū parmēſis urbi culæ p̄fectis: q de garimberta familia & de ſua erāt factōe ita egiſſe: ut ſi ad obtinendā urbē copiæ mitterent: libe⁊ eſſent aditū ī eā habituræ. Quod ubi reſciuit Franciſcus mox ad eā rē cōficiēdā Alexādrū frem delegit. Is poſteaquā naui p padū in parmēſes ad Petri mariæ municipia delatus ē: Salernitanū: q ī placētinis erat: ad ſe cōfeſtī uenire iubet. Frāciſcus āt ea re: qđ magni eſſet momēti cū Iacobo Antonio marcello ueneto legato cōicata: ſic cū eo efficiēdū curat: ut ex auxiliaribꝰ copiis: quas ueneti ſubmiſſuri eſſent Bertholdus æſtenſis Thadei filius Adoleſcēs: & Iacobus Gotholanus cū octīgētis: Chriſtophorus Tholētinas cū totidē: & Iohānes comes romanus cū q̄ngentis eq̄tibus ex brixien ſi agro ad Alexandrū celeriter p̄ficiſcerent. Sed fortuna quæ hūana ꝰſilia in iis maxīe rebus quæ ī bello p p̄ditionē agunt: fallere plerūq̄ ſolet: negotii euentū negauit. Nā dū Marcellus ea de re uenetū ſenatū certiorē reddit īterceptæ ſunt ī itinere ab hoſtibus litteræ ſeu dolo ſeu temere Tabellario cōmiſſæ. & Mediolanū platæ: & inde ſtatī ad parmenſes trāſmiſſæ. re magiſtratui patefacta extēplo cōpræhēdi p̄fectos: & ī eos aīaduerti decernit. Sed illi p amicos clā edocti: ad Petrū mariā p̄fugerūt. Ea re p hunc modū p̄dita Alexāder ſpe urbis p̄poſita uia potiundæ derelictus: Fillinū cōceſſit: copiaſq̄ eo undiq̄ ad inferēdū aperte pmēſibus bellū cōuenire ſtudebat. His de cauſis parmēſes amittēdæ libertatis timore ad Iacobū picininū: q uti oſtendimus: florētiolæ ſe cōtinebat: auxilia rogatū mittūt: is parmēſiū re⁊ nouitate lætus: nō mō nunciis pro eo⁊ reip. ſalute oīa ſe facturū reſpōdet: ſed et hoſtē ubicūq̄ eſſet adoriēdū parmēſibuſq̄ finibus expellendū magnopere hortatur: ſeq̄ ad eā rē cōficiendā totis uiribus cū uellēt affuturū. Parmenſes cōſilio picininī p̄bato: Carolū cāpobaſſū: q īpetrata ab Frāciſco ad Appulos Alphonſi regis iuſſu redeūdi facultate diſceſſerat ex itinere auertūt: mercedeq̄ ꝰductū populo cæteriſq̄ militibus: quos ī urbe habebāt: p̄ficiunt: alioſq̄ inſup ſtipēdio conducere & intra mœnia accerſere die noctuq̄ nō ceſſāt. Dū hæc geruntur picininus alter quē ad clareuallis monaſterīū ſe contuliſſe diximus quoniā hoſtē deuictis Nouarienſibus trāſpadanisq̄ rebus pacatis: in Mediolanēſes p̄pediē rediturū exiſtimabat. Melenianū oībus copiis ſe reduxit: ut qđ adhuc ſibi Mediolanēſes negauerāt: inde laudis ingrediēdæ urbis modū tētaret: opportunitatēq̄ nactus arriperet: eū neq̄ in eo loco unde diſceſſerat: amplius cōſiſtere auderet: neq̄ ſi in urbē reuerteret: diu ibi manere poſſe putaret: ueritus ne p̄pter frumēti omniūq̄ ferme rerū inopiam tot ī dies p urbē ab ſuis rapinæ cōmitterēt: ut ī eos populi tumultū aliquādo concitarēt Carolus uero cū Mediolani eſſet: ac trepidare uacillareq̄ ciuitate uideret: ad uēdicādū ſibi urbis dominatū cōſiliū init: non qđ eā aduerſus. tātas hoſtiū uires diu tueri ac in poteſtate retinere poſſe cōſideret: ſed qđ pro eius cōmutatione ſe aut Cremonā: aut aliqđ dignū. ab Frāciſco præmiū cōſecuturū ſperaret. Itaq̄ p̄paucorū ciuiū opera magnā plebis p̄tē: & nobiles nōnullos ita ſibi cōciliarat: magnis ad liberādā bello p̄riā auxiliis magniſq̄ p̄miis p̄poſitis: ut nihil fere deeſſet ad capeſſandā urbis dominationē: niſi ut eā p̄curreret: eiuſq̄ nomē īuocaret & palā cōſalutaret. Iāq̄ ob id ſupellectilē ſibi cariorē domo efferri: ac ſuſcipiēdo⁊ amico⁊ cēpulum parari iuſſerat. At hæc ubi Theodorus boſſius & Georgius lāpugnanus itelexerūt: q nō tā patriæ: q̄ ſua cā eos ſemp acriter oderāt: quos ī ciuitate nouis rebus ſtudere audiebāt: oīa p urbē p̄turbāri: ciuiumq̄ animos ad cōmunē libertatē ſeruādā tuendamq̄ cōfirmāri conant. Quāobrē Carolus capitali eos deinceps ſimultate inſecutus: non prius deſtitit: quam non modo ſuā

sed multoꝝ ér ciuiũ iniuriã uultus é. Súma eo tpe reip. penes nobilitaté gebellinæ ꝑsertí factionis erat. Sic igr Carolus secreto egit: ut í gelphæ factionis ciues prícipatus: & rerũ publicaꝝ admístratio deduceref: Ná q sibi obstiterát: gebellinæ tantúmõ ptis erát. deinde Theodorũ & Georgiũ ꝓditõis insimulat. Quæ cũ aíaduertíssent gebellinorũ prícipes cõiuratioé inter se se iniere: quorũ primi Vitalianus Theodorus & Georgius fuere. Hi cõicato sæpe ítr se cláculũ cõsilio oía prius tétaf atq; experiri cõstituerũt quá pti: ut uel í populariũ manus deuenirét: & fortunarũ simul & uitæ discrimẽ subirét. uel ab reip. admístratõe oíno abdicati in exiliũ mitterenf: aut pria pulsi extorres p álienas sedes uagari cogerenf. Súma át cõiuratõis fuit: ut si fieri posset: urbs ciuibus ássentiétibus Frácisco traderef: iis ab eo cõditionibus ípetratis: quæ reip. usui essent: cũ ipsis ꝑsertí tribus & aliis ꝓpaucis ciuibus data esset publico decreto potestas ea oía inquirẽdi atq; agẽdi: quæ líbertate incolumi rebus publicis salutaria uiderenf. Sin uero ob uarias multipliceſq; hominũ uolũtates id minus effici posset in urbẽ p nouá portam quæ in eorũ erat ptáte: ítroduceref. Itaq; hæc p nunciũ secreto Theodorus Frácisco significádi negotiũ suscepit: psuadetq; ei: ut ꝓpius q̃celerríe urbi appropinquet. Landrianũ uicũ castris idoneũ locũ docet. Vintimilianũ ꝑte rea: quẽ eius dignitatis & fortunæ studiosũ inuenisset: stipẽdii foedere sibi obstrígere hortaf. Quibus cognitis rebus Frácisçus negotio uíntimilliani ex Theodori sníа cõpósito: e Nouariẽsibus in Mediolanẽsẽ agrũ traiecit: & ad landrianũ castra posuit. In itinere át uintimillianus: q uti cõstitutũ erat: e Modoetia cũ qngẽtis circiter eqtibus quadrígentiscq; peditibus discesserat: Mediolanũ se accersitũ simulás exercitui factus é obuiã: & magna oíum lætícia exceptus se agmini íseruit. Posteaq̃ í Mediolanẽses reditum é: & copiis paulo minus quattuor passuũ millibus ad picinini hyberna ꝓpius accessú: plærisq; ex braciano eqtatu ad Frácisçũ tráfugere coeperũt: quoꝝ ítr reli quos Andreas ládrianus Mediolanẽsis equestri turma stipatus aduenit: eius fr Antonius paulo ante picinino íuito ducẽtis cũ eqtibus Mediolanũ redierat: neq; inde ad eũ áplius reuersurus neq; iussis obtẽperaturus. His destitutus ffribus picininus: qbus ob ꝑcipuã & antiquã eorũ & Frácisçi frs in bracianos fidẽ uiuo philippo multa & ardua credere atq; cõmittere sæpe solebat: magna suspicione teneri magnoq; urgeri metu cœpit: ne a militibꝫ cæteris paulatí desereref. Ná ꝑter qđ de suorũ fuga dubitabat multis de cáis tã ꝓpinquis hostibus summũ í periculũ se deductũ uidebat. Quod frumẽtí ópia ꝑmeref: & in dies magis ꝑssũ iri pspiceret. Quod ubi erat nõ sine manifestũ oíum discrimine manef diutius posset. Quod locũ quo se reciperet ꝑter Mediolanũ habebat nullũ: & eo: uti demõstratũ é: p hyemẽ redíf nolebat. Sed pro ígenii calliditate p hũc modũ his se difficultatibus liberare excogitauit. Ad hostẽ eo ꝯsilio tráfif cõfugereq; cõstituit: ut exacta hyeme rursus ad Mediolanẽses reuerteret. Qua qdẽ re eũ his q sũmá reip. priuatí eo tpe in ciuitate obtinebát cõicata: de pace atq; fœdere secreto cum Frácisco agef cœpit: multã se operã uel de adducẽdis ad uolũtariã deditionẽ Mediolanẽsibus apud quos & auctoritate & gra plurimũ se posse aiebat: nauatuꝝ uel armis in potestatẽ redigẽdis conaturũ pollicitus. Quæ cũ accepisset Frácisçus: & si antiquo credẽdũ hosti oíno non iudicabat: cuius anteactæ uitæ mores uolũtateq; qualis erga se esset: multis argumẽtis satis pspectã hẽbat: tamẽ ad subiugãdos parmẽses & ad terrẽdos coercẽdosq; undiq; ꝓ sníа Mediolanẽses magno sibi usui futuꝝ existimabat: si picininꝫ uterq; ab Mediolanẽsibus desciscẽtes sibi adiũgerenf. Itaq; ea re in cõsilio deducta: facileq; ab oíbus ꝓbata: picininos certis de stipendio legibus sibi obstrinxit: ut autẽ infirmos dubitanteſq; facilius in officio contineat: affinitatis nexu & argẽto percussum iam fœdus confirmat. Ná & drusianã filiã mortuo Ianofregoso: cui eam primum: uti demonstrauimus: desponderat Iacobo fratri in matrimoniũ se daturũ promisit: & grandi insup pecunia utrunq; donauit: His cõfectis rebus: picininus ad Frácisçũ se contulit: ut eũ cõsalutaret: p iii

& conuenta ſua ꝑſentia cõfirmaret: a quo ꝑ eius ĩ oēs cõſuetudine benigne honorificeq; exceptus: his uerbis audiẽtibus pmultis uſus é: Se nõ ſpõte ſua ſed neceſſitate coactũ ad eũ ueniſſe: q cquid ꝑmiſiſſet: inuiolate præſtituꝝ: & pro eius áplitudine nõ ſe operã mõ datuꝝ: fortunaſq; oēs expoſituꝝ: ue rũ ét nulla unq̃ pericula recuſatuꝝ. Ad hæc Frãciſcus mĩme ſe dubitare re ſpõdit: qn fidé eſſet ſeruaturus: & qđ eius fuerit officii diligẽter obiturus. Proinde eũ bono eſſe aĩo hortaſ qđ ita ſecũ & cũ Iacobo fr̃e eſſet acturus: ut eos in filiorũ loco ſe habere plane ĩtelligerent: cũ nulla ꝑſertĩ ĩter Nicolaũ patré eoſq; & ſe capitalis alicuius iniuriæ cã: ſed æmulatio tantũmõ quæ dã uirtutis & gloriæ & rerũ bellicarũ contẽtio interceſſiſſet. Quod ea beni uolẽtia qua eos ꝑſequi ĩſtituerat: & recens affinitatis cõiunctio tollet oĩno abolereq; debebat. Nõ defuerũt tamẽ eo die: q Franciſco ſuaſerĩt: ut aut in terfici: aut cõprahẽdi picininũ iuberet. & ĩter cæteros petrãdi facinoris cõ citatores Mãnus barrilis & Flaſcus plurimũ inſtituerũt. Cũ nõ ſuſpicari ſe mõ ſed exploratũ habere diceret: picininũ & ꝓp inuidiã & uetus odiũ: quo in Sphortianos braciani ſp exarſerũt: nequaq̃ diu fidelẽ: ſed rurſus ei hoſtẽ & Mediolanẽſe bellũ eius cã durius diuturniuſq; futuꝝ. Nã néo erat: q ne ſciret: picininũ ipſũ ſuo magno piculo ductũ: q & ipſemet teſtatus erat ad eũ ueniſſe: quãdoq; dẽ milites ſui aperte diceret: niſi eorũ ſaluti ꝯſulere ma turaret: illũ aut caperẽt: captũq; ad hoſtẽ ducerẽt: aut oĩno deſtruerẽt. & ob id ubi ꝑ tꝑus ſibi licuerit: ad Mediolanẽſes rediturũ: aut mali aliq̃d in eũ moliturũ ſe nõ dubitare. Quibus ita Frãciſcus reſpõdebat: ſe emori malle: quã tãti ſceleris noxã ſubiĩ: ut hominẽ ſcilicet ĩterimi ſtatueret: q ſeſe eius fidei cõmiſiſſet. Quinĩmo ſe ita in ipſũ habituꝝ decreuerat: ut ſe de eo be ne merẽte ubiq; gentiũ in eũ potius quã ĩ ſe culpa reiiceret. Nã ſiq̃d iuſ ét merito ĩ illũ acerbius ſtatuiſſet: nõ eius peccato: ſed maliuolẽtia & iniq̃tate factũ oēs putarẽt. At picininus eodẽ die Melenianũ reuerſus: cũ iã Alphon ſũ regẽ de his rebus quas cũ Franciſco egerat. ſui purgãdi cã certioré facere inſtituiſſet. luuabat. n. rex ipſe picininos eo tꝑe pecunia multũ. & Mediola nẽſes cũ ſponte ſua: tũ Iacobi triulcii eorũ legati opa ad retinendã liberta tẽ aſſidue & hortabaſ: & ſe ad ꝑſtãda ipſis auxilia nõ defuturũ pollicebaſ. Frãciſcũ aſſiſinũ familiarẽ ſuũ: q ſuperioribꝰ noctibus una cũ Luchino pal merio equitũ ꝑfecto magnæ apud eũ auctoritatis uiro de fœdeꝝ trãſegerat: Neapoli mittit: q regẽ edoceat ſe: quãuis ad extremã inopiã redactus ad ho ſtẽ tranſiſſet: tamẽ neq; ab eius gr̃a: neq; ab Mediolanenſiũ amicicia diſceſ ſiſſe. Quod egiſſet: ſue ſuorũq; ſalutis cã egiſſe. Sed cũ primũ uere nouo pa buli copia & abeundi facultas affuerit: ad Mediolanẽſes rediturũ. Vtq; aſſi ſini celerior & ſine ſuſpitõe eſſet ꝑfectio: Peruſiũ uſq; negotiorũ cõficiẽdo rũ gr̃a eũ mittere ſimulat: litteraſq; publicas gẽtibus cõmendaticias ab Frã ciſco ĩpetrat. Interea cõiurati Mediolanẽſes: & Carolus nunciũ de dedenda urbe deque publicis priuatiſq; ꝺdicionibus clãculũ in caſtra ad Frãciſcum mittũt. Quoꝝ poſtulata cũ ille accepiſſet: duriora atq; difficiliora iudicauit nõ minus ea: quæ priuatĩ quãquæ publice poſtulabanꝺ: admiratuſq; peten tiũ arrogantiã ſimul & auariciã: cũ his reſpõſis nũciũ remiſit. Si ab Medio lanẽſibus honeſta petanꝺ: ſe iis facilẽ liberalẽq; futurũ. Nã ſi eorũ poſtula tis aſſentiaꝺ: nõ eos ipſe: ſed ipſi eum uiciſſe uiderenꝺ. At illi priuata & ĩna ta quadã habẽdi cupiditate flagrãtes cõſtituerunt ĩter ſeſe quo magis pro eorum uoluntate res conficerenꝺ: de urbis deditione differendum: et nunc Frãciſcũ ut propius ad urbẽ toto exercitu accedat: nunc ne irritato populus arma in ſe capiat: ut ubi eſſet: paulũ: ét reſideat: litteris nũciiſq; crebro hor tabanꝺ. Dũ res p hunc modũ ex die in diem ducitur: ciues factõnis gelphæ principes: et Carolus: q incredibili gebellinos ſimulate inſeq; iam cœperãt: & Mediolanẽſiũ domiationẽ aduerſæ ꝑſertim factionis opera ĩ Frãciſcum trãſferri pmoleſte ferebãt: Gebellinos ab reip. adminiſtratione ciues abdi care conſiliũ inter ſeſe ineunt: cauſasq; conquirere ſtudent: quibus ĩ eos po pulum concitent. Qua in re affuiſſe fortuna uidetur: cũ ꝑ eos dies acciderit

ut interciperent epistolæ notis qbusdã seu characteribus scriptæ: Quibus ad magistratũ continuo platis: & ĩ latinas lras traductis plane ꝑspectũ ẽ: epistolas ad bossios ab familiari fuisse scriptas: quẽ ipsi apud hostẽ secreto morari iussissent: nec minus de iis oĩbus: quæ cũ eo cõiurati agerẽt: cõpertũ. Quibus cognitis & magistratus ipsi & gelphoꝝ prĩcipes: hac sibi in aduersarios aĩaduertẽdi occasione oblata: quos tã infenso seruabãt aĩo: illos mox cõpræhẽdẽdos mortiq; tradẽdos cõstituerũt. Sed ptimescẽtibus ꝑpe omnibꝰ: qui id cõsilii dederãt: ne qs forte ĩ capiendis ciuibus in urbe tumultus oriret: qđ multas cognatiões clientelasq; habebãt: placuit: ut extra urbem coniurationis principes cõpræhenderent: & ob id Theodoꝝ Georgiumq; facinoris dedẽdæq; urbis auctores pro reip. cõmodo ad fredericũ Romanorum regẽ legatos mitti oporteꝛ simulãt. Sed dum ipsi eoꝝ uiaticũ mandataq; parãt: Comũ præire hortant. At illi &si eã: quã possunt morãdi cãm innectere conabãt: cũ itineribus undiq; hostibus interclusis: nõ posse sine mãifesto suæ salutis periculo iussa facere assererẽt. tamẽ sese libertatis principũ uolũtati obtẽperaturos dicũt. Interĩ ædes defensoribꝰ ꝓpugnaculis armis cibariisq; cõmuniũt: ut siqua ĩ se uis fieret: tandiu sustinere impetũ possent: quoad uel ab amicis: quos ĩtra urbẽ parauerãt: uel ab Frãcisco Sphortia ꝑ nouam portã subueniret. Sed prĩcipes iidẽ q oẽm illis morãdi uiã adimere maturabãt: id se ꝑsidii missuros dicunt: quo facile Comum pducerent. hi: q; erant magnopere ueriti: suũ ita repẽtinũ ab urbe discessũ rursus multis argumẽtis recusare conant. Sed Carololus doli conscius: eos ad ꝑfectionẽ hortatus: certã salutẽ pollicet. Itaq; illi Caroli fide fræti: dũ ꝑ noctẽ Comum ire credunt: Modoetiã pducunt: quo ubi uentũ ẽ: mox ab iisdẽ Caroli militibus: q in itinere eis ꝑsidio fuerãt: retinent. Georgius mox obtruncat. Caputque Mediolanũ defertur: & quo magis q suæ erãt factionis pterreãtur: cunctis spectaculo dat. Theodorus ĩ carcerẽ coniicitur: ac uariis ab eo cruciatibꝰ qd sibi cũ hoste negotii fuisset: qdue cũ ciuibus suæ cõiuratõis cõsilii iniisset: exqrit. Quot ãt Mediolani ex sua cõfessione cõiurationis participes reperiunt: tot retineri ab magistratibus iubent: quoꝝ ex nũero fuere Iacobinus bossius Ambrosius cribellus. Iohãnes caymus cũ Frãcisco filio Marcus stampa. Iob. orũ bellus: & Florius castronouates: q publico dãnati iudicio oẽs capite obtrũcati sunt. Cæteri uero alii papiã: & ĩ ꝓxĩa municipia: quæ ĩ hostiũ erãt potestate. Alii ĩ castra ad Frãciscũ ꝓfugerũt: Ex eo numero Iohãnes castronouates Florii frater fuit: quẽ postea Frãciscus ac deinceps ĩsecuti prĩcipes ob fidẽ & ꝓbitatem & cõtinẽtissimos mores ĩ magno honoꝝ habuerunt & in rebus suis plurimũ usi sũt. hoꝝ ãt aliorũq; pmultoꝝ: q Frãciscã dominationẽ putabant affectaꝛ bona ptim publicant: ptim ꝑdæ popularibꝰ cõcedũtur. Cõplures ꝑterea Gebellinæ factionis nobiles Comi Aronæ Taurini q; ꝓscribũt. Vitalianus uero metu territus magna stipatus armatoꝝ cõitũ manu ex urbe fugiẽs Aronã se recepit: Itaq; ꝑ hũc modũ oĩ reip. administratiõe ad factionẽ Gelphã: deinde ad plebẽ deducta: Iohãnes ossona plebæus infimiq; mercatorii ordinis: q magnæ ꝑ id tpis ĩter populares existimatõis habebat: & Iohãnes applanus tabularius duo sane in ciuitate hõies audaces & temerarii atq; oĩum cõfidẽtissimi: Ambrosii triultii: & Innocentii coctæ duorũ ex nobilitate audacissimorũ uiroꝝ filio atq; opa ciuitatis totius ĩperii sũmã ĩ se trãstulerũt: pecuniã frumẽtũq; ad alẽdos ĩ urbe milites ꝑ metũ perq; uĩ a Gebellinis dũtaxat ciuibꝰ oĩ ĩmanitate extorquẽdo cogũt. Præterea q nisi p cõtumelias cõuitiaq; Frãciscũ Sphortiã appellauerit. capitis pœnã publico edicto ꝓstituũt. Vrbẽ se tãdiu liberã seruaturos dicũt: quã diu ꝑ publicas domesticasq; facultates posse cõfiderẽt: quã ad rẽ nihil se omissuros: nihilq; ĩtẽtatũ relicturos pollicẽt: & ubi succũbẽdũ foꝛ aĩaduerterent se uel Turcarũ regi uel dæmoni potius quã Frãciscõ patriã deditu ros uulgo affirmãte ꝓdicaꝛ quotidie nõ ĩtermittũt. Ex quo factũ ẽ. ut oĩa ĩtra urbẽ ꝑ duorũ aliorũq; paucorũ ciuiũ libidiñe ac furore admĩstrarẽt. Quæ qdẽ res factiõis utriusq; nobilibus qete & bene uiuẽ cupiẽti ꝑ iiii

tibꝰ tãtũ terroris ĩtulit:ut & loq pœne:& ĩ hõinũ ꝓdiſ ꝰ ſpectũ auderet nẽo

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE

LIBER.XVII.

Nterea Alexãder copiis oĩbus:quas ad eũ Franciſcus ſubmiſerat:nõ lõge a Fillino coactis:& ꝓppĩqua ædificia diſtributis pmẽſiũ fines atq; urbẽ crebris ĩcurſionibꝰ ĩfeſtabat.Quod ciues uariis cõtinuiſq; belli detrimẽtis attritos & ſubortã p̃ſertĩ ĩter eos ſeditionẽ graui amittẽdæ ꝓ ꝓditionẽ libertatis tĩore cõcuſſos ad deditionẽ ꝓpediẽ redigi poſſe ſperabat.Iacobꝰ uero picininus re cõpoſita cũ pmẽſiũ magiſtratu e Florẽtiola mouẽs cũ oĩ ſuo eqtatu peditatuq; ĩ pmẽſiũ fines lanuario mẽſe puenit: Vbi coactus ui frigoris copias oẽs ſuas:id qđ Alexander ẽt fecerat:ꝓ ꝓuicinos uicos ac uillas ſecus Tarũ flumẽ diſpartit:Stephani ſibi atq; Angeli Sanctouitaliũ municipio delecto:iubetq; q̃primũ ii oẽs ad ſe irẽt:quos placentinis oppidis ĩperarat:quæ ei fr̃iq; parebãt & ut iidẽ ipſi Sãctouitales de hõinibꝰ ſuo iuri ſubiectis faceret:quotquot arma ferre poſſẽt:itidẽ mãdat.Cũ.n.ꝓ exploratores didiciſſet:qbus ĩ locis diſpartiti hoſtes cõſtitiſſent:aĩaduertiſſetq; faciles ad eos ĩuadẽdos aditus foꝛ:ad diẽ tertiũ cõtractis eqtibus peditibuſq; pmẽſiũ: ĩſtituit eã hoſtiũ ptẽ prĩo adoriri:quæ Fillino lõgius abeſſet:ac reliquos deinde turbatos atq; diſperſos fortiter ĩſeq;.Id n.eo ſe facilius p̃ſtituꝛ arbitrabaſ:qđ ſe nũero militũ hoſtibus ſuperiorẽ ĩtelligebat.Itaq; de ꝓppinqua uictoria mĩme dubitabat.Quibus de rebus cũ reddidiſſet pmẽſes certiores:& qd facto opus eſſet edocuiſſet:ii picinini cõſiliũ plibẽter admittũt:polliceq; ad tubæ ſonitũ ſe p̃ſto fore cũ expeditis hõibus duobus millibus & ãplꝰ At Alexãder:ubi de picinini aduẽtu ĩ loca ꝓxĩa didiciſſet:quæ nõ lõge ab ſuis aberat paſſuũ decẽ millibus:cõcato cõfeſtĩ cõſilio cũ uenetarũ uiriũ p̃fectis ſtatuit ĩ diẽ poſteꝛ cũ hoſte manũ cõſererе:ne ſi diutius cũctaref: cõtractis parmẽſiũ copiis difficilius ac piculoſius pliũ foret:cũ ſibi multo minores adeſſe copias aduerteret.Itaq; Salernitanus:q paucis ante diebꝰ eo uenerat cũ eqtibus circiter ſexcẽtis ad Tauꝛ mittit:quo e loco oblata occaſiõe irrueret:Nã parmæ quæ gererenf:Petrus maria exlorãdi negotiũ ultro iã ſuſceperat:qppe q̃ futuꝛ recepiſſet:ut nihil pmæ ageref:qđ ipſe minus p ſuæ factõis hoies cognoſceret:adeo ut quotiẽſcũq; ĩ ſuos illi erũperẽt:ſatis ĩtercederet tpis ad colligẽdas copias ꝰſtitutũ ĩ locũ.Is ãt uicus erat colliculus noĩe:q militũ ĩter ſe ſtationes dirimebat.Vnde ꝓuiſũ fuerat:ſi interdiu ab hoſtibus fieret ĩpetus bõbardaꝛictuũ:ſin fortaſſe noctu:igniũ ſignificatõe res oĩs ĩdicaref.Euenit ãt uti eodẽ die ac tpis fere mometo:utiq; ĩter ſe hoſtes adoriri cõſtituerint:qd alteri ĩ alteros moliref ignari: picinino ad diẽ pugnæ dictũ ĩter duos amnes parmã & Taꝛ non longius mille paſſibus ab ipſa urbe pma ſub lucẽ parmẽſibus copiis adiungif:qbus:ut ſupra oſtendimus p̃erat Carolus cãpobaſſus:picinino eqtes erãt mille: pedites ad qngentos ſupra mlle:parmẽſibus eqtes circiter octingẽti:pedites ſupra duo millia:Quibus uiribus aduerſus hoſtes ꝓpeꝛ cõtẽdẽs ad colliculũ uicũ puenit quo ĩ loco Gotholanus atq; Bertholdus hoſtiũ aduẽtu de ĩprouiſo cognito ſe fuga Fillinũ recipiũt: a qbus Alexãder de hoſtiũ eruptiõe certior factus eueſugio bõbardaꝛ ſignificatõe ſuos admonet:nũciiſq; ſubĩde citatiſſimis rẽ oẽm edocet:iubetq;:ut oẽs continuo non colliculũ ſed Fillinũ concedãt. Cæteꝛ picininusubi colliculũ uentũ eſt : Faſianũ balneatã ex eqtũ p̃fectis ad eos inſequendos cum delectis equitibus leuis armaturæ ad ducẽtos confeſtim mittit:Carolumque ut antecurſoribus ſubſidio eſſet:cum eqnitatu peditatuque parmenſi per campeſtrem planiciem ſubmittit:iubetq; peditatum ſuum per editum collem:qui Fillino ad dexteram colliculum uiſq; ad iacet aduerſus hoſtẽ proficiſci:ieque cum equitatu mox ſubſecuturũ dicit

Fasianus & Carolus nõ prius citato cursu insequi hostẽ destitere: quã Filli nũ proxĩe adeo cõtẽdisset: ut ex oppidi muro cõiecta tæla exciperẽt: At Alexander hoc tã improuiso hostiũ ĩpetu circũuẽtus: utpote q ex Petro maria: ut is ante pollicitus fuerat: de ea parmẽsium eruptione nihil p̃sensserat: milites suos ob paucitatẽ pauliſp a pugna continuit: sed ubi eos redintegratis animis audẽtiores factos aĩaduertit: ĩstructa acie agit ĩ hostes tãto cũ aĩoꝝ & corporũ robore: ut eos facile ab oppidi muro submoueret: repelleretque: pugnaſdem leui p̃lio: ut uicissim nũc parmẽsiũ nũc Alexãdri milites pedẽ referãt: fitꝙ creber utrinꝙ cursus recursusꝙ. Ita. n. & Alexander: quoniam cæteros milites expectabat: q iam cõtinẽter aduẽtaſ eœperãt: suisne lõgius ab oppido ꝓgrediretur: iusserat. hostes aũt qđ nec ipsi minus picininum p̃ stolabãſ: Alexãdri eq tatũ q̃ lõgius poterãt: abduceſ ab oppido studebãt. Interim Salernitanus: ubi p exploratores de picinini discessu e fontenellati oppido cognouit: idꝙ p bombardarũ strepitũ certius dipicit: citato cursu ad eũdẽ uicũ colliculũ agit: quem cũ ab hostibus occupatũ inscius offẽdisset. repente pugnã cõserere cogit: & ĩtra ipsam hostiũ aciem dexter irruit. Tum picininus ubi ab ea ꝑte: qua minime uerebaſ: aduertisset se lacessi: ue ritusne maior esset hostiũ manus: mutato ex tempore cõsilio aciem oẽm in unũ Salernitanũ ab Alexãdro cõuertit. At ille ubi se hostiũ numero longe ĩparẽ uidet: paulatim ultra fossã quandã propinq̃ se recipit: utpote q picinini ĩpetũ diutius sustinere nõ posset: ea aũt fossa cũ transiri nisi solo aditu nequiret: hunc ne occuparẽſ ab hostibus fortiter seruare ĩstituit: Quare militibus suis oĩbus iussis: ut eo loco cõsisterẽt: ac sũma ui & uirtute inuadẽtibus resisterẽt: atꝙ repugnarẽt. ne amisso aditu confestim oẽs ĩ hostium potestatẽ deuenirẽt: Atrox illic p̃liũ ptinaxꝙ cõmittiſ aliis transire fossam conãtibus: aliis alios trãsitu ꝓhibẽtibus. Dum hæc geruñ & picininus cum oĩ fere eq tatu a Salernitano distineſ. Alexãder cohortibus accersitis oĩbus Fillinũ: ut ante dictũ est: illisꝙ ĩstructis: facta illico pugnãdi potestate: acriter strenuеꝙ hostes aggressus: eos primo ĩpetu haud difficulter fudit. fuga uitꝙ: captis eq tibus ad quingẽtos: ĩ qbus fuerũt illustriores Fasianns: & alii militũ p̃fecti cõplures: peditatu oĩ circũquaꝙ in fugã uerso: & ne mediocri q̃dẽ cũ fugientiũ cæde Carolus cũ reliqua manu se fugæ cõmittẽs parmam cõcessit. Quibus rebꝫ cognitis pterritus metu picininus: cũ nõ sibi certãdũ diutius: sed repẽte p̃lio excedendũ cõstituisset: die noctuꝙ continuato itinere ex suis sex: ex Salernitani uero militibus sedecim captis florẽtiolã se recipit. Postero die ex lr̃is Frãciſci picinini fratris de iis certior factus: quæ ille cũ Frãciſco Sphortia nup cõuenerat: ab oĩ iniuria ac maleficio se cõtinuit. At Alexãder post uictoriã cũ militẽ uideret captiuoꝝ multitudĩe ĩpeditũ atꝙ ĩgenti honustũ p̃da & cũ itinere tum multo magis p̃lio fatigatũ: uideretꝙ equos nõ mediocri numero alios ĩteremptos alios cõfectos uulneribꝫ ab insequẽdis hostibus prohibuit. Cumꝙ receptui canere iussisset: copias oĩs reduxit ĩ stationes paucis post diebus Petri mariæ opera ciues nonnulli parmẽses: q rubram factionẽ sectabanſ: rursus de ea Alexãdro trãdẽda porta cõspirãt: quæ Sancti Barnabæ diciſ. Hac igiſ porta inuadendæ urbis cõsilio inito ad eõstitutũ diẽ eo se Alexãder cũ exercitu cõfert cõspirãtes aũt priusq̃ urbi copiæ appropinquassent portã ceperãt: ac munierãt. Qua qdẽ re audita tumultu exorto p uniuersam ciuitatẽ ad portã euestigio factus ẽ cõcursus: hinc tælis scalisꝙ & oĩ sagittarum nimbo ex occupatoꝝ manibus portam recupare populus oĩs anniti: portæ aũt defensores quo tutiores se redderent: ipsius portæ cataractam demisere qua quidem re factũ ẽ: ut oppugnatores excluderẽſ: & irruentibus a turri lapidibns facile ĩde pellerenẽ Alexãder ubi pueniſset ad locũ: unã Salernitani turmã cui Gaynus uir manu ꝓmptus & aĩ corporisꝙ robore excellẽs p̃erat: portã subire: urbeꝙ iuadere iubet: & ut reliquæ fingillati subsequereſ: ĩpat. Eqtes ĩpata facturi ad portã irruũt: sed cataractæ ipedimẽto iter ĩ urbẽ occlusus ẽ. Qui enĩ erant e loco supiore diu ac multũ cataractã enixi ad se tollere uix tantũ e solo su

stulerũt:ut homo ꝓcũbens humi:se ĩtra portã reciperet:cũ neq; uiribus ne q; ullo humano ĩgenio ob diuturnã eius usus ĩtermissionẽ sublimius attol li unq; posset.Quare militibus hac trãsire nequeũtibus:Gaynus & ꝑpauci : q erãt anteriores:eqs descẽdũt:cataractãq; subeũtes ĩ urbẽ penetrãt:futurũ opinati:ut qd ipsi fecissent:reliqui quoq; facerẽt.Sed subsequẽtibus nullis haud difficulter capiũt.Gaynus cũ sociis tribus uulneribus pluribus accep tis cõcidit.Quod aũt alius nemo equo descẽderit:id fuit in cã.Eq tes grauis armaturæ:quoniã essent cæteris oĩbus nudi copiis:nõ poterãt nõ uereri:ne circũuenti atq; oppressi populariũ uiriũ multitudine facile perirent.Cæte rũ pugnatũ ẽ ab albescẽti die ad uesperã usq;:cũ re tãdẽ desperata Alexan der nõ sine magno ĩcõmodo atq; piculo ibi pnoctãdũ aĩaduerteret:abesset q; a castris:unde discesserat decem millibus passuũ & amplius :exercitũ eo reducere curauit:& id qdẽ nõ puo inter ꝓficiscendũ accepto detrimento . Nã cũ ꝓpter uiarũ angustias:qbus uix singuli facere iter poterãt: eruptiõe subita ab hostibus facta:& tũ a tergo tũ a lateribus cateruatim populo inua dente impedirẽtur:eqtes circiter centũ desyderati sunt:ex reliqs uero equi nõ paruo numero partim aut interẽpti aut uulnerati. At parmẽses ubi Ale xander a mœnibus se auertit:portã e uestigio subeuntes ingrediendi regre diendiq; aditu occupato flamisq; subiectis facile ꝑstiterũt:ut q portæ turri potiti fuerãt : oĩ se destitutos auxilio intuentes:ne repugnãtes qdẽ in eorũ irent potestatẽ:Hi postridie eius diei post multos ac uarios cruciatus neca ti sunt.Quos aũt ciues eiusdẽ cõspirationis ciuitas cõscios nouit:cõpræhen di iussit:ĩter quos fuit Antonius bardo uir sane ingenti aĩo : & auctoritate magna ĩ rubra factione :eiusq; cõspiratiõis plane prĩceps:ac Frãciſci Sphor tiæ in primis studiosus.Is aũt Iohãne zabolo & Aloysio brauo ĩportunius urgẽtibus publico dãnatus iudicio ad ꝓtorii fenestrã suspẽsus laqueo uitã finiuit.Hi.n.duo ex Sanuitali erãt corrigianaq; factõe utraq; rubris aduer sa:& Frãciſco ꝓ id tꝑris maxime inimica.Quãobrẽ ut antea nũq; destiterãt aliis atq; aliis calũniis Antoniũ illũ suspectũ reddere magistratibus nõ dif ficulter hac oblata occasione eũ ꝓdiderũt:reliq uero ciues q capti sunt:alii seruati alii morti traditi:ꝑut uel magnitudo delictũ uel pecuniæ uis poti us aut cognationis cõiũctio patiebaꝰ.His rebus cognitis cũ putauisset Fran ciscus maioribus q̃ antea uiribus Parmẽses urgẽdos:Bartholomæũ collionẽ quẽ ueneti ꝓ fœderis iure auxilio miserãt cũ eqtibus duobus millibus pedi tibus qngentis ex hybernis accersitũ:ad id bellũ ꝓficiscĩ iubet. Is ꝓ Cremo nensem agrũ facto itinere padoq; supato: ubi euestigio eo ꝓuenisset:nõ am plius mille passus a Parma urbe castra posuit:& ita durius q̃ unq̃ antea: ac periculosius uexati parmẽses tot hostiũ copiis:ubi se grauissimis detrimen tis affici uidẽt:& intestinis ꝑterea seditionibus agitari:& ad hæc piciniноꝝ ĩ qbus spem maximã collocarãt:destitui auxilio:nec quo se uerterẽt:ad su stinẽdã tuendãq; libertatẽ ĩtelligerẽt:Leonello æstensi tradere urbẽ consti tuũt.Is.n.eius urbis dominatũ uelut hæreditario quodã iure:quo pater Ni colaus eã possederat:iã antea post Philippi obitũ ꝓ Sanuitaliũ factionem oĩ studio ĩdustriaq; sibi uẽdicare curauerat.Sed cũ ꝓ eos dies Leonellus Vene tiis negocii sui gr̃a morã faceret:Parmẽses eius fratri Borsio:q regii agebat & qd ipsi cõsilii cepissent:& qd facto opus esset:ꝓ núcios ostẽdũt.Qua qdẽ de re Leonellus ex fratre certior factus:qd sibi animi esset : cũ ueneto sena tu cõcat:oratq;:ut eius uolũtate liceat sibi parmẽses ĩ deditionẽ accipere : aut si secus aĩati fuerint:ipsi malint ĩperio suo addere parmenses q̃pati:ut iis Frãciscus Sphortia potiaꝰ.Quibus ueneti auditis:Leonello iusso e curia se cedere:ubi de re diligentius cõsultassent:tãdẽ acersito leonello:ĩ hũc mõm ꝓ Frãciscũ foscarũ eoꝝ ducẽ respõdẽt.Nihil apud nos Leonele Marchio an tiqus ẽ:nihil usitatius:nihil sanctius:q̃ fidẽ integrã inuiolatãq; ꝓstaꝰ:Quod & de ꝓma & de cæteris ducatus mediolanensis.& urbibus:&oppidis & locis cũ FR.Sph.cõuẽimꝰ:id seruemꝰ.necesse ẽ:ꝑide neq; ꝓmã ipi uolumꝰ.neq; ĩ tuã ire dicionẽ patiẽur.Quãmo rẽ nobis gratissimã feceris siq tecũ sẽtiũt ꝓ

menſes adhortabere:ut ſe q̄primū dedāt Frāciſco Sphortiæ. Quod ubi par menſes p leonelli nuncios didiciſſent:reliqua ſpe oī deſtituti:continuo ad Alexādr̄ de deditione legatos mittūt una cū poſtulatis. Quos Alexāder pbe nigne honorificeq̄ excepit:& poſtulatis oībus cōprobatis:parmenſes horta tus eſt:ut ea de re ad Frāciſcū fratrē legatos mitterēt. Ipſe cōfecto parmēſi bello:copiiſq̄ relictis piſaurū negotii ſui cauſa reuertitur. Dū hæc ī pmen ſibus geruntr̄:pturbatis ut ſupra memorauīus: Mediolanēſiū rebus de quo rū deditione ſperabatur:Frāciſcus acriore quā prīcipio ſtatuiſſet:Mediola nēſes bello uexādos cohercēdoſq̄ decreuit. Quare ut cōmeatu ꝓhiberet mo uet uniuerſis copiis landriano in proximos urbis uicos ac uillas hoc pacto cohortibꝫ diſtributis. Iuſſit.n. Frāciſcū picininū cū braciana māu & plæroſ q̄ milites ſuos Meleniani & ī monaſterio uicibaldonis piſcheriæq̄ ſtationē habere: Antoniū āt uintimilianū ac Michaelē pedemontanū ueneti pedita tus p̄fectū & peditū auxiliariū partē ī claræuallis monaſterio q̄ reliquum erat hyemis hybernare: & ab eiuſmodi ꝓpīquis locis urbē die noctuq̄ hoſti li īcurſione uexaſ:utq̄:idē facerēt Guilielmus uermiuſq̄ ac dulcius & Mo retus īter uiā Ticinēſem:& fluuiū eū: q ex Ticino Mediolanū defluit:īpera uit. Idē ēt facere iuſſi ſūt Roberthus una cū Frāciſco & fratribus Sāctoſeue rinatibus e uico monaſterioq̄ badagii. Sibi uero Frāciſcus ipſe ac ueteranis turmis ſuis Moiragū uillā: quæ Mediolanū binaſchúq̄ ad uiā īteriacet:de legit ſtationi. Is.n. locus ita uniuerſis copiis diuiſis æquus erat & quaſi me dius:ut eodē fere tēporis mométo:cū opus eſſet:oēs ī unū poſſent cōuenire. Cætera āt multitudo ita ſeſe īter hos fines munitionibus cinxerat: ut ab oī nocturna hoſtiū īcurſiōe q̄tutiſſima redderet. Nā d̄ diurnis nullus erat me tus. Iuſſerat.n. Frāciſcus finitimis populis:ut eos magno numero ad ſe mit terēt:q materie & aggeribus loca hybernātiū militū circūualerēt:quo tutio res eēnt ab oī eruptione. Quibus ſtationibus ita diſpoſitis & die noctuq̄ ad urbē circūquaq̄ īcurſantibus:cœpe rūt Mediolanēſes ita urgeri:ut mœnibꝫ egredi auderet nemo. p̄ſertim q̄ ex ſex urbis ipſius portis quinq̄ oīno in tercluderentr̄ :ab hoſtibus:a picinino & uītimiliano romana & oriētalis. ab Sancto ſeuerinatibus & q cū his erāt Vercellenſis atq̄ comēſis:ab ipſo Fran ciſco Ticinēſis. Itaq̄ ſolus eius portæ aditus:cui nomē eſt nouæ :reliqueba tur quaſi liber ab hoſtibus. Nā &ſi ſeptima alia ē porta:cui Tonſæ e cogno mentū:qa tamē longe minorē q̄ cæteræ portæ ſingulæ populi numeru cō plectīr̄. oriētali adiūgīr̄. In quas qdē ſex portas oīs Mediolanēſis ciuitas di uidīr̄. Singulæ uero portæ p tribus:a qbus uniuerſa ciuitas regebaſ:& per ſuffragia ſingulis duobus menſibus p id tp̄ris magiſtratus creabātur. & q̄q̄ Frāciſci pmagnus erat exercitus:uelut:q quīquaginta paſſuū millia freque tibus interiectis ſpaciis occupabat:hæ tamē copiæ:quas memorauimus: nō ſatis uiſæ ſunt:quæ urbē undiq̄ clauſam ac ſollicitatam redderēt : Sed ne nouæ portæ egreſſio libera oīno relinquereſ: ī hūc modū ab Frāciſco ꝓui ſum ē. Monaſteriū qd̄ Creſcētiagiū appellāt:abeſt ab ea porta nō admodū lōge. Id tametſi foſſa & muro ſatis erat tutū:uallo tamē atque aggere: quo munitius eſſet. circūdedit:ei munitioni p̄fecit Iohānē quendam natione hiſ paniēſem cū peditibus ſexcētis uiꝝ ſane tū rei bellicæ peritū tum īduſtria p̄ſtantē:& in ipſum Frāciſcū fide & obſeruātia ſingulari. Hoc igīr̄ mō cir cūquaq̄ diſpoſitis copiis crebræ quotidie īcurſiōes fiebāt:pugnabaſq̄ acer rime ad ipſa uſq̄ ſuburbia:quoꝝ ambitus ad ſeptē millia paſſuū cōplectīr̄ Quī ipſa quoq̄ ſuburbioꝝ foſſa militū uirtute ſupata ad urbana uſq̄ mœ nia manus cōſerebaſ. Quas ob res Carolus Gonzaga: quē rebus ſuis Medio lanenſis populus ꝓinde atq̄ belli ducē p̄fecerat:uerituſne ciuita: tāta mole p̄ſſa ob ciuilē diſcordiā tumultuaret:& ita ī Frāciſci deuēiret poteſtatē:cap to ex tp̄e cōſilio quo rebus ſuis ꝓſpiceret:& Frāciſci aīum ſibi recōciliaret clā nūciis frequētibꝫ d̄ his oībus quæ ī urbe gerebāſ: & quæ eēnt Mediola nēſiū ꝺſilia:eū quotidie edocebat:hortatus ut potētioꝝ māu ad ticinēſē por tā accederēt:futuꝝ.n. ſpaſ ſeſe:ubi corā aſpiceret a popu:ka. p̄ſertī martiis

quo die abiecti nonnulli & humillimæ sortis hoies sumū magistratū erant inituri: ut populus tāta idignitate cōmotus eū i urbē introduceret. Nā cū populus molestius ferret: q; Iohānes duo Ossona & Applanus obscuri pditissimiq; hoies iā plures mēses contra ius ac fas & ciuitatis istituta eū magistratū cōtinuassent: decreuerat: ut singulis duobus mēsibus noui delecti capita nei: hoc n. uocabant nomine: summe reip. pessent. Frāciscus igit iis Karoli adhortationibus adductus: prudēter dispositis copiis e regione urbis potētissimis p̄sidiis: cū semel & iterū ad eā usq; portā cū expedita fortissimaq; manu frustra iperū fecisset ubi nihil eox quæ p̄dixerat Carolus factū iri aīad uertisset: re infecta i castra reuertit. Nec tamē defuit: qui i magnæ pfidiæ suspicionē Carolus uenerit: & ne id q dē sine magno suo suoxq; periculo atq; detrimēto. Nā cū nouissime ad Kalēdas martias Frāciscus i eius portæ sub urbiis cōstitisset: dū nō nullæ pedestres pugnæ ad ipsam urbis fossā cōsere rēt: opperiretq; si quis fortasse i urbe tumultus fieret: uox quædā extēplo in populū orit: Caroli eqtes. q ad Romanā portā in armis erant: ad hostes trāsfugere. Quo factū ē: ut illi repētino populi tumultu ac furor capti uerterēt in p̄dā. Cæterū postridie re diligēter cognita: ubi intellectū est: eos eqtes carere culpa: & liber missi sunt: & quæ ablata fuerāt: restituta. Per hos āt dies aduenere parmēsiū legati ad Frāciscū. quox principes fuere Aloysius brauus & Iohānes zabolus. Hi ciuitatis suæ nomīe postulārūt: rogārūtq; ut quæ iā cū Alexādro cōuenerāt: ab ipso quoq; Frāciscō approbarēt. Ex qbus q dē cōuentis quāq; erāt pmulta: quæ neq; ab Alexādro fuerāt concedenda: neq; ab se p̄bāda uidebant: ea p̄sertim quæ ad uectigalia ptinerēt: tamē ne uideret detrectare: quæ frater pmisisset: eo maxīme tēpor: quo summā eio belli oēm in cōficiēdi celeritate multis de causis posita esse iudicabat: singillatim oīa quæ legati postulārāt: cōfirmauit. legatos igit ipsos phumane liberaliterq; exceptos illosq; p̄ter cæteros quos mō cōmemorauimus: Aloysium brauū & Iohānē zabolū ei & amicis suis maxīe oium infestos ex inimicis amicissimos sibi redditos parmā remisit. qbus cū Iohānē etiam fratrem ea gratia p̄ficisci iussit: ut urbis iperiū suo nomine acciperet. Nā pmēses i illā usq; diē nemīnē ex Sphortianis urbē igredi passi fuerāt: opperiētes: ut quæ postularēt: a Frāciscō approbarēt: Itaq; cū alacres lætiq; parmenses urbem tradidissent. Frāciscus cæteris copiis i Mediolanēsem agx trāsit iussis: Māfredū ac Giberthū fratres Corrigianos: quos mō stipendiis cōduxerat. Itēq; Ludouicū maluitiū & Petrū mariā i pmesibus regionis tuēdæ gratia remorari uoluit: & cū his quoq; Nicolaū Guerreriū ex familia tertiox: quē tāetsi ab ipa usq; adolescētia inimicū sibi infestūq; cognouerat: & oībus i rebus aduersum: tamen ad sese in ipsius urbis deditione adeuntē cōtinuo: ut erat i gēio clæmēti atq; liberali priox iniuriax oblitus: & familiariter exceperat & amice. adeoq; benigne: ut nō ei mō sed tertiis cūctis qbus odio incredibili semp fuerat: oīa: quæ possidebāt municipia & oppida: uicos: castellaq; liberalissime cōfirmaret: utq; bono aīo essent: & q optime de se sperarēt: hilari facie iuberet. possidebat āt Nicolaus ipse i parmēsibus Guardasonū atque Colorniū: In placentinis uero castellū nouum: Quæ q dē oppida & munita admodū erāt: & ad detrimētū pmēsibus iferēdū accōmodata plurimū. Per id quoq; tps Frāciscus cū expedita manu Castellatiū aggreditur: quod est monastariū haud pcul Mediolāo situ ualido circūdatū muro: & altissima fossa lataq; munitū: & ea q dē aqua admodū plena: distat aūt a Ticinēsi porta mille circiter passus. huic p̄sidio p̄erat Thomas dalmata cum firmissimo peditū p̄sidio: Hoc igit monasteriū cū obsedisset: dispositis in murum tormenti: intra spacium horarum quattuor & uiginti i deditionē accepit: eius obsidionis rumor cū apud Mediolanēses increbruisset: cateruatim uniuersus pœne ex urbe populus laturus obsessis auxiliū erūpit: cui festinantius iter facienti fit obuiā Franciscus: omnesq; repugnantibus fer ppaucis prio congressu uertit in fugā tanto impetu & terrore: ut plærique interficerētur. Alii q; per multi uulneribus cōfoderent: interficerentq; Nā palātes fusiq;

reliq ſeſe ītra ſuburbia ædiū frequētia urbiſq muro tutati ſunt. his rebus geſtis: ubi p̄ſidio īpoſuiſſet caſtellatio delectos pedites ad quingētos: iuſit cæteros oēs ſuas īſtationes redire. Agebat ſub idē tempus Mediolani Maria philippi Mariæ uxor & Amidei ſabaudiāoꝝ ducis filia mulier ꝓfecto & pudica & ꝓba & moribꝫ modeſtiſſimis: ob idq reip. mediolanēſi nō cara mō ſed ēt ueuerabilis: hæc ſine ingenii ſui acrimonia ſeu p̄ris Amidei cōſilio: clam p̄rio cū primoribus qbuſdā ciuibus: deīde palā cū uniuerſis magiſtratibus agere coepit: ut ad p̄ris fratriſq Ludouici auxilia cōfugerēt. Ita. n. foꝛ ut & Frāciſcus Sphortia ſua ſpe atq auſis falleret. & ipſi q̄ ierāt: libertatē maxīa ſua cū gloria tuerēt. Nō difficulter mulier ſuā ī ſniam trahit hoīes nō tā libertatis q̄ rapiēdi cupidos: p̄ſertī cū Frāciſcus totius populi odiū ī ſe eo maxime concitaſſet: quod uenetorū ope tantum imperium appeteret. Sunt. n. ī uenetos Mediolanēſes natura ſemp odioꝝ flamis uæhemēter exæſtuātes. Cōfirmabaſ aūt q̄ Maria ſpem Mediolanēſibus dederat frequētibꝫ nūciis q tum a parte Amideo tum a fratre Ludouico tāq eius uiſendæ gratia Mediolanū uentitabant: lamq eo res erat adducta: ut ictis inter Mediolanēſes ſabaudianoꝝq ducē fœderibus de ꝓximis auxiliis ſpes haud dubia afferet. Nam ut ſunt illi more gallorū: & mendaces & leues: ad ſexaginta millia eqtū parata eſſe iactabāt: quæ ꝓpediē ſuperatis alpibus nō Mediolanum mō oī obſidione liberarēt: ſed oēs ēt Frāciſci uenetoꝝq conatus eoꝝ finibus pellerēt: oīnoq pderēt. Eiuſmodi pollicitatōnū īani ſpe arrecti Mediolanenſiū animi: multo q̄ antea peruicacius libertatē amplecti: ac fouere īſtituerūt: & ī dies magis magiſq in Franciſcū odiis irritantur. Quæ ubi is audiuit: ſtatuit oīum primū p Mediolanenſem quendā Mediolanenſium magiſtratibus aperire: q̄ ſua illos ſpes & opinio falleret: de uanis ſabaudianoꝝ pollicitatiōibus atq auxiliis monens atq adhortās: ut ex ciuibus certos: quos magis fidos habeant: in ſabaudiam uſq mitterent: qui uiderēt uera ne eſſent: quæ a uanis gētibus iactarenſ. Se. n. paratū eſſe: q turtū atq expeditū iter p̄beret illis aduenientibus copiis. Quod ſi offenderint. ab Sabaudianis ſeſe deludi atq decipi: eos cōmonere cohortariq: ne ſeipſos uniuerſamq remp. pditum eant. Indignū. n. & nefariū eſſe: urbē tam pulchram tam præclarā: tam opulētā obſtinata paucoꝝ puicacia ad ultimā pniciē exitiūq redigere. Nunq̄. n. ab infeſtāda urbe agroq uaſtādo ſe ceſſaturū: donec iuſta ſperataq uictoria potiaſ. Nō. n. eos ignaros eſſe oportere. ſibi oī iuſ Mediolanenſiū imperiū ſpectare nec defuturas ſibi ad eā rem: quā inierat obeundā opes & auxilia: cū nō ſolū ipſe ſuis uiribus ualeat: ſed uenetos quoq & florētinos & Genuenſes habeat ꝓpetua ſocietate cōiūctos. Quare ēt atq ēt aīaduerterēt: neſciētes uidēteſq extremā ſibi calamitate & excidiū parent. Fuit is nūcius a ſolis duodecim uiris: qui ſūmæ reip. præerant. ſine ullis arbitris auditus: luſſuſque nequid eorum: quæ ſibi rettuliſſet: alius enūciaret. Verebantur enim ſi ea quæ nunciabantur: apud populum increbruiſſent: ne ſeditio in ciuitate ac tumultus excitaretur. Cæterum cum enixius urgere Mediolanenſes Franciſcus inſtituiſſet: ſciretque ab ea urbis parte: quæ Modoetiam proſpectat: quotidie ab iis mitti nuncios ac litteras: & in Vercellenſium uſque fines: eodemque itinere in urbem frequenter frumentū aliaque cibaria importari decreuit: quantū in eo eſſet: eam illis facultatem adimere. Abeſt autem Modoetia a Mediolano paſſuum millia decem. Iuſſis igitur cæteris in ſuis manere ſtationibus: eius conficiendi negocii p̄cipuam curam mandat quattuor his ducibus Franciſco picinino. Aloyſio uermio. Antonio uintimiliano ac Dulcio: quibus etiam addidit Chriſtophorū tauellum & Matheum campanum: relictis tamen in ſtationibus: qui ad tantū conficiendum negocium minus utiles uidebanſ. Hi Modoetiam profecti: eius oppugnatōi accingūſ. Ambitus āt eius oppidi ē ad duo paſſuū millia. Quod & muro & foſſa idonee munīſ: Habet præterea arcem duplici munitione diſtinctam: eſtque id oppidum ab ea parte: qua Mediolanū ꝓſpicit eo munitius: qđ lamber fluuius medius interfluit. Quibus ex rebus: cū oppidū

hæ cópiæ circũſedeꝛ undique minus poſſent:quod ad tantum ambitũ non ſufficerent:cõſtituũt duces a duobus tantũ lateribus oppugnare. Picininus eã ptẽ ſibi deligit:quæ ad dexterã ẽ:& ad oriẽtẽ ſpectat ſolẽ:quo illac neq; igrediẽdi nec egrediẽdi facultas ulla hoſti relinqueꝛet. Alterã uero partem quæ ad ſiniſtrã iacet:& occidẽtẽ ꝓſpectat:reliqui duces & aſſeruãdã: & oppugnãdi oppidi munus ſibi aſſumũt:& ad lapidis fere iactũ ꝓpe oppidi foſſam tabernacula firmãt:q bus in locis tria magnæ molis torméta: quæ aſſi due moles ĩ muros torqueãt:munitiſſime firmãt. At picininus non ꝓpe oppidi foſſam ut cæteri fecerãt:caſtra locat. ſed ſtationes ponit in uico: cui ſãcte ẽ cognomẽtũ:abeſtq; a Modoetia mille circiter paſſus. Aloyſius ac ſocii reliqui ad oppugnationẽ cõuerſi:murũ æquare ſolo oĩ ſtudio amittũt:ltaq; factũ ẽ:ut ob crebros ac terribiles tormẽtoꝝ ictus per magna muri pars euerſa facilẽ ac pœne ſine piculo militibus ĩ oppidũ ꝑberet irruptionẽ. Dũ oppidani ĩ tãto diſcrimine fortunas ſuas atq; ſalutẽ oẽm pendere perſpicerent:ac mr̃es familias muliereſq; fere oẽs ĩ forũ iã cõueniſſent :quæ flentes & miſerabili cũ eiulatu orare obteſtariq; nõ ceſſarẽt:ne ſe deſtituerẽt:quin potius cõi oĩum ĩ columitati ꝓſpicerẽt:neq; ſe paterẽt fœdæ hoſtiũ ꝑdæ immanitatiq; pmitti. li ꝓpere q̃to ĩ piculo res ſuæ poſitæ eſſent:ad Mediolanẽſes ſignifi catũ mittũt:affirmãtq; ni ĩſequẽti nocte tãto diſcrimini occurraꝛ ſe cogi oĩno deditionẽ facere. His rebus Mediolani cognitis uæheméter ciuiũ aĩ & cõmoti ſũt: & pturbati:uelut q ittligerẽt:q̃ graue incõmodũ extremũq; diſcrimẽ ſubituri eſſent:ſi id oppidũ patiãꝛ ĩ hoſtiũ mãus deueniꝛ Quaꝛ publico oĩum cõſẽſu decerniꝛ feredũ ea nocte auxiliũ. Carolus igiꝛ Gõzaga & Michael Taurinenſis q paulo ante ad Mediolanẽſes trãsfugerat cũ expedita ac multa eqtũ peditũq; manu & nõ mediocri Mediolanenſiũ multitudĩe eo celeriter cũ his mãdatis mittũꝛ:uti oĩo Modoetiã ea parte ĩgredi ſtudeãt:qua picininus caſtramoetabaꝛ:ltа.n.foꝛe:ut oppidanos oĩ ob ſidiõe liberos redderẽt. Id ãt eo cõſilio a Mediolanẽſibus iuſſũ ẽ:q; cõſulto picininus longius abeſſet ab oppido:facileq; paſſurus:ut laborãtibus ſuccurreꝛet. lta.n.curatuꝝ ſeſe:clam cũ Mediolanẽſibꝰ egerat: qppe q pmoleſte ferebat:id oppidũ ĩ Frãciſci puenire poteſtatẽ. Quãobrẽ Carolus relicto ad leuã lãbro: & itineꝛ celeriter cõfecto:excubiiſq; iterceptis Modoetiã oĩbus copiis tuto puenit:oppidũq; igreſſus p noctis ſilẽtiũ ignaris hoſtibus cũ magna ciuiũ lætitia ĩ foro cõiſtere oẽs iubet. deĩde ꝓfectis eqtum ac peditum cõuocatis:qd ſibi ſit cõſilii exponit. Nõ uideri ſibi eruptionẽ ĩ hoſtes faciundã:ſed oppido potius cõtinẽdas copias:cũ tutius eſſe duceret:ſine cuiuſq̃ periculo obſidionẽ ſoluꝛ:q̃ p dubiũ pugnæ euẽtũ cũ hoſtibus cõfligeꝛ. Nõ enĩ dubitare ſe hoſtes ultro:cũ primũ de ſuo aduẽtu pſenſerint:præ formidine ĩde abituros. Id uero Karolus ꝓpterea ſuadebat:quoniã ſibi ab Frãciſco plurimũ metueret:cũ nõ eſſet oblitus ab eo ſe pauloante trãsfugiſſe:ſuoq; diſceſſu Sphortianis rebus nõ parũ detrimẽti attuliſſe. quãobrẽ ĩ fortunæ iniqtate ſui ſuccũberẽt:& ipſe ĩ hoſtilẽ manũ ĩcideret: id qđ ſæpe uſu uenire ſolet:ut q ſe uictoriã ĩ manu habeꝛ putẽt: uincanꝛ ĩterdum fiantq; captiui:actũ de ſe fore iudicabat. Nõdũ.n.ipſe qcq̃ de picinini cum Mediolanẽſibus cõſpiratiõe didicerat: Nã ii ꝓpterea nihil cõmunicarãt cũ Carolo qđ noſſent eũ & piciniñ iã dudũ ĩter ſeſe mutuis odiis decertare. At ꝑfecti legatiq; Mediolanenſiũ reiecta Caroli ſentẽtia cenſent ĩ hoſtes cõfeſtim erũpẽdũ. lta.n.& reip.commodo & cuiuſq; tũ honeri tũ uirtuti conſuleꝛet Quod ſi ſecus fieret non ĩprudẽtiæ ſolũ & ignauiæ ab oĩbus aſcriberetur. ſed dolo malo atq; ĩſidiis factitatũ oẽs arbitraꝛẽt:ꝑſertĩ cũ ipſi & numero militũ & opportunitate loci & occaſione tẽporis eſſent q̃ hoſtis ſuperiores:ut lut q & incautus & inermis & ſomno occupatus eſſet. His dictis incẽſi cũ eſſent militũ animi:ab omnibus conclamatur. eueſtigio oportere in hoſtes erumpere quo factũ eſt: ut omni mora ſublata a duabus portis citato agmine ĩpetus fieret. haꝝ altera ĩ machinas: altera ĩ Aloyſii & dulcii ſtatiões adueꝛius caſtra facilem ꝓſtabat inuaſionẽ:decreuerãt ãt & ignẽ iacere ĩ taber

nacula:& oĩa clamoribus miſſilibusq; terrere. Hoc igit̃ pacto prima luce: facta eruptione Mediolanẽſes magnis animis ac uiribus Sphortianos: q ni hil horũ timebãt: adoriũtur. Quo tp̃re uintimillianus ad quẽ torméторum cura atq; cuſtodia delata fuerat: ĩprouiſo atq; repentino tumultu excitatus nõ modo nõ defecit aĩo: ſed eo quo fuerat loco cõſtitutus: fortiter conſtan terq; pſiſtens tãtã hoſtiũ uim nõ ſuſtinuit ſolũ ac repreſſit: ſed ita ĩ foſſam uſq; murũq; reiecit: ut & ĩ oppidũ regredi coegerit: pmultoſq; captiuos fe cerit: ac ex ſuis nõnullos: q pro tormẽtis ſtãtes primo congreſſu ſuerãt com præhẽſi: recuperauerit. At uero cũ ab ĩferiore caſtro⁊ pte nullũ ſpaciũ da retur Sphortianis: quo ĩ aciẽ ſe colligerẽt: & tabernacula ſubiectis ignibus uno fere tp̃re totis caſtris cõflagrarẽt: Quod iccirco facillimũ factu fuerat ob uarios uento⁊ flatus: q paſſim in tabernacula quæ ex arida materie con ſtructa erãt: repẽte flamas inferrẽt: pturbati Sphortiani: ac diutius reſiſtere nequeũtes palãtes fundũtur: fugãturq;. At uintimilianus: q ab ipſo pugnæ initio de improuiſo hoſtiũ aduentu: eruptioneq; ſubita picininũ p núcios fecerat certiorẽ: eũq; ꝓpere affuturũ arbitrabat: nec cedebat loco: & acriter atq; ĩgẽti aĩo hoſtibus repugnabat: operáq; dabat: ut tormẽta inde ſublata longius ſubducerẽt. Cæterũ ubi diutius p̃lii molẽ ſuſtinuiſſet: & picininus nuſq; appareret: uideretq; fuſis atq; fugatis reliquis: totũ certamẽ in ſe con uerſum: ſuos uero alios captos: alios certatim capi coactus ẽ tandẽ cõfertim inuadẽtibus hoſtibus nõ mediocri cũ periculo ex eorũ ſe manibus eriperet & ita ſe Panturiũ cũ paucis recepit. Qui uero ex ea pugna ſuperfuere: hi ca ſtris exuſtis ĩpedimentisq; amiſſis oĩbus tormẽtis ĩ hoſtiũ poteſtate relictis in hyberna ſe cõtulere Campanus Caratũ: q ꝓximus uicus erat: cõfugit: Nã Mediolanẽſes Caroli iuſſu neq; ĩſequi Sphortianos: nec ab oppido longius ꝓgredi auſi ſunt: Picininus integris copiis ſuis oĩbus Melenianũ regrediť. In eo p̃lio intercepti ſunt eqtes ad trecẽtos. Aloyſius uero ac dulcius pridie eius diei cũ ad tormẽta p̃ſidia tenerẽt: plumbeis pilulis p id ferme tp̃ris & iiſdẽ fere locis ſecũdũ genua grauiter uulnerati huic p̃lio nõ mõ peſſe: ſed ne ĩtereſſe qdẽ potuerũt. Dulcio paucis poſt diebo uæhemẽtiſſĩouulneris do lore cõfectus ex neruorũ ⁊tractõe: quẽ ſpaſmũ medici uocãt papiæ diẽ obiit Aloy. ãt papiã ꝺlatus: ex eodẽ uulneť ita graui ac diuturna ægrotatõe pſſus ẽ ut ab caſtris plures menſes abeſſe cogereť. Carolus poſt fugatos hoſtes Mo doetia oĩ ſoluta obſidione: eodẽ die Mediolanũ oĩbus copiis p̃daq; reuerti tur. His rebus ꝓſpere geſtis elati Mediolanẽſes cõfeſtim oẽs Caſtellatiũ: qd Frãciſcus: ut p̃dixímus: paucis ante diebus in deditionem acceperat: facto ab uniuerſo populo cõcurſu expugnatũ eunt. At Frãciſcus de iis oĩbo: quæ ad Modoetiã geſta ſunt: Mediolaniq; gerebãtur ꝓpere certior factus: neq; eo accepto detrimẽto: neq; tãto Mediolanẽſiũ motu aĩo frãgiť: quin iis oĩbus accerſitis copiis: quas ad Moiragũ cõtinebat: Mediolanũ uerſus ire cõtẽdit Quod ubi Mediolanẽſibus ẽ renũciatum: ueſtigio relicta Caſtellatii oppu gnatione palantes in urbẽ refugiũt. Per hunc modũ repreſſis Mediolanẽſiũ animis quos recẽtis uictoriæ ĩſolẽtia extulerat: qd ob acceptã apud Modoe tiã calamitatẽ Sphortianos ſtationibus deſtitutis longe ab urbe abituros at bitrarẽť. Frãciſcus longe maiore ſtudio militibus iubet: ut & ordines ſerua rent: & iiſdẽ hybernis cõſiſterẽt: eoſq; oĩum primũ eqtes oẽs: q p̃lio Modœ tiaco eqs fuerãt armisq; ꝺnudati: curat reſarciť atq; reficere. Nec minus ſli quo exercitui p̃ſpicit: ut eũprimũ pabuli copia dareť ex hibernis educi poſſet Interea pic. q ſiuládi atq; diſſimulãdi artẽ ſatis pbe calleret: biduo poſt pliũ Mogũtinũ Brocardũ pſicũ Cremonẽſem hoĩnẽ ſane uerſuto ſubdoloq; ige nio: ſui de his: quæ acciderãt: purgãdi cã ad Frãciſcũ mittit: eũq; p̃terea hor taf: ut rurſus cũ pabuli tp̃us affuerit: Mogũtinos obſideat: oppugnatiõiſq; eius fũmã fidei ſuæ ĩduſtrieq; cõmittat. Nec. n. ſe diffideť futu⁊. ut qdcũq; ea pugna detrimẽtũ & ignominiã accepiſſet. maxĩa ſua cũ gloria ulciſceretť Nũq. n. ab ea oppugnatõe diſceſſurũ ſe: niſi re optĩe ⁊fecta. FR. & ſi picinini dolos atq; ĩſidias mãifeſte callebat: tamẽ diſſimuládũ putauit: ut eum pro

rei magnitudīe gratia ac beneficētia ī officio cōtineret. Quare nō ſolū eius purgationē admiſit: ſed ēt de obſidēda Modœtia poſtulatis aſſēſus: quæcū que oppugnatiōi neceſſaria uidebanť. pari mādat. & quoniā fuerāt: amiſſa torméta: alia tria nequaq̄ amiſſis deteriora: quæ Cremonæ aſſeruabāť: quo picinino ī tpe p̄ſto eſſent: Meltiū deuehi iubet. Dū hæc ī Mediolanēſibus gerunť. ueneti nouo refecto coactoq̄ exercitu trāſadduaná orá īuaſeť. Hæc enim ut ſupra docuimus: uenetis ex cōuētis debebať. Eoꝝ āt militū quos ad id belli cōtraxerāt: p̄ter eos: quos auxilio ad Frāciſcū miſerāt: ad ſex millia numerꝰ fuit exercitui Sigiſmūdū Malateſtā: q æſtate ſupioꝝ: uti demōſtra tū ē: ī æthruria p̄ florētinis aduerſus Alphōſū regē bellū geſſerat: ueneti re pudiato pp ſeniū Michaele attēdulo duce: cū ſumma īperii p̄fecerāt. Vt ea āt regione facilius celeriuſq̄ ueneti potirenť: Frāciſcus: ut erat ī eos aīo nō beniuolo minus q̄ grato: Sacramorē uicecomitē uiꝝ & geneť claꝝ: & arcē ī genio: cliētelis cognatiōe & neceſſitudīe apud trāſadduānos auctoritate po l ſētē: eo p̄ficiſci īperat: trāſadduanis p̄ſuaſuꝝ: ut ſe uenetis dedāt: eoꝝq̄ iuſ ſis pareāt. Qua q̄dē p̄ſuaſiōe nullo negotō Triuillianos ueneti carauaginoſ que & reliquos oram trāſadduaná īcolētes: cremēſibus duntaxat exceptis: ī tra paucos dies ī deditionē accepere. Ná Cremēſes cū eēnt oppido tutiſſimo q̄ ab uno lateť palude muniti ſunt: ab reliqs tribus muro foſſaq̄ latiſſima aqs repleta cingūť: habebātq̄ p̄terea cū grādē populariū numeꝝ tū firmiſ ſimū militū p̄ſidiū: cū ī Mediolanēſiū fide p̄ſiſteť decreuiſſēt: hos tādē ue neti q̄ anguſtius poſſūt: caſtris circūſedēt. frequētibꝰ deīde turribus ligneis & omni tormentoꝝ machinaq̄ genere enixius p̄tinaciuſque aggreſſi: oppi dum oppugnāt. oppidani ſuſpectis factionis Gelphæ ciuibus electis ex oppi do: cū ea militū manu cui Gaſpar Vicomercatus p̄ Mediolanēſibus p̄erat: q iá pridē ſub Frāciſco meruerat: factis ī hoſtes crebris eruptionibus: demū bombardaꝝ ſpiraméta ferreis clauis obſtruūt: turres īcēdūt: munitioneſq̄ cæteras euertūt: q̄bus rebus fiebat: ut lōge grauiora ea eēnt detrimēta: quæ obſidētibus uenetis: q̄ quæ obſeſſis Cremēſibus īferebanť. Ná quoq̄ fere die tá e muris & munimētis q̄ p̄ frequētiſſimas eruptiōes hoſtes q̄plurimi aut īterficiebāť: aut uulnerabāť. Itaq̄ factū ē ut uaſtatis oīno uenetoꝝ mu nitionibus: quas grādi īpēſa & maxīo laboť cōſtruxerāt dies p̄multos oppu gnationē ītermitteť cogerenť. & mō alias atq̄ alias munitiōes īſtaurať: mō lōgius ab oppido caſtra poneť ſtationeſq̄ locare. Inter hæc quotidiana de trimēta Andreas dādulus: q apud Sigiſmūdū legationē p̄ uenetis gerebat: ad Frāciſcū rogatū mittit: ut p̄ ſuæ reip. cōmodo iis ſibi rebus adeſſe uelit Ad trāſadduanū bellū cōficiedū cremēſeſq̄ ſubiugādos: q̄bus eū plurimū abūdať noſſet: opus eſſe certo eqtū ac peditū numero & fabris ad cōſtruen das machinas. Eiuſmodi rebus uenetū exercitū pp calamitatē apud Caraua giū acceptā maxīe carere. Frāciſcus cōtinuo et fabros quos petierat p̄ rei ne ceſſitate idoneos ad eū trāſmiſſit et eqtes ſexcētos Māfredo ac Giberto cor rigianis ducibus: quos paulo ante ī parmēſibus cōduxerat: huiuſmodi ſup petiis exercitus uenetis: q̄ pœne erat exinanitus: īſtauratus eſt. Sub idē tēpus Ludouicus Sabbaudianoꝝ dux firmata: ut ſupra oſtēdimus cū Mediolanē ſibus ſocietate: īprouiſū repētinūq̄ Frāciſco bellū ab duabus p̄tibus ītulit Delectu. n. ex uniuerſo regno habito ī Lumelinæ regiōe & ī Nouariēſiū fini bus cūcta turbauit. Iohānes cōpeſius: q auctoritate & gratia apud Ludouicū ipſū & ſabbaudianos plurimū ualebat: huic bello p̄poſitus magna euocato rū eqtū manu ex urbe Vercelēſi Nouariā noctu p̄ficiſciť. Diſtāt hæ īter ſe ſe urbes ad decē paſſuū millia. Eo ubi puētū ē: cōtinuo milites remotis eqs ea p̄te muros maioris arcis q̄ urbiculā uulgo appellāt ſcalis appoſitis aſcen deť adoriunť. Hunc. n. locū pluribꝰ ante diebus q̄diligētiſſime explorarāt: tātoq̄ ſilētio id p̄ nocturnas tenebras factitaťt: ut ex īprouiſo excubitoribꝰ īteremptis: prius mediā feť arcē occuparēt q̄ eius arcis cuſtodes ſomno exci tarenť. At cū primū Guido Aſſiſinus & Lucas dalmata peditū p̄fecti q̄bus eius arcis cuſtodiēdæ cura data erat: muros magnāq̄ turbiculæ p̄tē ab hoſti

bus teneri ſenſerũt illico ſũptis armis clamoreq; ſublato cũ paucis admodũ hoſtẽ inuadunt Nã plures mortis metu pterriti alii diffugerãt: alii delituerãt. Horũ prĩo aggreſſu hoſtis: q ſe iã urbicula potitũ arbitrabaf: paulo re primiſ: repelliturq; Quod p̃fecti: ubi ſunt ꝺſpicati: audẽtius redintegratis uiribus hoſtẽ acrius premũt: atq; inſequunf: hocque audacius faciunt: qđ q diffugerãt: atq; delituerant: poſito metu ꝓdierũt in pugnã. Hoſtes uero no ctis opacitate ĩpediti clamoribuſq; perterriti: & obliti qua murũ aſcẽderãt: dũ p arcẽ paſſim errãt fundunf ſternũturq;: ita breui momẽto milites mil le & ãplius q ſuſtulerãt ſe in arcẽ: quos ipſe Cõpeſius ex oĩ ſuoꝝ nũero de legerat & animi & corporis robore p̃ſtantes pedites noſtri uix ducenti ſolis pœne clamoribus pterritos uerterũt in fugã: aliis captis aliis ĩterẽptis: aliis uulneratis. Hoſtes ſpe urbis potiundæ deſtituti: poſteaquã agrũ ſunt depo pulati: uillis uiciſq; quotquot in itinere offenderũt: igni ferroq; uaſtatis: ui riſq; ac mulieribus p oẽm crudelitatẽ trucidatis: cũ nulli neq; ætati: neq; ſe xui pepercifſent: eo tandẽ: unde diſceſſerãt: rediere. Quæ barbaroꝝ & ĩma nĩũ hominiũ ſæuicia: tãtũ Nouariẽſibus reliqs terrorẽ intulit: ut nõ millia p eã regionẽ municipia atq; caſtella uel urgente nemine Sabaudianis ſede diderint. Frãciſcus uæhemẽter cõmotus: qđ Ludouicus q cũ in hãc diẽ paca te amiceq; uixerat: nulla laceſſitus iniuria & ne bello q ĩdict⁹: repente adeo aduerſus ſe arma mouiſſet: & tãtũ ĩcõmodi detrimẽtiue ĩtuliſſet cũ ẽt populi taurinẽſibus finitimi: ob eos Sabbaudianoꝝ motus p freqẽtiſſimos nuncios ac lĩas poſtulatũ auxiliũ miſiſſent: ut eorũ ſaluti celeriter ꝓſpice ret. Chriſtophoꝝ taurellũ cũ ſexcẽtis & Angelũ labellũ cũ trecẽtis eq tibus tráſmittit ĩ Lumelinã. Corradũ uero frem & Salernitanũ cũ equitib⁹ mil le atq; quingẽtis Nouariã cõfeſtim iubet ꝓficiſci: iis mãdat: ut donec maio ribus augerenf copiis: quas ꝓpediẽ eſſet ſubmiſſurus: ne ullã hoſtib⁹ pugnã di poteſtatẽ faceret: Sua municipia atq; caſtella Tauranẽſibus ꝓpinqua tue renf: ne ab incurſionibus hoſtiũ aduerſi aliqd paterenf ad Amideũ p̃terea qui ſe: ut prædiximus: adhuc felicẽ Romanũq; Põtificẽ ſcribebat: & a ſuis appellabaf: legatũ mittit Iohãnẽ albonẽſiũ ciuẽ papiẽſem: q diceret: ſe plu rimũ admirari: & pmoleſte ferre: qđ eius filius Ludouicus: quo tpe amiciſ ſime cum eo uiueret & mutuis utriuſq; populi cõmertiis uterenf: nulla in tercedente iniuriarũ cã nullo belli neq; iure neq; more ſeruato hoſtiliter ĩ ſe arma mouerit: & Nouariẽſiũ papiẽſiũq; fines ĩcurſatõib⁹ populatõibuſ q uexauerit. Quod urbẽ Nouariam p dolos atq; inſidias capere tentauerit. Exploratiſſimũ ãt habere ea oĩa nõ filii Ludouici ſed eius cõſilio & opera conſtituta eſſe & ꝓpetrata. Quod aduerſus Mediolanenſes bellũ Frãciſcus ĩtuliſſet: nihil ad eũ ptinere: ſuo Frãciſcũ iure uti. Quod ſi Mediolanẽſib⁹ nouo occultoq; iunctus fœdere auxilio eẽ uoluerat: honoris ſui fuiſſe: ut res ſuas nõ ita temneret: aut ſalte q magnos principes decet: antea bellũ ĩdice ret. Se tamẽ eũ hortari: rogareq;: ut a ſuſcepto abſtĩeat bello: & copias a ma leficio & iniuriis reuocet: oĩa municipia atq; caſtella quæ iniuſte accipiſſet reſtitueret: dãna quæ ĩtuliſſet: reficeret. Ita ſe cũ illo & firmã habituꝝ ami ciciã & ꝓpetuo ſeruatuꝝ. Sin bellũ q̃ pacẽ maluerit: ĩtelligat: ſe uenetorũ florentinorũq; amicorũ auxilio facile oẽm ꝓpulſatorũ iniuriã. Bellũq; ĩiu ſte illatũ p diuino iudicio cõſtanter fortiterq; ultuꝝ. Ad hæc Amideus: ut erat uerſuto callidiſſimoq; ingenio: ita reſpõdit. Se iis rebus animũ mentẽ q; adieciſſe: quas xp̃ianæ religiõi ac romanæ eccleſiæ dignitati ꝓfuturas arbitrabaf: oẽm patrimonii ſui diciõiſq; adminiſtationẽ Ludouici filii cu ræ poteſtatique ceſſiſſe. Eũ cũ pro Sabbaudianæ domus dignitate ab firma ta nuper cũ Mediolanẽſibus ſocietate diſcedere nullo pacto liceat: rẽ oẽm bello pſecuturũ: nec ullã eẽ cãm: quare ea ſint reſtituẽda: quæ filius diebus ſuperioribus armis cepiſſet. Ita. n. ſe a maioribus ſuis didiciſſe: ut q ſemel Sabbaudiani prĩcipes adepti ſint nõ mõ nõ reſtituerẽt. ſed alia potius atq; alia ab iis accipere cõſueſſent: q pacem ſecũ futurã cuperẽt. Quo reſponſo Frãciſcus uæhemẽtius irritatus maioribꝫ copiis aduerſus Sabbaudianos q

bellū gerere ſtatuit. Cogitāti ât quē ex ſuis potiſſimū ductoribus ei bello p ficeret: ultro ſeſe Iacobus picininus: q nōdū ex hybernis diſceſſerat: p Domi nicū piſaurēſem iuriſperitū offert. inquiēs ſe iā diu uehæmēter cupere: ut aliquo egregio facinore exploratiſſimū ei reddat aīum ſuū. Quare cū ea ſit oblata occaſio: peteſ ac rogare: ut ſibi Sabbaudiani belli ſūmā cōmitteret: admonuitque ſi uellet bene ſuis rebus conſultum eſſe: ne cum Franciſco picinino fratre ullo pacto ſe coniūgat. Quæ cum Franciſco non ſolum gra ta eſſet oratio: ſed ꝓbareſ ēt plurimū: p Antoniū Guidobonū q apud Fran ciſcū picininū ſuo iuſſu agebat: petit ab eo: ut æquo aīo ferat: id bellū petē ti tātope fri demādari. picininus q iā clā: ut ſuperius demōſtrauimus: de fu ga cū Mediolanēſibus cōuenerat Frāciſci poſtulatis nullo mō aſſētiēdū pu tat: Brocardūq; ad eū ob eā cām mittit. Is. n. oīa picinini conſilia ac negotia & tenebat: & adminiſtrabat. At Frāciſcus: tāetſi picininū ꝓfidiæ ſuſpectum haberet: tamē cū aīaduerteret eū a ſuæ mētis īſtituto abduci nō poſſe ſtatu it ī eā rē nihil āplius agere: qđ illius animū offēderet: qn potius gratificari oīa: quæ illi libuiſſent: quo nulla īterceſſiſſe cā uideret: qua qcquā aduerſo ſe picininus poſſet expoſtulare. Cæteꝝ qđ ꝓ tp̄re tutius cōſiliū uiſū ē: laco bū padū ī Mediolanēſes trāſire: & Frāciſcum frem ſeq; iuſſit. Præterea quo utrūq; magis ſibi cōciliaret: Dru ſianā filiā: uti ꝓmiſerat: Iacobo deſpōdit: Quæ cū nondū eſſet matura uiro: thoꝝ in aliud tp̄us reſeruauit: p̄ſertī cū oīa ſibi duriora uiderenſ: neq; nuptiali digna iucūditate priuſquā Medi o lanenſium potiretur imperio.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER. XVIII.

Nter hæc Bartholomæus collio Sabbaudiano bello ab Fran ciſco p̄ficiſ. Is ſuis copiis ī Nouariēſem agꝝ ꝓfectus: reliquos eq̄tū p̄fectos: q Nouariæ cōfederāt: ſibi addidit: qbus copiis aucto exercitu: uix dum ad Siccidæ fluminis ripas puenerat: cū mūicipia caſtellaq; oīa: quæ paulo ante pauore tertia ſeſe hoſti ddiderāt: ſine ulla pugna ſcepit: Caſalibel trādo dūtaxat excepto. Quđ ubi ptinacius ī Sabbaudianoꝝ fide pſiſtere uidet: expugnare adortus eſt. At Caſalenſes initio pugne territi: & ad ſanitatē reuerſi: dedū tur ipſis cū uxoribus liberiſq; īcolumibus: bōis ât p̄dæ militibus conceſſis. p̄terea Alberthus pius Carpēſis: quē Leonellus æſtēſis marchio per eoſdem ferme dies cū eq̄tibus octingētis trecētiſq; peditibus ꝓ ueteſ hoſpitio ac ne ceſſitudine ad Frāciſcū auxilio miſerat: eodē ſubmittiſ. cis flume Siccidam ât poſitis caſtris Corradus ac cæteri duces colliōe excepto Vercellēſiū agros ad ipſas uſq; urbis portas quotidianis exagitabāt ac populabanſ icurſōibꝫ. Collio Iacobo Antonii Marcelli iuſſu a fluminis trāſitu & ab īuadēdis Lu douici finibus abſtinebat: cū diceret Marcellus eā eſſe ueneti ſenatus mētē: ut q; Frāciſco ſtricto fœdeſ ꝓmiſiſſent: ad Mediolanēſiū uſq; deditionem ſeruareſ. Neq;. n. ullo iure obſtringebaſ: ut extra eius iperii fines qđ uiuus philippus poſſidebat cuiq; bellū īferret quaſ neq; Vercellēſibns neq; Tauri nēſibus ullā p ſuos īiuriā īferri pmittebat: uel ea maxīe rōe: qđ uenetis ſp cū Sabaudianis principibus pmagna fuiſſet neceſſitudo & quādoq; ēt ſocie tas. Quare nō p auxiliares uenetoꝝ copias: ſed p reliquos milites in hoſtiū fines aſſidue fiebāt īcurſatiōes. Qua difficultate p̄ſſi hoſtes relictis Nouari enſiū finibus Vercellas ſeſe & ī ꝓxīa ei urbi munici pia recepere: cū iterdū tamē ī Nouariēſē agꝝ populaturi diſcurreret: mox unde digreſſi fuerāt: re infecta magna celeritate reuerteréſ. & quoniā ſciebāt: uenetis militibus nō licere amnē Siccidā trāſire: p̄liādi quādoq; Sphortianis militibꝫ ptātē facie bāt: ut tamē ne horæ qđē ſpatiū ullo ī loco dimicaturi cōſiſteret: ueriti Ita licā tū cōſtantiā: tū calliditatē: quare nolebāt aut ſuperari uirtute aut inſi

diis circūueniri. Erat āt eorū oīum nūerus ad ſex equitū millia: in quibus merebāt ſagitarii: ex eo genere belgaꝝ quos hac tēpeſtate Picardos appellāt ad facinus oē prōptiſſimi atq; uitæ ꝑdigi. Noſtri cū trans amnē neq; æquo neq; iniquo loco cū hoſtibus pugnare poſſent: quoniā ii ī ꝓxīa caſtra ſp ci rato curſu ſeſe reciperēt: cogitauerūt eos citra flumē allicere: ldq; fieri poſ ſe exiſtimabāt: ſi diſſimulato pugnandi ſtudio negligētius ſeſe ītra dies ali quos ſtatōibus cōtinerēt. Ita. n. fieri poſſe: ut decepti hoſtes & citra & ultra flumē petulātius ſe īferrent. Quibus cōſiliis ita cōſtitutīs: hoſtes: ut ſūt ho mines leues: cœperūt alacrius frequētiuſq; nō mō trāſire amnē Nouariēſē agrū populaturi ſed noſtros ꝑinde atq; ſecordes pugna laceſſere: neq; pua quadā manu: ut ante ſed cūctis uiribus ſe ī oculos īferre. Hæc ubi ſingulis fere diebus gerunt ab hoſtibus: euenit tādē. ut dū Cōpeſius amne ſuperato aduerſus nros ire cōtēderet: Collio atq; Corradus de illius aduētu ab explo ratoribꝰ facti certiores tēpeſtiue copiis eductis ei celeriter occurrūt: ac prio res hoſtiū a frōte adoriunt: prīoq; īpetu fundūt: & ī fugā uertūt: illoſq; ala crius īſectātes eqtes ad quadrīgētos cepere Cōpeſio ēt ītercepto: Reliq ſalu tē ſibi curſu ꝑ urbis ꝓpinqtatē peperere. Quibus de rebus proſper gestis ubi Frāciſcus ex Corradi lrīs ītellexerit: q̄ primū ad ſe cōpeſiū adduci iubet Quo cū nō ſine magna aī īdignatōe: de Ludouico duce queſtus ē q ꝑter oē humanū ius atq; officiū ſibi tā inſignē ītuliſſet īiuriā. Deide poſt triduū ad Collionē: a quo eēt īterceptus: remiſit cū nō uulgari cōmēdatōe: ut ī eius re dēptōis cā: quoniā eēt nobili loco ſe hūaniter māſueteq; gereret: clāculūq; p nūciū addidit: nō uideri ſibi hominē quātū ex eius ſermōe atq; ꝑſētia aīad uerterat ea prudētia qua dicebat. Itaq; ſe mīme dubitare: ſi eæteri gallorū duces ſimiles forēt. Poſt id ꝑliū hoſtes amiſſo duce ab amnis trāſitu deſiſte re cōſtituerunt. At nr̄i cognita hominū uanitate lōge maiore aīo ac ſtudio Vercellēſem agrū uexare ex īntegro cœperūt. Quibus cū pmulti ēt Collionis milites ſiue iuſſu ſeu eiꝰ uolūtate accēſi ꝑdādi ſtudio mixtī īcurſabāt. Dū hæc ī Nouariēſibus gerunt: tps educēdoꝝ ex hybernis militū iā aduētarat: & pabuli copia erat ī cāpis. Frāciſcus tū Guidoboni: tū alioꝝ pluriū frequē tibus lrīs ac nōnullis ēt nūciis: q clā ueniebāt e Mediolano: de Frāciſci pici nini pfidia & cū Mediolanēſibus conſpiratōe cognoſcit. fitq; de eius: quam parabat: fuga quotidie certior. Erāt inſup nō pauci ex ipſius eqtū ductori bus quos eiuſmodi doli ac fraudes nō latebāt: q ſe hominē ītерfecturos pol licebant: Frāciſcus grauiter cōmotus nō ſatis cōpertū habebat: qdꝰ ſilii ca pere oporteret. Nā ſi eū trāſfugere ſineret: ītelligebat: ꝑſentibus rebus nō paꝝ detrimēti allaturū. Sin eū ītерfici iuberet: aut qđ factu erat facillimū captiuū faceret: uerebat īfamiæ notā: ne id feciſſe diceret: qđ ex factōe bra ciana & Nicolai picinī filius eſſet. & eo magis aīo angebat: qđ neq; eius pſi diā p aliquas illius lrās poſſet oſtēdere aut ullis teſtibus cōfirmare: quos in ſua haberet ptāte. Hæc igr̄ cū diu ac multū ſecū aīo agitaſſet: tandē potius cōſiliū uiſū ē rē diſſimulare: & quēuis euentū potius expectare: quā ulla rō ne i picininū aīaduertere. Itaq; Modoetiacæ obſidionis deditus curæ: quā: ut ꝑdiximus ipſius picinini hortatu: cū primū ꝑ tpus liceret aggredi ꝰſtitue rat: ut ei oppido ꝓpiquior eſſet: e Moirago ad Figinū uicū cū exercitu mo uit. Deinde paucis poſt diebus Guilielmo cui octo cohortes erāt & alias ipſe duodecī addiderat: quas ſimul cū picininis ad reſ ꝰficiendas delegerat: diē dicit: quo die ad Modoetiā oēs conueniāt. Hi ut erat īperatū ſtatutū ī locū cū ueniſſent: Frāciſcus ut ī locādis caſtris diſtribuendiſq; in ſingulas cohor tes ſtationibus ꝑeſſet: ipſe quoq; eo contendit: qppe q nullis parcens labori bus: ſua quæque negotia & cognoſcere ſp: & diſponere ſingillatī uolebat. Nec. n. quæ adminiſtrare ꝑ ſeſe conficereq; poſſet: alioꝝ curæ ꝰmittēt unq̄ conſueuerat. Guilielmo ea oppidi pars obuenit. quæ citra lābrū ad occaſū proſpectat picinino eadē illa: qua ſuperiore obſidione conſederat. Itaq; uni uerſæ copiæ in bina ſunt caſtra diſtributæ: quæ oppido ac lambro flumīe: ut ſupraꝰ memorauimus: iter ſe diuidebāt. Horū alteris. guilielmū q ii

Franciſcus:alteris picininos ꝑeſſe inſtituerat.Hic dū ſtatões in eas cohortes ſingillatī partiť:picininoꝝ aut ſalté eoꝝ alteꝝ expectabat:q nõ áplius mille paſſus ab oppido lõgius ĩſtructa acie cõſtiterát:Nec aliqd ꝺ firmádis ad oppidũ caſtris ad Frácíſcũ petitũ miſerát Hoꝝ ubi nõ mõ aduentũ:ſed ne ét nunciũ cunctádo diutius Frácíſcus uidet:admiratus cũ paucis ad picininos ire contẽdit Quo iter liberius faciéte Alberthus ſcottus placẽtinus magna prudẽtia uir Marcellũ legatũ adit:docetq; nequaquá ꝓbari ſibi Frácíſci ad picininos acceſſũ.neq; ſani eſſe cõſilii ut eoꝝ ſe fidei atq; ptáti committat. Quod ſi fecerit:ſe de eius uita plurimũ dubitare.Legatus quæ acceperat ab Scotto repẽte ĩ ipſo flumĩs tráſitu Frácíſco ad auré refert:rogatq;:ut ab ea ſe ꝓfectõe ꝺtineat:q cũ id cõſilii ꝓbaſſet:a picinínís iter auertit. At poſtea q̃ uidet Frácíſcũ minime ad ſe iturũ:Piciníníus natu grádior ꝓtinus ad eũ pgit:cæterũ eo uultu:q nõ obſcure mentẽ exulceratá declararet. Erat.n.facies tota rubore ꝑfuſa:& qꝺ antea nunq̃ cõſueuit:ſũma cũ ueneratione Frãciſcũ mediũ cõplexus deoſculať:petitq; ut ꝓximá noctẽ dũtaxat liceat ſuis militibus ubi tũc eſſent cõmorari:cũ diceret:ꝓculdubio futurũ : ut ꝓpius uniuerſas copias oppido admoueret.Ea re haud difficulter ĩpetrata Piciníníus ad ſuos:& Frácíſcus ĩ ſtatões apud Figinũ reuertiť.Et Bartholomeo Gadio ĩperat:ut quæ ad oppidi oppugnationẽ parauerat:eo cõferri curet.Vtebaſ.n.Frácíſcus hõis huius opera plurimũ:qꝺ & fidelẽ ſibi & ad capeſſẽda ĩperia ingenio alacré & ad res cõficiédas diligentiſſimũ cognouiſſet.Præterea ut Modoetiá propius accederet:ĩ uicũ Bollatũ:q ab eo oppido abeſt circiter qnq; paſſuũ millia cũ reliquo exercitu ad ſeptimũ Kalẽdas Maias cõcedere:ibiq; ad rẽ uſq; cõfectá habere caſtra inſtituit.Quo ĩ loco ordinibus ſingulis:quos eo ad diẽ conſtitutũ ex hybernis conuenire iuſſerat: ſtationes diſtribuerat.Is dies ubi affuit:erat.n.biduo poſt dominicá reſurrectionẽ:Piciníní cũ omnibus copiis Guilielmo cæteriſq; militibus inſciẽtibus ſub lucẽ portis patefactis:Modoetiá ingrediunť.Ná ii:ut oẽm fidei pudorẽ neglexerát & iuſiurandũ deumq; cõtẽpſerát: ut fraudẽ nouo ſceleť cumularẽt: in reliquos ét quos ea fuga territos arbitrabanť: cõfeſtĩ erũpere cõſtituũt. Idque ĩ primis natu minor Iacobus ĩſtare nõ ceſſabat:quaſi nõ ſatis id eſſet fecinoris:q; ꝓpetraſſent:niſi cumulatiõe quodá ſceleť illuſtrarẽt:& quáuis ferať ſrem natu maioré idcirco effrænatæ fratris cupiditati aſſẽtire poſtea noluiſſe atq; oés eruptiões ꝓhibuiſſe : q; malefacti cõſciẽtia remorderet ta mẽ:ut plurimi ſentiũt:& hi maxĩe q uniuerſo conſilio non mõ ĩterfuerát: ſed ét ꝑfuerát:nõ ductus ille ſceleris pœnitẽtia eá eruptionẽ cõpeſcuit:Sed qꝺ Guilielmũ inſtructa acie eſſe conſpiceret:quodq; reliquos non ita: ut ſe exiſtimabat:ĩparatos eſſent offenſuri:futuꝝ.n.ueŕbať:ſi hoſtes aggrederet: ne rãtiſper eorũ ĩpetũ ſuſtinerent:qꝺ a Franciſco ſuppetiæ mitterenť: q eo die caſtra moturus eſſet:& Modoetiá propius acceſſurus:ne plus incõmodi ſui acciperẽt q̃ Sphortiáis ĩferrẽt. Guilielmus hac piciníníoꝝ fuga cognita ſuos oés armari & ĩ acie ꝺſiſtere ſarcinas colligere:& eas ad maiora Frácíſci caſtra ꝑmitteť iubet.& ne ſua ĩde diſceſſio fugæ ſimilis uideret: paulatim ĩſtructo agmine ab oppido amouet.& Frácíſcũ uerſus ire pgit.Ad quẽ breui cũ uniuerſis copiis ĩcolumẽ ſe recepit.At Piciníní eodẽ diẽ cũ equitibus ad tria millia & peditibus mille diſtributis cunctis in ordines duos ac uigĩti Mediolanũ conceſſerunt:ubi magno ab oĩbns applauſu & gratulatione excepti ſunt. Horũ aduentu Mediolanẽſes rati fore:ut perbreui curriculo ab eorũ finibus hoſtes extruderenť:multa contra Franciſcũ acturos ſeſe iactare minariq; cœperũt: ĩter quos tumultus & animorũ ardorẽ Caſtellatiũ monaſteriũ propinquũ urbi:ut oſtendimus:qꝺ p̃ſidio peditũ circiter centũ ſeruabať: poſtero die a Mediolanẽſibus populariter expugnať.Eo recepto murus quo ueluti propugnaculo circũdabať:ſolo æquať. At Franciſcus cũ oĩa ad oppugnationẽ ĩ Bollato uico parata eſſent:iamq; dies aduenĩſſet: qui erat dictus ꝓfectioni : quæ ad Modoetiá geſta ſũt:crebris rumoribꝰ accipit:ſed illis quidẽ uariis:cũ allii Guilielmũ cum cæteris cohortibus:quæ

cum eo erant: fusũ fugatũ que esse nũciarent. Alii ĩcolumes esse oẽs: erãt nõ nulli q Franciscũ picininũ duntaxat Modoetiã intrasse diceret. Nã Iacobũ ffrem eũ seq noluisse: & ita extra oppidũ ĩ armis esse. Quod ãt de Iacobo fe rebat ea rõe nõ incredibile Frãciſco uisũ qđ paucis ante diebus nõ recte ille de ffris aĩo sentire uidebat: idq; nõ dissimulãter enarrauerat. Quibus rumo ribus nunciisq; patis: fit cõtinno cõuersus undiq; non mediocris ad Frãcis ci ptoriũ. Quid tãdẽ aut de pfectõe aut de cunctatione decerneret. Ille tãen si grauiter cõmouebat: tamẽ cũ ea ipsa hora celebrationi diuinæ hostiæ in teresset: non mõ pedẽ sed ne faciẽ qdẽ aut uultũ mutare uisus: sacraméti ce lebrationisq; exitũ expectauit: cũ interea certiores nũcii supueniſſent: oĩũm primũ Blancã mariã uxorẽ papiã: unde proximis diebus uenerat: redire iu bet: deinde re ĩ consultationẽ acta: legato uenetisq; ductoribus & aliis com pluribus uidebat unũ in locũ uniuersũ contrahẽdũ exercitũ: ne pluribus ĩ locis p stationes diuisis copiis aliqua exercitus pars ab Mediolanen sibus ea bracianoq; elatis accessione detrimẽti aliqd acciperet. Sed Franciscus longe aliter sentiebat. Nã ne uideret id a se nõ consilio sed metu potius hostiu n factũ: & ita Mediolanẽsibus animi augerent: & auctoritati suæ nõ parũ de traheret milites oẽs iubet ĩ suas redire stationes. At quoniã ea picininoq; fu ga pmultos adeo terreuerat: ut p sentibus rebus diffidere uiderent: ut bono aĩo sint: oẽs accõmodata oratiõe cohortat. Breui. n. puisuq; sese: ut & pici ninos suæ pœniteret pfidie & Mediolanẽses intelligerẽt p eorũ accessionẽ longe se esse peiore cõdicione quã antea fuissent. Cæterũ ne ĩterea offẽdant ĩcauti sed assidue sint parati oẽs admõet: Additq; retardari paulũ posse de Mediolanẽsibus uictoriã sed minime auferri. Et longe tutius rebus suis ac facius esse: picininos manifestos habere hostes: q̃ familiares inimicos: q; po stea quã ii uenissent in ptes suas: secũq; mereret: secreta cũ hostibus pæpe habuissent colloquia: & quæ cũ ipsis cõmunicarat: ea illos nota hostibus fe cisse oĩa. Inter hæc laborãtibus diuturna obsidione Cremẽsibus & in despe rationẽ ppemodũ adductis: Mediolanẽses idoneũ tpus nacti subsidii illis fe rẽdi: dant picininis Caroloq; negotiũ uti q̃maturrime Cremensiũ periculo occurrãt. Hi triduo post eã a Frãciſco fugã coacto equitũ peditũq; exercitu q̃tũ ex suis Mediolanẽsiq; populo maiorẽ cogere potuerũt: Cremã p laudẽ ses quãcelerrime proficisci contẽdũt. Melenianũ inter eũdũ oĩ militũ pſi dio destitutũ arcemq; paucis defẽsoribus munitã facile occupãt. Id. n. oppi dũ Frãciscus picininoq; fidei ante cõmiserat. Neq; post eorũ fugam ob con tinuã hymbriũ magnitudinẽ: qbo itinera circũquaq; p id triduũ ĩterclude rent: ei rei potuerat prouidere. Dũ hæc gerunt Sigismũdus uenetorũq; lega ti: q Cremã: ut demõstrauimus: manu ualida oppugnabãt de picininoq; de fectõe deq; Mediolanẽsis exercitus motu a Frãciſco certiores facti: cõtinuo soluunt obsidionẽ: seq; ad Fontanellã recipiunt. municipiũ ẽ ĩ Cremonẽsiũ finibus nõ lõge ab Olio situ flumine. Ea liberatis obsidiõe Cremẽsibus: Me diolanẽsiũ duces cũ accepissent Frãciscũ mouisse: & ad Melenianũ recta cõ tẽdere: diurnis: nocturnisq; nõ rectis sed obliqs secũdũ Adduæ ripã itineri bus Mediolanũ dũ repetunt: Meltiũ propinquũ adduæ oppidũ oĩ uacuum pſidio ĩter proficiscendũ recipiunt cũ his et bõbardis ac reliquo apparatu q ad expugnationẽ Modoetiæ ĩ eo oppido seruabatur. Frãciscus his rebus cognitis: non amplius cunctandũ ratus: quo Melenianũ quãprimũ recupet: exercitũ oẽm cõtraxit. Est. n. id oppidũ & ad bellũ pducẽdũ & ad Mediola nensibus nocendũ aptissimũ. Eo ubi puentũ ẽ: prĩo ĩpetu oppidũ capitur eaq; usus misericordia: qua semp cõsueuit. Oppidãos a militũ sæuicia ter uauit. Nã mulieres una cũ liberis in arcẽ confugerãt: quã ipsã: quoniã ual lido Mediolanẽsi pſidio tenebatur: iis tormẽtis aggressus: quæ e papia nup duchi iusserat: nõ prius ab operẽ destitit: q̃ turres duæ solo æquatæ. ac muri q turres ĩtercederent: diruti prostratiq; sunt. & quanq̃ altitudo latitudoq; fossæ Lãbri oppletæ aqua arcẽ ab ui nostrorũ tutã admodũ reddebat: tamẽ post diẽ sextu: ex quo ea prĩo oppugnari cœpta est ĩ hãc deditiõis cõ q ui

dicionē cū arcis p̄fectis deuentū ē. Nisi ad triduū id auxilii Mediolanenſes tulerint: quo uel pellerent obſidētes uel abire cogerent: p̄fectis ipſis ſociiſq; oībus cū rebus ſuis incolumitate ſeruata Arx Frāciſco dedat. His rebus cō ſtitutis: datiſq; obſidibus: Mediolanēſes de oī re p nunciū p̄fectoꝝ certiores facti: decernūt ſūmo oīum ſtudio atq; cōſenſu de ſubſidio mittēdo ad arcē conſeruandā. Itaq; Kalēdis Maiis quo die hora uigeſima arx tradi Frāciſco debebat. Frāciſci picinini Caroliq; ductu equeſtres oēs pedeſtreſq; copiæ urbe mane egrediunt inſtructa acie ī quēdā uſq; locū pugnaturæ progrediē tes: q locus a Meleniano ſex paſſuū millibus aberat. Quo ubi uentū ē: conſiſtere iuſſis oībus: Luchinus palmerius cū eqtibus ppaucis leuis armaturæ: qd agant hoſtes exploraturus mittit. Neq; duces: niſi re de hoſtiū motu cognita lōgius agmina ꝓgredi pmiſere. Quod & Frāciſcū tātæ multitudinis īperū expectatuꝝ nō putarēt: & ob eā rē ſine Mediolanēſiū periculo cætero rūq; labore arcē liberatū iri iudicarēt. Erat Mediolanēſiū: q ī acie ꝓdierāt: numerus ad trigīta millia: in qbus erāt ex iuuētute Mediolanēſi: q libertatis ſtudio ultro ierāt: millia uigīti. Deinde ex peregrinis copiis bello exercitatis equitū ſex peditū quatuor millia. & quoniā picininus cū Frāciſco manū cōſereret plurimū formidabat quo minus multitudinē bellicæ artis ignarā cū prudētiſſimo atq; fortiſſimo īperatore ac robuſtis exercitatiſq; militibus cōferret arte aſtutiaq; opus eſſe ratus: Leonē quēdā luchini cōmilitonē ꝓximo ueſperi ad Frāciſcū ire iuſſerat: q: ut ei notus ac familiaris clā ſecretoq; enūciaret: poſtridie eius diei prīa luce ſe ꝓ arcis ſalute cū potētiſſima & peregrinoꝝ militū & Mediolanēſiū manu aduerſus eū iter facturū: & cū eo oīo congreſſurū: moneretq; Mediolanenſiū copias conſtare ex ſexaginta hominū millibus: p̄ter eqtes ac pedites peregrinos. Præterea Guilielmū cū maiore Mediolanēſiū magiſtratu iā ſecreto de fœdere egiſſe: hoſtēque ei ī ea pugna aperto marte futurū: & cū pugnare acies cœperint in Sphortianos arma conuerſuꝝ: id ſibi ſole clarius cōpertū eſſe. Verū: quia pro ſua ī eū benuolētia moleſte admodū ferret: ſi qd ei calamitatis acciderit: monere eū: ut ſuæ ſalutis haberet rōnē. At Frāciſcus: q quorſū hæc picininus nūciaret: pro hōis ingenio ſatis ſuq; calleret: pauca nuncio reſpōdit: ſe pro eo qđ ī ſe oſtēdiſſet ſtudio: habere picinino grās. Quod āt cū tanta copiaꝝ multitudine ſua eſſet caſtra īuaſurus: id ſibi q̄gratiſſimū eſſe: quoniā quo plures ſoret: eo maiē uictoriā cōſecuturus eſſet: maiorq; militibus ſuis diripiendi copia offerret. De Guilielmo ſatis ſe prouiſuꝝ reſpōdit. Cæterū quo minꝰ laboret cū tāta copiaꝝ multitudine ſe non mē nō expectatuꝝ: ſed ultro potius iturū obuiā. Verū quoniā p ſpeculatores ea oīa didiciſſet: quæ hoc bi duo Mediolani geſta ſūt: oēm undiq; militē coegerat: Papiēſibuſq; delectū īperarat. Poſtero uero die: ubi de Mediolanēſiū motu intellexit: ea re lætior prīa luce oēs in armis eſſe ī acieq; cōſiſtere: & qua hoſtes uēturos arbitrabatur: p̄ruptū iter ad tria millia paſſuū & āplius ſterni inſtaurariq; iubet: īterī rumor uagat: & aſſidue magis magiſq; īcrebreſcit: ita eſſe Mediolanenſē acie inſtructā: ut ſinguli ſingula gererent ſclopeta: genus ſane tormentorū terribile admodū atq; exitiale: foreque Mediolanēſes ipſos: q primi pugnā inirēt: ad millia ſexaginta: quæ quidē uox adeo creuit: ut oīum fere militū aīos ingēti terrore proſtrauerit. Quod ubi aīaduertit Franciſcus ueritus ne eiuſmodi opīo mali qcq̄ afferret: ducētos ex oī eqtū nūero delegit: q tū magno rei militaris uſu tū æque aī uirtute atq; uiribus corporis in prīs excellerēt. His duas ī turmas diſtributis Guilielmū p̄eſſe uoluit: quē: ut reliq ordines ſubſequerent: iuſſit. utque is ī aduenientes hoſtes īpetū faciat: & nullo dato repugnādi ſpatio eos urgeat: ī ſecleturq; mādat. Erat: ubi hoſtiū aduentū expectare ſtatuerat: cāpeſtris quædā planicies ꝓ ſitu loci ſatis ampla eq tatuiq; nīo æqua ſane atque pcōmoda & nīorū qdē equitū nūerus ad millia circiter decē. peditū uero ad tria millia. Nā euocati pp anguſtiā tēporis fuēr circiter Noningēti. hūc ī locū uniuerſā p̄lii ſummā traher cōſtituit. edocetq; neqd pilulariis cōiiſtēdi ſpatii dent ad ſclopeta ī eo plio īſtruēda

Præterea capere neminẽ: ſed oẽs potius q frõtẽ oſtẽderint tã diu ferro exci pere: donec uertant in fugã. Hũc deniq; ordinem ſeruatũ iri ſonitu tubaꝝ edicit: ea pœna addita: ut q ſecus fecerit: ſecuri pcutiat. Idq; ꝓpterea factũ ẽ: qđ pilularios cõplendi torméti puluere eiuſq; accedẽdi facultate adépta: inutiles oĩno ac uelut inertes pecudes fore iudicabat: ꝑ ſerti qđ eos oẽs igna uos reiq; bellicæ ĩperitos eoſdéq; inermes eẽ cognoſceret. Quibus prioribꝫ fugatis ꝓfligatiſq; haud uerebat: quĩ reliq cõtinuo terga daret: & pro ſe q ſq; fuga ſaluté peteret. His rebꝫ ita cõſtitutis: & ꝑſidio caſtris relicto ad duo paſſuũ millia progredit. Deinde exercitũ agmine lõgo cõſiſtere: ac neminẽ ſuo ex ordine excedere. Guilielmoq;: ubi hoſtes noſtris appropĩquauerint: iuſſa facere ĩperat. Ipſe regreſſus ſingulos equitũ ac peditũ ordines quos ꝓ pinqores quã par eſſet: uideret: ita æquo ĩter ſe ſpatio ĩſtruit: ut ĩpedimen to ſibi eẽ nõ poſſint. Præterea ad timorẽ pellendũ réque ĩtrepide gerendã: cũ tráſſugis bracianis quos ſæpe magna ſua cũ gloria uiciſſent: manus cõſer turos eſſe: eoſdéq; nũc cũ uulgo molli ignauoq; pugnaturos commemorat. His atq; aliis adhortatõibus cõfirmatis militũ aĩs oẽs uno atq; eodẽ ore no mẽ Sphortianũ lætis uocibus conclamãtes ſeſe aut morituros eo die aut ui ctores illũ ĩ ducale Mediolanẽſiũ ſoliũ poſituros affirmare nõ deſinũt. Cũ uero ad nouiſſimũ ordinẽ q ab caſtroꝝ munitionibus paululũ aberat: pue niſſet: magnã hoſtiũ manũ trans lãbrũ: q ad dexterã relinquebat iter faceꝝ: qua illis facilior pateret ĩ arcẽ aditus: ĩ uulgus efferꝫ. Quã qdẽ rẽ facilẽ fac tu fore arbitratus: ei ꝑſidio cui Sãctoſeuerinates ꝑfecerat: numeꝝ opportũe celeriterq; auxit. Nam illos ad eã partẽ reliquerat arcis cuſtidiẽdæ cã. Hæc poſteaquã Frãciſco pro tẽporis anguſtia ſatis ex ſua uolũtate ꝓuiſa ſunt: ad priores ordines cõfeſtĩ reuertit: ubi cũ multa ac uaria de Mediolanẽſiũ ad uẽtu rumor afferret: mille circiter paſſus cũ paucis ꝓgreſſus aduerſus ho ſtes ita ex captiuis qbuſdã cõperiebat: tribꝫ adhuc paſſuũ millibus illos ab eo diſtaꝝ: q locus ad Sãctũ Iulianũ dicit. Quod ubi principio cõſtiterãt ho ſtiũ duces ex eo loco lõgius ꝓgredi mĩme auderẽt. Hæc dũ Frãciſcus de ho ſtibus cognoſcit: captiuis madat picinino enuncient: ſe quẽadmodũ pridie eius nũcio ꝑdixerat: tribus paſſuũ millibus cũ exercitu ei obuiã ueniſſe: ſeq; ubi cõſtiterat horas ẽt duas & ipſũ & uniuerſã Mediolanẽſiũ multitudinẽ: quantacũq; tandẽ ea foret: plibẽter ꝑſtolaturũ. At Marcellus legatus & ĩgẽ ti aĩo & ſũma prudẽtia uir: q eo die a mane ad meridiẽ uſq;: quacũq; Frãciſ cus ierat: nuſq; deſeruiſſet: & quicqd egerat: memoriæ mãdaſſet: ipſo abſen te ita locutus ẽ. Nõ poſſe ſatis admirari eius uiri incredibilẽ ſapientiã inau ditã aĩ magnitudinẽ ſingularẽ ĩ moderãdo ĩſtruẽdoq; exercitu peritiã ĩcõ parabilẽ ĩ deliberãdo ĩgenii acrimoniã maximã ĩ cõficiẽdo celeritatẽ: & ad hæc ſummũ quoddã & admirabile ĩ eũ militũ ſtudiũ atq; obſeruãtiã. Ita que ab eo uſq; tpe duo cũ aĩo uolutare uiſus ẽ: Vnũ q dẽ ſi hoc tã amplum opulẽtũq; Mediolanẽſe ĩperiũ Venetis tã finitimũ ĩ unius Frãciſci Sphortiæ bellicoſiſſimi & ĩgẽtis ſpiritus uiri poteſtatẽ deueniret: id ueneto ꝝ dicioni piculoſũ fore & pniciosũ in prĩs. Quod eo cõparato: mĩme illũ quieturum minimeq; ab eo ꝝ depreſſiõe tẽperatuꝝ putaret. Alterũ uero illud erat: q nõ abſurde cogitabat: ſi Mediolanẽſes in ſua pmanerẽt libertate: futurũ tã dẽ aliquãdo: ut eos ueneti ſibi ſubmitterẽt. Quibus ſubmiſſis reliquis quo que totius lõgobardiæ urbibꝫ potirent ac facile deide futurũ: ut uniuerſæ ĩperarẽt Italiæ. Itaq; hæc & alia huiuſmodi cũ priuati ad familiares & ami cos ſuos Venetias frequẽter ſcriberet: paulo poſt eadẽ ſenatui ꝑſuadeꝝ ꝓ lit teras ac nũcios nitit: eũq; monere: ut publico ꝓſpiceret cõmõ. At Picininus & Karolus ubi ꝑ exploratores: quæ a Frãciſco gerebant: cognoſcũt: non me diocri timore pculſi ne a noſtris circũuenirent: de reditu in urbẽ inter ſeſe ageꝝ cœperũt. Quod ne metu feciſſe uiderent: ſuos ante ꝑſtitutũ tempus arcem Meleniani hoſtibus tradidiſſe ſimulandũ atq; promulgãdũ eſſe cõſti tuerũt. Itaq; ſuis qbuſdã exploratoribus: qui eadẽ ipſa hora ab Sphortiano exercitu redierãt: quæ ſint palã renũciaturi: oſtẽdũt: fruſtra eo die q iiii

Mediolanẽſes in acié prodiiſſe: cũ Arci cui auxiliũ ferr conarenr: cuſtodibꝫ ipſis pmittẽtibus nocte ſupiore hoſtes pſidiũ ipoſuiſſẽt. Quã rẽ duces ipſi moleſtiſſime ferr ſimulátes: arcis pfectos uæheméter accuſabát. Quod ſi eã ad pſcriptã diei horã ſeruaſſent: & illos oĩ obſidione liberaſſent: & hoſtes: ſi eſſent expectare auſi: fudiſſent fugaſſentqꝫ: re credita ignarã multitudinẽ copiaſqꝫ oẽs í urbẽ reduxere. Quod Frácíſcus ubi reſciuit: reuertiť in caſtra: & arcẽ: ut ante cõuenerat: recepit: ac in iiſdẽ caſtris aliquot ẽt dies manẽdũ exiſtimauit: qđ Mediolanẽſes aĩaduerteret ulla ſua neqꝫ mãſuetudine neqꝫ ui ſed fãe í ediaqꝫ potius uinci oportere. Qua rõe ductus ſegetes quæ í agris adhuc eſſent ímaturæ: ita ſuccidẽdas eẽ cẽſebat: ut nihil ex his frugũ pcipi poſſet. Huic ãt ſucciſioni ſegetũ p ea loca ubi exercitus ſederr pabulatores ſatiſfacturos arbitrabať. Sed quoniã Mediolanẽſes circa urbẽ ipſã ampliſſi mos poſſident feraciſſimoſqꝫ agros: ſola eqtatus pabulatõe ſucciſio integra fieri nõ poterat: iccirco magnũ ſuccioꝝ numeꝝ ex Nouariẽſibus atqꝫ papi enſibꝫ accerſeť decreuerat. Quod celeriter feciſſet: niſi ĩopĩata Viglebiẽſiũ defectõ de qua paulo poſt dicemus: cõſilia eius ĩterturbaſſet: Inter hæc cũ Vercellenſiũ Nouariẽſiũqꝫ finibus nr̃i cũ Sabbaudianis uti demõſtratũ ẽt cõtinẽter bellũ gererẽt: Sabbaudiani Burgimanerii oppidi potiũdi ſpe duc ti: copiis oĩbus prĩa luce p montis radices ab nr̃is quã lõgius poſſunt eo ꝑfi ciſci contẽdũt. Ita.n. qbuſdã cũ oppidanis egerant: cũ primũ ad oppidũ ad uẽtaſſẽt: idqꝫ expugnať ſimulaſſẽt: ut oĩ mora ſublata oppidũ eoꝝ traderẽt poteſtati: Hi cũ ad locũ pueniſſent deqꝫ noſtroꝝ militũ aduẽtu aduerſus ſe ſe p exploratores didiciſſent: ſtatĩ re oopidanoꝝ dimiſſa ĩ eos ſe cõuertũt. Corradus enĩ & Collio eodẽ ẽt die aſſũpto eqtatus peditatuſqꝫ delectu mũi cipiũ quoddã noĩe Carpinianũ recuperaturi exierát. Quod qdẽ municipiũ cũ nõ lõge a Burgo manerio ſitũ eſſet: de ea hoſtiũ ꝑfectione certiores facti ꝑpius accedere. ſeqꝫ plio cõmittere ob paucitatẽ & ſi nõ audebát: tamẽ qa ĩ telligebát: ubi minus id facerẽt: actũ eẽ de oppido: qđ eius rei: ut Sabbaudia nis magno uſui: ita rebus Sphortianis ob oppidi opportunitatẽ & ĩcõmodo foret & detrimẽto maxĩo: ſtatuũt oĩno plii tẽtare fortunã. Quare ubi utri qꝫ exercitus ĩter ꝑficiſcẽdũ mutuo ſeſe cõſpexerũt: Corradus atqꝫ Collio ad pugnã in acié ſeſe ĩſtruunt. Hoſtes citato curſu ofertiſſime ſimul ac feroci ter ferunť in nr̃os. Qui ẽt ipſi ĩtrepide aĩoqꝫ ingenti eos excipiũt. Atrox cõ mittiť pliũ: hoſtes quotquot ex noſtris ĩtercepiſſẽt: cõfeſtim galea detracta immani gallorꝝ more crudeliter iugulát. In eo munero fuerũt ex Collionia nis eqtũ pfectis Henericuszambra. Ex Iacomatiãis eqtibus Criſtophorus ſa lernitanus: uiri & aĩ & corporis robore pſtantes. Hoc ĩpetu facto unũ ĩ locũ Sabbaudiani celeriter coeũtes ĩ urbẽ ſeſe cõſtituũt: ac ĩter ſe alter alteri ter ga uertẽtes faciẽ noſtris oſtẽdũt. At eoꝝ ſagitarii equis amotis hiſqꝫ ad ꝓxi ma religatis arbuſta ante eqtes diſpoſiti: ſtipites præacutos cõferti defigũt ĩterram Qui qdẽ ſtipites funibus inter ſe deuincti ueluti ſepe ac rapagula efficiebant qbus iuſis inſtar ualli circũſepti atqꝫ muniti arcus exercebát: & creberrime ſagittas in nr̃os coniiciebát. Erat ubi pugnať cœptũ é planicies ſatis magna: & utriuſqꝫ copiis ad dimicádũ equeſtri plio aptiſſima. Sabbau diani per hunc modũ ſeſe cõtinentes loco minime diſcedebát: ſed qd noſtri acturi eẽnt: circunſpicere uidebanť: Cãm uero qꝫ hoſtes ĩ orbẽ ſe colligiſſẽt hãc fuiſſe: poſtea cognitum eſt ex iis ducibus qui fuerunt intercepti. Silua erat poſt noſtroꝝ terga & ingẽs & denſa: ob q̃ quidem rem inter eos orta eſt ſuſpicio: quod admirarentur paucitatem noſtrorum militum & eã qui dẽ ſine uexillis ullis. Nr̃i.n. & copiaꝝ ptem & ſigna militaria in ſtationibus reliquerát. Quať Italicã illi ĩ bello calliditatẽ ac rei militaris pitiam pluri mũ metuẽtes magnũ ea in ſilua cũ uexillis militum numeꝝ ĩ inſidiis loca tum ſuſpicabanť. & ne ſi noſtros inſequerẽtur ſine ordine effuſi patefactis deinde inſidiis circũueniréť: optimum factu exiſtimabant: ſi ab inſectatiõe noſtroꝝ ſeſe continerent. At noſtri primo hoſtium congreſſu pturbatis diſ iectiſqꝫ ordinibus duas in partes diuiſi ſunt. Alii timor pculſi atque exani

mati uel nullis insequentibus hostibus fugæ turpissimæ ita sese dederẽt: ut nõ prius desisterint: q̃ Nouariã puenerũt nr̃osq; pulsos oẽs atq; superatos ciuitati renũciarũt. Corradus collio atq; Salernitanus cũ ĩ tanto piculo positam rẽ uiderẽt: qd cõsilii capiũdũ foret: nõ satis ob tp̃ris angustiã pturbationẽq; aĩorũ poterãt decernere. Cũ. n. inopinato ĩ pliũ deuenire cogerent cũ hostibus lõge maiore numero uelut q plures essent qngentis eqtibus supra tria millia. nr̃i uero ad sũmũ nõ plures duobus millibus peditibusque sexcentis: Nõ poterãt eã rẽ nõ ægre & pmolestẽ ferre. Querebãt p̃ter cæteros mir̃ in modũ Collio: qd̃ diceret Corradi hortatu se eũ in locũ adductũ unde sine ĩminẽtissimo suo cæteroq; discrimine se eripere nullo pacto posset. Idq; ob eã rẽ accidebat: qd̃ nõ ĩmemor superioris pugnæ: quæ apud Boscũ cũ francis cõmissa est: id teterimũ plii genus inusitatũq; apud Italos nõ poterat nõ admodũ phorrescere. Deniq; re inter nr̃os cõsultata pro tp̃e diligentius: quo maiore ĩteriecto conatu facilius ac tutius hostiũ ĩpetus iustineret: oẽs equestres copias duos oĩno in ordines partiũt. & q̃is si cũ exercitus ĩcolumitate excedere plio possent id pro rer̃ pr̃sentiũ necessitate optimum fore oẽs iudicarẽt: tamen ad eã rẽ cõficiendã cũ ĩter se ipsi duces ac milites longe dissentirent: diutius q̃ casus exposcebat cõsultatio ducebatur. Nã alii Salernitanus q; p̃cipue nõ absq; manifesta oĩum calamitate atq; insigni ductor̃ ignominia id fieri posse asserebãt: præsertim cũ pspicere uiderent quanta formidine tenerẽt hostes. Itaq; rẽ ppria uirtute definire oportere: & cõi oĩum saluti dignitatiq; consulere. Alii uero Collioq; in primis fortunã nõ esse tentandã argumẽtabant: sed cõsilio saniore cõi oĩum incolumitati pspiciendũ: illudq; sibi factu optimũ uideri: cũ iã dies occideret: noctis interuẽtu se ab hostibus sine picuio dirimerẽt. Dũ in hac duces disceptatione tps terũt: ecce mille circiter hostiũ eqtes ab reliquis disiũgunt. & alterã nr̃or̃ cohortẽ: cui Salernitanus p̃erat: cõfertissima acie aggrediũtur. quos nr̃i eqtes ad pugnã parati siue pudore seu metu ducti secũdũ hunc q̃ priorẽ illũ hostiũ ĩpetũ audentius ac fortius excipiẽtes sustinuerunt: eosq; cõfestim fractis utrinq; hastis ad suos reiecerũt. Salernitanus hoc altero facto ĩpetu: tãquã maiore quodã animi ardore incen'us: hæc uoce clara locutus est: Non esse amplius cõsultatione opus sed pugna hac uiribus uti oportere. Quibus dictis suos q̃sq; hortari: ut cũ hoste aĩo constanti congrediãt. & ĩ oẽs: quos ceperint: ea utant lege: qua ipsi primi in nr̃os usi fuerũt. Ad hæc ẽt admonere: neqs terga daret: qd̃ siqs fecerit: illũ in hostium numero habendũ esse. Addere p̃terea si in eo plio moriendũ foret: ad eos maxie pertinere: ut & pro Italorũ militũ honore: pro rei militaris Frãcisciq; principis dignitate: proq; sua ipsorũ laude ne inulti oẽs occũberent. Hæc ubi dicta sunt prĩo a peditibus nr̃is iussu ducũ equi ii oẽs: quos arbustis sagittarios reuinxisse diximus: celeriter abducũt. deinde ab eqtibus magno ĩpetu a duabus partibus: ĩ quas distributos ostẽdimus: ĩ hostes aduolãtibus strenue pliũ acerimeq; cõserit: simulq; cõtinuo terribilis qdã tubarũ sonitus atq; uirorum altus clamor exorit: hostes cõtra fortiter resistentes neqcq̃ cedere neq; ex agmine orbeq; discedere. Itaq; nr̃i illorũ timore animaduerso: magis atque magis redintegratis uiribus & hastis iterũ ĩnitendo fractis: comminus eos gladiis urgere faciem iugulũq;: qua minus armis transalpinorũ more tegebãt: ferire ac interimere: pedites hinc atq; illinc equos uirosq; hastis lõgioribus pcutere transfodere atq; occidere nõ prius desiterũt q̃ p hũc modũ rẽ ĩpigre cõstãterq; gerẽtes: pluribus ex hostibus interemptis aliis ex orbe uiuis abstractis supatos uictosque oẽs tãdẽ fuderũt: & ĩ fugã turpissimã cõiecerũt: fugiẽtiũ maior ps ab nr̃is eqtibus ĩtercepta: quorũ in numero lacobus celãdus: & Iacobus cognomẽto abornates eqtũ p̃fecti extitere: Gaspar aũt uerasinus: q̃ post Cõpensii captiuitatẽ ĩperii sũmã in exercitu obtiẽbat & ii simul q a cæde & a nostrorũ captiuitate superfuerãt noctis beneficio adiuti & locorũ trans Siccidam flumẽ propinquitate citatis eqs uix tandẽ euaserunt. Occisorum tam nostrorum quã hostium numerus magnus fuit:

ſed longe maior hoſtiũ. Poſtridie eius diei Romanianum ac reliqua municipia: quæ hoſtes ĩ Nouarienſibus obtinebãt: ĩ nr̃oꝝ poteſtatẽ ultro redierũt De qua qdẽ uictoria cũ illico Corradi lr̃is Frãciſcus certior factus eſſet: & ſi eiuſmodi nũcio nõ mediocri iucũditate affici debebat eo p̃ſertim tp̃re quo uidebaſ eius res paulo habere deteriusꝫ tamẽ ut erat aĩo ĩgenti & moderato neq; ſe extulit gaudio neq; læticiæ modũ: ut ſolẽt plæriq; ulla ex pte excedere uiſus ẽ. Itaq; dilucide in ſe ipſo oſtẽdit: qđ aſſiduo ſermone dicere cõ ſueuit Neq; ſecũdis rebus nimiã capiẽdã eſſe læticiã: nec ægritudinẽ in aduerſis utrũq; enĩ & mulierũ eſſe & pueroꝝ in utraq; fortuna aut efferri aĩo aut frãgi. Solũ cũ de hac nouiſſima Noua riẽſi pugna ſermo haberet: ait: ſe multo plus & auctoritatis & cõmodi ex hoſtiũ fuga ac pœne internitione q̃ ex recẽti piciniꝝ fuga detrimẽti aut incõmodi accepiſſe. Poſt hæc oẽs hoſtiũ duces: q ex eo p̃lio ſeruati captiq; fuerãt: data reliquis captiuis ad ſuos libera redeũdi facultate: iuſſit ad ſe adduci: ac p̃ter eorũ opinionẽ humaniter excepit. atq; poſt biduũ fide p̃ſtita necubi poſthac ſibi bellũ ĩferrent: ad ſuos reuerti pmiſit: quo factũ ẽ: ut ex eo die neq; Sabbaudiani neq; Taurinẽſes nr̃os fines infeſtare ſint auſi. His rebus geſtis: Viglebiẽſes ueterẽ Mediolanenſiũ amiciciã ſtudiũq; ſecuti retento Frãciſci p̃ſide ad eos deſciuerunt moxq; milites circiter mille ex omni Mediolanẽſiũ bracianoꝝq; robore delectos tãto & tã cõi aĩoꝝ ardore ĩ oppidũ receperũt: ut nemo pœne fuerit q̃ nõ ex his aliquẽ pœnes ſe haberẽt: ſuoq; ſumptu alere cõtẽderet. Colles Arditioſq; deinde ĩſignes eo oppido familias eorũq; clientes ex factione gebellina quos & haberẽt ſuſpectos & eã rebellionẽ ægre ferentes aĩaduerterent Mediolanũ relegauerũt: graui in dicta pœna: ni eo q̃primũ trãſiſſent. Hi edicto audiẽtes cũ eſſent a nr̃is ĩ itinere ĩtercepti: ſtatim Frãciſci iuſſu in libertatẽ ſunt reſtituti. Viglebiũ ẽ in agro papiẽſi oppidũ nõ longe poſitũ a flumine Ticino: qđ cætera oĩa lumelinæ oppida atq; municipia tũ munitione tũ populi multitudine antecellit. eſtq; oĩum in ea regione & auctoritate & opibus primũ. Hi Mediolanẽſiũ aucti frætiq; p̃ſidio: cõfeſtim de ĩprouiſo finitimoꝝ agros depopulari: ædificia incendere ac omnẽ deniq; Lumelinæ agrũ die noctuq; adeo pturbare exagitareq; cœperũt: ut maximũ papiẽſibus q eã regionẽ incolerẽt: & Nouariẽſibus q̃ eoꝝ fines attĩgerẽt: terrorẽ iniicerent: maximũq; tridui fere ſpatio detrimẽtũ inferrẽt. Gambalotũ uero municipiũ illis finitimũ maximeq; inuiſum p̃ter arcẽ in quã municipes confugerãt: milite nullo defendẽte expugnarũt: atq; incẽdio cõcremarũt. Quæ cũ Frãciſcus tũ crebris multoꝝ lr̃is tũ nũciis didiciſſet: ac oẽs fere ptiũ earum populi ad eũ ſingillatim ac frequẽter poſtulatũ auxiliũ miſiſſent: quo longe lateq; uagãtes hoſtes ac rebelles nõ reprimi modo: ſed opprimi ẽt atque deleri poſſent. Quãuis p id tp̃ris inuitus e Mediolanẽſiũ finibus diſcederet Ticinũq; traiiceret: tamẽ intellecta piculi magnitudine pmotus: cũ uniuerſo mouere decreuit exercitu aduerſus Viglebiẽſes: eo cõſilio: ut iis uel uolũtate redactis ĩ ſuã põtatẽ uel ui expugnatis: ĩ Mediolanẽſes q̃celerius poſſet ad frumẽta: ut cõſtituerat: ſuccidenda reuerterẽt. Itaq; ĩ oĩbus oppidis atq; municipiis quæ ĩ Mediolanenſibus obtinebat: & armis ſeruari poſſe uidebantur: p̃ſidio ĩpoſito: caſtra a Meleniano: ut ĩſtituerat. mouit: & ad Ticini uſq; ripã celeriter cõtẽdit dat Marco leoni & Bartholomæo Cremonẽſi negotiũ põtis nauibus illis ſternẽdi: quas eo e papia paulo ante ſubuehi iuſſerat. Quẽ qdem põtem tãta celeritate atq; diligentia confici mandauerat: ut ĩtra triduũ exercitus uniuerſus ĩ Viglebienſes traduci poſſet. Quod ſane opus ex ſnia pfectũ foret: niſi q̃ dum ea cõquirunt atq; paraẽ ſingula: quæ p̃ter naues ad cõſtruendũ põtẽ erãt neceſſaria tã ex hymbri cõtinuo repente exorto q̃ ex ſolutis alpiũ niuibus tãto aquæ cumulo tãtaque illuuione flumẽ excreuit: ut quoniã ad octingentos circiter paſſus ĩ latitudinẽ alueo exiſſet: naues non ſatis eſſent ad pficiendum pontem neque ad ſupplementum aliæ ſine multo temporis interuallo comparari poterant. Quapropter mutato conſilio locum nactus: uni minus pateret flumen: qui nõ longe abeſt

a papia ubi ad Parasaccũ dicit: pontem ab utraq; fluminis parte ligneis columnis atq; festucis: ubi maior aquæ uis & altitudo erat: exædificari nauibus iussit. Interim ea in quã nup de Guilielmo uenerat suspicio plurimũ augetur. Quãobrẽ & si illud qđ post Viglebienſiũ defectionẽ de eius a castris discessu acceperat: falso enũciatũ existimabat: cũ nihil oĩno ab eo pfidiæ cõmitti posse putaret: de quo benemeritus plurimũ esset. tamẽ ubi multis ĩdiciis & his qdẽ minime uulgaribus idẽ magis magisq; cõfirmat: negligendũ nõ putauit neq; expectãdũ: ut supato Ticino tũ demũ rei præsentis magnitudini cõsuleret enunciabat. n. & id qdẽ a qbusdã ex Guilielmi domesticis affirmabat: hoc ei esse in aĩo: ubi cũ exercitu Frãciscus in Viglebienſes traiecisset: uel ĩpetrata uel ne ab eo licẽtia: primũ ĩ Mõtẽferratũ trãsire, deinde in Alexãdrinos ad opprimẽdos subiugãdosq; Boscenſes cõtẽdere: Qui qdẽ ut supra ostẽdimus: obstinatius bellũ sustinẽtes ei sese pmittere noluerãt. Ex quo Guilielmus nõ poterat nõ suspicari tametsi falso: quin Boscenſes unius Frãciſci cõsilio atq; opa ptinacius adeo tã diu pmãsissent. Affirmat pterea eundẽ Guilielmũ: ubi ad ea loca se recepisset: suas cõtinuo copias eo cõtractaturũ: futurũq; ut si ad Frãciscũ se reuersurũ simularet: grãdẽ pecuniam postularet: & alia ĩsup duriora efflagitaret: quæ negata si fuissent, si bi liceret dicer: se liberũ iam esse: ac nihil oĩno Frãciſco debere. Hac igit re cõmunicata cũ paucis: atq; multã in disputationẽ deducta: diligentiusque discussa eadẽ fuit oĩum cõmũisq; sñia: ut priusq; flumẽ trãsiret: Guilielmo q̃ honestius fieri posset: retineret. Quod Marcello legato nõ placuit solũ sed ut celeriter cõficeret: multis ratiõibus pſuadere nixus est. Idẽ quoq; p̃ cæteris Andreas biragus: q ab Philippo maria duce usq; hoĩs ĩgeniũ nouisset: multis argumẽtis & cõfirmauit: & necessario ita fieri oportere demõstrauit At Frãciscus q̃q̃ ad eã rẽ ĩuitus adducebat: tũ q, Guilielmũ diligebat plurimũ & magno p̃terea sibi usui ĩ bello gerẽdo eius p̃sentiã esse ĩtelligebat: tũ qa oẽs iiuste illũ fuisse retẽtũ arbitraturos diuulgaturosq; existiaret: tamẽ p̃teritoq; maloq; nequaq̃ oblitus: quæ sibi ptim incredulitate ptim clæmẽtia nimia & mãsuetudine sua obuenerãt: memoriter in mediũ referẽs: q̃tũ detrimẽti extremiq; discriminis rebus suis intulissent: Thalianus foroiulianus. Troilus rossianẽsis. Petrus brunorius parmẽsis. aliiq; plærique qui ex humili loco cũ ad non exiguã rei militaris dignitatẽ p̃ singulari suo ĩ eos studio atq; gra euasissent ĩmemores beneficioq; ingratissimi hoĩnes & deseruerũt eum: & ad hostes inimicissimos trãsiuere nouissimus tãdẽ hisce rebus pmotis aliquoq; retinẽdi Guilielmi cõsiliũ cõprobat. Nec. n. cõmemorare ẽt destitit: & id qdẽ cũ maxĩa aĩ pturbatione ꝓximas bracianoq; insidias ac fugã: Ad hanc rẽ cõficiendã Roberthus Sãcto seuerinas deligitur. Is cũ forte aĩ relaxãdi gratia Guilielmũ postridie eius diei Papiã ꝓfectuq; ĩtellexisset: ei se eadẽ ratione comitẽ pollicet. Quod Guilielmus libenter placideq; admittẽs: Roberthо comite Papiã ꝓficiscit. Quo cũ uẽisset: eodẽ usus comite in arcẽ pgit Blancã Mariã uisendi & salutãdi gra paulopost cũ eẽt discessurus: modestissime retinetur custodibusq; adhibitis demãdatur: ut eũ perhumaniter & pbenigne custodiãt. Quo seruato: eq tibus eius q, in castris reperti sunt: iussis a Frãciſco: ut exercitum sequerent: Bona Guilielmi oĩa ĩtegre & pro eius uoluntate seruãtur. Alexandria quoq; cum Alexandrinis oĩbus & oppidis & municipiis eius nomine teneret: nihilq; oĩno de suo ac si ipse adesset: ĩmutari Frãciſcus ĩperauit: pſuasis etiam Boscenſibus: ut Boni facio Guilielmi fratri sese dederẽt: q lõgo tãdẽ bello defatigati: Frãciſciq; ẽt hortatu adducti paruerũt. His rebus confectis: & ponte intra octo dies p fecto Frãciscus in Viglebienſes copias traducit. oppidũ qđ in planicie positum ẽ: circũsedit. e regione muroq; tormenta disponit. Castella tabulatoq; quinq; ex trabibus sexq̃pedalibus cõfici iubet. Collionẽ cũ iis oĩbus copiis: qbus ĩ Nouariẽsibus aduersus Sabbaudiãos tut demõstratũ ẽ: bellũ gesserat eodẽ accersit: p̃ter Alberthũ carpẽsem: quẽ suis cũ militibus aduersus Taurinenſes cõmorari imperauerat. Deinde omni tormentorum genere opp

dum oppugnare aggredif.& quoniã ſulphureũ puluerẽ:ut uocãt: obſeſſos ita defeciſſe cognouerat:ut neq; bõbardis neq; pilulariog; tormẽtis ad ledẽ dos depellẽdoſq; hoſtes uti oĩno poſſent:uigiles ponit:nequid in oppidum ĩportari:neq; ex hoſtibus ingredi q ſpiã poſſit.Turris quædã ac murus qui ab utroq; erat latere:creberrimo tormẽtoq; ictu ĩ foſſam ruinã ingentẽ tra xere.At defenſores cõtra trabibus aggeribuſq; & fimo locũ cõtinenter mu nire patefactosq; aditus obſtruere Horũ oĩum principes erãt Iacobus reati nus:& Henericus caretus cognomẽto armiger:& Roggerius gallus uiri ꝓfe cto acres:& reg; bellicarũ peritiſſimi:Quog; Iacobus & Henericus equeſtri bus.Roggerius uero pedeſtribus copiis ꝑerant. Hi oppidanog; cognita uo luntate:oĩ ſtudio atq; cura elaborabãt:ut & oppidũ in Mediolanenſiũ fide cõtinerẽt:& hoſtes eo ſaltẽ uſq; diſtinerẽt: quoad Mediolanẽſes frumenta quæ iã matureſcere cœperãt:ꝓcipere:& in horrea cõportare poſſent. Vigle bienſes.n.malefactog; cõſcii & ob id Frãciſci clæmẽtiæ oĩo diffidẽtes extre ma cõſtituerãt potius quæq; perpeti q̃ rurſus in Frãciſci redire poteſtatem Itaq; oĩ arte & ĩduſtria ea oppidi pars quæ oppugnabaf:munitior pœne ab ĩteriore loco q̃ reliquæ partes efficif.Frãciſcus oppidũ nõ multo laboreob tineri poſſe arbitratus cũ minore exercitus parte illud prĩo expugnare ten tauit.Sed ubi eo die a nr̃is negligẽtius ægriusq; oppugnatũ : & ab hoſtibus acriter repugnatũ uidit & id qdẽ ex cõfecto ad munitionẽ recenter ope fac tum:quo ĩgreſſus nr̃is pdifficilis reddebaf:milites ab oppugnatione reuo cauit.Et ſtructũ ab obſeſſis aggerẽ enixius bombardarũ ictibus pcuti ꝓſter niq; iubet.Quod hoſtes aĩaduertentes:ſup aggerẽ latiores ſaccos lana refer tos:cuius magna ĩter oppidanos uis erat:ĩponũt.hiſq; ictus facile ſuſtinẽti bus cõtorti lapides nullo accepto detrimẽto reiiciebãtur.At Frãciſcus q ab ea obſidione ꝓpediẽ diſſolui & in Mediolanẽſes q̃primũ redire in aĩo habe bat:rurſus accuratiore ſtudio maioreq; conatu oppidũ expugnare: atq; ĩ p̃ dam uertere decernit:pugnæq; diem dicit.Qui dies ubi aduenit:milites oẽs grauis armaturæ ĩnouẽ diuiſos ordines iubet ĩ armis eſſe.Ita.n.ſi prĩo aut ſecũdo ĩpetu aut tertio oppidũ expugnare nõ poſſet : ad poſtremũ tãdẽ de fenſoribus laſſitudine uulneribusq; cõfectis illud obtinere non dubitabat. Primos igif inuadere oppidũ ĩperat:quos certa multitudo tã inermis q̃ le uis armaturæ p cuniculos qbus tuto ibaf ad foſſam:ſubſeqf. His laborãti bus alios ſubſidio ſubmittit.Ita.n.ſĩgillatim ordini deinceps ordo ſuccedẽs ſuo fungebaf officio.Præterea q ĩ oppidũ primus irruperit:penetrauerit q; iis nũmos aureos centũ:qnquaginta ſecũdo:tertio aũt qnq; & uiginti p̃tiũ ſtatuit.Qua in re Donati Mediolanenſis iuuenis qdẽ p̃ſtantis & rei milita ris nõ imperiti opa atq; ĩduſtria ſingularis multũ ꝓderat:q̃ppe thorace ar matus cũ calippog; ordine qbus p̃erat:eã interdiu offodiendo ab ima foſſa uerſus ĩſtructũ ab hoſte aggerẽ nõ ſine magno ſuo ſocioq; diſcrimine uiã fecerat:ut ad aggeris uſq; uerticẽ tuto iretur:& ne obſeſſi ubi pugna cõſere batur:occurrere eo oẽs auderẽt:undiq; oppidũ laceſſi atq; oppugnari iubet Ex quo fiebat:ut pluribus ĩ locis occupati ĩpeditiq; oppidani diſtinerẽtur: & ita minor eſſet repugnãtiũ numerus.At ex aduerſo hoſtium p̃fecti p mu ros qdẽ oppidanos:militũ uero delectũ p aggerẽ diſponũt:q oppidũ undi q; a nr̃og; igreſſu tuerẽtur.Mulieres ac cætera inutilẽ multitudinẽ ad ſub miniſtrãdas ĩ aggere repugnãtibus res neceſſarias cõſtituũt: Nã uirgines ac uiri religioni dediti oẽs erãt ĩ tẽplis p̃cibus ac lachrymis deũ dep̃cates:ut a calamitatis cladisq; piculo oppidũ ſeruaret.Cæteg; nr̃i milites iperata faci entes ĩpigre atq; ĩgenti aĩo aggerẽ cõſcendũt:ſed repugnãtibus hoſtibus:ſa criſq; imaginibus Sanctorũq; reliqis oppoſitis ĩ oppidũ cõtinuo irrũpere,p hibẽtur.Itaq; haſtis cõminus atq; enſibus utrinq; res geritur: nr̃i p̃cipue ex occulto grãdibus ſaxis cineꝰ calce aqſq; feruẽtibꝰ ꝛflictãtur.trabibus inſup derectis ad imam uſq; foſſã p̃cipitãtur. p̃cipites quoq; illos agẽtes quos ipſi ruendo offenderẽt. Cum per hunc modũ diu fortiſſime & aſperrime utrin que pugnatum eſſet : ac ſoli octaui & noni ordinis milites integri ſuperef

sent:tũ Frãciscus reuocatis paululũ a pugna nris:hostes q sup aggerẽ arma ti offerebãt:iaculis sagittis ac pilulis ex castellis ubi p̃sens aderat.& ad hæc bombardaꝝ ictibus frequẽtius pcuti iubet:quo factũ é:ut quotquot appare bant:uulnerarẽt & ita pugna cogerẽt excedere. Quare cũ ex denis q̃buscp militibus uix duo ĩtegri ad repugnãdũ supessent:is q oppugnabãt locus:de fensoribus uacuus destituebatur. Quod ptim uulneribus cõfecti:partim lõ go fracti debilitatiq; labore p̃lio excesserãt:eoq; res tãdẽ adducta est.ut mu lieres ẽt ipsæ:sicuti postea cognitũ est:ultro arma sauciorꝝ cruore infecta: cristatasq; galeas ĩ extremo oppidi salutisq; periculo induerẽt:ac militũ lo co succederẽt:nec secius opam pugnãdo nauarẽt ac robustissimi q̃dam mili tes:& usq; adeo strenue & alacriter rẽ gerebãt:ut nõ sine magna admiratio ne uideri possent adhuc ĩtegri esse hostes:pinde ac si deesset nemo tanq̃ hi nouissimi ẽt uiderẽt:q se primũ ad aggeris defensionẽ obtulissent. Postea uero q̃ p horæ spaciũ id in aggerẽ hostesq; egit:qđ satis ad trãscendendi ob sessorꝝ munitionẽ usui fore uisum é:p ordinũ eorꝝ milites q nõdũ ĩ pugnã p̃dierãt:certamen multo prioribus acrius uæhemẽtiusq; instaurat.li.n.tan to ĩpetu mox ad aggerẽ pugnã inierũt:ut nõnulli ex anterioribus strenuo saltu saccorꝝ obiectu superato hostibus ipsis admiscerent:quorꝝ ĩter prios fuit eques q̃dã epyrota:quẽ cognomẽto Albanensem grandẽ noiabant: uir fortis ĩ primis & audax.Sed cũ ĩter hæc tãp oppidũ q̃ p castra clamor esset sublatus:nros intra oppidũ penetrasse:totis ex castris milites nri eo concur rere.Oppidani uero p muros dispositi fugere:& qđ mirabile dictu é: nros ẽt funibus adiuuãtes intro recipere:& cũ his tũ de rebus familiaribus tum de salute sua suorũq; agere.Cæterũ cũ ĩ aggerẽ tanta multitudo militũ cõ scendisset spe diripiendi oppidi:ut spaciũ nulli referẽdi pedẽ relinqueret accidit:ut ex centurionibus q̃dã ĩter eã quæ cũ oppidanis uerborꝝ habebat cõtentio:stipite ictus pulsusq; caderet ex aggeris sumitate:cuius casu tanta est repente facta nrorꝝ militũ ruina:ut ipsorꝝ aceruis fossa repleret:& alter obrutus ab altero necaret.Quæ q̃dẽ res ita & nris animũ minuit: & hosti bus addidit:ut nemo amplius auderet in aggerẽ ascẽdere.Nã adeo erãt oẽs pœne cõfecti cadẽtiũ ruina:& alii collisi lapidibus:& alii p̃multi calce atq; cinere obruti:ut exanimati & uisum amisisse uiderẽt.Quo factum é:ut nri milites p̃pe oẽs religionis metu pculsi:oppidũ diuino quodã numine defẽ sum atq; seruatũ opinarent.Quod ubi Frãciscus aĩaduertit iussit: ĩ statio nes redirent oẽs:postero die oppidũ expugnaturus.Satis.n.supq; eo die exer citũ laborasse iudicauit:cũ horas cõtinenter octo acerrime pugnatum esset. Quibus q̃dẽ certaminibus ex oppidanis multi ĩterierũt:e nris uero uulnera ti nõnulli:desyderati aũt pauci.Sed oppidani ac p̃fecti:qđ oẽs essent ob diu turnũ pugnãdi studiũ mirũ in modũ defessi:uiderẽtq; p̃multos uulneribꝰ cõfectos priusq̃ sol occideret:Salernitani ĩteruentu de deditione agere cœ perũt.Quã q̃dẽ rem cũ Frãciscus ĩ cõsulrationem posuisset:uoluissetq; qd q̃sq; sentiret:ĩtelligere:diuersæ fuere sententiæ:p̃fecti militũ fere cũcti sua debãt:cõtendebãtq;:ut oppidũ oĩno diriperet.Ita.n.habiturũ Frãciscũ deĩ dẽ milites uniuersos ad bellum lõge paratiores alacriores q;. Quod si secus fieret:eos ppter accepta ĩcõmoda ac uulnera ægre & iniquo aĩo rẽ laturos Marcellus collio & Salernitanus tãetsi militũ cupiditati necessitatiq; ĩdul gere nõ ĩutile putabãt.tamẽ Frãciscꝰ cõmõ cuiꝰ gra bellũ gereret q̃ priuato cuiusq̃ emolummento potius ducti: ab oĩ rapina abstinẽdũ oppidũq; seruã dũ esse censebãt:qđ Frãciscꝰ clæmentiæ atq; misericordiæ oĩbꝰ eẽt exẽplũ & postridie eiꝰ diei cũ expeditis atq; ĩtegris copiis ĩ Mediolanẽses ad succi dẽda frumẽta iãppe matura reuerti licert.Nã si direptio illa cederet mili ti:q̃ plures ĩ oppido dies uel ĩuito ipso terẽdos esse atq; ademptũ iri frumẽ ti succidẽdi facultatẽ.Quæ res quãtũ detrimẽti p̃sentibꝰ rebus eẽt allatura neminẽ esse quem lateret.Quibus oĩum sentẽtiis diligẽter cõsyderatis: Frã ciscus Viglebienses humaniter & pbenigne ĩ deditionem accepit: ea tamen cõditione:ut q̃ arcẽ post ducis philippi obitũ demoliti fuerãt:sua ipsi ĩpen

ſa inſtaurarēt reficerentq; : utq; duodecim circiter ex oppidanis q defectio nis auctores fuiſſent: ſibi dederent : Quos acceptos paulo poſt ī papiēſē arcem ī carcerē coniecit. At ubi nox facta eſt repēte ī caſtris tumultu exorto oīs gregaria multitudo ptī ſua ſpōte: ptī hortatu iuſſuq; dūoꝝ: qbꝫ ea deditio eſſet moleſtiſſima: cōfertim ad aggerē cōcurrit : enitiſq; ui oppidū īgredi atq; diripeř: ſed militū p̄fecti atq; oppidani a Frāciſco facti ea de re certiores: facile impetū oēm ſuſtinuerūt. Frāciſcus ipſe uæhemētiſſime īdignatus celeriter eo cōtēdit: multitudineq; illa gregaria ab oppidi muris q̄primum amota: nō tā ipſos miniſtros q̄ eoꝝ dominos acerbiſſime īcrepat. Quod cū tam diu ī eoꝝ fuiſſet poteſtate & īgrediēdi & diripiēdi oppidi: dum ab hoſte occuparet: ea tū re neglecta: nūc tādē cū ī fide receptū ē: ſpreta ſua tū dignitate tū īpio tātū facinus ppetraſſe ſūt auſi. Cōpoſitis p hūc modū Viglebiēſiū rebus: FR. magno ſtratoꝝ numero coacto: ī Mediolanēſes reuertit ad ſuccidēdū ſecādūq; frumētū Sed dū hæc apud Viglebiū agunt: Picinino natu maior exercitu bipartito ad Sepréſem regionē īfeſtādā a Mediolanēſibꝫ mittit: ſta. n. foř arbitrabant: ut Frāciſcus ea re cognita a Viglebiēſiū obſidione diſcederet. Illius aduētu Caſtellū Sācti Georgii: qđ Oldradus lampugnanus exædificauerat: primo īpetu capit ſine ullo prorſus laboř dedētibꝫ ſeſe cuſtodibus. deīde Caſtellioneoꝝ arx occupata : q̄ a Branda Caſtelioneo Cardinale uiro ſane clariſſimo: & ī eccleſia romana magnæ auctoritatis: cū ad Gētiliū ſuoꝝ cōmodū tū ad ſui noīs memoriā celebritatēq; cōditā eoꝝ fidei Frāciſcus pmiſerat: atq; mādarat: cū his Variſini: Luganēſes & cæteri lacū uerbanū īcolētes p̄ter unū Frāchinū ruſchā ad Mediolanēſes illico defecerūt. Ad hæc Briācini quoq;: & q citra ultraq; lariū lacū īcolūt: ſolis leucēſibus ī fide pſiſtētibus eadē cōſpiratiōe ad hoſtes deſciuerūt. At uītimilianus q ſtationē Canturii habebat cū & lr̄is & frequētibꝫ nūciis pmultisq; pollicitatiōibꝫ ppoſitis: quo ad Mediolanēſes rediret: frequēter ſollicitaretur: nullo reſponſo dato nouiſſimos nūcios capi iuſſit: q ad Frāciſcū ducti eius iuſſu ſtatim laqueo gula fracta uitā finiūt. Karolus āt Gōzaga picinini nuſq; natu minor papiēſiū agros cis padū uexatū depopulatūq; mittuntur q p Laudēſiū fines: iter faciētes Villāterio municipio īter p̄ficiſcēdū occupato atq; īcēſo eā oēm regionē: q̄ campaniā uocāt: grauiſſimis maleficiis detrimētiſq; affecerūt. Quas ob res & ſi īter Viglebiēſē oppugnationē frequētioribus quotidie nūciis ac lr̄is a papiēſibꝫ certior fiebat: ſollicitabaſq; Frāciſcus: ut palātibus hoſtibus ac ſuoꝝ calamitatibus piculiſq; occurreret: tamē quoniā ītelligebat: aliud Mediolanēſes nīhil magis deſyderare: q̄ ut ea Viglebiēſes qua uæhemētius p̄mebant obſidiōe aut liberarent foīno: aut ſaltē leuaréř: neq; ſoluere obſidionē neq; diminuere exercitū uoluit: qđ minime dubitaret : ſe recepto Viglebio & īcurſiones oēs nō difficulter repſſuꝝ & amiſſa quæq; recuperaturū. Per eoſdē dies Alberthus carpēſis: quē aduerſus Taurinēſes cū ſuis copiis relictū oſtēdimus: cū a Leonello pecunia nulla iuuaret: ad Ludouicū Sabbaudianoꝝ ducē ſe trāſtulit: qđ Frāciſcus : ubi reſciuit: q̄q̄ aīo prīs nunciis nō ī eū potuit nō cōmoueri : tamen ubi ſecū aīo uolutaſſet: q̄ta ī bello Sabbaudianoꝝ eſſet tū ignauia tū inopia: nō multi eā rē faciūdā exiſtimauit. Sed priuſq̄ ī Mediolanēſes rediret. Scōſeuerinates dū taxat cū eqtibus mille Nouariæ p̄ſidio reliqt. Nā poſteaq̄ Sabbaudiani hoſtes ī Nouariēſibus a nr̄is fuſi p̄fligatiq; ſunt: ex eo tp̄e neq; iuadere Nouarienſiū papiēſiūq; fines. neq; ullā. nr̄is aut uī aut maleficiū īferr̄ ſūt auſi.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XVIIII.

Er idē tp̄us municipia nōnulla atq; oppida: quæ paterna hæreditate picinini ī Placentino agro poſſiderent: poſt eorum ad Mediolanēſes defectionē ſtatuit Frāciſcus ī ſuā redigeř poteſtatem. Quam ob rem collectis trans padum pedeſtribus euocatoꝝ copiis adiunctis præterea equitibus ad octingētos : qbus Iohānes comes romanus & petrus maria ruber ac Thomas thebaldus

bononiēſis legatus ꝑerant:Caſtellū arquatū:ut obſideret:iuſſit. Quod qdē oppidū cū eſſet muro cinctū militūq; ꝑſidio qbus Marcheſius uariſinus & Iohánes pazalia ꝑerāt egregie munitū:oppidani dies aliquot obſidionē ꝓtu lere.Sed ubi tādē nullā ſpem relictā ſibi auxilii cognoſcūt:uariſino retēto ſeſe atq; oppidū tradidere.Nā Pazalia ꝑfectoꝝ negligentia cū ſuis oībus ſe florentiolā recepit incolumē:qđ erat alterū picininoꝝ oppidum a Caſtello arquato nō amplius qnq; paſſuū millibus.Quā qdē rem ubi Franciſcus co gnouit:nō mediocriter ꝑfectos legatūq; accuſauit:qđ Florentiolæ oppidāos aīaduerteret eo frætos ꝑſidio duriores ad deditionē fore: eodē tꝑe Ange lus Sanuitalis:q iā diu bracianos ſecutus tādē domū ſe receperat cū eqtib⁹ circiter ſexaginta:iniuſſu Frāciſci inſciētibus ſuis ad bracianos deſciſcens e Fontenellato ſe noctu florētiolā cōtulit:& oppidanos:ut in fide officioq; p ſiſterent hortatus:ac multa pro eoꝝ ſalute curaturū ſe pollicitus:oppidū ī genti oīum ſtudio aīq; ardore munire aggrediť.Dum hæc gerūtur:Peregri nates:Burginouēſes.Vicolenates ſe ultro nr̄oꝝ poteſtati pmiſere.Ita floren tiola dūtaxat in picininoꝝ poteſtate relinquebať.& quoniā pro magnitudi ne belli cōficiēdi eqtatus erat minore numero quā par eſſet:Iohāne Tholē tinatē Nicolai filiū generum ſuū:q in æthruſcis pro florentinis meruerat: cum equitibus ſexcentis conduxit: abdito ēt Alexandro fratre:apud quem ſūma eſſet eius gerēdi belli.Is.n.antea:ut oſtēdimus:cōfectis rebus parmen ſibus Piſaurū reuerterat.Alexāder igiť ex Piſauro accerſitus cupiens frater næ uolūtati q̄primū obſequi:magnis itineribus ad florentiolā cū pueniſſet contractis undiq; uiribus:ad oppidū exercitū admouit. Sed cū deeſſent bel lica īſtrumēta ad oppidū expugnādū:uaſtationes dūtaxat ſucciſioneſq; ſege tum ad ꝓterrēdos opidanos quotidie fiebāt.Cæterū: ubi quadraginta iam dies obſidionē oppidani ꝓtinacius ſuſtinuiſſent neq; interea tēporis ſubſi dia ulla aut ab Alphonſo rege:ut aſſidue piciniī falſo pollicebantur: nec aliunde mitti poſſe ſperarēt:uel ipſis īuitis militū ꝑfectis de deditione age re cœperūt:duas tamē poſtulātes cōdiciones:unā:ut dieꝝ quattuor ad dedi tionem faciēdā mora ītercederet:quo piciniīs & rerū ſuarū difficultatem oſtenderēt:& ab iiſdē reſpōſum acciperēt:Alterā ut iis militibus:q apud ſe fuerāt ī ꝑſidio cōſtituti:īpune liceret abire.Quibus rebus facile īpetratis: & quattuor dierū pacta mora:ii ſeſe cōtinuo atq; oppidū dediderunt.Mili tum aūt ꝑfecti ad piciniīos redire prohibiti:abeūdi alio data facultate:cū ſuis militibus p agrū pmenſem in Reginoꝝ fines īcolumes cōceſſerūt. An geli uerō bona Stephano eius cōſobrino ab Frāciſco dono cōceſſa ſunt.Per idē ēt tꝑus ꝑter oīum opinionē nouū bellū exoriť ī pmenſiū finibus.Nico laus.n.Guerrerius:de quo ſuperius fecimus mentionē:ad Alphonſum defe cerat.hic tametſi ī deditione urbis parmæ phumaniter atq; pbenigne Fran ciſco uſus fuerat.utpote nō ueterū ſolū ſed recentiū ēt iniuriārū oblito:ta men qa antiquo odio eū inſequereť:nullo pacto æquo aīo pati poterat:par mēſes eius pareť īperio.Itaq; nō deſtitit credulo regi pſuadere:ut ſi Madio lanenſibus auxilio eſſe uellet:parmenſes bello laceſſeret Duo.n.ī pmēſib⁹ eſſe oppida Guardaſſonū atq; Colorniū ſitu loci & arte hominū pmunita: quoꝝ ītер fines poſitā eē parmā urbē. huius hortatu, facile īductus Alphō ſus mittit ea ī oppida pedites circiter octīgētos:q duob⁹ a lateribus pmēſes īcurſionibus atq; maleficiis uexarēt.Deīde Euſtorgiū fauentinū ſtipēdio cō ductum cū eqtibus q̄ngētis ac mille quingētiſq; peditibus eadē belli geren di ratione in æmiliam ꝓficiſci iubet.His rebus Alexāder cognitis exercitū ī Guardaſonates celeriter traducit:Corrigianoſq; frēs cū eqtibus mille qn gētiſq; peditibus Frāciſci iuſſu:quē antea de his oībus certiorē facerat:ſibi adiungit.Nam hi poſteaq̄ ab Cremēſiū obſidione ſimul cū uenetoꝝ exerci tu diſceſſerāt:in Cremonēſibus ad id uſq; tꝑs cōſederant.At cū Euſtorgius per Bononienſem agrum in Mutinenſiū fines iam peruenīſſet: Alexāder q & hominis ingenium perpulchre calleret: & a Franciſco fratre admonitus eſſet:nuncios rogatum mittit:ut ueteris cōſuetudinis atque amiciciæ: qua

Sphortiani ſemp cū máfredis cōiūctiſſimi extitiſſent: memor eſſet :nec. n. par eſſe nouos amicos & pegrinos ueteribus anteponere : qđ certe ſine magna iiuria nullo pacto fieri poſſet:qđ ſi ulterius ꝓgredi deſtiterit:hoc eiuſ modi beneficiū fore:qđ nulla ꝓrſus deleat obliuio:eius eſſe humanitatis at q; officii:ut aliqbus excogitatis honeſtioribus cauſis:ī flaminiá redeat:neq; ſe īfeſtū uiro p̄ſtet amiciſſimo:& quo pacto cauſæ reditus excogitent. eū ꝓ magnitudine ī genii ſui ſūmaq; prudētia facile tenere:id ut faceret:maiorē ī modū rogare:cū nihil neq; accōmodatius p̄ſentibus rebus.nec ſibi aututilius aut gratius qcq̄ p̄ſtare poſſet.Euſtorgius ad hæc īuitū ſe id bellū tātū q; itineris ſuſcepiſſe:ſed tuēdoꝝ militū neceſſitate coactū:qđ eos ſuo ſūptu alere nō poſſet ab Alphōſo ſtipendii cōdicionē accepiſſe:cās uero uel nō ꝓgrediēdi ulterius:uel ī flaminiá redeūdi honeſtiſſimas iuſtiſſimaſq; habere p̄ſertim qđ ſtipēdia ſibi cōſtituta ſine qbus bellū geri non poſſet :minime ſolueret.Cæteꝝ unū ſibi maxime neceſſariū:ut tātū ſibi pecuniæ q̄primū mitteret:qđ ī aliqđ tps ad milites ī officio cōtinēdos ſatis foret. At Franciſcus Euſtorgii mēte cognita:quo is ī ea cōfirmaret ſentētia cōplura aureum nūmū millia ei dono ſtatī mittit.Quibus ille acceptis nihilo diutius cūctatus ī flaminiá rediit.Qua ꝓpter Guardaſonates ea ſpe deſtituti paucis poſt diebus ſeſe Alexādro dediderūt.Quod Nicolaus ubi cognouit: nō amplius Colornii ſibi expectādū exiſtimauit:& ne timore ſuis relictis fugere uidere tur:Mātuá ſibi ꝓficiſcēdū eſſe dicit:quo antea & uxorē & reliquā inutilem familiá miſerat:ut regia īde ſubſidia cōtēderet.Itaq; relicto Colornio : qđ erat ſatis ualido peditū eqtūq; p̄ſidio munitū:non ſine multis lachrymis Mātuá ꝓfugit:Alexāder Guardaſonatibus ī pōtatē acceptis:poſt īpoſitū in arce p̄ſidiū:ī Colorniēſes traductis copiis oppidū munitiſſimis caſtris circū ſedit.Dum hæc gerūtur Raymūdus anichinus natione Brutius uir ſane & uirtute & rei militaris ſcientia pollēs ab Alphonſo rege qngentis cum eqtibus ī Nicolai tertii auxiliū miſſus ī reginoꝝ fines puenerat.Is ubi ab alexādro Colornienſes obſeſſos ītellexit:eā rē dolēter accepit:qđ aīaduerteret ſe regiis amicis ī tāto ſalutis piculo ſine certa ſua calamitate opē ferre nō poſſe.Cæterū nō p̄termiſit:qn tētaret nōnullos ex militibus ſuis ī oppidū per nocturnas inſidias trāſmittere:Quod cū ſæpius fruſtra tētaſſet : ob eas quas circū oppidū Alexāder diſpoſuiſſet excubias:ab eo ſe oī conatu continuit. Nec deſtitit Alexāder nō grauiter cōmoueri ī Leonellū æſtēſem:q cōtra ius belli & p̄ter eā:quæ illi eſſe debebat cū Sphortianis neceſſitudine:liberum Raymūdo nō ſolū p ſuos fines trāſitū:ſed ī iis cōmorādi ēt facultatē p̄buiſſet.Sed ne ipune id Raymūdus tētaſſe uideret:eū ſūpta exercitus pte p noctē adortus:prīo cōgreſſu repugnātibus fere nullis fudit fugauit:caſtraq; incēdit nō multo poſt Colorniēſes militū p̄ſidio ſeruato:& ſe ſimul & oppidū Alexādro pmiſere.Pacatis p hūc mōm pmenſibus placentiniſq; rebus : magna ſua cū laude Alexāder huic bello p eā æſtatē finē impoſuit.Interea Frāciſcus utroq; picinino Caroloq; Gonzaga uniuerſis copiis re infecta Mediolanū reuertis:poſt pactas frugū ſucciſiones Caſtellū Sancti Georgii : de quo ſupra uerba fecimus:totis uiribus circūſedit.Id.n. & muro & foſſa ac multo Mediolanēſiū milite muniebat:eoquo cōfluxerat magnus hoīnū iumētoꝝq; numerus cū multa agricolarū finitimoꝝq; ſupellectile. Verū ubi triduū & tælis & tormētis undiq; oppugnat:obſeſſi demū p̄ſentis periculi magnitudine pculſi pace atq; miſericordia exorata Frāciſci ſeſe arbitrio & clæmētiæ tradiderūt:quos ille:ut erat īgenio miti & māſueto:ab oī illæſos detrimēto iniuriaq; ſeruauit.Quo recepto mox Caſtellioneoꝝ uicū:q īde nō lōge admodū abeſt ī p̄dá uertit:& arcē quæ Mediolanēſiū p̄ſidio tenebat. Deīde bōbardis aggreſſus:poſt diē qntū ex quo die cœpta ē oppugnari:ī deditionē accepit:Variſini terrore permoti ī fidē redeūt. Iuganenſibus uero pticatius ī hoſtiū fide p̄ſiſtētibus Roberthus Sāctoſeuerinas atq; uitimilianus cum armatoꝝ millibus circiter quattuor aduerſus eos mittunt. Hi cū primū Iuganēſiū fines ingreſſi ſūt:Frāchio ruſcha ſibi adiūcto:Iohānes nu

cius Cremẽſis:q pro Mediolanẽſibus p̃fectus apud illos erat p̃ſidio cõſtitutus:Comũ illico refugit.Noſtri p̃fecti fuſis ĩcolis oĩbus atq; diſiectis:& magna pecorũ ui abducta:oẽs uallis illius populos:q paulo ante ad Mediolanẽſes defecerãt:in Frãciſci redire ptãtẽ cõpulerũt.Inter hæc Kalẽdæ Iuliæ aduenere:quo die Mediolanẽſes p̃ ciuitatis more eũ erãt declaraturi magiſtratũ:q primus ẽ in reip.Nã ſuperioribus ſex mẽſibus cõtra ĩſtituta legeſque ciuitatis lohãnes oſſona cuius ante meminimꝰ:ĩter cæteros temeritatis ſuæ collegas inſolentiſſime arrogãtiſſimeq; p̃fuerat:q cũ oĩa p animi libidine & ĩpudẽtia regeret:unus oĩum cõfidẽtiſſimus & erat & habebaſ. Ob eãq; rẽ ii oẽs:q beneuiuẽdi rõe ducebanſ:ac p̃cipue Gibellini atq; nobiles ĩcredibili eum odio proſquebãſ.Quo factũ eſt:ut cõmuni quodã bonoꝝ ciuiũ cõſenſu & ipſe & lohannes applanus homo uerſutus & callidus:q in eodẽ fuerat magiſtratu collega ĩ ea mutatiõe ĩ uincula coniicerenſ.Nã q nouus ſucceſſerat magiſtratus:& ſi utrãq; factioné ſequebaſ: nobilitati tamẽ p̃cipue fauebat:cuius magiſtratus prĩcipes Guarnerius Caſtellioneus.Petrus poſterla & Galeotus tuſcanus uiri ſane primarii: hi plura ĩ eo magiſtratu p ciuitatis ſalute atq; dignitate ſũt aggreſſi erantq; q̃plurimi ĩ ea ſnĩa : ut ciuitatis ĩperiũ ad unũ Frãciſcũ Sphortiã deferreſ.Sed néo tamẽ inuentus ẽ: qui id ĩ publicá cõcionẽ referre auderet : quiſq;.n. tumultuãtis uulgi ſeuiciá formidabatſqn potius henerico panicarolæ:q p id tpis Venetiis negotiãdi gr̃a agebat:publico ẽ cõſilio mãdatũ: ut uenetũ adeat ſenatũ : ac multis ppoſitis pollicitatõibꝰ roget obteſteturq;:ne q uni oĩum Italoꝝ libertatẽ adamãt ac tueanſ:patianſ Mediolanẽſem remp.ſua ope atq; opera a Frãciſco Sphortia ſubiugatũ iri.Is quæ iuſſus ẽ:diligẽtiſſime pegit:Nã ſæpius mõ palã mõclam ĩ ſenatũ admittebaſ:Seq; ad Frãciſci foſcari ſapiẽtiſſime & ĩuicto aĩo prĩcipis pedes quãhumillime proiiciebat:& ut erat hõ callidus:ſublatas manus ad cælũ tendẽs ingemiſcere flere ac plyxa ĩplorare orõne:ne ãplius Frãciſcũ Sphortiã ſuis & copiis & pecuniis adiuuẽt : quin potius Mediolanẽſẽ remp.ãplectanſ.qđ ſi fecerĩt ppetuo foꝛ Mediolanẽſes uenetis patribus ditiſſimos.Quo q̃dẽ ſermone flexis ac delinitis uenetoꝝ aĩs:quattuor ſenatuſcõſulto ciues deliguneſ.his data ptãte:ut eũ ſecreto audiãt : & audita de cẽ uiris renũciẽt. Inter hæc ex caſtris Marcellus quoq; legatus tũ litteris tũ nũciis & ſenatũ publice & amicos priuatĩ faceꝛ certiores non deſinit nulla neq; rõe neq; ui fieri poſſe:ut Mediolanẽſiũ diciõe Frãciſcus potiaſ.Vniuerſũ enim populũ ĩcredibili ĩ eũ maliuolẽtia atq; odio exardeſcere : & ob id extrẽa oĩa malle ppeti q̃ eũ admitteꝛ dominũ.Itaq; cõmemorare atq; hortari ut publicæ utilitati cõſulerẽt.Quare henerico panicarolæ ex ſnĩa publica eſt reſponſũ ab urbe ne diſcedat.Diẽ.n.ad deliberádũ ſe q̃primũ ſũpturos Cæteꝝ Frãciſcus ſeprenſibus cõfectis rebus:ac uintimiliano cũ eq̃tibus mille q̃ngentiſq; peditibus Canturii relicto:e caſtellioneoꝝ uico in laudenſes p̃ficiſci contẽdens poſt q̃nq; dieꝝ iter ad Sanctũ angelũ puenit. Id oppidũ iter papiẽſiũ laudẽſiũq; cõfinia poſitũ eſt: & ad lábrũ ptinet amnẽ muro ac foſſa peregregie cingiſ:nec ĩualido Mediolanẽſiũ p̃ſidio cuſtodiebaſ: q; dũ caſtris circũdare ĩſtituit:ĩ his locádis Manno barrili : q trecẽtos ducebat eq̃tes:trans lábrũ facere ſtatões obuenerat:hic thorace armatus:ac ſublimi uectus equo ĩ ipſo flumĩs trãſitu equi potus cã cõſtituit.Gurges erat ad læuá ob p̃ximũ molendinũ altiſſimus:rapidiſq; uorticibus æſtuás: quo ĩ loco equus demiſſis ad auré uſq; habænis dũ paulatĩ aduerſo flumĩe ĩcedit:ĩ gurgitẽ mĩme p̃uiſũ ita p̃cipitáter obruiſ:ut uterq; una e x oĩum oculis ſubito euanuerit:ipſe tamẽ equus caput cõtinuo aqua extulit:& Mãnus quoq; apparuit capite in aera manu ſublata: tanq̃ hoc ſigno opẽ & auxiliũ peteret.cũ repente uortices rurſus equũ ſeſſoréq; obſorbuerint:equus mox in proximá fluminis ripam euectus eſt. At Mannus & armis ſimul & ætate grauis : qui iam annum ætatis ageret ſeptuageſimum in gurgitis immoretentus.Ita uir & genere clarus:& bellicis rebus inſignis: qui tot iam ános, neq; gladiis neq; ſagittis neq; iaculis ullis perierat:hac obſcura indigna r

que uia excessit e uiuis. Franciscus ubi cognouit: ægerrime molestissimeq; affectus ad fluminis uadū celeriter cōtendit: & quoniā aliud maius officiū uiro optime de se merito p̄stare non poterat: exanimū corpus ex aqua eius iussu erutū ut ē ītutus: nō potuit se a lachrymis p̄ceps humanissimo ac gemitu cōtinere: qđ eū amisisset uix: qué & fidissimū sibi sp & rerum suarū oīum ab ipso usq; Sphortia patre studiosissimū p̄spexisset: nullūq; unq̄ per oēm ætatē neq; laborē neq; periculū sua cā detractasse. Accedebat ad rē: qđ se cū aīo repetebat p̄ceps uirtutis amātissimus idēq; gratissimus quāta il le sp in oī sermone grauitate uteret & comitate: utpote ob mirā ingenii dexteritatē nō minus ad oēm dicēdi elegantiā quā ad uitæ actionē mirū in modū accōmodatus: quāta rerū priscaq; historiarūq; memoria: ut oīa ante oculos habere uideret. Quæ secū Frāciscus recēsens: & querebat acerbissīe eius casū: & qđ nullū adhuc dignū suis uirtutibus a se beneficiū accepisset: qđ ī eū se ꝓpediē collaturū statuisset: cū Castellū nouū ī placentinis mūicipiū: q; Nicolai Guerreri fuerat: ei dono dandū designasset. Vexq; q; ī eū humanitatis gratitudinisq; officiū p̄stare potuit: id egit. Nā postridie eius diei ea dē qua hora perierat: cadauer eius papiā deferēdū curauit funere q̄ honorificētissimo celebrādū: Quod ut rite maiori que pōpa fieret. Robertū Sācto seuerinatē & alios plæroscq; exercitus primores eodē misit. Sed ut eo unde diuerterat nostra referat oratio: cū oppidani de auxilio ad se mittēdo differēt: post biduū sese atq; oppidū ipsū Frāciscō dediderūt: arcē tormentis adortus ea post biduū: quo cœperat: oppugnari: honesta pactiōe potitus est Deinde ad eā Mediolanēsis agri regionē se conuertit: quā marteſanā appellāt. Cumq; p laudēses iter faceret: fit ab Antonio Cribello certior: q; arci pisleonis oppidi p̄erat: & ab Vgolino eius fre maiore natu: q; eodē nup e Mediolano clam cōfugerat: cōstituisse sese eius potestati arcē tradere. Itaq; rogare: ut ad se cōtinuo fidos aliquos mittat: qbus cū ea de re agant. Quo nuncio accepto Frāciscus: neqd cunctatōis huiusmodi rei fieret apud laudē uetere statua posuit. Intelligebat. n. huiusmodi deditionē esse lōge magis necessariā & ad bellū maturius conficiendū: & ad Mediolanenses suā in sniam traducēdos: q̄ aliā rem ullā: quæ ī Mediolanēsiū esset potestate: cū adduæ trāsitus uel arciū uel oppidorū p̄sidio maxīe custodiant: qbus ereptis: oīs sub fidii spes Mediolanēsibus auferebat. Inter reliquos āt eius fluminis trāsitū Pisleo magnæ est æstimatōis atq; mōēti & ad nocēdū & defendēdū ī p̄ris accōmodatus. Est. n. id oppidū in Cremonēsiū finibus ad Adduæ ripā posī tū īgēti muroq; & altitudine & latitudine a philippo duce cōditū: fossa in sup maxīa aquis repleta a tribus p̄tibus. Nā reliqua ps flumine ipso ad murū p̄terlabēte abluit: q; qdē oppidū arcē habet mirabili ædificio structura q; pmunitā: quæ in ipsā uergit fluminis ripā. Nā ī altera quæ trans adduā in laudensiū finibus ripa ē: & si lōge minore ē ambitu: ipsa tamē & loci situ & artificio tutissima est. has īter arces pons est ligneus: q ab utraq; custoditus arce: iter p̄ter mœnia trāseūtibus præbet. Frāciscus igr ea re plurimū lætus: Iohānē Caymū uix Mediolanēsē sibi fidissimū eo celeriter mittit q gratias ipsis frībus ingētes agat: & ad eorū postulata quæcunq; ea tandē essent: re ipsa satisfactuq; sese polliceat. Huic Antonius: qđ Frāciscō de arce nomīe suo esset denūciatū id se iampridē ī aīo habuisset: sed amoré fraternū fuisse in cā: ut ea res ī illū usq; diē esset retardata: neqd mali in fratres Mediolanēses cū ī eoq; essent potestate ppetrarēt. Sed cū is īpræsentia fr insperato ad se uenisset: qđ ante de arce instituisset: nūc plibenter uelle conficere. Itaq; se Francisco non solū tradere eā arcē: uerūetiā liberos atq; ipsā uitā p eius cōmodo atq; gloria: si opus fuerit: expositurq;. Ita arces post eū diē Francisci noīe ab iisdē fratribus tenebant eamq; curā oēm pro eius uolūtate atq; iussu gerebāt. & quoniam eqtes ad quingētos & pedites circiter trecenti eo a piciniinis p̄sidio missi in suburbio oppidi stationes faciebāt: petierunt: ut eorū capiendorū Francisco ipsi cura relinqueret: quo oppidani possent ī fide cōtineri. Quare a Frāciscō Roberto e castris clā cum eqtibo

mille & totidē peditibus missō:ac ex oī cremonensi ciuitate delecta iuuētu te postridie eius diei prīa luce facto īpetu illi capti sunt uniuersi: ac bonis spoliati oībus.Oppidani uno eodēq; cōsensu se cūcti Frāciſci fidei tradidē re.Ob eā rē Cribelli frēs & municipiis sūt ac pecunia largiter donati:ita ut ex parua facultate ad magnas opes fortunasq; euaserīt.Frāciscus post ea mo tis castris ex itinere Meltiū in deditionē accepit: municipibus ultro p nun cios crebro claues afferētibus ac pacē miſericordiāq; orantibus.Tertio uero die ad eū uicū puenit:cui Mercato ē cognomētū: Quē ipsū cæteroſq; uicos atq; agrū oēm leuis armaturæ militibus pmissa licētia ubi uertisset in pdā: locis opportūis ſtatōes posuit:eius āt depopulatōis duplex fuit cā. Prīa qa plæriq; defecerāt ad Mediolanēses:ac pertinacius repugnarēt Altera:ut cæ teri eo adducti exēplo facilius sese dederēt:erat ēt quidā tertium:qđ ea uni uersa regione æstate ,pxīa nullā passa segetū succisionē frumēta oīa in loca tuta incolæ congesserāt:exercituſq; uniuersus frumēti inopia maxīe labora ret.Iis āt:q capto uicomercato in tēplū cōfugerāt cū uxoribus ac liberis uni uersaq; substantia miſe ricordiā sublato clamore implorantibus liberrimē ignouit:atq; oēs in deditionē acceptos ab oī ui atq; maleficio ,phibuit Briā tini ,terea crebris uexati excursionibus ī eius rediere ptātē.Eodē ēt tpe uī timilianus e Canturio mouens eos oēs populos q circū larīū lacū incolunt: in uallē tellinā usq; ita incursionibus assiduis contriuit :ut rursus ad Fran ciſci īperiū coacti reuerterint.Soli Comēses īuenti sūt: & urbi Como finiti mi:q in Mediolanensiū fide pstiterint.Cæteq; ut exercitus:qui iā ,ppe erat exinanitus a quotidianis & laboribus & incōmodis:utq; languētia plurimo rū corpora curarēt:Frāciscus dies plurs dedita opa his ī locis castra habuit Nam mēsibus,pximis morbida pestifera quædā febris grauiter adeo exerci tū presserat:ut qbuscunq; in locis castra locata essent:in iis plurima militū corpora fuerint humata: magnusq; insup ægrotātiū numerus p oppida ,p xīa curandæ ualitudinis cā dimissus:in qbus fuerunt ex iis plures: quorum Frāciscus opera & ad suæ rei familiaris & corporis curā plurimū uteretur. Sed ,cipue ex his militibꝫ quos ueneti auxilio miserant:pmultos uis morbi absumpsit:pmultosq; castra relinquer cogit: In qbus fuit Tartalia tergesti nus uir fortis:& apd uenetos existimatōis nō uulgaris: q papiæ quo uectus est:diē obiit. Ibi ,terea Christophorus Tolētinas & Iacobꝫ Gotholanus gra ui diuturnaq; ualitudine īpediti totā fere eā æstatē cōsumpserūt.Per eoidē quoq; dies Aloysius uermius:q ob acceptū apud Modoetiam uulnus:uti su pra ostēdimus:exercitui diu ītereſſe nō potuerat:ubi paucis ante diebus īca ſtra rediit:uæhemētissimis febribus correptus:Meltii:quo ualitudinis curā dæ gr̄a delatus fuerat:uitā cū morte cōmutauit.Quibus ex rebus Frāciscus in sūmo ēt dolor cū esset:aduersa tamen oīa quæcūq; acciderent:æquo for tiq; aīo ferēs : nullū tēpus ,termittebat neq; ad bellū gerēdū neq; ad cæte ra:quæ usui essent ,puidenda. At posteaq; satis pro tpis angustia exercitū re creatū refectūq; uidet : Cassianū ducit: & arce quæ ī ipsa adduæ ripa loco editiore posita est:& pontē habet:quo flumen iungit. magnis uiribus obsi det:q; bombardis adortus: q; firmissimo Mediolanēsiū ,sidio defenderēt post qntū diē:quo eo uētū est:ī deditionē accepit. Hæc dū agunt: Sigismū dus cōtractis uenetoꝝ uiribus rursus ī Cremēses cōuersus:ad duo passuum millia ab eo oppido cōstiterat:ldq; oī ex pte sūma cū diligētia die noctuq; uexare nō desistebat:q; eo studiosius curabat: quoniā itelligeret:se uenetis nihil facer posse neq; gratius:neq; iucūdius:quā ut Crema eorū cederet prā ti.Qua pp Karolus Gonzaga a Mediolanēsibus laudē mittit:q; suis copiis ī duas ptes distributis:& laudē simul:& Cremā defenderet :atque in fide & officio cōtineret. Ad hæc paucis post diebus nouus is magistratus cui com missa est sūma reip.pro ciuitatis more Mediolani deligit:cui magistratui: qui proximis mensibus ,fuerant:tumultuose adeo ex eo deponunt :ut q; sq; fuga saluti suæ cōsuleret. Quoꝝ iter cæteros Petrus poster la p amicorum ædes clanculū urbe egressus in castra ad Franciscū confugit.Galeotus r ii

uero Tuſcanus q grauiter adeo ex pedibus laborabat: ut neq; fugiendi neq; alicubi abdēdi ſui poteſtatē haberet: a plæbeis quibuſdā facinoroſiſſimiſq; hōibus in īferiore ducalis curiæ area: quæ ē media īter duas facto īpetu interficiūt: eiuſq; ædes cōtinuo a tumultuoſiſſima multitudine diripiunt. ea dē quoq; hōines pditiſſimi temeritate ac ſæuicia poſt biduū in Antonium ſyluaticū uſi ſunt uirū ſane facilē & phumanū ac nulli culpæ obnoxiū: cuius ēt domus mox direpta ē. Is. n. magiſtratus quaſi totus ex Gelpha factiōe conſtabat: ac plebis ſtudia magno aī ardore ſequebat. & utrūq; lohānē oſſonā & applanū eodē die quo delectus ē: miſſū e carcere fecit: multiſq; ī rebus eoꝝ temeritate furoreq; utebat: cū ipſi quoq; ex ipſoꝝ duodecī nūero eēnt: Statuitq; in prīs neqs aut Frāciſci Sphortiæ aut Blancæ mariæ nomen niſi p contumeliā ac dedecus uſurparet: ſi ſecus qs fecerit: nece plecteret. Panica rolā pterea: q ut demonſtrauimus: Venetiis erat: frequētiſſimis edocebat literis: ut de pace ac ſocietate apud uenetos ageret: iiſq; affirmaret: nunquam fore: ut Mediolanēſes Franciſcū Sphortiā ī dominū acciperēt. At ille īperata q̄ libentiſſime obibat: nō ſolū qđ ſe patriæ ſatiſfactuꝝ intelligeret. Verū etiā quod ex ea re pmagna ſe præmia & a Mediolanenſi rep. & a ſenatu uenetо conſecuturum ſperaret. Cæterum Carolus Gonzaga: ubi de Galeoti cæde cognouit graui dolore iraq; cōmotus: quod eo uiro familiariſſime ſp uſus eſſet: ſtatuit eā rē nequaquā inultā relinquere. Quāobrē in Mediolanēſes uæhementiſſime inflamatus nec minus ī picininos: quos ſciret eius ſcelerati facinoris nō conſcios mō ſed ēt auctores extitiſſe. Quo pacto id ulciſceret: aīo uolutabat: pſertī cū exiſtimaret id facinus ob eā potiſſimum cauſā ppetratū: ut ſi iniuriā facerent. Erat. n. inter eū & picininos quædā rei militaris æmulatio: quæ utrinq; ī acerimū odiū emerſerat: uidere inſuper uidebāt: nequaq̄ diutius Mediolanēſes tātam belli difficultatē molēq; platuros Quare ī reliquū tpus cōſulēs rei ſuæ ut Frāciſci animū ſuo ſibi beneficio recōciliaret: ea oīa cōſilia quæ ad cōſequēdū Mediolanenſe īperiū profutura uidebāt: Huic p Franciſcū caprā tum fidiſſimū ſibi tum Frāciſco ipſi apprime familiarē patefaciebat. Quod ut apertius ītelligeret: addebat: urbē laudē atq; eius arcē: quas ī ſua haberet poteſtate: & ad eū iure ptinēt cogноſceret: ſe illi ppediē traditurū. idēq; eſſe facturum de crema oppido: ubi copiaꝝ ſuaꝝ parte haberet pſidio. In ſuo āt deīde fore conſilio ſiue cremam ſibi ipſi ſeruaret: ſeu uenetis traderet: quanq̄ uideri ſibi oppidū ipſū adeo opportunū nullo pacto uenetis tradēdū: cū exploratiſſimū diceret ſe habēt cū primū ueneti id oppidū acceperīt: nō modo illū deſerturos ſed bellum ēt inita cū Mediolanēſibꝫ ſocietate illaturos. & quoniā noſſet in ſe Frāciſcū beneficētiſſimū fore: duo ab eo peteꝝ ac rogare. Vnū ut pars quædā cremonēſis agri municipiis ſuis finitia ſibi cōcedat. Alteꝝ ut cæteris eius ducibꝫ honorifice adderetur. Quibus rebus cognitis: Frāciſcus īgētes agit Karolo gratias: quæ offerebant. iucūdiſſimo admittit aīo: ſeque ita in eū gratū foꝝ pollicet: ut collati beneficii memoriā nulla unq̄ delere poſſet obliuio. De agro cremonēſi nihil licere ſibi in quenq̄ tranſferre: cū & Cremona: & cremonēſis oīs ager ſit ex dotali iure Blancæ mariæ uxoris ſuæ. Cæterum eſſe Derthonā urbē: quæ & pluris faciūda eſſet: & eam ſe libētius ac liberius conceſſurū. Quod āt ad honorē & dignitatē attineret: eū ſe habiturū ī pcipuo ſuoꝝ ducū numero: & pecunia item nō exigua ad ſe ſuaſq; ornādas copias donaturū. Quibus cōdicionibus Carolus acceptis cōtinuo ſe īdignatū ī Mediolanēſes oſtēdēs: ne q̄ aduerſus ſe cōflaret: ī famiæ notam: relicta laude in ſua ſe municipia: quæ poſſidebat in Cremonēſibus: Franciſci ēt uolūtate recipere inſtituit. unde paucis poſt diebus cū ſuis copiis eo cōſilio ī Mediolanenſiū fines reuerteret: ut Franciſco ipſi ſe adiūgeret: & quāuis iā cautū erat p Mediolanēſes: ne ulli neq; Sphortiani neq; cū illis ſentiētes admitterent ī urbē laudē: tamen ſic egit: quo cautius ac tutius promiſſa pficerent: ut cōmunicato cū Cæſare Landulfoq; burrhis fratribus: q arcē perant: negotio atq; cōſilio: pſidiū centū ab Frāciſco delectorū peditū e caſtris noctu miſſū

ī arcem reciperetur: ea lege: ut pro Franciſci uoluntate illa ī fide ſeruaret. Quibus rebus pfectis nōnullos ex ciuitate utriuſq; factionis fide & auctoritate pſtantes uiros: qbus & ipſe plurimū fideret: & cū uenetorū īperiū tum Mediolanēſiū iugū pmoleſtiſſimū eſſet rē oēm: ut geſta erat: edocuit: & honeſtiſſimas cās: qbus adductus ad id ueniſſet: oſtendit. Quod ubi oēs uno eo dēq; conſenſu nō ꝓbaſſent ſolū: ſed maxīas ei grās egiſſent: qđ ſuo conſilio atq; ope e tetra atq; īmani Mediolanenſiū tyrannide eriperent: cōi ſentētia cōſtituerūt: ut cū primū ex urbe Carolus abiiſſet Frāciſco accerſito ſeſe atq; urbē dederent. Interī ueneti neglecto atq; contēpto: quo Frāciſco erāt ob ſtricti fœdere: ſenatuſconſulto decernūt: neq; ī bello amplius ꝓ Frāciſco ꝓſeuerandū neq; ſtipendiū ī reliquū tps ei ſoluendū: ſed de pace potius cum Mediolanēſibus agendū: & qđ Henericus potiſſimū contendebat nouo fœdere ſocietatē ineūdam. Quāobrē Paſqualē Maripetr̄ & Vrſatū Iuſtinianū nobilitatis uenetæ uiros grauitate & auctoritate inſignes iccirco ad Franciſcū legatos mittūt: qđ eos illi nouiſſent amiciſſimos & multa familiarjtate cōiūctos. legationis ſumma hæc fuit: ut Frāciſcus ſeſe poſthac ab oī uiolat que maleficio in Mediolanēſes abſtineret. Sed ad pacē mentē animūq; conuerteret. Nec.n. dubitabāt Frāciſcū ꝓ aī ſui modeſtia honeſtas cōditiōes admiſſurū: addiderātq; ne legati prius e Frāciſci caſtris diſcederēt. q̄ uel adhortationibus: uel terrore eū ad pacē induxiſſent. Veꝝ dū legati iter faciūt mādata executuri: ueneti certiores facti ex litteris Marcelli: quo cū Frāciſcus conſilia ſp oīa cōicare cōſueuerat: & de arciū piſleonis Caſſianiq; acceſſōe: & de rebus cū Carolo trāſactis cōfeſtī ad eos ſcribūt: ut mitius ac humanius iuſſa referant: ueriti ne ſi acerbius: ut iuſſerāt: mādata explicarēt: Cremēſiū deditio interturbaret: Cū iis ī poteſtatē redactis: liberius poſſent atq; licētius īperata pficere. Cæteꝝ Franciſcus ubi de legatorū aduētu cognouit: ſuſpicatus eos id q̄ erat allaturos putauit nequaq̄ pmittēdū: ī exercitū ii uenirēt: qđ aīaduerteret eorū aduentū rebus ſuis ſecūdiſſimis nō parū detrimēti allaturꝝ: cum fieri nullo pacto poſſet: qn rumor de pace cōtinuo & apud uniuerſū exercitū: & apud hoſtes ipſos increbreſceret: de qbus potiūdis indubitata eēt expectatio. Itaq; ꝓ nuncios hortat̄ rogatq; legatos: ut ī Ripalta trāſadduāoꝝ oppido. q̄ & tenebat̄a uenetis: & ab caſtris nō amplius aberat ſeptē paſſuū millibus pſtolarent: ubi l onge cōmodius quā in caſtris poſſēt hoſpitari: eo ſe ī diē poſteꝝ ꝓfectuꝝ dicit. Cū igit eo ꝓficiſci omnino iſtituiſſet: conſiliū a ſuis oībus īprobabat̄: ferebaturq; moleſtiſſime: ac multis ipſe cū lachrymis orabat̄: & obſecrabatur: ut paulo maturius cōſultaret: & quo pgeret: & quorū ſe fidei poteſtatiq; cōmitteret. Nec ſane hi abſurde eū monere uidebātur: quē nō ſine manifeſto uitæ periculo uiderent ī oppidū uenetoꝝ ꝓficiſci: quos ab eius amicicia atq; fœdeꝝ rumor iā īcrebruiſſet diſceſſuros: qn potius eius eſſe & dignitatis & ſalutis: ut legatos citra flumē accerſeret: ubi tuto eſſet & ſine ulla ſuſpiciōe eos auditurus. Hac Franciſcus ſuorū opinione atq; metu cognito: ita loquutus é: Nō ſe adeo rerū ignaꝝ eē nec ita mētis atq; ſenſus inopē: ut eo temeꝝ cōcederet: ubi aliquod ſuæ uitæ periculū īminere poſſe intelligeret. At ſcire ſe uenetis patriū eſſe morē ac legē: ut nemo oīo neq; legatus nec magiſtratus audeat quicq̄ uel aggredi uel tentare ī iuſſu ſenatus: ſiqd ét offerreꝝ: qđ maximā foret reip. uel utilitatē uel gloriam allaturū. certo át ſcire ſe nihil legatos habere in mandatis: quo ī ſeſe manus iniicerēt: cū nō modo nulla ratiōe pnoſceꝝ ſenatus uenetus potuiſſet de ſuo trās adduā trāſitu: ſed nec ét tā iubitæ īfamiq; pfidiæ obnoxiū facere auderet. Quod ſi ét legati certiorē feciſſet ſenatū uenetū de eiuſmodi ſuo trāſitu: & ille oī diuino iuꝝ hūanoq; contēpto: aliter eſſet aīatus: tamē priuſqua uel exiret ex oppido nūcius: ſe cū ſuis oībus citra flumē eſſe rediturū. Quibus dictis quēadmodū conſtituerat: cū paucis ad Ripaltā de īprouiſo legatos adit. Ad quos ubi uētū é: hilari eos cōplexo facie uultuq; piucundo poſt pauca hūanitatis beniuolētiæq; uerba: ut qd haberēt amāter hortatus corā exponerēt. At ii qđ ad ſe ita familiariter acceſſiſſet

quando qdē dicerēt: ſui fuiſſe muneris nō ibi eū expectaſſe: ſed adiiſſe potius nō mo tantā eius humanitatē atq; modeſtiā admirari: ſed ſūmis efferre laudibus: qđ & in ſenatū uenetū tā egregia fide honorificētiſſimoq; ſtudio uteref: & legatos ēt q̄ ornatiſſime excipet: ita ut plane obſequētiſſimus amātiſſimuſq; diui Marci filius & dici poſſet: & iudicari. Deinde paucis ſenatus iuſſa in hūc modū exponūt. Cogitāti ſæpenūero cōſultantiq; diligētius uenero ſenatui de rebus bellicis multa de Mediolanēſi hoc bello fuiſſe renunciata: qđ piculoſius atq; diuturnius q̄ oīum fuiſſet opīo: ꝓduceref. & eius tandē aliquādo confectio tū dura nimis tū difficillima ac pœne ſupra hūanas uires fore uidebaf. Qua ꝓpter cū de pace agendū exiſtimaſſet: cogitatōnes ſuas oēs atq; cōſilia ea legatiōe ſignificare ipſi ſtatuiſſe: cū eiuſmodi p̄ ſertī pacis cōdiciones aſpernēdæ nō eſſent. Cæteꝝ ſe cū iter huc faceret: res multo ſecūdiores offendiſſe quā Veneriis fereban f̄. pinde ſe nō de pace ápli us tractandū ſed pſeuerandū potius ī bello conficiēdo céſef. Quare quæ ſi bi ſenatus mō cū eo agēda cenſuiſſet: ea oīa ipſius uoluntati pmittere: q̄ poſteaq̄ de eius rebꝰ ꝓſpere geſtis certior factus ē: nō mirabili ſolū lætitia gaudioq; afficiaf: ſed ēt plurimū cōgratuleſ: horteturq; ne punctū quidē tpris p̄termittat: quo minus tantū tāque diuturnū bellū conficiaf. Ad hæc Frācīſcus reſpōdit Se cū antea ſp tum maxīe hoc tpe cognouiſſe floretiſſimū uenetoꝝ ſenatū oībus ſane ī rebus cæteras Italiæ ampliſſimas reſp. fide integritate iuſticia ac oī deniq; uirtute anteire. Quāobrē & ſi quorūdā īris ac nūciis illū acceperat ab uetere amicicia atq; icto fœdere diſceſſuꝝ: nūq̄ ſibi tamē pſuadere potuiſſe: p̄ſtātiſſimū illū ordinē quicq̄ cōſtituꝝ: q; uel ab iuſticia honeſtateq; abhorreret: uel ſui auctoritate maieſtateq; indignū poſſet a quoq̄ iudicari. Nec. n. ſe lateř eſſe quoſdā animis adeo exulceratis: ut belli conficiēdi facultatē ī ſummā uertāt difficultatē: & id quidē de nōnullis aliis Italiæ pricipibꝰ ſentire: & de qbuſdā ēt uenetis ciuibꝰ: q; pēſi decoriq; obliti: pmoleſte ferētes Mediolanenſiū principatū in ſuā: ut iuſtū eſt: deuenire poteſtatē iis quotidie rebus maxīe ſtudeant qbus p̄ſentis belli cōfectō differaf īterturbef q;. Verū minime ſe dubitare: qn iuſtiſſimus uenetorū ſenatus cū ꝓ antiqua neceſſitudine: tum ꝓ mutua officioꝝ magnitudine fœderiſq; iure inuiolata fide conuentis ſanctiſſime inſiſtat: p̄ſertī cū bellū ipſū iam ꝓ ſuis optatis ad exitū ſit prope ꝓductū. Quæ a Mediolanēſibus. n. ſecus Adduā oppida atq; municipia tenebātur: quæ qdē Mediolanenſiū ipſorū ī eo flumine portæ ſunt: p̄ter laudē. Triciū atq; Bripiū ab ſe eſſe recepta omnia: eodēq; mō q̄cquid trans padū Ticinūq; iaceret: ī ſua eſſe poteſtate. De laude urbe qd actū eēt eos: nō latere: ac Bripiū ipſū breui futurū ſperare ſeſe: ut ī ſuā redigat dicionē. Reliqua hæc ſola Tricii arx: quæ & ſi eſt munitiſſima: tamē cū ulteriorē adduæ regionē Bergomēſes incolāt: q; uenetoꝝ pareť īperio: detrimēti ſibi nihil īferre poſſet Quibus rebus ita cōſtitutis: quā facillime eſſici ut Mediolanēſes undiq; īterclūſi & oī deniq; auxilio ac re frumētaria cōmeatuq; carētes breuiſſimo tēporis curriculo ita fame atq; exurie p̄merenf: ut ad deditionē uel inuiti cogerētur: Quanq̄ id eos ultro facturos nō dubitaret: cū mntuis īter ſe factionibus ac ſeditiōibus quotidie digladienf. Facto ſermōi huic fine: & Frācīſcus illico ī caſtra: & legati Brixiā redeūt: At Vrſatus Venetias reuocaf. Paſquali quoniā Franciſci amiciſſimus habebaf ob idq; rebus gerēdis intereſſet ne ſenatus iniuſſu Brixia diſcedat īperaf. Poſtridie eius diei Frācīſcus: ut q; reliquū erat: de laudēſibꝰ rebus cōfixeret caſtra mouēs ad uicū culturanū q; Meleniano ꝓximus ē: p uenit: ubi nactus idoneū caſtris locū ſtatiōes ponit. Inter hæc Carolus: ut fuerat cōſtitutū: laude Cremaq; relictis cū oībus copiis ī Cremonēſes proficiſcit. Cremēſes uero Caroli p̄ſidio deſtituti ab exercitu uenetorū continēter acerrimeq; uexati adhortationibus ēt Gaſparis uicomercati: q; oppido præerat Ad Franciſcū legatos mittunt eū multis orātes p̄cibus: uti & ſe & oppidū ī deditionē accipiat: ſecuq; aio diligētius accuratiuſq; cogitet quantum commodi eius rebus Crema ſit allatura: ubi eam in ſua acceperit poteſtatē

quantū ét incōmodi atq; detrimenti si ī uenetoꝝ deuenerit dicionē. Apud oēs.n. rumor iá uagabaf: futuꝝ ut ueneti eo accepto oppido: Mediolanēsiū ptes tuteláq; susciperēt. Quibus Frácisc̄us ita respōdit: nullo pacto qđ oraf sent: licere ab se exorari: idq; ob cōuenta quæ ītercesserāt Dolere tamē maiorē in modū ob singularē suá in eos beniuolētiá: qđ cremē siū desyderio satisfacere non posset. Quicqd.n. uenetis pmisisset: id cumulatissime obseruare neq; ulla sui emoluméti rōe ab ea sñia animū abducef statuisset: qđ si in amicicię cōiunctionisq; offō ueneti pstiterint: id qđ ipse mīme dubitabat: se beneficiū beneficio cumulaturꝝ: Sin minus pstiterīt: ac defecerint: malle deserēdæ amicicię uiolādiq; fœderis ab illis q̄ ab se cām initiūq; pfectū ab oībus intelligi. Postero die sūpto eq tatus peditatusq; de lectu: & castris Collionis curæ mādatis ad laudē pgit: Quo ubi uētū est: mille ab urbe passus castra ponit. Quo ipso die ab laudēsibus ciuitatis prīores mittunf ad eū legati: q postulatis oībus liberalissime īpetratis: & sese & urbē q̄liberrime dediderūt: tum Frácisc̄us urbē īgressus cū summa oīum lætitia cunctis ciuibus deposcētibo cōfestī enūciari iubet arcis pfectis: ut arcē q̄primū dedant: q; ni fecerint: se oī prorsus mora sublata eá se militibus expugnandā diripiendāq; traditurꝝ. At pfecti: ut fuerat ex cōposito cōstitutū arcē illico dediderunt: Sphortiani pedites: q intro: ut pdiximus: recepti fuerāt: ī castra p noctē redierūt. Arasmū uero triulcium: urbis eius pfectū: quē suis rebus aduersariū semp norat: ac sibi uæhemēter infensū: ciuibus non negātibus retineri: & ad se pduci iubet: q ubi ī cōspectū uenit: pauca trepidās ac pauens cū sui ipsius tū Ambrosii fratris purgādi cā locutus est Ambrosius.n. bracianas & ipse ptes secutus apud reliquos: Mediolanēses pser tī eos: q eiusdē erāt factionis: oēm ipsius Francisci: & q̄ cū eo sentirent cām: & oppugnauerat semp: & ī eā usq; diē acerrime oppugnaturꝝ se nō dissimulāter præ se ferebat. Sed Arasmi purgatione nequaq admissa: eū papiá agi: & ī arce diligēter custodiri Frácisc̄us iubet. Interea Cremēses & Frácisc̄i respōso & laudensiū deditōe admoniti: cū sese uenetis dedidissent: Gaspar uicomercatus legatoꝝ iussu detētus: ubi bonis oībus esset exutus: in libertatē demum restituif: Mox culturanū Frácisc̄us regredif: ubi cōtinuo quæ dein de belli gerēdi foret habēda rō cū suis uenetoꝝq; legato consultat. Quibus oībus uisū est: ut cunctis uiribus Mediolanū ppius peteref ac populus ipse Mediolanēsis & propinquius lacesseref & acrius Quibus quo maior terror incuteref: in ipsis suburbiis & ad portas usq; castra firmarenf. Quod ppe exploratissimū oībus uidebaf: cū ī suburbiis cōspiceref exercitū: fieri apud posse: qn breui & ī ciuitate dissensio: & in populo tumultus exoriref: qbus rōnibus adductus Frácisc̄us militē cōtinuo undiq; cōtrahit: euocatq; in castra pmulti.n. ī hyberna cōcesserāt: Alii ualitudīis curáuæ alii reficiendi & plæriq; sui ornādi cā: Caroli insup aduentū instare & magnā frumenti cō meatusq; uim nullo tēpoī interiecto cōparaf sūma diligētia curat: ptērea ad equites mille ex transfugarū nūero conducit eoꝝ pser tī: q rei militaris peritissimi uidebanf: Singulis.n. fer diebus braciani milites cōplures turmatī uentitabāt in castra: quos ad hostiū uires diminuēdas suasq; augēdas per humaniter accipiebat atq; libentissime: eosq; liberalissime pecuniis dōabat Coacto igif exercitu: eoq; magno eq tū aucto numero: ubi cōparasset: dierū octo res necessarias ad expeditōnē ī Mediolanū copias agit: dieque tertio ad uicū lābratum peruenit: q paulo minus ab urbe duobus passuum millibus distat: quo ī loco cāpis patētibus castra dispōit: pmagno ī latitudinē spatio occupato: ex quo loco totū triduū quotidianā pdia nūc equitatu nūc peditatu ad oriētalē: ipsius urbis portā cōserunf & eo iccirco leuia quod a picininis fratribus: q & militibus & populo pērant: parce admodū pugnādi facultas offerebaf. In qbus sane pliis multi sunt ex nostris crebritate pilularꝝ uulnerati. intercepti āt perpauci: Inter quos Flaschus: qui cū esset in urbem actus: protinus in castra remittitur. Neminē enim ex militibus Sphortianis picinini fratres in urbe retineri patiebanf: ueriti nequid insidiarū

captiui in ciuitate molirent: aut ēt q ex suis caperent: quod psæpe accidebat: coniicerentur in uincula. Interī uero a Speculatoribus Franciscus quos suburbioꝝ fossas ac munitiones: quæ ab oriētali ad Comēsem portā cōtinētur: exploratū misserat: fossam eē trāsgressu facilē cognoscit. Cæterū ob cōstructū nup cespitibus aggerē in suburbia irrūpi nō posse: neqꝫ eas esse stationes: ut sint admodū ptimescēdæ: extra urbis muros ciuē Mediolanēsem uigilare neminē. Milites uero ppaucos ad tuendas munitōes pnoctare: nec urbis portas ante solis ortū referari. His rebus cognitis: post diligentē consultationē æquatasqꝫ uias: qua iter erat facturus post triduū ante lucē īstructo exercitu eo proficisci cōstituit: atqꝫ fossarū aggerē demoliri: & ita occupatis suburbiis: castra inter orientalē nouāqꝫ portā firmare: contraqꝫ utranqꝫ fossas atqꝫ aggerē summa celeritate extruere: Quibus Mediolanēses cæteri: q in urbe erant: ab repentina eruptione prohiberent. Quæ quidē omnia ante lucē sē pfectuꝝ cōfidebat. Itaqꝫ de octaua noctis hora: nam æquinoctiū erat: e stationibus copiis eductis. oēs in aciē stare iubet. Cū igitur ad locum cæteri oēs cōuenissent: solus Collio cū auxiliaribus copiis: q aliquāto abesset longius ab reliquis copiis diutius quā par esset: pfectionē remoraf. Dū multis a Frāciſco nūciis ad uenīēdū sollicitaf: & ille cōtra nonullos se expectare equites q abessent a castris respondet: dies illuxit: Nec prius copiis reliqs iungif: quam sol exoriref. At Frāciscus & si ea mora uæhementius in Collionē cōmotus erat: q solus suis īuadēdæ urbis cōsiliis obfuisset: tamē neqꝫ ullū pturbationis signū ostendit: neqꝫ quod aīo decreuisset: intentatū reliquit. Nam cū primū ad exterioꝝ eam fossam quæ inter nouam comensemqꝫ portā inter iacet: cunctis uiribꝫ puenit: anterioꝝ ordinū equites iussi equis descendere fossamqꝫ eā superare: quæ ad Bossioꝝ molendinū dicitur hi facile ptergressi obiectū aggerē: qua minor est altitudo: summo conatu cū maximo omniū clamore occupare cōtēdūt. Cæterū ubi ea quæ iter utrā que portā spatia ædificiaqꝫ sunt: īgēti populi ac militū multitudine refer ta pspiciūt: qui omni tæloꝝ genē eminus & cōminus repugnarēt: nemo e nostris fuit tā audax sibiqꝫ cōfidens: q pedē ultra aggerē transtulerit ob frequētissimos missiliū catapultaꝝ pilulaꝝqꝫ ictus q ex aggeris speculis torquebant in nostros: adeo ut nemo e regione diutius uno in loco cōsistere auderet: quo fiebat: ut crebro sclopetoꝝ īgētiqꝫ strepitu īcredibilis mortis terror īuaderet: & caliginosa fumosi ueluti fulguris magnitudine aer ipse obscurarē: cōfertissimisqꝫ ictibus pilularū solo undiqꝫ repcusso sublatus fumi globus cælū ex oculis tolleret: adeo ut lōge terribiliora q̄ essent oīa uiderent. At Frāciscus intrepide nulli neqꝫ labori nec uitæ cedēs discriminī: modo huc modo illuc pergens quæcūqꝫ pugnæ atqꝫ uictoriæ usui esse possēt: dicto citius puidebat. Atqꝫ inter ipsos pugnantiū ordines circūquaqꝫ se offerens ne loco discederēt: monebat: hortabaf: imperabat: ægriusqꝫ dimicātes grauiter increpabat: ut iis q in fossa aggereqꝫ constiterāt: ubi opus foret subsidio laborātibus aduolarēt. Dū uero supra duas horas in hūc modū pugnatur: e nostris multi affecti uulneribus cœpere plio excedere. Inter quos Bosius Sphortia Frāciſci frater in latus dextrū pilulæ uulnere grauissime accepto ī castra delatus est. Cæteꝝ postea quam & q certabāt ppius conari frustra: & q aliquāto ēt eminus pugnabāt: fauciari Frāciscus uidet: receptui canī: ac milites a pugna reuocatos redire in castra omnes iubet. Nec poterat cū suis familiaribus nō sepius dolef: quod unius Collionis culpa certā ad obtinēda suburbia uictoriā amissēt. Itaqꝫ nō modo nō suspicari: ut antea sed exploratissimū habeē cœpit: ob aliā nullā cām Bartholomæū ea cuncta tōe ad pfectionē usū: quā ut ueneti senatus mentem edoctus a Marcello legato iterturbata suburbiorū occupatōe: Mediolanensium deditōem ī dies duceret Quam quidem rem Petrus etiam posterla: qui non multis ante diebus mortis metu ut supra ostendimus: ex urbe fugiens in castra se recepat: satis superqꝫ affirmabat. Nam cum ad illum usque diem cū aliis undecim reip. summæ præfuisset: & quæ henricus panicarola de pace deqꝫ uenetorū

auxiliis ad Mediolanēſes ſcripſerat:& quæ in accipiendis cōdicionibus pacis Mediolanenſes ad eū reſcripſerāt:memoriter oīa tenebat.Quibus rebus Frāciſcus admonitus cū uideret maximo ī piculo ſuas res poſitas: putauit nihilo diutius cūctādū:quoad duæ potētiſſimæ reſp.in ſuā calamitatem ac pniciem cōiungerent.Quin potius oībus elaborādū ītitēdūq; & artibo ac uiribus qbus breui Mediolanēſes ī ſuā poteſtatē redigeret. At uero cū his rebus diligēter & acurate opam daret:maximeq; ſtuderet:ut ſuburbiis noctu potiret:ab Petro quodā natione pānonio eqtū p̄fecto Rabothi landechi germani opa:q qdem ambo ſupioribus annis ab eo ad hoſtē trāsfugerant: clam duo ad ſe uenerūt:nūciarūtq;:ſi mille aureos nūmos ab eo acciperent ſtatuiſſe ſuburbii aditū oriētalis portæ:cui ipſi p̄erāt:eius tradere poteſtati.Quo nūcio Frāciſcus in nō mediocrē potiūdi ſuburbii ſpem adductus: pecunia q̄ illi petierāt:cōparata poſt biduū eius diei adire cū exercitu capereq; ſuburbia decreuit.Sed ītērim accidit:ut nō minus eo ī capiēdis ſuburbiis cōſilio falleret:quā priore Redditæ.n.ſunt poſtero die Bartholomæo litteræ:qbus a ſenatu ueneto ſubebat:ut una cū p̄fectis ſuaq; cohortiū militibus reliquis apud Marcellū legatū relictis:ipſe q̄primū in eoꝝ fines cōcederet.Is imperata faciēs:clam repētini diſceſſus cā Frāciſco enunciata noctu caſtris excedit:& ī tranſadduanoꝝ fines cōtendit.Deinde Marcellus militū p̄rioribus edicit:ne ullā prorſus Mediolanenſibus iniuſſu ſuo iniuriā īferāt Nā ueneti cū primū ueniſſe Cremēſes ī dicionē ſuā ītellexerunt:repente oī diuino humāoq; iur una cū fœderibus neglecto: cū Henrico de pace uti antea cōſtituerāt:ſecretiſſīe uenerūt.Deīde ubi paucis poſt diebo Frāciſcū ad urbē Mediolanū caſtra motuq; cognouerūt:cōtinuo oībus iis belli ducibus: quos ei antea auxilio miſerāt:p litteras iubēt: ut relictis uno tēpore copiis in locis ubi eſſent:ī ſuos fines remigrarēt:militesq; reliquos paulatī poſtea ad ſe traducerēt.Paſqnalē uero Maripetrū:q:ut diximus:Brixie expectabat ad Frāciſcū cū publicis mādatis rediſſe perant. Is feſtinātius cōfecto itineſ in caſtra eodē ipſo die aduentauit:qui ad capienda ſuburbia dictus fuerat. At Frāciſcus q iam ad Marcellū diuerterat:ubi de Paſqualis aduētu cognouit:q̄primū ad eū uenit ea auditurus:quæ ueneti ſenatus noīe afferret. Nō enim ſubuereri nō poterat:neqd qđ ſibi eſſet incōmodaturū: eius tā celer apportaret aduentus.Eius legati hæc fuit oīo.Se ſui ſenatus iuſſu celeri uenisse itinere.qđ ita rei magnitudo expoſceret Itaq; ſe breui explicaturum: quæ iuſſus fuerat.Cū diu ac multū de Mediolanēſi hoc bello ſenatus ipſe diligētius cogitaſſe:quo ſiqd ad breue cōficiēdū ſuppeteret:id omne ſuppeditādū curaret:Cōperit multis de cauſis id diuturnius ī dies difficiliuſque futurū:neq; fieri poſſe:ut ulla īpenſa aut tp̄ris longitudine ad ſperatā uictoriā pduci queat.& id qđē cū ꝓpter Mediolanēſiū puicaciā: tū uero ꝓpter pabuli inopiā:cū ita eſſet totus Mediolanēſis ager diuturnitate belli oībus ꝓpe rebus cōſumptus:ut diutius ī his locis tātus exercitus eſſe non poſſet: ꝓpter hæc uenetorū ærariū adeo eſſe exinanitū ob multos graueſq; ſūptus mari terraq;:ut neq; ſibi neq; copiis ipſis:quas ī caſtris eius auxilii cā habebant:ſtipendia ī reliquū tp̄s pendere poſſent:neq; ipīs ſolis eas uires eſſe: ut ſuo ſumptu tot copias alere:& tātā belli molē diutius tolerare poſſent.Quibus difficultatibus adductū uenetū ſenatū rogatorū cōſulto q̄is inuitū ad pacē cū Mediolanēſibus deueniſſe.Eius pacis quæ ad eū ptineāt:has eſſe cōdiciones:ut nullā deīceps Frāciſcus īiuriā Mediolanēſibus īferat.Quod eſt agri tria īter hæc flumina Padū Adduā atq; Ticinū p̄ter urbē Papiā eiuſq; agrū Mediolanēſiū ſit.Reliquas longobardiæ urbes atq; oppida:quas adeptus ſit:& Philippus ī ſuo obitu poſſidebat:retineat.Vrbē laudē:& qđ reliq ītra ipſorū fluminū fines habet:Mediolanēſibus reſtituat.Pacis pbādæ dierū uigīti Frāciſco ſpaciū ſit.Ad hæc legatus adiecit.non quia res ita eſſet: ſed ut poſtea cognitū ē iniciendi timoris cā.Senatū ſuū cū Romano pōtifice ſocietatis fœdus pcuſſiſſe.Ita Alphōſū regē florētinū populū ac Sabbaudianorum ducem ſocios ſibi aſciuiſſe.Si pacis fœdera Franciſcus ꝓbauerit:

seruauerit q̄: pacis foederis q̄ beneficio ei uti licere. Sin renuerit: uenetos so cios q̄ ꝓ Mediolanen siū salute mox arma sumpturos ac ꝓpugnaturos. Frā ciscus nō sine ingenti pturbatione animi in hunc modū legato respondit. Nō se eius aduentu tā iniucūdū tāq̄ acerbū sibi nūcium afferri expectasse: quo nihil grauius p̄ter morte eo tp̄re accidere posset. neq̄ ab ueneto senatu quē ita coluisset: atq̄ obseruasset: uti oēm spem suā oēmq̄ salutē in eius fir missimo p̄sidio posuerit: ī postremo uictoriæ cursu se destitui existimasse: cū nequaq̄ ad credendā rē tā absurdā inducere animū potuisset. Proīde nō posse nō uæhemēter admirari: atq̄ indolere: qđ nulla iusta cā illud in se ac tum sit: qđ in humanū: qđ ingratū: quodq̄ iniustū p orbem uniuersum iu dicari apertissime liceat. Nam qs erit posthac inquit: q negare audeat: non ab honestate nō ab iusticia longe uenetos defecisse? nō nefariū nō detestan dum p oēm ætatē facinus admisisse: cū anno nōdū exacto: fœdere iureiurā do sancito: eorū auxilio aduersus Mediolanenses bellū suscepissent: ita repē te ita de īprouiso ab iis nō mō deserat: sed nouū aduersus se futurū bellū enūciet: a q̄bus iuuari maxime atq̄ defendi & ad principatus iura digni ta temq̄ pduci oporteret. Quas ob res & si uenetor̄ remp. quæ & iusticiā cole re: & sui imperii amplitudinē gloriāq̄ uirtute hactenus terra mariq̄ auxis se p̄dicaf: ea in sententia mansurā nequaq̄ credere poterat: tamē rogare eū at q̄ obtestari: ita suaderet suo senatui ut datā fidē: ꝓmissaq̄ seruaret: cum id p̄sertim ad Pasqualē ipsum maxime ptineret: cuius interuentu transacta ea oīa fuissent. Quod ab eas quas cōmemorasset difficultates bellū neq̄ breui tp̄re pfici neq̄ longo sustineri: neq̄ diu in his locis exercitus cōmorari pos set: rē longe aliter esse sibi exploratissimū esse: eā inesse ī Mediolanēsi agro pabuli copiā: quæ nō uni mō sed exercitibus pluribus diu abundeq̄ suppe teret. Mediolanēsibus p̄terea nō eundē ī sustinēda libertate oībus eē aīum nobilitatē fere oēm ad eū urbe recipiendū idē sentire. Solā esse plebē: quæ rer̄ īperita & ab nēnullis malis pniciosis q̄ ciuib̄ fucatæ & subdolæ liber tatis studia obstinate sectātibus nouis quotidie rebus uel somniis potiusnu trita ī aduersam ptem traheref. pecuniæ fateri neq̄ magnā sibi copiā sup petere: neq̄ oīno ad necessitates pferēdas deesse facultatē: neq̄ ob eā rē cū magis ī militū beniuolētia q̄ in ui pecuniarū sperer: suis rebus unq̄ diffidē dū putasse: neq̄ p̄sentis belli uictoriā utcūq̄ res habitura foret: desperasse. Quod īpensam stipēdior̄: quæ sibi quot mensibus iure fœderis persoluat: minus se uenetū senatū ī reliquū tēpus laturū dixisset: se posthac eā uenetis īpensam dono remissurū: neq̄ ex iis unq̄ pecuniis q̄q̄ repetiturū. Copias dūtaxat: quas in castris habeat: uti ī suo auxilio pergerēt: se maiorem ī mo dū deposcere. Quod si ēt senatui durū atq̄ difficile uideref suoq̄ ab exerci tu segregādas: & ī eor̄ fines reuocādas statuerit: id se dūmodo nullū sibi ab uenetis bellū nullaue iniuria īferatur: æquo aīo passurū ꝓponit. quinetiā quæcūq̄ ꝓmisisset: se quoad ī hūanis ageret: ītegre uenetis p̄stitur̄ affirmat. Ad hæc legatus: nō eē ueneti senatus cōsuetudinē: q̄ semel rogator̄ cōsilio statuisset: retractare. Ex quo uti cius uolūtati se Fraciscus accōmodet: hortatur quādoq̄dē qđ senatus ipse decreuisset oīno cōfectū iri oporteat. Quib̄ dictis Frāciscus sic rursus respōdit. Si senatus oīno ita statuerit: ita effici ue lit: cū nil aliud hæc sibi oro postulare uideatur: q̄ illud qđ dici solet sic uo lo sic iubeo: nō esse uerbis āplius cōtendendū. Vtrū uero propositas pacis cō ditiōes accepturus sit an ne: diē se ꝓ rei magnitudīe ad cōsultādū sūpturū. Interim litteræ ad Mediolanēses pferūtur q̄bus fiunt ab uenetis & ab Hē rico de composita pace certiores. Quo nūcio accepto: qđ protinus se eo bel lo liberatū iri existimabāt: magna oēs lætitia replētur. Proinde ignibus cā panarūq̄ sonitibus cū frequēti bombardarū sclopetorūq̄ concrepitu tota urbe & ī his maxīe locis e quibus cāstra prospicebantur: constitutis tota ci uitas p plateas foror̄q̄ effusa sūmū ī gaudiū uersa é. Nā pti īpa aī uolūtate pti metu: ne allatū đ pace nūciū doleter ferē suspecti efficeref: oēs eođ uul tu lætari uidebāt. & nisi hostes abiret: multa se in eor̄ pniciē facturos iacta

bant. Hæc ubi in castra deferũf: multa uenetos p opprobria Sphortiani mi lites appellare: eorũq; copias: quæ in castris erant: mox diripiẽdas dicere cœ perũt. Franciscus statim neqs ullã ueneti s cõtumeliã ullãq; eorũ militibus iniuriã faciat: capitali pœna pconibus pronũciari iubet. Sed magna affectus sollicitudine nõ amplius in iis locis cõmorãdũ putauit. Vnius diei moram eo interponẽdã existimauit: ne suus inde discessus fugæ similis uideref. Nã cũ sũmũ cæteris gerẽdis rebus studiũ oĩ tp̃re adhiberet: id maxime semper curæ habuit: ut eius nomẽ nõ solũ iuictũ: sed & omni turpitudinis nota ua cuũ foret: qđ si belli gerendi auctoritatẽ augere nõ poterat: nulla re tamen male gesta minuere uolebat: nihilq; qđ uel ad ignauiã sibi uel ad ipruden tiam ascribi posset cõmittere. Verebaf. n. ne si Mediolanẽses uenetis rebus elati ĩ castra eruptionẽ facerẽt: ueneti quoq; milites: tum: ut eo quo tenebã tur: metu liberi rẽtur: tũ pdæ abducti cupiditate ĩ eũ arma caperent: ita ut uno tp̃re nõ tã cũ hostibus q̃ cũ amicis atq; domesticis sibi cõfligendum fo ret: Eo igif biduo exacto ĩ culturanũ uicũ rursus exercitũ reducit: neq; ĩ tã ta rerũ cõmutatione aĩo deprimebaf. neq; publice ullã in uultu tristiciam ostendebat: sed aĩo infracto: quæ usui erãt: impigre obibat: Quod profecto Marcellus: q rerũ admodũ curiosus diligensq; speculator erat: plurimũ ad mirabaf: ac sũmã uiri prudentiã animiq; magnitudinem ĩ oĩum cõspectu laudare pdicareq; nõ cessabat. Cæterũ in eo itinere hoc auxiliaribus copiis accidit incõmodi: qđ ab nr̃is p̃ter Frãciſci uolũtatem & dissipatæ sunt: & re bus fere oĩbus uno tp̃re spoliatæ. Eius rei hæc fuit cã: Nã simul ac nr̃os in fenso in uenetos aĩo uiderũt: territi quæq; sibi cariora clam ad amicos cõ portabãt: ut siqd forte sibi eueniret aduersi: ĩ tuto eẽnt. Deĩ utsupra demõ stratũ é: ducibus uenetis absentibus ĩ trãsadduanos traiiciẽdũ sibi cõstitue runt: & paulatim ex itinere Ripaltã ꝓximũ trãsadduanoꝝ oppidũ ꝓfugere cœperũt. Quod ubi a nõnullis de exercitu aĩaduersum é: cõtinuo inter tur mas de fuga clamore sublato ĩperatoris iniussu: oẽs nõ modo: q fugæ se mã darãt: sed q ĩ acie adhuc erãt: cõpræhẽdunt: armis equisq; exuũtur: impedi menta diripiũf: magnusq; fugientiũ numerus ad fluminis usq; adduæ ripã ĩsequẽtibus leuis armaturæ militibus denudaf. Accessit ad hæc quoq; : qđ cũ eodẽ die Matheus campanus ex Rosate: ubi p̃sidii cã p eã æstatẽ fuerat: ĩ trãsadduanos iter faceret: pars militũ longius ab reliquis progressa. hos in tumultus ĩcidit: moxq; ĩ p̃dã uersa é. Quod ubi ĩtellexit campanus. iter sta tim cũ reliqs auertit: Mediolanũq; se recepit: dieq; postero: uti cõstituerat: ĩ trãsadduanos ꝓfectus é. At Frãciscus: q ut cõsueuerat: cũctos militũ ordi nes anteibat: ubi post terga miscerí hæc cognouit. totũq; deĩde exercitũ tu multuãtẽ uidit: graui incensus ira plærosq; non exiguæ auctoritatis uiros: quos penes se habebat: hac illac cõfestim mittit: q suos ab ueuetoꝝ militũ ĩ iuriis prohiberẽt: atq; erepta restitui curarenf. Ipse ubi tumultus maior eo celeriter deferf: ac magna claraq; uoce oẽs grauiter increpat. eius aduẽtu p dantiũ temeritas furorq; reprimif. Ablata deinde nõ tã quæ repta sunt re stituenda q̃ ea quæ occultarẽf: pquirẽda diligẽtissime curauit. Principesq; admissi sceleris cõpræhẽdi iussit: ac de iis: quo forẽt cæteris documẽto: sup pliciũ sumpsit. Interim legati: ubi tot ĩiuriis totq; detrimẽtis uenetã aciẽ ĩ merito affectã exagitatãq; intuenf. grauiter dolere: magnis uocibus queri: & ĩsignẽ suoꝝ calami tatẽ lamentari nõ desinebãt: Quinetiã graui metu p culsi: cũ nõ absq; Frãciſci uolũtate id esse factũ suspicarẽf: de propria salu te iã dubitare coeperũt. Sed posteaq̃ militũ ĩcolumitati celeriter ab eo pro uisũ: ac ĩsontes grauiter aĩaduersũ é: facile sunt & dolore leuati: & ea suspi cione formidineq; liberati. Postridie ãt eius diei Marcellus ĩpetrata abeũdi potestate oĩbus uenetoꝝ copiis: quæ mõdũ ab exercitu discesserãt p laudẽsi um pontẽ ĩ Cremẽses traiecit: quo cũ tutelæ gratia Frãciscus: neq; ab suis ĩ iuriam milites ueneti acciperẽt: quinq; ab castris passuũ millia processit. Is hesterno adhuc timoꝝ territus nullo intermisso tẽpore non prius ab itinere restitit quã ueneto exercitui: qui in trãsadduanis erat: se adiunxit. deinde &

Marcellus ipſe & Andreas dandulus alter uenetor̃ legatus iuſſu ſenatus di
ſtributa nō tā in eos:q bello Mediolanēſi Verſati bona amiſerāt:q̃ in mili
tes reliquos pecunia:ut oībus rebus:quæ bello uſui ſint:ſe q̃primū reſarci
ant:atq; ornēt:ſūmo ſtudio curare inſtareq; cœperūt.Quod ubi Franciſcus
reſciuit:noua ē cura p̃ſſus:cū ſatis apte id futuri belli eſſe initiū cōſtaret:
ſimulare tamē quādiu fieri poſſet cū uenetis:eoſq; in beniuolētia cōtinere
optimū eſſe iudicauit.quod ſi menſis mora ītercederet: priuſquā ab iis ſi
bi bellū infera:ita ſe ſuis rebus cōſulturū confidebat:ut neq; de ipſor̃ po
tentia multū ſibi timendū foret:neq; de obtinendis Mediolanēſibus dubi
tandum.Proinde Paſqualem apud ſe:quoad liceret:habere conſtituit.Vene
tias p̃terea Alexādrū fratrē:q adhuc ī parmēſibus erat.Angelū ſimonetā:&
Andreā biragū legatos mittit:q eadē ſenatui referrēt:quæ ipſe Paſquali reſ
pondiſſet.& q̃q̃ cōfirmādæ pacis poteſtatē dabat:tamen iis ita p̃ſcribit:ut
niſi rurſus eius uolūtate uel l'ris uel nūciis ea in re cognita:ad p̃bādā pacē
nequaquā deueniāt.Sed ab uenetor̃ tamē amicicia ſimulādo quoad poſſit:
nō diſcedāt.Quod cū magno ab ſe Mediolanenſibus reddendæ laudis deſ
derio teneref:nō difficile futurū arbitrabat.Cæterū Mediolanēſibus uene
tor̃q; legato aſſidue enixeq; petentibus inducias dierū uiginti cū haud me
diocri Mediolanenſibus ipſis detrimēto futuras intelligeret: facile ab ſe ī
petrari p̃miſit.Nā cū p id tp̃ris frumenti cibarior̃q; aliorū q̃quā Medio
lanū īportare liceret nemini:ac exploratā ſe Mediolanēſes pacē habituros:
eaq; p̃pediē uti poſſe p̃culdubio ſperarēt:eos ferēdi cupiditate ac neceſſita
te p autūni tēpus cōpulſos maiorē tritici p̃tem:quā p̃xima æſtate percepe
rāt:q̃ primū agris cōſumpturos nō dubitabat:exhauſtis p hunc modū hor
reis.nō multo poſt Mediolanēſem populū ad maximā annonæ penuriā ca
lamitatē;q; deuentur̃ iudicabat.Nec eū fefellit opinio:qđ firmatis pronun
ciatiſq; utrinq; īduciis:tāto Mediolanēſes ferēdi ſtudio exarſerūt: ut nihil
ſibi ſpe futuræ pacis p̃ter paucor̃ dierū triticū reliqui fecerint.Interī cum
duæ oīno arces ad Adduā poſitæ ī Mediolanēſiū p̃tate relinqueréf:quar̃
altera Tricinū altera Bripienſem:uti demōſtratū ē:ī eo flumine aditum cu
ſtodiūt:liberūq; uenetis trāſitū ea Mediolanēſibus auxilia ferre uolētibus
p̃bere eo tp̃re poterāt:ſtatuit Frāciſcus oī induſtria atq; arte utrāq; hoſtib⁹
tráſeūdi facultatē p̃ripere:Nā armis duobus locis uno tp̃re occupatus: Me
diolanenſiū uenetor̃q; uiribus nō diu reſiſtere poſſe ītelligebat.Sed p̃ſtare
plurimū ſibi uiſū eſt: rē Tricinā: de qua iā cū arcis p̃fectis agere cœperat:
quos haud difficiles īuenerat:quā Bripiēſem prouidere:cum neq; Tricinæ
expugnādæ arcis tū pp loci naturā tū pp munitiōis magnitudinē facultas
aut tēpus erat:neq; qđ aptiſſimos Tricini cis Adduā habēt cāpos: ea tráſitu
uenetorū exercitū p̃hibere poſſe uidebat.Per Bripienſem uero ne tranſeāt:
aditū facile ſe armis repugnatur̃ cōfidebat.dat igiſ operā:p eos arcis nego
tium cōficī.quos cū p̃fectis colloquendi cām habere cognouerat:eius arcis
cura Bonifacio.Riccardo.Robertho & Iſopino germanis fratribus ex Villa
na familia fuerat ab Mediolanēſibus tradita.Quorū familiaritate Iohānes
Stephāus Iofredinuſq; Marliani frēs p id tp̃is Meltii agētes plurimū utebā
tur.Ex quo ita factū eſt tā ip̃orū quā Roberthi Sāctoſeuerinatis:qué hac de
re eo Frāciſcus ſecreto miſerat opa:multis p̃poſitis p̃miis:ut Mediolanēſiū
uenetorūq; copias ea traiiceſ flumē conātes:dū bello certaref. p̃fecti trāſi
tu p̃hibeāt.De arcis uero deditiōe nihil ſe p̃ſtare poſſe dixerūt:ueriti neqd
Mediolanēſes grauius ī Riciardū fratrē.q pœne obſidis loco Mediolani di
ſtinebat:ac ī reliq̃ familiā p̃pinquoſq; ſuos agerēt:q̃ tamē arcē:ſe ubi urbe
Mediolano potitus fuerit:mox dedituros pollicētur.Legati interī Venetias
p̃fecti:Senatū ad quæq; Frāciſci poſtulata nō inexorabilē modo cōperiunt:
ſed ut inītam ab ſe cū mediolanenſibus pacē approbēt: quotidie magna im
portunitate requiruntur.Illi qui nihil mandatorū p̃terire p̃poſuerāt:opor
teſ te nouū ab Francisco habere præceptum: idq; propediem expectare reſ
pondebant.At ſenatus: ubi diem ex die duci uidet:legatis p quēdam cuius

ipſi amicicia utebant: enunciari iubet: niſi pace ꝓbata nequaq̃ Venetiis eſſe abituros: quinetiã breui ĩ uincula cõiiciendos: Qua re credita: Alexãder q̃to in periculo ucrſenſ: collegis demõſtrat: utq; incolumes abeant: pacẽ confirmãdã ꝓſuadet. Quo facto ſtatim noctu Venetiis diſcedentes celeri itinere Ferrariã pueniũt: moxq; de iis Frãciſcũ certiorẽ faciũt: quæ: ubi intellexit: uæhementer indoluit: ac pacerbe Alexãdro collegiſq; ſuccenſuit. Nec minꝰ Paſqualis qđ metu ab mãdatis exceſſiſſent: grauiter ĩcuſabat. Is. n. q̃uis eſſet uenetus. ſuæq; reip. legationis munere fungereť: tamẽ id qđ ſenatus de pace cũ Mediolanẽſibus egerat: & ab Frãciſco defecerat: ſemp eũ grauiter ĩcuſabat. Senatoresq; eius pacis auctores maledictis inſequebaťr: quinetiã Frãciſcum uti ĩ bello perſequi perſeueraret hortabatur qđ eius prudẽtia atq; uirtute uenetis etiam inuitis uictoriam conſecuturũ ſperaret.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XX.

Vm eſſet de pace Venetiis ſuis ab legatis probata Frãciſcus certior factus: idq; moleſtiſſime ferret rẽ in cõſilio cõmunicat: qua diu multũq; a plæriſq; e papienſi gymnaſio euocatis in caſtra uiris ſane ciuilis pontificiiq; iuris peritiſſimis diſputata: Num iure eã pacẽ ſeruare obſtringereť: oĩum ſententia legati grauiter erraſſe accuſanť: cenſentq; peritiores: ĩ manibꝰ Frãciſci eſſe an pacẽ ſeruare uelit cuius approbationẽ & iniuſſu ſno: & metu legatorũ factã plane cõſtaret. Itaq; ſtatuit apto bello cũ Mediolanẽſibus cõtendendũ: & uenetis: ſi ferre is auxiliũ conaréť: totis uiribus obſiſtendũ qđ nõ difficulter ab ſe fieri poſſe ĩtelligeret. Nã cũ unus oĩno Bripienſis ĩ Addua flumine aditus ut ſupra oſtendimus: ĩ hoſtiũ poteſtate relinqueret facile ſe illos eo trãſitu ꝓhibiturũ: ac ꝓ eã hyemem Mediolanẽſes frumẽti inopia ĩ deditionẽ redacturũ cõfidebat. Dũ hæc agũtur: & dies ĩduciarum ꝓtereũt: Frãciſcus picininus morbo correptus Mediolani moritur: mortis hæc cã: fugientibus ſingulis fere diebus eqtibus ꝓmultis: nã turmatim: uti ĩ ſupiore cõmentario docuimus: ad Frãciſcũ cõfluebãt: tãto dolore effectus eſt: ut in graue incideret ægrotationẽ: qua ad hydropẽ poſtea incurabilem morbũ deueniẽs dies paucos ſupuixit. eius loco iure fraterno ſucceſſit Iacobus picininus: bracianorũq; militũ: q Mediolani erãt cõi oĩum cõſenſu cura ſuſcepit: & ab Mediolanẽſibus et cæteris copiis ꝓficiť. Præſtabat enim fratri & corpore & animi uirtute plurimũ: qđ ĩualido ille & ſegni eſſet corpore: & aĩo ignauo: ſed ĩgenio malo prauoq;. Cæterũ ĩ elargiẽdo liberalis: Iacobus uero parcus tenaxq; habitus. Frãciſcus bellicis negociis dies noctesq; intendẽs: rurſus oĩbus exꝑtibus Mediolanẽſes q̃tũ antea nũq̃ laceſſẽdos frequẽtibuſq; incurſionibus infeſtãdos iubet. Dein cũ intellexiſſet Sigiſmũdum uenetosq; legatos: exercitũ quẽ plures iã dies ĩ trãſadduanis habuerãt hybernãdi cã in Bergomenſem Brixienſemq; agrũ diſtribuiſſe: hyememq; ſubeſſe uideret: optimũ fore iudicauit: ſuũ quoq; exercitũ: ut ſe a laboribꝰ incõmodiſq; aliquãtulũ reficeret: ĩ hyberna dimittere. Itaq; oẽs copias ꝓtĩ ꝑ ꝓxima Mediolano municipia atq; oppida diuidit: ꝓtim circa Adduæ ripam diſponit. Aliquot ĩ Briantinos mittit qbus Iohãnem Sphortiã fratrẽ ꝓfecit. huic ꝓcipue mandauit: uti oẽs ꝑ additũ Bripienſem Mediolanũ irent conantes tranſitu ꝓhiberet. Quod ſi toto exercitu Sigiſmũdũ eo iturũ cognouerit: eodẽ ſe cõfeſtim oĩbus copiis ſubſidio acceſſurũ affirmat. Ipſe uero e Meleniano: quo ſe multis ante diebus cõtulerat: diſcedẽtibꝰ copiis laudem ꝓficiſciť. Paſqualis legatus: ubi nõ amplius cõmorari ſibi apud Franciſcũ licer uidet ut ĩ bello ꝓſiſteret hortatꝰ ut q male đ uenetis ſẽtiebat: Nã neq; ſe cõtinere poterat: quin eos ĩterdũ homines diceret fuſtuario dignos: Venetias regrediť. Frãciſcus cũ de alẽdo ꝑ hyemẽ exercitu cogitaret: cõperit ab remotioribus locis frumẽtũ cõparari oportere. Proide magnam frumẽti cæterorũq; cibariorũ cõpiã tam ex Cremonẽſi quã mãtuano ferrariẽſiq;

agro laudẽ: qui locus uisus ẽ ad eã rem opportunissimus: flumine pado Ad duaq; subuehi cõferriq; studet. Simulq; dat operã: neq; eoꝝ quæ ad hoĩnũ usum ptinent: Mediolanũ ĩportaref. Quæ sint insup uenetoꝝ cõsilia: q; ét ipsoꝝ ducibus ad ferendã Mediolanensibus opem sit animus explorare sũma diligẽtia curat. Nã cũ ĩ bellis gerendis aduersarioꝝ cõsilia p̃scire: atq; anteuertere: nõ putile modo: sed necessariũ iudicaret: maximã p oẽ tẽpus ei rei opam atq; curã adhibuit: Reperiebat aũt statuisse uenetos regionẽ eam oẽm p̃ter papiensiũ agros ad liberãdos frumenti inopia & cõfiniũ angustia Mediolanenses bello infestandã: ac e Frãciſci manibus eripiendã: quæ ẽ inter padũ adduã atq; Ticinũ posita: quæ ut supra demonstrauimus: icti nup fœderis iure Mediolanensibus restitui debebat. Reliquis uero ciuitatibus atq; oppidis: qbus Frãciſcus ĩperaret: nullã iniuriã inferendã. Nã ubi eũ in bello p̃seuerare acceperũt: metuẽtes ne ipsis ét inuitis Mediolanẽsiũ imperio potiref: nõ oĩno ab eius amicicia discedẽdũ censebãt: cũ satis honori suo feciſſe iudicarent: si ea: quæ nup Mediolanensibus ꝓmiſissent: curaret. Ducibus aũt uenetoꝝ ĩ cõcionibus quotidie uersantibus: ut quo cõsilio p̃senti Mediolanensiũ necessitati atq; piculo subuenire cõsulereq; possent: decerneref: repperit esse in aĩo. aut p Tricinũ aut Bripiensem aditũ Adduã trãsire: magnã uim fruméti nullo tẽpre omisso cõparare: & ĩ Bergomẽses cõportari iussisse. qd trãseũntibus ipsis cũ exercitu Mediolanũ statim ĩportari posset: esseq; ad eas res cõficiẽdas nõ multis post diebus ex hybernis toto exercitu educturos. Præterea: quo uenetoꝝ uiribus facilius resistat: & auxiliorum aliqd Mediolanẽsibus detrahat: cõducere admodũ existimauit: pacẽ & amicicia cũ Ludouico Sabbaudianoꝝ duce firmare: qd ea firmata multũ ex hostiũ auctoritate in ea p̃sertim uenetoꝝ defectione diminutũ: suæq; additũ existimationi fore ĩtelligebat: & quas ĩ Taurinẽsiũ frontibus copias reliq; ſſet: ad se cõfestim reuocare posse: neq; qd ea de pace sibi propoſuerat: difficile futurũ arbitrabat. Nã Ludouicus post acceptã Nouariẽsem cladẽ neq; fugatas denudatasq; copias refecerat: neq; nouũ delectũ ad instaurandũ bellum coegerat: & q̃uis Alberthus carpensis ad eũ ꝓfugisset: nõ tamẽ Frãciſci fines inuadere ausus ẽ: qppe q; suis diffisus uiribus de pace magis q̃ de bello cogitabat: sed tentare hostis animũ: quẽ bello temere lacessiuerat: erubescebat. hæc cũ ita essent: Bartholomæũ uicecomitẽ Nouariẽsiũ episcopũ & p̃torem Iohãnẽ Angelellũ Bononiẽsem ad eũ de pace legatos mittit: q; cũ ad eã rem & Amideũ patrẽ & Ludouicũ filiũ faciles ĩueniſſent: sic egerunt: ut pax & amicicia ĩter eos sit: & parti utriq; qd altera in alterius finibus possideret: retinere liceat: Quibus ex cõuẽtis factũ ẽ: ut oppida cõplura atq; castella: quæ ĩ Philippi obitu Sabbaudiani ĩ papiẽsibus Alexandrinis atq; novariẽsibus occuparãt: possidẽtibus ipsis relinqueréf. At Frãciſcus & si non absq; magna offensione animi suis ex finibus dicioni alienæ q;q̃ suo cõsensu adiici patiebaf: tamẽ ut p̃senti bello liberiore aĩo maioribusq; uiribus ĩtendere posset: quæ legati trãsegerãt: nõ ĩprobãda putauit. Nã sæpe dicere solebat: prudẽtis esse ĩ rerũ humanarũ casibus aliqd de suo ĩterdũ amittere: qd ex usu sit suo & ad cõficiẽda bella: quæ cũ pluribus geréda uideréf: nõ esse ipatori uno tẽpe cũ oĩbus cõtendẽdũ sed cũ alio pacẽ ineundã. Inducias cũ alio faciendas & bellũ cũ tertio gerendũ. His oĩbus cõfectis rebus tã ut qd agerent hostes: facilius cognoscat: quã ut is locis quibus Adduam: ut supra ostendimus: transituros arbitrabaf: propinquior sit: Cassianũ ꝓficiscif. Dum hæc agunf: Leonardus uenerius ab uenetis Mediolanum legatus mittif. Is cũ nullo itinef eo se tuto ꝺferf posset: ad Frãciſcũ rogatũ mittit ut eius sibi uolũtate Mediolanũ proficiſci liceat Franciſcus & ii satis aĩad uertebat illum Mediolanẽsibus suasuꝝ: ut se libertatemq; tuerenf: ac multa magnaq; uenetos pro eoꝝ salute & ad propulsandos hostes ꝓpediẽ subsidia missuros: idq; rebus suis non nisi detrimeto sum fore intelligebat: tamẽ hæc nõ multi existimans: ubi res nõ ĩ legationibus mittẽdis: sed in uiribus consisteret: peragere cœptum legato ĩter permisit: seque ei non ignorare:

quid apud Mediolanēſes acturus eſſet: neq; uereri tamen ſua p̄ſentia diuti
us Mediolanenſem populū nutriri poſſe: ubi frumento nō uerbis egeat: re
nūciari iuſſit. Per eoſdē dies duos ī Addua pōtes uenetoꝝ duces faciēdos cō
ſtituerūt: alterū ſubliciū apud bripiū. Alterū lintribus apud Triciū. ædifi
ciaq; inſup: quæ extra oppidū ſunt: foſſa ualloq; munire cœperūt. Quibus
de rebus cū eſſet Frāciſcus certior factus: cœpit de p̄fectoꝝ arcis fide ſubdu
bitare: & ne ea quæ circa Triciū fieri cœpta eſſet ab hoſtibus munitio: ubi
caſtra locaturos p̄ſpiciebat: p̄ficereť: celeriter obſtādū putauit: Cū aūt eas
quas Caſſiani habebat copias eo mitteret: p̄ p̄fectoꝝ nuncios renūciatum ēt
ne timeret quæ ueneti ad Triciū agerent: īanē eos laboré capere. ꝓpterea q̄
quæ pridē ei promiſiſſent: īuiolate ſeruare ſtatuerāt. Qua quidē re cognita
Frāciſcus bono aīo eſſe cœpit: copiaſq; ſtatim ex itinere reuocare: neq; ho
ſtes poſtea ī opere p̄ſequēres turbari a ſuis p̄mittere. Inter hæc Firmus lan
drianus Mediolanēſis Tricinæ alterius minoris arcis p̄fectus: quæ trans ad
duam pro eius pontis tutela: de quo ſupradiximus: cōſtructa fuerat: ad Frā
ciſcū de ipſius arcis traditione clam mittit. Simulq; proponit cōſueſſe ſin
gulis fere diebus Sigiſmūdū cui ſūma īperii belliq; gerēdi cōmiſſa fuerat:
eo ſeſe cōferre eius curandi operis ſtudio: qđ ad ponte & ad ſuburbia fieri
mādauerat: quo una Leoniſſanus Collio Chriſtophorus Tholentinas. Tiber
thus brādolinus. Iacobus gottholanus. ac uenetoꝝ Mediolanēſiūq; legati ſæ
pe cōmeare ſolebāt. Hos uno tp̄re arcē īgreſſos. qua trāſire oportebat: nul
lo negocio cōpræhēdi poſſe demōſtrat. Verū ad eā rē cōficiendā peditū cē
tum opus eſſe p̄ſidio: quos ad eoꝝ uſq; illo reditū abditos in arce habeť uo
lebat Frāciſcus centū delegit pedites: quos & fideles & aīo & corpore p̄ſtan
tes cognouerat: Quibus Marcūleoné & Iohāné grādē Mediolanēſem uiros
fortes & magnū rei militaris uſum habentes p̄fecit. Hi ad Firmū p̄ noctē ꝓ
ficiſcūtur & ī arce: ut erat cōſtitutū: abdūtur. Vbi cū triduū manſiſſent: ac
duces ſimul. ut ſolebāt: eo rediſſent: ac eoꝝ nemo arcē īgreſſus eſſet p̄ter
Innocētiū cottā ex Mediolanēſiū legatis alterū: uiſum ē eis Innocētiū ipm
eſſe cōpræhēdēdū. Nā ſatis erat exploratū ꝓpter ſuſpicionē: quā de utriuſ
q; arcis p̄ſidibus habebāt: nullū ex ducibus ea rurſus eſſe trāſiturū. Itaq; In
nocētius capiť: & ad Franciſcū p̄ducť. Ex eo multa exq̄rēdo de Mediolanē
ſibus deq; uenetoꝝ cōſiliis cognoſcit: grauius in dies Mediolani frumenti
penuria creſcēte Sigiſmūdū intra dies paucos exercitum oēm iuſſiſſe ad ad
duæ ripā cōuenire: moxq; eo ponte: quē ad Bripiū ueneti ædificarāt: in Me
diolanenſiū fines traiicere: ac ſeſe cū iis copiis: quæ Mediolani erāt: adiūge
re cōſtituiſſe. & ob eā cauſam Innocētiū ipſum cōi ciuitatis ſuæ cōſilio ad
Sigiſmūdū miſſum. Erat aūt Innocētius cotta eo tp̄re & apud Mediolanen
ſes & apud uenetos magnæ auctoritatis: tū qđ ingenio erat callido: & ꝓ tuē
da cōſeruādaq; libertate adeo graues fecerat ſumptus ut æs magnū alienū
cōflaſſet: tū qđ nullis nō tā diurnis q̄ nocturnis laboribus parceret: nullūq;
periculū ptimeſceret: tū ét qđ p̄ter cæteros Mediolanenſes Frāciſco eiuſq;
noī atq; cōiugi accerrimū ſemp inimicū ſe p̄ oēm contumeliā oſtendiſſet:
qđ bracianos pecunia ope: opa: quātū pro facultate poterat. iuuiſſet. Quod
pti uenetæ modeſtiore quodā mō fauere nō ceſſaſſet. Nam Mediolanenſes
ſuapte natura: uti p̄diximus: uenetū nomē ſemp odere: qbus ī cōficiēdis re
bus Ambroſiū triulciū ſociū adiutoréq; habuit. His cognitis FR. eū laudē
ſē ī arcē cuſtodiēdū miſit: & quoniā unū oīno Sācti columbani oppidū: qđ
eſt īter papiēſiū laudēſiūq; fines poſitū in Mediolanēſiū poteſtate ea in re
gione reliquebať: cuius oppidi arx: quæ munitiſſima eſt: nō multo ante tp̄e
Innocētii ipſius curæ cōmiſſa fuerat: nō putauit Frāciſcus oblatā recipiēdi
oppidi occaſionē retardādā: Scripſit igiť Cicco ſimonetæ: quē laude nō tā
rē frumētariā ac cætera oīa: quæ uſui erāt: curatuꝝ: q̄ eius urbis ſaluti ꝓui
ſuꝝ reliquerat: uti Innocētio enūciaret: niſi ſtatī arcē traderet: eo ſupplicio
ī frīs cōſpectu necareť: quo latrōes necari ſolēt. Seruabať. n. arx a Lucio cot
ta eius frē Quibus uerbis pterritus Innocētius frī p̄ſuaſit: uti nulla cuncta

tione pro ſuæ ſalutis cõmõ arcẽ Frãciſco traderet: Lucius fraternæ uitæ periculo pmotus arcẽ dedidit. Per hũc mõm Frãciſcus & arce & oppido uno tp̃re nullo negocio potitus é. Cũ aũt quæ & Innocentii ſermone de hoſtiũ cõſiliis ītellexerat: & ab plæriſq; aliis cõfirmarẽt: ſtatuit nulla cũctatiõe interpoſita reliquas copias: quas ex hybernis nõdũ duxerat: q̃ ꝓpius poſſet: & apud ſe & apud Bripiũ cogere. Itaq; ptim ī Briãtinos ꝓficiſci ptim ī uicos Caſſiano ꝓximos cõuenire iubet. Nã & ſi ſub ipſo hyemis tp̃re magnis cõtinuiſq; frigoribus oẽs afficiebãt: tamẽ ad gerẽdũ cũ uenetis bellũ ꝓ tã īſigni paulo ante illata ſuo īpatori iniuria nemo erat: q nõ eo ꝓmpte atq; alacriter ꝓficiſceret: ac frigoris īcõmoda: pecuniæ indigẽtiã famẽq; facile tolerauret: nõ laborẽ q̃rũuis grauẽ fortiter ſuſtineret. Cũ ſe p̃ſertim ꝓ ſui ducis dignitate atq; gloria pugnaturos nõ ignorarẽt: quẽ nõ ſecus atq; uitã ipſã & colerẽt: & obſeruarẽt: iuſſit eos tamẽ milites in hybernis pmanere: quos ī caſtella atq; oppida Mediolano ꝓpinqua diſtribuerat. Qui Mediolanẽſes quotidie īfeſtarẽt: ac ne extra urbẽ uagarẽt: & ne q cq̃ earũ rerũ īportaret: q̃bus eos ꝓhibere poſſent: ꝓpemodũ curarent. Deinde ſpeculatores delegit certos ab q̃bus uarias ī ptes dimiſſis de iis quæ hoſtes agerent fiebat quotidie certior: Nã & īter ipſos hoſtes eos habebat exploratores: quos nihil eorũ fefellõ latebat. Nec multis poſt diebus ad uigeſimã circiter diei horã renunciatũ é ei frequẽter hoſtes oĩbus copiis Bripiũ uerſus maturare. Qua re cognita Frãciſcus accerſitis q̃primũ oĩbus: quæ ꝓxime erãt copiis rebuſq; opportune ad ꝓfectionẽ paratis de ſecunda noctis hora: quæ nox erat Natalis domini: e Caſſiano mouet: totãq; eã noctẽ nõ prius ab itinere deſtitit: q̃ prima luce ad chalcũ mõtẽ puenit: q mons mille qngẽtos circiter paſſus diſtat ab eo ponte quẽ ī Addua ad Bripiũ: uti demõſtratũ é: hoſtes cõfecerãt: quo ī loco lohãnes frater & uintimilianus cũ reliquo exercitu in armis expectabãt. E regione uero mõtis huius mons é alter multo editior: quẽ Sãctæ agnetis appellãt. Is ad adduã ptinet: & ab ipſo ponte paſſibus mille non longius abeſt: hi mõtes quãdã īter ſeſe cõuallẽ efficiũt: quæ a flumine initiũ facit: qua recta Mediolanũ itur. Ex itinere aũt cũ ſũmũ montis iugũ crebris magniſq; ignibus collucẽ proſpiceret: pcuntãti Frãciſco cãm: quæ tãtos ignes excitaret: reſponſum é: fieri ab iis quos lohãnes ad muniẽdũ cuſtodiendũq; montẽ miſiſſet. Quo reſpõſo leuatus metu: iucũdo ac forti ī hoſtes aĩo ꝓficiſcit: Pertimuerat. n. ne ab hoſtibus capto mõte ignes ſuſcitarẽt. Sed admodũ breuis fuit uſura falſi gaudii. Nã ubi chalcũ uenit: cõperit montem nõ ab ſuis ſed ab hoſtibus nocte eadẽ occupatũ teneri: pedites tã q ad radicem aditũq;: q ad adduã ptinet: q̃ q dorſum montis ab lohãne cuſtoditũ defenſumq;: miſſi fuerãt: partim captos: ptim fugatos ex ĩprouiſo fuiſſe: oẽmq; uenetoꝝ peditatũ: cui ꝑerat: Matheus e Sãcto Angelo flumẽ trãſiſſe: & ī ſũmo montis faſtigio cõſtitiſſe: Quare nõ minus uniuerſus exercitus q̃ Frãciſcus ipſe grauiſſima ſollicitudine pturbãt. Accedebat ad id ét q ſole exorto totus mons multitudine hoſtiũ cõpleri. & ī eoꝝ cõſpectu teneri cerneret. Accuſabat Franciſcus peracerbe p̃fectoꝝ ī ꝓuidendo negligẽtiã Accuſabat q̃grauiter militũ ī repugnãdo īcõſtantiã atq; ignauiã. Querebat: qđ ubi ante exploratã ſibi de Mediolanẽſibus uictoriã ꝓpoſuerat: nũc ſe p ancipiti belli euẽtu decertatuꝝ uidebat: qđ eo res erat ob mõtis amiſſionẽ adducta: ut ī maximo eſſet piculo poſita: propterea: q is mons æditiſſimus ẽ: aſcẽſu q difficilis: colleſq; hẽt plures: q multas ī ptes ī briãtinos uergũt. unde & īfeſtare regionis hõies: cũ uicos locis patẽtibus cohabitẽt: & depopulari eoꝝ agros facile hoſtes poterãt: ſeq; cũ Mediolanenſiũ copiis non multo labore cõiungere. Quibus ex rebus aĩaduertebat non diu regionẽ ī fide contineri poſſe. Quæ cũ ſollicitãtibus undiq; hoſtibꝰ deficeret: ei neceſſe erat iis oĩno locis excedẽ: omnẽq; briantinoꝝ orã ī hoſtiũ poteſtate relinquẽ. Sed oĩa prius experiri ac ꝓpeti uolẽs milites exhortatus: ſtatuit tẽtaꝝ fortunã: ſi hoſtes: q monte tenebãt depelleꝝ poſſet. Itaq; Roberthũ Sãctoſeuerinatẽ & honoſtriũ ruffaldum ſenenſem cum ſex turmis ac peditatus parte eo celeriter

proficiſci iubet:& qd fieri uelit:oſtendit.Interī renunciatū ē hoſtes:q iā to to exercitu ad pontem conuenerant:flumen tranſire cœpiſſe ſimulq eodē tpe:q ſub mōte erant:magnis clamoribus in uallē deſcēdere aſpiciebantur. Franciſcus eqtes atq pedites delegit.qbus tantūmō curæ laboriq foret:ita hoſtes e monte ueniētes reprimere:ut non mō ī plāicie cōſiſtere: ſed ne pe dē firmare aut fines attingere poſſent.Deīde partē eqtatus aduerſus eos: q flumē trāſierāt:īmiſit.Aīaduertebat.n.aperte hoſtibus eē in aīo iis feſe:qui mōtē tenebāt:adiūgere:& inter planiciē mōtiſq radices iter facere:atq hoc mō auxilia:quæ e Mediolano expectabāt:ſibi adiſciſcere.hoſtes q pontē trā ſierant:cū noſtroꝝ īpetū diu ferre nō poſſent:terga uertere cogunt:atq p cipites ī foſſas arcis flumēq repellunt:qbus arx magno fuit adiumēto. Nā pmulti in nſoꝝ manibus remāſiſſent:ni e muro tæloꝝ multitudine frequē tibuſq bōbardarū ictibus defenſi fuiſſent:qd ppter aditus anguſtiā cuncti unū in locū ita ſe cōtulerant:atq glomerauerāt:ut alter alteri īpedimento eſſet.Qui uero e mōte deſcenderāt:itidē repulſi:ac unde digreſſi fuerant:re dire coacti ſunt.Roberthus imperata faciens:longo circuitu arduoq tandē aſcēſu montē ſuperat parteq iugi pœne ſero repugnātibus hoſtibus ui po tit.Quo ſucceſſu eos q reliquā dorſi partē tenebāt laſceſſere urgereq cœpit Hi ubi uidēt ī mōtis planicie equitū furori reſiſti nō poſſe: ī culmē mōtis qd ē reliqs partibus eminētius:curſu ſe recipiūt:quo ī loco:ut docuimus: ſitū eſt Agnetis tēplū: ubi pro tēpoꝝ ſatis ſe munierāt:hos noſtri ad muros inſequētes loci iniqtate expugnatōi iſiſtere nō poſſūt:qd tū haſtis cōminus tū eminus lapidibus atq iaculis de ſupioꝝ loca a tāto peditū numero cōiec tis adeo conficiebant:ut neceſſario pedē referre & paulo longius abire coge rent.Pugnatū ē in hūc modū horas circiter duas:ſed defeſſis oībus. Rober thus occiſis ex ſuis qbuſdā:ac magna militū equoꝝq parte multis uulneri bus confecta pliū diremit:atq inſequētibus nullis ad multā noctē in caſtra reuertit. Poſtero die itidē & ad pontē & ad mōtis radices hoſtibus ad Me diolanenſes trāſire conātibus noſtriſne tranſeāt phibētibus pugna crebro cōſerta eſt.Ex quo plures iam noctes atq dies utriq exercitus magno cū in cōmodo eo pſertī tpe ī armis ſp & in acie fuerūt.Interea multis ad Franciſ cū nūciis pfert Iacobū picininū totis Mediolanēſiū copiis magnoq inſup pilarioꝝ nūero ſibi addito Modoetia exiſſe:quo paucis ante diebus acceſ ſerat:& briantinorū iā fines attigiſſe eo cōſilio:ut poſtridie ante lucē hoſti bus qui ī montē erāt:ſe adiungeret ab ea pte: quæ ad occidētē uergit: & a chalco lōgius abeſt.Ducebat picininus eqtes ad quattuor millia. pedites to tidē.Facto crepuſculo igniū ſignificatione: quæ de illius aduētu renūciata fuerāt:confirmant:qd iā montē ueterē q a tergo qnq paſſuū millia a chal co diſtat:Roggerius gallus cū peditatus pte occupauerat:multoſq ignes ad oſtentationē excitauerat.Picininus cū equitatu ac reliquo peditatu in uico q Caſale dicit:reficiēdi pauliſper exercitus cā reſtiterat.Frāciſcus cōuocato cōſeſtī concilio:quæ ītellexerat:oſtēdit:pponitq non eſſe expectandū:ut tā tæ ſimul copiæ cōiunganf:neq ut dies ueniat ſuſpēdēdum:uintimilianus ante alios cenſet cū pte exercitus p noctis ſilentia eē aduerſus picininū cele riter eundū:ſeq ducē cū regionis itinera non ignoret:& īperatorē atq mi litē cū certiſſimā exinde uictoriā reportaſ nō dubitet:pollicef: & Frāciſco cū reliquo exercitu iiſdē locis ubi caſtra eſſent:cōſiſtendū:ut ſi hoſtes trāſī re conarēf: eos trāſitu prohiberet.Hāc cū nō multo ſermone ſentētiā cæte ri cōprobaſſent:Frāciſcus nō pte ſed toto exercitu in picininum cōtenden dum:& magnū ī hoſtes impetū faciēdū cenſet. Quo facto ex rebus duabus alterā futurā:aut ſe hoſtes profligaturū ſi expectādi decertādiq fortunā ſi bi elegerint:aut ita fugatuꝝ: ut ne ad multos qdē dies tāto numero unū ī locū colligi poſſent.Qua re cōfecta:maiore auctoritate maioreq militū aīo atq uiribus eodē redire: & hoſtes ſi flumē interim trāſiſſent adoriri poſſe demonſtrat qd ſi duas ī partes exercitus diuideref:non ita tuto tā ppinqs hoſtibus quēadmodū uintimilianus cōſuluerat:fieri poſſe exiſtimabat ſ

Propterea qđ utrãq; & ad inuadẽdũ picininũ:& ad reſiſtendũ iis:q in mõte & trans flumẽ eſſent:pp copiaꝝ paucitatẽ lõge uiribus imparẽ iudicabat:at q; ex eo nõ mõ fortunas ſuas oẽs:ſed oẽm oĩum ſalutẽ ſummũ in diſcrimẽ duci ĩtelligebat.Hæc cũ ꝓpoſuiſſet:mutato cõſilio eius ſnĩam nõ ſolũ uin timilianus multa oratõe confirmauit:ſed oẽs:q aderãt:optimã omniũ iudi carũt.De tertia igr noctis hora ĩſtructo exercitu:collocatis mediã inter aciẽ ĩpedimẽtis:ac relictis uti ſuperioribus noctibus fieri conſueuerat:quaque ĩ ſtatõe ignibus accẽſis:ne ipſi hoſtibus q ĩ utriſq; mõtibus erant : diſceſſiſſe uiderent in hoſtẽ magno ſilẽtio celeriter ire contẽdit. & quoniã ignes a pe deſtribus copiis paſſim ob ĩgentẽ uĩ frigoris accendebant: iuſſit accẽſos ſta tĩ extĩgui:& nullũ deintegro fieri:ne ignibus ab mõtibus ꝓſpectis.quoꝝ al ter ad dexterã ab Matheo:alter ad læuã ab Roggerio occupati reliquebant picininus de eius aduẽtu qcquã pſentiret.Cũ ãt totã fer noctẽ iter feciſſet: & aurora iam aparere cœpiſſet:& nõ longius paſſibus trecẽtis a picinino ab eſſet:captis ad ſeq; ꝓductis excubiis:hoſtes celeri curſu ĩuadit:magno ſubla to clamoꝝ ædificiis incẽſis multis captis: caſtra diripiũt Quo ĩ pĺio Frãciſ cus prĩos inter pugnãtes bis ab ſuis derelictus ẽ. Faciebãt.n.nocturnæ tene bræ : ut equites noſtri ſubſiſtẽtibus ac repugnãtibus ĩterdũ hoſtibus terga uerterẽt:q cũ ab eo noĩatĩ fere oẽs appellarent grauiterq; increparent: pu doꝝ adducti ĩ hoſtes uæhemẽtioꝝ aĩo redibãt.At picininus: q in poſtremo caſtroꝝ loco oẽm ſuũ eqtatũ locauerat:ueritus id:qđ accidit:exorto tumul tu nulla mora ſeſe ſuoſq; fugæ mãdauit:& citato curſu Modoetiã refugit. Noſtri.capto diſſipatoq; peditatu ac eqtatu:q ſub diui Ambroſii uexillo ꝓ Mediolanẽſibus merer dicebant bratiãos ad ipſum uſq; oppidũ pſecuti ex iis multos ĩterceperunt Reuerſo multo iã die ab fugientiũ ĩſecutõe eqtatu Frãciſcus:ut ꝓſtituerat:unde diſceſſerat regrediẽs:apud ueterẽ mõtẽ caſtra facit:quẽ mõtẽ:ut ſupra oſtẽdimus:pridie eius diei Roggerius occupauerat ſeque calamitate ac fuga ſuorũ cognita cũ mille circiter peditibus ad Ma thæũ receperat. Dum hæc gerunt: Sigiſmũdus meru ꝓfugiſſe Frãciſcũ exi ſtimãs:mane exercitũ ĩ briantinos traducit:& ĩ chalco mõte caſtra firmari iubet. Nam priuſq; lõgius ꝓgrederer:picininũ ſibi adiũger uolebat.Turrĩ deinde quandã adortus q; lohãnes chalcus Mediolanẽſis in Franciſci fide te nebat:expugnare innitit.At ubi profligatũ fugatũq; picininũ & Frãciſcũ ĩ ſe uictoꝝ exercitu redeũtẽ ĩtellexit:nõ tam acerbo doloꝝ cõcuſſus: q; maxĩo rĩore ꝓculſus: cõtinuo ĩcẽſis ædificiis copias trans flumẽ reuerti:& Matheũ Roggeriũq; monte ſeruaꝝ mãdauit . Interim cõplures ex Adduana Nauari penſi:canali:& Iſahacha familia:quæ oẽs ĩ briantinis primariæ fũt & Frãciſ ci ob egregiã eoꝝ fidẽ obſeruãtiſſimi habebãt:ad eũ ueniũt rogatũ auxiliũ qđ adeo ab hoſtibus de mõte deſcẽdentibus non tã diurno tpe q; nocturno uexabant:ut niſi ocius ſubleuẽt: depopulatis agris nihil ſibi foret reliqui. Accedebat ad id ẽt qđ alterũ in addua põtẽ multis iũctis nauiculis ad Olgi natũ uicũ magna celeritate cõfecerãt. Quaꝝ maioꝝ hoſtiũ numero pluribꝰ ex locis ſ mi atq; exagitari in reliquos dies expectabãt:quorũ adductus oꝝ ne Frãci cus ꝓtinus Sãcto ſeuerinates mũicipibus ſubſidio mittit:barrhũq; montẽ:q altiſſimus ripẽſibus ĩpẽdet:eodẽ tpre firmo peditũ pſidio munit In proxio ãt die:quo beatorũ Innocentiũ ſolẽnitas agebaꝝ:chalcũ regredit: & ne frigoribus ĩ reliquũ tẽpus exercitus labefactareꝝ: ĩ proximos uicos co pias diſtribuit.Deinde cogitãti aſſidue qbus uiribus qbuſue artibus hoſtes e mõte depellerꝝ poſſit:occurrit:unã eẽ omnino uiam : qua ĩpræſentia id q; tãtopere expectabat aſſeq poterat.hoſtiũ in mõte conſidẽtiũ milliũ circiter quattuor erat numerus. hi eo ſolo cõmeatu nutriebanꝝ : q a Sigiſmũdo ex die ĩ diẽ ſubminiſtrabaꝝ:& iumẽtis ſũma cũ difficultate ĩportabatur: & tã to hominũ numero uix ſuppetebat.ex quo ſi triduo itercluderer : mõtem neceſſario deſerturos intelligebat ltaq; uiſũ ẽ in prĩs arcẽ: quã uulgo Ayro nis appellant expugnandã:hanc.n.hoſtes defendẽtibus nullis cum ad mon tis radicẽ & ab Addua nõ lõge ꝓlita ſit: eadẽ nocte cœperant:quas aperto

deinde itinere monté occupauerãt:eãque ualido p̃ſidio diligẽtiſſime ſerua bãt:huc loci monté ab ea pte petẽtibus neceſſe erat pueníre:iis p̃ſertĩ : q ab Olginato & Bripio ueniebãt. Ad hãc exercitus parté Frãciſcus expugnandã mittit:& cũ a mane ſũmo ad meridiẽ uſq; in hoſtiũ cõſpectu fortiter ac obſtinate oppugnaſſent:tãdẽ expugnarũt:defenſoribuſq; captis oĩbus magnũ foſſorũ numerũ:q eo muniẽdæ arcis cã paulo ante uenerãt:abduxerũt. Ea arce recepta:p̃ſidioq; ĩpoſito:hoſtes aditu intercludunt:ac oĩ ex pte cõmeatu q ĩ monte ſũt:phibẽtur. Qui ubi ſe quæ habebãt:cybaria deficere uidẽt: & ab ſuis minus ſubmitti poſſe intelligũt:deſperata re: monté deſerere cõſtituũt. Roggeriũ:ut uenetos adeat legatos multis pollicitationibus Mathæus hortat. Sed alio ille uſus cõſilio:noctu cũ iis oĩbus quos e Mediolano ſecũ duxerat:ad Franciſcũ tranſfugit. Mathæus inſperatã Roggeri fugã ægre ferẽs mõte deſtituto p Olginati pontẽ:q a Frãciſci ſtatõibus qnq; ãplius paſſuũ millibus aberat:ad uenetorũ caſtra regredit:pontẽq; ne ĩ hoſtiũ manus deueniat:mox reſcindi iubet:Horũ fuga cũ ad Calẽdas Ianuarias cõtigiſſet. totus exercitus ĩmenſo gaudio atq; lætitia repleb̃t:ꝓpterea qđ quãto grauiore dolore mõtis amiſſio oẽs affecerat:tãto maiorẽ oĩbus illius recupatio uoluptatẽ attulerat. Videbat.n.oĩbus eo mõte recepto pulſis trãs flumẽ hoſtibus fugatoq; uno fere tpe picinino:iã uictoriã:q̃ ſuperioribus diebus prope deſperauerãt:deeſſe nõ poſſe. Frãciſcus Roggeriũ non tã uerbis quã re huaniter ſuſcipit:Nã & pecunia donauit: & ĩ reliquũ tp̃s militiæ ſtipẽdio eius fide ac uirtute digno adiũxit. Mediolanẽſes p̃terea quos ad qngẽtos nũero Roggerius ipſe circa ſe famellicos habebat:largiter paſcẽdos:& ſingulos aureo nũmo ſingulo donandos mãdauit. Mediolanũq; uti ſine ulla iniuria reddat pmiſit. Nec minus cũ reliqs egit:q in ea pugna intercepti adhuc penes milites redemptionis cã ĩ uinculis retinebant: Id hac potiſſimũ egit de cã: ut nõ ab ſe deſpici Mediolanẽſes:uti ab nõnullis in uulgus diſſæminabat: ſed unice diligi uideret. Quod nõ ſecus q̃ putarat euenit. Nã poſteaq̃ populares ĩ urbẽ reuerterũt:multa de Frãciſci clæmẽtia:de mãſuetudine de liberalitate:deq; p̃cipuo ĩ Mediolanẽſem populũ ſtudio atq; gr̃a certati p̃dicare cœperũt.& q̃is grauiter a p̃ſidibus ciuitatis increparent: pterrerent q;: tamẽ nõ deſtituerũt:qn eius laudes ubiq; p urbẽ referrẽt:& extolleret. Poſtridie cõplures Briãtinorũ primos ad eũ ueniũt gratulatũ ſimulq; ꝓ eius commõ fortunas liberoſq; ſuos ac ſeſe ei pollicent:ne ãt hoſtibus cõtinenter in uallẽ irrumpẽtibus exercitus quotidiano labor defatigaret:neue diurna ac pœne frequẽti ad arma cõclamatõe milites ad ſe armãdos negligẽtiores & ad occurrendũ:ubi opus eſſet:tardiores ĩ dies efficerent:cõclamabat.n.non tandiu q̃ nocte crebrius ad arma ſtatuit Frãciſcus hoſtibus citra arce ꝓgrediendi ptãtẽ p hũc modũ adimere. Collis ab ea arce paſſibus quadringentis abeſt: & a chalco mõte mille amplius ad flumẽ uſq; cõtinet: tumulos qnq; terrenos habẽs pari fere inter ſeſe ſpatio diſtãtes. In his ſingulis ſingula ceſpitibus ac faſcibus caſtella ædificat. Interiacẽtia uero ſpatia aggere foſſaq; percludit Eo operẽ pfecto q; ad diẽ octauũ poſteaq̃ fieri cœptũ ẽ:nõ ſine magna difficultate atq; contẽtõe pfecerat. Nã ei magna erat operariorũ ĩopia: & hoſtibus noſtros opere ꝓhibẽr conãtibus atrocia quotidie p̃lia cõmittebãtur:ea ſtellis peditũ delectorũ p̃ſidia ĩponit. Reliquæ ãt munitõni armatos eqtũ ordines ad nocturnas uigilias agẽdas attribuit:q ĩpetũ hoſtiũ:ſi ui trãſire conarentur:ſuſtinerent. In his ãt pugnis multi utrinq; ceciderũt:plures uero aut pilulis aut ſagittis uulnerati ſunt:iter quos Roberto & ſi nõ lœtaliter:grauiter tamen brachiũ ſagitta tranſfixũ eſt. Poſt hæc hoſtes non mõ pugnandi ptãtem non faciebant: ſed ne paulũ quidem pter arcem prodire audebant. Ex quo ubi noſtri cõminus certãr nequeũt:hoſtes ad ulteriorẽ fluminis ripã aliquando in acie conſiſtentes pilularũ tormentorũq; ictibꝰ ita cedere cœperũt:ut ꝓpauci eregione iuxta flumẽ ſimul eſſe auderet:quo tpe accidit:quod cũ Sigiſmundus ducefq; exercitus armati ĩ concilio nõ longe ab pontis ingreſſu de rebus bellicis agerent:Iacobus gotholanus:qui

ſuperiore æſtate apud Franciſcũ in exercitu fuerat: pilula ferrea ænea colubrina emiſſa traiecto ſtatĩ equo exanimus cõcidit. Hæc cũ ita p dies plures agerent: hoſtes pro Frãciſci ſnĩa deſtinebant. Mediolani frumenti penuria maiorẽ ĩ modũ ĩ dies creſcebat. Quod cũ Iohãnes Melcius: & Petrus ozinus Mediolanẽſes legati aĩaduerterẽt: qđ quottidie lr̃is nũciiſq; ab Mediolanẽſibus edocebãtur admonebant ſq; uti auxilia celeriter mitterent: frumẽtũ ĩportaret: Sigiſmundũ uenetoſq; legatos orare obteſtariq; nõ deſinunt: quo Mediolanẽſiũ rebus in ſũmo diſcrimine maturius conſulãt: & qa eo p cœpiſſent iter facere ꝓhibẽtibus hoſtibus nihil ꝓficeꝛ poſſe uidebãt: aliud Mediolanẽſibus ferendi auxilii conſiliũ capiendũ: aliã belli gerẽdi rõnẽ habẽ dapponũt. Iccirco conuocato concilio quærit Sigiſmũdus ad ea quæ legati Mediolanẽſes poſtulabãt: cuiuſq; ſnĩam. Collio bergomẽſis patria multas nõ tã in bergomẽſibus q̃ in finitimis ciuitatibus cognatões clientelaſq; habẽs mõtanaſq; regiones ꝓbe callens: ꝓponit p loca ſuperiora iter faciendũ: & lario lacu ſuperato in briantinoꝝ fines traiiciendũ. Id nõ multo labore urbe Como in Mediolanẽſiũ fide pſiſtente fieri poſſe oſtendit. Idq; negotii ſibi dare ſũmopere expetit. Eius conſiliũ a cunctis probat. huic proinde pedeſtris exercitus cũ puo eqtatu tradit. Is acceptis copiis p Sãcti martini ualle ꝓque lucenſiũ fines die tertio in uallẽ ſaxinã puenit: quæ loca in uenetorũ erant ptãte. Deinde in ulteriorẽ larii ripã deſcendit: moxque Mandellũ. Bellanũ & cætera caſtella: quæ circa lacũ ſunt: dedẽtibus ſeſe incolis nullo negotio occupat. Iohannẽ nuciũ Comi reſidentẽ: & claſſẽ quæ ibidẽ fuerat ĩſtructa ſibi adiungit. Picinino ꝑterea: ut Comũ proficiſcat pſuadet. Franciſcus iis cognitis Iohannẽ frem cũ turmis qnq; peditatuſq; pte in citeriorẽ lacus ripã mittit: Bellaſii montis dorſũ: qđ eaꝝ partiũ pro arce habet: turmaꝝ duarũ ꝑſidio munit: qbus Ruffaldus præficit. Interea ſeptẽ ex picinini equitũ ꝑfectis q ex primoribus erant: ad franciſcũ ſecreto nũcios mittũt q non mõ ſe ei atq; ſuos dedituros pollicerent: ſed reliquos ẽt picinini equites: ubi facultas affuerit: inuaſuros: & ad internicionẽ oẽs diſſipaturos affirmarẽt. Huius rei cõficiendæ Luchinũ palmeriũ. Conticinũ carpẽſem. & Gerardũ tertiũ conſpiratõis eius prĩcipes curã ſuſcepiſſe. Idque fieri poſſe oſtẽdunt eo die: quo ipſi cũ cæteris braeianis copiis e modoetia Comũ proficiſcerent: quo nõ multis ante diebus Picininus a collione accerſitus cũ paucis acceſſerat. De die ãt: de itinere: deque auxilio: q; ab eo mitti oporteret: ſe illũ certiorẽ facturos dicũt. Hæc cũ Franciſcus intellexiſſet ſe ꝑfectorũ & poſtulatis integre ſatiſfacturũ: & auxiliũ miſſurũ nunciis reſpondit. Nec multis poſt diebus de media fere nocte fit a ꝑfectis certior: ſe picinini iuſſu oĩbus copiis die poſtero Comũ profecturos: & q̃uis Luchinus abeſſet: quẽ ꝓp ſuſpicionẽ ad ſe picininus euocauerat: rẽ nihilo ſecius: ut erat ante decreta conficere ſibi eſſe in animo: rogare: ut octo ſolũmõ turmas mitteret: quæ medio in itinere in occulto diſpoſitæ: ubi opus ſit facto ꝑſto adſint. Frãciſcus ſtatĩ Salernitano: cui iã res oĩs eſſet nota: qd fieri uelit oſtendit: ſimulq; uintimilianũ: qui Cãturii conſidebat: edocet: ubi opus eẽt: Salernitano ſubſidio ſit. Salernitanus ad conſtitutũ locũ puenit: & cũ deinde acie inſtructa Picinini equitatũ Comũ uerſus ire properantẽ intueretur cõtinuo ad Conticinũ Gerardinũq; mittit: hi ſeu qđ facti pœnituiſſet: ſeu quod ob Luchini abſentiã ad rẽ aggrediendã defeciſſent aĩo nunciũ cõpræhendũt. Quid ille rettulerat: ſe ignorare dicunt: & licet laqueo ſuſpendẽdũ pronũciabãt: reuĩ ctũ tamen ducendũ iubẽt. Salernitanus interĩ Franciſci ĩperio in acie milites magno ſilẽtio cõtinebat: & qd acturus eſſet a ꝑfectis certior fieri expectabat. Veꝝ ubi hoſtes certo agmĩe iter maturaꝝ: neq; de negotio ſibi quicq; renunciari uidet: oẽm rei conficiendæ ſpem amittit: & cũ multo eſſet nũero hoſtibus iferior: in caſtra redire ſtatuit. At Roberthus urſinus iuuenis aĩo & corpore acer: & manu promptus ꝑliandi occaſione allectus: non potuit ſe continere: quin paucis cũ equitibus nouiſſimũ hoſtiũ agmẽ laceſſere & paulatim creſẽtibus noſtris cõſertas ĩter acies manus conſerere inciperet. eius

impetu hostes mirũ in modũ pturbant:nec repugnãt:sed celeriter ire contendũt.Quod cũ reliq Sphortiani uiderẽt:data pugnãdi ptãte magno ĩ eos clamore sublato aduolant ĩpetũq; a latere dextero faciunt.Idẽq; a fronte uĩ timilianus facit.Quo ĩpetu hostes fundunt:magnusq; eoꝝ numerus capit Reliq Comũ fugere cœperunt:quorũ ẽt magna ps cũ nr̃i eos cupidius insequerent:ĩtercepta est.At cũ ꝑpe parta ac explorata uictoria esset:fortũa cõtrario euẽtu mutatur.Nostri ab iis quos iã ceperãt:capiuntur.Id ea accidit de cã:qđ Salernitanus cũ pp nostroꝝ paucitatẽ:tũ ẽt ꝑpter repentinã hostium fugã nullũ certũ sibi p̃sidiũ fecerat:neq; si uoluisset:in sua erat ptãte: cũ oẽs prædæ cupiditate ducti iniussu eius ĩ hostes ꝓuolassent. & dũ alii p̃da onusti manẽt:& quid de spoliis captiuisq; sibi agendũ sit:deliberant:dũ alii Canturiũ:& in proxĩa municipia diuertũt:dũque alii nõ eo contẽti qđ adepti essent:amissis habænis fugiẽtes insectãtur.duæ hostiũ cohortes:quæ ĩpedimẽtis fuerãt p̃sidio destinatæ a tergo supuenerũt nostrosq; palãtes atque ĩpeditos ita adortæ sũt:ut ab eqtibus iisdẽ:q equis gladiisq; ereptis pedes adhuc thorace armati fide:ut moris ẽ:inter equites de captiuitate dicta retinebãtur:equos siue suos siue alienos extẽplo cõscendẽtibus cõpræhẽderent:& uictores a uictis captiuis armis equisq; exuerẽtur.Nã plures erãt uicti q̃ uictores.multo maior erat captiuorũ quã possidentiũ nũerus .decẽ ad sũmũ erant nostrorũ ordines:bracianoꝝ uero duo & uiginti: ex quo uintimilianus desperatis oĩo rebus Canturiũ cũ paucis se recepit.Salernitanus ĩ ꝓpinquiora municipia confugit.Picininus qui:ut demonstrauimus: Comi erat:ubi a fugiẽtibus suis ea:quæ acciderãt:cognoscit: cõtinuo occurrens: quot ex nostris ĩ itinere aut suos insequẽtibus:aut cũ p̃da redeuntibus offerunt:intercipit.Comũq; ꝓduci iubet.Hac uictoria elati Mediolanẽses uniuersa quæ ĩ Mediolanẽsibus municipia atq; oppida Frãciscus obtinebat:litteris nunciisq; ut ĩ fidem redeant multis pollicitatõibus sollicitãt minisq; terrẽt propterea qđ Frãciscũ eo detrimẽto accepto & a bello discessurũ existimabãt:& uenetos propediẽ Adduã trãsituros nõ dubitabant:quorũ auxilio mox tot erumnis calamitatibusq; subleuari liberariq; posse arbitrabantur.Sed ubi ab incolis minus exaudiri uidẽt:maiorẽ in modũ uenetoꝝ auxilia ĩplorare celerẽ exercitus aduẽtũ dies nocteq; orare instaũ imminẽtissimũ quoq; ciuitatis periculũ multis argumẽtis uenetoꝝ ducibus demonstrare . Quæ res ex multis ĩterceptis quotidie lr̃is facile intelligebaũ.At Franciscus nõ ĩ incõmodo territus: loco minime discedit.Quin acrius ĩ bello persistes summã adhibet curã:ne bracianis se Collio adiungat:neue frumẽtũ Mediolanũ ĩportet: cuius rei ĩopia durius Mediolanẽsem populũ laboraũ ĩtelligebat.Quibus ex rebus lohãné frem:quẽ ut ostendimus ad Iarii ripã: quæ ad briãtinos spectat cũ p̃sidio miserat:ut trãsitu Collionẽ prohibeat : & regionẽ in fide cõtineat:quã Incinẽsem plebẽ appellant:admonet.Præterea ĩ Bellasii mõtis dorso:q; triũ cohortiũ p̃sidio munierat:maius peditũ p̃sidium ponit.In sũmo Barrhi montis Franciscũ theanẽsem uirum fortẽ cũ peditibus ducentis locat.Is.n.mons lõge cæteros regionis eius mõtes & altitudine & munitiõe excellit.Dũ ãt loca hæc statiõesq; militũ circũspiciẽdi ꝓuidendiq; cã petit:Nã oĩa eius negotia nõ tã militaria quã domestica obire :ipse uolebat:hostes cognita ab castris impatoris absentia : cũ quicq; ĩ munitiones conarent:sine piculo efficere posse existimarẽt:oppugnaũ toto exercitu castella cõstituũt.Mane igiũ summo munitiões circũquaq; adoriunt scalisq; adactis oĩum tælorꝝ genere expugnare contẽdũt.Forte nocte eodẽ utroq; exercitu ignoráte Frãciscus ĩ castra redierat : q cũ primum hostes inuasisse munitiones ĩtellexit:milites sese celeriter subseq iubet:Ipse laborantibꝰ suis occurrit:nec prius in itinere restitit:quã se in medios hostes prolapsũ cognouit.Iamq; ex quiq; castellis duobus expugnatis atq; exustis reliqua hostes circũdederãt: neq; se ãplius oĩbus ex partibus oppressi defensores tueri posse fumi significatione ostẽdebãt.Quod cũ ĩtueret Frãciscus clara magnaq; uoce ĩclamauit:ne timerẽt:seq; defẽderẽt.ego adsum ĩquit:quæ qđẽ s ni

uox ita hostes deterruit: ut q̄ aggerū uerticē attigerant: pinnasq̄ & pluteos euertere innitebant: sese extēplo in fossā deiiceret. Quāta uero Franciscus i ter milites Italos nō tā sua quā aliēa & hostiū signa sequētes auctoritate ua leret ex hoc facile pspici posset: qđ ut primū hostes iter quos incaute dilap sus erat: quia suos iā ad munitiones ꝓgressos putabat: p̄sentia agnouerūt: proiectis armis nudo capite & salutarunt: & q̄sq̄ maxīe poterat: reuerenter eius dexterā apprēhēderūt. In hūc. n. hominē manus iniicere: quē militiæ patrē & decus appellabāt: nefas putabāt: qđ neq̄ priscis: neq̄ nostris tpibus cuiq̄ duci arbitror cōtigisse. Interī Sphortiani milites magno cōcursu aduē tan cœperūt. Quod ubi aīaduertit Sigismūdus Franciscī p̄sentiā atq̄ īpetū ueritus: confestī suos oīs trans flumē reuerti iubet. Prælīū tamē cū nouissi mis cōmittit: ex q̄bus multi ītercepti multi pilulis grauiter uulnerati sūt. Hæc cū ita obiisset Frāciscus: & satis ubiq̄ pro rerū p̄sentiū periculo, puisū existimaret: p̄ter spem accidit: ut oīa incolæ p̄sidia: q Assum incolunt: ubi Iohannes cōsedebat: pturbaret: ad collionem. n. cū secreto defecissent: illū classe Comēsi sumpta lacū traducūt: & Iohannē īopinantē noctu adoriūt. Is cognita īcolæ rebellione nōnullis ex suis: q ī frōtibus erāt cōprēhēsis: ī castra fuga celeriter se recepit. Quibus rebus cognitis Frāciscus Carolū sta tim maioribus uiribus ad uicū quēdā: quē hærbā appellāt: p̄ficisci iubet. q hostes ne in planicie descēdant: neue briantinorū agros populent: p̄hiberet Carolus iussa facit: Collionē reprimit. Municipes hostiū rapinis atq̄ uexa tōibus liberat. Ruffaldus tamē q inter rebelles relinquebat undiq̄ circūses sus atq̄ fame pressus: nō multos post dies dedētibus sese militibus capitur: suisq̄ ac socioꝝ bonis oībus spoliat. Per eosdē quoq̄ dies Comes ursus ex nobili ursina familia: quē Frāciscus ob eius singularē corporis uirtutē non uulgariter diligebat: cū īperatoris sui res ī sūmo discrimīe uersari uideret suæ suorūq̄ maiorū dignitatis oblitus trāsfugit ad hostes: a uenetis cū q̄b antea ut postea cognitū ē clā cōspirarat: honorifice exceptus. Quippe q nō satis putauit ad p̄fidiā suos solū secū milites ducer: nisi ēt mala malis accu mulans seduxisset: secūq̄ egisset multis pollicitationibus præmiisq̄ ꝓpositis maiorē eoꝝ militū partē: q̄bus a Frāciscō p̄fectis fuerat: Qua re nemo fu it: q dicere dubitaret: egisse ursū & īgrate & p̄fide: cū sine ullo legitimo iur eo maxīe tp̄re suū deseruisset īperatorē: de cuius nō mō fortūis sed de ipa ēt uita certabat: p̄sertī cū magnis eēt ab eo beneficiis honoribusq̄ ornatus erat. n. ursus Dulcii gener sub quo haud multa cōditiōe merebat: sed eo ui ta functo: factus ē ab Frāciscō ex unius ordinis p̄fecto ducentorū equitū du ctor: p̄fectusq̄ ē ēt iis militibus oībus: quoꝝ ductor ante Dulcius extiterat. Cū ea igr̄ esset utriq̄ exercitui rerū condicio: ut alter transire flumē nō au deret: & in briantinos Collio irrūpere tieret. alter ex eo loco ubi esset: disce dēdum sibi non putaret: iam septimum & uigesimū Ianuarius diē exegerat Interim pabulatio: & cybaria circūquaq̄ nostros deficere cœperant. propte rea q̄ tantus equitum numerus ī montana p̄sertim regione quicqd pabuli fuerat. ad duodecī usq̄ passuū millia consūpserat. & cū inopia cōmeatuum posteaq̄ eo uenissent. Frāciscus longis itineribus atq̄ prohibentibus hostibus assidue quasi laborasset: & uīo rapa & castanea se atq̄ exercitū aluisset: qua rū rerū eo anni tp̄re magna per ea loca fuerat copia. quicqd ad hnomium usū superat: uix tātæ hominū multitudini ad triduū sufficer repiebat. his anxius curis Franciscus dies atq̄ noctes cogitabat. quo cōsilio & in bello aduersus Mediolanēses perseuerare. & oī illos auxilio intercludere. & urbē prope iam fame cōfectā in potestatē redigē posset. At cum cætera oia quæ ad rē præsentem tam necessariā cōsilia offerebantur uana uiderent. Illud occurrit: esse rursus tētādum. siqua ratiōe siqua arte Modoetia potiri pos sit quod si effectum iri contingeret. omnia se pro uoluntate cōsecuturū nō dubitabat. Dat igitur negotium Marco ex gente marliana. qui sub Carolo merebat: ut cum præfectis de arcis traditiōe præmiis propositis ageret. Nā cum ex eadem illi essent familia nati eorum necessitudine cum propinqui

tate cõiuncta familiarissime utebaf:& lohãni ité Landriano: de quo supra diximus:uiro sane forti & ingenio pspicaci: ut de capiendo furtim oppido diligéter specularetur:missi imperata faciũt.referũt pfectos uelle data Me diolanésibus fidé seruare:oppidũ uero p opacitaté & silentia noctis capi:id q; p eũ locũ:q penes lambrũ flumen é:& p id tpris pœne incustoditus relin quebatur:ubi altũ descensum manu factũ flumen habet:& fragoré attollit ingenté:facile fieri posse lohánes ostendit:ac suo ét sine periculo ré oculis pspexisse:qđ nullo sentiente oppidũ esset ingressus:& pinde nõ dubitare: se multos i oppidũ introducturũ:turresq; duas & oppidũ subsequéte exercitu capturũ multis argumentis affirmauit.Frácisco ea re pspecta:qa præsertim cõmeatuũ & pabuli indigétia ex briantinoꝝ finibus demigrari cõpellebaf hanc nacto occasioné:modus oppidi capiédi placuit:præserti cũ nec a tiore nec a necessitate nata pfectio uideretur.Ad eã ré cõficiendá Carolus & uin timilianus diligũtur:qbꝫ ad se Frácisco accersitis:q cũ suis copiis: ut ostẽ dimus:ab exercitu aberát:qd sui sit cõsilii:& qd fieri uelit:ostédit:bis duci bus pter eorũ copias ualidũ equitatũ ac peditatũ ex oi exercitu delectũ lo hánéq; ipsũ & duces q iter nouerát:attribuit.Ipse aũt ut cõstituerat: exacta iá nocte media:ut illis:ubi opor teat:subsidio sit:cũ reliquo exercitu Modo etiá uersus magno silétio ire cõtédit.Dũ i itinere ab ducibus de iis:quæ ad Modoetiá egerint:certior fieri expectat:dies iá eluxit:q erat ad Calédas fe bruarias: & interim ad uicũmercatũ nõ longius ab Modoetia qnq; passuũ millibus puenit:interim cõcitato equo Caroli núcius refert:quátos ea noc te Carolus labores ptulerit:q̃tũue dolore cœperit:qđ eius iperata minus fa cere potuisset:nõ facile explicare posse:qđ nõ sua culpa: sed eoꝝ potissimũ quos sibi duces dederat.accidisset.docetq; de sec ũda noctis hora:ut erat cõ stitutũ:Carolũ atq; uintimilianũ mouisse.Verũ ex itinere eos:q ad mõstrá dum iter uenerát seu ignorátia qđ nõ scirent:p certo pmisissent:seu dolo eoꝝ ex oculis euanuisse.& q̃uis totá nocté iuissent:tamen ppter tenebras & cõtinuũ hymbrem:& eos q ab euntiũ ordine errore uiarũ excesserát:multis passuũ millibus pactis sole iá exorto ad Caratũ uicũ:q millia passuũ septẽ a Modoetia distat:Illos tandé pueniſſe affirmat.Quibus auditis Franciscus &si grauiter pturbatus:excusationé nõ æquo accipiebat aĩo:tamen eodem loco:ubi esset:Carolũ cõsidere:uintimillianũ uero Canturiũ reuerti:& bo no utrunq; esse aĩo iubet:ea spe potiũdi oppidi derelictus: q̃q̃ nõ mediocri ter angebatur:oĩsq; exercitus nõ tá rebus publicis q̃ sua salute diffidere ui debatur:qđ hostes post terga relictos cõtinuo affuturos oés existimarent:ta men & uultu hilari prodit:& aĩo infracto singulos equitũ ordines adit:pri mores quos uirtute ac fide pstare nouerat:nominatim appellat.oĩumq; ani mos confirmat:timorisq; opinioné leuare atq; tollere conaf:& quéadmodũ incolumes semp:uictoresq; sæpe p oẽm Italiá hactenus pduxisset: ita dein ceps futurũ sperare eos uolebat:adeo ut non solũ cõmuni oĩum saluti. sed rebus ét pséntibus ab se oportune consultũ iri iudicarét. Mox cũ ab ordi nibus paululũ seceſſisset:ptinus ad se primo duces ductoreiq; exercitus. cũ qbus de rebus bellicis cõmunicare solebat:deinde cũctos ordinũ præfectos equo atq; sub armis i conciliũ aduocat.& quo pacto spes Modoetiæ potiũ dæ fefelliſſet:eos intelligere primũ iquit.Deinde ponit Sigismúdú picini no adiúcto non longius sedicĩ passuũ millibus potentissimo exercitu ab ter go esse:a quo & a Mediolanensi populo:& a Modoetia a fronte facile uno tpre lacessi pmiq; possent:hortari singulos atq; rogare:ut qđ sibi cõsiliũ i præsentia capiédũ sit:cogitarét aĩo pauliſp.ac sentétiá deide dicerét. Ho rũ primi erant Roberthus Sãctoseuerinas.Christophorus taurellus. Salerni tanus.Sacramor pmẽsis.Frácisco & frẽs Sãcto seuerinates.& Paulus qdã ro manus q uermianus pterat copiis.Hi cũ multa i utráq; ptẽ disseruissent. & in unam eandemq; sentétiá conueniſſent.reliqui paucis cõmemoratis eorũ dicta confirmant.Esse ubi constiterant minime cõmorádum.neque ob eas quas diximus:difficultates.obque recentem hostiũ in briantinos aduentum

unde discesserāt:remigrādū:ꝓpterea qđ pro cōperto haberi poterat :hostes eoꝝ discessu cognito Adduā q̄primū aut trāsisse aut trāsituros:&coactis co piis oībus:quas breui tp̄ris īteruallo facile ī unū locū cogeꝛ possent:magnū exercitū habituros Ex quo iudicabāt cū nō sine certissimo maximoq; peri culo inter urbē Mediolanū tātūq; exercitū castra facere possent:nec in Me diolanensiū quoq; finibus diutius cōsistere copias in ptes duas diuidēdas. ac earū alterā papiā:alterā Laudē dimittendas:urbesq; sūmo studio sūmis que uiribus ī fide cōtinēdas.Vnde rursus ita acriter bellū Mediolanēsibus inferri:& illoꝝ agri cōtinēter deuastari possent:ut eos ad pacis cōditiones accipiēdas:si nō quas Frāciscus ipse uellet:saltē honestas īduci aut cogi pos se desperādū nō esset.Videbat.n.plæriscq; uenetoꝝ exercitū ob frumenti & pabuli penuriā nō multos dies in Mediolanensibus posse ꝑmanere qđ neq; ab uenetis neq; aliunde tanta frumenti copia suppeteret: qua fame Medio lanēsis populus eximeret:exercitusq; uno tp̄re aleret.At Frāciscus &si sibi ea quæ cæteri ꝑbauerāt:nō ab ratione discedere uidebāt:qđ si ab hostibꝫ urgeret:id se cōsilii seq oportere aīaduertebat:tamē longe se alio esse cōsi lio ostendit.Nā cū ꝑpemodū inuitus e Mediolanēsibus discederet:lōgioris q̄ pōt moræ causas adducere nitit:atq; sic inquit:neq; esse ex eo loco nocte ꝓxima neq; postero die neq; ēt prius abeundū:q̄ de hostiū motu atq; itine re cognosceret.Turpissimū.n.putabat:nisi in extremo discrimine id consi lii capere:qđ cæteri suasissent:neq; oīno p̄sens bellū iā prope sperātū ad exi tum tot laboribus piculisq; ꝑductū esse ita repente:ut censuerāt: deserēdū neq; ītermittēdū.hostes sex & decē passuū millia ab eo loco abeē:si iter ī se deflexerint:facultatē habere aut ī eos educēdi:aut ad eas:quascōmemoraue rant:urbes ꝓficiscendi.Fateri se insuper:hostes hoīnū numero nō militū uir tute supiores:Quod aūt Iacobus picininus.qđ Bartholomæus collio. qđ Si gismūdus:cui belli sūmā ueneti tradiderūt:& rei militaris peritia & animi uirtute ualeāt satis cognouisse.Propterea uideri sibi nō ex rumore aut opi nione in eo casu:sed ex hostiū rationibus motibusq; esse capiēda cōsilia:cū ex illoꝝ actionibus:qđ se facere oportuerit:satis doceret. Quæ cū dixisset: iussit oēs p uicū ꝓximasq; uillas stationes facere.Dein qua uenerat:nuncios plures mittit:q; post suū a Chalco discessum qđ hostes egerint: qdue acturi sint:speculent:excubent.celeriterq; renūciēt.Præterea:ne uti rumor p exer citū regionēq; uagari cœperat:fugisse uideret:sumpto cibo armatoq; exer citu cōtinuo Modoetiā ire pgit: oppidū exiguo militū numero oppugnā simulat.Nā cū muro fossaq; duplici circūdaret: & firmo defensoꝝ p̄sidio munirēt:irritā & detrimentosam fore oppugnationē ītelligebat. Itaq; ostē tatione oppugnādi facta:receptui cani:atq; in castra redire oēs iussit.Ab nū cijs fit frequēter certior:hostes eo die castra nō mouisse.Idēq; postridie eius diei feciſſe.Sed factis ī briantinos excursionibus:mūicipia quædā iuxta Ad duā sita eo biduo oppugnasse:& p̄ter Imbersagū p deditionem obtinuisse. Pontem ad Olginatū rursus faciēdū curare:ubi paucis ante diebus ædifica uerāt:postea:ut ostēdimus:cōfregerāt:quo tridui spatio pfecto p̄sidioq; im posito:copiisq; ī briantinos traductis Sigismundus in Galbiato uico nō lō ge ab eo ponte cōsedisse:picininū & collionē sibi statim adiunxisse: barrhū q; deinde mōtē cibariosꝝ inopia in potestatē redegisse.Frāciscus ubi præter oīum opinionē reparādi se atq; muniendi tā oportuno tp̄re sibi spaciū da ri uidet:quæ ad resistendū necessaria existimat:ad ea cōparāda pficiendaq; se cōuertit:duo aūt ī præsentia ad bellū gerēdū atq; cōficiēdū curanda ma xime uidebāt.ut hostes ī primis ꝓhiberētur:ne se suisq; insciētibus campe strē in planicie:qua Mediolanū petētibus iter liberū pateret:descēdere pos sent:qđ si ui facere conētur:p̄lio cōtenderetur:Alteꝝ uero:ita frumēto at q; oī cōmeatu Mediolanēses ītercluderētur:ut nihil ad eos ulla ex pte ꝑ portari posset.Nā tāta ī ea urbe frumēti penuria creuerat.ut aureis nūmis bis denis & amplius magnis sæpe cōtētiōibꝫ modius uænundaret: quo questu ducti nō tā ex hostibꝫ q̄ ex nr̄is uectores q̄plurimi:q; nullā bonoꝝamissionē

aut corporis ſuppliciũ uerebãtur. q̃cquid fruméti paniſue humeris iumen tiſq̃ poterãt: p diem atq̃ noctẽ Mediolanũ cõportare nõ ceſſabant. Quibus rebus ĩ hunc modũ ꝓuidit. Oẽs temploꝝ turres quas rurales locis patẽtibꝰ pro eoꝝ tutela munierãt: & arces: quæ ĩter ſua atq̃ hoſtiũ caſtra intercede bant: pedite cõplet. Idẽ de Meltio facit: qđ é oppidũ inter uicũmercatum & Adduã pari fere ſpacio poſitũ. Dein municipiis ꝓximis totiq̃ ſeprenſi oræ magnũ foſſoꝝ numerũ ĩperat: q̃bus caſtra ibidẽ foſſa & aggere munienda ſũmopere curat. Idẽq̃ Carolũ ad Caratũ foſſoꝝ parte attributa facere man dat. & quoniã caſtra utraq̃ milliũ ſeptẽ paſſuũ ĩteruallo ĩter ſeſe diſiunge bant: ad uicũ quendã quẽ Serẽniũ uocant medio itinere ſitũ Iohãnẽ fratrẽ cũ ꝑte copiarũ mittit quẽ edocet: ut ſũma celeritate caſtra foſſa & aggere circũdet. Vintimilianũ ꝑterea: q̃ ut demõſtrauimus: Canturii manebat: ad monet: oppidũ diligenter ſeruet: frumentũ ex locis finitimis eo cõportari ſtudeat. Id. n. oppidũ cũ quinq̃ paſſuũ millia ab Caroli caſtris: totidẽq̃ ab urbe Como abeſſet. & ad hoſtes ꝓhibẽdos: & ad Comẽſibus nocẽdũ erat lon ge aptiſſimũ. His oĩbus Frãciſcus ĩperat: ut de hoſtiũ rebus ſcire ſũmã dili gẽtiã induſtriãq̃ adhibeãt: & ſiqd facto opus eſſe cognouerint: quãprimum aut fumi ſignificatiõe aut bõbardaꝝ cõſtrepitu ſimul & nũciis alter alteri nũciẽt: ita ut ſeu ad ferendã ſociis opẽ ſeu ad hoſtibus repugnãdum: ſi Me diolanũ ꝓficiſcant: celeriter oẽs opportuno tẽpoꝛ atq̃ loco adeſſe poſſint. Per hunc modũ ab flumine Addua uſq̃ Comũ ne hoſtes in planiciẽ deſcen dant: Mediolanẽſesq̃ hoſtibus iungãtur: neue ĩ urbẽ ab ea ꝑte cibariorum quicq̃ ĩporteꝛ: ſatis ꝓ reꝝ ꝑſentiũ cõdiciõe ab ſe ꝓuiſũ exiſtimabat: Ne ãt ab partibus reliquis ullo Mediolanẽſes cõmeatu ſubueniręnt: papienſibus laudẽſibus atq̃ iis oĩbus: q̃ Mediolano proximi ſũt: & ſuo parebãt imperio ꝓnunciari iubet. & ſiq̃ iuuerint: eos ultimũ eſſe ſuppliciũ paſſuros: ut aũt ſiqd hoꝝ Mediolanũ ĩportaręt: ſcire ac ei rei mederi poſſit: & ĩ urbe explo ratores cõſtituit: & aliis multis in locis cuſtodes ponit. His cõſtitutis rebus unũ tantũmodo ad bellũ ſuſtinẽdũ maxĩe neceſſariũ deeſſe uidebatur: ut frumenti copia ad alendũ exercitũ adeſſet: cũ & ipſe magna quoq̃ fruméti difficultate ꝓmeręt. Nam q̃ ex laude cõmeatus ĩportabãt: uix tertiæ militũ parti ſuppetebãt. Huic tã graui incõmodo ſic occurrere inſtituit. Inq̃réda amicoꝝ horrea iubet: q̃ ĩ Mediolanẽſiũ finibus & ab ſe nõ lõge ĩhabitabãt penes quos in ſeprenſibus nõ exigua tritici copia reperta é. Ea re nunciãta Frãciſcus qua miꝝ ĩ modũ cruciabãt cura leuatus bene ſperaꝛ cœpit. Na m tãta cõmeatus inopia preſſus nõ diu p ea loca exercitũ cõtinere poſſe aĩad uerterat: Quod cũ Mediolanẽſes nõ ignorarẽt: ſummã ſpẽ ĩ ea re ponentes: q̃bus ea ſola ſuæ ſaluti relicta uidebaꝛ: audaciores in dies ꝓtinacioresq̃ ad calamitates ꝓferrẽdas efficiebanꝛ. Ab amicis igiꝛ parte quadã tã neceſſario tẽpe ſubueniri petit: a q̃bus facile obtinet. In his Philippus maria uicecomes Gaſparis filius egregiũ præ cæteris đ ſe officiũ ꝓſtitit: q̃ & ſi ab Mediolanẽ ſibus quotidie multis pollicitationibus ſollicitabaꝛ: tamẽ ſingulari fide cõ ſilio ope opera nullo unq̃ tẽpe ei defuiſſe uiſus eſt. At aliis uero quos nõ bo no in ſe aĩo ſciebat poſtulatisq̃ ſuis minime ſatisfacturos arbitrabaꝛ quod iã cũ Mediolanẽſibus clã ſentiebãt: ui aufferẽdũ ſtatuit. Itaq̃ p eius regionis ꝓfectũ iubet municipes atq̃ ciues oẽs in cõcionẽ accerſendos. Præfectus de rebus grauibus atq̃ gratis auctuꝝ ſe ſimulat: & cõcione ſoluta ſuſpectos re tinet ac in carcerẽ cõiicit: Quo facto Frãciſcus q̃q̃d fruméti in retentorũ mũicipiis arcibuſq̃ repperit: quo iã multis ex cãpeſtribus locis magna tri tici uis erat cõgeſta: militibus metiẽdũ mãdauit: ex quo rei frumẽtariæ ne ceſſitati ad multos dies ſatisfecit. His rebus cõſtitutis munitionibusq̃ ꝓfec tis Frãciſcus maiorẽ ad reſiſtẽdũ ſpiritũ ſumit: hoſtiũq̃ multitudinẽ mino ueręt: quos animaduerteret nihil oĩum uelle minus: quam ſecum manum conſerere uſque adeo diuinam eius ſapiẽtiã & ſingularẽ animi magnitudi nẽ formidabant. Dum ad eos laceſſendos animum uertit: ſorte briati norũ primores: de q̃bus ſupra mentionẽ fecimus: ad eũ ueniũt poſtulatũ auxiliũ

docent municipia & quas ꝑ eoꝝ tutela munitiones fecerā t: ī eius fide com muni nobiliū uolūtate ſeruata: & quoad fieri poſſet ſeruāda decretū: nec ꝑ inde ſe mereri tam ꝓpinquis hoſtibus ita oīno ab eo deſeri. Hac Frāciſcus tā egregia amicoꝝ fide ꝓſpecta: quos iā ſe hoſtibus ꝓmiſiſſe putabat: Robertho & Salernitanū ualido equitatu peditatuq; utriq; attributo eo celeriter mittit. hi e munitionibus hoſtibus ꝓximis frequētius erūpentes de ſupiore loco eos laceſſebāt. Nā municipia collibus æditis ſita uenetoꝝ caſtris ꝓpēdebant: atq; ex ea re pugnæ nō tā diurnæ: quā nocturnæ cōſerebātur: hoſtesq; minus longe lateq; uagari. Dum aūt hæc gerūtur: uintimillianus q Canturii ut ꝓdiximus: ī hybernis erat: magnæ potiūdæ pecuniæ gra adductus: cū uenetoꝝ legatis de ſuo ad eos trāſitu ac de oppidi deditione & Iacobus itē picininus: cuius animū īmoderata dominādi libido quotidie uexabat: cum Frāciſco certis cōdicionibus de ſuo ad eū reditu: deq; ueneti exercitus dire ptione uno atq; eodē tꝑe clā agere cœperūt. At Frāciſcus: tā & ſi poſtulata picinini dura nimis & grauia uidebāt: tamē cū ad uictoriā de hoſtibus conſequēdā nihil omittendū putaret nō caſtella atq; oppida ſolū: quæ ī placentinis a Ppilippo duce cōceſſa Nicolaus eius pater iā poſſederat: ſed ne qdē placentiā urbē: q̄ opere maximo poſtulabat: denegādā exiſtimauit. Hæc cū Luchini palmerii utriq; fidiſſimi opa ſecreto paucis diebus tractaret: picinino q; poſtulatis oībus annuendū Frāciſco uiſum eſſet: & quo magis petenti morē gerat. & cōuēta ſecretiora ſint: maioriſq; fidei robur atq; cōſtātiā habere uideret: ſua ipſe manu trāſcribit: moxq; ad eū ꝑ Luchini inter nūcium deferenda iubet hortaſq; ſimul ut ea quæ iter ſeſe de hoſtibus caſtrisq; diripiendis acta ſancitaq; eſſent: ꝓpediē conficienda curaret. Sed. n. picininus priusq̄ ad eū cū ſcriptis miſſus pueniſſet: mutato cōſilio uenetoꝝ ꝓtes ſeq; ſtatuerat Quod ut poſtea cognitū ē: his fecit de cauſis. Quod cū memoria teneret nō ſolū recentes ſed ueteres ēt iniurias: eidē ſuā ſuoꝝq; ſalutē non ſatis tuto cōmittere poſſe putabat: ꝓterea phorrebat ipſa natura ob antiquū odiū Sphortianū nomē & Frāciſci gloriæ īuidebat: Dubitabat inſup: ne ex illius felicitate infelicitas ſibi atq; pnicies pararet. Luchinū igit īmerito retinet: ꝓtinusq; ad Sigiſmūdū legatoſq; rem defert: lōge aliter q̄ fuerat. Nā cū ſe de fide ī ſuſpicionē legatis uenīſſe ītellexiſſet: ſui purgādi cā qcqd cū Frāciſco Luchini opa egerat īuſſu ſuo atq; ſe īſciente egiſſe Luchinū inſimulauit. hūc deīde ne ſuos cuiq̄ dolos patefacere unq̄ poſſet: noctu laqueo ſuſpendēdū iuſſit. Quod ubi Frāciſcus reſciuit infelicē īſontis amici caſū cōmiſeratus uæh emēter indoluit: ꝓmiſitq; ullo ſi unq̄ tꝑe poſſet bello ſe ſe eius mortis īmeritæ fore ultorē. Interī uintimiliāo uenetoꝝq; legatis cœptū iter ſeſe negociū pficere feſtinātibus: fiebat de ea re Frāciſcus nō modo ab oppidi ꝓfecto quotidie certior: ueꝝēt a nōnullis ex ipſius uintimiliani familiaribus atq; domeſticis: qbus rē ipſe crediderat. Cōperit ꝓterea multis ex ptibus ēt ex hoſtibus rē eſſe certiſſimā: & iā īteruentu Corradi aluianenſis romani ex uenetoꝝ eqtū ꝓfectis ꝓpe cōfectā: atq; ob eā cām grandē pecuniā Bergomū delatā. Quā qdē rē & ſi Frāciſcus ægerrime ferebat: ꝑcipue q; eū in locū deductū ſe uideret: ut quē ꝓpter eius ſpectatā rei militaris diſciplinam atq; uirtutē admodū diligebat: ī eū manus inīicere cogeret: quin ēt multū de ſua exiſtimatione eo ꝓſertim tꝑe inde diminutū iri: & maliuolorū atq; detrahētiū linguis magnā de ſe detrahendi occaſionē præberi animaduertebat: tamē cū ſatis ſupq; p ſupiora tꝑa hoīnis uitā mobilitatēq; nō ignoraret: & piculi magnitudinē cogitaret: uiſum ē: non eſſe amplius cū ſtandum quin huic tam manifeſto grauiſſimoq; piculo ꝓſpiceret. Ea re ad multā noctē cōſtituta: die poſtero mane ſummo duodecim eqtū cohortibus ex caſtris: qbus Karolus ꝑerat delectis: Cāturiū celeriter īre cōtēdit: & ne de ſuo uintimilianus aduēru cognoſceret quicq̄ poſſit: certos ꝓmittit eqtes: qui cunctos Canturiū præire uolentes itinere prohibeant. Ex quo factum eſt ut prius ad oppidum omnibus copiis peruentum ſit: quā de ſuo acceſſu quicquam uintimilianus præſentire potuiſſet. Is admiratus tantam rei nouitatē

ſtatim pedes magno cū pallore Franciſcū adit: cui aduentus cām pcunctāti Frāciſcus reſpondit: eo ſe acceſſiſſe: ut exinde Comū petēs ciuibus ſe oſtēdere: qđ ab nōnullis eſſet ſuaſus: ſi corā ipſe urbis mœnibus propinquaret: futurū: ut ſtatim ab ciuibus ī urbē reciperet. At Frāciſcus ubi uidet ita libere ad ſe uintimillianū ueniſſe pro ſuo miti ī genio animiq; bonitate retinēdi eius ſentētiā mutauit. Quod cū p portā alterā: quæ ad Comenſem ſpectat urbē facile ſe fugæ mādare potuiſſet: culpa illum uacare credebat: & ſi qua eſſet: leuē putabat. ob id ignoſcendū ei iudicat & quæ de ipſo dicta fuerant: & ſui aduentus cauſam aptius explicare: atq; oībus rebus in fide cōſirmare atq; cōtinere deliberat. Ea re cū Andrea birago. Aloyſino boſſio. Petro poſterla aliiſq; ppaucis cōicata: a qbus multis argumētis cōtrariā ī ptē adductis: cur oīno cōpræhendendus eſſet: illū tādē īuitus ac fere lachrymās retineri iuſſit: adhibitiſq; cuſtodibꝰ: q eū honeſte ſeruarēt: qprimū ī caſtra reuerſus ē: quē triduo poſt laudē deinde papiā his cū mādatis miſit: ut pter libertatē nihil ei ad uitæ uſum uoluptatēq; phiberetur. Interea uigeſimū iā diem menſis attigerat: & Mediolanēſes tanta cibariorꝫ inopia laborabāt ut neq; belli īpenſam neq; incōmoda amplius pferre poſſent. Nā cū nouiſſime ad extremā rerū oīum calamitatem uniuerſa ciuitas deueniſſet: multi erant pſertim inopes: quorꝫ ea urbe ingens oī tpre ē numerus: q ad tolleranda famē nō tā equos aſinosq; q canes: nō minus feles q mures edebāt. Nā nihil erat tā ſordidū: & qđ natura abhorret humana: qn ab exurientibus arriperet. Quas ob res magnæ ſæpe cōtentiones ac tumultus oriebantur. hærbis radicibus ullo abſq; cōdimēto utebāt. Vinū niſi ditior guſtabat nemo. Multi ēt: quos uel egeſtas uel ſenectus uel morbus aliquis uexabat: quorꝫ infinita pœne multitudine ciuitas ipſa repleta erat: fame cōfecti p domos pq; uias paſſim peribāt. Ex quo multæ ac magnæ ubiq; p urbē querelæ lamentationesq; fieri. Vbiq; ploratus aſſidue audiri. Gēs extrema ī miſeria uerſari. Quiſq; ſuæ q alienæ ſalutis rationē potius habere: & nemini tamē pterq; đ libertate loqui licere. Quibus ex rebus fiebat: ut populares: q ſe hoſtiū arbitrio tradere. q domi ſtantes fame perire malebant: urbe cū uxoribus atq; liberis egrederētur: & p campos uitam miſerabilē traherēt: Quorꝫ magna ps conſentiētibus magiſtratibꝰ ad proxīa municipia atq; oppida diuertebat & iunctis atq; ſublatis ad cælū manibus dei miſericordiā iplorabat. hos municipes miſericordia moti excipiebant. Quod cū reſciuiſſet Frāciſcus regionū militūq; pfectis īpauit: ut Mediolanēſiū neminē recipiāt. cibo auxilioq; nullo iuuēt: & ī urbē rurſus redire cōpellāt. Præfectis īperata facientibus: hoc multis accidebat locis cū mulieres quæ infantes ad ubera geſtabant: filioſq; paruulos ſecū trahebāt: & adoleſcentulæ īſup multæ per deſerta uagarent uitæ aliméta quæritātes: & necubi adiumēti quicq; īuenirēt: & ī urbem reuerti nollēt: p rura inculta perq; nemora latitabant: qbus tantūmō hærbæ cibus: aqua potus erant: qđ peregre emori quā in urbē redire malebant. aq; tandē laſſitudine & fame pſſæ deficiebāt: īter quas multæ nuptæ innuptæq; uitæ ſuſtinēdæ gratia: corpus ad cuiuſq; libidinis uſum pſtituebant. erant. n. a uiris maribuſq; pubertatis ānos ſuperantibus pp captiuitatis cruciatuſq; metū oīno derelictæ: q cū ad ī pietatē quādā a nonnullis Franciſco aſcriberet: ita reſpōdebat. Quod & ſi id inuitus agebat: ferebatq; dolēter urbē ampliſſimā atq; populoſiſſimā tot detrimētis affici nōnullorꝫ pſertim peſſimorꝫ ciuiū cauſa: tamen ſi ſibi uincendum decreuiſſet. ſic ius belli pſentiūq; tēporū cōdicionē ferr. Sic ēt eorū q reip. perant peruicaciā atq; temeritatē poſtulaſſ. Quādoquidē nulla alia belligeredi ratiōe q ſame ſubigi poſſe Mediolanenſes plane aīaduerteret. hoſtes īterī quo ī periculo ciuitas ſit: crebris lr̄is nūciiſq; edocebāt: atq; orātibꝰ īſtātibuſq; quotidie legatis Mediolanēſibꝰ: ut pitus urbi cōfeſtī ſuccurreret uelīt: dies atq; noctes ī capiēdis cōſiliis cōſūebāt: nec qd potiſſimū agēdū ſit: ſatis ꝺcerni pōt. Duo nāq; ut ferebat: & poſtea apte cognitū ē repugnabāt. Sigiſ. timor: & uenetorꝫ uolūtas: Nā Sigiſmūdꝰ FR. cōgreſſū plurimū formidabat: cū ob Polyſenam

uxorē ſuā Frāciſci filiā ſuo iuſſu īmerito necatā:quo pfem acerbiore doloꝝ ꝓmeret:& ne ꝓpter īexplebile & exacerbatū ī ipſum pfem odiū uirilē ex ea ꝓlē ſuſciperet: & Polyſenā pellicē:q̄ pdite adamabat:deīde ī uxorē duceret & ita mulierē īgenuā atq; pudiciſſimā acerbiſſima morte affectam peſtifero morbo correptā ſimulās uita functā uulgari iuſſit:tū ēt ob graues alias ei p ſupiora tp̄ra illatas īiurias:& īſignē diebus ꝓximis cōtumeliā:cū & ī cōcionibus:& palā ī exercitu ſæpe gloriaref:ſicut ſupioribus annis Franciſcum Sphortiā toto piceno eiecīſſet:ita ſe tota ēt ciſalpina gallia eiecturum:& ob eas res caſtroꝝ mutationē mirū ī modū diſſuadebat:qđ hoſti ꝓpius admouere:piculoſum eſſet.Propterea qđ cū pitiſſimo atq; fortiſſimo duce confligendū erat:neq; quo minus decertaref:ſi Mediolanenſibus ferri auxilia uoluerint fieri poſſe:neq; eſſe ita temere cōmittēdū:ut duæ reſp.uno tp̄e fortunæ caſibus ſubiceréf:demōſtrabat ꝓinde uideri ſibi Mediolanēſes.quo ſeſe paululū ſuſtineāt:cohortādos:qđ ſi audierint:eſſe ullo abſq; diſcrimine illis partā uictoriā:quia ꝓpter frumēti & pabuli īopiā non diu hoſtes in Mediolanēſibus futuros ītelligebat.Hanc ſententiā ueneti legati cōfirmāt nō piculoꝝ uitādoꝝ cā:ſed ut deſeſſi deſperatis rebus ii ciues:q rēp.gubernabāt:qq; plurimū uerebāf:ne ī Franciſci manus deuenirét:urbem uenetis traderēt:q̄ qđē Leonardus uenerius:quē:ut ſupra oſtēdimus:Mediolanū ueneti legatū miſerāt:cū nōnullis ciuibus tentauerat:populūq; quotidie ad pferēdas ſorti aīo neceſſitates cohortabaf.Atqui:uti Mediolanēſes ex die in diē eius auxilii ſpe nutriréf:qđ illis ſe laturos ueneti ſimulabāt:p exercitū pnūciari Sigiſmūdus iubet:dieꝝ quattuor cōmeatū miles q ſq; cōpararet. Oēs ī caſtra abſentes regrediāf:ac magnā deīde frumēti copiā ex trāſaddua nis bergomenſibusq; cōſtitutū citra adduā quendā ī locū cōferri: quo celerius Mediolanū īportari poſſit.At Frāciſcus ubi hæc non tā ab exploratoribus q̄ multis amicoꝝ nūciis cognoſcit.Nec poſſe ꝑterea Mediolanēſem populū amplius ſe ſuſtinere:qn arma ſumat:& ī magiſtratus tumultū excitet ſuos quoq; milites quo parātiores ſint:admonet:& q aberāt: ſtatim ī caſtra redire cogit.& quoniā hoſtes:ut demōſtratū ē:magno eqtū ac peditū numero ſupiores erāt:quos ꝓ ſuo iudicio atq; eoꝝ officio ī tāto Mediolanenſiū diſcrimine p̄lii fortunā tētaturos:īperūq; aduerſus ſuoꝝ caſtra ꝓpediē facturos arbitrabaf:oībus ex ptibus relictis oppidis copias cogere : exercitūq; recenti milite augere dies noctesq; non deſinit.Fretus.n.ueteranoꝝ militū robore cæteroꝝq; uirtute atq; fide ſtatuebat:ſi hoſtes in quāpiā caſtrorum ptem uī faceret:aut ī planicie:uti rumor uagabaf:deſcēderēt:cōtinuo eos ī uadere:& p̄lio apto decertare.Nā cū nihil uictoribus īpeditū:uictis nihil tutum eſſe ſoleat:ſi uicerit:ubiq; ſe uicturū:ſin minus:q̄cquid in Mediolanēſibus obtineat:cito amiſſurum ſciebat.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER.XXI.

Ediolani ītērea diſcordiæ ſimul ac ſeditiones increbreſcere. Diuina oīa humanaq; miſceri.lā oēs qui fucato libertatis ſtudio tyrānidi ꝑerāt:nulli metui:nulli terrori eſſe.Quare cum magnitudo mali magnos æque ac puos corripuiſſet:puniuerſam urbē uariis ī locis tumultus fieri. Oēs obſtipere ꝓlatus ubiq; eſſe.clamores cælū terrāq; confundere.Quo factū ē: ut muſſātibus cæteris:nec ī apertū iam martē ire audētibus a porta noua ſalutis initiū cœptū ſit.Imperarāt publicæ libertatis p̄rīcipes.ne q̄ portaꝝ conſiliū fieret: niſi quādo & ꝓ quos ipſi iuſſiſſēt. Delegerāt.n.quos uel rudes eē reꝝq; īperitos ītelligerēt:uel ſuæ deprauatæ mētis fautores.Hi oēs cōuenerāt ī tēplū Sāctæ mariæ ſcalaris.ut aliq̄d cōfingerēt:quo ignata plebs ſpe inani paſceref.& cōcepta peſtis ꝓduceref.donec a uenetis & res frumētaria

& auxilia quæ dicebant: in urbē reciperent. Id uero aliud nihil erat: quā laborantē afflictāq; ciuitatē uenetis tradere: erāt extra locū: ubi consultantes conuenerāt ciues duo aīo nō desides: & tyrānicæ coniurationi mīme grati Petrus cotta: & Christophorus paganus: qui p̄sentē īter sese calamitatē querebant: & quæ salus: aut q̄ consiliū ærūnis eox afferri posset: cōmentabant aduenientesq; munitatī alios ciues nō fortiter minus q̄ prudenter ad bonū publicū hortabant. Alii alia respondere: quēadmodū aī cuiusq; uariis pturbationibus essent affecti. Cū p urbē increbuisset rumor: iā portā nouā ī armis esse. deque publico statu in eo Sāctæ mariæ tēplo agitari: nōnulli ēt ex aliis portis nō gregatī sed sigillatī cōuenerūt. Quæ res posteaq̄ tyrannidis principibus cognita est: mittūt Lāpugninū biragū collegā suū uirū callidū & non infacūdū: ut eos ciues qbus posset uerbis deliniret: hortaretq; domū abirent: futurū ānuncians: ut rē oēs audirent gratā & salutarē. Ad hāc ora tōem ita oēs excāduerunt: ut uix sine magno periculo se inde eripere potuerit. Nec multo post Dominicus pisaurēsis publici p̄sidii præfectus: iusticiæ q̄ capitaneus: quē ibi picininus reliquerat cū magna lictorū & satellitū mānu eques aduenit laqueos p multos secū ferēs ad eos uel plectēdos: uel pterrendos: q eo loci iniussu principū conueniſſēt. Quod ubi cognitū est: euestigio ciues templū egressi in dominicū īpetū faciunt: & in fugā uertūt. Deinde more patriæ quēadmodū in huiusmodi tumultibus fieri solet tanq̄ aduersus patriæ hostes tēpli cāpanæ pulsant: quo ciues oēs tyrānidi īfesti undiq; continuo illo conuenirēt: quo signo nō sine magna trepidatiōe plærīq; conuenere: q īter sese qd agendū esset consultātes decreuerūt unū aut duos ueluti duces coactæ multitudini p̄ficere. Hi fuere Gaspar uicomercatus: & Petrus cotta: haud rerū ignari. Sed Gaspar bellicax peritior: q ab ipsa usq; adolescētia sub Francisco Sphortia meruerat. Nec multo post eodē accesserē cū alii nonnulli: tū Iohannes stāpa cū quatuor frībus iuuenis sane & manu promptus: & aīo ad ulciscendū acerrimo. Quare ex cōi omniū cōsensu factus ē īpetus in curiā principū: sed ii cū forti multaq; factiosox ciuiū manu sese muniissēt: conatus oīs fruſtra fuit. Quin cū utrīq; in ipso Arengi foro ut uulgo dī: mutuis uulneribus confoderent: tandē iuadētes illi paulatī pugna cessere: plærisq; ēt fuga salutē quærētibus. hi cū recta peterent Orientalē portā: Franciscus qdā ex triulcia familia adolescēs: q uulnere esset affecto cōuersus ad fugiētes. Quo fugimus: inqt: cū nos insequat nemo? Qua uoce exaudita mox Christophorus pugnanus excepit: inquiēs. Nōne hunc adolescentē auditus? Quo. n. fugimus homines ignauissimi? Ex quo rursus ad Gasparē conuersi oēs: q erat in extremo agmine: fruſtraq; fugiētes reuocabat: se recipiūt. Nā Petrus cotta cū uidisset tātā aīox mutationē atq; discordiā se īde amouerat extra urbē abiturus: aut salutis seruādæ gratia: aut festino equo Franciscū auxilii cā petiturus. Is dū concitato equo iter facit: ītercep tus ab iis: qui portā Comēsem p̄sidio seruabāt: in carcerē coniicit. Gaspar ubi oēs rursus in unū cōuenisse uidet: accōmodata orōne ad bonā spem uīcendūq; adhortatus: ne se a cœptis conatibo subtrahāt: & monet: & rogat de mōstratq;: si secus fecerīt fore: ut in sequēti nocte singillati inimicox iussu captiui facti obtruceant. Quod si una oēs fuerīt: nō mō nihil mali posse accidere: sed perditis inimicis secūda oīa euētura. Nec credendum eē inimicox blādiciis. Miserāt. n. principes subdolū nunciū: q oēs hortaret. ut positis armis singuli domū repeterēt: cū postridie futurox doceret: ut & bene cōsuleret reip. & peccata oīa atq; tranqlla forent Quibus auditis oēs maiore aīo maioribusq; uiribus aduersus inimicos irritātur. Melchior marlianus cū nō mediocrī armatox manu auxilio uenerat: animūq; pugnātibus addiderat. Dubitabat de Ambrosio triulcio: q ut erat aīo audaci & temerario: contraria sentire uidebat. Cū inter consultādū nōnulli dixissent. optimum qua dux Maria uidua philippi quondā uxor in postrēa habitabat curia per posticū iter ad inuadēdū esse: qd ea pte minus erat custodiæ: idq; alii non nulli affirmassent: Quidā lohānesandreas tuschanus subdidit. ego ut t

ſpero:tutũ ĩgreſſũ tradã eo oſtio:quo a poſteriore pte itur ĩ curiã. Ná illac mihi aditus ſp patet ad Mariã ducẽ. Itaq; cũ nox lã eſſet: Adoleſcentem oẽs ſũt ſecuti. Venit ille ad oſtiũ:& cũ ſignũ dediſſet:ut cõſueuerat: illico ualuis patefactis ingrediẽ. hunc Gaſpar & Iohánes ſtampa & ciues armati pmulti ſubſequunt. & deinde reliqua multitudo maxĩo ĩpetu in curiã ẽ recepta: Quæ res ubi & ſtrepitu & clamoribus ẽ audita:q in anteriore erant curia: oẽs in pedes ſeſe dedere:Quo tpe magnus ciuiũ nũerus p anteriorẽ lanuã ĩ curiã irrũpere:& cælũ ac terrã fragore uocibuſq; cõfundeẽ. Gaſpar & Iohánes primi ſcalas aſcẽdere. Cætera turba confeſtĩ ſubſeq. Sed ubi tandẽ p ĩterius deambulatoriũ:qđ ſurſũ ẽ:deuenit ad illud oſtiũ:quo itur ad id cænaculũ q; ĩteriori adhæret turri:ubi libertatis prĩcipes reſidebãt: occurrit ad ueniẽtibus Leonardus uenerius uenetoq; legatus. Qui cũ ĩſolentius ĩgruẽtes ciues appellaret:ſeueriuſq; accuſaret:illico multis cõfoſſus uulneribus ceciditq; p̃erant magiſtratui pterriti tanto facinore in fugã ſe oẽs uertẽt. Itaq; uniuerſa curia potiti ciues:ac e truculẽtiſſimæ tyrãnidis iugo patria libertate:ad ſingulas portas cõcurrere. Vnde q; p̃ſidio fuerãt collocati: metu pculſi:alii ſe continuo ſurripuerũt. Alii pſuaſi ultro portas dedidere. Vna relĩquebaẽ porta romana:quæ firmiſſimo munita p̃ſidio nullis neq; ſuaſionibus neq; minis cõcedebat:freta illa qdẽ Ambroſio triulcio ls unus pinde ac in porta princeps reliqs ciuibus acerrime reſiſtebat:nõ q; poſſet: quæ gerebãtur ĩpedire. Sed qa poſteaq; aĩaduertit nullã eiuſmodi peſtiferæ libertatis ſpẽ eſſe relictã:nouitatis prĩcipibus ſociũ ſe adiũgere uoluiſſet:quo Franciſci aĩum eo beneficio ſibi reconciliaret Sed ubi multi eũ phumãe ſũt allocuti & Melchion marliano affinis nõ ſolũ adhortaret:ſed & rogaret oraret q; ne a cæteris ciuibus unus diſſentiret:maximúq; & ĩminentiſſimũ periculũ ꝓſpiceret:uix tandẽ coactus cõceſſit. Cũ iã uniuerſa ciuitas cõſentiret:ac oẽs rẽ geſtã laudibus ferrent ad cælũ:dieſq; illuxiſſet:prĩarii ciues conuenerũt ĩ Sanctæ mariæ ſcalaris tẽplũ:unde tã p̃clari facinoris ut demonſtrauimus emanarat initiũ. Multa in ea cõſultatõe diu ac multũ ĩter ſe diſſeruerunt:cũ plures uellẽt liberã ciuitatẽ & principẽ nullũ admittere. Nonnulli francorũ regẽ. Sabbaudianorũ alii ducẽ. alii Alphonſũ regẽ accerſendũ cẽſerẽt:q; táti prĩcipatus adminiſtrationẽ ſuſciperet:aliis põtifex maximus placere. Venetos cuncti odiſſe Franciſcũ Sphortiã noĩare néo audere ſiue pp recens bellũ:quo in tantã eſuriẽ uniuerſus populus eſſet redactus: ſiue ob uetus odiũ:qa cũ uenetis ſocietatẽ iniſſet. Quom ĩ tã uariis ciuiũ uolũtatibus nil ſani conſilii diſcerni poſſe uideref:tũ Gaſpar aut q; ita ſentiret:aut qa Franciſco ſub quo:ut diximus:diu meruerat:ſũmo eſſet affectus ſtudio:ſic accurata orõne oſtẽdit. Nihil magis reip. Mediolanẽſi cõmõ foꝛ:quã ſi Frãciſcus Sphortia ĩ ciuitatẽ reciperef. itaq; omniũ primũ demõſtrauit de ſtatu publicæ libertatis nullã haberi poſſe rationẽ:nõ mõ qđ inteſtinis diſcordiis ac ſeditionibus uniuerſa ciuitas laboraret:uerũetiã qđ oĩ exhauſta pecunia ãplius bellũ ſuſtinere:undiq; hoſtibus circũſepta in tãta rei frumẽtariæ penuriã intolerabiliq; fame nullo pacto poſſet. Sũmũ pontificẽ & Carolũ atq; Alphonſũ reges ꝓpter longius locorũ ĩteruallũ auxilio eſſe q; poſſe diceret eos ſua plurimũ opinione falli. At Sabbaudianũ ducẽ nullaq; eẽ oĩno uiriũ. Itaq; aut uenetis ſuccũbendũ eſſe:id qđ oĩ morte calamitoſius foret:aut Franciſcũ philippi ducis generũ & adoptõe filiũ uel hẽditario quo dã iure admittẽdũ:q; eo ĩgenio ea hũanitate & mãſuetudine ſit:ut nõ reip. dominus:ſed pinde atq; cõis qdã Mediolanẽſiũ oĩum ſocius atq; pater futurus eẽt. Præter eũ neminẽ eſſe:q; uno die & bello & rei frumẽtariæ ĩopia oppreſſã ciuitatẽ liberare poſſet. Vix credibile ẽ:quã breui momẽto oẽs oĩ animi ĩ eũ ipſum Frãciſcũ cõuerſi ſunt Decretũ:ut celeriter ad illũ Gaſpar proficiſceref:& quæ eſſet publica uolũtas:eũ doceret: & q̃primũ urbẽ petere:& ĩgredi hortaref. Cũ his de rebus Frãciſcus crebris nũciis factus eẽt certior: p Leonardũ garimboldũ & quẽdã Aloyſiũ tubicinẽ:cõtinuo hoc tã felici nuncio lætus deo imortali gratias agit:Deinde caſtroq; eq̃tũ p̃fectos p̃ci

pue Roberthū atq; Salernitanū:q hostibus:ut p̄diximus:p̄xim erāt:edocet: ut ī armis sint:uel ad īuadēdos hostes uel Mediolanen siū ad urbē petendā prīo nūcio signoq; parati. Cæterū Mediolanū celeriter mittit cū iisdē nun ciis ac ducibus:q quo ī statu res sint:q due opus sit facto cognoscant:atq; re nūciēt. Interī:ubi dies uenit:cōuocato concilio:qd nā īpræsentia sit utilius atq; magis necessariū:aut ī hostes toto exercitu ꝓficisci:quos adeo repētina reꝝ Mediolanēsiū mutatōe pterritos facile arbitrabat:aut Mediolanū,ppe rare:ciuiūq; aīos dispositis armis ad bene qeteq; uiuendū ɔfirmare ꝓponit placuit maiori p̄fectoꝝ pti in hostes celeriter contēdere. At Frāciscus p̄fec torū cōsiliū urbe nondū ī ptāte recepta īprobat ac eē Mediolanū properā dū demōstrat. eius igit cōsilio cōi oīum uoce laudato:cū peditatus eqtatuſ q; delectu quē tunc apud se hēbat celeriter Mediolanū īre contēdit. Cui in itinere nobiles q̄plurimi obuiā occurrunt:cōsultāt cōgratulanf:& ut con fe stī ad capessendū urbis īperiū maturaret:hortanf. Paulo post Gasparē com perit ad se maturantē:q itidē eū ad urbē celeriter proficisci hortaf: qđ res pp nōnulloꝝ audaciā:q eā nouitatē molestissime ferebāt:nullo adhuc īpe rāte in magna erāt trepidatōe atq; piculo positæ. Quibus cognitis:male ſu os eo mane cōsuluisse ait:q ptermissa ad urbē profectōe ad īuadendū hostē iter faciēdū suasissent:Cæterū īfinita pœne populi multitudo:qua Francis cū uenturū existimabāt:effundif:tum noui principis uisendi studidio:tum cibi ab aduenientibus militibus petēdi grā:tāta āt fuit hominū frequētia: ut ad decē passuū millia ager undiq; cōpleref:q bus esurientibus satis ꝓ tēpore ab militibus ipsis gratis subueniſ. Nā tantū qsq; panis detulerat: quantū ꝓ facultate poterat. Operæpretiū qppe erat:circūspicef qua frequētia qua ue auiditate Mediolanēses pane e militū brachiis aut collo aut hūero pen dēte certati carpebāt:quaue uoracitate edebāt nōnullis erat ī ore. hæc dies: quam fecit dominus:exultemus:& letemur ī ea. Vbi ad nouā portā uētū est qua tutior futurus affirmabaf ingressus:ꝓpterea qđ q eā urbis ptē incole bāt primi:ut demōstratū ē:arma sumpserāt:fit ab Ambrosio triulcio aliiſ q; ciuibus ꝓpaucis ingrediēdi difficultas tū qđ ipsius portæ aditus grandi materie repletus & occlusus:ponsq; īterruptus eēt:tū qđ prius in urbē quā dux reciperef:de cōditionibus ageſ uolebāt. Quare Frāciscus pturbatus ad Gasparē cōuersus:hoc si p̄sciſſē inquit:hucusq; nō ueniſſē:sed alio his reb tutioſ cōsilio ꝓspexiſſem:At Gaspar:q liberū ī urbē aditū oīum cōsensu il li patere dixerat:non mō pudore ductus:sed alioꝝ ciuiū fauore prīcipisq; p̄sētia īcēsus:Frāciſco īgressum negātes īcrepat: datq; operā:ut porta reclu daf:ac omissis ciuiū postularis Franciscū recta introire urbē hortaf. Intro ductus magna oīum lætitia excipiſ. Nā ut magna ciuiū multitudo obuiā exierat:sic maxima intus expectabat. Tum cōsalutationes lætissimæ fieri se stiui clamores ad cælū tolli. ducale Sphortianūq; simul nomē oēs cōclama re. Oēs dexterā certatim attingeſ conari:cōtactaq; gaudeſ. Tāta & tā crebra tāq; cōferta populi multitudo eunti illi occurrebat:ut qđ uix credi possit equus quo uehebaf:ciuiū ueluti humeris multū spatii cōportatus sit. Erat āt Frāciscus Sphortia maiestate quadā supra mortalē:facie serena atq; hila ri:sermone mira suauitate cōdito. Quaſ nō minus reuerēter: excipiebaf ab oībus quā familiariter:& ipse quadā facilitate benignitateq; oēs excipiebat Cæterū oīum primū celebre Mariæ uirginis tēplū petit equo īsidēs:nā ꝓp ter frequētissimos ciuiū globos equo descēdere nō poterat:cōfertissīa inter armatoꝝ millia deo īmortali uirginiq; matri gratias agit deinde in forum qđ uiridariū appellāt:ꝓficiscif:quo ī loco antiqua ac nobilis marlianorū fa milia ædes possidet. Hic cum ita eques:ut erat:apud uirū graue Alberthū marlianū ante eius ædium limina familiarissime aliquādo panis miliacii sumpto modice bibisset. Carolum ad se uocat:huic mandat:ut cum pedita tus pte in curia p̄sideat. portaꝝ arces cōmuniat. tumultus rapina q; repri mat. Arma deponi iubeat:nulli īiuriā fieri patiaf. Ciues oīs seruari incolu mes prīcipē uelle pronunciādū curet. Denīq; ciuitatis totius negotia

ad ſuū uſq; reditū ſuſcipiat. Ipſe p Oriētalē portā egreſſus: & uicū mercatū unde diſceſſerat: reuerſus: quo celerius ciuitas fame eximeret: p uniuerſam dicionē ſuā ꝓnunciari iubet licere cuiq; cibaria Mediolanū cōportāt abſq; uectigaliū exactōe. Ex quo ciuitas intra triduū tāto cōmeatuū oīum genere abundare cœpit: ut obſeſſa nunq; aut fame preſſa fuiſſe uideret. Eiuſdē ꝑcibus Cremonēſes atq; papienſes magnā panis triticiq; copiā ex publico cōparatā Mediolanū deuehēdā: & in pauperes diſtribuēdā curauere. Interea Roberthi nūcius aduenit: ab eo cognouit Sigiſmūdū uenetoſq; legatos ubi ex crebra ignīū ſignificatiōe de Mediolanēſiū deditōe cognouerūt: re multis ēt nunciis confirmata: graui illico dolore affectos: magnoq; inſup timore pculſos eſſe. cōmunicatoq; cōſilio: cū cis adduā cōmorādū āplius nō uideret ꝑmiſſis īpedimētis relictoq; in poſtremis peditatu flumē ſumma celeritate traieciſſe: eorūq; nouiſſimū agmen Roberthū Salernitanūq; inuaſiſſe. Sed ob noſtroꝝ paucitatē ita hoſtes pugnā ſuſtinuiſſe: ut copias ultra flumē īcolumes reduxiſſent. Quo flumine ſuperato pontē fregiſſe. Poſt ubi uicomercato ad multā noctē appulit: Mox & romano pōtifici & cunctis fer Italicis potētatibus & plæriſq; ēt exteræ nationis regibus atq; prīcipibus de parto Mediolanēſi īperio cōicandæ lætitiæ gratia lras dari iubet: & Angelū ſimonetā & Nicolaū arcimboldū: quos anno ſuperiore ad Alphōſū regē legatos miſerat: ad ſe rebus ꝑtermiſſis oībus reuocat. eius legatōis mittendæ cā fuerat: ut cū eo rege: q tunc cū uenetis maritimo bello cōtēderet: ſocietatē legati inirent: auxiliū conficiendi Mediolanēſis belli peterent: & ad ulciſcēdas aduerſus cōes hoſtes īiurias uæhemētius uolentē īpellerent: qđ Alphonſus dixiſſe ferebat: ſibēti ſe aīo fœdus cū Frāciſco pcuſſuꝝ auxilioq; aduerſus uenetos mercatores futurū: ſi ex ſuis aliquē ad ſe mitteret: quo cū his de rebus agere poſſet. Idēq; poſtea Palermus neapolitanus familiaris regius Franciſco corā affirmarat: ſed ignoraſ: quo pacto poſt legatoꝝ aduētū rex mutato cōſilio Piſleonē oppidū & urbē parmā: ſi de ſocietate auxilioque petito tranſigēdū eſſet: tradi ſibi poſtulaſſet. Deinde poſt biduū Modoecienſes Comēſes. atq; bellincionēſes: quos ex oī longobardia in fide Mediolanēſes continuerāt: in deditionē accepit. Præfecti quoq; arciū eodē uſi conſilio: ei ſeſe nullo negotio pmiſere. His rebus confectis: cū exercitū diuturno laobr: hyemiſq; tpe iā ꝑpe confectū reficiendi cā diuidi oportere aīaduerteret: neq; defatigatis ēt tot maximiſq; bellis longobardiæ populis aduerſus uenetos ī bello pſeuerandū iudicaret: ī oēs ciuitatū fines diſtribuit. Idē faciūt ueneti ꝑcipue piciniū: quē conduxerāt: in brixienſibus cōſidere iubēt. peditatū ī bergomēſibus atq; tranſadduanis collocāt. Sigiſmundū in flaminiā picēteſq; remigrare pmittūt. pōtēq; ꝑterea: quē paucis ante diebus in Addua apud oppidum ripaltam lintribus cōſtruere cœperant: lignea materie conficiendum curant neque enim ulla ui aut arte ab eo opere reppelli potuerant: qđ ab altera fluminis ripa oppidū erat: ab altera ramus quidā a flumine ipſo deriuatus e regione oppidi defluebat: q nullo uado trāſiri quiuerat: inſulāq; quandā paruulā efficiebat. Ibi caſtellū faſcibus cratibus tignis & ceſpitibus conſtruxerāt. Quæ res pugnantibus ſæpe noſtris ita obſtabat: ut minꝰ cœpto ab opere hoſtes amouere poſſent. Profectus ī hyberna militibus Franciſcus Modoetiæ aliquot dies manendū ſibi cēſuit: Quod oppidū ē & ſatis amoenū Mediolano ꝓpinquū. & quoniā niſi pacatis Mediolanenſiū ciuiū rebus: quo ſecuriore iucundioreq; aīo ibi eſſe poſſet: ꝑficiſcendū ſibi ī urbē nō uidebaſ. ad ſextū Kalēdas apriles ꝓfectionē eam deferēdā cōſtituit: q; is dies ob ſalutaré beatæ uirginis annūciationē ānua feſtiuitate celebris & ad dei honorē & ad pōpā ꝓ prīcipatus dignitate aptior uiſus eſſet. Interea res urbanas cōponere ſtudet: uiros graues rerūq; peritos deſignat: quorum alii negotiis publicis intēdāt. alii ius populis reddant. alii ærario ꝑſint. Eos āt ciues q nouiſſimū magiſtratum geſſerāt: quoniā uniuerſa pœne ciuitas ab multa ab eis impie crudeliterq; geſta: i credibili capitaliq; odio īſequebatur uelut ēt eā fortunæ ac īperii felicē mutationē deflēntes: ptim papiā: ptim

alio relegauit. Ambrosiũ triulciũ Antonii nepotis ex fratre pcibus donatũ qué ob singularẽ ueterẽq; in se fidẽ unice diligebat rus ĩ ppetuũ relegauit. At Ossoná & Applanũ:q; pter cæteros ĩ nobilitatẽ sæuierãt:& ob id mortis metu latitabãt:carcere seruãdos ĩperauit. Dũ Modoetiæ morat: magnus ci uiũ Mediolanẽsiũ nũerus ad eũ quottidie cõfluebat:tũ reuisendi cõtẽplan di q; studio:tũ gratulãdi & cõsultãdi gratia:ab iis carmina: ab iis elegantis sime orõnes subinde recitatæ sunt:cũ de rebus ab eo pclarissime gestis tũ uero de reliqs eius uirtutibus certati q; sq; uerba facer adniteret. Vt uero dies ingressui dictus uenit. Frãciscus ĩ uiã:quæ é Mediolano papiã ducit:nõ p cul a Ticinẽsis portæ suburbiis mane se cõtulit. huc iã ut erat ostitutũ: Blãca uxor aduenerat cũ Galeacio filio & Alexãdro magnoq; legatorũ & matronarũ nũero. His equitũ pfecti ducesq; ornamẽtis militaribus mirifice cõpositi paucis cũ delectis equitibus turmati instructi addebant. Ciues uero Mediolanẽses q nouũ ducẽ recipiãt urbis prĩo res cõstituerãt:utq; eius ĩ urbẽ honorificẽtior esset ĩgressus currũ triũphalẽ: & umbellã serico albo auro ĩtertexto:parauerãt. Quibus rebus cõparatis cũ ĩgẽti ciuiũ multitudine maxĩa que oĩum lætitia principũ aduentũ p porta expectabãt. At Frãciscus q p sua modestia:ut corã laudari æquo nõ ferebat aĩo:sic ẽt põpas huiusmodi abhorrebat:qđ regũ hanc esse maximorũq; principũ supstitionẽ diceret: & currũ ascẽdere:& umbellã subire negauit. Itaq; urbẽ ĩgressus:recto itinerẽ ĩcredibili pœne populi cõcursu ad sacrũ maximũq; beatæ uirginis Mariæ tẽplũ ꝓficiscit. hic cũ ad ipsius tẽpli uestibulũ cõstitisset:uestẽ alba sericia ad pedes usq; effusa ĩduit:quã duces de more ĩ auspicãdo principatu ĩduer solent. Deinde cũ Blãca cõiuge sedẽs dux iã Mediolanensiũ electus Guarnerio castilioneo magni consilii magnæq; doctrinæ & eloquẽtiæ uiro dicẽte ducali dignitate insignit:& una oĩum uoce consalutat. Mox ciues a portis singulis urbis electi iureiurãdo deditionẽ fidẽq; ppetuã confirmarũt. Imperii sceptrũ:ensẽ:uexillũ:portarũ claues:& sigillũ:quo priores Mediolanẽsiũ duces usi fuerãt:ad ueræ ĩperii ipsius trãslationis documentũ tradiderunt. Itaq; ex eo tpe pro ciuitatis iur & auctoritate ab cũctis natõibus pterq; a frederico tertio Romanorũ ĩperatore:qđ mortuo sine liberis maribus Philippo longobardiæ prĩcipatũ ad ĩperiũ rediisse:& a Carolo frãcorũ rege q; philippo ipsi in eo prĩcipatu Aurelianensiũ ducẽ cõsanguineũ suũ hrditario iur successisse diceret. Mediolanẽsiũ dux sp ẽ appellatus. His pactis Galeacium prĩogenitũ suũ papiẽsiũ comitẽ noĩat. Deinceps Gasparem uicomercatũ comitatus titulo decorat:q; postea ualẽtia nobili oppido ĩ ipsius tituli honorẽ meritorũque gratiã donatus ẽ. Dies deinde q nos ĩ urbe celebrãdos ĩdixit quo tpe ad cõicandã cũ nouis subditis læticiã conuiuia lauta magnificaq; peregit:& ad ea nõ mõ reliquarũ ciuitatũ ꝓceres accersitit:sed frequẽtes etiã ex Mediolanẽsiũ prĩoribus utriusq; sexus benigne ĩuitati cõuenere atq; discubuere. Quicqd ãt intra prandiũ cænãq; ĩtercedebat tpis:id totũ placidis hinc choreis:illinc hastĩcis ludis trahebat. armati eqtes bini currẽtibus eqs ĩuecti cõuersis inuicẽ hastis pari lõgitudine & tricuspide ferro pfixis cõmittebant. Hos ad læuã scutũ tegebat ĩ medio linea quadã signatũ. Hãc infra adacti ictus inanes hẽbant:supra uero quãto feriebãt altius: tãto gloriosius ducebat. Quin si cassidẽ e regione frontis lancea attingebat:ꝓ singulis ictibus duplices annotabant. his dati cũ legibus ipsis ab Frãciscо iudices erant rei militaris & ludi eiusdẽ pitissimi:neqs sua lau de fraudari posset. Quo fiebat:ut oẽs cũ ꝓposito põmia quæ q; sq; pro gloria maxime appetebat:tum ẽt eorũ q; spectaculo aderãt psentia ĩ primisq; dux ipse:quẽ suæ uirtutis testem habebant ad pugnam admodũ inflamarent. Hic pulcherrimũ erat cõfractis hastis uolitãtes p aera truncos cernere. Alios eqtes ĩparens cõgressos ualidioribus cũ illatos ictus pferre nõ possent: nũc deiectos ephippiis humi semianimos ꝓsterni:nũc uacilãtes pendulosq; & resupinos ĩterdũ: ut cader uiderent resumpto spiritu certamẽ redintegrar. Quibus rebus facile accidebat: q; erat necesse ut pinde ac suũ quẽq; mouebat studium

aliiq; aliis fauebāt. Ita ex uario euētu ī tīore ſpes & ī ſpe tīor ſæpius oriret In eodē fere certamine ordo alter eqtū uerſabaf: quē Frāciſcus in ſpeciē læ tioris ſpectaculi īter ſeſe cōgredi iuſſerat. Paribus īſtructi armis erāt: uerū æquata cuſpide ferro & iis ephippiis quæ nulla haberēt retinacula & theu tonica ab uſu illius gētis appellanf: qbus cū haud facile eqtes ſtare poſſēt: ſæpiuſq; ictuū īpulſione deiicerenf: īgentē ſpectatoribus riſū mouebāt: cē tū dehinc & qnquagīta uiros tā ex iīs q tū ſimul diſcubuerāt: quā ex aliis q ad eū ex oībus īperii finibus gratulatū uenerāt multis ueteribꝫ recētibuſ q; officiis obſtrictos: ad equeſtrē ordinē dignitatēq; euexit: quos deīde lætos & pro cuiuſq; merito dōatos domū remiſit oī lōgobardia pacata: tāta ē bel li huius ī oēs ptes plata opīo: ut & ſi antea Frāciſci nomē ubiq; celebre erat: magis ac magis tamē p uniuerſū ferme terraꝝ orbē īcrebreſceret: exiſtima tioq; ſimul eius ac potētia ſūma cū uirtute cōiūcta ꝓ maximis haberentur. Quibus rebus adductus Nicolaus pōtifex ſūmus cū lrīs tū nūciis & prīs & amici gratulādo officiū amāter ꝓſoluit. Florētini ī prīs ob ueterē ſīgularē q; amiciciā īcredibili lætīcia affecti: egregiā ad eū legationē gratulatū miſe re. Petrus medices Coſmi. Nerius capo Gini filius Lucas pictus. & Deteſal uius nigius Neronis filius legatōis prīcipes fuer: q ingēti honore lætiſſīaq; frōte a Frāciſco excepti: dies q plures Mediolani ī deliciis fuere. Genuenſes quoq; q eo bello grādi illū pecūia iuuerāt: Senenſes Lucēſes Anconitani & plæriq; alii nō tā Italicæ q; trāſalpinæ gētis prīcipes atq; reſpu. ad Frāciſcū legatos gratulatū miſerūt. Solus Alphonſus rex ac ueneti eo tpe nullū erga eū beniuolētiæ argumentū oſtēdere: uirtuti fortunæ ac felicitati eius iuidē tes. Interī quoniā res Mediolanēſes nō ſatis firmaf tutæq; uidebanf: cū po pulus frequēs aſſuetus armis recēti ſq; fucatæ libertatis memor: diruti pro ſtratiſq; paulo ante arcibꝫ nimia licentia liber quodammodo eſſet: cūctas urbis portas Franciſcus munire curauit: & antiq; louis portæ arcē fūditus ut initio demōſtrauimus: exciſā: magna celeritate īſtaurare cœpit: quā inſe quētibus ānis magno ſūptu nō mō: ut ante ſteterat: erexit: ſed āplificauit: & admirabili opere murorūq; ſtructura q̄munitiſſimam reddidit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXII.

O anno: q fuit a Natali chriſtiano qnquageſſimus & quadrī gēteſimus ſupra mille Frāciſcus qeuit a militari quotidiano q; laboī Quod poſteaq̄ a litteraꝝ diſciplina a prē ī militiā re uocatus fuerat: nunq̄ fecerat. Quieuit Italia omnis a bellorū motibus atq; incōmodis: qbus p ſuperiora tēpora terra mari q; pluribꝫ ī locis ſæpe uexati ſolita erat. Nā dū ea quæ ſupra rettulimus: bella ī Gallia ciſalpīa gererēf. Alphōſus rex ī æthruſcis graue Florētinis bellū ītulerat. Veneti quoq; cum eodē rege ī ſiculis ualida claſſe contēderāt. Sed cōpoſitis poſtea rebus ī pace atq; amicicia uiuebāt. Soli Ge nuēſes: fato quodā ciuibus ītēſtiniſq; diſcordiis laboraī ſoliti terra mariq; externis petitis auxiliis bello cōtinēter exagitabāf. Interea uero Guilielmū Monferratēſē: quē papiæ retētū ſupra oſtēdimus: ī libertatē reſtituit. Vrbē Alexandriā cū oībus adiacentibus oppidis: quæ in illius erant ptāte: ultro ab eo recepit. Ludouicū mātuanū principē pp opinionē ſapiētiæ & rei mi litaris ſcientiā in amiciciā ſibi aſciuit: ſtipēdio affinitateq; obſtrinxit. Quā rem Carolus: q; graui ſimultate fratrē ꝓſequebaf: adeo moleſte tulit: ut nō mō uenetos ad redintegrandū aduerſus Fraciſcū bellū ſecreto cohortar ef: uerūetiā ſe ad eos tranſiturū polliceref. Hæc ubi Frāciſcus ītellexit: Ludo uico renūcianda curauit: q & ſi grauiter admodū ferebat ꝓ eius animi inte gritate egregiaque in omnes fide quæ frater contra eius nominis decus ſa milliaq; Conzagæ dignitatē & antea egiſſet: & īpræſentia moliebaf: tamen

Franciscū rogat:ne qd in frem grauius statueret:consuleretq; suaꝝ rerum saluti si fieri posſit absq; fraterni honoris offensione. Franciscus ubi ī dies magis atq; magis de Caroli pfidia fugaq; cognoscit:Illū retineri ac ī Binaſchi arce custodiri iussit:q quæ cū uenetis egisset fraterno odio īpulsū egisse non negauit. Quare Derthonā. Quæ ab Carolo possidebaf eqtatū pedita tūq; Fráciscus abstulit. Verū nō multis post diebus illū Lodouici p̄cibus liberauit:quē cū fr̄ p̄scriptis e locis nō abiturū recepisset:in Nouariensiū pagiēsiūq; trans Ticinū fines relegauit. Sed his spretis ad Taurinēses p̄r̄o:deī de p Genuēses perq; lunēses ad uenetos ꝓfugit. Post multos ac uarios bellorū casus:uariasq; tēpoꝝ condiciones atq; calamitates:acerbissima pestilētiæ calamitas īuasit. Nā ut plærunq; pp p̄terita incōmoda iis locis accidere solet:ubi diu bellū gestū ē:in graues p̄r̄o populosissima Mediolanensiū ciuitas ægrotatōēs incidit. deīde ī morbos pestiferos:quo malo p loca euagato nulla longobardiæ pars effugere potuit:qn maximā pestis uī anno fere ītegro ppessa sit. Accessit ad hæc mala:qđ eo tpre sanctū romæ iubileū Nicolao pōtifice quarto celebrabaf:cuius gratia cū magna oī ex christiana natō ne multitudo eo confluereret:& transmōtani cōplures p Galliā nostrā cisalpinā iter facerēt:ciuitates ī ipso itinere positas pestilētia inficere cœperūt. Placentia p̄r̄o ingentē cladē ptulit. dehinc laus pp uicinitatē eodē morbo corripiť. Sed diuina ope & Fráciſci diligentia seruata parū detrimenti accepit. In autūno uero eius anni atq; hyeme Mediolani cœpit pestis serpere:in eunte uere sequētis anni īualescere. Aestate uero tantū incremēti sumpsit: ut sæpe supra ducēros singulis diebus periisse cōpertū sit. Nec ullo humāo auxilio occurri potuit:donec circūacto grauioꝝ āni tpe hyems & frigoꝝ siccitas finē īposuit. cū mortuorū numeꝝ pquireret Fráciscus:relatū ē trigīta millia non inclæmētia cæli aut aeris corruptōē:sed contagōe Mediolani periisse. Cæteꝝ Fráciscus cū uniuersū eius īperiū tā ꝓximo bello quā recēti pestilētiæ clade defatigatū labefactatūq; uidet:de pace sibi cogitandū iudicat. Proinde ad Pasqualē marīpetrū & Iacobūantoniū Marcellū uenetos in transadduanis legatos mittit:q dicerēt:se recentiū iniuriaꝝ oblitū pacē cū uenetis esse facturū:si bripiensiū arcē pontēq; sibi restituendū: & alterū in Addua apud Ripaltā ædificatū rescindēdū iusserint. At ueneti q cogitatio nē oēm ad occupandū longobardiæ īperiū uerterant:oblatā pacē nō āt postulatas cōdiciones placere sibi rēsponderūt. Forte p id tpus magna īter eos & Florētinos mercaturæ gr̄a dissensione orta:florentini q in uenetis negotiabanť:Senatus edicto oī ex uenetorū diciōe nō sine graui ignominia atq; iactura eiiciunť. Florētini q̄grauiter pturbati ad Franciscū Detesaluiū nigiū mittūt:q de fœdere cū eo agat. Accesserat ad hoc:qđ p̄scriptū societatis tēpus īter eos initæ effluxerat:qua obstricti multos p annos grauia cū philippo bella gesseť. legato humanissime accepto Fráciscus ueterē necessitudinē nouo fœdere firmandā cōprobauit foedere pcusso ad qntū & uigesimū annū. Florentini ob acceptā iniuriā auctore Cosmo medice ad suscipiendū aduersus uenetos bellum Franciscū multis pollicitatōibus īpellunt. Veneti fráciſci populiq; florētini potētiā ueriti ad Alphōsum regē legatos mittūt q doceant si ueneti succubuerint:nec eū diu regno incolumi futurum. Fráciscū florētinosq; grauissimis iniuriis lacessitos capitali illū odio ꝓseq: & renati Andegauiensiū ducis rebus fauere:q regno ab eo pullus iure siculorū sibi regnū posceret. Iccirco pro cōmuni īcolumitate optimū maximeq; nec essariū iudicare:ut itidē mutuo se fœdere iungāt. Alphonsus odio quoda ī florētinos eius uirtutē sibi haud parū metuebat: & nominis celebrati fráciſci inuidens oblatā eius societatis occasionē admisit. Ita ad belli studia aios cōuertunt. Ille ī florētinos:hi ī Franciſcū uno tpe ne alter alteri auxilio eē posſit:arma sūere cōstituūt. deinde Ludouicū Sabbaudianoꝝ ducē: & Iohānē Mōferratēsiū marchionē belli socios asciscūt. Guilielmū itipēdio cōductū ducē designāt:Ludouico urbē Nouariā. Guilielmo Alexādriā si adepti fuerint:traditurōs paciscunť. Per idē tps collio cū ī Veronēsibus nō t ini

lõge a mantuano agro castra haberet: nõ de retẽta solũ mercedis suæ pecũnia apud uenetũ senatũ querebat: sed de stipẽdii ĩ reliquũ tps cõdicionibꝫ contẽdebat. Quæ res si oĩno denegarent: datã sibi abeũdi licẽtiã testabatur Veneti tũ ex his tũ qđ milites iniussu suo unũ ĩ locũ cõtraxisset: tũ ẽt qđ ĩter Veronẽsiũ Mãtuanorũq; fines cõsisteret: de illius fide suspicari & dubitare cœperũt. Addebat ad hæc leonissani picininiq; uetus grauisq; inimicicia: quorũ opera adeo collionis fugæ suspicio apud uenetos creuit: ut eisdẽ a senatu capiẽdi eius cura sit data: duces cõficiẽdi negotii pcupidi copiis instructis e brixiẽsibus mouẽt. Mintioq; collionẽ nil tale timẽtẽ de ĩprouiso ad primã ferme lucẽ adoriunt. Eqtes prĩo ĩpetu cunctos ĩermes capiũt. Collio exorto tumultu tribus ad summũ eqtibus cõitatus fugæ se mãdat. & cũ nõnulli leuis armaturæ milites iussu ducũ cõcitatis eqs insequerent: equusq; lõge cursu lassus deficeret: oblatã. Agricolæ cuiusdã inephippiatã equã ascẽdit. Mantuãq; semianimus se recepit. equos supra mille & qngẽtos amisit milites bonis oĩbus exuti ducẽ seq destituẽ. Mediolanũ deĩde ꝓfectus p benigne ab frãcisco excipit. seq; ĩmerito oppressũ spoliatũque demõstrat. multisq; uerbis acerbe ĩ uenetos inuehit. bellũ ĩ eos parãdũ atq; ĩferendũ lõga oratione persuadere conat. Multa se ꝓterea p Frãcisci cõmõ atq; gloria inbergomẽsibus brixiẽsibusq; ꝓstiturũ pollicet: Frãciscus q; tã grauiter læsũ ĩfestũ acerrimũq; uenetis hostẽ ac fidelissimũ sibi futurũ sperabat: suo stipẽdio adiicit: ac duorũ equitũ milliũ qngentorumq; peditũ ducẽ declarat. de inde quo magis sibi illũ deuinciat beneficiũ beneficio cumulãs: maiorq; pecunia dõnat: cõcessãq; militiã ultro: uexillo suis insignibus ornato decorat. decreto susceptoq; subĩde florẽtinis stimulãtibꝫ aduersus uenetos bello Frãciscus quæ ad bellũ gerendũ usui sunt: quã occulte põt cõparare militẽ nouũ conscribere ueteranũ armis eqs resarcire atq; ornare: tota quæ ĩsecuta ẽ hyeme nõ desistit. Aduẽtãte uere: q; fuit biẽnio post Mediolani ptũ ĩperiũ: a pte oĩ ex pte ĩ laudensẽ Cremonẽsemq; agrũ militũ cogere cœpit. Idẽ ĩ ueronẽsiũ brixiẽsiũq; fines faciũt. Veneti leonissano: cui ꝓpuã habebant fidẽ: summã ĩperii sui exercitus trãdũt: gnari ꝓterea quatũ in bello ualeat cõficiẽdi celeritas: Tẽpus Frãcisco exeũdi ĩ aciẽ quo maior possũt studio ꝓripere cẽtẽdũt. ac multis ante diebus q; Frãciscus existimauerat: ĩ trãs adduanos duxere. Castra deinde penes Adduã cõsilio locãt: ut ĩde cõfecto ad Ripaltã iã põte: ut ostẽdimus crebris ĩcursionibus Mediolanẽsẽ agrũ uexarẽt. Franciscũ urbẽ indefensã relĩquere uerentẽ ĩ Mediolanensibus distinerẽt: cõtrahẽdi exercitus: & ĩ brixiẽses traiicẽdi facultatẽ adimerẽt: ꝓ hũc modũ aut se bello ea æstate superiores fore aut utrunq; exercitũ ĩ Franciscifinibus futurũ: aut saltẽ suis finibus arcere hostẽ posse putabãt. Leonissanus firmatis castris dataq; militibus populãdi ptãte: totũ laudẽsem agrum qui transadduã ẽ: uno atq; eodẽ die ĩcursionibus uariis pturbat. Sed q̃uis cõtra militaris disciplinæ morẽ bello nõ ĩdicto regionis ĩcolas agrosq; cultores ĩcautos offendisset: leuẽ tamẽ exiguãq; inde ꝓdã abegit. Quibus rebꝰ renunciatis Frãciscus adduæ trãsitus nullo tpe ĩtermisso muniẽdos statuit. Itaq; postridie eius diei sumpto equitatu mane summo Meltium contendit: qđ erat oppidũ minus quinq; passuũ millibus hostibus ꝓpinquũ. Ibi relicto equm mille qngẽtorumq; peditum ꝓsidio qbus simul & oppidanis lohãnẽ nucẽ sẽ ꝓfecerat: castrum Tritiũq; deferẽt: arceq; fido peditum robore munit. Turres ꝓterea: geminas sub ipso Mucciæ fluuii aditu quõdã eductas ac ꝓpe hostium pontis e regiõe positas. quas paucis ante diebꝰ fossa uallogq; munitas iusserat pedite cõplet. Qui fluuius ex addua deriuatꝰ ad irrigãdos agros ĩ laudẽses decurrit: & dũ ꝓpe amnẽ defluit ꝓpter ripaq; altitudinẽ locis perpaucis trãsit. his rebus efficiebat: ut hostes nõ ita late uagarẽt: & nisi aut toto aut maiore exercitus parte in mediolanẽses agros populatum trãsire auderent. Hæc a mane usque ad uigesimam primam diei horam armatus in ipso solis ardore obeundo nunqua equo descendit: nec cibum prius ullum sumpsit: quam laudem ad multã noctem reuersus est. His rebus in Medio

ſanēſibus conſtitutis ꝑter hoſtiū opinionē poſt biduū ꝑ pilleōis oppidi pō
tē ī Cremonenſes binis caſtris ꝓficiſcit. Vnis exinde ad olii flumīs ripā: ubi
ad louis altā dicit: puenit: hic q̄primū reliqs copiis apud Cremonācōtractis
exercitū augeret: Lodouicū: q cū eqtatu atq; pediratu Marcariam ſuo iuſſu
uenerat: ut ad ſe copiis oībus p Cremonēſes ſecūdū amnē properet. Iſris nū
ciiſq; frequētibus ſollicitat. Ipſe ītērī pontē lintribus ī olio faciēdū eo cōſi
lio curat: ut cū primū Ludouicus aduentaſſet: ī brixiēſes exercitū traiiceret
cōmeatuq; hoſtes: q e brixia cōportabāt: ītercluderet: quaq; rerū metu deſi
cientibus ut iā cœperāt ad ſe populis: nō eos mō ab Mediolanenſibus rerū
cœptis deſtituros: ſed ab trāſadduanis ēt in brixiēſē agrū ꝓpediē redituros
nō dubitabat. Ludouicus cū certū ꝓfectionis ſuæ reſpōſum diebus aliquot
dare retardaſſet: ītegris tandē negat copiis ad eū uenire poſſe: qđ Māfredo
fratribusq; Corrigianæ gētis quæ trās padū obtīeat oppidis bellū īferētibꝫ
copiaq; ꝑte ſuis ſubſidio miſiſſet: qbus diminutus copiis cū reliqs nō ſatis
tuto: quo iuberet: ſe cōferre uidebat. Oportere proīde ſi ſe ita celeriter ſibi
iūgeſ cuperet ut ꝓpius cū exercitu Marchariā accederet ſe ītērea nullo tpis
ſpatio pontē ī flumine ſcaphis e regione hoſtiani oppidi qđ ī brixienſium
poſſideat fluibus ædificaturꝫ. Frāciſcus qa relinquēdus oīno Ludouicus nō
uidebaſ in ipſo p̄ſertim belli initio: tū ꝓpter rei militaris ſcientiā ac eius
principatus auctoritatē tū ēt qđ ad tria eqtū millia peditesq; mille ſtipen
dii iure ducere ī exercitū obſtringebaſ: ad locū quem ille ſtatuerat: totis ca
ſtris ire decernit. Itaq; Soncinū oppidū qđ in frontibus atq; in ipſis propē
hoſtiū faucibus relinquebaſ: Triſtanū filiū cū qngentis ex ueteranis eqtibꝫ
totidemq; peditibus īgredi iubet. huic mādat: oppidanos in officio fideq;
contineat. eoſdē ipſe corā cohortaſ: ut ſe atq; oppidū eo ſeruēt tueanturq;:
quo ipſe traducto ultra oliū exercitu. Vrceis nouis: qđ ē oppidū cōtra Sōci
num poſitū caſtra admouiſſet: qđ propediē futurū ſperabat. Oppidani pol
licentur coniuges liberoſq; ſi oportuerit: pro eius cōmodo oppidiq; ſalutē
expoſituros poſtero mouens ad locū ubi pons erat in flumine conſtructus
bidui ſpatio ꝓficiſcitur: ac Ludouico ſibi addito poſtridie exercitū tradu
cit: ac primo īpetu pontē uicū obſedit. Quo die ex itinere Gotholengū. Pra
tal bouinū. Manerbiū multaq; præterea caſtella atq; municipia accolis ul
tro ſeſe dcdentibus in fidem accepit. Ponſuicus oppidū ē tum loci naturat
tū arte ꝑmunitū: maximeq; belli tp̄re Cremonēſibus infeſtū: ac proinde nō
mediocris apud uenetos æſtimationis habitū. Nā ab una flumine: ab parti
bus reliquis ripa foſſaq; altiſſima circūdatur. ponſq; a quo nomē capit: ab
portæ exitu ad Cremonēſes ꝑtinet: ab brixia uiginti: ab Cremona decē paſ
ſuū millia recto æquoq; itineſ diſtat: & q̄q; alterū ex aduerſo oppidū: qđ Re
beccū nūcupant paulo minus paſſibus mille inſurgat: tamen ob loci oppor
tunitatē ſæpe ab ea ꝑte Cremonēſes infeſtari: ac frequēti populatione exagi
tari ſoliti ſunt. Hoc primū Frāciſcus oppugnādū obtinendūq; putauit: ut
eo aditu p̄ſidio cuſtodito & cibaria ī caſtra breuiore tutioreq; itinere com
portarētur: & ea Cremonēſibus ora ab hoſtiū incurſionibus tuta redderet.
Ponte igit ad interioré oppidi partē ī olio celeriter ꝑfecto: ab utroq; flumi
nis latere firmatis caſtris duabus deīde bombardis in aggerē uallūq; adactis
nā tunc materie eiuſmodi nō muro muniebātur: ſed poſtea ueneti ab imo
foſſæ uſq; ripæ uerticē lapide cocto cinxere. Oppidū oppugnare adortus. bi
dui īteruallo redegit ī pōtatē. Milites q p̄ſidio eo miſſi fuerāt: brixiā icolu
mes remiſit. Dum hæc aguntur: hoſtes nōdum adduā trāſire auſi. Vbi de ſio
rum ī Cremonēſes diſceſſu ꝑ exploratores certiores facti ſunt: relictis ī trā
ſadduano agro īpedimētis: ī Mediolanēſes trāſiere. Picininus ante alios po
pulabundus ad Suburbioq; uſq; Mediolani foſſas ꝓgreſſus globo militū fa
cto ī armis ſe oſtētat. Sed cū Frāciſci iuſſu pluribus ante diebus Ciues ī ur
bē ſe cōtuliſſēt: factaq; ēt ab iis q Meltii cōſedebāt de īpoq; trāſitu ſignifi
catōe totius regionis q̄ Marteſanā uocāt cum pecoribus cultores ī proximas
munitiones confugiſſent uillas agrosq; deſertos nacti: præda uacui rediere.

Solus Antonius sextus infelix ea incursione hostibus præde fuit. Nucien-
sis: & q oppidis arcibusq; p̄sidio relicti fuerāt: nulla egrediēdi facta potestate:
pugna se cōtinuerūt. Postridie eius diei castra mouēt: & ad flumē olium re
migrātes nō prius cōstiterūt: quā ad plumenenghū uicū Soncino ꝓximum
puenerūt. Deinde posteaq; cū exercitu Marchariā uersus Frāciscū abiisse co
gnoscūt: ī Soncinates ducūt. Oppido castris circūsepto tormēta ī muros mi
ra celeritate disponūt: ac oī insup machinaq; missilibūq; genere nō tam īter
diu q̄ noctu expugnare cōtēdūt. Addūt insup ad hæc terribiles cōminatio
nū uoces. nisi statim sese oppidani dediderint: Frāciscū ueneti exercitus im
petū ī Cremonēsibus expectare ueritū ad mantuana claustra ꝓfugisse. His
atq; aliis Soncinates uocibus territi: ac p̄dioq; quoq; deuastationibus quæ
cernētibus illis sub ipso prope pcipiendaq; frugū tp̄re fiebāt: longe pmoti
de oppidi traditione Tristano insciente cū leonissano agere cœperūt. Ea re
nunciata Tristanus nunc hos acerrime increpat: nunc illos ut in fide perma
neant: hortaf. Verū ubi nihil uerbis ꝓficere: populūq; ad dedendū uenetis
oppidū iā ꝓnū uidet: neq; tātis hostiū uiribus dirutis iā ā duabus partibus
muris diutius resistere: neq; adeo oppidanoq; pfidiæ occurrere posse aīad
uertit: pactus uti sibi sociisq; rebus saluis abire liceat: deditioni cōsensit ho
stes q̄primū oppido potiti: Tristanū abire incolumē pmittunt: q ab eq̄tum
pte destitutus: q iā stantibus Soncinēsiū ī fide animis cū picinino clām de
stipēdio cōuenerāt. lōgo leonissani iussu circūacto itinere Cremonā puenit
his rebus peractis tāto terroꝝ municipes: q Soncino proxime īhabitāt: pcul
si sunt: ut Romanēgates in primis & oēs: q a uia quæ a pōte uico Cremonā
& a laude Sōcinū ducit: p̄ter castroleonēses: quoq; ī oppido ualidū Tristano
ex itinere p̄sidiū reliquerat: hostibus sese nullo negocio dediderīt. Hoc rei
successu elatis hostiū aīs: unde nostri pridie discesserāt duces: ad Iouis altā
ducunt. & q̄q̄ Frāciscū eo tā insigni detrimēto accepto uenetoq; finibus ces
surū arbitrabātur: tamen quo citius transoliū cibariorū penuria remigraf
cœperūt: itinera occupaf: qbus ab Cremōa cōmeatus deuehebanf: atq; oīa
ī Cremonēsibus crebra inuasione atq; tumultu īuoluere maxīo studio adni
tunf. essecq; insup eos ꝓpediē Cremonā p deditionē capturos nōnullis ī exer
citu nīo Cremonæq; p̄fectis amice secretoq; enūciari studēt. At Franciscus
q̄uis & Soncini amissio & municipū defectio pgraue suis rēbus incōmodū
ī ipso belli initio ītulisset: quæ res sibi magis ex hostianēsi ꝓfectione: q̄ ho
stiū uirtute acciderāt: Nichilominus maioꝝ īcēsus aīo: Nam quæ de Cremo
nensiū ꝓditione dicebāf arte atq; uersutia hostiū magis dicta: quam quod
uera essent: iudicabat unis castris ꝓfectus ad uillā quādā: quā Agellū uocāt
brixiæ q̄nq; passuū millia ꝓximū militibus stationes metif: & quod iu suis
finibus hostes facitaf conanf: idem ī eoq; finibus faciēdū curat. Hinc ciuiū
agros usq; ad ipsas urbis portas populatū īmittit. Quæ res militibus ultro
stimulātibus Alexādro & collioni ꝓpemodū erat curæ. hinc uias: qbus ciba
ria in hostilē exercitū cōportabāf: turbandas studet. Quo tp̄re nīi graué iu
mētoq; colonoq; iacturā brixiēsibus ītulerūt. Nā cū eos intra fines: qui ur
bis claustra appellāf circa mœnia posita: milites nīos nequaq̄ penetraturos
existimarēt: nihil fere īde in munitiones rettulerāt. Quibus ex agris pecoꝝ ī
gēti homineq; agresti refertis: ꝓpauci admodū fuef: q nō p̄da honusti in ca
stra redierint. His rebus quotidianisq; adiectis ciuium querelis: leonissanus
Marcelluscq; legatus cōpulsi flumē ī brixiēses nō longe ab urceis traiciunt
atq; duobus passuū millibus e nīorum regione palude cōtinua ꝓpetuaq; in
tercedēte: quæ nisi uado trāsiri unico iis locis poterat: biduī itinere ꝓfecti
castra firmāt. Vadūq; ab ea pte: quæ ad eos uergebat: & pistrini ædificio ser
uabatu r cōfestim occupāt. Frāciscus ea re nūciata: cū exercitu oī ad paludē
pfectus: & hostiu tētoria ītuef: & loci sitū circūspicit: & de regionis natura
lōge pcōtat. Queriꝝ uæhemēter: qd̄ suorū negligētia paludis aditus ī hosti
um sit pōtate: q si locorū cognitionē habuisset. nūq; alieno usus cōsilio. ubi
nūc esset. eo primum uenisset: aditumq; teneret: & hostes brixiēsium plani

cie ui relicta:montes errabūdi quererent.hunc repræhendēdo totū colliōi quē proximæ ꝓfectionis ducem habuerat: erroꝝ modeſte aſcribit. Eo die factis qbuſdā leuibus ꝑliis in caſtra reditū eſt. Poſtero aūt ſupra paludi ri pam ad bombardæ iactū hoſtibus propinquā:quo īteruallo palndis latitu do cōſtabat caſtris poſitis ꝺ ſedit:qua uicinitate fiebat:ut nr̄is ad uadi uſq; oſtia:quæ ab hoſtibus tenebātur inſnltātibus:equeſtria ſimul ac pedeſtria īterdiu ꝑlia cōſererētur:ī qbus ꝑliis cū ſuos Tiberthus brandolinus picini nusq; iuueniliter ī certame īpellerent:& ab nr̄is eqtibus ab Frāciſco edoctis refugere ſimulātibus ſæpe ī inſidias traherētur:multi ex iis eqtes capti ad Frāciſcū deducebātur:qbus ītermixtus dimicātibus picini nus equo humi ꝓlapſo ſemel interceptus ē:ſed īpuro quorūdā peditū cōſenſu adiuuātibꝫ ſuis ī libertatē redditus.Quod ubi aīaduertit leoniſſanus: paruo deinceps militū numero pugnādi copiā faciebat. Cū hīc reꝝ ſtatus utriq; exercitui eſſet:ut neq; ī hoſtes nr̄i īpetū facere poſſent:neq; ipſi nr̄os īuadere auderēt Frāciſcus duas magnitudinis nō exiguæ bombardas ī hoſtiū ſtationes diri git:frequētiq; ictu cædere cœpit.nec interim maioribus copiis diuerſisque itineribus brixienſes īfeſtare intermittit. Ex quo nr̄i apud brixiā hoſtibus īmixti dimicare coacti atrocia ſæpe certamina inibāt.In eo bello fuit eqta tus numero & uirtute Frāciſcus longe ſupior peditatus numero non uirtu te hoſtibus īferior.Cōſtabat.n.uenetoꝝ exercitus eqtū quindecim: peditū ſex millibus.Frāciſci uero exercitus eqtū decē & octo:peditū tribus millibꝫ ꝑter inermē & iutilē ſtratoꝝ uaſtatoꝝ & calonū exercitus utriusq; multitu dinē:quoꝝ ingens erat numerus. Dū hæc gerūtur:graue & prope repentinū ī Alexādrinis bellū orīf.Quod &ſi haud magna manu īferebaf:Tamē Ale xandrinoꝝ mobilitas ac ueteres ardētesq; īter eos factiones longe detrimē toſum atq; periculoſum faciebāt.Stimulātibus nāq; p legationem uenetis Guilielmus ornato Alphonſo regis ſocioꝝq; pecunia milite contractoq; in Monferratenſiū finibus exercitu:cuius ad quattuor eqtum duoq; peditum millia erat numerus:ubi de Frāciſci in brixienſes trāſitu ītellexit: extēplo ī Alexādrīos īpetū fecit:agroſq; paſſim depopulatus:paucos ītra dies maio rē regionis ꝓtē dedētibus ſeſe oppidanis ī poteſtatē acceperat.Cor radus: q ei ꝓuincie ꝑſidio a fratre cū tribus eqtū millibus qngētisq; peditibus ꝑfe ctus fuerat:hoſtiū uiribus īpar Alexādriæ ſe cōtinebat: ciuitatēq; ī fide ſer uare ſtudebat:qđ ea ſeruata redeūtibus aliquādo ī melioꝛe fortunā rebus: recupaturū ſe amiſſa nō dubitabat.Interim Frāciſcū frequētibus lr̄is nūci isq; certiorē facit:niſi maiora ꝓpediē eo auxilia mittat: res Alexādrinas in maximo diſcrimine fore Alexādria ī duas factiones diuiſa eſt quarū altera cōtrario ſtudio belli ꝑſertim tꝑre Gallicis alteraq; Gebellinā dicūt. Mon ferratēſibus rebus fauere cōſueuere:ob id diſſidētibus īter ſeſe animis Cor radus de nōnulloꝝ ciuiū gebellinæ factionis fide:quæ in ea ciuitate lōge ui ribus ꝑualet plurimū iam dubitaf cœperat: quos ſibi benificio antea Gui lielmns cōciliarat:& tūc eoꝝ agros a populatione īmunes ſeruari iuſſerat: factioniſq; principibus enūciari ſtudebat: ut a gelphis cauerēt: q Frāciſci ēt cōſenſu:ubi duobus oppreſſus bellis diutius tenere urbē nequeat:Carolo frācoꝝ regi tradeī eā ſūmopere curēt:Quibus ex rebus Nuciēſis cū eqtibus mille eo cōfeſtī mittiſ:q magnis itineribus cōfectis: qnto die Alexandriā p uenit Guilielmus īterim Derthonēſiū fines īgreſſus:Puteolū ſola oppidanis bidui obſidione territis obtinuerat:deuaſtatiſq; Dertonēſiū agris papiēſiū quoq; fines obſiſtētibus nullis īuaſerat.Ex quo tantus oībus ferme trepidā tibus trāſpadanis populis terror īiectus ē ut multi ſecreto ad hoſtē: uti po ſtea cognitū ē:de deditōe pactū miſerint.nec ulla ab deditiōe alia cā ſūt de territi:niſi qđ Guilielmus ſeu metu qđ hoſtes poſt terga reliquiſſet:ſeu q pollicētiū uerbis mino credret:ad eos ſe cū exercitu nō ꝺtulerat.ī Alexādrīs ēt tāta oppidoꝝ oium ad defectionē īclinatō fuit: ut ꝑter caſtellatiū & caſ ſinas nihil eēt reliq: quæ oppida nec mino exēpla reliquoꝝ ſecuta hoſti iā ſe tradidiſſēt:niſi arciū metu ab rebelliōe abſtīuiſſēt.Guil.Nuciē:aduētu ī

papienſes progredi ueritus:ī Alexādrinū agrū reuertīt:caſſinasq; obſidet q; oppidū & ſi forti militū p̄ſidio muniebat:tamē ſuis frequētibus circūdatū oppidis ſe breui expugnaturū cōfidebat:oppidani aliquot dies oppugnatō nem fortiter atq; obſtinate ſuſtinuere Verū ubi obſidionē fieri in dies diu turniorē atq; durioré uidēt:ægre admodū ad defenſionē accingunt:& lan guidioribus ſe animis ī fide p̄manere oſtēdūt:deīde paulatī de deditiōe ſer monē faceſ cœperūt. Frāciſcus q; ſuos Alexādriæ īcluſos nec poſt quidem tranſmiſſum cū Nuciēſe auxiliū:q cq̄ egiſſe:& ad reprimendos hoſtes nihil conari ītelligebat:ægre ferens: Corradū reliquoſq; militū p̄fectos lr̄is nūci isq; quotidie q̄ grauiter arguebat:admōebatq; cū hoſtē hactenꝰ patētes cāpos tādiu impune uagari p̄miſiſſent:animaduerteſ uellēt:ne maioſ ēt ignauiæ crimine damnarēſ:ſi uidētibus ipſis aut obſeſſū expugnari oppidū: aut ne gligentia p̄ deditionē in hoſtis poteſtatē deuenire paterētur. Corradus cum his tū ēt q; caſſinēſes lōga oppugnatōe defatigatos ḋ deditiōe iā ageſ cœpiſ ſe ītelligeret:præfectos ī cōciliū cōuocat:& de ope obſeſſis ferēda ꝓponit. Nuciēſis ſeu timoſ ſeu dolo q; cū Guilielmo:ut poſtea cognitū eſt cōſpira bat:negat cū hoſtibus eſſe cōfligendū tū ꝓpter numerū:quo longe ſuperio res eſſent:tū ꝓpter loci iniq̄tatē:& cōfectas nup circum caſtra munitiones. At lohānes palauicinus ex Scipiono uir & armis & aīo p̄ſtans hoſtē adoriē dum. laborātibusq; ſuccurrēdū multa oratione cenſet:qđ &ſi hoſtibus: ut Nuciēſis p̄dixerat:nūero īferiores eſſēt:noſtros tamē plurimū uirtute &rei militaris peritia p̄ſtare demōſtrabat. Quid p̄terea ī cōmittēdo cōſerēdoq; p̄lio dux hoſtiū ualeret ſe ſatis ſupioſ tēpoſ dum apud eū mereret perſpe xiſſe. proinde nō dubitare:ubi eodē tp̄re ab una p̄te acie inſtructa ab ipſis& ab altera oppidanis militibus īmixtis ī caſtra erūpētibus īpetus fiat: ſe ho ſtes nullo nr̄o; piculo:neq; multo labore p̄fligaturos. Hunc Sacramor Par menſis uir longo belli uſu clarus:itē reliqui:nouiſſimeq; Corradus ſecuti: eundū in hoſtē caſſinēſibus ſubſidiū ferēdū conſtituūt. Itaq; poſtridie eius diei p̄fecti:Nā Corradus inualitudinis cā Alexādriæ remanſerat: omnibus copiis ī hoſtē cōtēdūt: de quo; a duētu Guilielmus iādudū certior factus ſuas copias caſtris eduxerat:& longo agmine eo; īpetū expectabat. p̄fecti id cōſpicati q; longe aliter q̄ ſperaſſent:cōpererāt: mille circiter paſſus ab ho ſtiū caſtris haud ultra progredi diſſimulātes cōſtiteré. Guilielmus cum iā octauā & decimā horā ſextilē ad ſolē ī acie ſtetiſſet:noſtroſq; timoſ prælio abſtinuiſſe putaret:ī ſtationes regtediſ:& q̄uis oēs in acie ſuosq; loco ſtare iuſſiſſet: tamē maior militū pars nō multo poſt paulatim ī caſtra ad curan da reficiendaq; corpora reuertīt. Armis eqtes leuāt:ducis dicto negligēter parēt. hāc ubi rei gerēdæ occaſionē p̄fecti aīaduertūt:quæ ex ſentētia conti gerat:cōfertiſſima acie in hoſtes aduolāt Guilielmus īopinate exorto tumul tu proximū collē ꝓtinus muniri iubet:quē ferracutus ex p̄fectis eqtū forti militū manu celeriter occupat. Nā oēs fere:quos eo mométo in armis oſten derat:ſibi addiderat:Reliquū Guilielmus exercitū p̄ tēporis anguſtia armā dum:conſtitutaq; in loca diſponendum anxius curat. Sed tanta nr̄o; uelo citas fuit:ut ad īſtaurādos rurſus ordines ſpatiū illi deeſſet. Nam lohannes cū turma ex delectu equeſtri inſtructa primus impigre pugnā inire:hoſtēq; laceſſere cœperat: Sacramor & Antonellus burgēſis natōe tuſcus uir ītrepi dus & manu promptus cū duobus ueteranis ordinibus ſubſequebāt. Hi ac cliuū ui ſuperāt:primo īpetu hoſtes colle turpiter deiecti curſu repugnāti bus paucis ī caſtra refugiūt:ſpem omnem ſuſtinēdæ pugne Guilielmus po nit:territis militū aīs oīa ī caſtris tumultuarie miſcent: oīa nullo ordine nulloq; īperio agunt. Cuiq; n. ut fit ī extremo ſalutis piculo magis q; carū habebat:corripere:ac de ſalute cogitare quam ſe pugnæ parare erat curæ. Noſtri fugiētes magno oīum clamoſ atq; cōcurſu ī ſequunt. ꝓ caſtris p̄liū īſtauraſ. At cū aliquādiu utrinq; pugnatū eſſet acerrime:hoſtes funduntur fuſi munitionibus deſertis fugant. Guilielmus ī fuga ſaluté ponit. Milites item fugæ ſe mandant. Sphortiani & q. caſſinis obieſſi fuerant erumpētes.

castris impedimẽtisq; potiuntur: fugientiũq; reliquias quoad possunt ꝑsequũtur. Sed ob propinqua frequẽtiũ oppidoꝝ refugia: magna eoꝝ ps eua sit. Guilielmus castellũ nouũ: qđ erat ad mille passus ꝓximũ incolumis se recepit: ꝑfecti his rebus gestis ꝑda honusti Alexãdriã remigrãt. Guilielmus suos colligere: atq; resarcire studet. Oppidanos tã Alexandrinos q̃ Monferratenses eo ꝓlio: eoq; detrimẽto territos in fide ꝑseuerare cohortat: Milites ea in oppida: quæ in Alexãdrinis occupauerat: de quoꝝ fide dubitabat: uti oppidani cõstãtiores sint: distribuit. Dũ hæc in Alexãdrinis gerũtur: Frãciscus aliquot interiectis diebus nõ longius passibus mille ab urceis exercitum duxerat. Idẽ fecerãt hostes. Sed postremo ad oppidũ castra firmarunt. & ab lateribus aptis fossa atq; aggere clauserũt. Quo ope pfecto & castra muunitissima efficiũt: & supior brixiensis agri pars: quæ ad montes ptinet ab oĩ nostroꝝ iuasione tuta redditur. Quas ob res cogitãtibus liberius legatis: ducibusq; uenetis: qbus uiribus aut qbus artibus suis hostẽ finibus pellere: seu ad excedẽdũ cogere possint: uisum é maxime negotio cõducere: si nõ modo Mediolanẽsiũ sed laudẽsiũ quoq; fines unde illi ꝑcipue ad gerendũ bellũ uires suppetebãt: cõtinuis incursionibus uexarent: qbus cõpulsum incõmodis ĩ Cremonẽses facile rediturũ iudicabãt. Ad eã rẽ cõficiendã Carolus Fortebracius & Matheus campanus cũ tribus eqtũ millibus: milleq; peditibus delecti in Cremenses mittũtur. Hi p noctis silentiũ nõ ꝓcul a cerreto nauibus ĩ Addua pontẽ cõstruũt: pfectũq; nullis laudensiũ ꝑfectoꝝ negligentia sentientibus ab utraq; fluminis ripa castellis & peditũ ꝑsidiis cõmuniunt. deinde secus flumen castra locãt: atq; aggere cingunt: laudẽsiũ agros inuadunt: & late incursionibus uastãt. Quod cũ itellexisset Frãciscus continuo Petrũ mariam rubrũ: & Antoniũ landrianũ cũ mille circiter eqtibus laudem ꝓficisci iubet: ut ratibus atq; omni machinatione p profluentẽ demissa pontem rescindere studeãt: atq; terra eodẽ tẽpre ponte disiecto castellũ in laudẽsi ripa ædificatũ expugnaꝝ contẽdãt. facta uti Frãciscus cõstituerat a ꝑfectis flumine atq; terra ui: frustra in irritũ conatus cecidit: qđ & castellũ hostes egregie tutati sunt: & materies atq; classis. e laude ĩ pontẽ immissa rapidissimo aquæ ĩpetu impulsa nõ prius restitit: quã pisleoni appulit. Hostes. n. relicto ĩ castello: q; e regione alterius erat: ꝑsidio: pontẽ diuiserãt naues cremensem ad ripã cõduxerãt: & ubi materiẽ classemq; ad inferiorẽ fluminis partẽ ꝓteriisse uidẽt: rursus põtẽ iunxerũt: moxq; iis: q in castello abnr̃is oppugnabãtur. subsidiũ miserũt. Nostri territi pugna dimissa laudem celeriter reuertunt. De his rebus Frãciscus certior factus maiora mittẽda eẽ auxilia iudicat: qbus & laudensiũ fines ab cõtinuis hostiũ molestiis perturbationibusq; tueret: & pontẽ aut capere aut euertere posset. proĩde cũ ei rei Alexãdroꝝ fratrẽ ꝑficiẽdũ statuisset: post biduũ duobus equitũ millibus delectis: eũ cum his mãdatis ĩ laudẽses mittit: ut cum primum eo peruenerit copias quas paulo ante ꝓmiserat: sibi adiũgat hoĩnes: q arma ferre ualeant & magnũ ĩsup fossoꝝ numeꝝ regioni ĩperet. Torméta quæ laudi erant: in exercitũ deuehi iubeat: pontẽ diruere curet. e regione pontis castra ponat: locũq; ipse cuius paucis ante diebus cognitionẽ habuerat ab flumine nõ lõgius passibus quingẽtis designat. At priusq̃ parãdis stationibus milites dẽt operã: equoq; descẽdãt: castra celeriter ab ea pte quæ ad flumẽ spectat aggere obeat: uias aditusq; oẽs repagulis obstruat: ne forte hostis paratus ĩcautũ aut ĩparatũ cãpo apto offẽdat: neqd p ducis ĩprudẽtiã aut negligẽtiã detrimẽti accidere possit: ꝑserti ꝓpinqs hostibus: & ĩ ipsa aut locãdorũ aut mutandoꝝ castroꝝ opportũitate. nullũ quippe erroꝝ aut peccatũ tã gr aue eẽ dicebat: cuiq; celerius parata sit pœna q̃ qđ ĩ rei militari amittat. Alexãder die tertio ĩ laudẽses puenit: & nõ lõge a pisleõe triduo moratus cætera exequit. Interĩ Frãciscus de pta ab suis ĩ Alexãdrinis uictoria cognoscit. Quo nũcio & hostibus munit: & nr̃is addit animus. Frãciscus q; magna deinceps rei bene gerendæ spes ꝓposita uidebat: Petrũ posterlã ĩ Alexãdrinos confestim mittit: q apud Corradũ de recupandis oppidis ĩstet. cũ Guilielmo de

pace agat:qua cõpoſita oēs quæ ī iis locis ſint copiæ:in brixienſes reducat Alexandrũ ꝑterea ad rem mature cõficiendã ſollicitat. Is quæ ad expeditionem neceſſaria uidebãtur cõparatis deſignatũ ad locũ mouet:ſtationes partitur:exercitusq; partẽ in armis eſſe:partẽ uictũ inquirere:ſtationeſq; parare iubet. Sed ut plærũq; fit ſuũ quiſq; magis cõmodũ quærere quã ducis ī periũ ſeruare ſtudet. Oēs ꝑter paucos depoſitis armis frumẽtatũ pabulatũ & lignatũ aquatũq; pergũt. Vacua fere defenſoribus caſtra relinquũt. hæc ubi hoſtiũ duces ab ſpeculatoribus:q excelſas cõſederant arbores. ītelligũt: & ab Tubicine:quẽ rei alterius ſimulatione ad Alexandrum miſerãt: cõfirmantur. Aciẽ quã ociſſime ĩſtruũt:& traiecto amne ĩcredibili celeritate cõuolãtes ab ptibus duabus nr̃os inuadũt. Alexãder ī tãta rei neceſſitate:quos ꝓlio paratos cõperit:ad eã primũ partẽ ī hoſtes celeriter mittit:qua facilio rem illis aditũ patere cognoſcit. & cõfertiſſima acie inſtare cõſpicit. hi facile primo cõgreſſu uim hoſtiũ ſuſtinẽt:lõgeq; repellũt. Sed reditegrato rurſus ꝓlio pugnaſ eminus cõminusq; ꝙenixiſſime. Alexãder ad dexterã ſe uertens:cũ ex ope alios colligere:alios ad pugnã inſtruere ꝓperaret:& locis ubi hoſtes ingruere uidet:occurrere conaref:milites admodũ ꝑpaucos ꝓlio idoneos repperit:ex quo ĩgẽti affectus dolore:tũc ſe demũ ab eqratu deceptum aĩaduertit. Quæriſ uæhemẽter:qđ dicto milites nõ paruiſſent:quodq; tam ꝑpings hoſtibus neglecto ĩperio:neglectoq; oĩum periculo ordines caſtraq; deſeruiſſent:hoſtes interim pulſis ꝑpter paucitatẽ iis:q ad dexterã occurrerant:ī ſtationes penetrãt. Quo factũ ẽ:ut q ad ſiniſtram primo ꝓliari cœperant:circũuenti a tergo ſuperarenf:& ab partibus pluribus uno tp̃re urgẽtibus hoſtibus ī caſtra irrũperef. nĩi ubiq; diſiecti fugãtur. Quisq; qua ſe obtulerat uia:fugæ ſe mandat:Alexãder ĩter hoſtes inter tæla diu uerſatus quorũdã eius familiariũ uirtute:quos eo die ſibi elegerat:& lateri cõſertos ī ꝓlio cõtinẽter habuerat:hoſtiũ e manibus diſſoluiſ:& laudẽ curſu ſe recepit. hoſtes uictoria potiti:caſtra ĩpedimẽtaq; diripiunt:& fugientes nr̃os diuerſis itineribus inſequũf:maioréq; militũ ptẽ capiũt:armis equisq; denudant:ꝑfecti eqtũ partim laudẽ:ptim piſleonẽ:& ad Sancti colũbani oppidũ ꝓfugientes euadũt. Solus Andreas byragus:q apud Frãciſcũ eo tp̃re gratia & auctoritate plurimũ ualebat:uir qdẽ ībellis:& militaris diſciplinæ ignarus cũ magna euocato⁊ pte:quibus cũ paulo ante eo uenerat:ĩterceptus eſt & ad legatos:qui ī maioribus caſtris uerſabãf primũ miſſus: deinde Venetias ad ſenatũ ꝓductus. Hunc Alexandri caſum ad ſecũdã & uigeſimã eius diei horã Frãciſcus ex hoſtibus primũ cognoſcit:quæ res: & ſi tũc minime credebatur:tamẽ lr̃is poſtea lohãnis caymi piſleonis præfecti: & frequẽtibꝰ ignibus:quo⁊ flama uniuerſa hoſtiũ caſtra collucebant:ad multã noctẽ cõfirmaf:Hoc tã iniucũdo nũcio Frãciſcus q̃grauiter ĩdoleſ:accuſatq; pacere fratris negligentiã:qui ſi mãdata ſeruaſſet tantũ illi dedecoris ſibiq; detrimẽti nequaq̃ accidiſſet. hæc ſecreto:palam uero & ī oĩum cõſpectu poſtero die bono ac forti ſe eſſe aĩo oſtẽdit. Alexãdrũ ꝓce repræhẽdit: Milites ãt qđ eius dicto nõ audiſſent:uæhemẽrer accuſat:deĩde acceptum paruifacit ī cõmodum. Noua ad id ſe bellum ĩſtaurãdũ cõſilia initu⁊:ac uti forte multi tũc arbitrarẽtur:brixiẽſibus finibus:niſi aut uictoria ꝓta aut pace cõpoſita nequaq̃ ceſſurũ demõſtrat. De hoc ueneto⁊ ī laudẽſibus ſucceſſu Guilielmus certior factus:reſi piſceſ aliquanti ſper:& melius ſuis rebus cõfideſ cœpit. Alexãdrini quoq; qui ī ſua erãt põtate & ob recentem ac inſignem q̃ acceperãt:calamitatẽ uacillaſ cœperãt:ab ſumma aĩ trepidatiõe ī meliorẽ fortunæ ſpẽ reuocanf:& ī eius fide ptinatius cõfirmãf: Ex quo factũ ẽ:ut & Guilielmus oblatas pacis ꝺditões:quas paulo ante ꝺplexurus ꝓcupide uidebaf:reſpueret:& oppidãi ea: quæ ſe de reditu ī Frãciſci fidẽ facturos polliciti fuerãt:oĩno negarẽt. Deĩde ꝙ poſt acceptã Alexãdri cladẽ trepidãtibus laudẽſiũ aĩs:urbs q̃ tẽporis cõdicio ferret:ĩfirmior uidebaf:deq; nonnullis gelphæ ꝑſertim factionis ciuibus ne eã proderẽt. grauis erat ĩiecta præfectis militibuſq; ſuſpicio. Boſium fratrem mille cũ equitibus eo ꝓficiſci iubet:

Alexãdrũ uti bono sit aĩo cohortaf. Nam quæ sibi de rebus aduerse gestis ascriberenf: culpa eũ uacare pspexerat: atq; data largiter pecunia: suos eqs armisq; exutos celeriter resarcire ĩperat: laudensiũ Mediolanensiũq; simul agros ab hostiũ populatione quoad possit tueri cõtendat. Ipse aũt cũ ꝓpter trãsfugas: quoꝝ ea æstate nõ exiguus fuerat numerus: tũ ẽt ꝓpter eos: q̃ multis de causis aut sua uolũtate aut iussu aberãt exinanito ꝓpe modũ exercitu Quinciano oppido: qđ mille ab olio passibus distat: admouet castra aggeribus quã diligẽtissime põt: munienda: pontẽq; in flumine bordolanũ cõtra: qđ ẽ municipiũ ĩ cremonensi ripa situ. sũmo studio faciẽdum curat. Inter hæc Iohãnẽ Nucensem ab Corrado cũ hoste cõspirare nũciaf. Deinde ĩtra dies paucos ea de qbus iã uerbis egerat: scriptis sanxisse: idq; p Antoniũ quẽdam Realini fratrẽ eqtẽ cognouisse: cuius opa Nucensis plurimũ utebaf: q cũ ab eo ad Guilielmũ cũ scriptis mitteref: doli eius detegẽdi cã ad Corradũ secreto declinauerat: mãdata scriptaq; detulerat: adiecta Nucensis ipsius eodẽ tpre Corrado ĩcõsulto atq; inuito ad Inciſiates ꝓfectione: unde ad hostes cõmodius atq; liberius trãsire posse putaret. Qua re cognita Franciscus statĩ mittit: q eũ retineret: & ad se pduceret. Nucẽsis ignarus eoꝝ consilium petri diligẽtia: q apud nobiles populares q; Inciſiates plurimũ poterat: compræhendif: Cremonãq; pado deuectus fune suspẽdif. Per idẽ quoq; tps corrigiani: q eo ãno Alphonso regi uenetoq; senatui sese tradiderãt: & accepto stipendio Ludouici oppida: uti ostendimus: ĩ transpadanis uexarãt: bellũ in parmẽsibus Frãciſco ĩferre cœperũt. pupiliũ oppidũ de ĩprouiso capta oppidanoꝝ magna pte obsederũt. Hac Frãciscus nouitate uæhemẽter ĩ Manfredũ Giberthũq; cõmotus: q nulla ab se iniuria sed beneficiis potius affecti: belli eius qđ Antonius tertius frater semp uetuerat: nõ mõ auctores concitatoresq; fuerãt: sed in gerendo pẽssent: nõ expectãdũ sibi existimauit: ut hoĩnes infesto aĩo eo capto oppido ĩ capiẽdis reliquis maiore licentia atq; audacia pgerent. Itaq; cõfestim Bosius ex laudẽsibꝰ: & Angelus cãposyluius ex castris cũ ualida equitũ ac peditũ manu uno atq; eodẽ tẽpoꝛ pupilienſibus subsidio mittũtur. Hi biduo itineꝛ cõfecto: pupiliũ pœne sero pueniũt. At & si oppidani subsidii tps nõ expectarãt: q; cũ asperis obsidẽtiũ uerbis territi tũ captiuoꝝ ẽt cõmiseratione atq; pietate moti: quos ultima statim passuros: nisi sese dedidissent: ꝓnũciabaf: paucis ante horis sese atq; oppidũ corrigianis pmiserãt: psidiũq; reciperãt: tamen magno aĩo hostes aggrediũtur: & cõmisso plio primo ĩpetu ꝓfligãt: atq; ĩ fugã uertũt. Duces primi brixellũ: qđ tribus a pupilio passuũ millibus abest se recipiũt. Idẽ fecere milites reliq. Sed eius oppidi ꝓpinquitas & noctis ĩteruẽtus fecerat: ut non multi caperenf. Ea nocte parmã uersus nr̃i reuertũtur. Bosius Frãciſci iussu urbis psidio remãsit. Angelus ĩ castra rediit. Corrigiãi ex ĩde duos circiter annos cũ parmensibus cõtinẽter bellũ gessere: Quod bellũ Alphõsi regis uenetorũq; pecunia nutriebaf: Interim cũ sexaginta iã fere dies ad Quintianum Frãciscus cõsumpsisset: satisq; ciuitatibus: quæ quotidianis ĩuasionibus ĩfestabãtur: puidisset: optimũ esse iudicauit: ui aut arte hostilẽ exercitum ad brixiam ꝓpius cõpelleꝛ. Quod si fieret: futuꝝ ĩtelligebat: ut & hostibus minor ĩ suis: & sibi maior ĩ eoꝝ finibus esset nocẽdi facultas: igr̃ ad Calendas octobres millia circiter decẽ ab Quintiano urbẽ uersus castra mouet. Lemnũ oppidũ obsidet. hostes itẽ diuerso itineꝛ duobus millibus passuũ ab his castris castra ad porcianũ firmãt. Ex eo oppido q; ꝓ muro sibi obiecerant: deiceps ppaucis ĩterdũ eqtibus data pliandi copia nr̃os lacessere: atq; oppidi expugnatiõe ꝓhibeꝛ adnitebãf: Lemnẽses nihilo secius cernẽtibus ipsis bombardarũ ĩpetu tridui spacio coacti dedũtur. hic dũ aliquot dies moraf Sagittarii supra mille: qbus Antonius blaxa spediẽsis pẽrat: ab Genuẽsibus amiciciæ societatisq; iuꝛ Petro fregoso duce Frãciſco addunt. Hoꝝ aduẽtu pp singularẽ uirtutis opinionẽ: magna uniuerso exercitui rei benegerẽde spes illata ẽ. Sed cũ eos certamĩe expiri Frãciscus uellet: qd aĩo: q due arte pstarẽt nõ sic ĩ cãpestri plãicie ad dicãdũ idõeos cõpit: ut ĩ nauali dimicatõne aut

in oppidoꝝ defensione feroces esse ferũtur. Faciebat. n. exercitus utriusque uicinitas: ut p interiectã planicie quotidiana ĩterdiu p̃lia cõmitterẽt. In quibus de se cuiq; piculũ facere licebat. Proinde cũ oẽs de sagittariis fefellisset expectatio: magnã pt̃e ĩ oppida hostibus finitima p̃sidio distribuit. Caluisianenses p̃terea diu ad dedẽdũ se suasi: nũq; adduci potuere: nisi exercitum signaq; militaria prius p fide uenetis data ad mœnia cõspicerent: quoꝝ opinioni nõ sine graui eoꝝ iactura satisfactũ iri potuit: Nã cũ eo Frãciscus duxisset: nec p cõmeatus difficultatẽ ultra ꝓgredi liceret: & pedẽ referre turpe admodũ fore putaret: detrimentosumq; cognosceret: dies multo plures q̃ oppidani existimassent: ĩ eoꝝ finibus resedit. hostes uero eodẽ die ad læuã iter faciẽtes: Gaydũ cõtenderũt. Ibi castra fossa & aggere cõmuniũt: uias semita: q; oẽs: qbus Calauisianũ petebat: repagulis obstruũt. Gaydũ ẽ oppidũ nõ ignobile æquo positũ loco a mane ad spatiosissimã famæq; celebrẽ planiciẽ ptinet. q̃ uulgo Montis clari appellãt: qđ ab eo monte & oppido ĩsup initium nomenq; capiat. arboribus ubique nuda: ubiq; fossis collibusque libera. Asero autem loca paluſtria: & præda fossis frequentibus arboribusq; multis referta ad Caluisianum usq; perpetua cõtinet: a quo oppido qnq;: & a brixia decem millibus passuũ abesse cõstat. Hac tãta soli æqtate allectis p̃liandi studio exercitus utriusq; eqtibus crebræ cõserebãtur pugnæ: quas ad paluſtria & ĩpedita ut diximus loca: hostes pp peditatũ: quo maxĩe abundabãt: summa industria deducendas enitebãtur: Quibus ĩ puguis Hector brãdolinus Tiberthi frater iuuenis insignis & mãu ꝓmptus nimiũ exercitata dimicatiõe grauiter hasta uulneratus concidit. Multiq; p̃terea acceptis illatisq; utrinq; uulneribus periere: Hæc dũ p singulos dies gerunt: magnæ inter Frãciscũ uenetosq; duces omissa belli cã crescũt iniuriæ: magnæ calumniæ: quas lr̃is núciisq; p oẽs Italicos potẽtatus ad minuẽdã Francisco auctoritatẽ hostes circũferri studebãt. Nã ignauiæ atq; desidiæ eum accusabãt: qđ ea æstate nũc paludibus: nũc munitiõibus se cõtinuisset: & uenetus exercitus p aptissimos cãpos castra habuisset. Franciscus quæ sibi ab hostibus obiicerent: falsa demõstrãs: illos eodẽ crimĩe remordebat. De fide quoq; publica sæpenumero uiolatasquã multis municipiis in agro brixiensi sibi parentibus dedissent: acriter accusabat: sed ingẽtis spiritus uir: qui sicut ad cætera obeũda negotia belligerãdo diligẽtissimus: ita ad ꝓpulsandos iniurias ardẽtissimus erat: nõ his cõtentus cogitabat quo pacto nõ uerbis sed re ĩ hostes reiicer̃ posset: quæ ĩ sui dedecus & ĩfamiã lr̃is crebro falsoq; dissæminassent. Nec requit: donec re mature in cõcilio discussa statuit ea ĩter cedẽte planicie illis p̃liãdi potestatẽ se factuꝝ. Quod si p̃lii condicionẽ ac ciperent: quos & numero & uirtute militũ plurimũ anteiret: supaturũ nõ dubitabat: Sin detrectarẽt: & uolũtati: & æstimatõi suæ apud oẽs satisfactũ se facile pspiciebat. Ex quo per epistolam quã ipsemet dictauerat materna lingua leonissano Iacobo picinino primis exercitus ducibus: ac Pasquali maripetro & Iacobo Antonio Marcello legatis ĩ hunc modũ conscripsit. Deũ hominesq; testamus. uti & uos: q ueneti senatus uices geritis: nõ ignoratis: nos neq; augendi imperii cupiditate: neq; ueterũ recentiumq; iniuriarum cã ductos: sed cõtra fas iusq; belli armis de ĩprouiso lacessitos ad hoc bellũ uenisse: qđ ꝓfecto cũ in pace uiueremus: saltem triduo ante nobis indicidebuerat. Quid ãt ex eo bello laudis hostes nostri retulerĩt: qdue adhuc commodi cõsecuti sint: cõmemorare ĩpræsentia supuacaneũ esse censemus: Silentio. n. p̃tereũdũ uidet. quo aĩo: quoue studio uniuersæ Italiæ qeté tranquillitatẽq; pquisiuerimus: & qđ nr̃a populoꝝq; nr̃oꝝ incõmoda ptuleri mus: ne ad huiusmodi bellũ deuenerimus. Neq; nũc tps est: neq; locus patẽ inimiciciaꝝ causas recensere: quærimoniisq; agere: cũ ne idoneus qdẽ ad id iudex adsit: nisi unus deus: q hominũ mẽtes & cõsilia iudicat: a quo cũ tot ĩmensa beneficia acceperimus: Ingrata ꝓfecto grauiq; aĩaduersione digni iudicaremur: nisi oĩ studio iis malis quæ futura eẽnt: p uiribus occurremus ubi iis quæ hactenus nõ nr̃a sed aliorũ culpa insecuta sunt: cõsulere

nequerimus. Proinde cogitãtibus nobis: quo cõsilio aut qbus artibus huic tã graui bello modus ĩponi possit: nulla aptior uia nulla breuior: nulla melior uisa é: quã ut ps utraq; ĩstructa acie cõem in locũ cõueniat: ac plio cõtẽtio hæc decernat. Quod pfecto quãto magis futuras totius lõgobardiæ: ne dixerimus Italiæ: quæ ex hoc bello pueniũt: calamitates aĩo uolutamus: tãto magis plii utriq; cõserẽdi cõsiliũ pbaret & uæhementius confirmare mouemur: populoz cã potissimũ: & cõmiseratõe huiꝰ pserti brixiẽsis agri q tã diu ab utroq; exercitu cõtinuis depopulatõnibus stragibusq; uariis oppressit: atq; pessundat. Quã qdẽ rẽ mĩme uidemus quo aĩo aut qua ratione sine manifesta honoris uestri totiusq; exercitus diminutiõe ĩprobaꝝ detrectareque possitis: cũ iã in oẽm Italiæ orã: lris nunciisq; sæpe significaueritis & ĩ locis ĩpeditissimis nos ĩ paludibus castrametari: uos cõtra æquis & patẽtibus locis cõsistere. Neq; ẽt negari queat: qn p nõnullos uestri exercitus eq tũ peditumq; ductores nõnunq; pclamatũ ĩterminatũq; sit: si æquitas loci utriq; pti daretur: fore: ut cõtrouersia hæc cito terminet. Neq; ĩ hoc postremo ĩficias ire poteritis: qđ litteræ ad nos uestræ ad decimũ Calẽdas nouẽbres scriptæ testãt: uos cõsilio uiribusq; ita adnixuros: ita effecturos: ut nos aliquãdo pœniteat: usq; adeo in uestros fines pcessisse. Ne igr hæc iure nobis ascribi queant: læto animo uobis pugnandi potestatem quãtum ad nos attinet collatis signis pollicemur: die uestro arbitratu deligẽdo: hora ab solis ortu ĩter tertiã & quartã ĩ planicie: q mõtis clari cõmuni usu nũcupant quo oĩbus copiis proculdubio cõueniemus. Vt ãt cõsiliũ hoc nostrũ nõ mõ utriusq; populis sed & toti terraꝝ orbi innotescat: ne ue tot huius puinciæ populi bello exhausti: qđ superest: uana spe nutrianꝝ: ubi nũc potissimũ recusari non possit: qn hic utriq; pti par sit: & idẽ locus uobis ẽt quam nobis cõmodior. Ecce ĩ huius rei argumẽtũ ad uos manicã sanguĩe illitã pugnæ signũ p Tubicinẽ nostrũ mittimus: nostrã astringẽtes fidẽ: si eo dẽ ad diẽ cũ exercitu cõueneritis: nos pugnãdi potestatẽ facturos. Qua ex re post tot ĩcõmoda: multa hæc miserãda puicia cõmoda consequeꝝ. Primũ siqdẽ graues & ĩtolerabiles auferenꝝ agri depopulationes. Tollẽꝝ ædificioꝝ ĩcẽdia: oppidorũ direptões. Matronaꝝ uirginũq; raptus. Cessabũt tot hominũ cædes: atq; interitus: & reliqua ĩgẽtia horrẽdaq; maleficia: quæ ĩferre bella solẽt. Tũ uanã spẽ sæpenũero populis datã iã tandẽ finiri necesse erit. Deinceps pclarũ & memorabile facinus nostra hac tẽpestate cõspici licebit: cũ tot utrĩq; fortissimoꝝ uiroꝝ multitudo: & ĩgẽtes exercitus ĩ tam æquũ tãq; expeditũ locũ conuenerĩt: ppriæ uirtutis piculũ facturi. Postremo ea loci diffinitiua porro ferret sentẽtia: Quis iustius arma sumpserit: atq; id a tali tãtoq; iudice pmulgabit: ut non facile cõtigat: q appellationẽ audiant reperire. Ex felicibus castris nostris apud Caluisianũ: pridie Kalẽdas nouẽbres anno a Natali christiano quadringẽtesimo qnquagesimo secũdo supra mille. Ad hæc duces uenetiq; legati ita respõderũt. Pridiæ hora uigesima quarta redditæ sunt nobis litteræ tuæ: quæ nos ad cõserẽdã pugnã plurimũ & iuitãt & prouocãt. Intelleximus pterea quæ Tubicen tuus & alter itẽ cũ eo nũcius nomine tuo corã explicarũt: & quoniã hoc illud est: q; nos sũmopere & continẽter hactenus non concupiuimus solũ sed conquiuimus: ut tuo exercitui omniq; Italiæ notissimũ est: Quãdoquidem nos non ĩ paludibus castra fecerimus non intra aggerem fossam aut uallum ut tu copias continuerimus. Quin in planicie & patentibus locis semper consederimus: Quod & coram nũcii ipsi renũciare tibi debuerũt: Itidẽ his lris nostris respondemus: Nos ad q; tãtopere incitas: bono libẽtiq; aĩo acceptãdũ statuisse ĩ diẽ lunæ pximũ hora ĩter tertiã & quartã: & loco utriusq; copiis pari atq; idoneo. Nã nõ tuũ ẽ ad eã rem: sed ad nos potius attinet abs te puocatos locũ diẽq; pscribẽ atq; ĩ eius rei cõficiẽdæ fidẽ: geminas manicas & hastas totidẽ sanguinolẽtas ad te remittimus: ut ĩtelligas Gẽtilẽ leonissanũ: comitẽ Iacobũ picininũ: Carolũ Gonzagam huius exercitus gubernatores cũ reliqs eqtũ peditũque pfectis p ueneti senatus honoꝝ: p cõmodo: proq; ĩperii amplitu u

1452. 30.

dine paratos decernere: Tyrannos ĩsectari: & cũ eis bellũ gerer: Qui hãc nostrã Italiã sæpe armis ĩuasere & ĩiuste sibi uẽdicare ausi sunt: q pecũia nr̃i senatus uxorẽ sibi: & ĩperiũ cõparauerũt. Tibi uero iuste bellũ illatũ est: quo cũ nulla pax: nullæ ĩduciæ erãt: de quo felicẽ reportare uictoriã cũ optata totius Italiæ trãquillitate minime dubitamus. In castris apud Gaydũ ad Calendas nouẽbres. Hoc respõso & uniuersus exercitus: q in magna eius rei expectatõe uersabat: ſũmo gaudio afficit: & Franciscus p̃specta ea uenetor̃ arrogãtia: eaque re̅ ĩactãtia multo grauius ĩ eos aĩo incẽdit. Nã pro eius aĩ moderatõe non solũ de iis p̃cipibus: deq rebus publicis: cũ qbus amice uiueret: sed & de iis qbus cũ bellũ gereret: uel iniuria lacessitus esset: modestissime aut si cõtũelijs affectus ipse ẽt p̃ripuisset: parce & nõ palã loq solebat. Mox oĩ ex pte copias: quæ castris aberant: ad se uenire: militẽq oẽm armis eq̃s sese celeriter ornare iubet. Idẽ faciunt hostes. Interĩ dimenso qd̃ ĩter utraq̃ castra spatij ĩtercedebat: tumulus qdã in ea q̃ diximus: planicie positus: & passibus ãplius quadrigentis hostiũ q̃ nr̃is castris p̃eximior pugnæ dictus ẽ: eoq̃ pti utriq̃ ĩpune uenire licet. Equitatũ deinde oẽm centũ in ordines p titur: ex oĩbus ducẽtos egregie ornatos delegit eq̃tes: quos & lõgo belli usu: & corporis robore: & aĩ uirtute plurimũ p̃stare nouisset: hos duas in partes diuidit: subsidiariasq̃ turmas appellat. Quarũ alteri Bosiũ: q relectis pmæ cõpijs eo accersitus uenerat: alteri Colellã Neapolitanũ ex ductoribus eq̃tũ uir̃ fortẽ: & rei militaris peritia egregiũ p̃fecit. Prætereа ne tãto ĩ certamine qd̃ futũr̃ existimabat: ullus accideret error: ulla p̃ceptor̃ fieret trãsgressio ulla ĩter eq̃tes ĩ capiẽdis hostiũ eq̃tibus oriret cõtẽtio: ulla decertãdo tpis amissio ĩtercederet: ut sæpe ĩter eiusdẽ exercitus equites prædæ cupiditate euenire solet: hãc legẽ instituit: quã ingẽti tubar̃ clangor̃ in exercitum pronũciari iussit. Primũ quisq̃ ordinẽ seruato ĩ coq̃ p̃sistito: Qui secus fecerit inexorabiliter laquei pœnas dãto. Eã ob cãm certi deligent exploratores ab qbus turmas p singulas eq̃tũ legis huius cõtẽptores obseruabunt. Post hæc ea seruet cõsuetudo: quæ antiquo belli iur̃ moreq̃ Italico seruari cõsueuit. Primo siquis equum hostis ĩter pugnãdũ habænis manu ceperit. ac retinẽs ad suos cõuerterit: captiuus illius esto: nec ullatenus ipediat: At si qs equũ loris ĩterceperit: nec uerterit mõ eo sit loco. ut redimi nequeat: illũ ĩtertubare liceat nemini. Siquẽ ex hostibus ab Sphortiano milite: aut cassidis christa aut collo cõpræhendi contigerit: ita ut illius sit cã retinẽdi: nec suorum auxilio liberari queat. huius captiuus esto. & dimidiũ equi pretiũ: si ĩ alior̃ manus deuenerit: die p̃lij suũ q̃sq̃ signũ tergo cõsuetũ deferto. die q dicto erat certamini hora qua Tubicines p̃liũ p̃cinerint: armatus quisq̃ adesto: ac ordinẽ p̃stituti q̃ locũ adito. Postremo Ludouici mãtuani p̃cipis: Bartholomæi collionis cæteror̃q̃ item: qbus p̃cipiendi demãdabit̃ auctoritas uniuersi nõ secus ac ĩperatoris iussis parẽto. At ubi cõstitus p̃lio dies uẽit: Frãciscus p̃ia luce copias i armis esse ĩperat: quas in turmas coactas ĩ planicie singulatim educit: & cũ ad dexterã: quæ ad septentrionẽ uergebat planicies tenuisset: quantũ sibi uisũ ẽ agminis frontẽ ad siniſtrã uertit: quæ ad occidẽtẽ solẽ spectabat: & mediũ p patẽtissimũ anteriorẽ turmã ad tumulũ ĩter facere: reliquosq̃ deĩde ordines æquo ĩter se spatio: ne alteri alter: ubi opus esset facto: impedimẽto sit: pedetẽtim ĩcedere iubet. Quod duabus fecit de cãs tũ ut ordines in apto oẽs extẽdendi copiã haberet: tũ ut in planicie hostibus maiorẽ p̃grediẽdi potestatẽ faceret: & ab munitõibus q̃ posset lõgius traheret. Subsidiarias turmas in utriũq̃ latus disponit: quar̃ p̃fectos pugna abstinere: at si qua in pte nios laborare: aut grauius premi conspicerẽt: eo p̃fecti occurrere laboratibusq̃ subsidiũ ferre admõebat. Eq̃tes itẽ quocũq̃ se p̃fecti uerterit: quocũq̃ ierit: eos subseq̃: & suæ uirtutis operã nauare. reque ferro edere iubebat: & si p̃lij cõserẽdi cã turbari disiũgerent: ipsos ĩcõprio in hostes ipetu p̃tinus duenir̃ edocebat. Ferebãt. n. p christa p̃fecti utriq̃ quo pugnãtes ĩter reliquos agnoscerent: liteũ quoddã albũ i puuli modũ uexilli adactũ: & baculo latis sublimi ĩ cassidẽ dfixo reuĩctũ. Signa deĩde

militaria mediũ ĩter agmẽ collocat. Præterea maiorẽ peditatus ptẽ ꝑsertĩ ueteranoꝝ quorũ uirtuti plurimũ cõfidebat: ĩ frõte lateribusq; alarũ ĩstar ɔstituit: Reliquã ĩsup pedestrẽ multitudinẽ ĩter ordines & ĩ postremis ꝑsidio uersari iussit. Postea uero q̃ ad tumulum uentũ é: cõsistere oẽs ꝑerat: & quærẽti q̃d ab aduersariis strueret: renũciatũ é oẽs esse ĩ armis: totáq; superiorẽ noctẽ eoꝝ duces multo ope uias aditusq; oẽs: q ĩ planicie ducebãt: ptĩ obstruxisse: ptĩ fossa ab latere utroq; repagulisq; frequẽtibus ꝑmunitos reddidisse. Eq̃tatus peditatusq; minorẽ ptẽ eas ĩtra munitões dispositisse: reliquũ adhuc ĩ castris eẽ oẽm ĩutilẽ multitudinẽ Caluisianũ uersus ꝑ loca palustria & arboribus fossisq; ĩpedita: de qbus supra mẽtionẽ fecimus ueluti ad ĩuadẽda castra nra emisisse. Quoꝝ ĩ apto pedites: eq̃tesq; ꝑpauci ɔspiciebant. Paulo deinde hĩc atq; illinc ĩgẽtes uiroꝝ fremitus exaudiri cœpũt: q; studio ab hostibus factũ ĩtelligebat: ut quãta cõstarẽt multitudine ĩ ɔspectu nr̃i exercitus clamoribus ostẽtarẽt. Inspici nãq; nõ poterãt: qđ & arboꝝ dẽsitas & nebula frequẽs ꝓhibebat. Quod cũ aĩaduerteret Frãciscus: uerito neq̃d ĩ castra ꝑ ĩsidias conarent: illico ad postremos misit: q ediceret: uti castris si oporteret ꝑsidio eẽnt: ꝓpĩqoresq; ordines singillatim planicies terga uerterẽt. Relatũ é: nõdũ nouissimã castris turmã excessisse: totũ ĩteruallũ: q; ab castris ad tumulũ ĩtererat: turmas cõplesse: q; ĩteruallũ tribus ãplius millibꝰ passuũ ɔstat ferebat. At cũ ꝑ horã ĩ acie stetisset: neq; hostes uti se facturos ꝓmiserãt: ĩ pugnã uenire: neq; ĩ cõspectũ ꝓdirẽt uideret: neq; eos ubi eẽnt ꝓp mũitões: loci q; iniq̃tatẽ: & ꝓp supueniẽtẽ hymbrẽ: quo langueſcere oẽs cœperãt: ĩuadẽ utile putaret: ex cohortibus unã paulũ ꝑter tumulũ ꝓgredi iussit. Hãc ultra ꝑ scorpionis iactũ mĩstros parata cũ materie mittit: qbus colũnã ĩ quorũdã ex hostibus cõspectu lapide & cemẽto educẽdã curauit. Ibi manicas quas diebus supioribꝰ acceperat: hasta ĩfigẽdas mãdauit. Quod q̃dẽ opus & ad diei memoriã: & ĩ hostiũ ignominiã faciẽdũ iussit. Dũ hæc gerunt: Porcelius. Romanꝰ ciuis poeta ĩsignis: cũ ꝑ Alphõso apud picininũ morã faceret: miro uisendi studio ductus ad Frãciscũ rogatũ misit: uti eius uolũtate sibi eũ adire liceret: Quod cũ facile ĩpetrasset: ꝑfectus totũ agmen lustrauit: admiratusq; ordinẽ magnitudinẽ exercitus eq̃tatꝰ ornatũ: militũ quoq; animũ ad dimicãdũ tã paratũ: nil unq̃ se dignꝰ uidisse ꝓdicauit: idq; se lr̃is mãdatuꝝ. His peractis ĩ castra utriq; exercitus multo cũ hymbre circa uesperã rediere. deĩde cũ ꝑ hyemẽ cõtinuosq; hymbres non sine magno exercitus incõmõ ꝑseuerare ãplius ĩ castris posse uideret: copias in hyberna mittẽr cõstituit. prius tamẽ ꝑ ꝓximas uillas uicosq; dies aliquot cõmorãdũ uidebat: ut qd hostes statueret: cognoscẽr posset. At ubi eos spectãr ĩtellexit dum ipse exercitũ solueret: copias oẽs ptim ĩ oppida: quæ ĩ brixiẽsibus obtinebat: hyematũ distribuit: ducibus Tristano filio: & Robertho Sanctoseuerinate: ptim ĩ cremonẽses: & ĩ ea loca: quæ ĩ frõtibus erãt: remisit. Bartholomæũ uero ĩ Alexãdrinos: q bellũ eã ꝑ hyemẽ Guilielmo ĩferret: amissaq; oppida recuperaret mittẽr cõstituerat. Sed ĩterĩ Euãgelista ſabellus q̃ngẽtorũ eq̃tũ ductor: q ꝑ uenetis Carreti monasteriũ: q; ꝓmuniti ĩstar oppidi effecerant: ualido ꝑsidio seruabat: cũ Frãciſco iã de deditõe pactus: Alexãdro sese atq; monasteriũ tradidit: pons uero qué ĩ Addua: nõ ꝓcul ab eo monasterio ut ostẽdimus: ueneti sũmo studio ædificãdũ custodiẽdũq; curauerãt: ꝑ ꝓditionẽ: ut tẽtauerat: capi nõ potuit: q; esset qbusdã aliis peditũ ꝑfectis curæ cõmissus. Quod cũ ĩtellexissent leonissanus. Carolus: & Tiberthus cũ magna exercitus ptẽ cremã ꝓficiscunt eoꝰ filio: ut põtẽ tueãtur: quousq; Francisci exercitũ ĩ hyberna pueniſſe cognoscerẽt. Frãciscus nihilominus Collionẽ oĩbus iis copiis: qbus trans Adduã hyemãdũ erat: ad expugnandũ põtẽ ꝓficisci iubet. Is cũ ꝑ cremẽses & ab oppido nõ lõgius passibus q̃ngẽtis ĩter faceꝝ cogeret: q; aliud ĩter relinquebat nullũ: hostes oppido educut eo aiõ ut aut nr̃os transitu ꝓhibeãt: aut si uĩ facerẽt: ꝑlio ɔtendãt. Collio cõtra ubi paratos ad pugnandũ hostes cõspicat: Sphortianoꝝ militũ uiribus frætus oẽs induẽr galeas iubet ut si hostes itinere ꝓhibere conent: ui ac ferro uiã u ii

aperiát. Ita collio ad ponté iter ꝓsequit:& cernétibus hostibus oppidũ sine ullo negotio ꝑteriit:& circa pontis castellũ q̃ erat ædificatũ ab eo lateꝛ q̃ ad cremẽses ptinebat:castra ponit huc quoq̃ Alexãder ꝛtinuo:ut erat a Frã cisco ꝛperatũ:magna cũ militũ manu uenit. Castellũq̃ cũ totã nocté tormẽ tis oppugnare contẽdisset:mane territis defẽsoribus:ui capit:moxq̃ ponte occupato alteꝛq̃ castellũ:qđ erat ab alia ꝑte põtis nullis repugnãtibꝰ diripit. Tertiũ ité qđ erat ĩ laudẽsibus ĩgẽti artificio atq̃ ope cõstructũ:& oĩ armo rũ genere & militũ ꝓsidio ꝓmunitũ deiicit. Postea pontẽ Frãciscus reſcĩdi & castella dirui iussit. His confectis rebus:Bartholomæus ĩ Alexãdrinos cõ tẽdit. Alexander laudẽ reuertit. Reliq ĩ hyberna proficiscũtur. Leoniſſanus brixiã. Carolus Veronã hybernatũ ſe conferũt. Tiberthus cremæ ſubſiſtit & ad Franciſcũ q̃ iã cremonã ueuerat:miſit:q̃ diceret:nihil ſe ãplius negotii hére cũ uenetis:In ſua eẽ ptãte:ꝑterea ſua erga eoꝛq̃ merita:& multa illorũ cũ ĩ ſe tũ ĩ oẽs ĩgratitudinis uitia cõmemoraret. ſeque proinde ſtatuiſſe ab eoꝛq̃ amicicia oĩno diſcedere:& quo fortuna tuliſſet:ꝓficiſci. rogare:ut eius uolũtate ꝑ ſuos fines ĩpune trãſire liceret. Si ſua opa uti uelit:ſe pro ueteꝛ beniuolẽtia quas ſibi dederit condiciones nõ repediatuꝛq̃. Sperare pro eius æqtate honoris ſui rẽnẽ habituꝛq̃:Frãciſcus & ĩ hũc tã inopinatũ:tãq̃ repẽ tinũ Tiberthi motũ admiraba:tamẽ uiſũ ẽ hominẽ:q̃ ultro optimã eius in ſe uoluntatẽ polliceꝛ honore & beneficio cõplectẽdũ:cũ maxĩe nõ puo ſi bi uſui futurũ ꝓſpiceret:qđ & uenetis illũ adimebat:& ſuæ eũ militiæ uiꝛq̃ adiũgebat:quẽ ꝑ ſupiora tpa acré & rei militaris peritũ cognouiſſet:Quas ob res ita cũ nũcio egit:ut ad ſe ipſe ueniret:q̃ ſtatĩ reuerſo nuncio ſuas co pias ĩ cremonẽſes perduxit. deĩde clã ad Frãciſcũ profect:ac re de ſtipẽdio cõpoſita:chirographiſq̃ mutuis:& iuriurãdo firmata nouiſſime poſtulauit uti Mirãdolæ cũ ſuis hyemare liceret:ne ita repẽte ad uenetorũ hoſtẽ tran ſiſſe uideꝛ:& ĩterĩ uxoré liberoſq̃ ab ipſorũ manibus liberaꝛ:& ĩ ſuã ptã tẽ redigere poſſet. Quod cũ Frãciſcus liberaliter cõceſſiſſet:ꝓ cremonẽſes in agrũ Mirandolanũ traiecit:neq̃ Frãciſcũ uidiſſe:neq̃ cũ eo rei aliq̃d:niſi de fide publica pro eius trãſitu egiſſe:atq̃ libeꝛq̃ ſe eſſe diſſimulauit. Collio in ter hæc:ubi ĩ Alexãdrinos puenit:accerſitis copiis:quæ cũ Corrado Alexan driæ ꝓſidio erant:hoſtiũ fines late longeque depopulaꝛ:atq̃ interĩ Raynal dũ Aſtẽſiũ ꝓſidẽ q̃ngẽtis cũ eq̃tibus ſibi adiũgit. Imperauerat ei nãq̃ Caro lus rex pro ea qua Frãciſcũ florentinũq̃ populũ beniuolẽtia ꝛplectebaꝛ:ubi Frãciſco ipſi eſſet uſui:continuo auxilia mitteret. Corniẽtũ deinde oppidũ aggreſſi:cũ per diẽ continẽter oppugnaſſent:nec per deditionẽ nec ꝑ uĩ ua lido militũ ꝓſidio defenſũ obtinere potuiſſent:ab oppugnatõe deſtiterunt. Raynaldus q̃d galli laboꝛq̃ ĩſueti nullũ perferre ĩcõmodũ poterãt:poſtridie Aſtenſẽ ad urbẽ regreditur. Collio ĩ Derthonẽſes reuerſus:poſteaq̃ puteolũ ui recepit:ſuos partĩ ibi:partĩ ĩ proximis locis collocauit. Dũ hæc ĩ lõgobar dia gerũtur:Alphonſus ſtimulãtibꝰ quottidie uenetoꝛq̃ legatis ĩ ipſo prope æſtatis initio:Ferdinãdũ filiũ cũ potẽtiſſimo exercitu ĩ æthruriã mittẽdũ conſtituit:q̃ paterni regni fines ꝑtergreſſus. per umbros puſinoſq̃ ĩ floréti norũ fines:qbus pr̃ ut oſtẽdimus iã bellũ indixerat:paucis diebus puenit:& prĩo aggreſſu Folianũ oppidũ obſedit:cuius oppugnatõi acriter ĩtẽdẽs Cor tonenſiũ. Aretinorũ finitimorũq̃ agros ob floretini exercitꝰ paucitaté mul tis incurſionibus deuaſtabat. Id uero oppidũ & ſi forti militũ ꝓſidio Zeno ne cremẽſi ꝓfecto muniebaꝛ:tamẽ cũ uariis tormẽtorũ cuniculorũq̃ artibꝰ diu multũq̃ oppugnaſſet:đ ſperãtibus đ ſubſidio oppidãis ꝑ deditionẽ tã dẽ accepit. Dũ ãt ea duráte obſidiõe Euſtorgius fauẽtinorũ prĩceps uir for tis & bellicoſus:q̃ prĩus ex flaminia auxilio floretinis acceſſeraꝛ:hoſtẽ lacẽſſe re. oppugnationẽ tardare. obſeſſos ſpe ferendæ opis in fide cõtinere ſtudet: inſidias pabulatoribus inſtruxerat: Qua re Ferdinãdo enũciata primo im petu ita ſũditur:fugatuq̃:ut magna ſuorũ parte intercepta uix ipſe curſu euaxerit. Quo núcio tãtus populo floretino terror iniectus eſt: tãta oẽs tre pidatio inualit: quẽadmodũ Deteſaluius apud Frãciſcũ legatus referebat:

ut tueri posse diffiderent. Sed Sigismūdi pandulfi: & Symoneti ex castrope tro cū nō parua equitū manu aduētus eā spē attulit crescentibus ēt milite multis e locis cōducto in dies copiis: ut respirarī aīo: & melius suis rebus spe rarī cœperīt. At Ferdinādus nihilo tamē secius p eoꝝ fines: plæraq; castella atq; oppida cœpit partī ui: partī pactōe incolis sese dedētibus. Exacto autē æstatis tpe exercitū in Senēses duxit & p loca florētinis finitima ī bvberna distribuit. Ea æstate & Frāciscus uenetos ægre: & florētini regē ægrius sustinuere. Frāciscus pacto cremonæ cū Blāca iuge natali christiano ad cōparā dā pecuniā & ad cætera quidēda: quæ bello q; insequēti āno gesturus erat: usui fore cognosceret: Mediolanum proficiscitur.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXIII.

Vm ea esset ad bellū utrūq; gerendū rex cōdicio: ut Frāciscū maiore pecuniæ copia subuēiri q̄ sui ærarii facultas suppedi tabat: & florentinū populū maiore militū nūero augeri opor teret: maxīe necessariū foꝛ p cōmuni salute iudicabāt: ut ea re: qua affluerēt: se iuicē subleuarēt. Itaq; cū Frāciscus milite Florētini pecūia abūdarēt: Alexādrū fratrē cū millibus duo bus militū Frāciscus ad florētinos ubi p tps liceret: trāsmittēdū: Ipsi uero eū octoginta aureū numū millibus iuuādū cōstituūt: ꝓterea Carolū frācoꝝ regē Angelus Acciarolus florētino ciuis: & Abrahā Ardicius uiglebiēsis cōi cōsilio legati mittunt: q regis eius opera Renatū andegauiēsiū ducē: q se ut supra ostēdimus: citerioris siciliæ regē asseuerabat florentini populi stipen dio cōduceret: & quo maiore copiarū nūero posset: ī Italiā traduceret: utq; ad id munus suscipiēdū facilius allicerēt: Hæc illi pollicerentur: Alphōso æthruria pulso: si in regni fines eū p seq; uoluerit: florentinos suas copias cō cessuros: & qcqd opis sibi foret reliquū ꝓstituros: Francisco itē pacatis seu bello seu pace lōgobardiæ rebus Alexādroꝝ frem cū ualido exercitu recupan di regni eius cā missurū. Legati regis hortatu Renatū florētinæ reip. stipen dio cū uiginti supra cētū aureū mummū milliū īpēsa quotānis depēdēda firmāt: scriptisq; & iureiurādo obstringunt. Reliqua uero socii: quæ bello usui putabāt: cōparare tēpusq; hostibus ꝓripere sūma cura studebāt. Cæteꝝ Frāciscō cū esset Mediolani crebræ Ludouici lr̄æ reddebāt: Carolū frem e Veronensiū finibus fines mātuanos quottidianis excursionibus īfestare: & castella quædā iā occupasse: nec eē absq; ciuitatis suæ suspicīōe: & ꝓpterea rogare ac deposcere: auxilia mitteret. fiebat ꝓterea eodē fere tpe lr̄is Roberthi certior: Leonissanū & picininū ex hybernis eduxisse. Manerbiū oppidū circūuallasse tormētis die noctuq; oppugnare. Quibus rebus cognitis celeriter Cremonā cōtendit: eo cōsilio: ut & Manerbiēses obsidione liberaret: & Ludouico auxilia submitteret. At ex itinerī cognoscit Manerbiēses tridui oppugnatōe coactos: Christophoro taurello cū suis īcolūi: quē eorū p̄sidio ꝓfecerat: sese uenetis pmisisse. Leonissanū dū ei oppugnatiōi intenderet: a Christophoro in latus scorpione lœtaliter uulneratū Brixiā delatū: paucis post diebus uita functū. Vbi uero Cremonā puenit: Roberthi eiusdē & Alexādri: q e pmēsibo ī brixienses obsessis subsidio ierāt: lr̄is ītellexit: hostes ob rumores q de suo ī eos aduētu afferebāt: q̄ primū recepto oppido p̄sidioq; īposito ī hyberna rediisse. Proīdē Cremonæ aliquādiu moratus: Tibertū: q ut supradiximus Mirādolæ hyemabat: ad Lodouicū ꝓficisci iubet. deinde ad reliqua belli negotia cōficiēda Mediolanum regredit. Tibertho ītereī si bi adiūcto Ludouicus Carolū uagātē nō mō reprimit: sed ī Veronēses ītra q; munitōes cōpulsum fudit: ac multis captis fugauit. Ineunte uere florētīs īstātibus: Alexāder superato p pmenses apennini iugo: & p lunēses emenso sex dierū itinere: ī æthruriā puenit. Eius aduētu florentini redītegratis aīs reliquas copias ī unū locū cogi iubent: & quoniā īter Alexādrū & Sigismūdū erat orta cōtentio uter īparet. Florentini ducē Sigismundū declarāt. Verebant. n. ne si Alexādrū ꝓferrent: Sigismundū ob eius īsolentiā aiq; u iii

mobilitatē amitterēt. Alexandrū Franciſci opa cuius ſperio ad eos uenerat obtēperatuꝝ minime dubitabāt. Alexāder īdignatus ſtatuit florētīoꝝ fini bus oīno excedere. Quod cū ītellexiſſet Frāciſcus: illico ad eū ſcripſit: mole ſte ſe qdē ferre: īperii ſūmā ad eū a qbus debuerat nō fuiſſe delatā. Veꝝ id æquo pateret aīo: cū nō modo florētinoꝝ: ſed cōmunis ēt ageret cā. Nō. n. eū ad florentinos miſiſſe: ut ab iis exercitus p̄fecturā peteret: ſed ut auxiliū ferret. Alexāder cognita fratris uolūtate q̄q̄ īuitus paruit. His rebus cōſti tutis: Folianū q̄ ſuperiore āno: uti demōſtrauimus: regius exercitus occupa uerat: obſedet. & ne qua poſthac ītер eos diſſēſio oriret: negotia nō tā exer citus q̄ belli ītер eos diuidebant. Eo oppido recepto: nullis ꝓhibētibus: qđ Ferdinādus nōdū ex hybernis copias eduxerat: ad reliqua recuperāda quæ ī hoſtiū erāt ptāte cōtēdunt. hæc æſtatis initio ī æthruſcis cū magna popu li florētini lætitia geri cœpta. In lōgobardia uero ueneti mortuo leoniſſa no picininū exercitui p̄fecerūt: nō ob uirtutē: ſed ut beneficio ī offō cōtine rēt: q̄ cū Franciſco atq̄ florētinis cō ſpirare aīaduertiſſent: & cū pabuli co pia iā adeſſet primi ex hybernis educeꝝ: & oppida quæ Frāciſcus trās oliū obtinebat: īuadere atq̄ oppugnare cœperūt. primū Quītiano admouerunt: & magnis tormētoꝝ uiribus nō prius deſtiterūt: q̄ muro & aggere deleto & oppidanos & milites: q ī p̄ſidio erāt ad deditionē cōpulerūt. Dein cōtinuo pontē uicū nō ꝓcul poſitū toto exercitu obſederūt: illūq̄ maioꝝ conatu nul lo diurno aut nocturno tpe ītermiſſo expugnaꝝ cōtēdūt eo aīo: ut priuſquā Franciſcus ſuos cōtraxiſſet: oībus olii aditibus: occupatis: eū trāſitu: ꝓhibe rēt: & copiis: quæ cū Triſtano & Roberto erāt: ītercluderēt: q̄bus nullū ſalu tis p̄ſidiū relinquebaꝝ: niſi fuga ī mātuanos ſe reciperēt. p̄terea ne Ludoui cus & Tiberthus Frāciſco iungerenꝝ. Karolus refectis copiis: & aliis cōpluri bus auctus turmis ī ueronēſibus relinquiꝝ: q̄ mātuanoꝝ agros uexādo: eos ī his locis occupatos diſtīeret. Frāciſcus eo repētino hoſtiū motu ſucceſſuq̄ ſollicitus Cremonā ꝓficiſciꝝ: & quas pōt: eo copias ꝯtrahit īdignabūdus an te oculos: ī ipſo æſtatis initio: ſuos oppugnari hoſtes magnā ſibi auctorita tē uendicare magnoſq̄ ī dies ſpiritus ſūere. Pecuniæ difficultas hoc potiſſi mū effecerat: ut ſero admodū eq̄tatus: ī quē fuerat pecūia diſtributa: ex hy bernis exiſſet. Sed maius quoddā inopia rebus gerēdis attulit īcōmodū: q̄ ī oīs eq̄tatus fuerat pecuniæ ꝓticeps: Collio ītер reliquos ī hybernis ꝯmorari coactus eſt. Ex quo miꝝ ī modū p̄turbatus aliūde quærēda ſibi ſtipēdia p̄ dicabat: & ob id dū Nicolai ſūmi pōtificis uolūtatē quærit: qđ frāciſci con ſenſu faciebat: uenetoꝝ ēt mētē p̄tētauit. Sed cū ſimulaꝝ illū exiſtimaſſent: pollicitationē nec reſpuere oīno: nec tunc acceperꝝ. At Frāciſcus & ſi nō abſ q̄ piculo exercitu nōdū coacto: Cremona diſcedere poſſe aīaduertebat. Ta mē cū ītelligeret: nō eē āplius cunctādū ad ferendā obſeſſis opē in extremo diſcrimīe cōſtitutis cōſiliū capit: cū iis copiis quas ſecū habebat Senigam proficiſci: qđ ē caſtellū in ulteriore olii ripa: ubi anno ſuperiore pontē cō ſtruēdū: & uicū muniēdū curauerat: quē ad locū paucis ante diebꝫ tā caſtel li eius & pōtis ſeruādi gratia: q̄ ut auxilii ſpē iis afferret: q ī ponte uico ob ſidebātur: qđ minus qnq̄ paſſuū millibus a Seniga diſtabat: Sacramoré ui cecomitē cū decē cohortibus & peditatus pte ire iuſſerat: ut exinde poſtea iis acceptis copiis quæ trās flumē erāt p cremonēſē agꝝ ītер faciē s oppidū per pontē ingrederetur. atq̄ ī ſtationes hoſtiū quæ ultra flumen erāt erup tionē faceret. Quo ſubſidio non dubitabat: aut prius q̄ eo pueniſſet: hoſtes diſceſſuros: aut ſe ſi expectaſſent: ꝓfligatuꝝ. ꝓperāti igiꝝ uiginti nō āplius cohortibus Senigā uerſus frequētes Sacramoris nūcii admiſſis eqs referunt eodē mane pontē uicū uallo aggereq̄ ad ſolū æquato nullis feꝝ ꝓhibētibus hoſtes cepiſſe: Sphortianoſq̄ milites diſſipaſſe: ac eo oppido recepto ea uic toria elatos: Senigā uelociter ueniſſe. Vicūq̄ oppugnaꝝ: & niſi celerrime ſub ueniaꝝ. tātū īpetū ſubſtīeri diutius nō poſſe. Qua re cognita eo uelocio ire contēdit: pontēq̄ trāſgreſſus pedites eq̄teſq̄ magno timoꝝ pcuſſos cū ſe cō tra tātas hoſtiū uires tueri diffiderēt: mūitionē deſereꝝ: & fuga citra flumē

in cremonēſes ſe recipere: pontēq; reſcīdere conſtituiſſe: Sacramorē tamen anxiū & uallū defēdere: & oēs cōtinere ītra uallū conātē inuenit: eoſq; primū acriter īcrepat: qđ extra munitōem pugnā nō ſuſtinuiſſent: qđq; hoſtes munitōes foſſā adire: aggerēq; oppugnare magno eorū cū ꝑiculo ꝓmiſiſſēt. Deindē ſuos cohortatus prīus ipſe ī hoſtes erūpit: prælīūq; cū iis: q ꝑ porta erant: cōmittit. peditatū q aggerē: ut diximus: aſcēdere adnitebaſ: & oēm deniq; pedeſtrē multitudinē: quæ intra munitionē tæla coniiciebat: ſtatī ſub mouit. Eqtatus nāque oīs ꝑter paucos q peditibus īmixti eo uenerāt: ꝑcul a munitōe cōſtiterat. Picininus ubi Franciſcū tū ex uoce & īſigni galea tū ex exercitu: q trans flumē conſpiciebaſ: aduenīſſe uidet: pontē uicū redire oēs iubet: quos Franciſcus cū & eqtatu & peditatu lōge ſuperiores eē ſciret: & ītra eoꝝ munitōes iā cōſiſtere aīaduerteret: īſequēdos non putauit. Itaq; receptui cani locūq; caſtris idoneū ad ulteriorē flumīs ripā cremonenſis agri nactus ſtationes militē firmare iuſſit. Nō uideref ſilētio ꝑtereundū: qđ eo ipſo die: q fuit ad quartū decimū Calēdas iunias āni a natiuitate dominica milleſſimi & qnquageſimi tertii ſupra q̄dr̄igēteſimū: Otto manꝰ Maumethus Turchaꝝ īperator ꝯſtantinopolitanā urbē expugnauit: īterea exercitū Frāciſcus magnopere augeſ ſtudet: & ꝑcipue Ludouicū & Tiberthū frequētibus lr̄is nūciiſq; ad ſe uenīr̄ iubet: ſine qbus q magnū copiaꝝ numerū haberēt & q Ludouici prudētiæ plurimū tribueret in brixiē ſes uti ſtatuerat: traiiciēdū nō uidebaſ: q ī hoſtiū finibus bellū geſtuꝝ multo maiore militū nūero q̄ eſſent ipſi hoſtes oportebat eē auctū. Sed Ludouicus īfeſtātibus hoſtibus quotidie Carolo duce ſuos fines nec ad eū cū copiis ſe ꝯferr̄: nec Tiberthū mittere poſſe reſpōdebat. Frāciſcus tā opportunū bello gerēdo tꝑus amitti: ſeque diutius q̄ uellet. iiſdē caſtris diſtineri dolēs nihil inueniebat: qđ ad traducēdū ī hoſtiū fines bellū uſui foꝛ arbitraref. Aliæ copiæ quas euocaret: erāt nullæ. Expectare Renati regis aduentū longū nimis putabat. hoſtes ꝑterea poſteaq̄ ꝑ noctis ſilētiū caſtra īuadēr̄: ſtationibuſq; ignē īferre conſiliū inierūt: qđ cōtra ſnīam euenerat: nil conari aut quærere: niſi ut Ludouicū ab eius caſtris ſe iunctū diſtineret: eiuſq; motus ſeruaret: atq; conſilia ſcrutarenr̄: qđ neq; cōſilio ullo neq; uiribus ullis aduerſus eū qcq̄ ꝑficere poſſe aīaduerteret: Traduxerat ꝑ eos dies noctu picinīus exercitū oēm ꝑ pontē quē obtinuerat ī cremonēſem agrū: Franciſcū incautū īperatumq; offenſuꝝ ratus ut prīo ꝑ noctē ī caſtra īpetu facto eū nullo negotio fūderet atq; fugaret. Cūq; iter faceret ad ſiluā quādā īter pōtem uicū & Frāciſci caſtra medio fere itinere poſitā hāc maiorē equitatus ptē: ne trāſeat ſiluā: iubet peditatū mō caſtra adoriri: incēdia frequēter tabernaculis īmitter̄: atq; oīa tumultu & clamoribus terribiliora facer̄ edocet. ſe ubi munitiones caſtroꝝ ingreſſos obtinuiſſe ītellexerit: eqtatū ſubſidio celeriter ſubmiſſurū dicit. Ea de re: ut primū ab hoſtibus decreta eſt: paulo q̄ deīde poſt de aduētu Frāciſcus: & ꝑ exploratores & ꝑ equitē ex hoſtibus quendā: cui picinini cōſilia nota erāt: certior factus ī cōcilio ad primā noctis horā cōmunicat: armari mox exercitū: atq; ī acie cōſiſtere īperat: deīde ex caſtris educit locū ſingulis eqtū: peditūq; ꝑfectis deſignat. & qd fieri uelit: oſtendit. Cū igitur totā noctē picinini aduētū expectaſſēt: ad lucē primā hoſtiū peditatus paucis ītermixtis eqtibus īcaute excubiis ītercēptis inopinās anterioē ī turmā excubiaꝝ ipſaꝝ confidentia ſemidormitantē incidit: & clamore q̄primum utrinq; ſublato pugna enixe cōſeri̊: Mercus Leo ex Sphortiāis peditū præfectis uir fortis prīos ītēr hoſtes acriter pugnās pilula plūbea traiectus cecidit: hoſtes prīo īpetu facto repulſi terga uertūt: picininus cernēs Frāciſcum de ſuo ī eū aduentu cognouiſſe ſubito eqtes: q ſiluā tranſierant regredi: peditatuſq; agmen remiſſiore paſſu idē facere īperat. Frāciſcus id cōſpicatus. cū ueneti peditatu maxīe anteirēt: ſuos ab īſequēdis hoſtibus ꝓhibuit: acceptui cani iuſſit. Interea de ꝓlio in Veronenſibus a Ludouico & Tiberthō proſpere facto ei magna omniū lætitia magnoq; concurſu nunciatū eſt: dū eos qui īterfuerant: diligentius ꝑcunctaſ: ſic reperiebat: Ludouico &

Tibertho Godii ſedẽtibus:qđ é oppidũ ſupra Mĩciũ amnẽ: Ex quo oppido pons ad Veronenſes ꝑtinet:Carolus q odio magis q̃ alia cã ꝓ uenetis aduerſus ffrem certabat:ĩtra mũitõem q̃ uulgo muratã appellãt:nõ ꝓcul Verona caſtra hẽbat.Quo ex loco ꝑ ſingulos fere dies:uti oſtẽdimus: mãtuanoꝝ fines ĩcurſionibus turbabat:atq; ĩterdũ non tã ut agros cultoribus militeſq; pabulatõe ꝓhiberet:quã ut a ffre ꝑ patẽtes cãpos ĩpune uagari cõſpiceret:& quãtũ in bello poſſet:oſtẽtaret:ab ea ꝑte Godiẽſes ĩſultabat.Quod cũ aĩad uerteret Ludouicus:Tiberthũ q paucis ante diebus relictis copiis Frãciſcũ adierat:ad ſe reuocat:& quo facilius illuc ffrem:ut cõſueuerat:alliciat:ex cõpoſito pabulatores:& pecora exiguo p̃ſidio trãs flumẽ mittit.Carolus ea de re ꝑ ſpeculatores ꝺfectũ certior factus oĩbus copiis eo celeriter cõtẽdit :eoq; audacius ĩcurſionis negotiũ ſuſcepit:qđ abeſſe Tiberthũ ſciebat:quo abſente Ludouicũ q copias multis ĩ locis diſtributas hẽbat:haud ĩ ꝓpliũ deſcẽſuꝝ arbitrabat:p̃curſoribuſq; miſſis mille circiter paſſus ab ponte cõſiſtit. Duces q̃ ſũmopeꝝ affectarãt:ꝓ aĩ ſnĩa eueniſſe ꝺſpicati:milite q̃ primũ ĩſtructo atq; ultra flumẽ traducto ĩpigre hoſtẽ inuadũt:& loco haud iniquo ꝓpliũ cõmittũt:Carolus ubi Tiberthũ adeſſe:& tãtũ copiaꝝ numerũ eo ꝺueniſſe uidet:quaꝝ magnã ꝑtẽ pridie eius diei Ludouicus eã ob rẽ Godiũ accerſiuerat:trepidare aĩo cœpit:qđ haud obſcure ꝑſpiceret eũ ĩ locũ eé deductũ:ut ꝓlio decertãdũ eſſet.Itaq; nr̃orũ ĩpetũ prĩo ꝺgreſſu nõ mõ ſuſtinet :ſed paulũ aciẽ primã ſubmouet:quo fauore elati hoſtiũ aĩ nõ oĩno de uictoria aut ſalute deſperãt:pugnatũ deĩde aliquãdiu é acie utraq; neutrã ĩ ꝑtẽ inclinãte:fit magna equorũ cædes.At Ludouicus ubi hoſtes ita cõſtãter reſiſteꝝ uidet:ut æquo certamĩe dimicareꝝ:maius eqtũ robur ad pugnã ĩpellit:& facto magno ĩ eos ĩpetu loco cedeꝝ cogit:ac tãdẽ ꝓfligat.Planicies é ĩ agro ueronẽſi patẽtiſſima a meridie & occidẽte ſole ad Mãtuanorũ & Godiẽſiũ ꝑtinet fines:foſſa & muro ꝑpetuo diuidiꝝ:cuius portæ belloꝝ tẽpeſtate põtibus claudunꝝ:ne qua uis hoſtiũ mãtuano egrediẽs agro Veronenſes ab ea ꝑte ĩcautos opprimat.ꝑter hũc muꝝ Carolus:ut p̃dixĩus:caſtra habebat: ubi ĩpedimẽta diſcedẽs relinquerat.huc prĩo ſe ipſe recipit:eo itẽ effuſo curſu cæteri fugeꝝ cõtẽdũt.Ex his multos munitio excepit: atq; ſeruauit reliquos nr̃i ĩſectati ceperũt.Hac uictoria nũciata Frãciſcus ſtatĩ ad Ludouicũ gratulatũ mittit:ſimul adhortaꝝ: ut q̃ celerius poſſet:ad ſe cũ copiis ꝑperet:nec ãplius mittẽdis mutuo nũciis tp̃s teraꝝ:neue longiore mora uictoriæ p̃mia e manibus auferanꝝ.Deĩde qd eũ facere uelit:demõſtrat.Gaydũ de quo oppido ĩ ſupioꝝ cõmẽtario mẽtionẽ fecimus:adhuc eſſe ĩ hoſtiũ poteſtate : id capi ſe admodũ cupere:qđ ꝓp loci opportunitatẽ plurimũ uſui futuꝝ cẽſebat ſi ei oppido ſe caſtra admotuꝝ oſtẽdat.hoſtes q ꝓ locoꝝ ĩteruallo ꝓpiores eẽnt:& ſũmo id ſtudio cuſtodiẽdũ curabãt:prius locũ occupaturos.quare opus erat uti arte.Nã eos fallere oportebat:ſi p̃uenire cupiebãt.& ꝓinde noctu oĩbus copiis eo celeriter ꝓficiſcẽdũ munitionẽq; circũquaq; capiẽdã q̃ quantũ itineris rõe prouiderat:facile fieri poterat.Si uero nocte eadem: quo maioribus uiribus reſiſtãt:ſi qua hoſtiũ ui turbarentur.Robertũ cũ altera militum manu miſſurum . Deinde cum primum hoſtes caſtra mouere:& Caydum pergere cognouerit: uelociter & ipſum toto exercitu eodem maturatuꝝ Ludouicus receptis poſt ꝓliũ ad Godiũ factũ paucos intra dies oppidis:quæ ĩ Caroli fide p̃ſtiterãt:ãnuẽtibus uenetis cũ ueronẽſibꝰ ĩduciis factis FR appropĩquat.Per noctẽ deĩde ut erat ꝺſtitutũ:Gaydũ ꝓficiſcitur: quẽ ad locũ diuerſo quoq; itĩeꝝ Robertus eodẽ tpe ꝺuenerat: q ꝺtĩuo munitionem ingreſſi nullo negotio occuparunt. Nam Georgius dalmata :cui a multa cæſarie cognomen erat:qui præſidio ei munitioni præerat : cognito Ludouici aduentu in oppidum refugerat. Qua re & ad Franciſcum & ad picininum ſub idem fere tempus delata utraq; confeſtim caſtra mouentur Franciſcus olium amnem:Mellamq; fluuium prætergreſſus Gottolẽgo appulit.Hic qa nõdũ:quo ſigna hoſtes uerterẽt:certior factus eſſet:ueritus ne cũ ꝓcul Seniga abiiſſet:munitionẽ põtẽq; occuparẽt:cõſiſtere turmas ſi

gnaq; iubet. lâq; horæ ſpaciũ trâſierat cũ a ſpeculatoribus cognoſcit: hoſtes nullo ordine Gaydũ uerſus ꝓperare. Idem ipſe facit: nec mille prætierat paſſus cum crebri Ludouici nuncii magno pauore referunt: hoſtes iam ap paruiſſe: effuſo agmine Gaydũ cõtẽdentes: Ludouicũ tãtã cunctationẽ uæhe menter admirari: tã ꝓpinqs hoſtibus rogare: ut celeritas adhibeaf: qđ ſi pri us hoſtes illo puenerint: cũ táti exercitus uiribus a fronte: & iis q ĩ oppido erãt ab tergo: ubi nuo tẽpre ĩpetũ faceret: reſiſtere nequaq; poſſet ſe de ſalu te dubitare: Frãciſcus cõmotus admiratusq; tãtã hoſtiũ celeritate remittit: q dicãt: quouſq; ipſe aduenerit: pugnã extra munitionẽ cũ hoſte ineãt: & q; poſſint longius a munitione ſuſtineãt: Se cũ exercitu appropinquare: adeſſe cõclamẽt: ipſe ĩterim q; celeriore itinere põt: ad eos maturat: Eqtatus pedi tatuſq; agmina idẽ facere: ac ſe ſubſeq ĩperat. Nũcii itẽ eunti frequẽter oc currere nõ ceſſant: poſtulãtes auxiliũ hoſteſq; adeſſe: manus cũ nr̃is cõſeref dicũt. maxima eſſe opus celeritate: maximũ eſſe ĩ mora diſcrimẽ. hoc tã im minẽtiſſimo Ludouici piculo nõ putauit Frãciſcus ſimul cum exrcitu ſibi amplius eũdũ ſed ĩ ꝑliũ eo dimiſſo aduoládũ. Itaq; ſumptis ꝑpaucis leuis armaturæ militibus: equoq; cõmutato uelociter Gaydũ ad Ludouicũ cõtẽ dit. Quo ubi uẽtũ ẽ: circũſpectis quæ ab utraq; ꝑte gerebãf: ĩ ꝑliũ ſuos ma gna uoce cohortãs deferf. eius aduẽtu tãta ẽ illico facta reꝛ cõmutatio: ut ĩ ſtauratis oĩum animis: factoq; ĩ hoſtes cõcurſu: ĩgẽti ſimul clamore ſublato nõ mõ eoꝛ tardatus ſed repulſus ſit ĩpetus Picininus qđ ſũmi ĩpatoris ꝑſẽ tia nr̃is animũ addi: ſuis minui cerneret: pugnã cõfeſtim ſoluere ſuos colli gere. & ĩ loca nr̃is iniqua reducere cõtẽdit: cũ paulo ante exploratã uideret hẽre uictoriã: Inuenerat aũt Frãciſcus Robertho ſimul & Tibertho: uti ꝑce perat: medios ĩter hoſtes acriter ꝑliãtibus: ſed pugnã ægre ac uix ꝑ tæli iac tũ ab munitione arcẽtibus: Ludouicũ ꝓ munitionis porta ſtãtẽ ordineſq; ĩ ſtruentẽ. Nõ cenſuit eo die: quo ãnua beati Petri apoſtoli feſtiuitas celebra baf: militibus equiſq; itineris celeritate admodũ defeſſis cũ hoſte cõtenden dũ cũ recẽti ac ĩtegro. Locus erat paluſtris: ac pœne inuius: peditatui q; eqta tui accõmodatior: qđ uix ꝑpaucis ac panguſtis ſemitis trãſiri poterat: & pe ditatu: ut ſæpe demõſtratũ ẽ: uenetus exercitus longe anteibat. Itaq; caſtra locari oppidũq; circũſederi iubet. hoſtes cãpos paluſtres trãsgreſſi: quattuor a Gaydo paſſuũ millia ad Porcianũ cõſedere: q & ſi caſtra ĩter utraq; palu ſtres. quos diximus: cãpi ĩtercedebãt: quoꝛ ripas uenetæ turmæ ſtationibus attingebãt: tamẽ nõ iis locis tuto cõmorari poſſe cõfiſi: nõ prius deſtiterũt q; ſe oĩ apto ex latere foſſa & aggere cõmunierĩt: Frãciſcus caſtris quoq; fir matis oppidũ adortus tridui ſpacio ui tormentoꝛ coactis oppidanis: Geor gio cũ ꝓſidio ad ſuos libere dimiſſo ꝑ deditionẽ accepit. his rebus geſtis. cũ quæreret Frãciſcus quo deĩde exercitũ moueret: nõ ĩueniebat ĩ ea regione: qbus oppidis ſua atq; exercitus auctoritate arma ĩferri poſſent: ꝓpterea qđ ſi ad dexterã: quæ ad oriẽtẽ uergebat ſolẽ ſe uertebat: q; ĩ ꝓtem Ludouicus multis argumẽtis ꝓgrediẽdũ cẽſebat: & nũc ĩ Aſulanos: nũc ĩ Veronẽſes du cẽdũ fore exercitũ: multis ẽt pollicitatiõibus quotidie ſuadebat: uerebaf: ne occupatis: quæ ab tergo relinquebãf: ꝺ meatu ipſe ĩtercluderef: ĩcertus qꝺ eſſet rebus potiturus: aut quæ hoſtibus detrimẽta ĩferre poſſet. Præterea ſe ab ſuæ dicionis finibus cõtinuo ab ꝓtibus tribus bello laceſſitis atq; uexatis plõge nimiũ trahi aĩaduertebat. ſi recta ꝓgeret cũ brixia & alpes a frõte ob ſtãret. Nihil erat reliqui. qđ eſſet oppugnãdum. pedem autem referre detri mentoſum. & turpe admodum putabat: prælio aperte cum hoſtibus decer tare: q; erãt ad læuã. difficilimũ atq; piculoſum arbitrabaf: q; eqtatu feſ pa res: peditatu lõge ſupiores paludibus munitõibus ĩſup adiectis ſe cõtinebãt & poſt terga urbẽ populoſã atq; oppulẽtã ũ amicã ſolũ ſed ſubditã & agros ad cõmeatũ pabulũq; ſuppeditãdũ feraciſſimos hẽbãt. Quibus de cãis ſup ſedẽdũ ĩ iiſdẽ caſtris: Renatũq; regẽ cũ gallorꝛ manu expectãdũ cõſtituit: ed cuius aduentu lr̃æ frequenter afferebantur. quibus illũ ex Andegauenſibus profectũ ſuã iam in prouinciã peruenifſe: cõductũq; ex oĩ fere Gallia mili

tem cõtraxisse cõstabat: atq; oĩbus ad ꝓfectionẽ cõparatis: ꝓpediẽ ꝑ Sabbau dianos in Italiã descensurũ: nec tps prius ullũ ꝑter nocturnũ quieti militi bus datũ q̃ se Frãciſci lateri adiunxiſſet: ĩtermiſſurũ. Ee re in cõcilio cõmu nicata: atq; iiſdẽ oĩum animis ꝑter quã ab Ludouico ꝓbata daꝝ deinceps ꝑ fectis exercitus caſtroꝝ muniendorũ negotiũ: ne qua aut repentina: aut noc turna hoſtili inuaſione exercitus incaute ulla ex parte opprimi poſſit: & ne ut fieri ſolet: emiſſis multis de cauſis ex turmis p loca pluribus ꝓmanẽtibꝫ reliquis ſit timẽdũ. Daꝝq; itẽ Bartholomæo Gadio arcis Gaydenſiũ ceſpite atq; humo cõficiendæ cura: qua amotis caſtris ꝑſidiũ ſeruari ĩcolume & op pidani ĩ fide cõtineri poſſint. Interim: ne tps labore militari uacuũ trãſeat ne copiæ in caſtris ſegnes ꝓmaneant: dat militi exercendo opam nunc ſuo hoſtẽ in planiciẽ trahere: & ĩ pugnam ꝓuocare: nũc agros ſub ipſis brixiæ mœnibus: q; ad epiſcopi portã ſunt: depopulari: cõmeatus itinera turbare atq; irrũpere mãdans. hæc ꝑcipue Robertho atq; Tiberto curæ demãdabat. Hæc eadẽ ducibus iiſdẽ nominis diligẽter atq; impigre adminiſtrabant. hoſtes ex aduerſo nr̃os cõmeatu ꝓhibere: Cremonẽſiũ agros quotidie ꝓ pon tem uicũ infeſtare. pabulatorũq; ꝑſidia ĩterdũ ĩuadere cõtendũt. cũ ꝓ eos dies nõ ꝓcul ab urbe brixia ꝑdam ĩgentẽ Tiberthus abduceret: & non ex iis modo: quæ brixienſiũ erãt: ſed ex iis quæ e uerona brixiã & ĩde caſtra com portabãtur grandẽ iumẽtoꝝ numerũ relictis oneribus cepiſſet: & ob id ma gnus eſſet ĩ uenetis caſtris tumultus exortus: picininus infeſto exercitu oc currẽs ĩter uineaꝝ ſæpiũq; anguſtias Tiberthũ aggreditur: ptẽq; ꝑdæ nõdũ abductã recipit: deinde ĩ nr̃os ab tergo ĩpetũ facit: q̃bus acriter in eũ arma uultũq; uertẽtibus ꝑliũ cõmittit. Ea re illico Frãciſco nũciata: nõ minor ĩ nr̃is caſtris tumultus excitat: extẽploq; acie inſtructa ad ſuos auxilio ire ꝓ perãs Tiberthũ ex itinere edocet: uti pugnã ſuſtinẽdo hoſtẽ paulatim in pla num deducere ſtudeat. At picininus campeſtribus æquiſq; locis nr̃orũ con greſſum formidãs priuſq̃ ĩ planiciẽ puentũ eſſet: inſequẽdi finẽ fecit. Hoc ꝑlio ꝑter Mathæũ ex Sancto angelo primũ hoſtiũ peditatus ꝑfectũ ĩ fæmo re tæli traiectũ: & ꝑter multa accepta illataq; uulnera equorũq; cædẽ ꝓpau ci ſunt ex ꝑte utraq; eq̃tes capti. Per hunc ferme modũ ſingulis pœne diebꝫ nũc equeſtri nõnũq̃ pedeſtri prælio parua tamẽ manu certabat. Nã & nr̃i crebro aduerſarios in eorũ uſq; caſtrorũ munitiones progreſſi laceſſere: & ab iis cõtra irritatis animis ĩmiſſis q ĩuaderẽt repulſi atq; acti caſtra uerſus ſeſe recipere. Quorũ clamoribus cõpulſi q in ſtationibus erãt: arma capere & cõcurrere in hoſtẽ ardebãt: ſed Ludouicus ĩterim ꝓ caſtrorũ porta ſtans egredi neminem: niſi quẽ iuſſiſſet ĩperator: patiebat: ſiqs dicto audiens nõ erat: plectebat. Bina ĩter caſtra planicies paſſuũ millia quattuor in longitu dinẽ patebat. hic locus erat pugnæ. In his ꝓpauci cadebãt: equorũ erãt uulne ra: equorũq; cædes. Cecidit Epyrota: cui grãdis cognomẽ erat haſta. Is ꝑ ſu periora tpra ſub Frãciſco meruerat. Sed belli eius initio maiore ſpe ꝓmii ad picininũ trãsfugerat. Multi uero utrĩq; capiebãt: ſed ex uenetis q̃ ex Frã ciſci copiis multo plures. Captiui ad Franciſcũ ꝓducti ꝑter ꝑfectos relictis dũtaxat eqs dimittebãt. In his Cicchus ordelaffus foroliuiẽſiũ prĩceps fuit quẽ cũ aliquãdiu retinuiſſet: libertati r̃ſtituit: domũq; remiſit. In trãſfugas grauiſſime aĩaduerſũ: quoꝝ ſupioꝝ ꝑſertĩ æſtate haud paruus fuerat nũero unũ ſupplicẽ Scaramucẽtũ calabrũ ꝓꝑ eiꝫ eximiã corporis uirtutẽ ſeruauit eiuſq; poſtea forti & fideli opa uſus ẽ. At ubi nihil tot ꝑliis ꝓficeꝝ Frãciſcus uidet: arte hoſtiũ duces ad pugnã trahi oporteꝝ ratus aliq̃diu pugna abſti net graue equorũ ſtragẽ abſq; uictoriæ ſpe palã cãtus. Idq; ad hoſtẽ ꝓferri ſtudet. Cũq; diebus aliquot ſuos ꝓtinuiſſet: atq; ex eo creuiſſe hoſtibus aĩos ĩ telligeret: Donatũ Mediolanẽſẽ: q a teneris uſq; ánis ĩ eius cõtubernio me ruerat cũ expeditis eq̃tibus hoſtiũ caſtra exploratũ mittit: qdue ꝑterea fieri uelit: oſtẽdit. Is hoſtibus ſe oſtẽtat: magnũ ĩ ſe cõcitat tumultũ: agiſq; ꝑceps caſtra uerſus paulominꝫ tribus paſſuũ millibus. Quẽ cũ FR. ex ſnĩa euẽiſſe uidet: exercitũ oẽm ĩ aciẽ educit. Tiberthũq; cũ ueterão eq̃tatu præmittit

cui petrũ lohánẽ camertẽ:& Bartholomæũ quarteriũ uiros egregia uirtutẽ socios adhibet.hos certamen inire:hostẽq; quoad possint:in aptũ deducere docet. Ipse duabus subsidiariis turmis instructis p planiciẽ agmine lõgo in hostẽ pgit. At picininus q anteriores iter pugnátes uersabat:ubi tam ex dẽsa puluueris nebula q̃ ex micátiũ armoꝝ splendore ab prospectoribus q ar duas cõscenderát populos de Frãciſci aduẽtu cũ oĩ exercitu intellexit: suos ab pugna reuocare:& in castra reducere cœpit:hos tamen Tiberthus acriter iuadit:& cædendo psequitur:nec finẽ p sequẽdi facit:dõec iuxta paludẽ impellit:Nã prius ad eã q̃ p tæli iactũ pueniri possit:fossa atq; agger obstabát q ab palude initiũ capiebát:& in eandẽ haud longo circuitu finiebát: ppugnaculũq; hostibus efficiebát.Hic suos picininus subsistẽ iubet: huc omne eqtum robur:uenetusq; peditatus oĩs cõueniũt:tælisq; eminus uallũ defendere certát. Hos Guido rhango:& Carolus fortebracius ad psistendũ cõfirmant:si inde aut ignauia aut metu pellerẽtur:nullũ usq̃ tutũ locũ inuenturos.Nõ paludẽ:nõ castra eos seruatura. Non ipsã brixiã pfugos excepturã. Vna erat uia p paludẽ ĩ hostium castra cratibus fascibusq; cõfecta.hac pars maior exercitus acie cõtinebat. E regione quoq; Frãciſcus p lapidis iactum ab ea munitiõe agmina cõsistẽ:Tiberthũq; aditu ĩ hostẽ ĩpetũ facẽ ĩperat tum Bartholomæus:& Petrus lohánes ĩuallũ ui penetrát.Pugnant cõfertissima acie ab fortissimis uiris utrinq; : At repugnátibus ptinaciter hostibus qbus pfacile erat:uno se loco tueri : spatiũ nĩi reliqs succedẽtibus pbẽ ne queuntes:multitudiẽ obruũt.Equus grauiter Bartholamæo uulnerat:quẽ eo die Frãciſcus ob eius uirtutẽ cõcesserat:Sauꝝ uocabát uiribus nõ minus q̃ fama claꝝ Bartholomæus plio cogit excedẽ. Reliqui ppaucis ĩterceptis repulsi eiiciunt.Sed nihilo segnius redĩtegrat ĩ ipso ualli hostio pliũ . Hic Tiberthus singulari corporis & aĩ uirtute rẽ gerit hasta ĩ latus utrũq; paulus Roseus ex braciana cohorte:q sine thorace eo uenerat: trãsfigit uir fortis & lõga militia nõ ignobilis.Traiicit tælo palemo ex gẽte martinẽga.hũc moribũdũ Frãciſcus cũ ad eũ pduceret:pp domus suæ nobilitatẽ curari iubet.Multi pter saucios utrinq; cadũt.Multi capiunt ex hostibus.Picininus humi pternit: sed acie frequẽti occurrentibus suis e nroꝝ mãibus eripit sed fama de captiuitate eius pcrebrescẽte & Frãciſco cuius nomẽ oĩbus terrori erat ĩstãte oĩa ĩ hostiũ castris tumultuarie gerũt quisq; sarcinas colligere:iumẽtisq; ĩponer:& festinátes emittẽ curat . Quod cũ Frãciſcus ignoraret:pugnatũq; eẽt a mane ad meridiẽ: minĩeq; hostẽ loco pelli posse aĩad uerteret: ac peditatũ ĩsup suũ oẽm ĩgẽti calor cõfectũ pocula atq; umbras quærer:& uniuersã equestrẽ manũ sub ipso solis ardore stat uideret : pliũ dirimi signũq; receptui dari iussit.Sic hostes magno metu ac discrimine liberãtur.Posteaq̃ in castra reditũ ẽ:legati q ĩter cæteros pauore ĩgenti laborauerãt:picinino grauiter succensent:qđ pugnãdi cupiditate rem uenetã ĩ maximũ eo die discrimen deduxisset.lis ille motus nunq̃ per eam æstatem nisi paruo militũ numero ĩ certamẽ uenit:sub idem tps cum litteris ac nũciis de constantinopolitana clade uenetiis cognitum esset:tantus repẽte oẽs mæror pauorq; cepit:ut iã ante oculos turcas adesse existimarẽt totaq; ciuitas uno tpre ĩ querelis luctuq; uersaret.Nã pars suos q aut mercaturæ aut magistratus exercẽdi gra Constantinopoli morabátur :trucidatos: & in captiuitatẽ ppetuáq; seruitutẽ ductos deflebat:pars de mercimoniorũ amissione:atq; adempta in reliquũ tẽpus p eam orã negociandi facultate querebatur.Patres inceedibili dolore pculsi amicoꝝ calamitate:quos pro muro ad uersus teterrimos hostes habuerant angebant ĩgemiscebantq;:Ea res litteris iisdẽ ad uenetos legatos ĩ castra primũ:mox ad Frãciſcũ p Cæsarẽ Martinẽgũ delata eũ ut par erat ĩcredibili ppe dolore affecit:rescripsitq; ad Cæsarẽ q̃ ægre q̃q; molestẽ miserrimã nobilissimæ urbis cladẽ cõiq; itẽ:& ĩmanissimi hostis felices ferret successus.Nec multis post diebus hoc ĩfelicissimo casu:pudoreq; sæpe petiti:& nõ lati auxilii cõpulsus Nicolaus pontifex lohánẽ Sãctiangeli apostolicæ sedis cardinalẽ uiꝝ magna auctoritate ad FR.đ

pace legatū mittit: cū pontificis mādata Frāciscus audisset: sic respōdit. Nō se sponte sed graui iniuria lacessitū ad id bellū tractū uenetos nō suo cōtē tos īperio. qđ ui doloq; sibi peperissent nouis ēt īperiis studere & ī hác ma xime lōgobardorū ꝓuinciá mentē conieciſſe: q̄ multos ꝑ annos grauissimis bellis uexassent: quorū effrænatæ dominādi libidini: nisi ipse occurrisset: ꝑ culdubio iā nō lōgobardiæ mō: sed totius Italiæ imperio fuisse potituros. nec ipsius ecclesiæ ratiōe habituros. Itaq; nō ad se q̄ suis cōtētus rebus: ni hil unq̄ maluerit quam pacē: sed ad fœdera pacisq; ruptores eundū: se si ea quæ ueneti occupassent restituāt. Si Alphōsus: q̄ nullo iure florētinis sociis bellū ītulerit: arma ponat pacē cū illis factura: & ꝑ christiane reipublicæ cō mōturcis arma illaturū. Cardinalis cū ad uenetorū castra accedet statuisset legatis ducibusq; exercitus eadē pontificis mādata expositurus īducias qua triduo īdixit: cuius dicto cū libere utrīq; obtēperatū fuisset: ad eū rescripse re legati: nō ad se siq̄d de pace agēdū esset: cuius nulla mādata haberēt: sed ad uenetū senatū ꝓficisci oportere. Per eos dies cū nihil Frāciscus hostile ti meret citraq; paludē nō longe ab hostiū castris leui p̄sidio pabulatū mi sit set: hostes p̄sidiū pabulatores q; uno tp̄re adorti: magnū equorū iumētorūq; numerū abduxere. Quare Frāciscus uæhemēter īdignatus: graue ad legatū querelā detulit: qđ p̄ īducias īsignē ꝓpe iniuriā accepisset. Legatus grauiter pturbatus tū ob uiolatæ Frāciſco fidei uerecūdiā: tū qđ de ecclesiæ eiusq; honore agebat: iniq; facinoris auctores ecclesiasticis censuris nisi rapta resti tuisset: dānatos ꝓnūciat: illi sicuti fidē neglexerāt: ita & anathematis pœnā cōtēpserūt. Cardinale irrita legatione Romā reuerso pōtifex æstate distulit de pace agere. Nō multo post aliud indignius cōmittit facinus. Cōcesserat Frāciscus cremēsibus & picininus castelleonēsibus q̄q; passuū millibus in ter se distātibus: ut ī pcipiēdis frugibus īpune suos cuiq; fines pagrare lice ret: ob id nullū ī suo Frāciscus oppido p̄sidiū reliquerat. Hac occupādi ei oppidi opportunitate legati simul & picininus pellecti: ursum comitē prīo paulo post cāpanū trās oliū cū tribus eqtū millibus: milleq; peditibus Cre monæ urbis uexandæ agriq; depopulādi simulatione ꝓficisci iubēt. Hi uti erat īperatū factis ī oēs castelleonēsiū fines uno tp̄re excursionibus magnū uiroꝝ mulierū pecorūq; numerū cōphēdūt. Ita. n. oēs uagos ꝑ agros ex im prouiso circūuenerāt: ut uix ꝑpauci cōfugere ī oppidū potuerīt: ꝑdā oēm apud cremenses: Sōcinatesq; asseruari iubēt. Deīde oppidū defensoribus ua cuū circūsedēt: & nūc pollicitationibus: nūc cōminationibus oppidanos ad deditionē sollicitāt: illi & si ꝓpter paucitatē territi erāt: oppidi tamē muni tione cōfisi: se atq; oppidū tueri: & ī fide p̄sistere cōstituūt. Quibus de reb⁹ cū esset Frāciscus certior factus: ueritus ne oppidū īsigne suisq; maxime per opportunū rebus ī uenetoꝝ deueniret pōtate: qđ si fieret: maximo suo cum piculo futurū aptissime uidebat: Sacramorē cōfestī mille cū eq̄bus pisleonē mittit: scribitq; Corrado: quē ꝑ eā æstatē laudēsibus p̄sidio dimiserat: uti copiis oībus ad ferēdū castelleonensibus auxiliū celeriter eodē ire cōtēdat Donato ꝓterea de quo puloante mētionē fecimus: mādat ad oppidū matu ret: uirosq; certos pedestris ordinis uirium robore īsignes ei socios adhibet quos secū si id sine piculo fieri possit: ī oppidū subsidio ducat: Sin minus solus īgredi conet. Is & si cognoscebat: clausis passim aditib⁹: dispositisque ubiq; custodibus neq; egredi aut īgredi oppidum posset neminem eodē ni si manifesto cū piculo peruenire posse: Tamen se uenetū simulat militē & ignotus inter notos: ubi oppido appropinquat extēplo cōcurrerētibus mul tis ad portā ꝓsiliit: magnoq; repellentibus prīo accessu ignorantia obsessis tādē ītroductus: oppidanos cōfirmat: paratūq; ꝓpe subsidium adesse demō strat. At cū triduū ductores & militis cogendi. & nūeri augēdi cā ferre labo rātib⁹ opē distulisset: hostes geīas īterī magnæ molis bōbardas ī eā oppidi ꝓtē disponūt. Vbi nōdū erat pfecta mūitio. qb⁹ qdē tormētis q; extabat mu ri: facile ī fossā diruit: & tātus ē patefactus hostibus aditus: uti se āplio oppi dani tueri diffiderēt: ꝓinde īgenti direptiōis formidīe ꝑterriti: sic occidere

iã ſole de deditiõe cũ cãpano egerũt: obſidibus mox traditis: ut poſtero die ĩ ſolis ortu eũ cũ p̃ſidio ĩ oppidũ reciperent. Donatũq; ſubinde. qđ eius cã arces ullo abſq; negocio obtinere ſperarẽt: retinẽdũ curãt. Qui ea re plata extẽplo ĩ munitioré cõfugit arcẽ: datq; prima noctis uigilia iis: q piſiconi erãt: p ignis oſtẽſione atq; occultatione turri ab excelſa deditionis ſignũ. p fecti ea facis ſignificatiõe cõpulſi: qđ caſtelleonẽſes ĩ ipa prope oppidi trã ditiõe uerſari arbitrabãt: aut oppidanoꝝ piculo ſuccurrẽdũ ſi ſint in fide aut ſi defecerint: arciũ ſaltẽ neceſſitati proſpiciẽdũ: neq; in eo amplius cun ctãdũ iudicãt. Qua qdẽ re cõi oĩum cõſilio decreta: nocte eadẽ ĩſtructo mili te eo aduoládũ cõſtituũt. Circũacto igit lõgo p Cremonẽſes itinere qua mi nus ſuſpiciõis hoſtẽ hére putabãt: ĩterceptiſq; ĩter eũdũ excubiis ad muni tiones caſtroꝝ paulo ante lucẽ pueniũt. Foſſa deĩde æquata Sacramor cum duabus turmis peditatuſq; pte alterius ad arcis portã & gloriæ cupidus: & uxoris liberoꝝq; q ea ĩ arce obſidebãt ſalute ĩpulſus: recto p media caſtra tra mite ire ꝓpat: quo nulla cũctatõe oĩbꝰ apud hoſtes qetis portæ appulſo ĩgẽs ĩ caſtris orit tumultus: ĩgenſq; ad arma exorit clamor. Quo ſucceſſu ita Corrado reliqsq; p̃fectis creuerũt aĩ: ut & ſi antea ducibus ipſis p̃ſidiũ ĩ oppido arcibuſq; mõ ĩponer: pliiq; fortuna ubi lõge hoſtiũ uiribus ĩpares eſſent ĩtẽtatã relĩquere cõſiliũ fuerat: Nũc tamẽ eos ĩpatos tumultuãteſq; uno oẽs aĩo adoriẽdos cẽſerẽt: plærunq;. n. fit: ut ſecundæ res negligẽtiã gi gnãt: & cõtẽptus hoſtis uictor euadat. Itaq; tribus turmis p caſtris ĩ ipõ adi tu p̃ſidio relictis: acie cõferta munitões ĩ grediũt: & ĩ hoſtes magno clamoꝝ ſublato ĩpetũ faciũt. Donatus ĩterĩ Sacramorq; iũcti ex oppido cũ oĩbus q p ætatẽ arma ferre poterãt: mulieribuſq; ſimul eruptiõe facta magnis uoci bus Cãpanũ ĩuadũt: cuius ad tẽtoriũ iã nõ paruus militũ nũerus ꝺcurrerat pugnat circa illud aliquãtiſp enixe: Nã ubi tã inopinato repẽtinoq; nr̃oꝝ ĩpetu ſe circũuẽtũ uidet: p̃lio paulatĩ ſe diſſoluere: & cremã uerſus fugere cepit. Pugnat ubiq;: Statões paſſ diripi cœptæ. Quisq; rape: & ĩ oppidũ p̃dã ꝺferre ꝺtẽdit. Fit ubiq; uiroꝝ clamor. Tenebræ oĩa formidabiliora fribilio raq; faciebãt. Nã multi utrĩq;: nũc ĩſequebãt: ab iis repulſi agũt. & uenetus a ueneto & Sphortianus a Sphortiano milite noctis errore ſæpius cædit: ca pitq; cohortes quas ĩ aditu p̃ſidio relictas diximus metu exterritæ: qđ ſuos aut ꝓfligatos: aut ĩ oppido ĩcluſos exiſtimabãt: qua uenerãt: tribus amplius millibus paſſuũ refugerũt. Corrado excurrẽdo pugnãgoq; capite ĩermi lato ĩ fronte uenabulo pcuſſus multo manãte ſanguine equo ueluti moribũdus deponit: Nihilo ſecius hoſtes ubiq; ſupati fugæ ſe mãdãt: quoꝝ duces ipſo pugnæ initio Cremã profugerãt: Anaſtaſius ex Sãctoangelo ad uadũ reſiſtẽ do cũ magna ſuoꝝ pte capit. Nr̃i uictores caſtris ĩpedimẽtiſq; potiũt: gra ueſq; p̃da ab ĩſequẽdis fugiẽtibus deſtitere. Mille circiter eqtes ĩ eo p̃lio cap tos repertũ eſt. nõ ſine magno dei ĩmortalis iudicio factũ uidetur: ut tot co piæ ĩtra munitiões & ĩ ipa oppidi deditiõe pua manu fuſæ fugatæq; fuerĩt Qua ex re & Frãciſcus recẽtes ĩiurias ẽ ultus: & hoſtes meritas ꝓ eoꝝ pfidia atq; ſcelere pœnas ſoluerũt. Qui reſpõdere nõ erubeſcebãt: cũ de fide pu blica caſtelleonẽſibus uiolata ĩcreparẽt: nõ oppidi mœnibus ſed ĩcolẽtibus oppidũ fidẽ dediſſe: quos licet poſt p̃liũ captiuos libertati: & aĩalia quæ in uẽta ſũt iis quoꝝ erãt: reſtituiſſẽt: Tamẽ neq; oppido neq; oppidanis fidem ſeruaſſe aptiſſime cõſtat. Renatus ĩterea coacto in prouincia milite in Allo broges cũ pueniſſet. occupatis p mõtiũ iuga aditibꝰ trãſitu prohibetur In ſtãtibus nãq; pro uenetis Petro mauraceno apud Ludouicũ Sabbaudianoꝝ ducẽ: & Pãdulfo cõtareno apud lohãnẽ Monferratenſiũ Marchionẽ: & Gui lielmũ frem legatis percuſſuꝝ inter eos uti oſtẽdimus fœdeꝝ iuꝝ alpiũ ſal tus: qua trãſiturũ regẽ exiſtimabant: magno Ludouicus euocatorũ numero cuſtodiri iuſſerat: quibus de cauſis cum dies permultos ad montium radi ces litteris nunciiſq; mittendis Renatus conſumpſiſſet: deſperata re de ſuo per Sabbaudianos in Italiã tranſitu rurſus ĩ prouinciã eo conſilio reuertit ut copias in ligures nauibꝰ trãſportãdas curaret. Quod cum itellexiſſet Lo

douicus Caroli regis primogenitus: Ludouicicꝫ gener ꝑturbatus ꝑsertim ꝙ uenetorũ cã id fieri audiebat: q eos ĩ nato quodã odio nõ minus ante quam post patris obitũ semp habuit. & Frãciscũ Sphortianãcꝫ familiam oẽm præcipuo cõtinuocꝫ studio ꝓsecutus é: & florentinoꝝ rebus prouetere amicicia plurimũ fauebat: magnis ĩ uiénésibus cõtractis copiis ad alpes cõtendit: ac dispositos p regioné saltuscꝫ custodes partim metu ptim ꝓsuasionibus sub mouit: patefactoꝫ ubicꝫ trãsitu auũculi exercitũ paucis ipse diebus ĩ agrũ Astẽsem ĩcolumẽ pduxit. Renatus uero duabus triremibus: quas Petrus fregosus genuensiũ dux ꝓ eo fœderis uinculo quo Frãciscо florentinoꝫ populo astringebat paulo ante Massiliã miserat: uintimiliẽsiũ ad oppidũ aduehitur. Inde terrestri itinere Astã ꝓfectus: exercitui se iungit: moxcꝫ Alexãdriã ꝓgredit: ubi milites equoscꝫ fessos reficere curauit. Interim data de pace ab Frãciscо ei facultate: d Guilielmi rebꝫ cuiꝰ filio atcꝫ ductu Alexãdrinũ bellum gerebat: agere cœpit: qđ & regia auctoritate & singulari eius ĩ uniuersam Monferratensem domũ beniuolẽtia: & longa ét familiaritate: qua præcipue Guilielmũ ipsum sibi deinctũ putabat: q cqd uel de pace uel de ĩduciis saltem statuisset: eundẽ facturũ sperabat. At Guilielmus & ſi post acceptam anno superiore cassinensem cladẽ pecuniæ inopia neꝙ exire in acié neꝙ resarcire oĩno militẽ potuerat: Tamen quoniã Renatũ ꝓpediẽ discessurum e regione sciebat. & bello facilius quã pace milites alebat: diẽ interponere: remꝙ uerbis ducere studebat. Dũ hæc aguntur: ad Andreã biragũ: q ꝓ id temporis legationis minus ĩ Alexãdrinis obibat Iohãnes Montaldus genuensis mittit: q de tradẽda burgi Sancti martini arce & polliceret: & paciscerer: quã nõ grãdis repetẽdæ pecuniæ causa a Iohanne Marchione retinebat. Ea re cũ Bartholomæo cõicata deinde ĩ cõcilio delata oblatũ tã opportuno tẽpore negotiũ uno oĩum aĩo ꝑripiendũ decernit. Rege igit incõsulto: quod aliã ob cãm ꝓfectio dissimulabat: Collio acie instructa eo ad rem cõficiẽdã ꝓfectus nulla mora arcẽ recepit: ꝑsidio ĩpositо oppidani tanta rei nouitate territi ei sese ꝑmisere. Guilielmus magnitudine periculi cõmotus qđ oppidum ĩ patrimonii fraternæcꝫ dicionis uisceribus positum frumẽti copia refertũ. & munitione & loci opportunitate insigne in hostiũ sit potestate: undicꝫ cõtinuo militẽ cogit. hoĩnes qua arma ferre possent: regioni ĩperat: reliquos repentina nouitate attonitos: tuti ĩ solida cõstãtissimacꝫ Montisferratẽsis domus fide ꝑmaneant: hortat: Ad renatũ insup de pace mittit. Deide nostrorũ in fronte: q nõ ꝓcul oppido castra habebãt loco ipsis piniquo. quo finitimos in officio accolas mũicipescꝫ cõtineat: castra & ipse posuit ubi nõ multo tẽporis spatio cõstitit. Renatus cũ Guilielmũ diligeret: ꝙ illi arcis ꝑsidis ꝓditione detrimenti in eius ꝑsertim cõspectu illatũ sit: ægre ferens: Andreã negotii auctorẽ: q eo inscio rẽ cõfecisset: grauiter increpat: Ceterũ inducias suo arbitratu duraturas iubet. Oppidum arcẽcꝫ postremo gallico munitã ꝑsidio de pace ueluti arbiter postea acturus in sua accipit potestatẽ Collionẽcꝫ in Alexãdrinos reuocat. Pacatis per hũc modũ Alexãdrinis rebꝰ Rex trãspadũ Ticinũcꝫ ꝓgressus ab papiẽsibus cæteriscꝫ passim populis sũmo honore læticiacꝫ suscipit. Mediolani uero dũ militis ornãdi cã morat: ab Blãca maria: ut erat mulier ꝑstãtissima munificẽtissimacꝫ: sic & hospes munificẽtissime diebus singulis colligit: uscꝫ adeo: ut q̃is ab Francisco regis Gallocꝫ simul militũ in Brixianos aduẽtus lris nũciscꝫ frequẽtibꝰ ex peteret. ac uæheméter accerseret: ex urbanis tamẽ deliciis & magna copia rerꝫ quas ubi p agros cõperiebãt: se dissoluer neqrẽt. Quiscꝫ. n. ut sũt natura Galli epulis reliqscꝫ corporis uoluptatibus dediti: ubi alieno ꝑsertĩ sumptu uiuit: morã interponer studebat. Quintodecio tãdẽ die posteaq̃ Mediolanensem agrũ ingressus est: ex urbe cũ ꝓceribus familiacꝫ domestica laudẽ quo ꝑmiserat: equitatum proficiscitur. Sub eosdem quocꝫ dies & Collionẽ Franciscus cum omni equitatu ac peditatu. qui Alexandrino bello interfuerat: in laudenses accersiuerat: & copias equestres: quas citra padum trãsque Adduã aut reliquerat: aut ex castris postea remiserat: eo adduci iusserat. His

Renatus copias postero die e laudensibus mouens ad pisleonẽ sibi adiungit & longo agmine facto die tertio Cremonã petit. Rex cũ suis qđ pro eox mo re nihil tegmẽti secũ ferebãt intra urbẽ honorificentissime recipitur. Col lio locis campestribus statiua habet. Insequenti aũt die ex iis ẽt: quæ p̃sidio Cremonæ erant turmis sibi additis oliũ traiecit. Quĩcp & triginta omnino equestres fuerũt turmæ: quattuordecim gallicæ: quax sagittariæ quattuor ex ferocissima atq; ĩmanissima belgica gente: quã recentiore uocabulo picar dam dicimus. Reliquæ ex nostris erant: & millia circiter peditum duo.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXIIII.

Enatus posteaq̃ in brixianox fines uentũ ẽ: Franciſci institutione: quo & militibus & iumentis quies daret: ac pabuli copia suppeteret: cuius ad Gaydũ ob longã exercitus morã summa erat inopia: ad Gambarã uicũ remãsit. Collio cum italis paulo progressus ad Insulellã castellũ regia ac ducalia ĩter castra mediũ: eadẽ de cã stationes fecit. Hox de aduentu Picinus uenetox̃q; legati certiores facti: Frãciscũ tot auctũ copiis longe ueneta acie supiorem meliorẽq; futurũ iudicãt: proinde & ĩpetũ propediẽ ĩ se facturum: & enixius grauiusq; aduersus uenetos bellũ q̃ unq̃ antea gesturũ rati: optimũ esse arbitrãtur: si exercitũ incolumen. si urbes seruauerint: qbus in fide pmanentibus reliqua quæ ad hostẽ aut defecerint. aut ui eius in potestatẽ deuenerint: nõ minus se uel armis rursus uel pace recepturos cõfidere q̃ prioribus bellis ter iã fecissent. Præterea hyemẽ instare: cuius cõmoda gallos nõ passuros. Nec diu reliquũ exercitũ ĩ æstiuis futurũ: quas ob res p̃lio oĩno abstinendũ: p loca tuta & brixiæ nequaq̃ remota ducẽdũ: & pro hostis motu rebus cæteris consulendũ. Bergomũ insup Crema Soncinũ trans oliũ amnẽ. Citra uero pontẽ uicũ. Vrceas nouas. Rhoadũ. Asulã oppida uallido munienda p̃sidio. Frãciscus cũ regẽ adiisset gratiasq; egisset. oĩa consilia bello aperuit. Rex cõmemoratis gallicæ militiæ moribus se ad id rursus repetisse Italiã dixit. ut ei florentinoq; populo oĩbus ĩ rebus auxilio foret: & uolũtati eox satisfaceret. Propterea eũ secuturũ ducẽ: & qcqd statuerit facturũ. Sperare eo cõfecto bello rebus quoq; hetruscis feliciter succedẽtibus: eorũ cõsilio atq; ope diuina adiuuãte clæmentia: qua iusti subleuãf: iniusti supbiq; deprimũtur: suũ e barbarox manibus regnũ aliquãdo recuperaturx. Vnũ p̃terea petere uti eius uolũtate ad uenetos ĩducẽdi belli cã nũcios liceat mittere. Ea re pmissa: bellũ rex p caduceatorẽ: quẽ Galli Araldũ dicũt: uenetis ĩdixit. Frãciscus eodẽ die ĩ exercitũ rursus adhibitis omnium ordinũ primoribus de ratione belli gerẽdi refert: & singulorũ sententiã rogat. Primus Ludouicus cuius magna erat auctoritas ad oriẽtalẽ orã flectẽdũ Asulã oppidũ: q; dicionis fuerat: paternæ: principio obsidẽdũ suadet: eo oppido recepto qcqd ex eo loco Brixiã usq; ueneti possideãt: nullo negocio in pũtatẽ uẽturũ deĩde ĩ Veronẽsiũ fines traiiciẽdũ: sperãf se Veronẽses ciues cũ uenetorũ ĩperiũ oĩ tp̃re grauiter tulerit: aduersus illorũ tyrãnidẽ arma sumpturos: facile p̃terea futurũ: ut flumẽ Athesim copiæ nostræ trãseãt: regionẽq; eã oẽm: quæ ĩter duas urbes Veronã atq; Vincentiã interiacet: subigãt exercitusq; ita ditẽf: ut parua p hyemẽ ĩpẽsa nutriri possit: ad has res cõficiẽdas & cõmeatus se abeũde daturũ: & flumĩs utriusq; trãseũdi facultatẽ facturũ copiasq; pedestres: & qcqd demũ bello usui fuerit subministraturũ pollicef. Collio ɔtra olii aditus ĩ prĩs recipiẽdos eẽ cẽset: qbo ĩ ptãtẽ rdactis Cremonẽsia municipia ui magna frumẽti referta Bergomẽsẽ quoq; agrum & q; demũ duo ĩter flumĩa Adduã oliũq; ueneti obtinẽt: ad deditionẽ ultro uẽturx affirmat. Vrceas nouas ĩsup: Rhoadũq; oppida ĩ hostiũ mãu nequaq̃ eẽ relĩquẽda: Quđ q urceãis Rhoadẽsibus q̃pauerit: supioré ẽt atq; ĩferiorẽ brixiãi agri ptẽ: quæ ĩ plão mõtanisq; é: sub iugũ mittat: & ĩ fide retineat: oportet. Hæc certa & præsenti necessitati popportuna. Illa ĩcerta: & minus

rebus gerendis cõductura demõstrat. Tiberthus. cæteriq; deinceps : præter Christophorũ taurellũ & Donninũ parmensem: q Ludouico assentiebantur collionis sententiã secuntur. Nouissime Frãciscus ad Ludouicũ cõuersus. Si eo inquit cũ exercitu quẽ deinceps habituri sumus: æstate ĩtegra cũ uenetis bellũ nobis gerendũ esset; pbarem profecto: quæ nũc nõ minus prudẽter q̃ cõmode sunt ab Ludouico dicta. Sed quoniã: ut uidetis: nõ longe ab hyemis absumus incõmodis. Id nobis hoc potissimũ tp̃re cõsilii capiendũ ẽ: quod & dies & necessitas exposcit. Paranda sunt nobis his paucis diebus noua militi bus hyberna: recuperãdus cremonen sis ager nr̃m iam & exercitus nũc uene torũ horreũ: Adimẽdi ex hostiũ uiribus duo in primis Adduæ trãsitus: qui bus Mediolanẽsis orientalis ager quotidianis ĩcursionibus ac depopulatiõi bus nõ absq; nr̃a infamia uexar: atq; deuastar. Cæterũ ĩter reliqua quæ hac tempestate nobis curæ insunt: illud maxime aĩaduertendũ puto: qd̃ auxilia res Gallos imbribus frigoribusq; hyemalibus insuetos: nõ ut nr̃os exercere armis poterimus: Nã si longius ab nr̃is sedibus ducãtur: q bus nõ tã cibaria equoq; pabula ad stationes usq; suas suppeditari: sed tecta ẽt parari nobis necesse ẽ: cũ nec sciant nec uelint militiã hanc nr̃am perferre : paulatim ab iis derelinquemur. Præterea p absurdũ uideref: si dũ in Veronẽsibus uene tis bellũ inferre conemur: Illi cõtra centũ circiter passuũ millia ab tergo no stros fines pturbent: Mediolanẽsesq; ciues ad ipsas urbis fossas quotidie dã nis afficiant. Præstat igit: ut ad supioreẽ prouinciæ regioneẽ ora uertamus: & quæ nobis agẽda sunt: sũma cura: & uiribus cõficiamus. Receptis. n. quæ & Bartholomæus cõmemorauit: & nos ostendimus: missisq; in hyberna gallis cũ milite expedito: ad ĩferiora brixiani: Veronẽsisq; agri loca iter aduerte mus: & quousq; p tẽpus licuerit. Ludouici rebus nõ deerimus. Ea re cõstitu ta arcẽ q̃ ad Gaydũ ex limo fasciculis trabibusq; ædificãdã curauerat : pedi tum p̃sidio cõmunit: reliquas ad oppidi eius castroq; tutelam cõstructas munitiones dirui cremariq; iubet: ne si forte ab hostibus occupar̃ẽ : ad ob sidendũ oppugnãdũq; oppidũ adiumento essent. Dein de biduo post statio nibus incensis diebus sexdecim & mensibus tribus posteaq̃ eo uentũ ẽ con sumptis pridie idus octobres castra mouet & ad Mellã fluuium nõ procul Gambara: ubi rex exercitus aduentũ p̃stolabat: decem amplius millibus pas suũ cõfectis eo die resedit. Postridie ex itinere unũ copiis ex oĩbus agmen fa cit. huius eqtatus oĩs: q primũ eo ipso die in unũ conuerat ĩ centũ & uigĩti turmas diuidit: quarũ singula ex eqtibus supra centũ uigintiquinq; consta bat: rursusq; quo facilius regerent: quinq; ĩ ptes distribuebãtur. Earũ prin cipẽ: in qua & familiariũ & ueteranoq; eqtũ robur erat : circũ se Frãciscus in firmãdis castris locandã retinẽdãq; statuerat: Roberto & Gaspari uico mercato moderãdi cura tradita: Reliquas partitus Ludouico secũdã. Tertiã Collioni. Quartã Tibertho. Renato postremã attribuit. Nec minus ps cuiq; peditatus data. Ex his turmis singulis delecti eqtes singuli duas cõficiebãt: quæ ab exercitu stationariæ appellaban t: qd̃ ĩ itinere ante oẽs ex ordine ĩtẽ dẽtibus castroq; ĩ locatione ab rei eius p̃fectis turmæ cuiusq; statio data cõ mittebat: ita ut aduentãtibus illis sciret unusq sq; : ubi ei esset statõis locus. Vltra Mellã eo die pgressus Bassianũ circũsedit: qd̃ est castellum inter Ma nerbiũ & põtẽ uicũ. Id cũ ueneto p̃sidio seruaref: hostesq; relictis ad porcia nũ ĩpedimẽtis Manerbiũ cõtendissent: Cãpanus cũ eqte expedito ac pedite eo usq; speculatũ: ubi a nr̃is castra ponerẽtur: p̃cursores ab fronte lacessere cœpit: & ĩ ãteriores agminis turmas quæ nondũ eo puenerãt: reppulit FR. & si locãdis castris ĩpeditus: tamẽ altera stationaria turma Cãpanũ ab inse quẽdis suis reprimit: longeq; ab mũicipũ ædificiis amouit. & quoniã qd ĩ p̃ lio galli posset: suo sine piculo experiri optabat: opportunitate oblata duas sagittarioq; turmas mediũ p agmẽ celeriter accitas: qd̃ nouissima ĩ pte uer sabãt: ĩ fronte locat. eo aĩo: ut cũ primũ cõserere manus ĩ p̃lio foret opus la xarent ĩ hostes: sed lingua moribusque longe ab nostris differẽtes Galli nu lo temperamẽto nulloque ĩperio a temeracio incursu contineri poterant : I

Ná cũ moderãdos docẽdoſq; iuſſiſſet Frãciſcus:ut qd facturos eos uellet:co gnoſcerẽt:tãto ĩpetu ululatuq; ſimul ferebãtur:ut p̃cepta negligere: oĩa ſi bi licere:& hoſtẽ ĩ manu iã hẽre uiderẽt:quoꝝ amẽtiã furoreq; aĩaduertẽs Frãciſcus pugna deĩceps eos abſtinere iuſſit. Hoſtes interĩ repulſi terga uer tũt.nec prius reſtiterũt:quoad Manerbiũ ad exercitũ curſu puenerũt:cum ibi picininus nõ ſatis tutũ ſe exiſtĩaret.Porcianũ ĩ ueteres munitões rediit. Frãciſcus locatis caſtris ad caſtelli oppugnatõem cõuerſus p regiũ caducea toré tubicinéq; ſuũ municipibꝫ enũciat:uti ſtatĩ caſtellũ p̃ſidiũq; traderẽt niſi tradant:nullũ fore poſtea pietati nullũ p̃cibus locũ:feritati crudelitati q; galloꝝ obiiciẽdos.Hac municipes acri cõminatõe:& magnitudine exerci tus pterriti ſeſe ac p̃ſidiũ nocte ĩſequẽti dedidere. His rebus geſtis ĩ pontẽ uicũ die poſtero mouet:pedite ac eqte Baſſianẽſi arce pere gregie munita. quæ ab tergo minus quinq; paſſuũ millibus totidẽq; Manerbio ꝓxĩa relin quebaſ.Caſtris oppidũ cingit:põté ĩ olio faciendũ curat:eoq; nocte ꝓxima celeriter cõfecto:poſtridie Renatus cũ ſuis flumẽ trãſit: ad Rebechũ ſibi lo cũ deligit ꝓpinqua p ædificia ſtatões militibus diſpartiſ Italicis turmis:ne q; p pontẽ alteꝝ:q ut ſupra demõſtrauimus:ex eo oppido ad Cremonenſes ptinebat ſubſidiũ obſeſſi accipiãt:negotio dato. Ceteꝝ Frãciſcus oppidi ex pugnationi ĩtẽtus trinas ĩ aggerẽ uallũque bõbardas Ferlini pedemontani artificis pitiſſimi:& fama clari opera uſus diſponit: cũque biduo freqenti quaſſata ictu dirui eſſet cœpta mũitio:appareretq; ſatis ãpla ĩ pariete agge ris:uallicq; ruĩa cupiditate diripiẽdi oppidi feruẽ cepit exercitus oĩs:cũcta tionéque ducis uulgus ĩcuſare.adeo ut eo inſcio a gregarioꝝ multitudine ĩ ermi facto in foſſã concurſu:ĩgrediẽdiq; oppidi piculo lapidibus & trabibꝫ ex occulto cõiectis ĩperita plebs obruta multis acceptis uulneribus depelle reẽ:p̃cepſq; ĩ foſſã prorueret. At Frãciſcus & ſi grauiter pturbatus:qd ſuo iniuſſu q; exercitu rebuſq; ad pugnã ĩparatis:q; die pugnæ nõ dicto ĩuadeẽ q ſq̃ ſit oppidũ auſus:cũctos ĩcrepabat.Et ne ſpatio obſeſſis ĩ extréo ſalutis piculo laborãtibus dato difficilior redderẽ pugnãtibus ĩgreſſus.Inſtauraẽ ei magis milite armato ĩchoatã q̃ dirimeẽ pugnã placuit.Itaq; extemplo ar mari exercitũ ĩperat.Baſſianũ p̃mittit exploratũ:q renũciet:qd hoſtes fumi ſignificatione ex oppido de pugna certiores facti gererẽt.Renatus ea de re rumoꝝ plato:ad eũ mittit poſtulatũ:uti Gallis oppidi oppugnãdi negotiũ dareẽ:quo illoꝝ uirtus eo p̃ſertim belli initio ĩ exercitũ regioneſq; re ſama q; proderẽ.Ad hæc Frãciſcus:neq; re cœpta iã pugna abſq; graui decertãtiũ totiuſq; exercitus cõtumelia ĩde quenq̃ reuocaẽ. Certamẽ adhuc eſſe ĩtegꝝ poſſe ſuos eo milites tranſmittere:ubi ſuã cuiq; uirtutẽ expiri liceret.Hoc reſpõſo accepto galloꝝ p̃fecti:quorũ Fredericus regius gener:& Ludouicus Bellauallẽſis principes erãt: facta phalãge oppidũ ea pte ĩuadũt:qua certa mẽ aberat:quaue Gallicæ ſuperbiæ proximus ſe obtulit abeũdi locus: ubi forte maior erat aggeris uallicq; altitudo:neq; tamẽ reſtiteẽ:neq; pedẽ rettu lere:donec cõferti foſſam ripaq; p̃ruptã maximo cũ laboꝝ ſupauere: & po ſteaq̃ ad aggerẽ é appulſũ.rẽ gladiis haſtiſq; magno ĩpetu edidere. Verum pauliſp cũ decertatũ eẽt feſſi armoꝝ oneꝝ caſſiduq; laboꝝ cõfecti:ubi maxi me prĩo cõgreſſu ſpẽ ſe ĩgrediẽdi oppidi fefelliſſe uiderũt:pugna exceſſere armiſq; illico humi ꝓiectis nullo hortatu neq; certamen ab ſe initũ redinte grare:neq; pugnaẽ cũ cæteris uoluẽ. Interea pugnãte altera exꝑte ad rui nã exercitu:contra oppidanis & p̃ſidio militũ egregia uirtute & ſingulari quadã ĩ uenetos fide reſiſtẽdibus munitioné rurſus bombardaꝝ ictibus p cuti ĩterdũ Frãciſcus iubebat.Defenſoreſq; itẽ:q thorace & chriſtata galea p̃ter cæteros ĩ apertũ frequẽter apparebãt oĩ miſſiliũ genere ex turribus e regione erectis cædi curabat:Nec prius qeuit:nũc huc nunc illuc ĩpigre ex currẽdo turres ipſas aſcẽdẽdo:& reliqua oppugnationi ei opportũa obeũdo donec miles qdã ĩ limine ipſo ruinæ obſtinate pſiſtens æneo inſtrumẽto: q; colubrinã Galli uocãt:ictus cecidit:quo caſu primi extẽplo ĩtra munitio nẽ proſiliũt:Cæteraq; deĩde ſubſecuta pugnãtiũ multitudo captis prĩo x

oppidanis undiq; oppido potiunt. Bona pdæ pmissa diripiũt: multisq; modis distrahũt: qđ cũ Gallica conspexisset multitudo: ĩ oppidũ & ipsa cõcurrit: cũq; oĩa pter uenetos milites armis uestimẽtisq; nudatos: Mulieres ĩsup & pueros cõpræhẽsa ĩuenissent. ira ĩcẽsi pserti q erãt ex gẽte picarda & mulieres pueroſq; trucidare: & ĩ psidiũ ĩmanissime sæuire cœperũt. Hac tãta crudelitate exterritæ matres: exterriti uicti: ad Italos cõfugiũt milites orantes: ut sũmi dei pietate eos seruare suisq; corporibus ptegere uelĩt: ob eã rẽ magna exorta contẽtiõe fit ubiq; clamor: ubiq; cædes: & frequẽs ubiq; flæto. Nã cũ nõ tã ab deuictoꝝ: sed ne qdẽ ab nostroꝝ cæde hoĩes feri tẽperarẽt: Milites nr̃i his cõcitati iniuriis: ĩ gallos p oppidũ errabũdos cõcurrere: eosq; passim ĩterficer cœperunt. qđ ubi Frãcisco renunciatũ ẽ: mittit cõtinuo: q cruentũ dirimerẽt discrimẽ: quorũ opa nõ absq; ingẽti ẽt ducis labor sedítio fœda atroxque pacata: & odia pœne immortalia ex gẽtis utriusq; aĩs sublata: seruatæ cũ liberis ĩ tẽplo matres uicti redẽptõis cã milites sine p̃tio dimissi: Nõ tamen ita liti seditionicq; celeriter occursũ: qn pmulti tã ex uictis q̃ ex gallis cæsi: maiorq; ædificioꝝ ps: quo se fugientes Galli recipiebãt: incẽdio cõflagrarit: cũ extĩgui uagantẽ ignẽ Frãciscus nõ posse uideret accederetque ẽt: qđ sciebat oppidanos suapte natura uenetis faueꝛ quæ su perfuerãt ædificia exuri ac euerti: & oppidũ ab incolis deseri iubet. Ex hac põtis uici clade: quæ fuit sane fama q̃ re ipsa maior: tãtus ẽ repente p loca terror platus: tantaq; gallicæ crudelitatis hoĩum aĩs iniecta opĩo: ut ad oppidorũ pœne fossas uiri gallos adesse existimarẽt: mulieresq; pauidæ iã ante pedes liberos uiroſq; trucidari cõspicarenꝰ: Nec minus ĩ ipsa ẽt brixia a multitudine trepidatũ q̃ si ab ĩfesto circũsepti exercitu ciues muros urbis gallos cõscẽdere ĩtuerenꝰ: & adeo p eos dies de illorũ feritate rumor increbruit: ut nullo fere hũano auxĩlio ab eorũ ui regionis ĩcolæ se defẽdi posse putarẽt: quare Cremonẽses prĩo mũicipes q uenetis exacto iã ãno paruerãt: pter Sõcinates & Romanẽgates: qđ ualido hostiũ p̃sidio tenerenꝰ: nulla ui ĩ Frãciſci fidẽ rediere. Quibus cõfectis rebus castra ĩ brixianorũ fines mouẽtur. Municipes quoq; regionis eius Frãciſci sese fidei pmittere coeperunt. Manerbiẽses deĩde quoꝝ oppidũ magno peditũ nũero muniebaꝰ: unius nocte mora p̃sidio ĩcolumi ĩ deditõem recepit. Manerbiẽsibus in ptãtẽ receptis: tãta deĩceps fuit municipũ sese dedentiũ accessio: ut de celeritate defectõis ĩter se certare uiderenꝰ. Nã ab oppidanis præsidia aut cõpræhẽdebãꝰ aut oppidis eiiciebanꝰ. Arces a p̃sidiis quorũ fidei ĩ tãta rerũ pturbatõe cõmittebanꝰ: nõ mõ quæ ꝓcul: sed quæ minus passibus mille ab uenetorũ castris aberãt: ultro nr̃is tradebanꝰ. octaua demũ die post põtis uici euersionẽ totus brixiãus ager: q ĩ planicie positus est: pter urceanũ ĩ Frãciſci deuenit ptãtẽ. Hoc tã repẽtino motu: militũq; pfidia hostes pculsi qd agant nullo certo cõsilio satis decerneꝛ possunt. Cõmorari ĩ iis munitionibus: ubi tot iã mensibus stetissẽt piculosũ putabãt. Quo se uero cõferãt: ne fugeꝛ uideanꝰ pter brixiã nullus certus afferebaꝰ locus: eo si se reducãt: pfectionẽ fugæ similẽ futurã: nec sine magno auctoritatis suæ detrimẽto populorũq; terroꝛ id fieri posse aĩaduertebãt: qđ siqua iis q̃ adhuc ĩ fide pstiterãt auxilii spes relinquebaꝰ: ea ꝓfectione adimebaꝰ. In his rerũ anguſtiis uisum est legatis exercitũ in prĩs incolumẽ quẽadmodũ paucis ante diebus cõstituerãt: oĩbo posthabitis rebus seruãdũ: quẽ nisi ad Brixiæ munimẽta reducãt: illius saluti cõsulere minime posse arbitrabanꝰ. hæc cũ p eos noctu res ageretur: nõ prius ẽ ĩ cõcilio deliberata q̃ suas q̃sq; ad urbẽ miles sarcinas mitteꝛ cœpit. Deĩde ĩsequẽti mane ex toto exercitu uno agmine facto ĩpedimẽtes milites ĩmixti brixiã tãta festinatõe nullo ordine petere cõtẽdunt: ut ꝓfligati fugatiq; uideręꝛ. Ad urbis tamẽ moenia nõ prius q̃ die postero puenere: q; eos ũ tam itineris ĩcõmoditas q̃ ꝓficiscẽdi celeritas: cũ alter alteri ĩpedimẽto eẽt tardauerat: quo tpe legatis ĩter ĩpedimẽta ac multitudinẽ nulla quiete corporis aĩq; data: militibus ĩgẽti tumultu ĩgredi urbẽ conãtibus portæ clauduntꝰ. Verebanꝰ. n. ne si tãta multitudinẽ: nimia ducis licẽtia ĩsolentẽ intra

urbé recipi paterent:in ſūmo ciuitaté periculo ponerent:ſed cōi oīum cōſi
lio haud lōge ultra urbé deducédo exercitu ré ꝺſtituta īter mōtis radices:&
fluuiū quédá a Cleſo amne deriuatū:quē nauigiū dicūt: locus caſtris oī ex
pte tutiſſimus deligit.Dehīc poſito metu duces caſtella & oppida: quæ nō
dū ad Frāciſcū deſciuerāt milite muniéda:& ī offō continéda ſūmo ſtudio
curāt.Hæc poſteaq̄ Frāciſcus reſciuit:hoſtiū admiratus ignauiá moleſtiſſi
me qdé tulit ereptá ſibi pugnādi ptáté. Brixianis ut ſupra oſtēdimus cāpe
ſtres agros īcolētibus ſuactis:regionē mōtaná petit:Rhoadū oppidū loci na
tura muro & militū manu pmunitū magna ui tormētoꝝ adorit oppidani
īſimulati q̄ poſt carauagiēſem pugná ultro ſe Frāciſco dediditſſent:ptinaci
ter ī uenetoꝝ fide pſiſtūt:& nō mō ædificioꝝ euerſiones:multoꝝ uulnera
cædeſq̄ pferūt:ſed oīa uitæ:picula ſubire patiūtur.Ná quo celerius ad ſe
dedēdū redigátur:nō oppidi ſolū muri diurnis nocturniſq̄ bōbardaꝝ ic̄ti
bus feriebāt:ſed ītra oppidū uicatī eo ꝺtinuo cæcoq̄ lapidū pulſu & ædes
ruebāt:& hūana ſimul corpora cædebāt.Dū uero Rhoadū oppugnat: facta
cunctoꝝ ſupioris eius regiōis populoꝝ deditōe:tres ité palatiolenſiū hyſpa
noꝝ & uallis camonicæ arces oppugnādas Frāciſcus curat:Romanū & Mar
tinēgū oppida:& q̄ é agri ītet Bergomū fluméq̄ oliū miſſis de traditione
nūciis Collionis opa ī ſuá accipit poteſtatē: mittitq̄ ꝑterea duos frēs Sacra
moré & Petrū Frāciſcū uicecomites:& alios ité duos Antoniū & Frāciſcum
ex ſicca familia frēs ī trāſadduanū agrū:quorū aduētu pulſis p ea loca ue
netoꝝ ꝑſidiis: captiſq̄ ꝑfectis Brinianēſes prīo:mox deīde Triuliēſes Cara
uagiēſeſq̄ dedunt:quorū exēplū reliq̄ puīciæ eius populi ꝑter Cremenſes
cōtinuo ſecuti idé faciūt.Nec multis poſt diebus q̄q̄d ītet Adduá & Ber
gomū a uenetis tenebat:duabus Bripiēſi baietēſiq̄ arcibus exceptis Frāciſ
co tradit.Sola ī Bergomēſibus urbs uenetoꝝ ī fide relinq̄t:Rhoadēſes poſt
octauū oppugnatōis diē Cōticino carpēſi cū ꝑſidio īcolumi facto ī deditio
né recipiūtur.His rebus ſecūde geſtis:cū nihil in montanis reliq̄ eſſet:q̄ eo
tpe oppgnādū uideret: Frāciſcus ī planū reuertēs urceanoꝝ oppido admo
uit:qđ eū circūuallare caſtris ītēderet:nec ſatis ad rē obeūdá copiæ ſuppe
ditarēt ſtatiōes gallis p ꝓximas uillas uicoſq̄ faciētibus uno fere tpe ex He
truria Alexāder:quo iuerat itinere:eodē puenit.Ná quæ ſuperiore áno Fer
dinādus occupauerat:florētinus nō multo labor recupauerat: q̄ Ferdinādo
paterno exercitui ſeu pecuniæ īopia ſeu copiarū paucitate diffiſus ī Senēſi
bus reſederat.florētini rebus amiſſis recupatis Alexādrū non tā cū iis:quos
ſecū ex ciſalpīa gallia ī Hetruriá traduxerat:ſed maior eqtū numero auctū
Sigiſmūdo ī hetruſcis retēto:quo maioribus ueneti uiribus opprimerētur
ī lōgobardiá ad Frāciſcū remittūt.Eius aduētu tot creuit exercitus copiis:
ut oppido oī ex pte circūſepto:nulla ad duces: neq̄ ad eos a ducibꝫ ulla ſit
trāſmittēdi cuiuſquá relicta facultas.Frāciſcus ad oppugnādū oppidū ꝺuer
ſus:qnas bōbardas eodē fere tpe diſpōit:& p ſubterraneos meatus trabibꝫ
cratibuſq̄ cōtectos pq̄ legatos cōtīuoſq̄ aggeres ī foſſā irrūpēt cōtēdit:nec
ullo ab eo opere ceſſatū tpe:donec non ſine tamē graui exercitus labore ac
multoꝝ uulneribus cædibuſq̄ foſſā ī ipſā puētū é. Erat oppidū ab uenetis
ualido pmunitū ꝑſidio Bertholdo æſtēſi:Iohāne uillano armigero carreto
de cuius uirtute ī uiglebiēſi oppugnatōe mētionē fecimus ꝑfectis.Sed totiꝫ
tamē īperii cura Bertholdo demādata: ſūma pſidii ad eqtū mille peditūq̄
totidē:qbꝫ cū diē noctēq̄ ꝑfecti tū oī miſſiliū genere tū eruptionibꝫ nūc ca
ſtra uariſi locis īſultāt: nūc milites ope ad munitōes occupatos cædēt ac
ꝓturbare nō deſinebāt.Hac Frāciſcū urceanorū oppugnatōe corpor & aīo
inqētū Sōcinēſiū deditio ꝓpemodū ſubleuauit : deditiōis cāpani diſceſſus
cā fuerat.Is n. paucis ante diebꝫ Soncinēſibꝫ ipſis pſidio ꝑfectus:cū primū
de Frāciſci in urceanos aduētu cognouit:quorū oppidū non āplius paſſuū
millibus quīq̄ ab Sōcino abeſt:moenibus: oppidanorūq̄ aīs diffiſus relicto
oppido Cremá noctu ꝺfugerat:Soncinenſes pſidii eius metu liberati miſſis
cōfeſtim ī caſtra legatiōibus oppidū:& populi multitudīe & re frumē x ii

tária opulentũ Frãciſco dedidere. Quod magno ad pſequendã oppugnatio nẽ uſui fuiſſe cõſtat: nã ab ea pte & caſtra & Cremonẽſẽ agrũ ab oĩ hoſtili ĩ uaſione tutũ reddidit: & ut maior ad exercitũ ſine piculo cibariorꝫ copia ĩ portaref: efficit: & refugiũ ægris miſeriſꝗ eo maxĩe tpe opportunũ parauit Inter hæc miro ɔiugis deſyderio ſecũdis maxĩe undiꝗ rebus Blãca Cremonam. Venia deĩde ab Frãciſco lr̃is ĩpetrata ad eũ ĩ caſtra proficiſcit graui bus belli curis quotidianiſꝗ laboribus affectũ multis reꝫ ĩcõmodis: & ipſa ꝑpe hyemis acerbitate p̃ſſũ miꝫ ĩ modũ recreãs nõ minore aĩ lætitia atꝗ honoꝝ ſuſcepta: ac ſi ĩter magnã rerũ copiã Mediolanẽſeſꝗ delicias uerſar̃ tur neꝗ tamẽ uxorio officio iis rebus quæ uel bello uel p̃ſenti oppugnatõi uſui erãt: ullo diurno nocturnoꝗ tpe defuit nõ ĩgẽs uenetorꝫ uis: quæ adeo ꝑ eos dies magna terribiliſꝗ fuit: ut nõ militũ tẽtoria: tabernaculaꝗ ſolũ ubiꝗ in caſtris ſtrauerit: diſſipauerit ꝙ: ſed ꝙplurĩas ꝑ ea loca arbores euul ſerit: Nõ crebri hymbres nõ niues ab oppugnatiõe deterruerũt: quouſꝗ ps arcis diu quaſſata concidit: foſſáꝗ ruina ingẽti repleuit: Murus itẽ & agger arci ꝓximus ſic frequẽti tormẽtorꝫ ꝓcuſſione ſtratus ẽ: ut nõ difficilis ĩ oppidũ pateret ĩgreſſus. Quod cũ p̃fecti oĩ ſpe ſubſidii deſtituti ĩtuerẽf: & nõ mediocri metu ſimul oppidani quaterenf: de deditõe agere ɔſtituerũt: nec diu ĩ petẽdis ɔdicionibus morati die poſtero Bartholomei quarterii: quẽ bi duo ante pugnãdo ceperãt: iteruẽtu uſi oppidũ tradideř: p̃fectos Frãciſcus: data fide publica: quã ꝑ oẽm ætatẽ ĩuiolate ſanctꝗ ſeruarat: ad ſuos ſaluis rebus remiſit: ꝙbus picininus legatiꝗ: nulla de oppidi deditione accepta ſatiſfactione: quãgrauiter ſuccẽſuere & ĩ eorũ aliquos aĩaduerti iuſſere Franciſcus urceanis ĩ poteſtatẽ acceptis: Renatũ regẽ cũ Gallica manu Placentiã hybernatũ trãſmittit: Angelũ ex cãpoſyluio cũ ꝑte copiarꝫ Romenengũ: qđ adhuc ĩ hoſtiũ erat poteſtate: obſideř iubet: ꝙ cũ triduo illud tormẽtis oppugnaſſet: quorũdã oppidanorũ opa ĩtroductus p̃ſidiũ armis boniſꝗ oĩbꝫ nudauit: oppidãoſꝗ ĩ fidẽ receptos ſeruauit. His cõfectis rebus & ſi hyems glacieſꝗ oĩa ĩpediebãt: tamẽ rerũ ſtatus faciebat: ut qđ iã aĩo Frãciſcus ſtatuerat: nequaq̃ ꝑtermittẽdũ putaret. Cremenſes & Bergomenſes feř ſoli: ut ſupra oſtẽdĩus: ĩtra olii. Adduæꝗ fines ĩ uenetorꝫ fide pſtabãt. Hos uno ac eodẽ tpe ꝑ hyemẽ obſidere: & ĩ ptãtẽ redigere ɔfidebat: qđ & Bergomenſia facile ſuburbia capi. exercituſꝗ ibi ptẽ tuto cõmodeꝗ hybernaf: Cremã itẽ ꝓ ꝓximos uicos ĩ munitionẽ adactos collocato milite obſtrĩgi poſſe cognouerat. At Ludouicus ꝙ ab eius uſꝗ belli initio magno ꝙdẽ ſtudio ad ĩferiorẽ brixiãi agri ptẽ duci exercitũ aſſidue cõtẽderat: rurſus oraf atꝗ ĩſtaf: ut in Aſulanos flecteret: Collionẽꝗ cũ uenetis ɔſpirãtẽ retineret. idẽ de colliõe Gaſpar uicõercatus affirmat priuſꝙ ĩ hyberna mitteref: ĩ eũ aĩaduertẽdum ſuadens. His cõflictatus Frãciſcus: quãuis tãtã potiũdæ Bergomẽſiũ urbis Cremẽſiſꝗ oppidi occaſionẽ amitteř omnino uidebat: idꝗ ægerrime patiebaf: Tamen Ludouici quẽ unũ: ut par erat: cariſſimũ hẽbat: cam ſuo cõmõ ãteponẽdã duxit: ĩ collionẽ nihil ſtatuẽdũ putauit: ꝙ hoĩem multis ſibi deuinctũ beneficiis: & ꝙ ꝓterea ab uenetis magnis pollicitationibꝫ ſollicitatus in offõ máſiſſet: haud in ſe mali qcq̃ moliturũ: iduceř ĩ animũ poterat. Accedebat ad hæc: ꝙ eũ nõ fugiebat: qua illũ ſimultate Gaſpar ĩſectareř. His de cãis depoſita ſuſpitione: Collioné in Bergomẽſes cũ ſuis hyematũ miſit & uelut regionis ptũ & gelphæ ĩ ſua patria factiõis p̃cipẽ ei bello p̃fecit: utꝗ inde hominẽ maiore beneficio affectũ beniuolẽtia atꝗ gr̃a ĩ offõ ɔtineret: caſtello arquato ĩ placẽtino agro: Martinẽgo: Romano Colliono: & aliis qdẽ pluribus ĩ Bergomẽſiũ finibꝫ oppidis donauit: Ipſe uero, Alexãdro ureeis. & Tibertho claris Rhoadiꝗ relictis: ɔiugeꝗ ĩ prĩs Cremonã remiſſa cũ Ludouico: duabuſꝗ turmis expeditis Kal: decẽbribus multo cũ frigoꝝ Marcariã: & in Mantuanũ agꝫ ſecundũ oliũ amnẽ ꝓficiſcit eo conſilio: ut ĩde cũ oĩ apparatu oppugnadi oppidi Aſulanos peteret. Ludouicus locato per uicos Marcariæ ꝓximos milite magnã cratiũ cõmeatuũꝗ copiã non tã ad hominũ ꝙ equorꝫ uſũ ĩportãdã magnũꝗ ſimul foſſorũ numerũ uniuerſæ

dicioni ſuæ ĩperat:qbus rebus octauũ ĩtra diẽ cõpáratis:militibuſq; oĩbus uti poſtridie quendã ad locũ conuenirent:iuſſis forte ĩſequẽti nocte magna hymbriũ cohorta tẽpeſtas eã ĩ Aſulanos ꝓfectionẽ retardat:ſecũdã itẽ atq; tertiã paucis ĩteriectis diebus ꝺſtitutã ĩportũi tpis fluctus moranf:poſt plures uero dies cælo ſereno uentiſq; a ſeptẽtrione flãtibus:cũ eodẽ quarto prareſ iter:uelut ex cõpoſito magna uis niuiũ ſubito cohorta auertit ab incœpto interĩ Blãca rurſus ad Frãciſcũ & Barbara Ludouici cõiunx clariſſima mulier & ad uiſendũ uiꝛ:& ad ſuſcipiẽdã cõplectendãq; Blancã: q̃ unice & mutuo diligebat:uẽit.Cũq; adeſſet chriſtianus natalis ſæuireq; hyems ꝓgeret:Mantuã ſimul ꝓficiſcunf.Ibi nondũ triduo pacto fit Angeli accioli aliorũq; multoꝛ lr̃is nũciiſq; Frãciſcus certior:Renatũ cũ repeteſ Galliã ſubito quodã motu ſtatuiſſet ĩtra quatriduũ oĩbus relictis rebus diſceſſuꝛ:nec cohortatõibus nec p̃cibus ullis ab ĩſtituto moueri:aut flecti poſſe. Qua re cognita:regis ætate iã grauis:tõſtantiã admiratus:quẽ & florẽtini: qbus ſtipẽdii iuſ obſtringebaf & ſpes occaſioq; repetẽdi ab Alphõſo regni aliena ĩpenſa nõ p ãni mõ tp̃s:ſed quoad uixiſſet:ĩ Italia detinere debuiſſet ad eũ magnis itineribus contẽdit:ſi ullis cõdicionibus ab ꝓpoſito reuocaſ poſſit:quantũ.n.illius Italiæ finibus receſſus detrimẽti ſuæ ſociorũq; auctoritati ſeu ad gerendũ bellũ ſeu ad cõponẽdã pacẽ ꝓ hominũ opĩone illaturus eſſet:facile ꝓſpiciebat:cãm diſceſſus pcũctatus:repperit eẽ leuẽ: nã ſola muliebri cura ĩ tanta rerũ mole mouebaf ſui ẽt uno oẽs aĩo ꝑter Iohãnẽ coxã neapolitanũ exulẽ ꝓpẽſiore quodã ſtudio eãdẽ in ſnĩam ꝺfirmare conabanf:Nã ut ſunt faciles ad ſuſcipiẽda bella galloꝛ mentes:& parũ ad incõmoda:laboreſq; pferendos reſiſtẽtes:ſatiati trimeſtri Italica militia:quæ ei duriſſima uiſa eſt:excedeſ Italia maxĩopere cupiebãt.Rex poſteaq̃ multis ſe argumẽtis facile uinci ab Frãciſco uidet:qd in re acturus ſit:ait:ſe nocte ĩſe quẽti cõſultuꝛ:apteq; poſtea reſpõſuꝛ.Mox p Iohãnẽ coxã: aduocato cõcilio aſtans reſpondit moleſtiſſime qdẽ ſe ferre:cũ ſui ipſius:cuius ẽt res agebaf:tũ uel maxĩe Frãciſci & florẽtinoꝛ cã id ſibi hoc tpe negotii dari: quo rediſ propediẽ ĩ patriã neceſſe ſit:nec poſſe ullo pacto niſi grauiſſimo ſuo ſuorũq; detrimẽto paratũ iã iter ĩ diẽ duceſ:pinde rogare:ut p̃ſentẽ ex Italia ꝓfectionẽ q̃ certe ĩuitus aggrediebaf æquo patereſ aĩo. Quã qdẽ rẽ nõ dubitabat illũ ac florentinũ populũ ꝓ eorũ ſapiẽtia atq; modeſtia eo minꝰ ægre laturos:quo eorũ res cõiuꝝ hoſtiũ rebus nõ ſuo auxilio: qđ exiguum fuerat:ſed dei optimi maximi clæmẽtia multo ſupiores relĩquebat: ꝑterea tp̃s belli gerẽdi in hyemẽ deductũ:hoſtes nil conari poſſe.Vere Iohãnẽ calabroꝛ ducẽ unicũ filiũ ĩ Italia miſſuꝛ:quẽ & cõſilio & armis nõ minus q̃ ſi ipſe corã adeſſet:oĩa pro eorũ cõmõ diligẽtiſſime factuꝛ ſperaret.Reliquũ eſſe:ut Renatũ andegauẽſeq; domũ ea amicicia atq; bẽiuolẽtia cõplecteref: proſequereſq; qua pr̃ eius Sphortia dũ uixerat:& ipſe hactenus conſtãtiſſimẽ oĩ tpe proſecuti fuiſſent:qđ ut faceret deiceps:rogare plurimũ:ſe ꝑteritoꝛ beneficioꝛ:quæ ãpliſſime ad meritoꝛ cũulũ acceſſerãt:ubi referendi facultas eſſet:nõ ĩmemorẽ:ſed talẽ erga eũ futurũ:qualem gratũ regem deceret. Hoc reſpõſo ubi pſtaf ĩ ſnĩa regẽ Frãciſcus uidet:quẽ alieno magis q̃ proprio cõſilio agere cognouerat:haud ea in re ãplius ꝺtendendũ ratus:non ſe eũ eſſe hõinem ait:q ſuo cõmodo uelit amicoꝛ incõmodũ: placere ſibi q; remigrãdi cõſilii cepiſſet:eo ſua uteref uolũtate. Vnũ tũ ſibi negãdũ nõ eẽ ut priuſquã Italiæ finibus excederet:ut oppida:quæ in Alexãdrinis Guiliel mus occuparat:reſtitui iuberet. Ad hæc Renatus poſt multos ultro citroq; ſeorſũ habitos ſermones:ſe ad proxĩos reſurrectionis dominicæ dies ex ſuis aliquẽ ſenatoribus:q ei liti modũ ĩponeret:miſſuꝛ iterim p iducias uiuendũ dixit.Frãciſcus hĩs pactis Marcariã poſtridie regredif. Renatus copiis ĩpedimẽtiſq; õnibus p̃miſſis triduo poſt placẽtia egreſſus ĩ Aſtẽſes die quarto puenit:impetrataq; p Taurinẽſeſ agꝛ Sabbaudianoſq; montes tranſeũdi facultate in prouinciã magnis itineribꝰ ꝺtendit.At Marcariã cũ appuliſſet Frãciſcus:oẽm feꝛ exercitus ignobilem multitudinem in tumultum

excitatā:& in Ludouicū maxīe cōmotā īuenit.Querebātur mirū ī modum gregarii equeſtris ordinis milites:qđ Ludouici cā in tāto frigoris horroꝛ il lud tpis q; ad quietē militibus dari ſoleat:ſibi adimereꝛ:qđ tot priore āno labores ppeſſi hybernis ꝓhiberenꝛ.proīde ſi ab heris ſuis eo tpe pſeuerare in caſtris cogerērur q; nō ſine ingēti ſuo exercituſq; labore atq; incōmō:& equoꝝ īterniciōe fieri poſſe manifeſte apparebat:nequaq; ſe obtēperaturos qnīmo in eos arma ſūpturos:ꝓtinuſq; deinde ad hoſtes trāſituros magnis uocibus & teſtabanꝛ:& pronūciabant:ſed his poſteaquā Frācīſcus grauiter īterminatus ē:ac dominos quorū opera:atq; īpulſu in tantam hoīes pditos amentiā ꝓpulſſe cōpererat:pacerbe obiurgaſſet:capitiſq; pœnā iis q non paruiſſent:ſtatuiſſet:eos ſtatī tumultus ita repreſſit:ut ſilentio ubiq; facto: ſua qſq; ad tentoriora diuerteret:ſeque dicto auditurū diceret.Cūq; ī prio re ſnīa pſeueraret in Aſulanos duci placuit ad ſuſcipiendū.Niue igr̄: quæ plures dies expeditiōi ei īpedimēto fuerat exhauſta:die undiq; lucida:& uē to ad cæli ſerenitatem ꝓſpere oblato ad aquā frigidā uicū nō lōge ab Aſu la ducit eo conſilio:ut poſtero die oppido admoueret:ſed nocte proxīa ma gna ex īſpirato atq; ex integro adorta nix ē.Hac pmotus territuſq; nouita te Ludouicus mane Franciſcū ī hāc ſnīam cōpellat. Si hactenus ab eo cupi dius petierat:ſi in ſtando īterdū moleſtus fuerat:uti exercitus ī Aſulanum agrū ducereꝛ:ſe ſcire pro eius humanitate:& p̄cipua erga ſe beniuolētia id æquo aīo tuliſſe:& pro ea re ueniā facilē ſperare:Magnitudinē rei feciſſe : uti apud eū ita contēderit:quo Aſulani hoīes infidi & proterui in ipſis ꝓ pe dicionis ſuæ foribꝰ agros poſſidētes ſibiq; admodū infeſti hoc motu ad ſanitatē reuerſi ꝓtinacia deſiſterēt:& fidē in antiq; redirēt:uel obſidione & ui ſubacti in ptātē redigerenꝛ:qppe q:uti probe ipſe nouiſſet:cū multos p annos pīno īperio paruerint:eo quoq; duce quartodecimo iā exacto āno ad uenetos deſeciſſent:qua ī re neq; eius defuerat officiū:neq; optimū erga ſe eius animū ſibi defuturū ſperabat:quandoqdē neq; exercitū:neq; eū ipſum ullū unq; aut fugiſſe aut recuſaſſe laborē uel īpendiū pſpexerit . proinde ī mortales gratia ageꝛ.Sed poſteaq; ſeu q; dies hyberni ſic ferebāt.ſeu qđ dei ſūmi conſilio prohibebanꝛ Aſulanorū potiundi oppidi facultatem tū ſibi adērā uidebat:nec ipſe dei uolūtati ubi nec ualeant.nec uelit ſi poſſint ob ſiſtēdū āplius cēſebat.Itaq; dimittēdū eē q̄primū ī hyberna exercitū cæteꝝ dandā rurſus operā:ut ea quæ prīo uere ad gerendū magnis uiribus bellū uſui forēt.ſūmo ſtudio cōpararēꝛ:Frācīſcus pauca Ludouico reſpōdit:gra uiter moleſteq; ferre:qđ tanto propugnādi oppidi apparatu :tanto mātua noꝝ detrimēto re nōdū cœpta tot undiq; circūuēti īpedimētis ꝓficiſci in hyberna coganꝛ:qua qdē ī re deū hoīesq; teſtari ſe neq; cōſilio:neq; ſtudio: neq; copiis defuiſſe :uerū hæc forti pferēda eē aīo:quæ p̄ſertī ab negligen tia aut īprudētia orta nō ſint,pīde hortari: ne đ recuperādo oppido deſpet Nā ubi p tp̄s licuerit:cōſecuturū non dubitare.Mox cū inter ſe de magnis rebus remotis arbitris diu conſultaſſent:Franciſci exercitus ī cremonenſes parmenſes & placētinos hyematū diſtribuiꝛ.Ludouicus cū ſuis ī mātuano agro relinquiꝛ.Franciſcus Cremonam deīde Mediolanū proficiſciꝛ:pōtēq; quē biēnio ante ueneti apud Ripaltā ī Adua magno artificio:magnoq; trāſ adduanorū labore atq; īpēſa ædificauerat:reſcīdiꝰfeſti iubet.Brippii īſup & Baieti arces ualidis oppugnatæ tormētis uno fere tpe p deditionē ſunt ī poteſtatē acceptæ:Per idē tp̄s uenetorū legati maiorē exercitus partē ultra atheſim ī hyberna miſerūt.Picinino q citra Minciū amnē remāſerat.hyber nis circa Benacū deſignatis:q ne his ī locis ſegnis eēt nūc mantuanorū ſies īcurſionibus uexebat:qbus diebus uoltā oppidū occupauit:nūc brixiā p̄ter greſſus:eā brixiēſis agri partē:q; ī planicie Franciſcus obtinebat:infeſtabat. Sed hinc Ludouico:hinc Tibertho milite īſtructo occurrētibꝰ:repulſus aut brixiā:aut unde digreſſus fuerat nulla mora refugiebat.Nīi crebrius atq; ī feſtius ad ipſas uſq; uibis portas progreſſi grauia detrimēta afferebāt . per hūc modū ps hyemis reliqua cōſumpta.Dū hæc gerunꝛ: ſūmus pōtifex &

officii sui honore: & ecclesie dignitate ductus: principibꝫ Italiæ scribit: ut ad se de pace legati mitterent: qđ grassantibꝫ in christianã religionẽ Turcis sta tuebat christianorũ malis futurisqꝫ cladibus quoad posset ꝫ sulere. Quibus rebus nisi pacata Italia cõi hoĩm consilio atqꝫ uiribus occurreret: nequicq̃ se conaturũ ĩtelligebat. eius dicto obtẽperãtibns cæteris: Frãciscus Sceuam cirtẽ & Iacobũ triulciũ cũ his mãdatis Romã misit: ut florentinoꝝ adhibi tis legatis qualis esset ad cõplectendã pacẽ põtificis animus: qđ ipse & pacẽ nõ recusaret & bellũ nõ formidaret cognoscer curarẽt: deĩde põtifice ĩ utra nuis ptẽ inclinãte omissis seu iudicis seu aduersariorꝝ ãbagibus mãdata ex ponerent. Cũ igr oẽs Romã legati cõuenissent: hæc ĩ pris Alphõsi uenetoꝝ qꝫ legati detulerr põtifici: Si id sumptus qđ aduersus florẽtinos rex fecisset: quandoqdẽ illi comitẽ Franciscũ: hoc. n. solũ dignitatis noĩe uigente bello aduersarii appellar solebãt: uenetis sociis arma ĩferẽtẽ pecunia iuuissẽt: de pẽderint: si dominatui itẽ ueneto comes ipse id agri: qđ in eoꝝ finibꝫ occu passet: restituerit: si Cremonã ĩsup urbẽ tradiderit: padũ & Adduã utriusqꝫ ĩperii fines for pmiserit: Regẽ uenetosqꝫ senatũ cũ iis pacẽ factutos. Frãciſci ãt florentinorũqꝫ legati contra ita cũ pontifice egerũt. Brixiã: Bergomũ: & Cremã Frãciscũ Sphortiã Mediolanẽsiũ ducẽ deposcer tũ iur belli: q oppi da ipsa suis circũdata finibus suo quoqꝫ exercitu oppressa nõ diu eẽnt in ue netoꝝ potestate pmãsura: tũ q p iniuriã uimqꝫ iusto possessori: ĩ cuius locũ succesrat: erepta: iure optimo ad se ptinerẽt florentinũ quoqꝫ populũ Ca stellionũ piscariæ oppidũ: qđ res Alphonsus priore bello cepisset: sibi resti tuendũ: q qꝫ iniuste ab eo rege lacessiti fuissẽt: dũ fociũ iur fœderis suis opi bus iuuissent eã: quã fecerãt ĩpẽsã: ac multa & grauia insup dãna: quæ pas si sint: resarciẽda postulare. His postulatis si satisfecerit aduersarii: Medio lanẽsiũ ducẽ florẽtinũqꝫ populũ cũ iis pacẽ libẽter ĩituros. hæc sepatim ab legatis ꝓpositа: quæ nõ tã factu q̃ tractatu durissimi nõ ĩgrata põtifici fue re: Nã qđ iã de bello habebat ĩ aĩo: facile his tot tãtisqꝫ certaminibus absqꝫ sua & apostolicæ sedis ignominia efficere posse arbitrabar: Italiæ nãqꝫ pacẽ magnopere palã appeter uidebar: sed clã oĩbus uiribus bellũ alebat: qđ lõ gobardiæ ꝓuinciæ qtẽ ĩ ecclesiæ finibus bellũ parere cõsuesse diceret. Cũ hæc Romæ agunt: ueneti posteaq̃ hoste se multo ĩferiores eẽ uidẽt: maiori busqꝫ uiribus ĩsequẽti æstate bellũ sibi geri oportet: si aduersario supiores si amissa recuperar uelĩt: qđ nisi magno sũptu fieri nõ poterat: neqꝫ grauis simis tot ãnos ærario sumptibus exinanito satis cõmode bellicis rebus sup peditare posse: ad pacis artes iisdẽ oẽs aĩs cõuertũtur. Deinde romanis rebꝫ de pace diffisi: ffrem Simonẽ camertẽ hominẽ sane haud magnæ doctrinæ: sed fidei plenũ: & Frãciſco familiarẽ & nõ ingratũ cũ his sæpe mãdatis pro fectionẽ religiõis suæ cã simulãtẽ ad eũ misit. Si ea oppida quæ ĩ Bergomẽ sibꝫ brixiẽsibusqꝫ agris eo bello cepisset: uenetis restituerit cæteris ꝑmitis sis rebus cũ eo se pacẽ facturos. Hæc ubi Frãciscus cognouit: nõ aꝑnenda uisa sũt: q ex his rebus uenetos multo q̃pridẽ humiliores factos ĩtelligeret: & ab prioribus Romæ postulatis p superbe ad nõ iniquas pacis ꝺdiciões de uenir cõstaret: ꝑide sic nũcio respõdit. Si cremã mõ dimiserit: se cæteris in rebus uenetis satisfacturũ. At illi & si palã diceret: pro patrio mor q semel obtinuisset: nequaq̃ id se alii cõcessuros: tamẽ his quas supra cõmemorauimus difficultatibus ducti: ne pacis ꝺficiẽde opportũitate morarent: statuer cõi cõsensu Cremã Frãciscо dedendã: & ne magnope pacis cupidi: & a maiorũ suoꝝ ĩstitutis discedeꝛ uideret: ita ĩ eo tradẽdo oppido sicuti postea cognitũ ẽ: dissimuladũ censuere: ut cremã collioni: cũ quo iã occulte de stipẽdio cõuenerãt: traderẽt: eo cõsilio: ut id postea oppidũ Collio ipe p ꝓditionẽ ab se receptũ simulando ĩ Franciſci transferret ptãtẽ. At ille q ut supra ostẽ dimus: cũ hostibus sentiebat: nõ mõ uenetoꝝ aĩos ad rẽ cremẽsem cõfi ciendã propensos ꝑturbat retardatqꝫ: sed ĩ psequendo bello pgere hortatur ueꝝ si quo melior cõsilio ducti pacẽ q̃ bellũ hoc tpe maluerit: uideri sibi ait in priore non dedendæ Cremæ snĩa pmanendũ: Nã florentinoꝝ x iiii

non minus quã Frãciſci uires cõſiliaue nota ſibi eſſe nõ dubitare: ubi finẽ bello ĩponere uoluerĩt: pacẽ æqs ꝺicionibus cõſecuturos. Interĩ fit ex urbe oratoꝝ lr̃is Frãciſcus certior uanã fuiſſe ad pontificẽ de pace legationẽ: nec unquã eo auctore Italiã p̃ſenti bello qeturã ſperari poſſe: ꝓinde ad eũ ꝓpe diẽ redire ſtatuiſſe. Cæteꝝ multa ſub idẽ fere tp̃s occurrũt: quæ nõ medio criter Frãciſci animũ offendebãt. Nã quæ hactenus multis ĩditiis eũ de col lionis fide ſuſpenſũ tenuerãt: nũc eius orõ plãe ꝺfirmabat. Nã cũ ad eũ de ſtipẽdii ꝓrogatõe ea ſpe atq; fide miſiſſet: ut quẽadmodũ ſe facturũ: & Me diolanenſium ducem nequaquam dum uiuiſſet deſerturum ſedulo affir mauerat: neq; eam quam de illius erga ſe fide cõtra oĩum tamẽ ſnĩam ſp habuerat: opĩone falleret: aut ſiqd firmatis iã rebus addẽdũ peteret: nõ oĩ no ab ſe deceptũ uideret: negauit apte doli cõpos duci ſe rurſus ſcriptis ob ſtringere uelle. Quĩ q; ſtipẽdii tp̃s ad Calendas apriles p̃finiebaf: ſe liberũ eẽ & decreuiſſe nemini obſtrĩgi multo ſermone iis q; eadẽ de cã ad eũ ꝺmea bãt: oſtendere conabaf. Quo reſpõſo q dudũ de illius pfidia rumores uarie circũferebanf: manifeſto cõprobanf. Sigiſmundũ itẽ ex Hetruria Ariminũ relictis copiis profectũ cláq; ad uenetos miſiſſe: de ſtipẽdioq; cũ iis iã tranſe giſſe. Hic tamẽ ubi de pace agi ĩtellexit: lr̃is nunciis Frãciſcũ in bello ꝑgat hortaf: demõſtrata certa uictoria: pollicitus oĩbus uiribus eius cãm ſecutu rũ. Deteſaluius ꝓterea florẽtia eodẽ tpe Frãciſco refert florẽtinos grauibus exhauſtos ſũptibus: quos ſuperioribus ãnis ægre ptulerant: nõ tã longobar di q̃ Hetruſci belli ĩpẽſã neq; poſſe neq; uelle ãplius ſuſtineſ. proĩde ad pa cis ſtudia ꝺuerſis ciuiũ aĩs eũ rogare atq; obteſtari: ut eã ſuarũ rerũ rõnem habeſ uelit: q̃ cõuni utroꝝq; ſaluti utilioré atq; ſalubrioré ꝓ eius ſapiẽtia fore cognouerit. Accedebat ĩtolerabilis militũ & p̃fectoꝝ quorũda auaricia q poſt Renati diſceſſũ collioniſq; defectionẽ adeo ĩſoleſceſ cœpunt: ut alii ſtipẽdio augeri: alii maiorẽ argẽti copiã q̃ cõdicio reꝝ iuſq; militiæ ferret alii oppidis donari efflagitarẽt: milleq; aliis ducẽ moleſtiis afficerẽt: quas militũ cupiditas atq; ĩſolentia: ubi eorũ opa ĩperatori opus é: afferre ſolet. His tot uno tpe Frãciſcus reb ꝺ aduerſis ꝓculſus uariis ingẽtibuſq; exagita tus curis admirabaf ſolitã florẽtinoꝝ ignauiã: atq; ĩcredibilẽ pœne rerum inopiam quorum maxĩe hortatu & Coſmi medicis p̃cibus: q & domi potẽs eſſet: & ĩ ciuitate prĩceps: bellũ graue & piculoſũ ſuſcepat. Dolebat miꝝ in modũ ſuos: qbus officiorũ magnitudine iure debebat eẽ cariſſimus: aĩ incõ ſtãtia laboraf: ut ſibi quẽ maxĩe oĩum uenerari tueriq; debebãt: aduerſaréf. Verũ duæ in prĩs res eius animũ grauius ꝓturbabant: recens ac inſignis Col lionis rebellio quæ ĩ ipſo ꝓpe uictoriæ curſu patefacta nõ erat: niſi maximũ gerẽdis rebus illatura detrimentũ: & nobilis Sigiſmũdi pfidia: quẽ & ſi ſp ꝓter cætera eius uitia nouaꝝ rerũ cupidũ: alieni apptẽtẽ: & ꝓ omnẽ ætatem apud Italiæ dominatus uænalẽ cognouerat: tamẽ ob multa ac maxĩa in eũ beneficia: & ob ea: quæ nuperrime nuncius eius de optimo erga ſe aĩo ſatis amãter cõmemorauerat: nequaquã ab ſua populiq; florẽtini amicicia a tq; foedeſ diſceſſurũ putabat. Quibus ꝺ cãis optimũ eẽ iudicat: Cremẽſibus re lictis rebus: pace bellũ cõmutare: ſeque tot tãtiſq; moleſtiis diſcrimĩbuſq; oĩno liberaf. Itaq; frem Simonẽ ad ſe accerſi iubet: huic mãdat: Venetias q̃ primũ redeat. Se qbus antea ꝺicionibus ꝺuenerat: negotio cremẽſi omiſſo cũ uenetis libero ſinceroq; animo pacem facturum: in amiciciaq; deinceps perpetua uicturum: modo eadem eos erga ſe mente inteiligat. Simon his apprime ſermonibus lætus: pacem iam ſe exploratam habere dicit: ac ueni endi ĩi facultas adſit: uenetos ad firmanda pacis fœdera legatum propedi em miſſuros pollicetur. publica igitur fide conceſſa Franciſci mandata die quarto ab Simone ueneto in ſenatu deferuntur. Quæ quidem ubi præter opinionem ueneti euenĩſſe uident: iucundiſſimo accipiunt animo: moxque Paulum barbum patricium iureconſultum: & magnæ auctoritatis uirum de pace legatum Cremam primum: deĩde ad Franciſcum ubi ipſe uoluiſſet occulte acceſſurum mittunt. Franciſcus interim laudem profectus: Paulums

ad se noctu aduocat:&ī remotissima ædiū pte cūctis amotis arbitris:scribi publicis tātūmō accersitis:quos sibi fidos elegerat:post multas uariasq; rerū cōtrouersias die octauo posteaq; eo uētū ac de re agi cœptū ē : q fuit ad qntū ldus apriles pax his cōfecta legibus ac iureiurādo sancita in uulgus p ter militū expectationē ꝓmulgaf:deīde his cōdicionibus ut qcqd bello in Bergomēsiū brixiensiūq; finibus Frāciscus cepisset uenetis restitueret. Ab municipū iniuriis ob factā Frāciscō deditionē ueneti abstineret.Quæ uero ī trāsadduanis oppida Frāciscus obtinuerit:retineat:cremēses ī uenetoꝝ fide ꝓmaneāt.Cæteris ī rebus iisdē legibus teneāf qbus superioribus annis philippo duce ī humanis agēte post initā Cremonæ pacē:cuius Frāciscus ipe fuerat arbiter:uiuebaf:quæ Sabbaudianoꝝ dux oppida post Philippi obitū in Nouariēsi papiēsi Alexādrinoq; agro occupasset:quæq; itē Iohānes Mōferratēsiū Marchio:& Guilielmus fratres ī Alexādrinis cepissent:Frāciscō seu belli seu pacis artibus īpune recuperādi pōtas esset.Quod īsup trās ciscpadū flumē ueneti Corrigianiq; ī mātuano agro cepissent:redderēt .Quod in ipso Philippi e uita decessu ī ꝓmensibus Corrigiani occupassent uel reddit uel subiecti Mediolanēsiū duci sint.Alioqn id sibi uēdicare armis liceat. deniq; Alphōso regi Sabbaudianoꝝ duci Mōferratēsiū Marchioni uenetorū sociis florētinis Genuēsibus Ludouico mātuanorū marchioni societate Frāciscō cōiūctis si pscriptā ad diē eā pacē ꝓbarint:pacis commodis liceat uti.Quā qdē pacē oēs excepto Alphōso:multo anteq; dies dicta aduenisset : publicis amplissimisq; documētis cōfirmarūt.Rex & si molestissimū ei fuerat:qđ ueneti cōtra ius fœderis se socio īsciēte cū hoste de pace egissent:tamē nō multo post tpre ea ab se quoq; pace ꝓbata ferdinādū filiū ex hetrū scis cū exercitu ī regnū reuocauit.Frāciscus ubi pabuli copia ī agris adesse cœpit:Tiberthū cū exercitus parte ī ꝓmenses traiicere brixiliēsiūq; fines in uadeī iubet.At Corrigiani oī ueneti regiiq; auxilii spe derelicti:diebꝫ octo uastatis īcolarū pdiis de iis rebus quas pīno iure possidere ī ꝓmēsibus asserebāt sese Frāciscō submisere.Cōpositis p hūc modū Corrigianorū rebus: haud multo post tpre Tiberthus ī Alexādrinos cū iisdē copiis ꝓficiscif ut finitis īduciis oppida a Guilielmo occupata ī pōtatē redigeret.At Monferratēses frēs diffisi uiribus ad Renatū regē miserāt.orātes:ut legationē ī Italiā celeriter mitteret:cuius īteruētu res eoꝝ cōponi possent.ꝫfestim a rege Frāciscus pancratius Massiliēsiū pśul ad Frāciscū legatus trāsmittif . Is cū duobus Marchionis simul legatis ita breui egit:ut cūcta oppida de qbus in primis quæstio uertebaf:Frācisco duci restitueréf.In reliquis rebus ī pace amiciciaq; uiueref.Quibus pactis Guilielmus paucis post diebus Franciscī māsuetudine munificētiaq; frætus.cæteris īsciis Mediolanū cū paucis ꝓficiscif:& phumane benigneq; susceptus:duobꝫ oppidis feliciano:& Cassinis donaf:& ut ī reliquū ēt tpus illius animū sibi Frāciscus recōciliaret: ānuo aureū nūmū octo milliū stipēdio deuīxit.Interea Frāciscus eā oppidorū ī ptē Tiberthū īuadere iubet:quā Ludouicus Sabbaudianorū dux in trāspadanis occupauerat.Eodē fere tpre Roberthus ī Lomellinā mittif : q coacta biduo ī regioue ea magna eqtum peditumq; manu:alterā oppidorū municipiorūq; partē:quæ cis padū:transq; Sicidā flumen & in ea ipsa & ī blādrina quoq; regione Sabbaudiani Taurinēsesq; seruabant:infesto exercitu adoritur . factisque in Vercellēsem usq; agrum excursionibus ingentem inde pecorū ac hoīnū pdā agit.Horū exercituū graui metu territi Bassiniānēses Valētī ac cæteri q proxime populi incolebant:Sabbaudianūq; nomē inuocabant . nullo negotō ddūf pter eos:q pecetū īhabitabāt locū:ii rerū bellicarū ignari:dū aliquātulū deditionē morant:ab uago milite ui capiuntur: diripiūf q.Mox īmissa flama oppidū cremaf.Roberthusquoq; Castelnouetū . Sāctū āgelū:Bremidē.Cōfligētiā.Bulgarū.Villatā & uniuersa īsup mūicipia:quæ tā ī papiēsi q Nouariēsi agro Sabbaudiani ducis parebāt īperio: nō āplius tridui spatio ī fide accepit soli burgēses:quorū oppidū Bassiniana cōtra stitū est : pter cæteros Sabbaudiano nomini affecti cōfisiq; euocatorū Tauri

nensiũ ꝑsidio in Sabbaudianoꝝ fide ꝑstitere: sed binis eos ꝓtinus castris cir cũsessos tormẽtis oppugnare duces cœpere. Antea uero q̃ cũ copiis duces ho stiũ fines ingrederẽt: duo ab Ludouico duce legati impetrata fide publica Mediolanũ ad Frãciscũ mittũt: q ab eo postularẽt: ne sineret suos iniuria la cessere: copiasq̃ eius oẽs suis finibus arceret. nõ licere Frãciscoꝝ quæ Ludo uicus oppida post Philippi obitũ ĩ longobardia cepisset. & pace postea tau rini cõposita eius uolũtate pleno iure sibi remãsissent: seu pacis seu belli ar tibus amplius repetere: seq̃ ĩ reliquũ tps si ꝑ eũ licuerit: ĩ pace cũ eo amici cias q̃ uicturũ: eáq̃ ĩsup affinitatis uinculo cõfirmaturũ. Cupiebat: n. magno opere Ludouicus filiã Galeacio Frãcisci filio maiori natu ĩ matrimoniũ da re. Ad hæc Frãciscus si oppida uniuersa: quæ ĩ sua Ludouicus dicione occu pabat ĩtra diẽ octauũ restituisset: suos populationibus & bello iferẽdo ꝓhi biturũ: pacẽq̃ seruaturũ. Alioquin ad alpes usq̃ exercitũ dimissurũ: neque unq̃ reuocaturũ: donec cuncta ab eo occupata oppida ĩ suã deuenerĩt pote statẽ. Nec posse nõ admirari: cur tãtopere id cõtẽderet: qđ neq̃ iure retinerẽ neq̃ uiribus tueri possit Nescire ꝓfecto q̃d Sabbaudianis ĩ sua dicione ne gocii esset: q due ĩ suo iure se ĩpedirẽt: quãdoq̃ dẽ ĩ his rebꝰ: quas ĩ Italia trãs Siccidã flumẽ ipsi possideãt: neq cũ se ĩpediat: nec post initã Taurini pacem uspiã lacessiuerit. Oppida de q̃bus ĩpræsentia cõtẽtio sit: ciuitatibus q̃bus ĩpe ĩperitet obedire aliquãdo oportere. Quod de Taurinẽsi pace mẽtionem fecissent: eáq̃ suæ causæ magno adiumẽto futurã arbitrẽr: Cõstare deo im mortali atq̃ hoĩbus Ludouicũ cõtra fas iusq̃ pacis eius cũ uenetis olĩ hosti bus suis foedus ꝓcusisse. Quod bellũ nõ ĩtulisset: nõ ignorare id ĩopia potꝰ rerũ q̃ uolũtate aut pacis amore fecisse: cũ q̃buscunq̃ rebus potuisset uene tos iuuisset. Eius rei Guilielmũ esse testẽ: cui bellũ iferenti libere ꝑ suos fi nes iter facere ꝑmiserit: testẽ Renatũ: quẽ cũ ex Gallia ĩ Italiã sibi florenti nisq̃ ad ferendũ auxiliũ. ꝑficiscerer: trãsitu ꝓhibuerit: quæ res q̃to sibi po pulisq̃ suis detrimẽto fuerĩt: haud facile existimari posse. Ex quo plane Lu douicũ pacis foederũq̃ ruptorẽ extitisse. Cũ his responsis redeuntibus ad Ludouicũ legatis Burgẽses & suis uiribus diffisi & Sabbaudiãi subsidii spe derelicti: grãdi argẽto exercitui ꝑmisso dedũt: quoꝝ oppido recepto duces Siccidæ flumini castra admouere: bello deinceps abstinuere: pabulatũ fru mentatũq̃ mõ ĩ Vercellẽsem agrũ mittebãt. At Ludouicus ubi tot uno fer tẽpre ad Frãciscũ oppida defecisse uidet: ueritus ne potẽtissimus ac ĩ foribus liber hostilis exercitus suos rursus fines oĩ militũ ꝑsidio desertos ĩuaderet quattuor cõfestim Mediolanũ legatos mittit: q Frãciscũ prĩo hortarẽr roga rẽtq̃: ne suos citra Siccidã populos bello amplius uexari pateret. deĩde mul tis cõdicionibus ꝓpositis: pacẽ ab eo peterẽt: sed ei legationi nõ satis fidẽs pau cis ꝓpst diebus duos alios submittit: q rebus posthabitis oĩbus: pacẽ cõpone rẽt & affinitatis necessitudine obstringere conarẽr. Verebat. n. Ludouicus sũmã Frãciscĩ uirtutẽ: & uenetoꝝ societati diffidebat: q dũ ꝓpriæ saluti ꝑsi piciũt: priuatæq̃ utilitati studẽt: socios quasi ꝑde hostibus reliqssẽt. Eaꝝ le gationũ Ludouicus ex Sabbaudiana fãilia: quẽ pelopõessi prĩcipẽ sui appel lãt & Iacobus ualpgia: q tũc tẽpris magni Sabbaudiæ cancellariatus mgr̃atũ gerbat: primi fuer. hi cũ multa ac uaria ad recõciliãdũ Frãcisci aĩum neq̃ q̃ cõmemorassẽt: ad has pacis tãdẽ ꝺiciones cũ Frãcisco deuenerĩt: ut ꝑpetuo ducibus utrisq̃ pax amiciciaq̃ eẽt oppida: quoꝝ cã bellũ ortũ fuerat: pleno iure Frãcisco remanerẽt. Siccida flumẽ utriusq̃ ĩperii fines eẽt. Reliqs ĩ re bus sicuti Taurinẽsi pace cautũ fuerat: ita deĩceps uiueret. Affinitati ãt & fi diũ multũq̃ ĩ ea re elaboratũ sit: nullus ẽ idoneus reptus locus: qđ Galeaci um sibi genꝝ Ludouicus quærebat: idq̃ sũmo studio cõtẽdebat. Quæ res ꝑ iusiurãdum Frãcisco molesta erat: minimeq̃ placebat: q̃ eũdẽ Ludouici mãtuani principis filiam in uxorem ducturum fidem dedisset. Philippum qui post Galeacium maximus natu erat proposuit. hunc accepturum se ge nerum Sabbaudianus papia urbe a patre concessa dixit: tamen non multo post neutri ea res placuit; quodq̃ documẽtis publicis firmatum ẽ utroꝝq̃

consensu abrogatū. Pacatis p hunc modū Sabbaudianis rebus: ad Borsium Antoniū triciū Frācisc⁹ q̄ primū mittit: ut Castellū nouū Cupriacūq; oppida: quæ Leonellus eius frater mortuo Philippo duce in pmēsibus occupauerat: amico bonoq; aīo restitueret: si nō faciat: q̄is id aduersus æstēsem domum sibi suisq; amicissimā iuito ageret aīo: tamē qđ suæ iurisdicionis eēt se armis ppediē uendicaturū. Quod ubi Borsius itellexit: ingentī molestia affectus: cōtinuo ad pontificē ad alphonsum uenetos florētinos lras nūciosq; dimittit. quærit Frāciscū Sphortiā iniuria uim sibi facturū: proin cōsilium ab iis opēq; simul petere. Nūcio iterim phumaniter respōdit se nequa quā credere posse: pluris duo haud magnæ æstimationis municipia Frāciscus facere: q̄ uniuersam æstensem domū: quæ semp Sphortianæ familiæ amica fuisset: orare atq; obsecrare: ut id ab se Frāciscus uellet: qđ ueteri inter eos amicicia dignū: qđ æstensi familiæ honori: qđ borsii ducis auctoritati cōsentaneū uideret. At posteaq̄ perseuerare uæhemētius ī recipiendorū oppidorū negocio Frāciscū cognouit: & ab iis simul ad quos ut p̄diximus: miserat: eade fere snīa responsum acceperat: qđ erat: ut cū Frāciscō amice uiuere studeret: seq; ad tollēdā controuersiæ cām accōmodaret: nō amplio cōtēdendū putauit. restituere oppida cōstituit: idq; se Antonio effecturū p̄misit. Sed unū a Frāciscō petere dixit: ut Cupriacū sibi dono cōcederet: id q; si īpetrasset: magni se ac īmortalis beneficii loco quoad uixisset habitur⁹ qđ nō oīno apud nr̄am exteras q; nationes ab eo despectus uideret. Qua in re Frāciscus nō tā munificētia q̄ clæmētia usus ī credibili pœne Borsii desyderio satisfacere decreuit: Nā & si multas graues q; ab eo sibi illatas cōmemorabat iniurias: qđ regiū scilicet: & alterū castellū nouū ī Derthonēsibus oppidū ab Frederico īperatore e Roma redeūte. Ferrariaq; ī Germaniā iter faciēte ab pheudali & antiquo Mediolanēsis ducatus iure se iūgēda eximēdaq; & nouo sibi iure cōcedēda curasset: qđ Corrigiani fratres eius opa a rege Alphonso ab uenetis cū qbus bellū gerebat: stipēdia accepissent. qđ Corrigianis ipsis quotidie pmenses bello īfestātibus p̄ suos fines trāseū di potē state feciss̄et: p̄dāq; in eius oppida deduci cōferriq; pmisisset. Quod parmā si defeciss̄et: sibi tradēdā petiisset: nōnulloq; pmenses ciues quos sibi uaris beneficiis deuinxerat: de prodēda p̄ria tētasset. Quod Galeottū fregosum q Marchiones malaspinas ī lunēsibus sibi foedere obstrictos: suoq; parētes īperio multis castellis spoliarat: ad eū cōfugiēte suscepisset: raptorūq; tutelam promisisset. Quod Gothoniolanos ī flaminia: dū esset ueneto bello īpeditus: grauibus sæpe detrimentis affici ab suis passus esset. Quod Alphonso uenetisq; proximo bello oībus fere rebus fauisset. Quod braciāis miro quodā studio p̄cipuus semp hospes domi foriscq; fuisset: Quod p̄sentē bononiē sem remp. q̄ bentiuola factio sui beniuolētissima administrabat pturbare adniteretur. Harū tamen rerum oblitus omniū: ipsis receptis oppidis: nulla mora interposita Cupriacū ei dono dādū restituendūq; iussit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXV.

Omni pacata Italia nō minorē ex pace q̄ ex bello laudē atq; gloriā Frāciscus Sphortia cōsecutus ē q ueluti Italicæ pacis auctor ī reliquū ætatis tp̄us ad q̄etis studia cōuersus: cæteros Italiæ principes liberosq; populos: quoq; animi uariis maximisq; adhuc odiis æstuabāt: nō solū foedere & amicicia sibi conīūxit: sed ip̄os quoq; magna īter se gr̄a recōciliauit pacis cōseruator: accerrimus defensor ac propugnator. Primū post factā laude pacē q fuit ānus ab christiano natali quartus & qnquagesimus supra millesimū & quadrīgēte simū missi sunt ab ip̄o & florētinis Venetias de pace gratulatū legati Guarnerius castilioneus. Nicolaus arcimboldus. Petrus medices: & Iohānotius pādolfinus: q cū uenetos longo bello fatigatos pacisq; artibo deditos inuenissent: non modo inchoatā ex cōposita pace cum eorum senatu amiciciā cōfirmarūt: sed nouo ēt societatis iure auxerūt. Cūq; esset cōi p̄riū

oīum uolūtate reliqs Italiæ potētatibus eius ineundæ ſocietatis relicta po teſtas:placuit Romā ad Nicolaū pontificē:& Neapolim petētibus maxīe ue netis ad Alphonſum:quē ſibi ob firmatā eo inſcio cū hoſte pacē:iratū intel ligebāt:legatiōes mitti:q humaniter eos ad ſocietatē amplectēdā inuitarēt & adhortarēt:quo Italia oīs tot annis īter ſe diuiſa & diuturnis bellis cōfli ctata:unū idēq ſentiēs ī reliquū tp̄s q etis ſecurisq aīs & ſine ulla nouarū rerū ſuſpicione q ſceret. Itaq prīo īſequētis anni initio legati Romā ꝓfec ti Bartholomæus uicecomes Nouarienſiū ep̄us & Albericus maleta ꝓ Fran ciſco Sphortia. Hieronymus barbadicus Frāciſci filius Zacharias taruiſino zachariæ filius iurecōſultus & lohānes maurus ꝓ uenetis:Bernardus Anto nius medices & Deteſaluius Nigius ꝓ florētinis ita cū pontifice egerūt:ut& cōfectā pacē laudaret ſūmope:ꝓbaretq:& ad regē Dominicū firmanū car dinalē legatū mitteret:q bus ꝓbenigne honorificeq ab ſplēdidiſſimo muni ficētiſſimoq rege exceptis diuturnior Neapoli mora fuit:qđ tāto Italiæ fe re totius legatorū cōuētu rex elatus & aīo uti demōſtrauimus infenſo ī ue netos ab inito Venetiis fœdere plurimū diſſentiebat:Nā q̄q ꝓ cōī rerū ſalu te:quas ītra Italiæ fines ſocii poſſiderēt:æquis condicionibus facta erat ſo cietas:tamē nūc has nūc illas ꝓbabat:īprobabatq cōdiciōes. tādē poſt mul tas uariaſq diſputatiōes mollito ī meliorē ptē aīo:pcuſſum ī q̄nq & uigin ti annos fœdus ꝓ ſe proq ferdinādo calabroꝝ duce unico filio:quē ſibi in Neapolitano regno ſucceſſorē hæredēq īſtituerat:cōprobauit:hoc tamē ad iecto:ut fregoſis genuēſibuſq cū q̄bus ſibi uetus erat odiū & longa mariti marū rerū cōtrouerſia:ubi ei libuiſſet arma īferre & ī Sigiſmundū malate ſtā Euſtorgiūq fauētinū ob a ſe factā ꝓ eos ī hetruſco bello ad florentinos defectionē agere poſſet:qua ī re cautū quoq ē:uti nemini ex ſociis quoquo modo:niſi pacis cōponendæ gr̄a reis auxilio eſſe liceret. Dū hæc Neapoli de Italiæ totius ſocietate agūt:tētatus ē ſecreto Albericus maleta regis noīe đ iunda cū Frāciſco Sphortia affinitate. Aīaduertebat.n.rex ille prudentiſſi mus:ſiqua Frāciſci uolūtatē neceſſitudine ſibi cōciliare deuincireq poſſet id magno uſui magnoq nō modo uiuēti ſibi:ſed ferdinando ēt filio ac po ſteris tuendi ſeruādiq Neapolitani regni p̄ſidio munimētoq futurū. Nam Alphonſus & ſi ꝓ ſupiora tp̄ra īcredibili pœne odio Frāciſcū :uti ſæpe de mōſtratū ē:fuerat ſemp īſecutus:& patrimonio:qđ ī Brutiis:ī Sānitibus:in Appulis calabriſq poſſidebat ampliſſimo:priuauerat :ac uniuerſo deinde piceno agro duobus maximis bellis Eugenio romano pōtifice: & Philippo maria duce auctoribus adiutoribuſq cedere coegerat:ueritus ille īgētē eius uiri ſibi finitimi & Andegauenſiū ptes ſequētis uirtutē. & p̄cipuū quoddā ī eū uniuerſi ꝓpe Neapolitani regni ſtudiū : tamen poſteaq is in ciſalpina gallia pro ſibi illuſtri & opulentiſſimo Mediolānenſiū impio partaq pace rem ſuā adeo ꝓpagaſſet atq ſtabiliſſet:amicū ſibi illū facere ꝓ ſuo poſtero rūq ſuorū cōmō cogitabat:plurimūq cupiebat:de quo cū ſemp modeſtiſſi me loq cōſueuiſſet:tūc maxīe eū laudibus extollebat:& id iure q̄dē : cū in nullis ullā ſibi firmiorem p̄ſidii ſpem ꝓponere poſſe p̄ſiceret. Accedebat qđ lohānes andegauenſis:quem calabrorū appellāt:poſt Renati p̄ris in trā ſalpinā galliā reditū in Italiā uenerat:ab florentinis p̄ris loco acerſitus:iſq dū florentiæ agit:cæteros inter Italiæ potentatus initā pacem & Italicū cū Alphōſo fœdus agi coeptū multis l̄ris legatōibꝫq ꝓ Italiā miſſis ī terturbāt conatus nō parū ei regi ſuſpicionis intulerat. At Frāciſcus cū primū ex le gatorū l̄ris & poſt eorū reditū aptius corā optimū erga ſe regis animū ac cepiſſet:haud reſpuendā nobiliſſime Taraconenſis familiæ & magnanimi potētiſſimiq regis amicitiā affinitatēq putauit. Itaq cū rediiſſet Neapolim cum mādatis Albericus prætermiſſa cōſulto reſtituendi erepti patrimonii petitione : quod cōpertiſſimum eſſet:ſi ſecus ageret:tum propter innatam regis uti docuimus:ſuſpicionem tum ꝓp nonnullorū ex regia familia q̄bus ea bona dono cōceſſerat:maliuolentiā:ulla unq neq manere inter eos neq ī tercedere amicicia poſſet:cōflata e ex ueteri & magna inimicicia noua ami

cicia magnaq; aliox; cõiunctio. Desponsata ẽ.n. Hippolyta Maria Frãciſci filia adhuc puella Alphonſo ferdinãdi primogenito ipſius Alphonſi regis nepoti: quis eſſet ætate minor: & Leonora ferdinãdi itẽ filia Sphortiæ Mariæ Frãciſci eiuſdẽ tertio filio: Nã Galeacio Suſanna Ludouici mãtuani principis: & Philippo Mariæ ſecũdo Maria Ludouici Sabbaudiani ducis filia iã deſponſatæ erãt. Poſt firmatã Neapoli Italicã ſocietatẽ: Borſius æſtenſis lohãnes Monferratenſiũ marchio Senenſes Lucẽſes & Bononiẽſes: qđ nõ ſatis ſibi abſq; eox; principũ regq; publicarũ p̃ſidio atq; tutela tuto uiuere poſſe arbitrabãt: cæteris ſeſe ſocios iunxerũt. Interea Iacobus picininus finito cũ uenetis ſtipẽdioq; tp̃re cũ i hetruriã umbriãq; p̃ficiſci inſtituiſſet: Mathæum cãpanũ & alios eq̃tũ ductores iure militiæ obſtringit: ac uere cũ iã i cãpis pabuli copia eſſet magno equeſtriũ pedeſtriũq; militũ coacto numero. quoq; pacatis ubiq; p Italiã rebus: magna erat ſine ſtipẽdio in longobardia multitudo: q ne ad agriculturã quotidianũq; redire laborẽ cogerẽt: Picininũ nouũ ſibi bellũ opulẽtaq; p̃dã pollicẽtẽ ſine mercede ſeq; cõſtituerãt ex brixiẽſi agro mouet: & p Venetiæ Ferrariẽſiũq; fines traiecto flumĩe pado i flaminiã puenit & nõ longe ab foroliuio & Ceſena caſtra ponit ab Borſio & Malateſta nouello nõ modo cõmeatu abunde adiutus: ſed oppidis ẽturbi busq; Ferraria & Ceſena benigne honorificeq; exceptus. At Nicolaus pontifex Senẽſeſq; đ picinini e lõgobardia diſſceſſu certiores facti: plurimũ timere cœperũt: cũ bellũ eox; alteri illaturũ eſſe picininũ certo ſcirẽt: Iccirco ad Frãciſcũ Sphortiã primũ: i quo ſũmã ſpẽ poſuerãt: legatos celeriter Baptiſtã brẽdũ iuriſcõſultũ romanũ ciuẽ & fratrẽ Antoniũ Senẽſẽ mittũt orant uti aduerſus cõem manifeſtũq; romanæ eccleſiæ hoſtẽ p̃ſidia paret: parataq; i Bononiẽſes p̃ficiſci iuberet: ſocios deĩde cæteros ut idẽ facerẽt: hortarẽtur. Frãciſcus iã picinini motu cognito cũ amicitiæ tũ fœderis iure copias ad id paratas Corrado foliano & Robertho Sãctoſeuerinate p̃fectis in flaminiã cõfeſtĩ maturare iuſſit. Picininus nihilo ſegnius quo ſtatuerat ire pgit: & ſupato Apẽnino i hetruriã iter Sancti ſepulchri burgũ & Anglare Florẽtinorũ oppida traiecit: quorũ p fines magnis itineribus i ſenẽſẽ agrũ cõtẽdit: qbus itineribus: qđ ita florẽtinis qbus cũ amice uiuere decreuerat poliicitus eſſet: & ab iis neq; trãſitu neq; cõmeatu p̃hibitus: ab oĩ iniuria & maleficio ſemp abſtinuit. Senẽſes oĩ pœne militari p̃ſidio ĩparatos ueluti q i pace & hactenus uixerãt: & tũc maxĩe Italica pace fræti uiuebãt: ĩfeſto exercitu ĩuadit: agros circũquaq; ĩcurſiõibus ac tumultu ĩgẽti ĩuoluit p̃da igni & ferro deuaſtat: qbus p regiões rumoribus patis: & ſi antea uti demõſtrauimus magno militũ numero ſine ſtipẽdio picininus creuerat: nũc maiore dedeſtriũ copiarũ cõcurſu i dies auget: quo ĩpetu exterritis regiõis eius incolis: Cetonã & plæroſq; uicos p deditionẽ accepit. Sartianũq; oppidũ non ignobile pluribus tẽtatũ pugnis: ĩ qbus Cãpanus ſagitta ictus ẽ. p pactiõem tãdẽ obtinuit. Corradus & Roberthus q nõdũ Sapĩ flumẽ trãſierant: cũ ne prius picininũ laceſſerẽt iuſſi eſſent: q̃ ille aut eos laceſſiſſet: aut cuiq; ex ſociis ĩuriã ĩtuliſſet: iiſdẽ fere itineribus eũ i hetruriã ĩſequunt. Sed dũ hæc gerunt: Nicolao mortuo Calliſtus tertius i põtificatu ſucceſſor declaratus eccleſiaſticas copias quas Nicolaus parauerat: ſũma celeritate cogit: & hoſti opponit: iiſq; Iohãnẽ uintimilianũ comitẽ p̃fecit: Interim Frãciſci p̃fecti ad quos Calliſtus ut celeriter i Veterbiẽſẽ agrũ ꝓperarent. Nicodemũ pontremulanũ Frãciſci legatũ Romæ agẽtẽ magna feſtinatõe miſerat: p Tifernatũ puſinorũ & urbe ueteranorũ fines pgreſſi: octauo die poſt ſupatũ Apẽnini iugũ: magnis cõfectis itineribus: ad Vulſinii lacũ puenerũt: ſeq; Iohanni & uniuerſis Calliſti copiis adiunxerũt. Poſtridie eius diei i Senẽſes aduerſus picininũ mouẽtes: binis caſtris ad florã flumẽ exercitũ ducunt: & in eo loco tabernacula ponunt: quẽ ĩferni uallẽ appellant: haud lõge ab Nicano Sinẽſium oppido: quod paulo ante ad hoſtẽ defecerat: & ab caſtris nõ ãplius tribus paſſuum millibus aberat. Picininus oĩ ex parte æqua atq; tuta ſibi delegerat: quo nullus nſis niſi iniquiſſimus eſſet aditus. ſilua.n. ingẽs & perpe

tua ītercedebat: cū igit tēpus & occasionē adoriendi hostis quæreret: renun ciatū ē ei: ī ipsa ꝓpe castroꝝ locatione quo tpe oīa sine ordine ī castris agū tur: posse ullo absq; periculo ita occulte hostes īuadere: ut prius ī castra im petus fieret: quā p̄sentire qcq̄ possent. Itaq; sub ipsum ꝓpe meredianū solē instructa acie tāta celeritate p siluā aduolauit: ut īprouisis imparatisq; ho stibus: ī castra irruperit: uniuersa ꝓpe peditatus tabernacula quæ in fronti bus locata erāt resistentibus fere nullis: diripiūt: atq; dissipātur. Sed uix ho stes ad eū locū puenrrāt: ubi eqtatus firmare tentoria coeperat: cū exorto tumultu tādiu ab Sphortiano peditatu q sese sumptis tantūmō hastis q̄ce lerrime coegerat sustētatū ē: donec ab eqtatu: q ꝓximus esset: Robertho ad hortāte: & nō tā ducis q̄ fortissimi militis opam obeūte opportuno qdē tē pore occursum ē: cū esset hostiū īpetus q se iā uictores arbitrabant: primo cōgressu tardatus atq; repssus: tāto robore ab reliquo Sphortiano eqtatu cō cursum ē: ut facile hostiū eqtatus castris ī flumen usq; repulsus: peditatus q; fere oīs ptim captus ptim interemptus sit. Trans flumen oībus copiis cō fertissimū atrocissimūq; pliū cōmittit: Nā castroꝝ e regione decliuus erat collis ad siluā ptinēs Sphortianis ad dimicādū piniquus: quo se hostes mu nimento facile ab tergo tuebāt & nr̄orū īpetus ab fronte sustinebāt: tælaq; ita e supiore loco cōiicientes: nr̄os acriter cædebāt: ut p decliuū minime ꝓ gredi ualerēt. Interea uintimilianus eo ī pliū aduenit: dūq; eximiam Sphor tianorū militū uirtutē ad cælū laudibus effert: draconibus illos sæpius cō parans: ecce ab braciano quodā eqte: q sese īter frequētissimos hostes auda cissime itulerat: aureus illi e collo torquis eripit: sed ab ꝓximis militibus mox cū p̄da circūuētus hostis capit. Pugnatū cū esset ab meredie parte neu tra inclinante cū ingenti equoꝝ & uiroꝝ cæde: multis utrinq; uulneratis p̄ liū tandē nox diremit. Eo die sola Sphortiana manus castris hostes reppulit Prælū deinde fortissime cōseruit: atq; totā eius certaminis molē sustinuit Nā uintimilianus cū pontificis copiis se ab pugna cōtinuit: ꝓpterea qđ nō licere sibi diceret: Callisti iniussu: belloq; haud indicto: picininū: q nōdū ul lam ecclesiæ rebus iniuriā intulisset: p̄lio lacessere. Quod tamē neq; tuto ne q; prudēti egisse cōsilio iudicatū ē: Nā si Sphortiani supati cessissent neq; ipse īcolumis ab uictoris manu euasisset. Nō abfuit tamē suspicio Alphōsi regis cā: q picinini rebus fauebat: p̄lio abstinuisse. Postero die picininus om ni spe rei p̄lio benegerēdæ destitutus & cōtra tātas hostium uires deinceps haud resistere posse ratus cū esset ītra hostiles p̄sertim fines usq; adeo pro gressus ut nulla amicorū ope iuuari posset: Castelleonū piscariæ oībus suis copiis sese recepit: relictis ab tergo ullo absq; militū p̄sidio iis oībus muni cipiis atq; oppidis: q̄bus erat paulo ante in Senensibus potitus. Piscariæ op pidū ad mare hetruscū ptinens: & flumine paludibusq; egregie munitū re gio p̄sidio tenebat. Frætus regiis auxiliis tādiu ibi bellū ducere posse spera bat: quoad aut res suæ de stipendio cū Italicis potētatibus rege auctore atq; dep̄catore cōponerent: aut p hyemē hostiū exercitus solueret. De hac tā re pentina hostium fuga simulatq; uintimilianus Sphortianiq; ductores facti sunt certiores: eodē itinere quo illos ire cognouerāt. magna celeritate pseq cōtendūt. Sed ubi tāto itinere anteceſſisse eos acceperunt: ut nulla celerita te possent locis patentibus cōseq ne ob nimiam insequēdi cupiditatē exer citus lassitudine cōficeret: meredie iā coacto: substiterūt. Et cū uellent in se quēti die ad picinini castra ꝓpius excedere: exploratis itineribus: locoꝝq; si tu reptum est: propter cōtinentes paludes nemorūq; latitudinē: Castelleo norū oppido quo se iā uti p̄diximus: hostis ꝺtulerat. exercitū ꝓpinquius ad moueri minus posse. Itaq; ea difficultate coacti duces: castra ī eo loco firma rūt. quē ad brunas appellāt: haud amplius octo passuū millibus ab hostium castris ac hostes breui oī ꝺmeatu ita ītercluserūt: ut prunulis siluestribus & cornis imaturis: quorū p ea laca magna uis erat & aqua marcida plures di es alerētur. Fecerat enim p eos ipsos mari chorta tempestas ut nihil aliūde nauibus eo importari posset. Quas ob res tanta ui morbi picinini milites

exagitati & nõ minus aeris intemperie qđ maxime ex ſtagnoꝝ ꝓpinquitate accidebat: quã uictus cõmutatione ut pmulti ex iis perierĩt. & quãq̃ Alphõ ſus ex Neapoli triremibus pane biſcotto & hordeo: ubi p tps licebat: præter Italici fœderis iura picininũ ipſum iuuare nõ deſiſtebat: tamẽ nõ ita abun de ac ſæpe cybaria longa nauigatione aduecta ſubminiſtrabãt: quin tota fe re ea æſtate maximã oĩum pœne rerũ ĩopiã eius exercitus ptulerit. Sub id tps & ueneti Carolũ Gonzagã Petrũ brunoriũ quẽ eorũ p̃cibus dũ cũ Fran ciſco ſupiore ꝓximo biẽnio bellũ gererẽt Rex Alphonſus miſſum e carcer factũ ex citeriore hiſpania reuocarat: & florentini Simonetũ ꝓ ſocietatis iu re Frãciſciq̃ maxime hortatu: Senẽſibus cũ duobus circiter eqtũ ac peditũ millibus auxilio miſerũt: quoꝝ aduẽtu exercitus ita auctus ẽ: ut hoſtis mul to durius p̃mereꝛ ac pabulatione aliiſq̃ rebus neceſſariis maxima ex pte ꝓ hiberet cũ ĩ tãtas ſe picininus reꝛ anguſtias deductũ & ĩ dies deterius habi turũ uideret: miſit ueluti rebus ſuis diffidẽs ĩ hoſtilia caſtra ad Nicodemũ Franciſci legatũ quẽ ſupra noĩauimus: tabellas albas quas papyros appella mus: ſuo ſolũ chirographo & ſigno munitas: ut iis ad Frãciſcũ relatis: quas ille daturus eſſet: & ĩ iiſdẽ tabellis ĩſcribi iuſſiſſet: cõdiciones eas acciperet: ſed quoniã Frãciſco ſociis inſcientibus: picinino q̃cq̃ neq̃ cõcedẽdum neq̃ reſpondendũ uidebat: res de cõpoſitione ita deducta ẽ: ut obſidẽtes nõ mi nus q̃ obſeſſi circa Caſtelleonũ totã eã æſtatẽ cõſumpſerint. Dũ hæc gerũt Senenſes quoꝝ in fines uti demõſtratũ ẽ: totius belli ſumma erat trãſlata. Giberthũ corrigianũ q̃ngẽtis cũ eqtibus ſtipẽdio cõducunt. Is cũ ſenas & ui ſendi & alloquẽdi de bellicis rebus urbis magiſtratus gr̃a ſe cõtuliſſet. inſi mulato ꝓditionis q̃ cũ hoſte prĩo eius aduẽtu cõſpiraſſet: ſed aduenientib⁹ poſtea auxiliaribus copiis nõ eſſet ad eum tranſire au ſus decreto publico e ꝓtorio p̃ceps eiectus ẽ. bonaq̃ eius publicata: nõ deſtitit interim Alphonſus miſſis ſæpe p Italiã legationibus: id magnopere conari ut ꝓ ppetua Italiæ totius qete aureũ centũ nũmũ milliũ ſtipẽdia picinino quot annis pẽderẽt diuiſis anni tẽporibus ĩ ſinguloꝝ finibus: ſtatiua militibus eius darẽt: q̃ rẽ & Calliſtus ægre audiebat & Frãciſcus q̃ moleſtiſſime ferẽs: ſic & regi reſpõ debat & ſocios idẽ facer edocebat: Nõ decer Italicæ ſocietatis dignitatẽ ut unius miſerrimi latrũculi: q auſu temerario Italiã ĩuaſiſſet: tot nobiliſſĩos potẽtiſſimoſq̃ prĩcipatus ſtipẽdiarios effici pateret: neq̃ Reges eſſe arbitrii ut oĩ Italiæ p̃ſcriberet: & pro iniuriis maleficiiſq̃ illatis ben eficia miniſtro ſcelerũ redderẽt: qđ ad ſe ptineret nequaq̃ tãtæ ſe & tã manifeſtæ ignomi niæ aſſenſurũ eadẽ oratione regiis legatis reſpondiſſent: q̃uis Picininus Or bitellũ oppidũ ĩ ora maritima ſitũ p ꝓditionẽ cepiſſet: q̃ ei Lucas qdã dal mata ex uenetoꝝ peditũ cẽturiõib⁹ oppidi illius p̃ſidio p̃fectus tradiderat militeſq̃ oppidanoꝝ bonis p hyemem aluiſſet: exacto tamẽ hvemis tpe: rex eum reſtitutis Senenſi populo: quæ occuparat oppidis: cum copiis omnib⁹ ĩ ſui regni fines ſua pecunia alendũ recepit.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXVI.

O q̃ ĩſecutũ ẽ biẽnio nõ minus ab nou ãdaꝝ reꝛ ſuſpicione quã ab quotidianis laboribus belloꝝq̃ tumultibus quieſcer Italia fere oĩs uidebat: cũ Alphonſus rex cui. ut oſtendimus ex Italico fœdere & ĩ genuenſes & ĩ Sigiſmũdũ Malateſtã in iuriarũ agere licebat: uno ac eodẽ tpe utriſq̃ arma ĩtulit. Ius ſo Bernardo cognomẽto Villamarino claſſis p̃fecto: liguſticũ mare ĩfeſtare: & Palermo Neapolitano: ſcriptis coactiſq̃ in ciſalpina gallia pedeſtribus copiis ĩ ligures ꝓficiſci ut hic terra: ille mari: Iohãne Philippo fliſco Raphaeleq̃ & Barnaba adurnis adiuuãtibus: ſic genuẽſes ciuesundiq̃ premerẽt: ut aliquando Petro fregoſo duce pulſo: adurni quibuſcum rex pepigerat: in urbem ducatuſq̃ dignitatem admitterentur: Iacobus aũt pici ninus: qui in Theatinorum reliquisq̃ brutiorum oppidis ſtatiua habebat:

aduersus Sigismūdū Frederico urbinatū comite plurimū adhortāte :ab eo rege bello gerēdo p̄fectus copiis oībus Truentū traiecit:& p picētes annuente Calliſto:Frederico ēt uelut hoſti finitimo & p̄pemodū infeſto adiutore atq; duce Sigiſmūdi fines ſub hyemē inuaſit.factiſq; longe lateq; excurſiōibus:Caſtella quædā munitione & p̄ſidio īfirma ultra Metaurū flumē non p̄cul ab urbe fano primo aduētu p deditionē occupauit.Mox non nulla regionis eius municipia ſæpe expugnare fruſtra conatus ē qđ Sigiſmūdus diſtributis ī frontibus iis quos habebat militibus facile ſe atq; ſuos p hyemē tuebat:At Genuēſibus & ītēſtinis diſcordiis laborantibus & regio bello p̄ſſis:Petrus negatis iis ſibi auxiliis:quæ ſæpe ab reliqs Italiæ potētatibus petierat:ī tātā rē̄ deſperationē adductus ē:ut de deſerēdo urbis regimine cōſiliū capere coactus ſit:Nā adeo erat Alphonſus ī eū ira incēſus:ut neq; Frāciſci Sphortiæ rogatu neq; ullis alioꝝ amicoꝝ p̄cibus illius erga Genuēſes animus niſi urbe ab Petro ipſo relicta:adurniſq; ī patriā reſtitutis:flecti unquā potuerit.Itaq; inſequēti anno ad Carolū frācoꝝ regē Alphōſo antiquo odio infenſum uniuerſa p̄pe aſſentiēte ciuitate:legatos de urbis deditione miſit:quoꝝ opa lohānes andegauenſis:q ex Italia ī Galliā redierat ad ſuſcipiendū p̄ eo rege genuēſe īperiū deligit.Is nauibus onerariis duabus quas ob id Genuēſes maſſiliā miſerāt:& aliis.x.quas eodē coegerat cum regio p̄ſidio Sauonæ primū appulit:deinde genuā delatus:magna ciuiū oīum uolūtate atq; lætitia receptus ē.Dedita gallis genua ab Petro ēt ut erat ante conuentū:arx:q̄ Caſtelletū uocāt:& reliquæ eius agri arces ſunt ī lohānis potestatē traditæ.quas ob res genuenſes ſicuti mutato ciuitatis ſtatu ſe e Petri tyrānide liberauerāt:ita quoq; & bello ſe liberos deinceps fore arbitrabantur:cū exiſtimarēt Alphonſum nequaq̄ bellū cū Carolo geſturū.Verū lōge aliter q̄ putarāt euenit.Nā Alphonſus p̄curante maxime Petro ſpinula Genuenſiū exulū dep̄catore:nō ſolū bello gerēdo nō deſtitit:ſed maiore ēt indignatione cōmotus maiore ſtudio maioribuſq; uiribus urgere undiq; genuenſes inſtituit.uix dū genuæ lohānes appulerat:cū ualidiſſima regia claſſis nō p̄cul ab genuēſi portu ad anchoras ſtetit. Miſerat. n.paulo ante Alphonſus ad Bernardū:q ī delphini portu hyemarat:onerarias naues.xx.milite ex oī militia ſua delecto egregie exornatas & cōmeatu affatim refertas triremes īſup decē naualibus ſociis & nautica turma mirifice inſtructas uiginti prioribus addidit:& terreſtrē adurnis exercitū auxit adeo ut oī fere ex p̄te genuēſes ciues ſupioribus bellis attriti:multo q̄ antea arctius cōcluderēt p̄merentq;:lohānes cōtra genuēſiū nauibus īter portū reductis:trabibuſq; inſup & cathænis adneniēti hoſtiū claſſi oppoſitis cū gallico p̄ſidio atq; militibus iiſdē:q ſub Petro fregoſo meruerāt mercede cōdnctis : urbe ſe cōtinebat:& Petri eiuſdē ſingulari ſollertia uſus cuſtodiēdis mœnibus īdebat.Interim Alphonſus:q tāto ſtudio atq; ardoꝝ oīa ad p̄mēdos terra mariq; genuenſes parauerat ut uideret reliquarū rerū oblitus:grauiſſimo morbo corripit.Sed tamē nihil earū rerū p̄termittebat quæ ei bello uſui fore putaret:tātū eius urbis potiūdæ deſyderiū tanta rei huius expectatio īceſſerat.ea anxius cura & ui morbi demū confectus kal.Iuliis ex hac luce migrauit.Quod ubi genuæ renūciatū eſt:& obſidētiū frāgunt uires:& obſeſſis redeunt animi.Claſſis ut erat ex diuerſis locis diuerſiſq; regnis accita. ita hīc atq; inde deſcedēs:fugiētiū more diuerſas ī ptes deuehit:lohānes Philippus fiſcus & adurni terreſtrē obſidionē deſeruerunt. Nec multis poſt diebus Barnabas & Raphael adurni & qđ laboribus eſſent īſueti & qđ ſūmo doloꝝ ob amiciſſimi Regis ī ipſa conſequēdæ p̄ediē uictoriæ expectatōe mortē afficerent:uitæ quoq; & ipſi finē fecerūt. Nō tamē tanto bello liberati genuenſes reſpirare potuerūt:Nā ex diuturna obſidione & cibarioꝝ penuria tāta peſtilētiæ uis ciuitatē īuaſerat ut multi quotidie abſumerēt.Frāciſcus cū haud mediocri angeret cura neqd aduerſus Ferdinandū excitaret:Neapolitanū regnū ī factiones duas Taraconēſem & Andegauēſes diuiſum conſtabat.Et Andegauēſem p̄ximo lohānis ī Italiā aduētu aīs erectā reꝝq; no

uarũ cupidã sciebat:id q̃ plurimũ huic rei ꝓfuturũ ẽ ratus: quã primũ in brutios appulos cãpanos & in oẽs deniq̃ regni ptes Iohãnẽ caymũ Orpheũ rvcaũ uiros rerũ peritos misit:q proceres ciuitatesq̃ adeũtes ifirmos ad seruandã Ferdinãdo eoꝝ regi fidẽ adhortarent:ac ĩ offõ pmanẽtes cõfirmarẽt palãq̃ in conuẽtibus agẽdis loquerẽt & renũciarẽt:se nulla ĩ re Ferdinãdo defuturũ:eosq̃ oẽs in hostiũ nũero habiturũ quos beniuolentissimo & ꝺiũ ctissimo regi ifideles aduersariosq̃ ĩtellexerit:opes uitã deniq̃ ipsã pro Ferdinãdo ꝓfũderẽ paratũ.Quibus qdẽ nũciis factũ est: ut ꝑ id tẽporis oĩa pro Ferdinãdo pacata firmataq̃ apparerẽt:& cũcti ptĩ uoluntariis aĩs ptĩ metu noui regis ĩperio obtẽperates uiderent:p̃ter nõ nullos nobiles quoꝝ animi adeo ueteribus odiis erãt incensi:ut armis ĩter sese priuatĩ contẽderent.Sed Callistus põtifex:tãetsi ad Ferdinãdũ sine ulla controuersia cũcta ut p̃dixi mus :Neapolitani regni deuenerãt:tamẽ ad id ipsum occupãdũ ꝓ romana ecclesia regnũ temere mentẽ animũq̃ cõuertit:litteriscq̃ deĩde circũquaq̃ dimissis prĩcipes ciuitatesq̃ sollicitare cœpit : uti ab Ferdinãdo sese auerterent:& ĩ pristinã apostolicæ sedis fidẽ redirẽt:idq̃ ni fecissent ecclesiasticis cẽsuris pœnisq̃ plectẽdos terrebat.Frãciscũ Sphortiã p̃terea sine cuius uolũtate tantã molẽ aggredi nõ audebat:cũ nihil sine ullius ꝺsensu atq̃ ope ꝓficere posse intelligeret:hortari rogarq̃ue nõ desistebat multis magnisq̃ ꝓpositis p̃miis:cum se nõ tam urbes atque oppida quæ ĩ ipo regno a patre possederat:& Alphonsus rex abstulerat:restituꝝ:quã ptẽ quoq̃ regni dono datuꝝ polliceret:ut posthabito Ferdinãdo ĩdigno ut aiebat : tãti regni successore ad uẽdicandã apostolicæ sedis possessionẽ meliorẽ cãm foueret:seq̃ bello gerẽdo sociũ adiũgeret.Frãciscus ut erat uir sapiẽtissimo atq̃ ꝺstãtissimus uæhemẽter admiratus stomachabat religiõis christianæ pastorẽ & Italici fœderis prĩcipẽ huiusmodi inire cõsilia:p̃sertim q̃ iã rumor erat Petꝝ Ludouicũ borgiã quẽ nepotẽ appellabat:ei regno regẽ p̃ficere statuisset:cui p̃terea alia atq̃ alia regna mõ Cypricũ nũc cõstãtinopolitanũ homo admodũ decrepitus atq̃ desipiscẽs pollicebat :q̃obrẽ cõtinuo ad eũ missio Iohãne caymo ut hortat:oratq̃ sese ab nouãdis reb. abstĩeret.Quod si facile negligeret:p̃seueraretq̃ ĩ ea sn̄ia:eũ ẽt atq̃ ẽt monet:ut quãtã reꝝ molẽ quãtaq̃ notã subiret:q̃diligẽtissime secũ cogitaret.Non n esse iis uiribus atq̃ facultatibns:q possit tantũ regnũ ĩuadere:qd̃ possessũ defensũq̃ eẽt ab eo rege : q & potẽtissimus esset:& possessor pacatissimus: ꝓ cuius salute ãplitudine q̃ tuenda:si quo esset a quopiã bello lacessitus:uniuersa Italia iure optimo eẽt obstricta ab eius societatis foedera:quæ tpe Nicolai quinti uiri sapiẽtissimi & ꝺstituta fuerãt & firmata.Quod si reliq oẽs Italici potẽtatus Ferdinandũ regem defererẽt:uel se solũ ipsum iure optimo arma sumpturum, fortunasq̃ suas oẽs ꝓ illius ĩcolumitate dignitateq̃ seruãda aduersus oẽs expositurũ q secus faceꝝ aut conarenꝝ:aut tẽtarent:p̃sertim cũ intelligeret nullo iure honestissimæ rei sine nefario scelere deesse posse:cũ ob societatis Italicæ foedus: tũ ob eã amiciciã atq̃ necessitudinẽ quæ uel uiuo Alphõso patre:sibi cũ Ferdinãdo rege cõtracta esset. Quæ ubi Callistus accepit:tãta cõtinuo ẽ affectus animi ægritudine:ut & corpore penitus ĩbecillo in uehæmẽtissimã febrim ĩciderit: qua exhaustus : paucissimos ĩtra dies uitã deseruit.Calliſto succeſſit ĩ põtificatu Pius secũdus patria Senensis uir doctrĩa & eloquentia p̃stãtissimus:magnæ rerũ mutatiões extẽplo ac tumultus subsecuti sũt.Callistus nulli rei magis operã dederat:q̃ ut petꝝ Ludouicũ borgiã magnum & p̃potentẽ redderet.Hũc cũ spoletanæ ꝓuinciæ ducẽ constituisset:perat assisinæ arci eius Borgiæ nomine Gotholanus qdã : q cũ post Callisti obitũ nullo pacto in ea p̃fectura psistere posse uideret: corruptus p ua pecunia eã Iacobo picinino arcẽ tradidit:q ꝑ id tpis ut supra cõmemoraumus:una cũ Frederico urbi nati comite bellũ gerebat ꝓ rege Ferdinando aduersus Sigismũdũ Malatestã arcẽ picininus adeptus:eo cõfestim oĩbus copiis ꝓfectus:sine ullo labore urbẽ quoq̃ sibi uẽdicat. Nec deĩde difficulter Gualdũ Nuceriã:aliaq̃ nõ nulla oppida ac municipia eius regionis in de y

ditionē accepit: Nā cū nulli oīno essent p ea loca ecclesiastici exercitus: faci le oēs præ timore sese dedebāt. pius & nouus ī pōtificatu: & militū & pecu niarū ſops: qđ Callistus in unū Borgiā Thesauros magna ex pte cōsūpserat quos Nicolaus pontifex cōgessisset: & oībus pœne rebus destitutus aīaduer tit nullā sibi uiā paratiorē dari p salute atq; dignitate ecclesiastici ſtatus: quā ut auxiliū ab Frāciſco Sphortia Mediolanēsiū duce īploraret. Quippe qđ ex ꝓximis & ſupioribus rebus bene & prudētissime gestis: nulli rei ma gis ſtudere aīaduerteret: quā paci atq; qeti tū uniuersæ Italiæ: tū uel ī prīs Romanæ ecclesiæ. Quāobrē confestī ad eū Galeotū Agnesiū Neapolitanū mittit: qui hortaret: ac rogaret: ut Romanæ ecclesiæ defensionē ſuſciperet aduersus cōem hostē omniū & publicū latronē: nec pateret tantā audaciā lōgius ī Italia īualescere: cū pp honorē noīs ſui: qđ nō deceret huiuſmodī latrocinia pati impunita: tū ob ſocietatis Italicæ fœdus cui esset obſtrictus. Quod ſi neq; Romana neq; pōtificis cā ad eā rē moueret: ſatis tamē ſupq; eū mouēt excitareq; debēt ſui ipſius liberoꝝq; ſuorū ac totius posteritatis rōem: ne eū īualescēt & augeri uiribꝰ pateret: q aliquādo ei uel liberis eius pniciosissimus eē posset. Frāciſcus: quanq; ultro ꝺstituerat picinini auſis oc currere: tamē his auditis: lōge ad eā rē alacrior ac prōptior reddit. Thomā Thebaldū bononiēsē ad eū legatū mittit: monet: hortaſq; a cœptis desiſtat nullū maleficiū nullā iniuriā ecclesiæ rebus īferat: urbes atq; oppida q̄ pri mū Pio pōtifici ſponte restituat. Id. n. longe maiori laudi ei futurū: quā ſi facere inuitus cogeret. Non. n. paſſurā ſocietatē Italicā: ut nullo prorſus in cōmō ullaue molestia Romanā ecclesiā afficeret. Quod ſi cæteri paterent: ſe ſolū eiuſmodī uī uindicaturū recordaret quæ ꝓximis ānis in Hetruria paſſus esset: cū aduersus Senenſes nullo iure arma mouisset. Itaq; multo mi nus hoc tpe defuturū ſe tāto incōmō ac necessitati ſedis apoſtolicæ: nec ob īminētē hyemē cūctaturū: quo minus eueſtigio tātas copias mitteret in He truriā: ut nullo is loco cōſiſteret: p̄ſertī q; certo sciret: neminē fore: q eccle ſiæ hostē ī ſuā dicionē admitteret. Quibus picininus auditis: ueritus ne idē ſibi accideret: qđ in agro Senēſi expertus fuerat: ſentiēſq; p Antoniū diſau rēsē regiū legatū eadē eē mente Ferdinādū regē: cuius ſtipēdio merebat: & ſi cū nō admodū ꝓtimiſcebat: qđ & nouus esset ī regno: & ipſe potius auxi lio egeret: quā cuiq; afferre posset: paruit adhortatōibus Frāciſci: rebuſq; oī bus Romanæ ecclesiæ restitutis: ī Flaminiā rediit ꝺtra Sigiſmūdū ī bello p ſeueratu ius. Pius tāto periculo calamitateq; unius Frāciſci Sphortiæ benefi cio liberatus ꝺſtituit erga eū uti oī aī gratitudine: quē ut ī ꝑpetua amicicia ſibi seruaret: cū ītelligeret ei ſe facturū rē pergratā: ſi ea nō ꝓſequeret ad uersus Ferdinādū regē: quæ temere Callistus aggreſſus fuerat: poſtulāte ac rogante eodē Frāciſco: citerioris Siciliæ regnū Ferdinādo ꝺfirmauit: miſſo q; latino Cardinali urſino: eū corona regni illius īſigniuit: ea tamē cōdicio ne: ut beneuentū atq; terracinā quas Alphonſus pr̄ occuparat: Romanæ ec clesiæ restitueret. Ita unius Frāciſci Sphortiæ beneficio rex Ferdinādus qđ Alphonſo patri ꝺtigit nunq̄: coronā ab Pio pontifice accepit: id qđ Carolo francoꝝ regi & Renato moleſtissimū fuit. Et id sane Pii beneficiū fuit ī cā ut rex Ferdinādus p ſpuriā filiā genex sibi admitteret Antoniū hūili natū genere: utpote ex ſorore ipſius Pii: qđ ét Amalfitano ducatu & celani cōi tatu donauit. Pius Italiæ rebus cōpoſitis: maiora quædā ꝓ religione & glo ria christianæ reip. moliēs īdici: ꝺſtituiq; prīcipibus oībus christianis ꝺuen tū ī urbe Mātua iubet: quo cū uniuersa Romana curia ex urbe Roma mēſe Ianuario digreſſus ad Iunīū tādē puenit: Franciſcus Galeaciū ex filiis maio rū natu cū delecta equitū peditūq; manu florētiā uſq; pontifici obuiam mi ſit: hoc tū eius honori datū: tū p̄cipue pſpectū ē ne qđ Bononiæ tumultus aduentu pontificis excitaret. Mantuam uero ubi ueniſſet: Pius ī prīs a Frā ciſco lr̄is atq; nūciis petiit: ne huic tātæ tamq; p̄claræ rei ipſe qđ unū plu rimi faceret deeſſet. In eius. n. auctoritate ac p̄ētia tantū momēti foꝛ ut pro posito ſuo magnū adiumētū afferret Franciſcus quo & pontifici gratifica

ret:& itelligeret oēs in eo morā nullā esse:quo minus ex pōtificis sñia rec te ꝓspiceret religioni & fidei christianæ:Mantuā cū pulcherrimo ac āpliſſi mo comitatu ꝓficiſcit:īcredibile dictu ē:quāto honore exceptus fuerit tū a ſūmo pōtifice cardinaliūꝙ collegio:tū ab Ludouico Marchione.Sed poſtq̄ ei ſenatus datus ē ſedēte ipſo pōtifice cū cætu cardinaliū ac oīum primoꝝ ſacerdotū cōuocatis oīum chriſtianoꝝ legatōibus quæ nō ex Italia ſolū ſed & tota europa conuenerāt:habita ē noīe ipſius Frāciſci Sphortiæ grauiſſīa elegantiſſimaꝙ orō a p̄ſtantiſſimo & eloquētiſſimo oratore eodēque poeta Frāciſco philelfo.quaꝓpoſitū primū pōtificis laudauit:mox aduerſus Tur cas oēm operā pollicito ē.Sed ubi Pius ī tēplo maxīo ornatiſſimā habuiſſet oratōem ad incitādos oīum aīos aduerſus Mahometū turcarū īperatorem ſuſcipiēdo:oēs quotquot īterfuere:aſſenſerūt:p̄ter uenetoꝝ legatos. qđ di cerent ſe eſſe turcis finitimos multis ī locis.Quāobrē nullo pacto eorū eſſe ſnīam decernē bellū aduerſus turcas:ni prius apte uiderēt chriſtianos prī cipes ad id ſuſcipiēdū bellū cū copiis & terra & mari ꝺueniſſe. Sed poſteaq̄ publice ē decretū de bello ſuſcipiēdo & Frāciſcus ipſe p̄terea cū pontifice ex cōi ſnīa cōueniſſet de ferēdo Ferdinādo regi auxilio:quoniā iā īde dubi tabāt de ciuiū incōſtantia infēſoꝙ in regē ſuū aīo:p̄ſertī cū rumor eſſet lo hānē andegauēſem ab illis accerſitū.Frāciſcus Mediolanū it : Pius pōtifex poſt paucos mēſes ī Hetruriā reuertit: atꝙ annū fere p̄riæ amore ductus: ſenis egit: Dū hæc ꝓ Italiā gerūt : extincta Genuæ peſtilētia:quæ ut ſupra docuimus:ciuitatē in ipſo ꝓpe ſiculi hiſpaniēſiſꝙ belli ardor inuaſerat:re uerſiſꝙ in urbē ciuibus:& de inſtaurādo reip.ſtatu agitatū ē:& Iohannes q̄ exhauſto ærario publico:pecuniæ inopia p̄mebat: q̄ publica ſtipēdia : ciui bus pluribus abſētibus:exigē nō poterat:ad priuatos ciues ꝺueſus:pecūias mutuo accipiebat.quæ cū ad alēdos milites : quoꝝ magnū adhuc numerū ꝓp exulū metū intra urbē retinebat mīme ſuppeterēt:miſit Danielē herri cū Neapolitanū ad Frāciſcū:q ab eo peteret ꝓ Karoli regis & Renati patris cōmō pecuniā mutuo qua regiā urbē ab nō nullorum p̄fidia tādiu ſeruare poſſet:quoad ex Gallia ſuppetiæ mitterēt. Frāciſcus q ī largiēdo noſtra me moria ꝓ facultate nemini hominū ceſſit:quāuis gallicæ potētiæ uicinitas ſibi ingrata & ſuſpecta erat:grādē Iohāni pecuniā dono miſit Interī Petrus fregoſus iā Nouas abierat:q̄ oppidū cū Vultabio pignoris loco ꝓ eaꝝ pecu niarū pte:quæ ſibi pro Genuēſi arce regi tradita debebant:i ptāte retinue rat:q cū iā ꝓmiſſæ pecuniæ minime ſolueret:uerba īdignatiōis plena iacta re cœpit:& ob id frēs gentileſq̄ eius ex urbe diſcedere iuſſi ſunt:quæ res Io hāni genuēſibuſq̄:q gallorꝝ rebus fauebāt:ī dies ſuſpicionē metumq̄ auge bāt.Itaq̄ cū eſſet Nouis Petrus graui ī gallos ira cōmotus:Mediolanū ſæpe ad Frāciſcū mittebat nō tā de Genuēſibus q̄ de Iohāne grauiter querens q̄ quæ ſibi deberent pecuniæ:minus uti cōuentū erat.depēderent:ſuiq̄ eent Gēua eiecti:& ob id nullis teneri legibus neq̄ Carolo regi neꝙ Genuenſibus eē ſibi in aīo in Genuēſes bellū ſuſcipere.nec dubitare ſi pua pecunia mō adiuuet Iohāne īuito:quin paucis diebus ī Genuā ītroducat:& ī urbis prin cipatū rurſus admittat:ciuibus agreſtibuſq̄ uiris ſuæ factionis extra ītraq̄ mœnia fauētibus.Frāciſcus his ſæpius auditis: & ſi ut ſupra oſtēdimus mo leſtiſſime ferebat gallos tā p̄claræ tā opulentæ tāq̄ ſibi proxīæ urbi domi nari atq̄ eo magis:q̄ nullo ſecū ea de cā cōmunicato cōſilio Andegauēſes: qbus ueteri & ſingulari amicicia iūctus eēt:Genuenſiū rerū pro Carolo ne gotiū ſuſcepiſſent:tamē nolens qcq̄ cōmittere:qđ contra regiu nomē eſſet: rē ad Ferdinādū:ad quē maxīe ptineret:defert.Inter hæc Iohānes &ſi iāpri dē ad res Neapolitani regni animū ītenderat:tamē eo maiore ſtudio ad eas īcēdit: quo ī tā nobili Italiæ urbe Genua & maritimi belli gloria excelleri pedē firmaſſet:quæ maioribus ſuis ad id parandū regnū ſp aditū p̄ſtitiſſet & magno ſæpe adiumēto fuiſſet:cuius opportunitate facile iperare poſſet: e ēt regnū ipſū aliquādo cōſecturꝝ:eo p̄ſerti tpe:quo Alphōſo rege mortuo illius regni principes populoſq̄ ſimul fluctuare animis palāq̄ inter

ſeſe diſſentire audiebat: quorũ plærique ad ſuſcipiẽda aduerſus Ferdinandũ arma: eũ & adhortarent & incitarẽt. Quibus rebus: quæ ad ꝓficiſcendũ bel lũq; gerendũ ptinerent: ſũmo ſtudio paraſ cõſtituit: ſed prius Frãciſcũ Mediolanenſiũ ducẽ reconciliandũ putabat: quẽ ſibi infenſũ ex Danielis legati ſris cognouiſſet: ꝓpterea q; de ſuo Genuã aduentu nihil ante cõicaſſet: & magnopere deſide ſtudẽdũ ut illius aĩum ab Ferdinãdi amicicia auerteret. Itaq; duos & patris & ſuo noĩe legatos ad eũ mittit Frãciſcũ pãcratiũ Maſſilienſiũ ꝓſulẽ & Iohannẽ coxã: de qbus in ſuperioribus cõmentariis mentionẽ fecimus. Hi eã quã cepiſſet Frãciſcus de Iohãne ĩdignationẽ molliẽ atq; ex illius aĩo eluere multis humaniſſimis leniſſimiſq; uerbis conati ſũt. Deĩ deꝓſtituiſſe aiũt Iohannẽ ꝓ oblatã hoc tpe occaſionẽ: ꝓpriũ regnum quo ab multis uocaret: armis repetere: rogare orareq; ob id: eũ q; andegauẽſi familiæ lõga ſingulariq; neceſſitudine ſp iuncto fuiſſet: pro cuius ẽt amplitudĩe Sphortia pr̃ periiſſet neq; ipſe mõ: ſed ẽt conſanguinei oẽs ſeruãdæ eius neceſſitudinis cã ab cõi hoſte pr̃imonio boniſq; oĩbꝫ ſpoliati fuiſſent: ut omiſſo Ferdinãdo: q; nouus eſſet ĩ amicicia in antiquũ domus Andagauẽſis hoſpitiũ rediret: illiuſq; iuſtiſſimã cãm ſuſciperet: eoque pacto acceptas ab Alphonſo ĩiurias ulciſceret: & non ſolũ a patre relictũ reciperet: uerũ uniuerſũ Neapolitanũ regnũ: ſi ita uellet: ſibi poſteriſq; ſuis pararet. Conſtituiſſe enĩ Renatũ Iohannẽq; filiũ: titulo tenus regiũ nomẽ retinere: cætera in Frãciſci ptãte relĩquere: neq; rẽ tanti mometi ob depactũ Hippolitæ filiæ ꝺiugiũ Ferdinãdi filio ꝓturbari debere: cũ mulieris ætas uiro prorſus diſpari natuque lõge minori mĩme cõſentaneũ faceret: atq; iã tunc Iohannẽ ut noua neceſſitudine antiqua amicicia ꝺfirmaret: ſe Hippolytã deſpõſuꝫ: multa in Ferdinãdũ ipſis hæc exponẽtibꝫ legatis: qđ eo regno eaq; affinitate eẽt indignus obiectãdo: ac nullã prorſus cõdicionẽ quã Frãciſcus ipſe optaſſet excipere: mõ Iohãni auxilio foret. Poſtremo ſiqua forte cã ad recuperãdum regnũ Andegauẽſibus fauendũ ſibi nõ uideret: ſaltẽ ſe belli ſpectatorẽ ꝓberet: neutrã ĩ ptẽ ĩclinans: operãq; daret: ut Pius põtifex: q iã cũ Ferdinando ſentire uidebat: idẽ faceret. Legatis uti faceſ iuſſi fuerant: poſtridie eius diei reuerſus Frãciſcus reſpõdit. Ad mutuã ueterẽq; amicicĩã: quæ andegauenſi familiæ cũ Sphortiana ſp fuerat: maxĩe ꝓtinuiſſe: cũ primũ Renatus Iohãneſq; genuẽſibus rebus: qbus ipe ꝓximus eẽt: aĩum applicuerũt: aliqđ ſibi ſignificare: ſed quãq; ſe uelut hoſtẽ cauerant. Renatũ tamen quẽadmodũ antea ſemp patris: & Iohãnẽ fr̃is loco habuerat: ita ſe ĩ reliquũ tp̃s habituꝫ. Quæ de inuadendo Neapolitano regno nunciaſſent: ſibiq; ut ab p̃ſtandis Ferdinãdo auxiliis abſtineret: ſua ſiſſent: eos prudẽtiſſimos eẽ alieno cõſilio nõ egere: tamẽ amice moneſ ſi arma Ferdinãdo ĩtuliſſent: ſe iuſ Italici fœderis ita eſſe obſtrictũ: ut quotiẽs ab ipſo rege poſceret: arma ꝓ eo ſũeret eoꝫ oĩum futurus hoſtis: q; Ferdinãdũ bello laceſſerẽt: Nec dubitaſ idẽ facturos cæteris Italiæ potẽtatus pari uĩculo obſtrictos: Itaq; q̃diligentiſſime ab iis aĩaduertẽda oĩa prius eſſe: q̃ deſtinata cõnareſ: & ſũma pace qeſcẽtẽ Italiã nouo bello ĩcenderẽt. De affinitate q̃ Iohannes pollicebaſ: non uidere quo iuſ ab ea diſcedeſ poſſet: q̃ ꝓ iuriſiuradi r̃ligionẽ cũ Alphõſo firmaſſet Nã & ſi filia ætate uirũ auteibat: tamẽ coniugiũ reſcĩdi nõ licere: qđ mutua uolnntate eſſet cõtractũ: annis ãborũ plãe antea utriſq; cognitis. Quod ſi ob eã cãm a cõuẽtis diſcẽdẽdũ putaret: nemo ſane eſſet: q eũ: nõ tũc ſed initio uſq; ubi de ea affinitate ageret ĩpuræ & fraude corruptæ mẽtis fuiſſe iudicaret. Malle igĩt mori: q̃ tãtã ĩfamiæ labẽ ſubire: cũ nihil ſibi honoſ carius eſſet. Ad hæc legati cũ multa nequicq̃ repetiſſent. Genuã legatõe irrita rediere. At Ferdinãdus oblatã tã opportuno tẽpore rei genuẽſis ꝓturbãdæ occaſionẽ: nihil cunctatus: eo aĩo arripuit: ut nulla in re qđ poſſet: Petro de eſſet: quo Galli eius cõſilio atq; uirtute Genua liguſticoq; mari ꝓcul pellerent: Nã eo maiore cura angebaſ: qđ uirũ ſibi æmulũ in uicina & ꝓpoteti urbe cũ p̃ſidio eẽ uideret ubi arma uiri claſſeſq; facile ĩ ſuã pniciẽ cõparari poſſent: quo Alphõſo eius patre ĩperio opibus & auctoritate ĩferior eſſet

q & si tot regnis potẽtissimus erat: tamẽ ꝑterita reuoluẽs aĩo: ægre ferebat: ut Galli genuã possiderẽt: & ĩ Italia Andegauẽsiũ nomẽ ĩueteraſceret: cum qbus totiẽs de regno cõtẽdisset: Itaqꝫ Petrus accepta ab regio legato pecunia q̃ mutuo Mediolãi coegerat ex oĩbus ciuitatibus Frãciſci eqtes peditesqꝫ ueteranos partim ex iis q sub Tibertho brãdolĩo militabãt: ptim q nullo alieno ſtipẽdio tenebãt: cõducer̃ festinat: ita paucis diebus tot apud Nouas milites cõuener̃: quot aduersus Genuẽses bello gerẽdo usui foꝛ cẽsuerat. Quibus rebus cũ rumoribus: tum nunciis Genuæ cognitis: grauis ad Frãciſcum querela ab lohãne per Danielẽ legatũ delata ẽ: q ex ciuitatibus finibusque eius Petrus fregoſus rebellis regius pecuniã habuiſſet: q ꝺducto milite cõtra regiã ciuitatẽ exercitũ paraſſet: q arma tæla & quæ bello neceſſaria eſſent: cõparaſſet: Hæc & ſi hactenus ſatis pſpecta fuiſſent quoꝫ cõſilio operaqꝫ gerer̃: tamẽ diſſimulaſſe. Nũc uero amplius cunctandũ nõ putabat quin oĩa regi ab ſe renũciarẽr̃: cuius auxilio urbẽ ei deditiſſimã: cui ipſe ꝑesset: facile ab æmuloꝫ rebelliũqꝫ ĩſidiis tueri poſſe nõ dubitabat. His expoſitis Frãciſcus breui oratione legato reſpõdit. Cũ nullis gentibus ſibi bellũ eſſe: nulli ꝑter Italicos ſocios hoc tꝑe aliqbus legibus teneri: ſe cũ mortalibus cunctis pace uti p ſuos fines oĩbus patere aditũ: ſi Ferdinandus rex pecunias Mediolani p argẽtarios cõparauerit: ſi Petrus fregoſus eius pecunia militẽ in ſua dicione conduxerit: cui nã iniuriã feciſſet: ſe nõ intelligere. Idẽ ſi uellet Iohanni ipſi liceꝛ: q ad Karolũ frãcoꝛ regẽ querimoniã de ſe factuꝫ dicat neqꝫ id ueriri: quo minus ſe ab ſua libertate ab ſua cõſuetudine amoueret. Scire prudẽtiſſimũ regẽ ſi uera ad eũ relata fuerĩt: p ſua iuſticia & æqtate nihil ab ſe factũ: niſi q iuſtũ honeſtũqꝫ ſit iudicatuꝫ. At Petrus coactis ut ꝓdiximus: copiis pcuſſoqꝫ cũ Iohanne philippo fliſco fœdeꝛ q cũ gallis dominationẽ odiſſet: illoꝫ ĩperiũ ſubiꝛ noluerat: Nouenſiũ ex oppido mouit: & ſupato apennino: p genuẽſiũ agꝝ ꝓgreſſus in Albario uico haud ãplius duobus paſſuũ millibus ab Genua ꝺſedit. Iohánes & ſi nõ paruo militari ꝓ ſidio muniebat: populiſqꝫ oĩs faueꝛ gallicis rebus putabat: urbe tamẽ ſe cõtinebat: tum quia hoſtis eqtatu ꝓualebat: tum maxĩe quia nõ ſatis tutũ uidebat ĩperitã multitudinẽ cũ ueterano peditatu & tãto eqtatu conferre: leuia tamẽ ꝓlia quottidie cõmittebãt. Interea litteris nunciiſqꝫ & poſtremo miſſis legatis ab Carolo rege ĩpetrarãt Genuẽſes: ut Rainaldus aſtẽſis ꝓfectꝰ cũ eqtibus trecẽtis Genuã ꝓficiſcereꝛ: & Renatus ex ꝓuincia totidẽ delectos pedites eodẽ mitteret. Itaqꝫ Petrus anteaq̃ regia ꝓſidia Genuã peniret: aditũ ĩ urbẽ ĩterdũ ĩſidiis: ĩterdũ admotis noctu muro ſcalis tẽtare: interdum totis copiis mœnibus appropinquaꝛ: ciues terreꝛ: expectaꝛ ſi q forte motus ĩtra urbẽ excitarenꝛ. Sed tãta erat & ad ſeruãdã regi fidem ciuium uolũtas tãtus ad tuẽdã aduerſus exules urbẽ cõſenſus: tãtoqꝫ uniuerſa prope ciuitas odio ĩ Petrũ exarſerat: ut cũ oẽs die noctuqꝫ armati excubias agerent: nemo unquã iuẽtus ſit: q ꝓfidiæ accuſareꝛ: & iam Rainaldũ cũ multo minore eqtũ numero q̃ fama eẽt: moui ſſe ex aſtẽſibus afferebaꝛ: cũ Petrus & Iohannes philippus exercitũ urbi propinqus admouebãt: nec tamẽ Iohánes pugnãdi poteſtatẽ faciebat: ſed ſagittariis ĩ mœnibus uiciniſqꝫ ædificiis diſpoſitis ĩtra urbẽ cõſiſtebat. Ferũt Iohanẽ philippũ oſtẽtatõe quadã & iuuenili ardore ductũ: ad ſuburbia ꝓpius q̃ par eẽt acceſſiſſe: ubi ĩ latus Colubrina traiectus ĩ caſtra ægre reductus ĩtra pauculas horas exceſſit e uita. Quo mortuo: in Petrianis caſtris ĩſequẽti nocte tumultuatũ eſt: Nam Orolandus Hybletuſqꝫ Iohannis philippi fratres & Iacobus alterius fratris filius ĩter ſeſe diſſidẽtes diuerſis itineribus fliſcoꝛ uicos: qui ĩ Iohannis philippi fuerant. poteſtate: petieꝛ: ut quæ q̃ſqꝫ poſſet: aut p uolũtariã deditione aut p uim aut p ĩſidias ſibi uẽdicaret: qbus cũ milites multi ꝺ exercitu abierũt: multiqꝫ ꝓterea orientalis genuẽſis oræ municipes: q fliſcũ ſecuti erãt: caſtra deſeruerũt. Quod cũ animaduertiſſet Petrus ueritus: ne Rainaldi cũ nouo eqtatu Genuã aduẽtu: q iã Sauonã peniſſe dicebaꝛ: diminuto exercitu impar hoſtiũ uiribus eſſet: adactis p noctẽ mœnibus ſcalis: nõ tam rei bene ge y iii

rendæ fiducia: quā ut inde fugā dissimularet: excubiis sentiētibus: ītēpesta nocte castra mouit: & īstructo agmine Segestā ꝓfectus īsulā eius uici q arcē ac portū habet: defendētibus paucis: ui cepit. Inde clauarū rediēs: qđ ē oppidū situ munitōe & populo nō ignobile. Oppidanos & blandis uerbis & pollicitatōibꝫ ī suas ptes traxit. Interī Rainaldꝫ cū manu equestri Genuā pue nerat: sed nō multo post cū parū usui eqtatus ī lapidosis mōtibus scopulisq; fore putaret: consūpto accepti stipēdii tpe: unde discesserat: remeauit: & nihilo tamē secius magno oīum consēsu inseq hostē Genuæ cōstitutū est: cū Delphini portū insulāq; Segestæ recupare maxīe necessariū uideret: sed maritimarū arciū expugnatio sine nauali ope pdifficilis admodū existimabat: qđ Ferdinādus uti demōstratū ē: classe milite pecūia exules magno studio iuuabat. Itaq; inuēta ex ciuiū tributis pecūia: placuit triremiū decem & onerariarū nauiū duarū classē parari: quadꝫ festī īstructa: eique Iohāne coxa ꝑfecto: missisq; terrestribus copiis: arx Delphini portus recepta ē: & clauarū deīde oppidū Segestæq; īsula in Genuēsiū ptātem rediere. Petrus ubi uidit nō posse in Genuēsibus diutius ꝺsistere: deficiētibus ad Genuēses iis quotidie incolis: qbus maxīe ꝺfidebat: dimisso ī longobardorū fines exercitu: ꝑ appennini mōtis cacumina iter faciēs Nouas remigrauit. Relīquebat oīno ad uictoriā Naulū occidentalis oræ oppidū: qđ Iohānis carreti finarien sis ꝑsidio tenebat: & cū loci natura & auxiliorū ꝓpinqtate id facile oppidī defēdi posse putaret: uisū ē: p eā tēpestatē illius oppugnationē ītētatā relīquer Sed fortuna quæ plurimū ī bello ualet: sine ullo fere labore ꝑstitit: qđ per difficile factu oēs iudicabāt: Nā exarmata Genuēsiū classe cū duodecim Ferdinādi regis Triremes Villamarino duce: lugusticū mare īfestarēt: & sumē dorū cibariorū cā ī Naulēsi portu starēt: decretū ē Genuæ rursus classem instruēdā: quæ nihil hostile metuētes regias naues de īprouiso iuaderet. Itaq; dimissis ꝑ uiarū angustias custodibꝫ: clausisq; urbis portis: neqs posset quæ Genuæ agerēt: hostibꝫ enūciarī: mira celeritate reficiūt īstruūtq; triremes. x. & q; uix credi possit: cū aliquas in salū deducere necesse fuerit armis remis uelis uirisq; & oī necessario apparatu ītra exiguū tpis spatiū īstructæ: ītēpesta nocte soluerūt: & uētis ꝓspere flantibus: ī hostiū ꝺspectū sub lucē primā puenerūt. At Villamarinus: ubi hostilē classē cōspicatus est: rei nouitate p territus ꝑcisis anchoraris rudētibus fugæ in altū se mādauit: q cū agilitate nauiū ualeret: remorū beneficio ab īgenti īminētiq; se periculo exemit: quē genuēses aliquādiu frustra īsecuti Naulēsem ī portū redier: & primo īpetu urbē arcēq; expugnauerūt Nā tanta celeritate hæc gesta sūt: ut Carretus subsidia laborātibus Naulēsibus mittēr nō potuerit. His rebus gestis: & genuēsis ciuitas oīs cū maritima ora qescebat: & Iohānes ad destinatā recuperandi Neapolitani regni expeditionē aīum cogitatē esq; oīs ꝺuertit. Erāt q; plærīq; regni eius principes: q Iohānē ipsum cū lr̄is tū nūciis ut ī regnū traiiceret: adhortabant: ꝑter cæteros Iohānes Antonius Tarētinorū prīceps q & auctoritate & opibus reliquos anteibat: nō adhortabat mō: sed pollicitatōibus multis ītabat. Iohannes ne recipiendi paterni regni occasionem ꝑtermitteret: cunctandū sibi āplius nō putauit: ut & bellū aduersus Ferdinandum susciperet: & quæ ei bello usui forent: cōquererent. Iāq; Renatus classem triremiū duodecim Massiliæ parabat: pecuniasq; filio se missurū dixerat. Multi ēt Carolū francorū regē Renatū ad id suscipiendū cōficiēdū q; bellū adiutur affirmabāt. Præterea cū ab genuēsibus quoq; Iohānes auxiliū petere statuisset: cōuocato senatu & ciuitatis prīoribꝫ: se ex prīs sedibꝫ īquit Genuā aduenisse: ut amicā urbē aut amicū populū tot mutuis beneficiis sibi cōiunctū ab seruitute ab calamitate liberaret: subleuaretq;. Nunc quiescēte rep. habēr ī aīo paternū regnū armis repetēr si Genuēses aliter cēseant: malintq;: remaneat: spem oēm quæ de recuperando regno sibi īpræsentia offerret: ī aliud tps dilatur: ut regiæ causæ & Genuēsi qeti cōsulat. Sed cū maxīa ꝑterritorū bellorū ps qbus multis magnisq; sæpe incōmodis genuēses afflicti sunt: Ferdinandus sit: eos melius quieturos: si is domestico

bello inteſtinoque incẽdio impeditus atque implicitus diſtineatur. His ad iecit commoda & dignitates: quæ genuenſibus ipſis peruenturæ eſſent: ſi ea Italiæ pars omnium fertiliſſima & genuenſibus admodum uicina in ſuam poteſtatem redigeretur. Hæc & eiuſmodi eorum qui aderant: ſententia cõ probantur. Poſtero die habito ſenatu & maiore ciuium numero in concili um accerſito: reque propoſita omnium ſententia Iohanni triremes decem cum trimeſtri ſtipendio decernuntur: quæ coxa præfecto maſſilienſi claſſi coniunctæ Iohannem ſuoſque in regnum deferant. additæ tres onerariæ: quibus equi & impedimenea omnia deuehantur millia præterea aureum nummum ſexaginta ex iis pecuniis: quæ ex diui Georgii ærario ĩ ſumptus publicos erogari plærunque ſolent. Ab multis quoque ciuibus Iohannes pe cunias mutuo impetrauit: & tanta apud Genuenſes omnes gratia ualebat: ut multi ſponte pecunias attuliſſe ferantur. Iam utraq; claſſis in portu ſta bat inſtructa atque omnia ita parata erant: ut nihil morari profectionem poſſe uideretur: & Ludouicus ualla nouus præſes ab rege deſignatus cum equitatu peditatuque gallico Genuam peruenerat: cum interim nunciatur Petrum fregoſum rurſus equites pediteſq; ſcribere: nouumque exercitum & priore ualidiorem comparare. Nec ea res uana: Nam Ferdinandus cum nulli rei magis Iohannem ſtudere intelligeret: quam ut in regnum tranſi ret: optimum iudicauit: ſi illi ab Genua receſſus eo tempore impediretur: ad quam rem conficiendam nulla aptior uia offerebatur: quam ut Petrus fregoſus licet ſuperiore conatu nihil profeciſſet: rurſus in Genuenſes im mitteretur: ob id repreſentatæ Mediolani pecuniæ: quæ ad reficiendum denuo exercitum: ſatis uiderentur. Petrus coacto exercitu: in porciferæ ual lem deſcendit: caſtraque non longius quattuor paſſuum millibus ab Ge nua poſuit. Iohannes mœnibus cuſtodes diſponit: ipſe quod ſuperiore pro ximo bello fecerat: urbe ſe continet. Petrus contra: cum iam autumni tem pus aduentare uideret: inuadere urbem: præliiq; fortunam experiri decre uit: ueritus: ne ſi porcifera amnis hymbribus augeretur: non facilis eſſet il lac futurus exercitui tranſitus. Præterea milites exacto ſtipendii tempore: ægre ſine pecuniis retineri in caſtris poterant. Cumque miſſi ſæpe explo ratores renunciaſſent nullum patere in urbem aditum excubiis ubique ui gilantibus: occaſionem magis eius capiendæ urbis expectabat: quam iuenie bat. Interim miſſa ab genuenſibus utraque claſſis eſt ad inſequendas Ferdi nandi naues: quæ labornam uſque delatæ dicebantur. Qua re cum magna præſidii parte nudatam eſſe urbem Petrus cognouiſſet: nequaquam tantam rei gerendæ opportunitatem prætermittẽdam duxit. Iam tercius decimus agebatur Septembris dies: cum per noctem diſpoſitis inter uirgulta iuxta urbis mœnia delectis militibus iuſſiſque occultare arma: uocemque ſuppri mere: & ſignum expectare: ipſe moenia ſilentio circumibat: & quid ab uigi libus ageretur: explorabat: & cum rariores iam cuſtodes animaduerteret: eorumq; uoces laceſſitudinem ſummumq; indicarẽt: mittit: qui extemplo exercitum omnem armari: ad ſeque ſilentio uenire iuberent. adactiſque in terim moenibus ſcalis: qui in occulto aderant: milites conſcenderr murum imperat. Primi ſecundique ſentientibus nullis: in muro conſtiterunt: cum que iam ſatis magnus militum numerus intromiſſus uideretur: dormiẽtes cuſtodes fugare. & terrore omnia complere cœperunt. fractoque qui propĩ quus erat poſtico: reliquos ſibi ſocios adiungunt: proximumque mœnibus collem quem Petram minutam uocant in urbe occupant. Iam hoſtes adeſſe & intra moenia penetraſſe per urbem conclamabatur. Iohannes miſſæ Piſa num in portum claſſis: conſilium dãnans: ne territus uideretur: alacri uul tu confeſtim arma capit: ſuoſque armari: & demandatam ſtationem ſerua re iubet: ueritus ne alia quoque parte hoſtis irrumperet: ipſe omni ſuorum militum ciuiumque nonnullorum conatu in hoſtes proficiſcitur:

atque in eo urbis loco consistit: quem uastatum appellant: quod non satis tutum montem subire uidebatur: si hostes in planum descenderent: cum p̃ sertim uniuersum Petri exercitum intra urbem penetrasse intelligeret: sed faciebant nocturnæ tenebræ: ut Petriani milites minus late uagarentur. Missilibus ob id tantummodo pugnabatur: cumque dubia uictoria certare tur: inter spem metumque contendentium res erat. Petrus in urbe motus tumultusque ab sua præsertim factione excitari expectabat: Iohannes ne id in tanto rerum discrimine eueniret. magnopere timebat: sed præter utriusque opinionem magnum ne dicam insolitum eo tempore Genuensis popu lus de se fidei experimentum præbuit: nullo in urbe tumultu orto. Postq̃ dies illuxit: commissum est pro loci natura prælium atrox. Petrianis muni mento collis erat. Galli cum premerentur: intra uetera moenia refugiebãt: quos arx etiam castelleti uastato imminens tutabatur: Nam inter gemina urbis moenia noua scilicet quorum partem Petrus obtinebat: & uetera quæ in Iohannis erant potestate: utraque uersabatur acies. Fertur multos despe rata uictoria: Iohanni suasisse: ut in arcem cum suis se reciperet quod con silium cum ipse nequaquam adhuc capiendum esse diceret: & uultu & ora tione uictoriam quasi præsagisse uisus est. Petrianos inter milites rumor exoritur: Adurnorum per urbem nomen conclamari: iamq; eo ipso tẽpore in portu ex locis superioribus Paulus ex adurna familia trireme ad urbem nauigare cõspicit: quẽ Iohãnes eo cõsilio ex rure accersiuerat: ut factionem adurnã eo pricipe ptiũ stustio fregosæ opponeret: seq; facilius aduersus ho stes tueret. Quod hæ factiões duæ de pricipatu sæpe i ciuitate cõtrario stu dio mutuisq; odiis iter sese decertare cõsueuissent: q̃ qdẽ rẽ ubi Petrus ĩtel lexit graui dolore affectus: & suis pœne rebꝰ despans: descẽdere de colle ado ririq; hostem instituit: quod non bono eum consilio fecisse constat: cum ex tutissimo loco ubi se cum ingenti hostium terrore & desperatione contine bat: in fortunæ casus se temere obiecerit: sed fecerat res noua: ut homo glo riæ regnandiq; cupidus: non ratione sed impetu moueretur: Nam uereba tur ne suo suorumq; labore atq; periculo aduersariis in ciuitate principa tus: de quo sæpe illos eiecerat: pararetur. Itaque statim cum delecta militũ manu occidentalem portam beati Thomæ nuncupant. eo animo petit: ut & portam ipsam præsidio muniret: & Ludouicũ uallam cum gallorum ma nu in sancti Thomæ ædibus stabulantem aut caperet: aut inde pelleret: ne quem post se hostem relinqueret: quo tutius uniuersis copiis Iohannem ag gredi posset. Sed aliter quam putarat sors prælii q̃ euẽtus tulit: Ludouicus enim ubi uidet in se uenientes hostes: haud impigre eis occurrit: Petrus ui repulsus: ad suos redire cogitur: & cum antiquis urbis mœnibus appropin quasset: uaccarumque portam patefactam uidisset: prohibentibus nullis: alteram urbis partem ingreditur. Ferunt eum non longe ab ea porta equestrem re liquisse ordinem: & cum eo Masinum fratrem & Galeotum consobrinum: qui aditum seruarent: sed illos siue Missilibus loco pulsos: siue neglecto Pe tri imperio: prædæ cupiditate ductos aditum deseruisse. Ex quo factum é: ut porta ab gallis occupata: Petrus & ab iis qui eum sequi debebant: & reli quis suis interclusus: tribus equitibus tantum comitantibus: intra uetera urbis mœnia in hostium manu relinqueretur: qui ubi animaduertit neque ad suos redire posse: neque ullum sibi relictũ esse locũ: quo se recipere pos set: per urbem uelut amens furensque concitato equo salutem quærẽs: cœ pit: cumque aliquantulum processisset: occurrit ei cum paucis Iohannes co xa quem ut ex insigni galeæ crista agnouit: obstinate insequitur. Petrus per plateas forumque cursu fugiens recto itinere orientalem portam petit: eo animo: ut ea egrediens pernicitate equi mortis periculũ euaderet: sed clau sa porta redeuntem statim coxa in angustiis uiarum consequitur: bisque

ferrea claua percutit in caput. Inde tamen equi beneficio se eripuit: uectus que ad diui Andreæ portam altis ex ædibus iactis lapidibus cõtusus pœne que obrutus est: paululumque deinde progressus & longo labore & multis uulneribus confectus non longe ab prætorio cecidit: quo semianimus dela tus nullique respondens interrogãti post paucas horas excessit e uita. petria ni nbi de sui ducis periculo: pauloque deinde post de crudeli cæde cognoue runt: desperata omnino uictoria: omniumque salute ægrius primo pugna re: latebras deinde quisque pro se querere ac paucis exulum resisten tibus omnes fugam spectare. Ex peditibus plures cæsi: non nulli uul nerati: pauci eodem quo uenerant itinere: urbe egressi euasere: equites fere omnes intercepti & cum iis non nulli equitum præfecti insignes: & iter hos Sigismundus brandolinus Tiberthi filius. Capti insuper sunt ex genuensi bus exulibus Massinus petri frater: quem supra nominauimus: & Orolan dus fliscus: captiui milites iureiurando obstricti: ne contra regium nomen rursus stipendia acciperent: incolumes abire permissi sunt. Sigismũdus pa tris causa: quod is Francisci Sphortiæ iussu omnem petro militum opem subministrasse diceretur: in carcerem coniectus est. Massinus: & Orolan dus securi percussi sunt. Hac parta uictoria: Iohannes cum pacata ac tuta omnia Genuæ uideret: comparatis iis rebus omnibus: quas præsenti expeditioni usui fore putauerat: reuersisque iam ĩ portũ triremibus: quæ audito ex itinere genuensium periculo ab cursu destiterunt: quarto nonas octobres idoneum nactus nauigandi tempus naues conscendit: portumque lunensem primum tenuit. Ibi recensendis cogendisq; militũ atque nauta rum turmis biduum consumpsit. Deinde pisanum in portum delatus: ab florentinis publicis muneribus munificentissime donatus est: statimque in de soluens secundis uentis die tertio Gaietæ littoribus appulit: calabrorũ oram petiturus: quo ab Antonio uintimiliano Crotoniatũ marchione: quẽ Mediolano nondum recepto: ab Francisco compræhensum docuimus: ma gno studio accersebatur: Nam is Ferdinando propemodum infensus ultro fuerat Iohanni pollicitus: si classe calabriæ littora attigisset: se eum non tam maritimis mediterraneisque oppidis atque urbibus: quibus ipse impe rabat: recepturum: quam Calabriæ reliquæ regnique totius recuperandi causa consilio ope opibus adiuturum. Sed ubi uĩtimilianum ipsum ab Fer dinando: qui in Calabros cum exercitu ea æstate pacandæ eius prouinciæ gratia accesserat: retentum cognouit: graui affectus est cura: cum & amicum cuius maxime hortatu eo anni tempore Genua mouisset: & omnem: quam in eo adeundi regni spem posuerat: amisisse diceret. Itaq; ea spe derelictus mutare nauigationem cogitur: & primũ uulturni amnis ostium ingressus est. Exinde Pontiam insulam proximumque baiarum portum tenuit: ubi cum omnia circumquaque hostilia essent: ac laborare cibariorũ inopia cœ pisset nec quod ineundum consilium esset: satis decernere posset: & iam de reditu cogitaret: contigit ex inspirato: ut ab Marino martiano Suessanoq; duce: qui e regione erat: ad eum de deditione nuncii mitterentur: quibus postulatis facile impetratis suessamque reuersis: Iohannes ab Marino quã primũ excipitur: expositoq; in terrã milite ad lirim flumen uulgatur ubiq; per Suessani fines & iohannis andegauẽsis aduentus & Suessani ipsius ad uersus Ferdinandũ rebellio: & bellũ pro Andegauẽsibus susceptũ factisq; in proxĩas regiones finitimosq; populos multis uariisq; excursionibo: oĩs poene cãpaniæ ora absente rege: terroq; ac tumultu complet Caluũ oppidũ non longe a capua nullo munitum præsidio nullo negotio Suessanus occu pat. Sernium pluribus a Iohanne tentatum pugnis: oppidanis sese defenden tibus: in regia fide permansit. His primum rebus in regno gestis: tanto subi to ad Andegauenses animoq; inclinatio: fuit tantusq; undiq; rerum motus

& procerum populorumque ſeſe dedentium ad Iohannem factus eſt con curſus: ut ampliſſimum oppulentiſſimumque regnum tot annos Alphonſi regis imperio adminiſtratum nutare:& paucos intra dies ī euerſionē tēdeſ uideretur.Coniurarant enim poſt Alphonſi mortem plærique regni eius principes rerum nouarum cupidi clandeſtinis inter ſeſe initus conſiliis aduerſus Ferdinandum.Eius coniurationis Iohannes Antonius tarentinus & princeps erat & concitator & diſſenſionum omnium miniſter. Itaque facto ab Sueſſano defectionis initio:& Iohanne in continentem recepto:Antonius caudola Iacobi filius cum omnibus gentilibus qui principatum ī brutiis obtinebant:ad Iohannem ueniens ei ſeſe milites oppida fortunasq; omnes dedit:huius conſilium ſecutus Petrus:Iohannes paulus canteſmus ſoranorum dux idem facit: Iohannes multis ex iis qui ſub Ferdinando merue rant copiis auctus in brutios proficiſcitur.Eo ubi peruenit Aquilani ad eū multis cum regionis eius oppidis atque clientibus defecere.Nec multo poſt Nicolaus campobaſſius comes:qui multa in ea prouīcia oppida poſſidebat deſciſcentibus cæteris:adiungitur:liberumque per ſuos fines Gallis in Apuliam tranſitum præbet.His confectis rebus:Iohannes ſollicitatis appulis ciuitatibus:quæ ſuarum partium per ſuperiora tempora fuerant: in patentiſſimos Apuliæ campos deſcendit:Ibi Herculem æſtenſem cum nō parua equitum manu:quem Ferdinandus cum Alonſo daualo natione hiſpano Apuliæ urbibus præſidio præfecerat ad ſeſe recepit.Quod quidem facino non ſuo ſed Borſii fratris mutinenſium ducis qui Andegauenſium rebus ſummo ſtudio fauere cœperat:conſilio impulſus admiſiſſe ferebatur. Eius diſceſſum magnæ extemplo rerum mutationes in ea quoque prouīcia ſub ſecutæ ſunt:Nam regionis fere totius incolæ metu liberi ſeſe ac Luceriam Fogiam Sanctum ſeuerum Troiam:poſtremo ſipontum:quam nunc Māfredoniam uocamus:reliquasque regionis ipſius urbes atque oppida uoluntariis animis uno fere tempore Iohanni tradiderunt. Hac tot oppidorum urbiumque defectione factum eſtetiam ut ſine ullo periculo hoſtilique metu iter ad Tarentinum:qui cum Ferdinando adhuc ſimulauerat:Iohanni pateret:Quæ quidem res cum ita eſſent tot regni prouinciis pro Tarentini ſententia conſtitutæ:non putauit amplius ſibi ſimulandum diſſimulandum ue:quin hoſtem ſe Ferdinando pronunciaret.apertoque bello in eū prorūperet.Itaque facta palam ubique in dicione ſua:quæ longa lataque erat intra regni fines rebellione:multis locis uno atque eodem tompore Ferdinādo bellum intulit:multosque finitimos regni proceres partim ui partī metu partim ſponte ſibi aſciuit:Nam mortuo Alphonſo:& ſi ſe filii imperio obtemperaturum dicebat:tamen nunquam deſtitit donec ad tria equitum millia in ſuos fines coegit:quibus Vrſum comitem :quem dum Franciſcus cum Mediolanenſibus ueneti ſque bellum gereret: ad hoſtes tranxiſſe diximus:una cum Iulio aquauiuano loſiæ filio præfecerat. At Ferdinandus interea:cum ex calabris in campaniam redeunti ſibi de Iohannis aduētu Sueſſanique defectione renunciatum eſſet:magnis celeriter confectis itineribus Neapolim peruenit: collectoque ægre ex longo difficilique itinere & continuo hymbre exercitu:Caluum ab Sueſſano:uti prædiximus: paulo ante occupatum:obſedit.Quod cum diu pugnaſſet :tandem & oppidi munitione & ualido hoſtium præſidio & grauiſſimo hyemis tempore deſperata uictoria obſidionem ſoluit:militesque ī hyberna diſtribuit. ac Neapolim reuerſus:dat operam impigre:ut qui in fide adhuc erant proceres oppida atque urbes in officio continerentur: & ad pellendos regno aduectos hoſtes ab Italica ſocietate in tanto rerum ſuarum diſcrimine auxilia peterentur.Primū in tanta procerum populorumque ſuorum mobilitate atque perfidia ad alienam opem confugiens:ab Pio papa pontifice & Franciſco Sphortia: in quibus máxime ſpem omnem ſuæ ſalutis poſuerat: auxilium petit:

quos cū nō alia ī se ac sperarat:mēte futuros īueniſſet:ab uenetis florētinis. q:& si eos nō bono erga se aīo multis argumētis ītelligebat:tamē Pio Franciſcoq; adhortātibus:q̄modeſtiſſime petiit:ut tā apto tāq; graui bello ab externo hoſte laceſſito iure fœderis adeſſent.Sed fecerāt crebri p Italiā de rebus ab lohāne ꝓſpe geſtis plati rumores:ut is breui futurus ā regno uictor ab oībus fere putaret.Quare cū Ferdinādi fortunæ iā afflictæ uiderent:decretū ē Venetiis ſenatuſcōſulto:ſeruata tamē ī cæteros p̄ter q̄ in unū Ferdinādū Italicæ ſocietatis fide:qđ ab Alphōſo eius p̄e:dū Iacobo picinino cōi Italiæ hoſti bellū Senēſibus īferēti ſubſidia mari p̄ſtitiſſet:uiolatā dicerēt: neutri regū īpræſentia de regni poſſeſſione cōcertātiū opē ferēdā:ſed belli finē expectādū:& amiciciā iterī cū utrisq; ſeruādā.Itaq; cū Tarētini ueluti uenetæ reip.hoſpitis antiqui legatus ab uenetis exceptus eſſet : rogaretq; is quotidie eos:ut Renati lohānisq; filii iā uictoris ptes ſuſciperēt:illorūq; iuſtæ cauſæ adeſſent:facile īpetratū ēt:uti ſua Tarētino pecunia uiros arma tela & quæ bello uſui eſſent:ī uenetoꝝ finibus cōparare liceret.At florentini q a maioribus ſuis didicerāt:eorū rēp.a prīo illo uſq; Carolo frācorū rege: cui ex magnitudine reꝝ geſtaꝝ magno cognomē fuit:regiæ frācorū domui ſemp deditiſſimā extitiſſe ob plurima & īmortalia beneficia regiaq; liliorꝝ īſignia:quæ īde acceperāt:publico decreto magno totius ciuitatis cōſenſu octogīta aureū nūmū millia tot annis Andegauēſi depēdēda:quot cū Ferdinādo qđ inierat:bellū gereret:decreuerūt.Sed uiſum ē ciuibus ex primatibus qbusdā nō prius exoluēdā lohāni pecūiā q̄ Frāciſci Sphortiæ ī ea re uolūtatē ītellexiſſent.Exiſtimabāt.n.id ſi fieret:aliquādo florētinæ reip.obfuturū.Itaq; rē oēm cū Frāciſco tractādā Coſmo medici demādāt:quē unum ex florētinis oībus apud eū & gra & auctoritate plurimū ſemp ualuiſſe cognouerāt.Coſmus & lras ipſe ad eū dedit:& Nicodemo pōtremulano:q florētiæ p Frāciſco rē gerebat:ut ī eādē ſentētiā ſcriberet:p ſuaſit. Sed nullis unq̄ rōnibus nullis pollicitatiōibus īduci Frāciſcus potuit:ut derelīquēdū ſibi Ferdinādū putaret.Coſmus ubi ī ſnīa eū p̄ſiſtere uidet Florētinis p̄ſuaſit decretū abrogarēt:quo pecunia Andegauēſi cōſtituta fuerat:ne Frāciſci animus offēderet:ita denuo decretū florētinis ī hac duaꝝ regiarū familiaꝝ cōcertatōe qeſcēdū:neutrā neq; copiis neq; pecūia publice iuuādā.lohānē tū cōſtat a qbuſdā ciuibus p antiqua ꝛ ſuetudīe priuatis facultatibꝫ adiutū

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER.XXVII

Erdinādus īterea ne uno eodēq; tp̄re duplici bello īplicaret: cū Sigiſmūdo Malateſta Pio pōtifice Frāciſco Sphortia auctoribus pacē facit:Iacobus picininus q uti demōſtratū ē:cū Frederico urbinatū comite ei bello priore biēnio p̄fuerat:ī Ceſenates ad malateſtā nouellū uetere hoſpitē oībus copiis ſeſe recepit:oī qeta flaminia eā pacē q̄ moleſtiſſime ferēt īdignabūdusq; qđ pōtifici regiq; eodē mō ſuſpectus deſpectusq; uidebat:neq; ab iis urbe ulla aut oppido:ut ſibi ſæpe antea ꝓmiſſum fuerat:donatus extitiſſet nā qđ ipſe accipere debuiſſet.Pius ītercepat:Nā is p eius pacis cōdiciōes ſic egerat:ut caſtella q̄plura:quæ ī piceno agro ultra Metauꝝ flumē Sigiſmūdus poſſidebat.ī eccleſiæ poteſtatē tranſiret:quæ tamē paulo poſt Antonio ſororis filio regio genero p phæudū poſſidēda ꝛceſſit.Accedebat ad īdignationē q̄ ſtipēdia ab ferdinādo ſeu ſtudio ſeu pecuniæ īopia minus ſoluerē tur.Et ob id pmulti ex militibus priuati bellicæ p̄dæ uſu:priuati quoq; ſtipendio:quibus rebus ſe ſuſtentabāt:ad Fredericum fugere cœperunt : & ab eo qui amicus : qui ſocius in eo bello paulo ante fuerat : uelut ab eo hoſte recepti pecūia eqs armis ſubleuabāt.Quibus rebus picininus maioꝝ quadā indignatione animi maioreq; ira pmotus ī tanto nouaꝝ rerum motu:& ab Ferdinando cui militiæ iure obſtrīgebatur: & ab inchoata a parētibus amicia diſcedere:& ad lohānē Andegauēſem Tarētinūq; trāſire:acceptasq; iniurias ulciſci cōſtituit:ad eā rē trāſigēdā & Borſius æſtenſis & Malateſta ad

hortatores irarũq; miniſtri nõ deerant. Quod cũ eſſet Frãciſco enũciatũ: cõ feſtim Fredericũ edocet: ut q̃plurimos poſſit ex picinini eqtatu uiros: ppoſi tis p̃miis: ad ſe pelliceat: ad quã rẽ cõficiendã miſſæ ſunt ad eũ q̃primũ pe cuniæ: qbꝫ & pfugas alere: & reliquos corrũpere facilius poſſet. Ita nõ puus Bracianorũ eqtũ numerus & eorũ qdẽ robore iſigniũ paucos ĩtra dies ad Fredericũ trãsfugit. Nõ deſtitit tamẽ Frãciſcus picininũ ĩternũciis hortari uti ĩ officio cũ Ferdinãdo pſeueraret: pollicitus ſi id faceret: & pecuniam & milites & laborũ merita ei cumulatiſſime redditurũ: Druſianãq; filiã iãpri dem deſponſatã: cũ uellet daturũ: nauaturũq; ĩſup opam. ut ab Ferdinãdo romanoq; pontifice p̃miſſis donare ſoppidis: qbus honorifice uiuere poſſet deniq; nihil qđ eo tp̃re ad recõciliandũ Ferdinãdo picinini animũ cõduce re putauit: inexptũ reliquit. Picininus quom haud oĩno aſpnari uideretur Ferrariã ex ſuis aliquẽ mitteret: ab Frãciſco poſtulauit: quo cũ Borſii inter nẽtu negociũ cõponi poſſet. Quod cũ ſtatim feciſſet Frãciſcus. miſiſſetq; p̃ terea pecuniã: q̃ Borſius mittẽdã dixerat: res p uarias diſputationes quere lasq; ĩ multos neq; cq̃ dies deducta ẽ: & p longã tãdẽ ſimulationẽ: quo meli or picinino cũ aduerſariis cõdicio foret: cũ Iohãnis Tarẽtiniq; nũciis: q Fer rariæ & ipſi erãt: ea lege cõpoſita ẽ atq; firmata: ut uere primo maioribus q̃ poſſet coactis copiis Picininus aduerſus Ferdinãdũ trãſiret. Quod ubi frã ciſcus reſciuit: grauiter ſane moleſteq; tulit, qđ uidebat quãtũ ea res Ferdi nãdo eſſet detrimenti illatura: cui ipſe opẽ ferre parabat: q̃tũue eſſet p̃terea a Borſio illuſus: q & ſi longioribus epiſtolis ſe purgare conabat: tamẽ eum aſſiduo & p̃cipuo Borſii ipſius hortatu atq; opa Andegauẽſiũ ptiũ factũ. ſa tis ſupq; exploratũ habebat. Quãobrẽ cũ maiora ad Ferdinãdũ auxilia mit ti oportere putaret: optimũ eſſe iudicauit: ſi deſtinato picininus in brutios appulosq; trãſitu p̃hiberet. Itaq; cũ duo illi oĩno itinera eſſent: alterũ p he truſcos atq; umbros iniquũ & pdifficile: alterũ p picenũ agrũ æquius atq; facilius: Alexãdrũ frem ad ſe primũ aduocat: huic mãdat: ut piſaurũ q̃celer rime cõtẽdat: quo ubi puenerit: Frederico eius genero iunctus ĩter Piſaurũ atq; Vrbinũ copiis utriuſq; cõtractis: Picininũ trãſitu p̃hibeat: qua in re ut Iſauri fluminis ripa aggeribus educta muniméto uteret: edocet. Deinde in hetruriã ĩ Tifernates quẽ ĩ bononiẽſibus habebat eqtatũ: lohãne Tholẽtina ti & Chriſtophoro taurello ducibus: p̃ficiſci iubet: ut ſi p ea loca picininus iter facere conaret quã maximis poſſent auxiliis ex locis proximis: quæ Ro manæ eccleſiæ parebãt accerſitis: illi ea trãſire conãti tãdiu repugnarẽt: do nec Alexãder Fredericusq;: aut eoꝝ alter cũ copiis reliquis eo aduenĩſſet. Si giſmũdus itẽ p nũcios hortat: rogatq; ut nulla ĩ primis re picininũ iuuet. Deĩde ut Alexãdro Fredericoq;: ne cõi hoſti eo maxime tp̃re ĩ Neapolitani regni fines tranſeũdi facultas adſit ſuis oppidis ſuiſq; copiis auxilio ſit. Bo ſiũ Sphortiã frem uirũ fortiſſimũ p̃terea cũ duobus circiter eqtũ millibus ĩ trãſmiſſi iã auxilii ſupplemẽtũ ĩ flaminiã mittit: ut p picẽtes uel phetruſ cos nullo ĩtermiſſo tpe Alexãdro ſeiũgeret. At Picininus accepta largiter ab Tarẽtino pecunia: militẽ ĩ trãsfugarũ ſupplemẽtũ oĩ ex pte cõducit: qua ĩ re Sigiſmũdus & Malateſta frẽs multũ ei p̃fuerũt: qppe q nõ ſolũ alienis ſed ſuis ẽt p ſimulatã fugã militibus ita augere picininũ curauerũt: ut non multo tp̃ris ſpacio ex ſeptẽ circiter eqtũ peditũq; millibus exercitũ confla uerit. Itaq; cũ & Sigiſmũdus ei p ſuos fines tranſitũ annuiſſet: & nullas ad Iſaurũ qua eſſet tranſiturus: copias cõueniſſe ĩtelligeret. p̃miſſis ĩ brutiorũ littora p onerarias naues iutili turba ĩpedimẽtiſq; oĩbus. circa kalẽ. apriles anno q̃ fuit a dominica natiuitate ſexageſimus & quadringẽteſimus ſupra milleſimũ ĩſtructo exercitu ex Ceſenatibus mouit & p Ariminẽſes. Piſaurẽ ſes. Fanenſesq; binis caſtris non modo Iſaurum. ſed Metaurum etiã magna incredibiliq; celeritate traiecit. & continuato ex eo loco per picentes itinerẽ ſola duntaxat noctium parte quieti militibus data: Truento flumine ſupe rato. die tertio in brutios peruenit. ubi a loſia primum qui paulo ante a Ferdinando rege defecerat: exceptus & commeatu & reliquis neceſſa

riis a longo itinerū labore exercitū refecit. Alexāder & Fredericus opinione magis decepti: quā celeritate ab Picinino ſupati: qa qđ nō crediderāt: ille p̄ fecerat: extēplo iis militibus collectis oībꝫ: quos pro tēporis anguſtia potuerunt: cæteris ſe ſubſequi iuſſis. Picininū nullis diurnis nocturnisq; ītermiſſis itineribus p̄ picētes inſequi cœperūt: quē in uiaꝫ anguſtiis ab Firmanis tardatū opprimere poſſe ſperabāt: ſed cū ille diei fere unius itinere: phibētibus nullis eos p̄ceſſiſſet. cōſequi nō potuerūt: Ferūt tamē Picininū nō minus Alexādro Fredericoq; quā Sigiſmūdo annuētibus patientibusq; ſauꝫ ubi ei erat ab iis maxime repugnādū trāſiſſe: qđ ſibi q̄ſq; timeret: ne bellū ī ſua finitimoꝫq; dicione renouatū diutius q̄ uellēt: duceret: & ob id eos ī alienis q̄ in ſuis finibus bellū geri maluiſſe: eadēq; Piū pontificem ratione motū: īpune p̄ picētes ire illū p̄miſiſſe: Alexāder & Fredericus ad Truentū cū pueniſſent: nō ultra inſequēdū hoſtē ſibi rati: haud longe ab eo flumine caſtra poſuerūt: ut ad dādā militibus longa itineris feſtinatione defatigatis quietē: & ad augendū aduenientibus copiis exercitū ſpaciū ītereſſet: quæ ut erant remotioribns diuerſisq; locis p̄ hyberna diſtributæ: ita ſenſim ſeriuſque ueniebāt. Præterea Boſii ēt aduentū expectādū neceſſe uidebāt: quo maioribus inde quā poſſent: coactis uiribus in hoſtiū finibus bellū gereret: cū p̄ſertī oīa fere ī brutiis hoſtilia eſſe renūciarēt. Itaq; cū & Boſius iuſtis per picētes cōfectis itineribus & cohortes reliquæ eo cōueniſſent: loſiæ qui primus offerebāt: bellū acriter īferre coeperūt cōtinuoq; eius regionis agros late depopulati: multa oppida & loci natura & militū p̄ſidio cōmunita: non nullis ī firmioribus expugnatis: ad deditionē acceperūt. Poſtremo Sanctū Flauianū haud longe ab mari oppidū fama magis q̄ re in ea regione clarum: uicaptū: p̄dæ militibus cōceſſerūt: & quoniā ſine tormētis machinisq; nihil aduerſus ea oppida: quæ in loſiæ fide p̄ſtabāt: p̄ficerēt: uiſum ē caſtra non procul ab eo oppido tādiu habere: quoad a Frāciſco e Mediolano tormenta pado mariq; demiſſa eo īportarētur: cū aliūde nihil earū rerū cōſequi poſſēt Scripſerat. n. ad eos Frāciſcus: ſe nulla in re pro Ferdinādo ei bello defuturū: ſed ne tēpus interim iiſdē caſtris cōſumerēt: Aternū amnē ſuperādum cenſebat: ut Matheo campano: q Theatinorū urbi p̄ſidio erat ſibi adiuncto & hoſtē audacius p̄merēt & brutias urbes: quæ nōdū ad hoſtes deſciuerant firmiores redderēt. Sed reſcribebat Alexāder ſe tā oībus pontibus quā aditibus. Aterni occupatis: oībusq; in hoſtiū manu redactis: ſine manifeſto exercitus periculo minus id efficere poſſe: Nā p̄fectus ad ea loca picininus Caudolæq; gentis copiis auctus: cuncta quæ in Ferdinādi poteſtate oppida relīquebant: p̄ter Sulmonē atq; ea quæ campani p̄ſidio tenebātur: partim ſpōte ptim metu occupauerat. Per idē tēpus & Pius pontifex e romano agro Simonetū cū ualida equeſtri manu ad Ferdinādū miſit: & Ferdinādus in Marinū Sueſſanū ex hybernis eduxit: factusq; ē Simoneto obuius & Roberto urſino: q cū eo ad regē: ferendæ opis cā ibat. At Andegauēſis & Tarentinus magnis in Apulia coactis uiribus: in campaniā aduerſus Ferdinādū deſcenderūt: & nō p̄cul Nola caſtra firmarūt: claſſis itē triremium uiginti rurſus Genuæ affatim īſtructa ī eadē maris littora rediit: unde anno priore diſceſſerat. Quoꝫ aduētu Nolani Sarnēſesq; cū plærisq; aliis regionis eius oppidis: iuſſu eorū principū: q iā ſecreto cū hoſtibus cōſpirārāt: miro quodā dedicionis ſtudio: uelut de Ferdinādo actū oīno eſſet. ſeſe Iohanni Tarētinoq; tradiderūt. At ferdinādus auxiliaribus copiis ſibi additis: cū tot creuiſſet uiribꝰ ut multo ſe hoſtibus ſuperiorē eē putaret. retrorſū ī hoſtes uerſus nō prius ab itinē deſtitit q̄ ad Sarnū flumē puenit. & nō longius duobus paſſuū millibus ab hoſtiū caſtris q ad Sarnū oppidū erāt: caſtra poſuit. Deinde occupatis aditibus fluminis. pontem lintribus in eo flumine faciendū curauit. Eius aduentu & hoſtibus auctoritas diminuta eſt: moxque audacia repreſſa: & Nolani & qui proximi erant populi. quos paulo ante ad hoſtem defeciſſe diximus territi in priſtinam ferdinandi fidem redierunt. Iohannis Tarentiniq; exercitus undiq; fere interclusus. graui cibarioꝫ inopia la

borare:ducesq; ipſi iã deſperata uictoria nõ tã militũ quã ꝓpriæ ſaluti dif fidere cœpere. Quare Tarétinus oĩbus ab hoſte occupatis itineribus per ſal tus aſperoſq; & ĩuios q impẽdebãt montes ſemita facta pedeſtri itinerẽ fuga ſalutẽ petere cogitabat. Ferdinãdus aduocato cõcilio:qd agẽdũ eſſet:exq rit Simonetus & rei bellicæ periti affirmabãt:cũ anceps ſemp ꝓlii euentus ſit: iiſdẽ caſtris ſedendũ:nec acie cũ hoſtibus collatiſq; ſignis cõfligẽdũ :ne ſpe ratam ac ꝓpe certã uictoriã fortunæ caſibus temere obiectarẽt:quãdo ſedẽ do ſine ullius periculo hoſtes breui eſſent ſupaturi:Sed cũ dies aliquot rex ibi cõſumpſiſſet:ac ex pfugis captiuiſq; cognouiſſet. haud oĩno difficilẽ eẽ ad ĩuadendos hoſtes acceſſum:luuenili quodã cõfligẽdo ardore incẽſus ſta tuit oĩno adoriri hoſtẽ & manũ cõſerere:ad quã rẽ parẽtis Vrſini trãſfugæ cũ equeſtri turma aduẽtus recens plurimũ ĩcitarat. Itaq; ĩprobante Simone to ueluti futurã exercitus calamitatẽ & ĩfelicẽ ſuæ uitæ finẽ ꝓſagiret:ĩſtru cto agmine collatiſq; ſignis caſtra hoſtiũ ĩuadit:& primo cõgreſſu maiorẽ ædificioꝝ partẽ:quæ extra Sarnũ ſunt:ubi pars hoſtilis exrrcitus conſede rat:ui occupat:pmulti ex hoſtibus captũtur:quo ſucceſſu rex: q iã ſe uicto rem ſperabat:ſuos ad pmendũ hoſtẽ:loco iniquo audẽtius urget. Sed fortu na quæ uarios atq; ĩſperatos ĩ bello caſus plærũq; afferre ſolet:aliter ſtatuiſ ſe uiſa ẽ. Duces hoſtiũ ĩ maximum diſcrimẽ ſeſe deductos cernẽtes milites hortabãt:q ſq; pro ſalute ꝓpria fortiſſime rẽ ederet:& uirtute uim hoſtiũ nõ modo ſuſtinere ſed repellere conarẽt:qd nõ difficile futurũ ſperarent. cũ ab iis & ꝑdæ cupiditate & uictoriæ nõdũ partæ inſolẽtia temere oĩa & ſine ordine agi cõſpicerẽt. Itaq; cũ ad oppidi mœnia terga uertiſſent :unde tuti reddebãt:in regiã manũ:quæ ſecũdis rebus ita ĩ anguſtũ ſeſe coegerat ut nullo fere ſpacio ĩter equeſtres turmas relicto ægre ſe explicare remq; ge rere poſſet. qd maxime ex ĩcõditæ multitudinis eo ſpe ꝑdæ cõcurſu accide bat:cõfertiſſima acie magniſq; uiribus ĩpetum faciũt:regii milites repulſi multo ĩter ſeſe arctius implicãtur adeo:ut ne paululũ qdẽ locorũ anguſtia ĩpediti ĩgruentiũ a fronte hoſtiũ ĩpetũ ferre potuerĩt. Fundũt igiſ cõtinuo & ĩ fugã reſiſtẽtibus nullis effuſe uertũt:fugiẽdo paſſim capiuntur. moxq; regia caſtra diripiũtur. Simonetus ĩ medio pugnãtiũ furore exanimus ſine ullo uulnere reptus ẽ:q ætate & corpore grauis ac labore ĩſup & calore cõ fectus:cecidiſſe credit:& parẽtes urſinus cũ ĩterceptus eſſet:& Tarẽtinum:a quo paulo ante fuerat. ꝓductus mox illius iuſſu laqueo ſuſpenſus ẽ. Rex ubi ſuos terga dare:nec ullã ſaluti ſpem relictã uidit:ꝓlio exceſſit:& cũ paucis amiſſa maiore exercitus ꝑte captiſq; caſtris Neapolim ſe recepit. Hac tanta ex ĩſperato uictoria Iohãnes Tarẽtinusq; clati in Nolanũ agrũ mouerunt: Nolani & cæteri q paucis ante diebus ad Ferdinãdũ redierãt: rurſus ad ho ſtes defecerũt:ſed & Roberthus Sanctiſeuerini comes & lucas :quem ſancti Marci ducẽ dicebant:cũ omni Sãctoſeuerinatũ familia:quæ ĩ eo regno nõ exiguũ obtinebat principatũ & Taraconenſiũ domui deditiſſima ſemp fue rat:tẽpoꝝ cõdicioni cedentes ad Iohãnẽ dẽ deditõe miſerũt. Coſentini quo q; in Calabris de Sarnẽſi ꝓlio rumore plato ꝑter arcẽ quæ editiſſima atq; munitiſſima eorũ ĩpendet urbi:idẽ fecere. Multi ꝑterea proceres ac populi q eo uſq; fidẽ Ferdinãdo ſeruauerant:magno ſtudio:ueluti iã actum de eo rum rege exiſtimãtes ad Iohãnem deſciuerũt. Cæterũ cũ plæraq; campaniæ oppida partim metu ꝓtim obſidione hoſtes ĩ fidẽ accepiſſent:& Caſtellum qd ad mare uocãt:cũ iuxta maris littus e regione Neapolis poſitũ ſit:poſtre mo circũſediſſent:oppidani arcis metu:quæ eoꝝ ceruicibus ĩminet & loci ſitu & muro artificioq; ꝓmunitiſſima:cui ꝑerat Galiardus qdã patria Go tholanus. in regia fide ꝓtinaciter manebãt. ſed ab præfecto pecunia corrup to arce tradita. ipſi quoq; Andegauẽſi ſeſe ꝓmiſerũt. & tãta adeo populoꝝ undiq; ꝓ regnũ ad Iohãnẽ poſt ſarnẽſẽ pugnã deditio facta ẽ:ut ꝑter hono ratũ Caietanũ fũdoꝝ comitẽ nõ nulloſq; alios ꝓceres rariſſimos ꝑterq; Nea polĩ:& primarias quaſdã cãpaniæ urbes alias ꝓpaucas quæ ĩ brutiis Apu lis Calabriſq; arcibus & firmo regis ꝑſidio tenebãt : nihil fere ãplius Ferdi

hando ſupeſſet:qn uniuerſum prope regnū ī Andegauenſis fidē pueniſſet Ferūt ꝓmultos ꝓfligatis hoſtibus Iohanni ſuaſiſſe:ut ī Neapolitanos ſigna verteret:cū haud dubitādū uideret trepidāte rēti ꝑlio ciuitate:ciues Andegauēſis factionis:quæ magna erat ī ea urbe:& nō tā gotholanoꝝ dominationem:q̄ illoꝝ nomē ſemp oderat:ꝓximis auxiliis frætos & arma ī Ferdinandū ſumpturos & eū ī urbē introducturos:& ob id Iohānē Tarentino dixiſſe placere ſibi ut Neapolim peteret. At illū:q nec uinci:nec uincī patiebat: ſed bellū diuturnius trahi uolebat:qđ & ea re maiore ī dies in eo regno auctoritate haberetur:& maioribus uiribus maioribuſq opibus augeret:ei reſpondiſſe:nō fore ꝑſenti expeditioni utile:ut tātus exercitus tāta parta uictoria ad Neapolim tꝑus terret:ſed opportere priuſq̄ flecteret: ꝓxima Neapolitanoꝝ oppida:quæ ī hoſtis eſſent manu:ī poteſtatē redigeret:ut circūeſeſſi undiq Neapolitani rerūq inopia ꝑſſi ſeſe dederēt. Ita ſimulādo diſſimuladoq Iohānē regionis ignaꝝ ꝑ cāpanos agros circūducēs æſtatē cōſumpſit. Interim Ferdinandus cū eſſet Neapoli:quo ut oſtendimus:fugato exercitu ſe cōtulerat: milites oēs & q̄ ꝑlio ſupfuerāt: & captiuos miſſos ab hoſte factos Neapolim reducere:cōparataq parce ab Neapolitano populo pecunia ſūmā celeritate reficeret cōtēdebat:& ꝓximas urbes Sarnēſi clade exterritas ꝑſidio firmare & ī officio cōtinere curabat. Ad pontificē ꝑterea & ad Frāciſcū :quos de aduerſo ꝑlio certiores fecerat: nō tā copiaꝝ ſupplemēta q̄ pecuniaꝝ auxilia ad inſtaurādū exercitū ĩploratū mittit Frāciſcū ꝑcipue ī quo oēm ſuæ ſalutis ſpem poſt Alphōſi patris obitū unice collocarat: nūciis litteriſq ꝓpria manu cōſcriptis orabat:ne ſe ī tāta fortunæ iniqtate deſereret: neu uicto ſibi cui & ſi uires deerāt:aīus tamē nō deerat: rurſus opē ferre deterreretur:cū ſi qs ullo unq̄ tꝑe aduerſæ fortunæ uim fortiſſime & ꝓtuliſſet & ſupeſſet:eū illū eſſe affirmaret:quē ex ea re ꝓ oēm terrarū orbē ſūmā uirtutis laudē reportaſſe: & ī maximā deniq dignitatē reꝝq gloriā iuſ merito ꝓductū aptiſſime cōſtaret:addebat ēt:ut Piū pontificē quē timebat: ne aduerſo prælio territus & aduerſarioꝝ uel hortatu uel minis oppugnatus ſe auerteret:ita hortaref:ut in ſentētia ꝑſiſteret:qđ q̄q̄ ſe iuueniliter in commiſſo ad Sarnū ꝑlio erraſſe erroriſq pœnā dediſſe nō negabat: tamē ſi celeriter petita ſibi ſubſidia ſubminiſtrarēt:fore nō dubitabat:qn breui res ſuæ ex magna calāitate ad meliorē fortūam uerterēt. Pollicebat ꝑterea epiſtolis nūciis legibusq ſuis oībus. quos nutātibus regni ſui rebꝰ ſæpe ad Frāciſcū mittebat. ſiunq̄ ad priſtinā rediret fortunā q̄diu rēgno īcolūi uixiſſet ſemp ita ſe tot īmortaliū beneficioꝝ memorē futurū:ut īgratitudinis uitio nunq̄ dānari poſſet:& ſi forte ergo Franciſcū dignā meritoꝝ gratiā reddere neqſſet:cū ætatis iure poſt eū ſupuicturus eſſet:qđ patri nō potuiſſet: liberis ubi opus eſſet:cumulatiſſime relaturū. Frāciſcus:& ſi eū īprudētiæ accuſabat:q ita temeꝝ nō tā ſuas:q̄ ſocioꝝ res fortunaſq ſūmū ī diſcrimē adduxiſſet: tamē oībus remediis illius periculo q̄celerrime occurrēdū putauit cū amici ꝑſertim officiū eē iudicaret:ī aduerſa magis q̄ ī ꝓſpera fortūa beneficiū cōferre petēti. Itaq & regē ipſum ut bono eſſet aīo: ſeſe illi nūq defuturꝝ recipiēs adhortaf:& Pium pōtificē Sarnēſi clade exterritū cōſilii q īcertū:ut erga Ferdinādū ī offō ꝓſeueraret:lr̄is nūciiſq cōfirmat: Deīde pecuniā nō paruā:& Roberthū Sāctoſeuerinatē ad eū cū eqtatu ſūma celeritate ꝓficiſci iubet. Hæc dū ī ſigni ꝓpe Ferdinādi calamitate ī cāpania gerūt ī bruciis quoq:unde accerſitis ī tāto reꝝ diſcrimine frequēter auxiliis maxie ac ꝓpediē ſubleuari expectabat:res nō meliore fortūa geſtæ. Picinin. n. q uti ſupra docuimus: Aternū amnē trāſierat: & oīa circūquaq ꝑ regionē ꝑter ea:quæ campani ꝑſidio tenebant:hoſtiū pōtati ſubegerat. poſt Sarnēſē pugnā ꝓpēſioꝝ quodam deditioꝝ ſtudio magnis copiis auctus recētiq Iohannis uictoria īſolēs:qua ierat rediens nō longius ab Alexandri Frederici q caſtris paſſibꝰ mille in edito colle cōtra Sanctū fabianū ponit caſtra firmat. Quare incolis qui proximi erant. & paulo ante Alexandro ſeſe dediderant:mox deſciſcētibus noſtri milites magna ex parte cōmeatu pabulatiōe

que prohibentur. Inter bina hæc castra planicies intercedebat non admodũ patens. Huc militibus utrinq; haud magno numero primo biduo cõueniẽtibus: leui ꝓlio pugnari coeptũ ẽ. At die tertio q fuit ad decimũ kal. Iulias: posteaq; eo ab picinino uentũ ẽ: eius milites multo maiore numero q̃ antea in cã planicie descendere coeperũt: eo ꝫ filio: uti postea cognitũ ẽ: ut pulsis inde uno ĩpetu aduersariis mox aut in ipsa castra irruerẽt: aut tumultuãtẽ exercitũ ĩ planicie traherẽt: qđ ubi aĩaduertit Alexãder: nã Fredericus inualitudinis cã tabernaculo se cõtinebat: extẽplo iubet armari exercitũ: & ĩ acie cõsistere. Deinde ne planicie ab hoste occupata: ad castroꝝ munitiones claustraq; dimicarẽt: qđ cognoscebat & sibi & uniuerso exercitui ꝓpter hostiũ multitudinẽ nõ minus ꝑiculosum q̃ ignominiosum fore: prioribus ĩperat: ut hostes q iã in planicie cõspiciebãt: acriter ĩuaderẽt: nec ab ĩsequẽdo desisterent: donec eos collis usq; radicẽ ultra fossam: quæ planicie a colle diuidebat: repellerẽt. Quod cũ nõ multo labore factũ esset Picininus & magno copiarũ numero & loci opportunitate frætus: qppe q ꝓpter decliuitatẽ sibi æquus: hostibus uero periniquus esset: & ob id ipse hostẽ ꝑmere: nec præmi posset: ĩstabat audẽtius: ut fossa superata: quæ multis locis facile trãsiri poterat: æquis cãpis cõfligeret: cũ nõ dubitaret: quin eo die uel de hostibꝰ uictor euaderet oĩno: uel integro exercitu in castra rediret. Alexãder cõtra: cognito periculo: diffisus castroꝝ munitionibus: si ĩ planũ hostis descẽderet: mãdat ꝑcipue Bosio fratri oĩum fortissimo & plærisq; aliis eq tũ ꝑfectis lõgo rei militaris usu ꝑclaris: quoꝝ uirtuti maxime confidebat: ut ueteranorum militum robore insignium cohortibus stipati singula singuli fossæ uada seruãtes fortiter pugnãdo uim hostiũ trans fossam sustineret. Qua re orto acri ac ꝑdenso pluribus locis certamine: fit magna ubiq; equorũ strages: ubiq; hominũ cædes. Sed de Alexãdri exercitu ob pedestrẽ multitudinẽ qua hostis ut supra demonstrauimus: plurimũ abũdabat: multo plures cadebant: idq; potissimũ accidebat: qđ sagittarii ꝑ uirgulta uepresq; dispositi e supiore loco iacula tæla & oé missiliũ genus cõiicientes ꝑ multos multis uulneribus equos uirosq; cõfodiebãt. Pugnatũ ẽ eodem loco a uigesima ad tertiã usq; noctis horã enixissime atrocissimeq; q̃tũ nunq̃ antea ducũ nr̃oꝝ memoria duobus magnis ĩter sese collatis exercitibus neutrã in partẽ inclinãte fortuna nõ pugnãdi diuturnitas: nõ uiroꝝ uulnera: nõ frequẽter cadẽtium corpora: nõ ĩsignis equoꝝ calamitas nõ noctis aduẽtus: nõ tenebræ: cũ duces hinc atq; inde crebris funalibus obstinate uterent: ea nocte ꝓliũ diri mere potuerũt: ducibus utriusq; altero fossam trãsire: altero ne trãseat: fortissime ptinacissimeq; cõtẽdẽtibus. Sed picininus postremo: cui & ꝑgere ĩ ꝓlio & referre pedẽ collis munimẽto erat potestas: ubi nec hostẽ obstinatissime accerrimeq; in fronte repugnãtem fundere abmouereue loco posse: nec suũ minus quã aduersantẽ exercitũ defatigatũ ac ꝓpe cõfectũ uideret: receptui cani iussit. Itaq; ab utraq; pte sedato ubiq; tumultu sedatoq; dimicantium furore ad multã noctẽ ĩ castra reditum ẽ: Desyderati sunt ĩ ea pugna utrinq; uiri fortes ꝓmulti: sed ex multitudine multo plures cecidere. Nudatus est Alexãdri Fredericiq; exercitus eqs ꝓlio cõserẽdo idoneis poene oĩbꝰ Nã fuere qdẽ ꝓpauci milites: q ꝑ uicissitudinẽ nõ manus eo die cõseruerĩt. At q exercitus nr̃ ob eas: quas cõmemorauimus: causas lõge nobiliorẽ equorum præsertim cladẽ accepit: Nã adeo fere q̃sq; in stationes lassus cõfectusq; rediit: ut susi ꝓfligatiq; oẽs uiderent. Fuerũt aũt nõnulli: q & si castris ꝑsidio ab Alexãdro destinati erãt: tamẽ ꝑspecto ĩ quãto discrimine exercitus uersabat: collectis raptim sarcinulis castrisq; relictis sese fugæ mandarunt: nec ab itinere prius cessarũt: quã Truento supato ĩ firmanũ agrũ puenerũt Inter reliquos aũt: q militiæ munus eo die ꝑstrenue fortissimeq; obierunt: Bosius Sphortia Marcus Antonius taurellus Iohãnes palauicinus ex scipiõe Bartholomæus quarterius egregii extitere ueluti ii: q ab initio ad ꝓlii usq; finem semp primi ĩ fossæ labris ĩter mille tælorũ ictus milleq; pilorũ cuspides uersantes nunq̃ nisi in equoꝝ aut interemptorũ aut labore cõfectoꝝ

cõmutatõe pedẽ rettulere: qua re ꝓximis militibus ptĩ ꝓpria uirtute: ptim ignominiæ metu fortiter pſiſtẽtibꝫ: & tardatus ẽ hoſtiũ ĩpetus: & ui magna ubiq; repreſſus Hoꝛ ſane ꝑcipua uirtute: ꝑter ſummã Alexãdri ĩ admĩſtrã do ꝛficiendoq; celeritatẽ ac ĩ ꝓuidẽdo ſollertiã prudẽtiãq; ſingularẽ ſerua tũ eo die exercitũ ferũt. Piciniñ ẽt cõtra ĩter ꝓliãtes ceruice ĩermi núc hos nunc illos adhortãdo ad pugnã ĩpellẽdo tardos ignauoſq; ĩcrepando arma tæla colubrinaſq; ſubmĩſtrãdo ab noſtris ſæpe uiſũ. At cũ multa uno tpre Alexãdri animũ tãto accepto detrimẽto q; diligentius aptiuſq; die poſtero cognitũ ẽ: nõ mediocriter pturbarẽt: illud magis oĩbus unũ premebat: qđ nec ibi manere ãplius: nec inde tã ꝓpinqs hoſtibus ſine magno oĩum periculo abire poſſe ĩtelligebat: cũ eqtes fere oẽs amiſſis eqs pedibus ire cogerent & magnus ꝑterea militũ numerus multis acceptis uulneribus laboraret: in tot difficultatibus placuit ĩſequẽti nocte magno ſilẽtio toto exercitu diſcedeꝛ. Itaq; extinctis ubiq; ignibus ꝑmiſſis ſauciis ĩ pedimẽtiſq; oĩbus de quĩta uigilia p noctis ſilẽtia: inſciẽtibus hoſtibus: iuxta maris littus ieꝛ: nec prius ꝛſtiterũt: q̃ ad Truẽtũ puenerũt: ibi loco tuto locatis caſtris reficiẽdũ reſarciẽdũq; ab tot incõmodis exercitũ ſũma celeritate curarunt: ad quas res cõficiẽdas nõ parũ ꝓfuit miſſa eo celeriter ex Roma Mediolanoq; pecũia. Terruerat miꝛ ĩ modũ põtificẽ nõ minus ꝓliũ ad ſanctũ Fabianum nouiſſime factũ q̃ q; fuerat paulo ante ad Sarmũ ĩfeliciter cõmiſſũ. Qua re multis ẽt Romanæ curiæ ſuadẽtibus uiris primariis: de deſerẽdo Ferdinãdo agitaꝛ aĩo cœpit: qđ cũ ĩtellexiſſet Frãciſcus: ita illius animũ confirmauit: ut ſe in ſuſcepto bello ad certã uſq; firmãq; pacẽ perſeueraturuꝫ affirmauerit. Piciniꝰ nus uelut ĩ brutiis quoq; uictor ĩ Teatinos reuerſus: q; ꝓ ea loca Ferdinãdo reliquũ fuerat: ꝑter urbẽ a cãpano ciuibuſq; defenſã ad deditionẽ cõpleuit Cæteꝛ: cũ aliquãdiu eoꝛ agros depopulatus: ipſi ẽt urbi multa ac uaria determĩta ĩtuliſſet: uiſũ ẽ nõ tã ei uel maxĩe cupienti q̃ Iohanni Tarentinoq; quoꝛ ĩperio oĩa gerebanꝺ: ut relictis regni finibus ĩ agꝛ romanũ aduerſus pontificẽ exercitus celeriter traduceꝛet: quo ex brutiis bello ĩ alienos fines tranſlato & miles ꝑda opulenta ditaretur: & Pius ab Ferdinãdi auxiliis facilius auerteꝛet: Itaq; circa autumni tẽs Piciniꝰ q̃ maioribus põt cõtractis denuo copiis p pelignos Marſoſq; apẽninũ tranſgreſſus ĩ Teatinoꝫ agrum primũ irrupit. Nõ nulla prĩo aduentu urſinoꝫ municipia ĩfirmi ui capta diripuit: quædã territa p deditionẽ accepit. Iacobus Iabellus q plura ĩ Sabinis oppida poſſidebat: ſponte ad eũ defecit. Quare multis cis tranſque anienẽ flumẽ longe lateq; excurſõibꝫ factis: oĩa p regionẽ tumultu & trepidatõe ĩgẽti pmiſcebanꝺ. Iamq; nõ minus Romæ ac Tiburi q̃ reati trepidatũ. Impuri & ꝓditi hõines rerũq; nouarũ cupidi: ubiq; ſeditõibus cõſpirationibuſq; ſtudeꝛ: & de ꝓdẽda patria clãdeſtina ĩter ſeſe cõſilia inire coeperũt. Quod & ſenis lõga: ut ſupra diximꝫ: põtificis cũctatõ & nimia peccãdi licẽtia: nullo q; repugnaret hoſti relicto p ea loca ꝑſidio: maxĩe faciebãt. At ubi Alexãder Fredericuſq; de tã repẽtino ĩopĩatoq; piciniꝰ ex brutiis diſceſſu certiores facti ſunt: re diu ĩ cõcilio cõmunicata: uiſum ẽ deniq; oĩbus: potius hoſtis auſibus occurrẽdũ q̃ in cãpaniã quo ab Ferdinãdo poſt Sarnẽſẽ pugnã ĩcredibili ſtudio acceꝛſebãꝺ ꝓficiſcẽdũ. Exiſtiabãt. n. id q; erat: niſi q̃ primũ eiuſmodi piciniꝰ conatibꝫ obſtareꝺ futuꝛ: ut cuncta illi Romæ ex ĩnia ſuccederent: quo nihil erat ad celeré Iohannis Tarẽtiniq; uictoriã eo tpe magis opportunũ nihilq; utilius. Ex Aſculano igiꝺ uere caſtra mouẽt. ac p picẽtes & quos ſibyllæ uocant mõtes ĩ Nurſinos: ſuperatis apennini iugis deſcẽderũt. Deĩde p lapidoſos difficileſq; mõtes magnis dimẽſis itineribus ĩ reatinos cãpos puenerũt: quoꝛ aduẽtu mox oĩs repreſſus ẽ hoſtis ĩpetus: magni agreſtiũ tumultꝰ hoſtiũq; populatões: & oẽs demũ tumultuarii eaꝛ. quas diximus: urbiũ motus ſedati. Amiſſa urſinoꝛ caſtella nõ multo negotio recuperata. In ſabinoꝛ fines ĩuaſionibus undiq; factis cuncta Iacobi Iabelli oppida ptĩ tormentorũ ui expugnata: partĩ obſidione in põtificis ptãtẽ redacta: ꝑter duo tãtũmodo colubriũ & Aſperã: quæ erãt Iacobo ipſi ꝑcipua z

& magno picinini pſidio Siluestro lucino pfecto: munita & intacta ob ſup uenientē magnis hymbribus hyemē ab ducibꝫ relicta: qbus rebus picininus cū reliquo exercitu quo uenerat itinere: ī brutios hybernatū redire coactus eſt. Nec minus pōtifex eadē de cā ſuas auxiliareſq; copias ī ꝓpīquas Romæ urbes atq; oppida hyemaꝫ dimiſit: atq; hac tanta rerū nouitate difficultati buſq; pterritus denuo ſcripſit ad Franciſcū: orto ī ipſius Romæ urbis portis ac ꝓpe uiſceribus bello neq; laboranti Ferdinādo regi amplius ſubſidia ſubminiſtrare: neq; ſe ab ītestinis perfidorum īſidiis tueri poſſe ob id oportere ab eo maiora e lōgobardia auxilia mitti: qbus non nullorū inſolentiā atq; temeritatē cōprimere & bello pœne domeſtico ſe liberaſ poſſet. Quod niſi fieret: ne ipſe una cū eccleſiæ pſimonio pereat: fore ſibi neceſſe: ut alia ſuæ ſaluti eccleſiæq; rebus conſilia ſumeret. Quare Frāciſcus: & ſi tāta pōtificis ignauia atq; īconſtātia nō poterat non cōmoueri: qđ eū hēret ī tanto gerēdo bello ſociū q quottidie plus moleſtiæ pluſq; negotii daret: q̄ ipſi hoſtes: tamē cū oīa Ferdinādi cā æquo aīo ſibi ferēda cēſeret: ad eum ut bono eſſet aīo: Romāq; rediret: adhortatus eſt q; oīa ꝓpediē ita eſſet ꝓuiſurus: ut tuto uiuere poſſet: miſitq; ꝓpterea cū duabus ptorianis turmis Donatū Mediolanēſem q ſe Alexādro adderet. Hæc ī brutiis Sabiniſq; geſta. In cāpania uero hūc annus p uariā belli fortunā exitū habuit: ut ex cāpano agro autū ni tpe nondū exacto ab hoſte in appulos reditū ē: exercituſq; in hyberna diſtributus: Ferdinādus refecto q̄uis ægre præſentis inopia milite: & Roberthi Sanctoſeuerinatis quē ab Frāciſco ad eū auxilio miſſū diximus: recēti Neapolī aduētu tātos ſpiritus reſūpſit: ut educendū ſibi non dubitaret. Qua re coacto exercitu: Argēſinos primū: deinde Arpos: quoꝫ oppida: cū & loci natura & opere munitiſſima ſint: ī Appuliā ex cāpania iter pro tēporū conditionibus & ꝓcludūt: & aperiūt: ī hoſtiū fere cōſpectu obſedit: hos cum non parua tormentorū ui p magnā hyemis accerbitatē diu, oppugnaſſet: ꝑ pactionē tādē ī deditionē accepit: qbus receptis: multa circūquaq; oppida: qbꝫ propemodū Neapolitani ꝓmebanſ: ad regē uolūtariis animis rediere. Ea ad ducti Lucas & Roberthus Sāctoſeuerinates: quos poſt Sarnēſe pliū ad lohānē metu deſciuiſſe oſtēdimus: ī priſtinā regis fidē reuerterūt: quoꝫ p fines patefactus in Cuſentinos itineribus: q uti demōſtratū ē: ad hoſtes defecerāt arce ī regi fide pſiſtēte: miſit eo Ferdinādus poſt ſuū ī hyberna reditū non exiguā militū manū: Luca Sāctoſeueriatæ & Robertho urſino ducibꝫ: q arcē Cuſētinā īgreſſi urbē nobilē atq; opulētū & calabrioꝫ caput ī pdā uerterunt.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER. XXVIII.

NItio inſequētis anni: cū oīa Genuæ qeta eſſe uiderenſ: & de bello ſecura iā ciuitas negotiationi ītēderet: q; magnæ hoſtiū uires magnaq; ducū īgenia priore trienio facere nō potuerūt quies otiūq; diſcordias peperit: exhauſto tot claſſibus tot ptē ritorū tēporū belliſ: ærario ciuitas publicæ pecuniæ īopia laborabat: nam ita oēs īueniēdaꝫ pecuniaꝫ uiæ ꝓclaſſe erāt: ut qcqd ī annuos urbis ſūptus īpendebaſ: ex priuato ciuiū cēſu peteref. His igī quotidianis ſūptibus feſſi ciues quærebāt auidius: ſiqua publicæ habēdæ pecuniæ uia reperiri poſſet: qua itolerādo tributorū onere uel liberarē tur: uel ſaltē leuarenſ. Fuere q uectigalia quædā noua decernerēt: ut ea pecunia ī publicos uſus erogareſ. Huic ſententiæ oīs nobilitas omneſq; ditioris fortunæ ciues aſſentiebātur. Contra plebs repugnabat: nociferabaſq; nihil hoc aliud eſſe: q̄ ut onera quæ diuites pauperēſq; ſimul pferſ cōſueuerāt in ſolos pauperes relinquerenſ. In hac cōtentione cū illi nunc arte blādiſq; nūc aſperis uerbis plebē ī ſuā ſententiā trahere conarēſ. Plebei nequaq; aſſentiētes: murmure quereliſq; urbē replere atque incēdere. Concilia inter ſeſe

habere:regiúq; p̄fidé orare:& obteſtari:nè pauperes tãta ĩiuria affici patere tur.Hoc mõ paulatĩ odia ſuccreſcere plæriſq; irarũ fométa ſubminiſtrãti bus:q uel odio regiæ dominatõis uel ptiũ ſtudio nouis rebus ĩtendebãt.Ve rũ cũ ſit oĩs eiuſmodi multitudo ſine duce abiecta clamoribus tãtũ ſæuiés: nihil ĩ urbe periculi ĩminere putabaſ:niſi additæ eſſent aliæ ſeditionũ cãe Erant Genuæ nõ nulli & genere & opibus clari:quos reſpu.ob eoꝝ pluria merita:uectigaliũ tributorũq; ĩmunitate donarat.Hos ét ut onera ĩ plures diuiſa tolerabiliora forẽt:uolebãt cõtra fidé publicis oneribꝫ obſtrictos eẽ affirmãtes æquũ eſſe:ut quéadmodũ oẽs pari honorũ cõmodorũq; benefi cio uterenſ:ita ét labores oneraq; pferrent.Erãt & hi quoq;:quos ĩmũes uo cant:regi fideles:& ob id modeſte ꝫtradicẽti bus reſpõdere:ſed p̄fidẽ admo nere:inſtare & obſecraſ:ut ciuiles diſcordias ſedaret.datiſq; inſup ad regẽ lr̃is p̄cabanſ:quo rẽ oĩbus ſæculis inauditã reiiciẽdã.Vbi nihil ꝓficere req; urgere uiderũt apte iã renueſ & cõicato ꝫſilio oẽm cãm ſuã tuebanſ. Plebi deinde pſuadere cœperunt:cõem eſſe cãm:cõem iniuriã:cõiq; conſilio tuẽ dã.Plebs igiſ horũ conſiliis ſubnixa:non lãguide ut prius:ſed audacius ob ſiſtebat.Conuocabatur fere quotidie ſenatus ac ex oĩ ordine ciues : ibiq; di ſceptationibus tps terebaſ.Iã agebaſ nonus martii dies:cũ plebei magiſtra tus deſtinatũ ĩ locũ cõueneſ:ſuper his cõtrouerſiis deliberaturi:Ibi cũ ſine ordine:ut uulgi mos ẽ:ſnĩæ dicerenſ pluresq; eſſent: q; nobiliũ ĩiurias que rerenſ:quã q turbulẽtis rebus remedia adhibe rẽt:multis ut ſupra diximus nouãdaꝝ reꝝ cupidis cõcitatiõibus: ferũt iuuenẽ obſcuro loco natũ & ĩter obſcuros ét incognitũ clamaſſe:Nõ opus eſſe conſilio:has gladio contẽtões eẽ dirimẽdas:ſtatiq; his dictis proſiliiſſe & ad arma conclamaſſe: qua tamẽ uoce nullus tũc ĩ urbe motus factus eſt.Sed ubi ea ĩ Burgo beati Stephani audita uox ẽ:ſeditioſiſſimus qſq; & q nouarũ rerũ auidi erant:arma corri piũt:ĩpoſitoq; ĩ uicinus turres diui Andreæ p̄ſidio palã principio regiũ no mẽ inuocãtes:diſſimulabant cõtra regiã dignitatẽ haud ſũpſiſſe arma: ſed ut ab ĩiuriis ſeſe tutarenſ.Conſtat exigua adhuc ma u tumultũ ſedari po tuiſſe:ſi ĩ ipo initio p̄ſes uulgi furori: uti ſæpe ei ſuaſũ fuerat:occurriſſet. Sed prĩo miſſi ſũt:q ĩtẽperãtes multitudinis aĩos rõne mulcerent:& p oẽs urbis uicos ꝓfecti:cæteros ne arma caperẽt: ꝓhiberẽt.Interea armatoꝝ p ur bẽ numerus augebaſ:ſupueniẽte deĩde nocte:oẽs diſpoſito metu:arma ſũp ſere.Poſtq illuxit:p̄ſes tantũ ĩ urbe accenſũ ignẽ extingui non poſſe ratus: nec tutũ eſſe:tãtã multitudinẽ p̄lio aggredi : cõpoſito agmine:ĩ arcẽ caſtel leti ſe recepit.Nec tamẽ deerant:q hortarenſ:ut arma deponerenſ:ſed inte rĩ ſuperuenerunt tũultuaria cũ agreſtiũ:manu Paulus fregoſus genuenſis archiepiſcopus & Proſp adurnus : qbus urbẽ ĩgreſſis oĩs cõponẽdæ rei ſpes ſublata ẽ:pulſiſq; in arcẽ gallis:fregoſa adurnaq; factio de ĩperio certabãt: & cũ ĩ pluribus p urbẽ locis dimicatũ eſſet: oẽſq; ĩtelligerẽt illũ uictorẽ fu turũ:q arcẽ obtineret:utraq; factio oĩ ſtudio contẽdebat:caſtelletũ in ſuam rediger poteſtatẽ: utq; poſtea ab nõ nullis firmatũ eſt : opa familiæ ſpinu læ:quæ ſimul cũ reliqua nobilitate oĩ ope regiis rebꝫ obnixe fauebat:factũ ẽ:ut adurnus:inito clã fœdere:cũ gallis conſentiret:ſtatutúq; ĩter eos fuiſſe ferſ:ut hinc Proſper cũ ſuis ĩde galli Paulũ adoriréſ.Deinde fuſa pulſaque factione fregoſa:ciuitas ĩtegro regio p̄ſidi traderef.Id uerũ nẽ ſit:nõ habeo cõpertũ:pleriſq; tamẽ nõ ĩcredibile uidebaſ:cũ multi p̄ſertim metu : ne ſi Paulus ĩperio potiref:fraternũ ſanguiné ulciſceref:& negatã Petro fri pecu niã repeteret: illũ magis magiſq; metuebãt . Certũ tamẽ eſt:Paulũ ea ſuſpi cione territũ noctu cũ paucis in ꝓximos montes aufugiſſe:rerũ exitũ expec taturũ.Vbi uero dies uenit:fregoſæ factionis fautores nũc hos:nũc illos ap præhendere:plurimorum aĩos cõciliaſ:Dolos ineſſe p̄dicaſ: & oĩa quæ age rẽtur in plebis ꝓnicié ab nobilibus agi ꝓnũciare:qđ expulſa fregoſa factõe adurna facilius expelleref:repoſitoq; regio ſtatu:exilio carceſ cædibuſq; in plebẽ ſæuiref.His in uulgus diſſeminatis rumoribus oĩs repẽte populus ar ma reſumpſit:utq; oĩa cõmuni cõſilio pari ſpe æquatoq; piculo ge z ii

rerentur: conuocatis ꝓmiſcue oĩbus plebei noĩs: quos artifices nominãt: deli
gunt uiri octo qbꝫ ſũma rerũ oĩum poteſtas tradita ẽ. Hi primũ oĩum iuſſe
runt urbe Proſperũ abire. Dein cũ oẽs expugnandã arcẽ cenſerẽt: ſeſe operi
accingebãt. Inter hæc inita ꝑ internũcios cõcordia fregoſus adurnuſqꝫ: nul
lo repugnãte: in urbẽ rediere: aduocatiſqꝫ ĩ concionẽ pro more ꝑriæ trecen
tis ꝓpe ciuibus: ꝑſente fauenteqꝫ Paulo: deligit genuẽſiũ dux Proſp adurno
Cõpoſitis ꝑ hunc modũ ĩter duas iãdiu æmulas factiões rebus cõi oĩum ꝺſi
lio arcis obſidionẽ aggrediunt. Et quoniã his nõ tã deerãt pecuniæ q̃ pere
grini milites: cũ nec hæ genuẽſibus: ciuitate oĩ nõdũ idẽ ſentiẽte: uires eẽnt
ut cõtra potẽtiſſimũ regẽ oppugnãdæ arcis ſitu muro ꝑſidioqꝫ munitiſſĩæ
ſũptibus diu ſuppeteꝛ poſſent: & ob id ad alienã opẽ ꝺfugiendũ eẽt: ad Frã
ciſcũ Sphortiã mittunt rogatũ eaꝫ rerũ auxiliũ: quas ad expugnãdã arcem
uſui fore putabant. Franciſco q iã de repentino motu factus erat certior: eo
gratior iucũdiorqꝫ ea petitio fuit: quo aptius cognoſcebat in ſua eſſe ptãte
Gallicã gentẽ Ferdinãdo ſibiqꝫ infeſtã ex ora liguſtica pellere. Et quãq̃ ĩtel
ligebat id negotii multis de cãis potius ad Ferdinandũ uelut armis a gallis
laceſſitũ q̃ ad ſe ptinere: ipſũqꝫ iuſtius amicoꝫ cãm aduerſus cões hoſtes tue
ri poſſe: tamẽ quoniam nec pecunia ille tanto bello ꝑſſus ulla nec milite eo
tpe iuuare eos ualebat: rẽ ipſe eo aĩo ãplexus ẽ: ut nihil ad eã conficiendã ſi
bi ꝓtermittendũ putaret: & tãto libẽtius audaciuſqꝫ genuẽſis populi aduer
ſus Karolũ regẽ cãm tuẽdã ſuſcepit: q ſciebat Ludouico eius regis primo
genito quo cũ anno ſuperiore Philippi burgundionũ ducis ĩteruẽtu amici
ciã non uulgarẽ inierat: ſe rẽ non mõ gratã: ſed gratiſſimã factuꝫ. Is enĩ cũ
minus eo tpe paternis ĩperiis obtẽperaret: apud philippũ agebat: cuius etiã
opera Frãciſcus cũ Ludouico ipſo poſt inchoatã ĩter eos amiciciã fœdus p
cuſſit. Hortabaf Frãciſcũ ꝓpterea Ludouicus quo ꝑri lohãniqꝫ andegauẽſi
cõſobrino ſuo magis incõmodaret: ut genuẽſes ab illorũ ĩperio ſe iũgi auer
tiqꝫ curaret. Itaqꝫ & pedites Genuã ꝓficiſci iubet ãplius mille: & Thomam
reatinũ eo legatũ mittit: q & arcẽ expugnãdã curaret: & Paulũ Proſperũqꝫ
ĩ amicicia contineret: pecunias itẽ mittere nõ ceſſauit: qbus milites ĩ ea op
pugnatiõe alerẽf: q̃ ſane durã ac diuturnã foꝛ accepat. Primũ Genuæ ex ci
uiũ cẽſu ſtatuta legibus quot ãnis publica ĩpenſa exigif: cõflatiſqꝫ magnæ
molis bõbardis muro ꝑ urbis uicos educto: ne erũpere ĩ urbẽ obſeſſi poſſẽt
cuſtodibuſqꝫ circũquaqꝫ diſpoſitis obſideri ſũmo ardoꝛ arx cœpta. Teneba
tur ab gallico ꝑſidio ꝑter caſtelletũ ꝓmunitũ diui Frãciſci tẽplũ: quo in lo
co ſtabat lectiſſima trecẽtoꝫ peditũ manus armis egregie ĩſtructa & aĩo ĩ
quodcũqꝫ periculũ pacata. unde crebræ in urbẽ eruptões fiebãt: & plærũqꝫ
ꝑ munitõibus acriter pugnabaf: ĩterdũ Scorpionibus Catapultis Colubri
niſqꝫ obſidẽtes eminus ĩpetebanf. Baliſtis ꝑterea bõbardiſqꝫ tecta cũ ĩcolen
tibus ipſis ruebãt. Quapropter quottidie uulnera & magnæ hominũ cædes
ante oculos erãt: ex quo cognita potiũdæ munitiſſimæ acris difficultate in
ſola obſidione ſpes poſita uidebaf. Et tamẽ cõtra: ne obſeſſis qes daref: bõ
bardis miſſilibuſqꝫ quãtũ ex tuto licebat oppugnabanf. Miſſus eſt ſub idẽ
tẽs contra Sauonã exercitus: q ubi urbẽ firmo galloꝫ ꝑſidio ſeruari: Sauo
nenſe qꝫ ĩ fide pſtare cognouit: irrito conatu Genuã rediit: ſed rurſus orta
ẽ inter Paulũ Proſperũqꝫ diſſenſio: oĩa n. delatoꝫ cã ſuſpicionis plena erãt.
Itaqꝫ delatis ꝑ Proſperoꝫ ad Thomam legatũ aduerſus fregoſos clã querelis
Franciſcus cuius nutu oĩa Genuæ agebanf: Paulũ ad ſe Mediolanũ uocat.
Proſp aduerſarioꝫ metu liber maioribus uiribus obſidionẽ ĩſtaurauit: ma
ioreque diligẽtia oĩa obit. Carolus frãcoꝫ rex: cognita genuẽſiũ defectione
cõparari in Lugdunẽſibus Vienẽſibus q̃celerrime exercitũ Genuãqꝫ ſubſi
dio obſeſſis ꝓperaf iubet & Renatus ĩſtructis nauibꝫ longis decẽ poſt quar
tũ fere obſidionis mẽſem Sauonã applicat: ac eodẽ fere tpe ex ulteriore gal
lia exercitus eo puenit: erãt terreſtres copiæ: ut a probatiſſimis auctoribꝫ ac
cepimus: ſupra ſex millia & omnes equeſtris ordinis erant thorace & galea
tecti: & ꝑter nauales ſocios Renatus pedites circiter mille triremibus ĩpoſue

rat:additi sunt plæriq; genuésiũ nobiles:q; metu Sauonã abierãt:nõ exiguã peditũ manũ ducétes:quos aut mercede conductos hébãt:aut beneficiis ob noxios contraxerãt.Bidui spatiũ reficiédo militi consultádisq; rebus datũ é.Oĩbus deinde paratis:Sauona terra mariq; mouétes in ipso itinere Viragi né oppidũ nõ multo labore expugnãt.Genuénses audita tantarũ uiriũ fama timor ĩgens ĩuaserat.Vbi uero tantã multitudiné & terra & mari cũ Rena to rege magis appropinquar.Viraginénsesq; oppidũ expugnatũ Genuæ alla tũ é:tũ demũ cõcurrere p urbẽ:mõ curiã cõplere:mõ p uicos sine ordine discurrere:& ut ĩ magnis ti moribus fieri solet:ad oém rumorẽ trepidare. Animaduertebãt multi q; difficile futuꝝ terra mariq; uno tpe magnis irru entiũ hostiũ uiribus posse resistere:p sertĩ inter sese populo dissidéte: mul tisq; insup ex ciuitatis prĩoribus regias ptes sequétibus.Illud ét magis ma gisq; famã uirtutéq; hostiũ augebat:q; feri ĩuictiq; esse uiri & belli peritidi cerent:& q pro gloria uitã contẽnerent.Itaq; in tãto rerũ timore atq; discri mine:Frãciscо cui oĩa nota erãt: & auger ex suo milite quas ante Genuã co pias miserat:non uidebar:ne maiore ira duos in se reges concitaret: quã is Marcũ piũ carpẽsé eius cõsilio atq; pecunia cũ e qtatu genuénses magna ce leritate ĩ urbẽ accersissent:unicũ remediũ putauit:ut ĩter Paulũ Prospeꝝq; renouata rursus cõcordia:Paulus ipse Genuã reuocaret:qbus de bello gerẽ do simul cõsultãtibus uisũ é utile:p̃ter eas pecunias:quæ e Mediolano mit tebãt:alias conqri:quæ in sũptus publicos satis eé putarent:& quoniã sine magistratuũ decreto exigi tributa nõ poterãt.Prosper triginta ex ditioribꝫ retentos ciues & ĩ uincula coniectos pecuniã ut quisq; p facultate conferret obstinate cogebat:quoꝝ ĩ numero erãt multi nobiles ac ex popularibus nõ nulli oés qdé & genere & opibꝫ clari ac ex iis plæriq; adurnaꝝ ptiũ beniuo li.Sed ferũt id Paulũ Prospero psuasisse:ut illata p̃sãtibꝫ uiris ĩiuria adur nũ nomẽ execrabile in urbe redderet.Sed tãta fuit eoꝝ: q retẽti erãt:patiẽ tia:ut neminẽ fuisse credat:q oĩa pati potius nõ maluerit quã pessimo & inaudito ad id tẽporis exẽplo pecunia sese redimere. Præter hæc Prosper naues duas onerarias:quæ ĩ portu stabãt:dispositis dominis: ĩ sua retinuit potestate:& ad fugã & ad quodcũq; effugiẽdũ piculũ paratas.Deide ĩter se se cõstituũt:ut Paulus cũ electa ex oĩ populo iuuẽtute & Sphortiano milite: ĩ quo oĩs spes uictoriæ posita erat:ĩ ꝓximos mõtes cõsideret:phiberetq;ne hostes ea pte aut urbẽ aggrederẽt:aut ĩ arcẽ penetrarẽt.Prosper cũ reliquo populo tutãdæ urbis:ne qs inde motus oriret: neue aliqs ĩpetus:neue erup tões fierẽt ab iis q ĩ arce erãt:curã suscepit.Hoc mõ maiore metu q; spe ad uentus hostiũ expectabar:nãq; galli relicto Viragine p̃sidio pacato agmine ad Cornilianũ uicũ quinq; passuũ millibus ab urbe puenerãt:quo Prosper Pauluscũ magna populi pte & Marco Pio cũ eqtatu occurrerũt:sed p̃liũ inire nõ ausi magna multitudine ĩsequẽtiũ hostiũ trepidi pauidiq; ĩ urbẽ rediere. Hostes igr:nullo repugnãte:Sãcti benigni tẽplũ & circũpositos col les occupãt:Renatus ĩ uicino littor sancti Petri ad arenã uocãt:iactis ancho ris stabat.Certũ est prĩo aduẽtu capi urbẽ potuisse:si classis ĩ portum recta cursũ tẽuisset:admotusq; statim uno tpe mœnibus exercitus urbẽ ĩuasisset Sed siue reficere fessos milites uoluerint:siue aliquos excitari ĩtra urbẽ mo tus cõsiderẽt:siue ut plæriq; credider:id cõsilio opaq; eoꝝ ciuiũ q ĩ castris erãt factũ sit:quos patriæ caritas mouisset:ut sine ferro sine sanguine uic toriã adipiscerent:positis castris eo die & ĩsequẽti nocte qeuerũt.Postridie leuibus p̃liis ꝓ porta certatũ est: genuénsibus plærũq; uictoribus animus in meliorẽ spẽ augebar.Biduo postq; eo uentũ é:ante solis ortũ:expolito mar silièsi milite:ĩstructa acie:subire mõtẽ uniuersũ exercitũ Renatus iubet:ra tus si montis cacumine hostes pellerent:facili deinde ĩ arcẽ aditu se urbẽ sine piculo sine labor ꝛceptuꝝ.Ipse e naui euẽtũ pugnæ expectabat.Tripar tito agmine ĩcedebant galli.Ante oés leuis armaturæ milites cũ sagittario rũ pte p̃miserant.In secũdo agmine eos q bõbardulis Colubrinisq; maiori bus quas uehiculis trahebãt:utebãt:& totius exercitus robur colloca z iii

uerant. Gregarius q ſq; miles: & reliqua nauibus aduecta & calonũ lyxarũq; turba ĩ ſubſidiis ſequebanf. Paulus cõtra læuis itẽ armaturæ militibus ſagitariiſq; ꝑire & nõ cõgredi: ſed miſſilibus tantũmõ hoſtẽ laceſſeꝛ iubet. Ip ſe cũ delecta ex oĩ ciuitate iuuẽtute & Sphortiano milite ut erat anteoſtitu tũ: ĩ medio monte cõſtitit: ut ſubeunte hoſtiũ phalangẽ ex ſuperioꝛ loco facilius ab arcis ingreſſu ꝓhiberet. Reliquã oẽm multitudinẽ exꝓximis mõtibus clamore & concurſatõe ꝓ loci natura terrere ab lateribus hoſtes ĩperat Ex urbe ꝓſper: ut ꝑlio æſtuque pugnãtes defeſſi reficerenf: cõmeatũ in mõtes cõportari curabat: & ad maꝛ ſi forte claſſis ĩpetũ faceret: iuuẽtutẽ armatã reliqt: contraq; obſeſſos copiaꝫ ptẽ collocauit. Ipſe cũ electis ex reliquo populo uiris ĩ ꝓtorio ad oẽs ĩpetus paratus erat: iã galli eã planiciẽ quæ in prĩo colle ꝺſpiciẽ: nullo obſiſtẽte: ꝓterierãt: & ꝓ ardua mõtis ſubeuntes primã genuẽſiũ aciẽ: paucis uulneratis ꝓpulerãt. Inde audacius ꝓgreſſi ſecũdã adoriunf: ibi acriter dimicatũ: ſubmiſſaq; deĩde ſecũda galloꝫ cohorte: ꝑlium acrius crudeliuſq; ĩſtauraf. Genuẽſes cũ feſſis ac ſauciis ĩtegri ſuccederẽt: ex loco ſuperiore tæla coniiciẽtes facile hoſtẽ aut repellebãt: aut retardabãt. Cõtra galli & loci iniquitate & armoꝫ põdeꝛ fatigati: æſtu quoq; & ſiti deficiẽtes: ægrius lãguidiuſq; pugnaꝛ cœperũt. Iã ad meridiẽ uſq; certa tũ erat: pari oĩum piculo cũ eo tãdẽ certamẽ: ut plærunq; ĩ cõmittẽdis ꝑliis fieri ſolet: deductũ ẽ: ut ex duobus aduerſis collibus q cæteris ĩ excelſo mõte editiores eſſent: acriter pugnareꝛ: hoſte utroq; illoꝫ ſe muniméto tutãte Nã hinc galli bombardulis Colubriniſq; frequẽtibus terrere genuẽſes atq; e collis tumulto: ubi ſe uallo paulus & Sphortiano peditũ robore protpre mũierat: pellere conabãf. Inde paulus gallos cõfertiſſima acie ĩ colle ꝑſiſtẽtes catapultiſq; & oĩ miſſiliũ generf: quoꝫ Genuæ magna erat copia: e regione acerrĩe ĩpetebat. Cõfligebaf ꝓterea eodẽ tꝑe cõinus haſtis ĩ cõualle: quæ ĩter colles erat: nõ admodũ lata fortiſſime cũ nunc galli eqtes Sphortianos milites ad Pauli uſq; tumulũ reiectos ĩſequereꝛ: nũc Sphortianis rurſus reſiſtentibus & tælorũ ui repulſi galli ad ſuos redire cogerenf. Cũ ſic aliquã diu dimicatũ eſſet æquo certamine dubiaq; uictoria: ſupuenerũt eo ex ĩſperato ĩ ipſo ꝓpe ꝑlii furore tres ſoli ex Sphortianis peditũ ꝓfectis: Kalolus Cademuſtus laudẽſis: Georgius dalmata q apelta q̃ uulgo Targetã dicunt: cognominabaf: & Nicolaus epyro oriundus uiri fortiſſimi & rei militaris peritiſſimi & ĩter Sphortianos uirtute clariſſimi: quos iccirco Frãciſcus e Mediolano ad Paulũ Proſpeꝛq; miſerat: ut magnã equitũ peditũq; uim Tiberino brãdolino duce: ab ſe ad genuẽſes auxilio miſſã palã pronũciarẽt ĩ uulgus: & illoꝫ ipſi opa ĩ bello uteréf: qut iuſſi erat: faciũt: adduntq; eas iã copias appropiquare: & multos q procul ueniẽtes cõſpiciebanf: manu oſtẽdebãt: quos ipſi ex ꝓximis portiſeræ uallis uicis ſibi ex itineꝛ aſciuerãt: quo nuncio tãta ſubito oĩum gratulatõ fuit: tãta oẽs læticia cepit: tãtaq; omniũ aĩos uirtus ĩceſſit: ut oẽs uno tꝑe ac undiq; ſublato clamoꝛ ĩgenti Sphortianũ ducaleq; nomẽ iuocantes in hoſtes ſũma alacritate ĩpetũ facerét: quẽ cũ nec ipſi galli iã tãtis clamoribꝰ & nouo ut credebãt: hoſtiũ ſubſidio ꝓterriti paululũ ſuſtineꝛ potuerit: terga priores uerterũt: & q̃uis ſubſidiaria acies ꝑliũ ſuſceperit: pugnãq; pauliſp redintegrauerit: tamẽ ab uniuerſa multitudine quæ ĩ mõtibus circũſtabat: pugnæ euẽtũ ꝓſpectans clamoꝛ terribili a multis lateribus facto cõcurſu: galli ĩpetunf: Paulus ante prĩos ſuos hortatus hoſtes ĩſequi cædereq; iubet. Ita tæloꝫ hoĩumq; multitudĩe obruti & timore laboreq; languẽtes: galli ĩ fugã uertũf: quos genuẽſes Sphortianiq; milites ꝓ decliuũ ad ipſum uſq; maris littus cædẽdo ĩſecuti ſunt Ferũt Renatũ regẽ: cũ multi ſuaderent: ut fugiẽtes ſuos nauibus recipi iuberet: indignatõe ꝓmotũ reſpõdiſſe: fugiẽtes ꝑlio milites nullo pacto recipiẽdos eſſe: ꝓhibuiſſeq; : ne claſſis littori appulſa quenq̃ exciperet ut oĩ ad claſſem ſpe reductionis ſublata æquatoq; omniũ diſcrimĩe ad reſiſtẽdũ ꝺſtantiores & ad ſubeũda picula paratiores eſſent. Sed ne id qdẽ cõſilii qcq̃ iã uictis ꝓfuit. Deletus ẽ exiguo tpis ſpatio ad internitionẽ exercitus omnis. Cæſa ſunt

ab agrestí & immani multitudine populoq; genuẽsi:ut postea Frãciscus ab ueriſſimis auctoribus cognouit:ex gallis duo millia ſupra qngẽtos : quorũ cadauera cũ die poſtero pluribus locis nuda humi iacẽtia repirenẽ:fueẽ ab ſepelientibus diligẽtiſſime enumerata:p̃ter eos q cũ nãdo graues armis naues peterẽt:unda exceperat:quiq; ad necẽ uulnerati cõmiſeratõe multorũ & eo rũ p̃ſertim:q militarẽ diſciplinã p̃fitebanẽ:aut ĩ urbẽ aut ĩpxima extra urbẽ ædificia ſæmianimes relati ſunt:quo ĩ tanto occiſox nũero fueẽ multi cũ nobilitate tũ rebus geſtis uiri ĩſignes.Reliq ad unũ oẽs capti & ſpe redẽptionis ſeruati.Ex genuẽſibus tres aut quattuor ad ſũmũ ĩ ipſo pugnæ initio interẽptos:uulneratos cõplures ferũt.At uixdũ p̃ta uictoria fuerat:cum noua ciuiliſq; cõtẽtio orta eſt:& occulta pectoribus odia emerſere.Proſper ueritus id:qđ paulo poſt euenit:miſit ſtatĩ:q fregoſos prohiberẽt: ne urbẽ ĩgrederenẽ : & Mediolanẽſem peditatũ obæratos fautoreſq; ſuos ad eũ ire edicerẽt:qđ ubi Pandulphus Pauli fraterp̃ſenſit:piſcatorio lẽbo celeriter faro traiecta:p anguſtias portus ĩ urbem penetrauit:& nõ multo poſt Paulus quoq; mari urbẽ ingreſſus fr̃i ſe adiũxit.Proſper denũciari fregoſis iubet : urbe excederẽt.Illi primũ moleſte reſpõdere ſi ita Proſper uelit ſe abituros ſed ignorare qd cãæ ſit:cur inita paulo tãta inter ſeſe cõcordia & tãto ſuo ſuoxq; piculo parta uictoria ita repẽte patria pellanẽ. His atq; aliis uerbis cũ t̃ps tereren:Bartholomæus auria lãbæ filius q in regia naui erat: ubi actum eſſe de gallis uidit: duabus triremibus ĩ portũ uectus expoſitiſq; naualibus ſociis collectiſq; clientũ qbuſdã:non paruo fregoſæ pti adiumẽto fuit. At Proſper Carolo fratri cũ parte copiax Paulũ adoriri iubet . Itaq; cũ pugnatũ eẽt aliquãdiu:uictor apparebat adurnus:fuiſſetq; ut fert multox opĩo:niſi Mediolanẽſis cohors p̃lio abſtinuiſſet:neutri pti p̃pẽſior:ĩcerta q dẽ illa uter de ciuitatis p̃cipatu ĩ tãto rex motu cõtẽdẽtiũ futurus eſſet victor:Thoma legato p̃ſertim abſente : & p̃fectis oĩbus unũ ſe tãtũ ſcire aſſerẽtibus:Mediolanẽſiũ ducẽ factionẽ utrãq; diligeẽ:& pulſis Genua gallis q cunq; urbis principatũ obtinuerit:eũ in amicox numero habiturũ: tanto adurnus p̃ſidio deſtitutus:urgẽtibuſq; fregoſis : paucis comitãtibus fugiẽs urbe exceſſit.Quare uictores:reſiſtẽtibus nullis:fregoſi mox urbis totius ĩperio potiti ſũt:declaratuſq; ẽ deĩde genuẽſiũ dux:Paulo aſſentiẽte Spineta eius cõſobrinus.Inter hæc Ludouicus fregoſus:q iã genuẽſiũ dux fuerat: ciuitati nõ ingratus:Serzane agẽs de his quæ Genuæ geſta erãt:certior factus cõtractis extẽplo ĩ lunẽſibus p delectũ copiis terreſtriq; itineẽ cõtẽdere iuſſis: Genuam mari p̃ficiſciẽ:quo cũ pueniſſet:ĩſequenti nocte:regio p̃fecto ĩ claſſẽ ad Renatũ p̃ducto:Bartholomæo auria & aliis ciuibus multis ãnitẽtibus:Renatus ipſe caſtelleti arcẽ ei tradi iuſſit.Ita triduo poſt depoſito Spineta:Ludouicus genuẽſiũ dux deligiẽ.At Renatus Genua ſoluẽs Sauonam re ĩfeliciter geſta petiit:ibiq; nõ multos dies moratus relicto Ludouico ualla cũ eodẽ p̃ſidio:qđ in caſtelleto ſecũ habuerat:Maſſiliã claſſe rediit: quẽ cũ ſepæ ĩſignẽ ſuox calamitatẽ ĩdoleret:diceẽ ſolitũ ferũt: nõ ab genuẽſibus regiũ exercitũ:ſed ab Sphortiano primũ peditatu p̃fligatũ: mox deĩde ab genuẽſibus deletũ.Hoc tãtæ cladis ad Carolũ regẽ grauiſſimo iã morbo laborantẽ nuncio plato ferunt:q illius curã hẽbant prohibuiſſe:ne eius tã ĩ iucũdæ rei qcq̃ p̃ſentiret:& tamẽ paucis poſt diebus regẽ magna rex geſtarũ gloria excelẽte uita exceſſiſſe: quo mortuo Ludouicus eius p̃iogenitus: quẽ apud Philippũ burgundionẽ in belgis agentem diximus:Philippo ipſo & Carolo unico eius filio cõitãtibus : ĩ urbẽ pariſios p̃fectus cõmuniq; oĩum uolũtate exceptus:ĩ regno ſucceſſit.Hunc cũ ſalutatũ gratulatũq; adiiſſet Frãciſci legatus:q apud eũ morã trahebat:rogaſſetq; : ut cũ eſſet diuina clæmẽtia regiã dignitatẽ aſſecutus:ictũ cũ Franciſco fœdus p̃baret:mox ſe in Frãciſcũ haud mediocriter iratũ oſtẽdit:cũ illius cõſilio ope opa patriũ ad Genuã miſſum exercitũ piiſſe diceret:eũq; lohãni calabrox duci cõſobrino infeſtũ aduerſari:& Ferdinãdo regiæ francorũ domui hoſti amiciſſimũ magnis uiribꝰ auxiliari:cui cũ reſpõdiſſet legatus:ea oĩa nõ mõ eius z iiii

uoluntate sed hortatu ét gesta esse: rursus regē dixisse accepimus: honoribꝫ mores mutari grauiterꝙ suos īcusasse: q Mediolani cū Frācisco Fœdus inie rant: seqꝙ ꝓpediē in Italiā ad ulciscēdas aduersus genuēses īiurias maioribꝫ exercitū uiribus missuꝝ affirmasse. Interea & Alexāder Federicusqꝙ ī Sabi nis & Ferdinādus in cāpania. facta pabuli copia: ex hybernis eduxerūt. Dein Federi cus: ecclesiasticis copiis sibi adiūctis: in Iacohū sabellū a Pio pōtifice ingēti studio missus. Alexander aduersus picininū q Sulmonenses in regia side pſistentes ab ꝓximis populis undiqꝙ intercluſos grauius premebat: pfi ciſci iussus ē Sabellus picinini auxilio destitutus ī gratiā cū pōtifice rediit: Siluestro lucino cū pſidio incolumi abire pmisso. Ex quo pacatis oī ex pte Romanis rebus: Fredericus Petrū Iohannē Paulū cantelmū: quē initio galli ci belli ab Ferdinādo defeciſſe demōſtrauimus propīquoſqꝙ incolētes popu los pontificis iussu inuasit: q multa p eā æstatē cāpani agri castella atqꝙ op pida quæ Andegauēsiū insignia erexerāt: Caudolis ét magnis proximoꝝ p cerū brutiorūqꝙ populorū uiribus auctis fortissime repugnātibus: partī ex pugnauit: ptī p uolūtariā deditōem in fidē recepit: quæ & si ī Neapolitani regni finibus sita erāt: Pius tamē Ferdinādo Franciscoqꝙ id ægre ferentibꝫ: ꝑter ius fasqꝙ in suā retinuit ptātē: effeceratqꝙ is quoqꝙ incredibili pœne stu dio post Sarnēsem pugnā: ut Andreas alter sororis filius castelleono piſca riæ oppido ab rege donaret: qđ ut docuimus: in æthruria ē Senēsiū finibꝫ ꝓximū ab Alphōſo prīo ꝙ cū florētinis gesserat: bello occupatū: Alexāder p sabinos Marsoſqꝙ ī Sulmonēsiū fines puenit. Dein factis circūquaqꝙ īcur siōibus multis pdaqꝙ īgēti ex agris abacta: ī planū ꝙ Sulmonēse appellāt: de scēdit. Eius aduētu picininus mōtuosis iniquiſqꝙ locis se cōtinere cœpit: ob id læuia tantūmō plia fieri cœpta: Acciditqꝙ ut p eos dies Donatus Medio lanēsis itīeꝝ locoꝝqꝙ situ speculādi gratia castris cū paucis egressus ī hosti um insidias īcaute prolapsus caperet: moxqꝙ ad picininū pductus in uīcula conīceret. Multa īterī oppida cū ipsis dominis Sulmonēsibus proxīa: quo rū cellanū populūqꝙ fuer prīaria: Alexādro sese dediderūt: liberāqꝙ illi deī de Aterni traiiciēdi amnis ptātē fecerūt. Sed dū Alexāder Mathæo cāpano sibi addito: Picininū æquū in locū trahere conat: & ille se mōtibꝫ munitiſ qꝙ locis cōtīet: tps terit: qua re pspecta Alexāder: oībus copiis adoriri hostē ubicūqꝙ esset: īstituit: itaqꝙ īstructa acie cū ī eū ire ꝺtenderet: ille metu terri tus pcisis a pabulatoribus magna celeritate funibus leuatisqꝙ oner iumētis ac uno eodēqꝙ tpe collectis p castra sarcinis: lōgiore oīum opinione īterual lo ab eius castris ī mūitiora loca fugiēdo seceſſit: cōtinuatisqꝙ deīde itineri bus nō prius restitit: q̄ se Iohāni adiūxerit. Dū hæc agerēt: Ferdinādus ī Ap puliā trālierat: Iohannē q se appulis urbibus cōtinebat: sæpius in pugnā ꝓ uocarat: feceratqꝙ: ut hostes neqꝙ unū ī locū coire: neqꝙ munitiōibus exire au derēt ipse p Appuliæ cāpos īpune uagar: Sanctūqꝙ Angelū oppidū ī garga no mōte situ opibus nō obscuꝝ ui cū pſidio captū pdæ militibus cōcedit. Sed ubi de picinini aduētu certior factus est: Alexandꝝ ut ad se q̄maturrīe cōtendat multis nūciis edocet. Ipse ꝙ ī apertissimis Appuliæ cāpis: ubi oīa hostilia erāt: cōtracto magno ab hoste exercitu: āplius cōsistēdū nō uidebat p patentissimā sipontinoꝝ planiciē ad Aufidū flumē ꝓfectus non procul a Barulo resedit: ꝙ est oppidū moenibus apprīe munitū & populo frequēs & īter reliqua illius regni oppida nobile famaqꝙ celebre: & gottolano nomini deditissimū. Huic proxīa ē tranēsiū urbs ī Appulis clara atqꝙ opulēta & re gi itē fidelissima ꝑter duo hæc oppida & quæ ab Frāciſco baucio adriāoꝝ duce possidebant: ad id tpis nihil fere in oī Appulia regi fuerat reliquū. An degauēsis cū primū appropīquare appuloꝝ finibus picininū cū exercitu co gnouit: cōfesti educit: & picinino cōiungit: idē facit Tarentinus. Deīde nul la cunctatōe Bauciū inuadunt: cōpositisqꝙ paucis post diebus p inducias re bus. ad Aufidū & ipi quoqꝙ a loco supiore castra ponunt. Ferdinādus eo ho stium aduētu: quo tutior loco ēt: oppido admouet. ibi eo usqꝙ moraturus: quoad Alexāder cū auxiliaribus copiis aduenisset. Fuerūt pmulti: q aduoca

to cõcilio ſuadebãt ſe oppido rex cũ exercitu ĩcluderet: ſed Robertus Sanctoſeuerinas oſone & auctoritate ſua ꝓhibuit: cũ nihil eo tpre regiæ auctoritati turpius nihil ad augẽdã hoſtibus æſtimationẽ utilius diceret. Qua re extra oppidi mœnia toto exercitu munitõe ab aptis caſtroꝝ lateribus celeriter pfecta: ſe plures dies cõtinuit: cui rẽpẽs & ĩopinatus pœne aduẽtus Georgii caſtri otæ uiri fortiſſimi & rei militaris uſu turcarũ more ĩſignisquẽ barbaro uocabulo Scãderbech nõiabãt: ex epyro mouẽtis cũ octĩgẽtis circiter eqtibus nauibus ĩ tranẽſem portũ aduectis nõ mediocri adiumẽto fuit. Is.n. cũ grauiter cõtinẽterq; p ſupiora tpa a turcis p̃mereꝝ. ſæpe ab Alphõſo rege & milite & frumẽto adiutus. Voluit accepti beneficii memor Ferdinãdo filio beneficiũ corã tã neceſſario tpe reddere cumulatius. Pugnabaꝝ pœne quotidie ĩter bina caſtra nõ multo milite: pari fere certamine: cũ nec totã hoſti Ferdinãdus pugnãdi põtatẽ faceret. At poſteaq; Alexãder brutius ceſſiſſe piciniũ cognouit: ad lohãuẽ ꝓfectũ ratus: relicto ĩ Teatinis cãpano: cõparatiſq; p tpre haud multoꝝ dierũ cibariis ex brutiis mouẽt: & p apẽnini ſaltus magnis tãdẽ difficilibuſq; cõfectis itineribus: poſt octauũ diẽ bene uẽtũ puenit: magno pecorũ abducto numero: quæ p mõtiũ iuga uagus miles ex itinere cepat: quoꝝ ope exercitus cibariorũ ĩopia p̃ſſus plures ſe dies aluit: exin ĩ Apulos nõ lõge a luceria deſcẽdit. De Alexãdri aduentu hoſtes crebris nũciis certiores facti caſtra q̃primũ mouẽt: ſeq; ab Ferdinãdi caſtris ꝓcul auertẽtes ĩ loca tuta duxerũt. Ferdinãdus ab Alex. de ſuo ĩ Apuliã accẽſſu edoctus. facta ſibi ab hoſte abeũdi ex Barulo põtate: ubi dies cõplures pœne obſeſſus mãſerat: ad Alex. exercitu oĩ cõtẽdit: iũctiſq; copiis leſualdũ oppidũ circũſedit: quo haud multis poſt diebus ſimul cũ arce: cernentibus hoſtibus: expugnato ac ĩ p̃dã uerſo: Ferdinãdus hoſtesq; eodẽ fere tpre ĩ hyberna rediere. Per eã hyemẽ Nolani p̃cluſis ab rege apẽnini itineribus q̃b ad eos ex lucanis frumẽtũ quotidie ĩportabaꝝ: laborare durius rei frumentariæ ĩopia cœperũt. His urſus comes quẽ ab uenetis ad Tarẽtinũ cũ eqtatu ꝓfectũ cõmemorauimus: ab Tarẽtino ipo cũ p̃ſidio deſtinatus ꝑerat: qui ſeu ea frumẽti penuria coactus ſeu alia rõne ductus: aſſentientibus Nolanis amicus ex hoſte factus Regi ſeſe dedidit. Quæ ſane res quacũq; ex cãpfecta ſit. tũ Neapolitanis ea tẽpeſtate: tũ regi ad res benegerẽdas magno uſui fuit. Sub idẽ fere tp̃s Sigiſmũdus malateſta Andegauẽſiũ ptis factus: ruptis eius pacis foederibus quæ priore biẽnio cũ Pio põtifice firmauerat: primũ mõ dauinorũ arcẽ ĩ agro picẽo p ꝓditionẽ cepit. Deĩde ĩfeſto exercitu romanæ eccleſiæ fines ĩgreſſus: apte bellũ picẽtibus ĩtulit: & nõ multo tp̃ris ſpacio cũcta oppida atq; mũicipia: quæ Pius p eã pace eccleſiæ p̃monio adiudicauerat: & poſtea uti demõſtratũ é. Antonio cõceſſerat: ꝑter Senogalliã p deditionẽ occupauit. Ludouicũ maluiciũ ꝑterea quẽ Pius cũ nõ puo militum nũero picẽtibus auxilio miſerat: adortus prĩo fere ĩpetu ꝓfligatũ fugauit. Hoc p̃ceps Sigiſmũdi cõſiliũ Frãciſco moleſtiſſimũ fuit: qppe q eũ poſt firmatã cũ põtifice pio pacẽ aſſidue monuiſſet: rogaſſetq; ut p eius cõmõ in pace mallet cũ ſtipẽdio ẽt nõ ĩdigno uiuere q̃ ſe rurſus ancipitis belli caſibus obiectare. ſed ſi tãta belli gerẽdi cupido ĩceſſiſſet. ut oĩno ĩ alterã decertãtiũ de regno ptẽ ſumere arma ĩſtituiſſet. p ſpiciẽdũ eẽ quo ſe uerteret. Cõſilii ſui eſſe cũ Dominicus malateſta fr̃ Andagauẽſis bracianæq; factionis eſſet: ei põtificis Ferdinãdiq; ptes amplectedas: qd̃ utrauis ps bello ceſſiſſet: ipſe ĩ tuto eẽt. Nã ſi Ferdinãdũ Andegauẽſes ſupauerint: fr̃is cã nihil ei mali accideꝝ poſſet: Sin Andegauẽſes ipſi ceſſerĩt res ſua fratriſq; eius etiã cã ĩ portu ſemp foret. At ille ſtudio ɔtrario ductus ſapiẽtiſſimi p̃cipis ɔſiliũ neglexit: ſed breui ſpretiɔſilii poenas dedit. Eodẽ ãno circa Ka auguſtas Frãciſcus obɔtinuã aĩ ſollicitudinẽ: Italia nouis bellogꝝ exæſtuãte ĩcẽdiis: q̃bus & ɔſuleꝝ & occurreꝝ ſui officii eẽ iudicabat: ĩ febre ĩcidit ɔtinuã: eãq; adeo grauẽ ut dies nocteſq; cruciareꝝ. Nec multo poſt & aqua ĩtercute articulari buiq; morbis uniuerſo prope corpore ita uexatus. ut ſæpe ac multũ de eius uita fuerit dubitatũ. Nec tamẽ ĩ tãta malorũ mole atq; diſcrimine deſtitit

unq̃ excelsi ac inuicti animi uir: quo minus oĩa prouideret: pararet: mode raref: quæ tũ suis: tũ Ferdinãdi rebus cõducere arbitrabat. Itaq; cũ & opti mũ factu fore & ad res p̃sentes maxime ptinere existimaret: tametsi in dies magis atq; magis ea multitudine cõflictabat: legatos misit ad Ludouicũ frã corũ regẽ Petrũ posterlã: Thomã rheatinũ: & laurẽtiũ Pisaurẽsẽ: q & accep tũ de illius p̃is obitu dolorẽ exponerẽt: & qd̃ tãti regni gubernacula cepis set: ei gratularẽt. Per idẽ quoq; tp̃s ueneti ac florẽtini eãdẽ ob cãm legatões miserũt: oés humaniter rex: quos tamẽ Frãciscus miserat: benignius excepit Qui o tp̃re oĩ adhibita diligẽtia tẽtauit eũ ab Ferdinãdi amicicia auertere: & renato auunculo eiusq; filio lohãni cõsobrino suo recõciliare: sed ea fides & cõstãtia Frãciscĩ fuit ut neq; tãti regis auctoritate nullis p̃miis: nulla pe riculorũ denũciatione abduci potuerit: moriturũ se prius adiurabat q̃ ĩ ca lamitate amicũ deserturũ: ĩ ea re amicorũ familiariũ cõsiliariorũ adhorta tiones p̃ce q; negligebat. Egerat idẽ rex p legatos primũ cũ põtifice: mox p lohãnẽ atrebatẽsem cardinalẽ: ut Taraconẽsis ptes desereret: nisi id feciſſet nouũ cõciliũ minitabat. Põtifex respõdebat: se id ĩ tuendo eo rege in regni possessiõe facere. qd̃ e iusticia honoreq; suo eẽt. Hæc palã Pius. Clã uero ea se facturũ dicebat: quæ Frãciscus Mediolanẽsiũ dux q esset in cã belliq; so cietate primus: facere tãdẽ ĩstituisset: Rursusq; ut erat ĩgenio astuto callido que cũ suis tum Othonis carreti: q apud eum pro Francisco legati munus gerebat: litteris significabat: se nullo pacto perferre amplius posse ĩfinitas pene molestias: quæ ei & ab Francorum rege: & ab plærisque ecclesiæ prelatis & ab uniuersa prope Romana curia quotidie inferebantur. Quod ecclesiam dei in tantis bellorum periculis atque incendiis posuisset: dum Ferdinãdũ ĩ regni possessiõe tueret: eẽ satius ꝺtẽdẽtiũ exitũ spectare: & neu trã ĩ partẽ ĩclinaret: Romanæ ecclesiæ patrimoniũ ĩ pace regeret: & tãtã pecu niæ uim̃ p fidei christiãe beneficio aduersus turcas erogare. Hæc & huiusmõi põtificis aĩum plurimũ sollicitabãt: & ab ĩstituto nõ mediocriter ꝺterebãt p̃cipue cũ ĩtelligeret Francisci grauiter ægrotare. de cuius uita plurimũ du bitabat: & rẽ Ferdinãdi ĩ maxĩopiculo positã Frãciscus cõtra pterritũ põti ficis animũ itq; exigebat: augebat: ꝺstantioreq; ad p̃stãda Ferdinãdo regi au xilia reddebat: cũ p̃fertĩ ostẽderet nõ mõ nihil amissuꝝ: sed ãpliorẽ potius cũ Romanæ ecclesiæ: tũ necessariis suis dicionẽ adeptuꝝ. Quas: ob res dicer Frãciscus solitus ẽ: longe difficilius laboriosiusq; sibi eẽ. cõtinere põtificẽ ĩ offõ. quã eius belli sũptus molestiasq; pferre. Per idẽ fere tp̃s. cũ rumor cir cũquaq; uagaret nõ mõ p cisalpinã gallĩã sed p uniuersã ꝑpe europã: Frã ciscũ aut mortuũ aut propediẽ morituꝝ. placẽtini agricolæ uiri in prĩs se ditiosi atq; ĩprobi rerũq; nouarũ cupidi magno undiq; coacto numero: cœ perũt primũ ĩ Frãciscĩ magistratũ iura ruri reddentẽ quæstoresq; ĩperũ fa cer: cũ dicerẽt nolle ãplius oneris qcq̃ subire: aut pecuniarũ aliq̃d pẽdere: qd̃ pro p̃riæ more hactenus pender ꝺsueuissent. suntq; tãta amentia furor q; icensi: ut placẽtiã urbẽ: q̃ oĩno defecturã arbitrabãt: ĩ festo agmine adori rent. Ciuitas oĩs in factões quattuor diuisa tãto agrestiũ tumultu cõfestĩ ĩ arma cõmota est: cũ ipsæ ĩter se factiones diuisæ altera alteri maxĩe diffide ret q̃bus de cãis. cũ esset ingẽs rusticorũ manus elata & ab amicis in urbẽ p muros admissa: ĩ id res urbana discriminis adducta ẽ: ut parũ defuerit: quo minus p reliquos seditiosos ciues a sui principis fide deficeret. Sed ea fuit singularis Corradi soliani: q eo celeriter missus fuerat: diligẽtia atq; soller tia. ut & urbs seruata sit. & rustici ipsi multis pollicitatõibus adducti ad sa nitatẽ redierĩt: recõciliatiq; ĩ loca q; sq; sua remigrauerĩt. At Florẽtini: ubi intellexerũt. quãto in piculo eius principis uita uersaret. ueriti. neq̃d uene ti cæteriq; finitimi molirent confestĩ duos e ciuitatis p̃rioribus Bernardũ medicẽ & Detesaluium nigium Mediolanum legatos miserunt: qui se quid Francisco accidisset. Blancæ uxori filiisq; ꝺsilio auxilioq; adessent. Cæterũ non multo post tẽpore rustici idẽ Placentini coacta maiore manu rursus maximo ĩ arma tumultu cõcurrerũt: sibiq; p̃fecerũt hoĩnẽ temerariũ atq; ĩ

probũ comitẽ Honofriũ anguiſſolã quẽ priori tumultu clã initiũ dediſſe ferũt:& nũc hæc nũc illa nobiliũ municipia inuadebãt:obſidebãtq; : oĩa ſe ferro ignique uaſtaturos ĩterminãtes:ni ſeſe municipes dederẽt:q eos ĩ tanto facinore ſequi noluerãt:qua re cognita:eo mittitur celeriter Frãciſci iuſſu Donatus Mediolanẽſis:q poſt longã captiuitatẽ a picinino tandẽ in liberta tem reſtitutus in longobardiã p hyemẽ redierat ls e placẽtia cũ fortiſſima ĩ ſtructaq; militũ acie mouẽs primo ĩpetu facinoroſiſſimorũ hoſtiũ phalan gem fudit fugauitq;:magna pars capta ẽ atq; interempta.Ipſe Honofrius q & tã nefandi facinoris auctor & ſceleſtoꝝ dux fuerat:exterritus ĩ ſua ſe mu nicipia receperat:ſed a ſuis ẽt neceſſariis & agnatis nõ multo poſt cũ in ge nuenſiũ fines fuga cõtẽderet:ĩterceptus.& ad Frãciſcũ pductus multis aſſi duiſq; gentiliũ pcibus neqd ĩ eũ acerbius ſtatueref:uita donatus ẽ: in carce rem tamẽ cõiectus ẽ.bona publicata.Per eoſdẽ dies Tiberthus brãdolinus : quẽ ob ſpectãtẽ ĩ re militari uirtutẽ Frãciſcus multũ ſemp dilexerat :quod primo ruſticoꝝ motu ut poſtea cognitũ ẽ:futurũ exiſtimaret : ut is ex hac luce migraret:clã cũ ruſticis cõiurarat:eoſq; ut arma caperẽt:ſecreto horta batur:affirmãs ſe illis una cũ picinini copiis:quæ ĩ flaminia erãt:auxilio fo re:ſed ubi Frãciſcũ cõualeſcere uidit:trãsfugere decreuit:Iohannis andega uenſis picininiq; partes ſecuturus:qbus cũ iã cõſpirarat: utq; fugã facilius cõmodiuſq; pararet:ſimulat ſe cũ Cornelia cõiuge flaminiã petere ĩſtituiſ ſe:ut uxorẽ daret Leonello filio:breui Mediolanũ rediturũ.Itaq; uenia ab Frãciſco facile ĩpetrata:q nihil mali de hoĩne ſuſpicabaf: ob magna pſertĩ in eũ collata beneficia:euenit ĩterim:ut Frãciſcus a qbuſdã Tibertho cariſſi mis:qbus cũ oĩa cõſilia cõicare ſolebat:fieret certior:Tiberthũ cum magna militũ manu e longobardia ĩ flaminiã breui abiturũ.Frãciſcus hoĩnẽ dum adhuc Mediolani eſſet:retineri iuſſit.q nec quæ de eius fuga enunciata fue rant:negauit.Eo igiſ in carcerẽ coniecto:diu ac multũ Frãciſcus:ut erat hu maniſſimo clæmẽtiſſimoq; ingenio. qd de hoĩne agẽdũ eſſet:addubitauit: ſed tãdẽ cũ & ipſe p ſupiora tẽpora ſatis ſupq; hominis mores cognouiſſet: didiciſſetq; p eos:quos illius cuſtodiæ pfecerat.aĩo eſſe Tiberthũ ulcerato & ad qdcũq; ppetrãdũ facinus promptiore q̃ unq̃ antea extitiſſet. decreuit nõ necãdũ ſed ppetuo carcere aſſeruãdũ.At ille.ut erat ĩmani diro efferato q; aĩo cõſcius ſibi pfidiæ ueritus ne publico iudicio obtrũcaref . ſibi ipſe mortẽ cõſciuit.uir ingenio acri callidoq; & aĩo ĩſuper feroci corpore robu ſto lõgo reꝝ bellicarũ uſu pitus:ſed nulla ei fides:nulla pietas nulla ſligio nullus dei metus & dira ĩ primis crudelitas:uarius quoq; & mutabilis glo riæ diuitiarꝝq; appetẽs & reꝝ nouarꝝ cupidus.At FR.&ſi diutius ĩcurabili illa ui morboꝝ uexatus ẽ:tãdẽ ĩ ipõ uere pti ſingulari pitiſſimoꝝmedicoꝝ diligẽtia:ptĩ ob mirã corpis fortitudinẽ atq; tẽpamẽtũ ſũmãq; aĩ patiẽtiã cũ nulla in re detrectaſſet ulla unq̃ remedia:quæ ipſa pœne morte acerbio ra uidebãf: liberatus ẽ ab ppetua illa febri & ab ĩtolerãdis articuloꝝ dolo ribꝰ & quãtũ uideri poterat ab ipſa ẽt aqua ĩtercute:qua tũ ob malã epatis diſpoſitionẽ nũq̃ oĩo liber reditus ẽ:nũq̃ poſtea eodẽ fuit oris colore:neq; ea membrorũ agilitate:cũ eadem ſemper eſſet animi magnitudine & tole rantia ad munus omne & priuatim & publice obeundũ.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER.XXVIIII.

Principio ſequẽtis æſtatis ãno ſexageſimo ſecũdo ſupra qua drĩgẽteſimũ & milleſſimũ Tarẽtinus picininuſq; cõtracto in Appulis nõ multo militũ nũero:iuuenatiũ primũ obſederũt quaſſatiſq; diu bombardaꝝ ictu mœnibus oppidanos ad de ditionẽ cõpulerũt.Trano ĩde urbi admouẽtes haud multo tẽ poris ſpatio ciues partim frumenti penuria : partim artibus iiſdem quibus luuenatinos ſubegerant in poteſtatem redegerunt:arce quæ munitiſſima eſt : & ad mare pertinet : in regia fide permanente . Poſthæc in proximos Barolenſiũ agros ,pgreſſi nunc p proditionẽ oppidũ nunc per

uim metũq; capere tentãt. Sed ubi cũ ꝑpter eximiã oppidanoꝝ in Ferdinã dum fidẽ tũ propter egregiã murorũ ſtructurã nihil ꝓficere uidẽt: deuaſtatis circũquaq; agris. ĩ Adrianos duxerũt: quoꝝ oppidũ cũ dies plures acriter oppugnaſſent Frãciſcus bautius de quo ſupra mentionẽ fecimus: cuius ĩperio oppidani parebãt: oĩa ſpe auxilii deſtituꝰ: cũ nullæ neq; eſſent ĩ regione ea regiæ copiæ: neq; ꝑpediẽ futuræ dicerẽtur: ſubactis ꝑſertim duabꝰ uicinis urbibus: ſeſe ſimul cũ oppidanis ꝑ pactionẽ hoſtibus tradidit. Per idẽ tẽpus Iohánes coacto altera militũ manu: in Garganũ montem ꝓfectus oppida uniuerſa quæ ſupiore anno Ferdinándus magno laboꝝ recuperauerat: dentibus ſeſe rurſus oppidanis: nõ multo negocio in fidẽ recepit. Inter hæc Alexáder Sphortianas copias ex hybernis eduxerat: & nõ lõge a beneuento cõſederat: qđ ꝑpter copiarũ paucitatẽ progrediẽdũ longius nõ uidebatur: ſed Ferdinándũ regẽ cũ reliquo exercitu tutis locis expectándũ. Verũ pecuniæ inopia fecerat: ut diutius q̃ tẽporis belliq; ratio & rerũ ꝑſentiũ cõdicio depoſcebat: ex campania in Apulos Ferdinándi reditus retardaret: qua re interim nulla ꝑſſis obſeſſiſq; ferri auxilia potuerint. Vagari ꝑ ampliſſimos Appuliæ campos: populari uaſtariq; oĩa ĩpune hoſtibus licuit. Hæc cũ & lr̃is & nunciis quotidie fere Frãciſcus ĩtelligeret: nõ poterat grauiter nõ cõmoueri: qppe q & ad Alexándrũ Neapolim & ad Fredericũ urbinatẽ Romã abũ de opportuneq; pecunias miſiſſet. Huic. n. altera ſtipẽdii pars ab Franciſco ipſo: altera ab Pio pontifice regis cã quot ánis exoluebaꝰ: alias ꝓterea pecunias ꝓter arma tæla & quæ bello uſui ſunt. ad campanũ in brutios dederat q cũ nihil ſeu parũ ab rege pecuniarũ cõſequi poſſet: ad eũ ſæpe querulus cõfugerat: & qcqd inſuper aut duces ab eo petebãt: aut ipſe ad res gerendas uſui fore putabat: largiter ex Mediolano ſubminiſtrabat: eoſq; hortabatur pro regis cõmodo: ut quãto celerius fieri poſſet: in aptũ exirẽt: tpusq; hoſtibus ꝓriperent: Nã nihil ea tẽpeſtate Frãciſco magis cordi erat: nihilq; illius animũ magis ſollicitabat oĩa uincẽdi ſtudio ĩpigre excogitabat: parabat. efficiebat. Sed tãdẽ maiore æſtatis parte exacta: rex ex cãpania mouens circa kal. Auguſtas Alexándro adiũgiꝰ: tum hoſtiũ fines ingreſſus: Aquadiã ĩ Apulis oppidũ nõ ignobile circũſiſtit. Iohánes & picininus: nã Tatẽtinus inualitudinis cauſa ĩ ſua oppida paucis ante diebus lectica delatus redierat: oĩbꝰ oĩum iunctis copiis iſtructaq; acie eo profecti ĩ ſũmo colle nõ procul oppido cõſtiterũt: nõ nulli ĩ campũ ad ſpeciẽ cõmittẽdi prælii deſcẽdere cœperunt: ſperãtes loco ceſſurũ regẽ: obſidionẽq; deſerturũ. At Rex & Alexáder inſtructo exercitu: eos nulla cunctatione iuadũt: factaq; pugnándi poteſtate q in campũ deſcẽderãt. ad ſuos cõfeſtim repulſi ſunt. Quod ubi hoſtiũ duces cõſpexerũt: tãta celeritate in caſtra reuerſi ſunt: ut ꝑmiſſi leuis armaturæ eqtes nouiſſimas eorũ cohortes cõſequi nõ potuerĩt. Itaq; diruto tormẽtorũ ui muro: paucis poſt diebus q̃ eo uentũ ẽ: oppidũ expugnaꝰ: & ĩ ꝑdam uertiꝰ: regio deinde iuſſu ĩcendiꝰ. Rex dein Vrſariæ admouit: die tertio ad colloquiũ de deditiõe oppidani uenerũt: pactiq; ſunt datis obſidibus: ſeſe atq; oppidũ ĩtra quatriduũ dedituros: niſi ab ſuis ĩterĩ obſidione liberarẽt. Hoſtes ea re cognita ad. xv. kal. Sep. ex Aſculo urbe Apuliæ mouẽt: & mĩno ab urbe Troia paſſibus mille quæ ad oriẽtẽ ſpectat caſtra ponũt: eo cõſilio: ut ĩde ꝓpiores caſtris aduerſarioꝝ facti ante deſtinatã deditiõi diẽ obſeſſis opẽ ferrẽt. Itaq; poſtridie eius diei prĩa luce Iohánes picininuſq; ĩſtructo exercitu mittũt: q collẽ quendã ĩter utraq; caſtra caperẽt: ut illo occupato: caſtra eo cõfeſti tráſferrẽt: q cũ renũciatũ eẽt regi: mittit & ipſe ſtatĩ Iohánẽ comitẽ uiꝝ fortẽ & rei militaris peritũ: ut qd agãt hoſtes: quaue iter faciãt: cognoſcat. Interim ꝑcul cernit nõ mõ collis ſed tumulus ẽt qdã q Vrſariæ ꝓpius adiacet ab equeſtribus hoſtiũ turmis teneri: unde hoſtes: facile regium exercitũ aquatione pabulationeq; prohibere poterant: qua re perſpecta rex armato celeriter exercitu ordinibuſque inſtructis: eo in hoſtes animo educit: ut qui collem tumulumq; occuparãt: adortus loco omnino pelleret. Alexander: parte peditatus ſumpta & nõ multo eqte: Sphortiano

que ī primis peditū robore ad altera additor:ī hostē ire cōtendit ubi tumulo appropinquatū est:Roberthū Sāctoseuerinatē & alterū Roberthum ursinū & Antonellū burgēsem:quē Alexādrino bello aduersus Guilielmū Mōferratensem affuisse cōmemorauimus:uirū fortē & manu promptū turmæ primæ p̄ficit & tumulū primū:deinde collē:q̄bus in locis oīs iā hostiū peditatus cū eq̄tatus pte cōstiterat:acriter iuadere inbet:q̄ nō secus ac iussi facientes:alacri aīo citatoq̄ gradu tumulū nulla mora superāt: īpetuq̄ facto hostes depulsi ad suos ī proximū collē refugiūt:quos præfecti acrius īsecuti collē & ipsi subeūt:eorū īpetū cū paulū sustinere aduersarii nō potuerīt nō minus īde q̄ ex tumulo turpiter deiiciūt: Alexāder tumulo colleq̄ pro regis sentētia haud multo labore potitus paulū ꝓgredit:aciē subseq̄ iubet: cōspicatusq̄ loco edito magnā hostiū ptem post collē ī plano pturbatā: & si alius nō ꝓcul a Troia eq̄tatus cōspiciebat instructus ad pugnāq̄ paratus: psequēdū tamē ī p̄lio censet:& ob id alacrius urgeri hostē mādat. Itaq̄ facto magnis uiribus īpetu:hostes planicie ité pulsi trans torrenté quēdā tūc aridū q̄ īter Troiā colleq̄ illuuionibus interfluit:festinātissime agunt: ubi ab recenti eq̄tatu excepti in ripæ torrētis aditu cōstiterūt.Cōmittit rursus ī ipso torrētis alueo maius acriusq̄ p̄liū:Tharaconēsibus Sphortianisq̄ ab tergo enixius ingruētibus:& īter cæteros Robertho Sāctoseuerinati strenue rē gerēte:Andegauensibus bracianisq̄ cōtra a fronte ptinacius resistētibus. Quare cū aliquādiu pari certamine pugnatū esset:aīaduertisset q̄ Alexāder hostes difficilius eo loco moueri posse:qđ ripæ muniméto quæ nisi certis uadis trāsiri nō poterat:pro uallo uteref censet alia ét uia eos urgeri oportere:quæ nulla īueniebat:nisi p q̄ngentos circiter passus procul inde p superiorē aluei ptem iref.Proinde ad regē ꝓpere ī media fere acie uersantē uelut oīum quæ gerebātur:moderatorē:quæq̄ p̄liātibus usui esse cernebat ītelligebatq̄ subministratorē mittit:q̄ qđ sui esset ad uictoriā cōsilii ostenderet:ad seq̄ alios eq̄tū ordines uiribus itegros celeriter mitti peteret. Ferūt regē uelut q̄ Sarnēsis adhuc pugnæ memor.rē tāti momēti rursus anciptiti prælii fortunæ una hora haud cōmittēdā iudicabat:respōdisse satis eo die suo exercituq̄ honori atq̄ cōmodo factū esse: iterū ad eū remisit Alexander:q̄ diceret:ꝓgrediendū oīno:uictoriā in manu esse:hostibus ab ripæ aditu repulsis:quos iā subdubitare & mutare ac fere profligatos cernebat Rex prudētissimi ducis cōsilio obtēperans:equestres ordines confestim submittit:q̄ alæ īstar e supiore torrētis parte īmissi tāto īpetu ī dimicātiū hostiū latus delati sunt:ut supatis ét uno eodēq̄ tp̄re ex alia pte aluei ripis: nulla cūctatione hostes loco cædere tergaq̄ uertere cogerēt: quos cū regia manus audacius ad mōtis usq̄ radices ubi Troia posita é: hinc atq̄ īde cædendo capiendoq̄ īsecuta esset:Instauraf p tæli iactū ab urbis mœnibus p̄liū īgens:duobus exercitibus īter sese cōfertissima acie collatisq̄ signis confligētibus.Certatū ē p hūc modū paulo minus horæ unius spacio: Nā is locus ad decliuitatē castigatus regio erat militi ascēdēdo urgēdoq̄ piniquus Aduersariis uero resistēdo ꝓhibēdoq̄ accōmodatissimus. Pugnabaf.n.ab iis oī conatu obstinatissime:ita ut nulla ui ꝓpter loci iniqtatē uno aditu neq̄ supari neque submoueri loco possent.Quod cū satis pspexisset Alexāder.si hodie uincere īqt uolumus:alio nobis cōsilio utēdū est:ab alio ét latere:ut ī torrētis mō aditu fecimus:cū hostibus confligēdū.Itaque explorata ꝓuisaq̄ uia:qua hostes ex latere īuasurus eēt:qd sit acturus regē edocet: rogatq̄ simul ut q̄nq̄ uel sex ad sūmū eq̄tū turmas quæ ex Sphortiāo sint eq̄tatu.quorū uirtuti plurimū cōfideret:ad se q̄primū ꝓficisci iubeat. Nā ꝓ īstituta lege acies regia eo die Sphortianā itinef p̄ibat. Rex rursus Alexādri cōsilio annuens:q̄petierat:cōtinuo effici īperat:ꝓfessus se eo die Alexandro morē gestuꝝ:eúdēque ducē secutuꝝ. Collis ē editus ante Troiæ urbis portā p scorpionis iactum.Huc hostiū duces uelut ī arcē militaria signa cū magno militum robore contulerant:ubi præcipue omnis Tarentini manus Iulio duce & magna bracianaꝝ copiarum pars consederat: Alexāder missis

ab rege ordinibus:ĩter quos p̃cipue inicũ arianenſiũ comitẽ natioue hiſpa
num nobili loco natũ & rei militaris nõ ĩperitũ cũ ea cui p̃erat: turma eſſe
iuſſerat:qd fieri uelit:oſtẽdit.Boſſiũ fratrẽ p̃terea & Roberthũ utrũq; :qui
hoſtẽ cõtinẽter laceſſere nõ deſiſtebant:admonet:ut dũ ipſe eos qui ĩ colle
cõſiſtebãt:hoſtes ab tergo p̃meret:ipſi quoq; ab fronte cæteros acrius urge
rent:quo undiq; uno atq; eodẽ tp̃re p̃ſſi:facilius citiusq; funderẽt.Ita Alexã
der Sphortiana equeſtri pedeſtriq; manu ſtipatus:circũacto ad ſiniſtrã cele
riter itinere ĩgẽti aĩo collẽ ſubit:fundũtur illico hoſtes profligãtq; nõ mul
to labore:adeo ut ĩ urbẽ q ſq; fugere cœperit:ita aũt agũtur p̃cipites ĩ ip̃as
urbis foſſas:ut parũ abfuerit:quin regii milites hoſtibus ĩmixti ĩ urbẽ irru
perint: ſed portis cõtinuo ab ciuibus militibuſquẽ q intra mœnia cõfuge
rant clauſis: plurimi cum ex iis qui pro portis ſtabant:tum ex iis qui ſe
ſe in foſſas deiecerant: capti ſunt. Reliqui aut per funes relictis equis in
urbẽ ĩtroducti:aut p ipſas foſſarũ ripas ĩ caſtra refugiẽtes partim capti cæ
ſiq;:ptim fuga euaſere.Poſt hæc ĩ caſtra cõcurſum é:quæ nullo defendẽte:
direpta atq; nudata:ĩpediméta q̃plurima in fuga ĩtercepta. Militaria uero
ſigna ab iis q ex murorũ ꝓpugnaculis certabãt:recepta ſunt. Pauci ex hoſti
bus eo die euaſiſſent:ni ꝓpinquitas urbis magnũ eorũ numerũ excepiſſet:
exceptosq; ſeruaſſet:quo ĩ numero duces ipſi fuere:ĩ caſtris aũt ut in tanta
victoria tantoq; rapiendæ quærendæq; p̃de ardore fieri ſolet:oĩa ab regio
Sphortianoq; milite ſiue ĩperio agebãtur:alii p̃da honuſti in caſtra urſariã
redibãt:alii lucri exptes ingrendo occupati hac illac diſcurrebãt:ii Luceriã
fogiãq; uerſus fugiẽtes hoſtes ĩſectabãtur:Quo qdẽ tp̃re pſpectũ eſt cupidi
tatẽ ſecundis ĩ rebus nõ minus q̃ ĩ aduerſis metũ eſſe dánoſam:Nã cũ mili
tes arbitrarẽt iã ꝓfligatis hoſtibus certã eſſe uictoriã cuiuſq̃ adhortationi
bus ĩperioue minime coerceri cõpeſciq; potuerũt:ut ſeſe ĩ ordĩe cõtineret
ltaq; uacui oĩ metu nec ſibi p̃cauẽtes qcq̃ ad p̃dã oẽs cõuerſi ſunt.Quod Pi
cininus e Troia cõſpicatus eruptione facta:palantẽ exercitũ magno ĩpetu ĩ
uadit:multos ex ſuis captiuos redimit:multos ĩſup ex hoſtibus capit: mul
tos ĩ fugã uertit:turbaſſetq; ſane eo die partã ſũmo labore uictoriã: niſi &
Ferdinãdus & Roberthus Sãctoſeuerinas collectis ꝓpere eqtibus iis q ꝓ tem
poris anguſtia potuerũt:illi occurriſſent:primoq; cõgreſſu magna ui reſti
tiſſent:& dein maiore coacto militũ numero ĩ urbẽ reppuliſſent: Eo ĩ p̃lio
Ferdinãdus iudicio eoꝝ:q interfuerunt.prudẽtiſſimi fortiſſimiq; ducis ac
ſtrenui & acerrimi militis munꝰ obiuit.adeo ut magnũ eo die uirtutis ſuæ
experimẽtũ præbuerit.magnãq; & egregiã laudẽ reportarit. Roberthus itẽ
tãta celeritate atq; uirtute oĩa ĩ ipſo hoſtis repentino ĩopinatoq; ĩpetu egit
ut rẽ poſtremo ĩ ſummũ pœne piculũ adductã regis iudicio ad ſaluté reſti
tuerit.Pugnatũ é eo die a tertia decima ad decimã nonã uſq; diei horã ĩter
fectis uulneratiſq; ex hoſte q̃plurimis:magna equoꝝ ſtrage facta: ex regio
exercitu ĩteremptis ꝓpaucis uulneratis ꝓmultis. Sed æſtimatione eoꝝ qui
ſimulac pugnari cœptũ é:ad pugnæ uſq; exitũ ſemp ĩterfuerũt. & milita
ris diſciplinæ ſcientiſſimi habiti ſunt q̃uis oẽs de regio exercitu ubi facto
opus fuit rẽ egregie ædiderĩt hos tñ p̃ter cæteros optimã laudẽ ꝓmeruiſſe
affirmatũ é.ipſum ſcilicet in primis regẽ q magno atq; infracto aĩo preliũ
& iniuit & obiuit p̃ter q ĩ cõſerẽdo nouiſſimo p̃lio de ſe periculũ maximũ
præſtitit. Poſt eũ Alexãder prudẽtia cõſilio celeritate & uirtute ſingulari
oĩa ꝓuidit atq; cõfecit.Iohannẽ p̃terea & urſũ comites cũ ſubſidiariis tur
mis eo die p̃eſſẽt ubi erat opus rẽ ꝓſtrenue geſſiſſe & delato ſibi munerẽ exi
mia fortitudine & moderatiõe pfũctos fuiſſe ferũt.Sed Boſiũ & Roberthũ
utrũq; rege Alexãdroq; exceptis:adeo fortiter adeo prudẽter continẽterq; ad
finẽ uſq; plii cũ primi ſemp ĩ certamĩe extiterĩt rẽ ædidiſſe ut oẽs ſupaue
rint. Inter reliquos eqtũ ductores Iohãnẽ palauicinũ Antonellũ burgeſem
& Frãciſcũ taurellũ Chriſtophori filiũ p̃claræ ĩdolis adoleſcẽtẽ q ob multa
& pulcherrima facta ĩter magnæ laudis uiros iuſ merito nõ ĩ poſtremis ha
biti ſunt. At poſteaquam profligatis hoſtibus caſtriſq; dereptis in caſtra:

uictore exercitu reditū ē: oppidani nō expectata deditionis die: ſeſe Regi p miſere. Verū Iohānes & Picininus tā īſigni clade accepta diffiſi urbis moe nibus ciuiūq; animis: cū uictis nihil tutū nihil uictoribus īpeditū eſſe puta rent: Iohāne coxa cū p̄ſidio Troiæ relicto: qua eū ciuitate Andegauēſis dona uerat: nocte īſequēti luceriā primo: deinde Māfredoniā alter: alter Tranum ſeſe receperūt. Poſtremo cōſultādis rebus ambo uigilias: quæ Apula ē urbs Trano ꝓpinqua iuxta adriatici maris littus: ad Tarētinū ꝓfecti ſunt: Ferdi nandus biduo ad urſariā cōſumpto: Troiæ caſtra admouit. Eius aduētu ci ues territi: ad Alexādrū nocte ꝓxima oratū mittūt: ut ipſis ī antiquā Sphor tianoꝝ fidē iādiu redire optātibus ſeſe atq; eoꝝ urbē in Frāciſci Sphortiæ fratris ī dicionē acciperet: nec pati uellet: Troianū populū Sphortiano noī iādiu deditiſſimū rurſus Tharaconēſem dominationē quā ſemp odiſſet: q̄q; tot annos enixe pmoleſteq; tuliſſet: inuitū ſubire: Alexāder cōdicionib repudiatis: ne oīno ab ſe triſtes diſcederēt: ſed aliqua ex pte eorū poſtula tis ſatisfeciſſe uideret: ab rege obtinuit: ut Hippolytæ Mariæ Franciſci du cis filiæ regiæq; nurus ī fidē Troiani reciperētur. Ea re p hunc modū cōpo ſita poſtulatisq; cæteris facile īpetratis: Troiani ſe atq; urbē ſimul cum p̄ſi dio dediderūt. coxa urbe amiſſa p̄ſidioq; in p̄dā uerſo: arcē & ipſe quo ſe re ceperat & q̄cq̄d inſup Troiani agri in pōtate retinebat: ſine cūctatione regi tradidit. Inuēti ſunt in ea urbe ꝑter īpediměta hoſtiū q̄plurima cū multa ſupellectile quæ ibi ob tēporis anguſtiā reliquerāt eqtes pluſq̄ quingenti: q̄ plio incolumes: ſupfuerāt. Troia recepta Rex fogiā & Sāctū ſeuerū: nō mul to deinde poſt Aſculū recepit. Poſtremo oppidulis q̄buſdā reficiēdi exerci tus cā expugnatis ī p̄dāq; militibus cōceſſis: ad flumē Aufidū profectus cō ſedit: quo tpre nō nulli ex locis proximis regni proceres ad eū in fidē redie runt. Tarētinus quoq; q tātos iam ſpiritus ſumpſerat: ut nō īferiorem ſe re ge eſſe putaret: ea ad Troiā calamitate accepta: cōcuſſus de recōciliatiōe cū rege agere coepit. De his rebus Frāciſcus tū regis tū Alexādri Antoniq; tri cini legati lr̄is certior factus: haud ſibi cūctandū putauit: quin & ipſe ēt re gni procerū Andegauēſiū ꝓtes ſequētiū aīos p ſuos demulceret: & regi recō ciliaret: q̄d ut liberiore efficerēt aīo: ſublata oī ultionis ſuſpicione: ſe ꝓ re ge q̄cq̄d ab eo promiſſum extitiſſet: inuiolate p̄ſtiturū aſſeuerabat. Fuerunt q Frāciſci hortatu moti: regi obtēperauere: ſed multi id rurſus cōmemora uerūt: q̄d nō multo poſt Alphonſi regis mortē eius nūciis in campano con uentu legatisq; poſtea ſecreto dixerāt: nā cū ſe regis fidei cōmittere non au derēt: admiſſi ī eū criminis cōſcii: Frāciſcū mirū in modū rogabant: ne Fer dinādi Tharaconēſis ſed ſua potius ſuorūq; cā tātos labores caperet: tātoſq; ſumptus faceret: q̄d ſi reciperet ſeſe amicoſq; ſuos ei deditionem facturos magno ſtudio pollicebā. Nec dubitare: quin pſpecta iāpridē tāti principis ſingulari cū ī ſuos tū ī oēs māſuetudine clæmētia atq; liberalitate: reliqui oēs id eſſent facturi: q̄d ipſi feciſſent. At Frāciſcus oībus huiuſmodi pollici tationibus reiectis rurſus iiſdē ſuū erga Ferdinādū cōſtātē animū oſtendē pſuadereq;: ut ī gr̄am cū rege redirēt nō ceſſabat: quæ q̄dē res ꝑter cætera īmortalia ī ipm regē beneficia: ad recōciliādos ei multorū aīos plurimū ꝓ fuit. Dū hæc ī Apulia gerūt: Sigiſmūdus quē Andegauenſiū ptis factū picē tibus ſupiore anno bellū ītuliſſe diximus: exercitū haud exiguo militū nu mero ad Metaurū cōtraxerat. Siluēſter lucinus itē nō puā eqtū manū quā picinini iuſſu in flaminia ſcripſerat: in Cæſenates coegerat. His Iohānes Ta rētiuuſq; iuſſerāt: ut ī brutios aduerſus cāpanū celeriter traiiceret: Nā cam panus nullis fere obſiſtētibo: adeo poſt picinini ex iis locis diſceſſū populos Iohāni deditos quotidiāis īcurſionibus turbauerat: ut & loſiā uniuerſa ꝓpe ditiōe nudauerit: e tāto oppidorū numero nullo ei ꝑter Cellinū relicto. do lor mortē obiiſſe: ferūt: & cæteros regionis eius regi īfeſtos cœgerit: ut ab Iohāne Tarētinoq; auxilia ꝓpere ad ſe mitti grauibus querelis aſſidue pete rēt: p̄ſertim q; crebri afferebā rumores: eo Fredericū ex romano agro ꝓpe diem cū exercitu acceſſurū. Sed Sigiſmūdus: qui plærunq; aliud in pectore

aliudī ore hr̄e ſolebat:qđ inuitus in alienos fines eo maxime tp̄e ꝓficiſceba
tur:Silueſtro ſibi adiuncto:profectionem ſimulat:ac eo animo per picentes
pergit:ut ſi qui in itinere ſe opponerēt:domū q̄primū rediret: lāq; ī agrū
firmanū puenerat:cū Napoleo urſinus eccleſiæ copiis multo illi qdē īferi
or montuoſis iniquiſq; locis ſe cōtinēs ei factus ē obuius. Ex quo redeundi
occaſione oblata regredit & longis itineribus nō prius reſtitit:quā ſupato
hæſi flumine:populatus qua tranſierat:agros:in ſuos fines puenit: nihilq;
deinde cūctatus una cū Silueſtro Senagalliā obſedit:qđ erat oppidorū reli
quū ex iis quæ Pius pontifex:uti ſupra oſtēdimus:Antonio donauerat:quo
oppido nō difficulter potitus arcē foſſa muroq; munitā multa tormentoꝝ
ui oppugnare adortus ē. Napoleo longis itinerū ſpaciis:interiectiſq; diebus
ſubſecutus:tamē cōgredi nō audebat. ſed tutis locis in frontibus militē ſer
uare īcolumen populationibusq; hoſtē ꝓhibere ſtudebat. At Pius his cogni
tis:& ſi Fredericus:ut erat ante ab eo Frāciſcoq; iuſſus:in brutios trāſierat
bellūq; acre Aquilanis inferre cœperat:huic tamē īperat:ut in agrū picenū
aduerſus Sigiſmūdū flecteret:obſeſſiſq; opē ferre maturaret. Eninuero Fre
dericus q in patriā capitali hoſti bellū illaturus reuertebaf nō īuitus :q̄ma
ximis pōt itineribus ī Sigiſmūdū dū ire cōtendit:ac eodē die qui fuit ad idus
Auguſtas Napoleoni nō longe ab hoſtiū caſtris adiūgif:quo Sigiſmūdus p
pactionē Senogalliæ arcē receperat:iāq; de hoſtis aduentu certior factus oc
cidente ſole:ꝓfectionē fugæ ſimilē parauerat:caſtriſq; educebat:cū Frederi
cus nihilo ſegnius eū prima noctis hora toto exercitu magna celeritate īua
dit:& ab tergo magno īpetu facto:nullis fere reſiſtētibus;ꝓfligauit fugauit
q;:unde factū eſt:ut plena luna lumenq; euntibus affatim dāte: Sigiſmudi
militibus depoſito fugæ p noctē pudore:hac illac ſalutis petendæ gr̄a dif
fugientibus aduerſariiſq; eos acrius p̄mentibus:maior eoꝝ pars cū impedi
mentis fere oībus caperef. Ex p̄fectis equitū lohānes Frāciſcus mirādolanus
ſolus captus ē. Cæteri ī ꝓxima oppida cōfugerūt. Sigiſmūdus cū paucis Fa
num ſe recepit. Hoc tā graui accepto uulneř:adeo fractus ē aīo:ut de oīum
fere fortunarū ſuarū ſūma nō mediocriter dubitare coeperit. Quaf paucis
poſt diebus deſpata quodāmodo ſalute biremē cū Silueſtro cōſcēdit: & in
Apuliā ad lohānē Tarentinūq; adnauigauit:uictus ab iam uictis auxiliū pe
titurus:nondū enī alter alterius calamitatē ꝓfligari cognouerat:dies ſiqdē
tātūmodo quattuor īter Senogallicū Troianūq; plūs īterceſſerant. Cū ſuā
q ſq; infelicē ſortē deploraſſet Sigiſmūdus maiore reꝝ ſuaꝝ deſperatione
Ariminū reuertif:Tarentinus territus:maiore ſtudio ad res de concordiacū
Ferdinando trāſigēdas animū intēdit:Et nō multo tp̄re Bartholomæi car
dinalis Rauennatis uiri præſtātiſſimi qui pro pio pontifice tūc bene uenta
nis præerat & Antonii tricini Frāciſci legati interuētu reſcōpoſita eſt:qua
ī re Tarentinus legatos ītereſſe uoluit:ut pro eorū prīcipibus cauerēt:quæ
rex ꝓmiſiſſet:eū īegre ſeruaturū:Ex quo Tarētinus ex hoſte acerrimo ami
cus ſubiectuſq; Ferdinādo p metū factus ē. lohānes & Picininus omni Tarē
tini auxilio deſtituti cedere Apulia coguntur. Itaque data ab rege ab eundi
fide publica lohannes & Picininus ipſi maritimo copiæ uero equis armis
& bonis fere omnibus denudatæ:terreſtri itinere ī brutios remigrarūt. Or
thonāq; & Caudolaꝝ ī oppida ſeſe cōtulerūt. Dein ex īſpirato Picininus ab
Roggeriōe cellani comite adoleſcēte p irā ī paternas ſedes accitus ē Rogge
rio enī matri gubernati mulieri qdē nō īprudēti q; iuuenilibus luxuriatis
filii uoluptatibꝰ nō īdulgeret plurimum aduerſabatur. Picininus igitur in
cellanū oppidū p fraudē introductus:ꝰfeſtī arcē cū ampliſſima ſuppellecti
le mulieř oppido eiecta:occupauit:ac uniuerſa deinde quæ illius erāt dicio
nis caſtella:ī poteſtatē accepit:nec Roggerio tamē ī patrimoniū admiſſus ē:
qbus in locis p̄ter aurū argentumq; & gemmas quæ nō parui ponderis p̄tii
q; erant magnā uim frumēti lanæq; repperit:& peccoꝝ numeꝝ nō paruū:q
bus rebus ſe ac milites ſūma miſeria p̄ſſos ſubleuauit:& p hyemē facile alu
it. Su monēſeiq; p̄terea pp locoꝝ quibus potiebaf : opportunitatē ita per

niualē tempestatē fame oppressit:ut eos ad deditionē cōpulerit Ferdinādus
āt:qa acris aduentarat hyems:ī cāpaniā rediit:non nullis ex itinere oppidis
in ptātē receptis:exercitūq; ī hiberna distribuit.Interī Fredericus:fusis ho
stibus receptisq; nō nullis munitōe infirmis ultra Metaurū municipiis:ad
Mondauinā arcē:quā p ꝑditionē Sigismundū superiore āno recepisse ostē
dimus:exercitū admouit.Hanc cū aliquādiu oppugnasset:uti cepit: ualido
que simul cū p̄sidio ī p̄dā uertit.Ea recepta arce:quæ multū loci natura &
opere ædita atq; insigni militū robore pmunita erat tātus ē reliqs regionis
eius accolis iectus repēte timor:tantaq; fuit oīum deinceps aīorū ad dedi
tionē inclinatio:ut breui p̄ter Senāgalliā arcēq; nihil Sigismūdo ultra Me
taurū in piceno agro reliquū fuerit.Quo rerū successu Fredericus progre
diendū celeriter sibi ratus Metaurū in Fanenses traiecit:cōtinuoq; eius agri
municipes ī pōtificis dicionē redegit:ita ut fanū ab terra undiq; circūsessū
relinqueret.Ea urbs qua ad orientē uergit adriatico mari abluit:quæ si ob
sidenda oppugnādaq; erat:classē ī prīs parare oportebat:ut maritimo quo
q; aditu p̄cluderet.Huic difficultati &si Nicolaus cardinalis Theanēsis apo
stolicus in exercitu legatus ꝑuidere posse sperabat: cū nauigia quædā ex p
ximo anconitano portu ob id eo misisset:tamē nihil q̄ in rē eēt: fieri potu
it:Nā uenetorū triremes quæ illic maris custodiæ ab iis destinant:qđ ægre
ferrent:maritimas Sigismūdi urbes ī romanæ ecclesiæ prātē deuenire: iui
tis Anconitanorū nauigiis:aditū oībus ī urbe mari aperiebāt:īdeq; cōmea
tus & militaria p̄sidia sine periculo īportabant.Quod cū aīaduerteret:Fre
dericus ī aliud tp̄s eius urbis obsidionē relinquēdā putauit.Itaq; cū Isaurū
in Ariminensiū fines transisset:adeo magnus cōfestī undiq; fuit municipū
sese dedētiū ad eū cōcursus:ut lōge cæteros & animoꝝ īclinatione & celeri
tate supauerint.Quo factū ē:ut neq; tpe neq; labore multo uniuersus ꝑpe
ariminēsis ager munitissimis oppidis magis q̄ uicis freques ī Pii pontificis
Romanæq; ecclesiæ dicionē deuenerit.Arces quoq; situ ædificiisq; æditissi
mæ ptī p uoluntariā p̄fectorū traditionē: ptī ipsorū oppidanorū opa: par
tim ēt Frederici ducis arte & solertia singulari ī pōtificis potestatē redactæ
sint usqueadeo:ut Ariminū urbs antiqua ac nobilis tot oppidis totq; p̄mūi
tis arcibus potēs nō minus q̄ fanū oī fere agro exueret:Quare aptis undiq;
itineribus Cæsanā usq; īfestis signis ab Frederico penetratū ē:quæ ēt urbs
magna agri pte nudata ē.Sed fecit īportuna hyems:ut relictis his quoq; ur
bibus ītētatis:magno sit cū hymbre ac frigor ī statiua cōcessum.Videt ꝑfec
to res mirāda & memoratu digna:cū tot oppida tot municipia totq; arces
situ ope & p̄sidio firmissimæ & p cētenos annos ab Malatesta familia pos
sessæ:tā breui tpe nulla ui a Sigismūdo defecerīt:& ab eius manu uelut tē
poꝝ horæ umbraq; euolauerint euanuerītq;:& cū ab multis nō tā Italicis
q̄ peregrinis p̄cipibus auxilia īploraret:nēo usq; inuentus sit:q non re ne
uerbo qdē eū in tanta calamitate iuuerit p̄ter uenetos:q ut p̄diximus:mari
nō diu tamē ei opē tulerūt: sed si uersaīo malū deprauatūq; hoīs īgenū
& maleactæ uitæ rōnē habere uoluerimus:nēo certe mirandū duxerit : sed
diuino quodā iudicio factū: ut q tātoꝝ sceleꝝ ac flagitioꝝ tādiu īpunitate
usus fuisset:aliquādo debitas pœnas lueret.Ex quo facile intelligi pōt:quæ
cunq; illi humānis ī rebus secūda prius optataq; cōtigerāt:Iccirco īmortalis
dei iudicio contigisse quo ex rerū cōmutatōe uæhemētius acerbiusq; dole
ret.Per idē tp̄s uenēti q pp opū magnitudinē & potētissimi fūt & in rebus
secūdis audacissimi:nō mō aduersus pōtificē Piū : ut p̄diximus:Sigismūdo
auxiliū tulerunt:uerū & aduersus Romanorū īperatorē Fredericū tertiū :
& Maumetum Turcaꝝ regē terra mariq; bellū fusceperunt.Nā & tergestas
urbē eis finitimā:quæ Frederici parebat īperio:magnis copiis obsederūt:&
Peloponēsum q̄ Turcæ obtinebāt:& mari ualida classe: & terra exercitu cū
hominibus supra trigīta millia partī ex Italia missis partī ex græcia lociq;
finitimis unde quaq; cōtractis: uno atq; eodē tpe īuaserut:cū de ea obtinē
da ꝑpter maritimas urbes quas ī ea regiōe possidebāt:mīme dubitaret &

qua in dicionē redacta:ob magnā loci fertilitatē magnāq; belli gerendi op portunitatē:cuius rei gratia quondā ab Romanis græciæ ars appellabat:tā ta uenetorū aīos dominandi libido īuaserat:ut se breui nō græcia solū:sed Asia quoq; ac uniuerso ꝓpe dein terrarū orbe potituros arbitrarent. Verū utrūq; bellū & aduersus īperatorē & aduersus Turcā frustra suscептum é: Nā & si Fredericus īperator uel negligentia uel alia ex cā nullū tergestinis auxiliū miserit:ii tamē uenetis maxīe oīum infesti sese cōstantissime ptinacissimeq; p oēm æstatē autūnūq; tutati sūt:adeo:ut aduenīēte hyeme:uenēti coacti fuerint:honesto quodā fœdere cū ipsis pcusso:irrito conatu: inde discedere Peloponesū uero sua uenēti uel īprudentia uel negligētia uel diuino cōsilio amiserūt:Nā cū terrestribus copiis Bertholdū æstensē p̄fectū iuuenē sanē audacē potius q̄ prudentē:facile eius consilio atq; ductu uictoria:quā ut ferūt:ī manu habebāt:euanuit. Constituerāt.n.Isthmū quo uniuersa claudit græcia:ab Ionio ad ægeū mare muro cingere:iamq; ingenti opere tutū ab Turcarū īpetu reddere cœperāt:cū Bertholdus ea nondū munitōe p̄fecta:relicta ibi exercitus pte:cū reliqua oppugnare Corinthū: quæ nō longe abest:aggressus é:ratus si ea urbe potiret:uniuersā Peloponesū q̄ iā Turcæ p̄sidio tantūmō corinthi relicto:deseruerant:facile se ac sine periculo retenturū. Est.n. corinthus ī mōtis dorso æditōe sita:muro cincta & uetere & fragili. Quare Bertholdus existimabat fore:ut eā urbē haud multo negotio obtineret:p̄sertī cū non magna Turcarū manu defenderet. Cæterū Bertholdus nō satis pugnandi peritus cū nudo capite pugnā iniisset:lapidis ictu grauiter pcussus non multo post uita excessit pterriti amisso duce:milites:non tā ab corinthi oppugnatōe destiterunt:quā obsidionē non sine magno ét accepto detrimēto a Turcis eruptiōibus factis soluerūt:& ad priora castra refugerūt. Quā obrē & classis p̄fectus non multo q̄ Bertholdus rerū bellicarū pitior & terrestris exercitus oīs Isthmū p̄ metu deseruerūt: & sese Naupliū q̄ nunc Romaniæ Neapolī uocant:confestī receperunt. At triduo uix exacto:Turci q iā de Peloponeso desperarāt:cognita christianorū secordia:magnis uiribus eo aduenerūt: & captis ac ī mare p̄cipitatis Isthmi munitionibus:repugnāte nemine:Peloponesū q̄ amiserant:recuperarūt. Ex eo tpe cū aīaduertisset Turcarū rex uenetos:quos antea mtuerat: eé lōge sua opīone inferiores:ī hanc usq; diē anno undecimo iā exacto:nec legatiōibus nec pcibus nec pollicitationibus ullis adduci potuit:ut uenetis recōciliaret pacēq; cū iis faceret:qn potius maiore in eos ira īcēsus:ob rupta ab iis īter sese pacis fœdera usq; ī Italiæ fauces maximis calamitatib̄ affecit:afficitq; quotidie & ob id uenetī:ut p̄diximus:supra decēniū mari cū Turcis cōtinē ter bellū īuiti gesserūt:geruntq;:adeo ut maritimis eorū rebꝰ sæpe ac plurimū & metuerint: & metuāt:p̄sertī post captā Euboeā insulā ac expugnatā direptāq; chalcidē urbē.

IOHANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHORTIAE LIBER.XXX.

D prīa signa æstatis Ferdinādus assiduis pōtificis & Frācisci litteris nunciisq; cōpulsus non ꝓcul ab urbe capua exercitū coegit:paulocq; post Marini sinuessani fines īgressus oppidis q̄busdā subactis Thenē siū agros ferro uastare coepit. At Alexāder cū Sphortiana māu p̄ter Roberthū seuerinatē q̄ apud regē eé uoluerat:ī Appuliā ad deuastādos rebellū agros fuerit:Luceriani eius aduētu territi ad regē ꝓfestī de deditōe miserunt. Tū populabūdus seuerinatiū agros ītrat: q̄ nō multis āte diebus temer ī regiū p̄sidiū īpetū fecerant:eodēq; bonis oīb̄ exuto atq; ex oppido eiecto:rursus ad Iohānē defecerāt:deīde ī brutios aduersus Picininū ut erat ante ꝓstitutū p̄ficiscit. Ferdinandus ītērī circūquaq; p regionē segetib̄ succisis ī sinuessanū flectit agrū:ac supatis mōtiū iugis q̄bus sinuessana planicies clauditur captisq; ui cū p̄sidio claustris:eā toto exercitu īgredit. Marinus q̄ cū reliq̄

copiis montiũ munitionũq; reliquarũ fiducia non lõge tẽdebat: ea re cogni ta: in fugã uersus regio ĩsequẽte eq tatu sinuessã se recepit. Ceteꝝ lohãnes q adhuc cũ Picinino in brutiis: erat ueritus: ne sinuessanus iis rebꝰ territus ad hostẽ rediret: sinuessã cũ paucis copiis ꝓfectus: Marinũ ut bono eẽt aĩo: hor tat: ac multis de sustinẽdo bello rebus ꝓpositis: cõtinere in fide conat: ꝑser tĩ cũ duceret eẽ ꝓpediẽ eo classem cũ pecunia e Massilia Genuaq; uenturã: esseq; insup pontificẽ maximũ eas de regno cõtrouersias p inducias pacatu rũ: quæ quidẽ res sinuessanũ tot aduersis rebꝰ trepidũ iãq; de recõciliatõe cũ Ferdinando agentẽ aliquãdiu suspensũ tenuere. At posteaq; Alexander ĩ brutios puenit: & cãpanũ sibi adiunxit: eoꝰ filio aĩoq; in Picininũ q caudo larũ in dicione editioribus sese locis cõtinebat: ꝓgredit: ut ubicunq; esset: ꝑ lio decerneret: iãq; ad mille circiter passus hostiũ castris ꝓpĩquior factus Pi cininũ æquũ in locũ deducere studebat ꝓuocabatq;: sed ille patentes cãpos timens collibus munitionibusq; locis utebat: nec ullã oĩno pugnandi ptãtẽ faciebat. Certabat tamen ex aduersis collibus leui quotidie ꝑlio. At ubi se Picininus ĩ diẽ arctius premi: nec tantas hostiũ uires sustinere posse uidet: cũ cæteri adhuc in Andegauensiũ fide manẽtes ægrius opẽ ferrent: ad Alexandrũ de suis cũ Ferdinando rege cõponendis rebus mittit: Alexãder q nõ tam Ferdinãdũ q̃ socios magnis di uturni belli sumptibus & ĩfinitis prope molestiis fessos & liberari se iã tandẽ iis curis & bello finẽ ĩponi maxĩe cu pere sciebat: optimũ factũ iudicauit: si Picininũ cæteros ĩ regno Ferdinãdi rebelles spe uana nutrientẽ una hora ex hoste regi amicũ redderet. Itaq; ad has cũ eo cõditiões deuenit. Vt pax ĩter utrũq; esset: annuũ Picinino stipen diũ decẽ supra cẽtum aureũ nummũ milliũ a Pio põtifice sociisq; ĩ sequẽ tẽ annũ dependat. In reliquũ tp̃us ab rege duntaxat: utroq; tamen tpe Pici ninus regio pareat ĩperio Sulmo cũ aliis q busdã regionis eius oppidis ĩ Pi cinini uti tũc erat: sit ptãte: sed pro iis regiis obediat legibus. Postremo An tonio caudolæ & reliqs eius gẽtis ĩ regis fidẽ redeũtibus: qd̃ de patrimonio possident: retinere liceat. Hæc & si Ferdinando ingrata erant: qd̃ hostis q & ĩ summã esset oĩum fere reꝝ inopiã & ĩ extremũ salutis discrimẽ adductus nõ accepisse sed dedisse cõdiciones uidebat: tamen & ipse & socii quoꝝ auc toritate Alexander ea transegerat: idoneo q sq; tpe cõprobarũt. His cõfectis rebus: Alexãder ĩ Aquilanũ agꝝ ꝓgressus: factis ubiq; p mõtanã regionem excursionibus: ingentẽ inde ꝑdã abegit. Dein cũ Aquilã ꝓpius accessisset: ac ciues undiq; ĩfestare duriusq; ꝑmere cœpisset: Aquilani oĩ auxilii spe de relicti ad Alexandrũ in castra de dedẽda regi urbe miserũt: eũq; paulo post fũmo oĩum cõsensu ĩ urbẽ receperũt. Miserãt. n. Aquilani ubi ĩ dies Ande gauensiũ res labi deteriusq; habeꝝ uiderũt: ad pontificẽ: ab eo ecclesiaq; ro mana ĩperii accipiẽdi cã: receptiq; certe fuissent: Ferdinãdo posthabito: nisi Otho carretus de Franciſci ducis in ea re aĩo edoctus obstitisset: acriterq; eã urbis deditionẽ ĩpugnasset. Hæc ut ex ĩterceptis Aquilanoꝝ ad Ferdinãdũ cũ Alexãdri lr̃is ꝓficiscẽtibus nũciis sinuessanus cognouit: maioꝝ metu cõ cussus quæ de concordia paulo ante ut ostendimus: cũ rege inierat remissis ꝓpere in regia castra nunciis: firmauit: qbus ĩ rebꝰ cũ esset ꝑcipue cautũ ut lohãni sinuessæ cõtinẽti sese quo uellet: ĩcolumi abire liceret: is ab oĩbus destitutus: ad Aenariã insulã cũ paucis traiecit: in oppido q; Isclam uocant classem e Massilia expectaturus. Huic ĩsulæ cũ ꝑesset Petrus torilia gottholanus ab Alphonso iã ꝑfectus: ad lohannẽ defecerat: quẽ postea ĩ tanta infelicitate eo oppido recipi passus est: quo ẽt tpe ꝑfectus arcis q̃ Oui appellãt Neapoli proxĩæ q & natione gottholanus erat: Petri proditoris exẽplũ secutus: pecunia nõ multa corruptus: arcẽ lohãni tradidit. Cõpositis pacatisq; p eã æstatẽ nõ tã brutiis q̃ cãpanis rebus: hoste ex cõtinẽti undiq; pulso: Ferdinãdus cũ iã autumnus iubesset: militẽ utriusq; exercitus ĩstatiua distributũ paulũ a tãtis laboribus quiescere iussit. Dum hæc ĩ cãpania brutiisq; gerũt Fredericus urbinas coacto terrestri exercitu cõparataq; a Iacobo cardinali Theanẽsi legato Anconæ classe: Fanũ circa æstatis initiũ terra mariq; & ii

circũsedit Deinde oppugnandæ urbis negotiũ aggressus die noctuq; ingẽti cura assiduoq; labore duobus urbis eius lateribus muros tormẽtis quatiendo: cuniculis ad ruinã tuto penetrare turribusq; e regõe eductis mœnia defensoribus nudare conãdo totã fere eã æstatẽ consũpsit: Nã obsessi uelut ĩ urbe muro fossa ualidoq; ꝑterea militum ꝑsidio: Robertho malatesta Sigismũdi filio ꝑfecto: munitissima: & facile se tuebant: & magna sæpe obsidentibus detrimẽta inferebãt. Interĩ tamen Fredericus Senãgalliã recuperauit. Fanẽses ubi ꝓstrata duobus locis mœnia ꝓstrataq; hũi turres uiderũt: diffisi sese ãplius defendere posse: edificatis maxĩe sub ipsis prope muris ĩminẽtibus urbi turribus: iniere clã consiliũ de dedenda urbe primũ: & ob id colloquia cũ hoste hẽre: deq; urbis cõdicionibꝫ agere cœperũt. Dein postulatis facile ĩpetratis: palã ad Fredericũ: Robertho ĩuito: legatos de deditiõe emisserũt. Itaq; quarto fere mẽse posteaq̃ oppugnari coepta ẽ urbs: ꝑsidio ĩcolumi abire ꝓmisso: in sũmi pontificis ecclesiæq; romanæ ptãtẽ deuenit. Nec multo post arx quoq; ĩ q̃ Roberthus ꝛfugerat: tradita ẽ. Inter hæc Sigismũdus undiq; ꝛflictatus & uiriũ ĩops pariter & aĩ: fanẽsis obsidionis exitũ spẽctãdo se Arimini ꝛtinebat: q nõ pestilẽtia minus ĩtra urbẽ q̃ foris terra mariq; hostibus adeo uæhemẽter acerbeq; ꝑssus ac labefactatus est ut oĩ hũana diuinaq; ope destituꝛ uideret. Eodẽ tpe Dominicus malatesta fr̃ diuturno incurabiliq; morbo ꝓpe cõfectus Cesenæ agebat: cũq; ĩminẽtis belli sollicitudine grauiter laboraret: Ceruiam non ignobile flaminiæ oppidũ uenetis: spreto romanæ ecclesiæ optimo iure cũ summo oĩum odio: uændidit cæteris Italiæ potẽtatibus molestissimũ fuit: sed demũ uterq; fr̃ cũ pontifice pepigit ut quãdiu uixissent Ariminũ Cæsenãq; ĩ pace possiderẽt: postea urbes ad romanæ ecclesiæ fidẽ redirẽt: illiusq; dicionis forẽt. Cæterũ Ferdinãdus quẽ admodũ reliquas sui regni regiones ꝑ superioꝛ æstatẽ pacauerat: ita pacandæ Appuliæ ꝑ subeuntẽ hyemẽ quæ mitis semp ꝑ ea loca esse solet: aĩum ĩtẽderat. Solmn. Mãfredoniani & Sãctoseuerini ꝑ eã orã ĩ hostis fidem ꝓtinacius manebãt: q cũ finitimos eius regionis populos ĩfestius ꝓturbarẽt: nõ uidebat: ãplius ad eos subiugãdos cunctandũ: quo ꝓdomitis rebellibus: uniuersa deinde regio q̃sceret. Accedebat ad id q̃ multis indutiis nõ obscure Ferdinãdus cognouerat: Tarẽtinũ nõ bono ĩ se esse aĩo: qppe copias & ornasset: & ꝛuenire iussisset: Iohannẽq; ꝑterea ne regno abiret. quotidie hortarẽt: quæ qdẽ oĩa eũ aut regiis rebellibus esse auxiliũ ꝑ dissimulatiõem ꝓpediẽ laturũ: aut aperte bellũ ꝓ Iohãne rursus regi illaturꝫ ĩdicare uidebant. Itaq; maiorẽ autũni parte iã exacta: Ferdinãdus & Alexãder cũ expedita manu ex cãpanis brutiisq; hybernis ĩ Appuliã regrediũtur. Quo uix puenerãt cũ Sãctoseuerinates obuiã supplices facti sese atq; oppidũ regi dediderunt. His tamẽ ob direptũ ut ostẽdimus ꝑsidiũ pecuniã ĩperauit: qua facile dãna passi resarcirent. Dein cõtinuato itinere Mãfredoniã pgunt. Ciues territi sibiq; ipsis diffisi, cũ nullũ alicũde auxiliũ missũ ire sperarẽt: haud multos dies obsidione tolerata: ad regẽ pacẽ misericordiãq; petẽtes de deditõe miserũt. Sed accidit: dũ legati ĩ urbẽ reuertũr: ut triremis quædã Andegauẽsiũ nomẽ cõclamãs cũ circiter peditũ ducẽtoꝝ ꝑsidio eo appelleret: quo i terrã expositoꝛ extẽplo ꝓ urbẽ excitato tumultu: audacius Iohãnis nomẽ a pditissimo & seditiosissimo quoq; ĩuocat: & ob id cũ ĩterturbata urbis deditio & ꝑter prudentiũ ꝓborũq; ciuiũ uolũtatẽ tardior aliquanto futura uideret petierũt iidẽ ab rege legati. ut aliq̃ militũ manũ ĩ urbẽ mitteret: qua aduẽctis triremẽ hostibus aditus prohiberet. Mittunt cõfestim destinati ab rege in urbẽ milites: sed eius rei continuo ꝓ castra rumore plato: totus exercitus ꝑdæ intẽtus: excitatĩ arma: sequiq; mox euntes ĩ urbẽ copias ĩcondita turba. quæ nullo cõtineri ĩperio potuit: nec præ intrantiũ festinãtius multitudine ulla claudendæ urbis portæ custodibus facultas daꝛ. Oĩa ipso ĩ aditu tumultuarie agunt: ob id extẽplo urbs tota discurrẽti repletur milite. Fit primũ ab paucis ꝑdandi initiũ. Dein reliqui oẽs prædæ auidi idẽ facere cœperũt: quaꝛ paulo momẽto urbs nobilis & opulẽta passim uersa est in ꝑdã.

Rex quãuis urbis casũ moleste ferre uisus ẽ: tamen rapta militibus pmisit. Ciues uero mulieresq; oẽs ab iniuria liberos esse iussit. At uixdũ hæc gesta sunt: cũ Ferdinãdus p noctẽ factus est multis nũciis certior: Iohannẽ Antoniũ Tarentinoq; prĩcipẽ decimo sexto Calendas decẽbres senio & morbo cõfectũ diẽ obiisse. Accersebaturq; pinde ab amicis ut ad capessendã tot oppidorũ totq; urbiũ possessionẽ eo q̃maturrime cõtenderet: futurũ affirmantibus: eũ cuncta suo aduentu quæ illius fuissent: ppediẽ consecutuq; : eẽ isup in eo loco: ubi Tarentinus expirauerat: magnã pecuniæ uĩ congestã: quæ ipsi intacta asseruerẽt. Ferdinãdus tanto diu sperato expectatoq; nũcio lætus relicto Alexãdri curæ exercitu: cũ paucis ad locũ proficiscit: cui prĩo aduẽtu oppida proxĩaq; municipia cũ pecunia dedunt. Dein Iuliũ Tarẽtini generũ cũ oĩbo copiis quæ defũcti fuerant: quaq; nũerus quattuor hominũ millia superabat: uoluntariis aĩs sibi ascisc̃it. Rex Tarentũ profectus: eo itinere passim & oppidorũ & urbiũ & munitissimaq; quoq; arciũ uelut hĩs a Tarẽtino q sine liberis maribus decesserat: relictus potitus: ab oĩbus pbenigne exceptus ẽ. Nõ defuit fama: Tarentinũ in lecto languẽtẽ ab familiaribo quo regis inirent gratiã: fuisse necatũ regẽq; ab iisdẽ accersitũ. Ferunt ĩgentes Ferdinandũ thesauros eo tpe pluribus in arcibus abditos cõperisse. Nã magnũ auri argentiq; pondus amplissimam ac pretiosissimam supellectilem magnamque ĩsup mercimoniorum uim & cõplura iumentoq; armenta ĩsecutus ẽ: quæ Tarentinus multis ánis sua ĩdustria cõgesserat: quarũ rex oĩum p̃ciũ decies centena aureũ nummũ millia superasse affirmatũ ẽ. Ex quo Ferdinãdus ex sũma inopia ad sũmã regq; copiã puenit: uictorq; tãti regni uno atq; eodẽ tpe liber & potentissimus rex factus Rediit Neapolĩ circũacto iã anni tpe: remissis ĩ hyberna copiis magna uictoria magnisq; spoliis hõusto. Per idẽ tp̃s Sauonensiũ urbs in liguribus nobilis de qua supra mentionẽ fecimus Post insignẽ illã ad Genuã ab gallis acceptã cladẽ magno Ludouici regis p̃sidio magnoq; ẽt ĩpẽdio tenebaf: stipẽdia n. oĩa: cũ nullũ Sauonæ regi uectigal eẽt: nullũq; ciues tributũ pẽderẽt: ex ulteriore gallia mitti oportebat: quæ cũ triennio fere Ludouicus rex nequicq̃ ĩpendisset: molestẽ ut ferunt: ferre cœpit. Sed cogitãti quẽadmodũ ea se molestia leuaret: in mentẽ uenerat ĩ quẽpiã p̃stantẽ uirq; sibi amicũ eius urbis ĩperiũ transferre. Optabat p̃cipue rex Frãciscũ quẽ supioribus annis: ut ostẽdimus: Iohannis andegauensis cã renuerat: ob iclytã uirtutũ suaq; famã sibi cõciliare: uirũq; talẽ ĩ Italia habeẽ beneficio deuinctũ & fœdeẽ obstrictũ. Veq; & si ad rẽ ieundã unũ repugnare uidebat: qđ nõ decere tantũ regẽ assereretur: prius ĩferiorẽ & peregrinũ principẽ ad accipiẽdũ beneficiũ ĩuitare & cõciliationis initiũ facere. Rex diuturnũ tamen silẽtiũ rũpit: mandatq; q Antonio nuceto tũc forte apud p̃ Pio põtifice ageti p sese diceret: Ludouicũ regẽ miro quodã studio Franciscũ Sphortiã Mediolanensiũ ducẽ ob eximiã illius uirtutẽ diligere: remq; ob id illi gratã si offerreẽ occasio: factuq;. Quare si ad eũ Frãciscus ex suis aliquẽ mittat: Sauonã petituq;: fore: ut nõ mõ Sauonã sed Genuæ quoq; iura facile ab beniuolẽtissimo rege ĩpetret. Quibus de rebus Frãciscus ab Antonio certior factus mittit ad regẽ q̃primũ Manuelẽ Iacoppum papiẽsem: q uera ne essent: quæ Autonius docuisset: ĩquireret: mẽtẽq; regis sup his diligẽtius cognosceret. Is nõ multo post tpe ex gallia rediẽs quæ ab Antonio scripta fuerãt. refert uera eẽ oĩa: quippe qđ eadẽ ex rege ipso corã affirmante apertius intellexisset: eũq; ĩter cætera quæ de Franciscĩ laudibo p̃dicabat: dixisse: iccirco hæc ĩ eũ cõferre beneficia cõstituisse: q; digniorem cõperiisset neminẽ in quẽ potissimũ transferre Genuensiũ prĩcipatus iura posset: quiq; facilius & eũ adipsei prĩcipatũ & adeptũ p singulari eius uirtute regere & sciret & posset: nihilq; demũ ad rẽ conficiendã eẽ reliq nisi ut legatus cũ mandatis ad regẽ mitteref. Mittitur proinde ab Frãciscõ ĩ galliã Albericus maleta senatorii ordinis: q phumaniter ab Ludouico exceptus ita breui egit: ut Sauona ab rege ultro sit Franciscõ hr̃dibusq; dono cõcessa: & quæcunq; essent ĩ Genuẽses regi iura ĩ eundẽ translata: & iii

ictūq; ꝑterea fœdus: ſocietate Italica manēte. Poſthæc quoniā exiſtimabat fo
re ex Italicis potētatibus aliquos & ꝑſertī uenetos q eā Genuēſiū reꝫ Frāci
ſci īperio acceſſōem ægre ferrēt: uiſū ē regi quæ cū Frāciſci legato de ligu
ſticis rebꝰ egiſſet: eadē ꝑ lr̄as potētatibꝰ ipſis ſignificare: ſimulq; eos admo
nere: ſi forte Genuēſes ſubire Frāciſci īperiū noluerīt: opēq; pinde ab aliēis
petierint: ne eos ulla re iuuarent: quod ſi ſecus fecerint: ſe hoſtium loco
eos habiturum. His rebus in gallia pactis Manueleque propere ad Franci
ſcū reuerſo: quo tpe iā milleſimus quadrīg ēteſimus & ſexageſimus quartꝰ
a Natali chriſtiano ānus cœperat: circa Calēdas februrias miſſus ē ī ligures
e Mediolano cū pedeſtribus copiis Corradus foliancꝰ q prīo aduētu Sauonā
magna oīum lætitia īgreſſus: tribus a regio ꝑfecto traditis arcibꝰ: ꝑſidiū ī
poſuit. Paulo deīde poſt Albingaunū: dedētibus ſeſe ſpōte ciuibus: ī poteſta
tē accepit. Qua urbe recepta: accolæ totiꝰ liguſticæ occidētalis oræ quæ ab
urbe genua āplius paſſuū millibus cētū ī lōgitudinē patet: uicis oppidiſq;
frequēs uelut armis nouiſq; rebus aſſueti: Iohāne Carreto finariēſi & lam
bertho Grimaldo q tūc Albītimilliū & Monachū ꝓmōtoriū obtinebat: ad
iutoribus magno aīoꝫ ſtudio magnoq; ardoꝝ uno feꝝ tpe Corrado deditio
nē fecerūt. At genuæ eo: qđ ꝑterierat: biēnio crebra īteſtinaq; īter frægoſos
nata diſſenſio ſæpe rectorē mutauerat: Nā Paulus archiepiſcopus: cū urbis
prīcipatū maxīe appeteret: ſp armis nouiſq; rebꝰ ſtuduerat: Ludouicūq; du
cē ſæpius turbauerat: nec hō īquetus ītestinoq; exæſtuās odio reqeuit: donec
inſidias ſtruēdo: Ludouicū a ducatus dignitate p metū uimq; arce caſtelle
to tradita depoſuerit: urbiſq; prīcipatū ipſe ſibi aſſūpſerit. Quibus rebꝰ ci
uitas multis interī malis exagitabaꝫ. ſed multo maioribꝰ exagitata ē: poſtea
q̄ ad Paulū publici ſtatus adminiſtratio deuenit: qppe q uitæ neciſq; ptāte
ī genuenſē populū ſūpta: & Hybletus fliſcus cæteriq; fautores oī depoſito
pudore: nimiū publica libertate pinde ac tyrānide abutebāꝫ. Multi accep
tas īiurias ulciſcebanꝫ nouiſq; cōtumeliis quos oderāt: afficebāt. Nullus ur
bis magiſtratibꝰ honos erat: nullus uirtuti locus: ſeditioſiſſimus q ſq; & no
tæ temeritatis hoīes ī ꝑcipuo honoꝝ habebāꝫ: ſcelera quæq; īpune admitte
banꝫ: bonoꝝ īnocētia in tāta pditiſſimorū hominū licētia parū tuta uide
baꝫ: oīa ꝓ Pauli hybleticq; libidine gerebāꝫ. Oīa demū humana diuinaq; iu
ra miſcebanꝫ: adeo ut oēs fere iā ꝑſenti fortuna dolerēt: tacitiq; cōes miſeri
as deplorarēt: qbus ſe cāis maior bonoꝝ ciuiū factiōis cuiuſq; ps urbe pau
latī ī loca tuta exceſſerat. Multi Sauonā nobiles cōceſſerāt: Franciſcūq; ora
bāt & obſecrabāt: ut ad liberādā a tyrānico frægoſorū iugo īproborūq; ma
nu miſerabilē eoꝝ patriā maturarat: adeo nullo bello ciuitas ī pace afflicta
baꝫ quottidieq; durius ꝑmebaꝫ. Itaq; tot diuturnis ſeditiōibus totq; p decē
niū belloꝝ calamittatibus fatigatus & iā ꝓpe exinanitus genuēſis populus
finē aliquādo tātis ærūnis uel hūano uel diuino aliquo cōſilio īponi qtē
q; ſibi dari optabat. Hæc cū ita eēnt: Frāciſcus alacriore aīo maioreq; ſpe
Genuæ breui potiūdæ negotiū ſūpſit. Sed uiſū tū ē prius tētādū: ſi Pauli
uolūtate cuius ꝑſidio arx caſtelletū cuſtodiebaꝫ. urbē obtinere poſſet. Quā
obrē mittit Georgiū ānonēſē lōgo uſu reꝫ pitū Genuā: q Paulū multis ꝓ
poſitis ꝑmiis: ſponte ad arcē tradēdā hotareꝫ. Sed eo recuſāte: alia rōe rē ge
nuēſē aggrediēdā putauit. Quaꝫ hybletū Genuæ ut ꝑdiximus: apud Paulū
agentē: Spinetā frægoſū ſpedienſiū totiuſq; feꝝ liguſticæ oriētalis plagæ ꝑ
fectū & Proſperū adurnū ad ſe celeriter aduocat: & qd fieri uelit: oſtendit.
Hybletus uiritus ne ſi Frāciſci uolūtati aduerſareꝫ: municipiis ac oppidis
quæ ī Derthonēſi placētinoq; agro poſſidebat: priuareꝫ: dixit ſe eiꝰ īperio
obtēperaturꝫ & quæ iuſſiſſet: libēter facturū. Spineta itē q gauiū oppidū in
Derthonēſi obtinebat: cū iis qbꝰ ꝑerat: Frāciſco deditionem fecit. Proſp ār
multo ſe cæteris difficiliorē ꝓbuit: cū multa ac dura efflagitaret At Frāciſ
cus quā q̄ nil aliud illius poſtulata tā neceſſario ꝑſerī tpe īdicare uidebat:
quā nōdū acceptū exigi ab ſe beneficiū uelle: q; certe ſibi moleſtiſſimū erat
atq; eius aīum nō mediocriter ꝓturbabat: tū ꝓtermiſſa hoīs petulātia: ut il

lū ſibi eo tpre beniuolū obſtrictūq; redderet: quo eius cā aduersæ factionis uoluntatē ſibi cōciliaret: ſeſe ei q̄liberaliſſimū p̄ſtitit: & īter reliqua ac p̄ci pua ī eū collata beneficia uuada: q; ē oppidū ad Appēnini radices ī genuēſi bus Alexādrinisq; ꝺfinibus maxīe ab ipſo Proſpero deſyderatū donauit. Hy bleto ī ligures reuerſus: delectu ex agreſtiū turba ſuæ factōis habito: Genuā uerſus ꝓgredīt: Interī Iacobonus fliſcus q̄ arcē ī mōtegino quē nūc monto biū uocāt: editā nō ꝓcul Genua ſitā obtinebat: ſeſe Frāciſco dedidit: eiusq; ſigna erexīt. Quibꝺ ꝺſtitutis rebus mittīt e Mediolano magno cū peditatu & eqtatu non multo Gaſpar uicomercatus: q; p Pulciferā uallē ad Cornelia nū uicū tria paſſuū millia Genuæ ꝓximū ꝓuenit. Ibi nouo milite augendi exercitus cā ꝺſedit. Donatūq; Mediolanenſē q̄ Sauoná cū corrado ierat: ꝺfe ſtī altero cū peditatu ſibi adiungit. Multi p̄terea Genuēſiū nobiles cū agre ſtiū māu eo ꝺuenēr: quoꝝ Paulusauria & Hyeronimus ſpinula p̄rīcipes erāt Paulus archiēps q̄ niſi ui coactus: urbis p̄rīcipatu cedere nolebat: ubi utrāq; maritimā horā ad hoſtē defeciſſe ciuiūq; fere oīum aīos ab ſe diſceſſiſſe & Frāciſci Sphortiæ nomini ꝓpemodū ſtudere uidit diffiſus rebꝺ p̄ſētibus ſta tuit urbe abire: & aliis belli artibus amiſſā recuperare atq; retinere. Relicta igr̄ ī arce Bartholomæa: quæ Petri fuerat uxor: & Pandulfo fr̄e cū q̄ngēto rū ꝓpe peditū p̄ſidio naues quattuor onerarias quas ī portu ſtātes ī ſuā in uitis dominis redegerat ptātē: plærīſq; clientiū cōitātibus: ꝺſcēdit: pauciſq; poſt īde diebus ſubmerſa ſtudio ex nauibus una q̄ fatiſcētē nauigatōi īuti lē cognouerat: cū reliqs tribus uētis eo ꝺſilio uela dedit ut alias Genuenſiū naues: quæ frumēto honeſtæ Genuā ꝓpediē appulſuræ dicebāt: caperet: cap taſq; ex p̄dæ emolumēto armaret: reliquaſq; aleret: q̄bus deīde genuēſibus ubiq; gentiū marī bellū īferret: magnoq; exinde armatoꝝ coacto nūero Ge nuā redieret: & p arcē quēadmodū Petrus fr̄ ſupioribꝺ annis fecerat: ī urbe irrūpens: factōe adiutus ſua rurſus indicionē redigeret. Eius diſceſſu cogni to: fit cōtinuo hybletus urbi ꝓpinqor. Porta eſt arcus appellata: quæ ab ori entē ſpectat: & ītra ſancti Stephani ſuburbia aditū p̄bet. Hāc nullo defēden te hybletus occupat: p̄ſidioq; īpoſito: ī colle quē calignanū dicūt: ſtationes firmat. Vbi Gaſparē cū uiribꝺ expectās aliquādiu ī armis ſtetit. At Gaſpar & ſi circūſedētiū populoꝝ īſidias pfidiāq; ueritus loco diſcedēr̄ non aude bat qđ haud tutū putabat alienæ ſeſe cōmittere ptāti: tamē hybleti aliorū q; gēuēſiū ciuiū hortatu adductus ldibꝺ aprilibꝺ caſtra mouet: & circūacto p eos colles q̄ imminēt urbi: lōgo ac difficili itinēr̄ ī Biſāná uallē deſcēdit. & in calignano ītra noua urbis mœnia ubi hybletus erat: ꝺſedit. Dū hic mo rāt: leuia īterdiu p̄lia ad uetera urbis mœnia: populo ubiq; frægoſoꝝ me tu ab armis q̄eſcente cōſerunt: ſed ſexto deniq; die poſteaq̄ uentū ē: q̄ fuit ad tertiū decimū Kal. maias: uaccaꝝ porta quæ frægoſoꝝ adhuc p̄ſidio te nebāt. Donato auctore atq; duce: expugnāt. Iohānes Galeacius p̄ſidii p̄fectus fuga prīus ſaluē petit: patefacto ī urbē itinēr̄: Gaſp cōtinuo totis copiis ī gredīt. Hybletus īterī ad p̄toriū uſq; penetrat: palatiūq; ac ꝓxīas turres mi lite cōplet. Hoſtes q̄ p eos dies e caſtelleto deſcēdētes adeo genuēſē populū terruerāt: ut in frægoſorū fide manēr̄ ēt uideręr̄ tota urbe pulſi ī diui Frā ciſci & caſtelleti munimēta ſeſe recepunt. Gaſpar fugatis tota ut p̄diximus urbe hoſtibus: cūctiſq; munitōibꝺ locis: quæ frægoſorū p̄ſidio cuſtodiebāt p̄ter caſtelletū arcē ac beati Frāciſci tēplū: ī poteſtatē redactis: p̄toriū petit ualidioreq; militū robore firmauit. Sed dū urbē rurſus magna urbe ſtipatꝺ repetit: īgens pœne populi multitudo undiq; in p̄toriū illius uiſendi ꝺſalu tādiq; ſtudio cōuenit. Quo cū ſecūdo Gaſpar ueniſſet: eo tamē aīo: ut unde mane diſſerat: eodē pnoctū reuerteręr̄: inopinans īmenſa ꝓpe oīum lætitia excipīt: & ſublimis magnā ferē ī aulā: moxq; deīde ſūmo oīum cōſēſu mi roq; aīoꝝ ardoꝝ p Frāciſcō ī genuēſiū principatū p̄ſes aſſūptus cōſalutāt. Poſt hæc fit cōtinuo Frāciſci nomine eidē decreto publico ciuitatis totius deditio ac legitima publico documēto in Frāciſcū eūdē impiū trāſlatō. His rebus pactis: urbeq; ē Frāciſci poteſtate cōſtituta: arx primū arctius & iiii

obſideri.Dein paucis poſt diebus:miſſis e Mediolano nō ſine ĩgenti labore ob itinerū difficultatē tribus magnæ molis bōbardis.enixius oppugnari cœpta ē:quæ cū diu durius quateret:Bartholomæa clam de deditione eo cōſilio agere cœpit:ut obſidētes ea ſpe tādiu diſtineret: quoad ab Paulo ſubſidiū qđ futurū ſperabat:fieri poſſet.Qua re aĩaduerſa:mittit ab Franciſco q̄primū:q & Nouas & Voltabiū acciperet ĩ poteſtatē:quæ q̄dē oppida iccirco ĩ mulieris adhuc manu eſſe pmiſerat:ut ad dedēdā maturius arcē adduceret.Quod cū ĩtellexiſſet pauida mulier:uideretq; quaſſatos duobus locis arcis muros quaſſataſq; turres:nec ullā uēturi auxilii ſpem certā haberet: ita tandē ſecreto cū Gaſpare pacta ē:ut arcē ipſa traderet cū iis rebus oĩbus quas Paulus ad eā tuendā reliqſſet.Bartholomeæ uero Nouæ reſtituerent: & millia ĩſup aureū nūmū quattuordecim pēderēt.Ea accepta pecūia: mulier frægoſis ĩſciētibus cæteris:Sphortianū ĩ arcē noctu p̄ſidium admiſit: Qua qdē re multo iā die ꝓdita quadraginta ferme diebꝰ poſteaq̄ oppugnari coepta ē.caſtelletū arx in Frāciſci poteſtatē redacta ē.Interim decreto publico quattuor & uiginti genuēſiū ex oĩ ordine ciuiū Mediolanū ad Franciſcū legati mittūt:q & nouū p̄rcipē cōſalutarēt uenerarēq;:& iā factā urbis deditionē ſcriptis admiſſiſq;a Gaſpare legibus rurſus iureiurādo firmarēt.Erāt cū iis legatis pmulti ex oĩ genuēſiū ordīe ciues ſupraducētos:q eos cōitabant.Cūprimū auditū ē legatos appropīquare: Frāciſcus q oĩa ſuapte natura pulcherrime ſemp & honorificētiſſime excogitabat:parabat:& cōficiebat: liberos ſuos oēs ſenatoriū ordinē ac cæteros magiſtratus magna cū nobiliū manu obuiā mittit:q aduētātes exciperēt.Perpulchrū erat ītuēri: ĩ de togatos genuēſes:huic noſtros oĩ ueſtiū geneſ auro argētoq; fulgētiū ornatos.Sed ubi ſeſe mutuo ſalutarūt:hinc reuerēter genuēſes:hinc hilariter atq;phumaniter Galeacius maria:q maxīus natu paternas uices repræſentabat:eſſentq; eodē mō & eius fratres:ac cæteri oēs ꝓ dignitate ſubſecuti. tū Galeacius eū q ĩter legatos prīus ĩ ordīe uiſus eſt: & ætate grādior ſibi ad dexterā:itēq; cæteri frēs & alii digniores uiri.ut a principe erant iuſſi: ſuū q ſq; ad dexterā aſſumpſerūt:& ita bini ĩ urbē dulci ſonoꝝ oĩum cōcētu ac tubarū tibiarūq; numeris ĩtroducti ſūt magna populi frequētia. Hi poſtq̄ ad ædes quas comes Frāciſcus carmeniola ĩ urbe pulcherrīas atq; āpliſſīas ædificarat:& regio quodā apparatu a Frāciſco ad eos recipiēdos ornatas: p ducti ſūt: totū triduū egerūt ĩ maxīa cibariorꝝ lautiſſimorꝝ oĩum copia ac uarietate:datus ē eis a Frāciſco die quarto exponēdæ p ſoluēdæq; legatiōis locus:& is qdē ĩ area maioſ quæ ē ĩ prīo aditu ducalis curiæ: ĩ cuius extrema pte e regione portæ duplicia fuerāt tabulata a ſolo aliquāto altius ædificata:quoꝝ in ſublimioſ prīcipū tribunal multo ſerico argēto atq; aureo mirifice exornatū ſpectabaſ.Circū ac ſupra tabulata aulea pulcherrīa fuerāt mira arte miraq; coloꝝuarietate locata:utraq; āt tabulata ſedilibus ſuis auleis quoq; ſtrata breuioribus decorabāſ. Ad horā cōſtitutā uenerūt ipſi prīcipes ueſtibus īſignibus ornati quos & liberi & ſenatus reliqq; magſtatꝰ & curiæ nobiles uniuerſi mirabili & ipi quoq; ornatu pōpaq; ſequebātur Frāciſcus dux Blācā cōiugē manu tenebat ad dexterā:īdutus ad pedes uſq; ptexta multo argēto ad ſpecimē artificio mirabili ītertexto: cuius e capite paulo ſupra frōtē oriētalis Margarita & ea qdē pcioſiſſima pēdebat. Cūq; p ſuos gradus ad ſecūda tabulata aſcēdiſſent:ĩ ſolio cōſederūt Frāciſcus ad dexterā & ad ſiniſtrā Blāca:poſt illos deīceps duæ filiæ cæteriq; liberi & nurus duæ aliquāto īferius:poſt hos āt ſenatores atq; alii magiſtratus quiſq; ꝓ ſua dignitate.In ſecūdis uero tabulatis ꝓceres ac nobiles reliq ſedes ſuas tenuerūt.At inſignes & uenuſtiſſime mulieres ornatiſſimæq; puellæMediolanēſes:quaꝝ ingens fuit numerus:cōſederūt humi inferius ſericiſq; puluinis reclinatæ.Erat & ipſa qdē humus uariis floribus ac coronis & tapetibꝰ oriētalibus ſtrata: & ne a creberrimi populi frequētia muliebris conſeſſus moleſti quicq̄ pateret:iuſto ab tabulatis ſpatio eminus ea repagula ſunt firmata:q̄bus uniuerſo populo: quæ fierēt:ſpectare liceret:& audīr quæ dice

renť. Interea genuẽſiũ legati multo pulcherrimoq; comitatu curiã ſgrediũ tur: ipſo ſpectatu inceſuq; certe admirandi. Nec iiuria & dici & exiſtimari poterãt ex quodã ueluti grauiſſimo romanoꝝ ſenatu electi primarii: ĩ qbꝫ ius oẽ ciuitatis oĩſq; poteſtas repoſita uidereť. Iis ubi primũ datũ ẽ eminus principes ĩtueri: detecto capite flexoq; genu: & fidei & obſeruãtiæ ſignũ de ſeſe p̃ſtiterũt: idẽq; ter æquis fere ſpatiis priuſq; ueniſſent ad tabulata: facti tarũt. Vbi puenerũt ad principes: oẽs nudato capite ac genu ſflexo hilariter atq; pbenigne ab Frãciſco primũ dein ab Blanca dextera excepti ſunt. ¶Exin de ut ſurgerẽt iuſſit: ac ſiqd uellent: id oẽ pro uolũtate exponerẽt: aliquãto retro ceſſere ĩ terga facie reuerẽter uſq; ad principes conuerſa. Poſtea unus ex iis q & maturior uidebať & grauior Baptiſta goanus iuřcõſultus: ut fuerat a Genuẽſi repu. cõſtitutũ: ĩ hũc mõm ad Frãciſcũ faciẽ ĩtẽdẽs: locutus ẽ Cũ genuẽſis reſp. prĩceps magnanĩe atq; ĩuictiſſime diu ac multũ ſecũ aĩo uolutaſſet quẽadmodũ & qetius poſſet & melius ſibi ſuiſq; rebus cõſuleř ĩ tãtis ciuilis diſcordiæ tẽpeſtatibus atq; ꝓcellis: qbus ãnos iã multos aſſidue adeo fluctuauit: ut paꝛ ab miſerrimo abfuerit naufragio: eã ſolã ſalutis ttã qlitatiſq; rationẽ ſibi ꝓpoſitã iudicauit: ſiquẽ aliquãdo nacta eẽt principẽ q ſapiẽtia: ꝓbitate: iuſticia ĩ primis excelleret. Nõ n. ab re intelligere uidebať: nullã rempu. recte poſſe adminiſtrari: quæ a multitudine regereť: quẽ admodũ neq; nauis a gubernatoribus pluribus: neq; itẽ exercitus a pluribꝫ ducibus recte regi põt: ſed ſicut ĩ cælo quæ cõmunis ẽ bonoꝝ oĩum patria unus imperat deus: cui uniuerſus paret orbis. ita & in ciuitate unũ quoque prĩcipẽ eſſe oporteret: q ratione atq; cõſilio regat: ac moderet. Qua qdẽ rõe adducta ciuitas nr̃a cũ & ĩ oẽm Italiã & in uniuerſam europã oculos cõieciſſet nullũ neq; ducẽ neq; regẽ nec ulla dignitate ac p̃ſtãcia prĩcipẽ ĩuenit p̃ ter te unũ: quẽ dignũ exiſtimaret: cuius pareret ĩperio. Et. n. qd̃ ſine arrogãtia dictũ exiſtĩari uelimus: quæ nã alia hoc tp̃e ciuitas offerať: quæ aut natura lociaut magnitudine aĩ aut ingenii ĩduſtriæq; ſplẽdoř aut robore nobcũ cõferri queat? Nẽpe quot quales q̃toſq; principes ac reges & florentiſſimas reſp. nobis ſæpenumero ſubiecerĩus: & ſol oriẽs nouit & occidẽs. Sed illud nobis eſt pinde ac fatale quoddã infeliciſſimũq; ſydus. ut qui cæteris ſimꝫ inuicti: nobiſcũ ipſi cõſtať uictores: nec antea potuimus unq̃: nec poſſumus hoc tpe: eoq; uentũ eſt: ut mutuis inteſtinisq; odiorũ incendiis inuicem ipi certať nũq̃ deſiſtamꝫ. Quã obrẽ cũ reſipiſceř tãdẽ: & dignitati nr̃æ & rebus proſpicere decreuiſſemus: unus tu princeps clariſſime atq; optime uiſus es quem uno totius nr̃æ ciuitatis eodemq; cõſenſu ultro adiremus: rogaremuſq; ut omnem urbis & dicõis nr̃æ poteſtatem guberna culaq; ſuſcipias: admiſtres: regas: modereris: & oĩa ꝓ tua uolũtate ſũmaq; ſapiẽtia & bonitate conſtituas: quæ factu optima iudicaueris: Nouimus. n. ea te eſſe iuſticia: ea æquitate: ea integritate atq; innocentia: ut nihil ſis niſi benigne clæmenter atq; ĩnocentiſſime aut iuſſurus aut moniturus. Quã qdẽ rem ſi tacitus ipſe tecũ atq; diligenter cõſyderare uolueris: ĩtelliges ꝓfecto aliud tibi nihil aut honeſtius aut utilius aut etiã glorioſius poſſe cõtingeř. Nihil. n. magis tibi expectendũ eſt: quã omnia agere: atq; meditari ſecũdũ uirtutem. Nunc tibi occaſio eſt oblata: qua oĩbus declares aĩ tui magnitudĩem ſapientiã ac uiſticiã: cũ facillimũ tibi factu futurũ ſit ad cõcordiã nos redigere: & oĩa factio nũ incendia extinguer: ſeditiõeſq; e medio tollcř: & omnes prorſus omniũ ꝓpulſare iniurias: quæ ubi feceris: augebis tu ꝓfecto potentiã tuã qui uiribus etiã noſtris tibi potentiſſimo principi adiũctis: & mari & terra tremendus omnia ſis ꝓ uolũtate ꝛ ſecuturus. Habebis. n. tecũ una cũ Genua liguriã uniuerſam nõ ſolũ ad Macrã: ſed ad Piſanũ etiã uſq; agꝛ. Adde præterea corſicam: quæ cyrnus a ueteribus dicta eſt: inſulam nobilem atque potentem. Adde Thaſum Leſbum Chium Amocoſtum urbem nobiliſſimam in cypro & in mari pontico Amiſſam & Caſſam in Scythia Tanamque ac Tanain. In his enim urbibus tam celebribus a gcnuenſibus fundatis in tam diſtantiſſimis orbis terra rũ prouinciis tua uictricia ſigna ſpectabunť: clariſſi

mũ tuũ celebrabit nomẽ. Vnus breui futurus es: quẽ & xp̃iani oẽs ueluti numẽ qddã cælitus demissũ ĩ terras mirifice uenerẽt: & gẽtes oẽs barbaræ atq; nois xp̃iani hostes nõ secus atq; fulmẽ aliqđ reformidẽt. Quibus qdẽ ex rebus cũ tuũ ꝓ uolũtate amplificare liceat ĩperiũ: tũ ĩ oẽs terras tua gloria magis illustrabit. Hæc Baptista: quẽ deinde extẽplo subsecutus Iohánes Serrha iure ẽt cõsultus ex legatis unus sic ĩqt: Audisti excellẽtissime princeps quæ clarus iure interpres nr̃q; huius ad te legationis collega Baptista Goanus ĩ latissimo cãpo rex memorabiliũ positus ĩ mediũ attulit. Sed qđ euenire necesse erat nimia rerũ magnitudine ꝑssus: obstupuit. Eqdẽ cõmemorarẽ aliquã admirabiliũ laudũ tuaꝝ ptẽ: nisi te dicẽdo molestia afficerẽ: id q; te ægre laturũ putarẽ. Nã qs ẽ ita sui ĩgenii cõfidẽs: ut sibi polliceri possit: ea se breui oſone cõplexurũ: ex qbus si digne referã t: pgranes cõficerẽt annales: qđ si ea quæ a te prudẽter quæ iuste quæ fortiter molesteq; gesta sũt. narrãdo pseq uoluerimus: alius nobis Xenophon: Iuuius alius quærẽdus esset. Vincit etenĩ iã cumulus uirtutũ tuarũ scriptorũ ĩgenia: ac eaꝝ magnitudine doctissimorũ ẽt uiroꝝ aĩ a scribẽdo deterrẽt. Sed hẽs ꝑconioꝝ tuoꝝ testẽ nõ mõ qcqd urbiũ ac populoꝝ diues alit Italia. sed qcqd europa & totus pœne terraꝝ orbis cõtinet. Neq; n. ullũ eẽ credidẽrĩ Scythiæ ac Sarmatiæ angulũ mortalibꝫ cultũ: neq; Garamãtas populos ullos aut Indos & pustæ zonæ finitimos: apud quos cũ uirtutes eximiæ tũ admirabiles uictoriæ tuæ nõ laudẽt: ꝑdicẽt: extollãt. Mouit nẽpe hæc uirtutũ tuarũ fama cũplæroſq; remotissimos populos: tũ uel nos ĩ primis uicinos tuos genuenses: Nã cũ ciuitas nr̃a ꝑditissimoꝝ hoĩnũ factõibus acerbius q̃ unq̃ antea ꝑmeretur ita ut nihil iã eẽnt leges nihil iura: & libertas ꝑcul exulasset: ad portũ & refugiũ æqtatis mãsuetudinisq; tuæ secura cõfugit. Dedit illa tibi nõ aurũ ũ gẽmas nõ ꝑciosã supellectilẽ: sed sese suaq; oĩa. Orat ꝓpterea bonitatẽ tuã princeps optime: ut reddas ei qetẽ leges iura: Reducas ĩ suas sedes reginã uirtutũ iusticiã: ut boni ꝓbiq; uiri: qbus recte uiuẽdi animus ẽ: te uelut a sũmo deo nobis datũ & agnoscãt: & fruãt. Improbi uero quos malefactoꝝ cõsciẽtia stimulat: quos iudicioꝝ legũq; metus uexat: te uelut acerrimũ ultorem criminũ formidãtes aut resipiscere aut ꝑcul exulare cõpellãt. Id cũ feceris gaude. atq; exulta tãto bono: nec ullũ ex triũphis tuis q̃ certe & maximi & celebratissimi sũt: huic diuinæ tuæ laudi anteponito: Nã reꝝ bellicaꝝ laus raro tota ĩperatoris ẽ: se ptĩcipẽ eius hẽri uult interdũ tribunus: centurio eques: pedes: & qcũq; sua uulnera iactaꝫ põt: qnẽt & fortũa ĩ bello plurimũ dominari creditur: ut laudis ps maxĩa aliquãdo ĩpatori detrahaꝫ. Sed huius q̃ dixi æqtatis mãsuetudini sq; tuæ boni: nullũ habes: q ex illo qcq̃ exhauriat. Totũ iure optimo tutũ ẽ: qa ĩtra te natũ ex te ꝑdit. Nos ãt tua uirtute ab ĩgẽti calamitate & ab ĩteritu ꝑpe erepti cõseruatiq;: ꝑter æternã felicitatẽ: q̃ iustissimus rex cælorũ iustis prĩcipibus ꝓparauit. illud tibi ac posteris tuis Virgilianũ aĩo magis q̃ uoce oĩ tpe cõcinemus: In freta dũ fluuii currẽt dũ mõtibus umbræ Lustrabũt: cõuexa polus dũ sydera pascet: Sẽp honos nomẽq; tuũ laudesq; manebũt. Sed ne lõgioꝝ oratiõe molestissimus: accipe optime & maxĩe prĩceps noĩe florẽtissime tuæ reip. genuẽsis qđ & tibi & nob felix faustũ sit: regiũ hoc sceptꝝ. Accipe glorioſũ hoc urb̃ uexillũ: sub quo maiores nr̃i anteactis tpribus hyerusalẽ cæsareãq; cœperũt: sub quo apud põtũ Scythiãq; ac remotissimas regiões plurĩas urbes atq; oppida suæ dicõi subiecerũt sub quo ẽt ex hostibus barbarisq; natiõibus innumeris pœne uictoriis potiti sũt: & magnos ĩsup reges bello nõnũq̃ superũt. Tu igit prĩceps glorioſissime cũ diua uxore tua Blãca ac liberis illud tuo adiũge ipio. & cũ cæteros orbis prĩcipes uirtute sapiẽtia ac felicitate antecellas: ostẽde splẽdorẽ aĩ ĩgenii q; tui: ĩ pristinas genuẽsiũ uires ac potẽtiã nomẽ gloriãq; tuã repõe. Hoc deo optimo maxĩo gratissimũ erit munus. Hoc ad imortalẽ sublimitatis tuæ gloriã ptinet. Hoc de te merẽt illorũ fides atq; studium q nos amplitudinis tuæ conspectũ petere iusserunt. Accipe itẽ urbis nr̃æ claues & sigillũ quo publice obsignãt litteræ. Accipe una cũ fidelissimis deuotissi

miſq; aīs nr̄is ius oē auctoritatē pōtatēq; totius diciōis nr̄æ. Quibus oībus Frāciſcus læto uultu acceptis: ſceptrū ſibi dextera ſeruauit: Galeacio uexil lū: Philippo claues urbis. Sphortiæ aūt mariæ ſigillū dari iuſſit. Deīde pau ca ī hāc ſnīam reſpōdit. Gratus ꝓfecto nobis fuit uiri genuēſes aduētus ur̄ gratiſſima & iucūdiſſima oro uŕa. Nos āt cū nr̄o īgenio tū ueteri ſingulari q; uŕa erga nos beniuolētia ac nō exiguo beneficio⁹ cumulo & dileximus ſemp: & amauimus q̄tē dignitatēq; uŕam. Accidit ēt ad cōia ɔmoda: qđ cū ſitis lōgo ſpacio dicioni nr̄æ finitimi: opportūe utrīq; ꝓſpici pōt cū non mediocri uŕæ ciuitatis dicionisq; nr̄æ acceſſiōe & gloria. Nec uos latere dēt q̄ta ſemp aī moleſtia oēs uŕas calamitates tulimus: quas ſane cōes nobiſcū ſemp exiſtimauimus: difficile q̄ppe ē ꝓp mutuā cōmercio⁹ neceſſitudinem quæ ob uicinitatē īter lōgobardū liguſticūq; populū ītercedit: ſiqd aut cō modi aut īcōmodi alteri euenit: qn ſentiat alter. Quare neq; maiorū opū cupiditate ulla: neq; amplificādi īperii cā qđ diuina benignitate ſatis⁹ āplū atq; opulētū hēmus: adducti: curā regimēq; uŕæ reipu. ſuſcepimus: ſed ut il li benefaciamus: q̄tēq; & ipa tādē nr̄a ope īueniat. Nec.n. ſumus ignari: q̄ta ſit populi genuēſis uirtus: q̄ta dignitas atq; potētia: & q̄tā ſibi ac nobis affer re poſſit ī reliquū tps rerū acceſſionē: ubi nr̄is cōſiliis ſtuduerit: obtēperaue ritq;: eo.n. tēdet cogitatio nr̄a oīs: ut uos opulētiores ī dies q̄tioreſq; redda mus. Nec diſſimulāter opam dabimus: & ut urbis uŕe bonos & ratio rerū oīum magis ī dies cr̄ſcat: & ita cr̄ſcat ut ꝑ mēmoriā ꝓteritarū calāitatū ma iorē ī ſuis reb⁹ uoluptatē capiat: idq; ita efficiem⁹: ut quē uos dūm ultro ace piſtis: eū īdulgētiſſimū pr̄em ſitis iudicaturi. Quod nos tā magnis tāq; p̄cla ris laudibus ī cælū quaſi extuleritis: feciſtis amice. Nā quēadmōm qđ poſſi demus īpiū nulli nr̄æ aut prudētiæ aut uirtuti tribui uelimus: ſed a diuīa donatū clæmētia: ita id nullis nr̄is meritis: ſed p̄cipue uŕæ ergo nos beniuo lētiæ atq; fidei aſcribimus. Quod ſiqd p̄cipui ī nobis ē: qđ uos delectet: id diuino beneficio nobis datū & iudicauimus ſemp & iudicamus. His dictis legati eorūdē prīcipū manibus ſuo genuēſiūq; cæterorū noīe ſeſe illis ſuc ceſſoribuſq; fidē ꝑpetuā ſeruaturos iuramento receperūt. Præterea quoniā Frāciſcus ꝑ idē tps cū Pio pōtifice cōſtituerat ī Illyricū aduerſus turcas ex ercitū mittere: Ludouico mariæ quarto ex filiis egregia īdole adoleſcēti de quo īgentē ſpē cōceperat: certa quadā ut ipſa dicebat ɔiectura motus: ob eā q; rē ei exercitui p̄fecerat: uexillū aureo leone īſigne tradidit: eundemq; cū Baptiſta goano genuēſi legato & aliis plæriſq; nobilibus uiris militaribus decorauit īſignibus. Dū hæc aguntr̄: Paulus archiep̄s occidentalē orā petēs: onerarias genuēſiū naues: quæ ī herculis meneti portū quē nūc uillæfrācæ noīant: ſeſe receperāt: magno īpetu adortus ē. Sed cū die fere ītegro utrinq; acerrīe pugnatū eſſet: Paulus q̄ pulſus certamē diremit: ꝑculq; ī pelago re ceſſit: Nā tāta uirtute genuenſes aduerſus exules ſeſe tutati ſunt: ut multo pluſq̄ acceperīt: hoſtibus detrimēti ītulerīt. Itaq; Paulus ea ſpe derelictus ī orientalē plagā ſe uertit: in Siciliāq; īſulā uſq; ꝓuectus: alias genuenſiū na ues: ſi quas inopinātes īueniſſet: magno ſtudio quærebat. Interī genuæ: ubi oīa ī FR. dicionē redacta pacataq; uiſa ſūt: decreto publico nauiū excel ſarū quattuor pata claſſis ē: quæ Frāciſco ſpinula duce: cū aduerſo Paulū cō tēderet: cōſpexiſſetq; haud lōge ab Corſica īſula exulū naues eas paulo con gredi nō auſo illoq; cū maiore pte puis lēbis fugiente deſertas cepit. genuā q; reduxit. Itaq; ex eo tpe genuēſis tādē ciuitas poſt tot & tā diuturnas bello rū calamitates totq; ciuiles diſcordias ſub Frāciſci Sphortiæ auſpiciis īpii q; nā ɔſuetudīe terra marique reſpiraſſe q̄ſcereq; cœpit. Bella ſeditiōes: exi lia cædes rapinæ uno eodēq; tpre ex urbe ſublatæ ſunt: pax concordia & iu ſticiæ cultus: q; hactenus aberāt: rediere. Sub idē tēpus renatus triremiū de cem ferēdæ lohāni filio opis cā claſſem parauerat: quæ maſſilia ſoluens ad Enariā puenerat: ubi lohānes ꝓ fuporē hyemē ſūma re rū oīum difficulta te terra mariq; preſſus: nō ſine aliqua tamē ſpe redeūdi: ī cōtinēte pmanſe rat. Sed mortuo lohāne Antonio tarētino: in quo uno oes ſiqua erat ea de

recuperãdo regno ſpes reliqua manebat: decreuit nõ amplius tãto ſuo ſuo rũq; incõmodo atq; periculo ĩ bello pſeuerare. Itaq; relicto Iſclæ p̃ſidio: cũ anni alimẽtis claſſem cõſcẽdit: & poſt multos ac uarios deniq; fortunæ cã ſus uariosq; labores atq; diſcrimina: Genua & maxima Neapolitani regni p̃te amiſſa: q̃ ut demonſtratũ é: dedentibus ſeſe principibus atq; populis: re ceperat. anno ſexto poſteaq̃ a patriis ſedibus diſceſſerat: eodẽ lachrymãs re migrauit Ferdinãdus quoq; quãq̃ regnũ p cõtinẽtẽ ubiq; pacatiſſimũ eẽ ui debat: tamẽ æſtatis initio nõ ſecus ac ſi rurſus aduerſus eos qui cõtumaces fuiſſent: bellũ terra geſturus eſſet: exercitũ ĩ cãpania coegit: ubi cũ dies ali quot cõſumpſiſſet: Marinus Sinueſſanus q̃ nõ tã pudore q̃ metu multipli cis ĩ regẽ admiſſi criminis nõdũ in eius cõſpectũ p̃dierat: Alexandri horta tu atq; fiducia ĩ caſtra ſalutãdũ uenerãdũq; regẽ uenit: quẽ Ferdinãdus & ĩ benigne primo aduẽtu excepit: tamẽ quia memoria deponere non poterat: qđ Iohãnẽ capitaliſſimũ hoſtẽ eſurientẽ & cõſilii inopẽ mari uagantẽ ſuis oppidis ĩ cõtinẽtẽ primus recepiſſet: qđ ei bellũ primũ ĩtuliſſet: qđ ad collo quiũ poſtea falſæ recõciliationis ſpecie noua p̃fidia nouoq; ſcelere eũ cir cũuenire perimereq; tentaſſet: retineri: & ĩ uincula coniici iuſſit. Ferunt ta men eũ: poſteaq̃ retentus é: dixiſſe quærentẽ: nõ ſe ab Ferdinãdo rege: quẽ propemodũ ſibi infenſum eſſe ſciebat: ſed ab Frãciſco Mediolanẽſiũ duce: & ab Alexãdro ob datã ab iis de inita recõciliatione ſeruãda fidẽ: deceptũ cõpræhenſumq; fuiſſe: quæ ſane res multis mortalibus & magnæ admira tioni fuit: qđ p̃ter regiã ſociorũq; fidẽ in hoĩnem manus iniecĩſſet: & Iacobi picinini & caudolanoꝝ oĩum animis plurimũ timoris intulit: ſi enĩ antea regẽ metuerãt: ad quẽ eadẽ de cauſa p̃ficiſci adhuc auſi nõ fuerãt: maiore tũ metu quatiebãt. Ex quo picininus maiorẽ ĩ modũ lr̃is nũciiſq; ab Fran ciſco petit: cõtenditq; ad ſe celeriter mitti uirũ: cuius fidei demãdata mili tum reliquarũq; fortunarũ ſuarũ cura: ipſe Mediolanũ ad eũ quo iam ire ſtatuerat: prius quã rex in brutios trãſiſſet: ſeſe liberius trãsferre poſſet. Ea re facile Mediolani ĩpetrata: mittit cõfeſtim ĩ brutios ab Frãciſco Thomas thebaldus bononiẽſis: quæcũq; picininus uellet: facturus. Huic igit copias ĩ primis: Sulmonẽq; urbẽ ſibi p̃cipuã & uniuerſa quæ in ea regione oppida obtinebat: maxime cõmẽdat: q Frãciſci ducis no ĩe auctoritateq; eos in fide contineret: atq; ſeruaret. Ipſe uero dein cũ ducẽtis circiter ex ſuo eqtatu de lectis p Aqlanos umbros Ethruſcosq; Mediolanũ ire maturat. Ferdinãdus q illũ ĩ brutiis cõſequi plurimũ cupiebat: ubi de eius diſceſſu renũciatũ é: ægre admodũ moleſteq; tulit: ob idq; picininũ & lr̃is & nũciis reuocare ex itinere magnopere cõtẽdit. At ille magis magiſq; timẽs: quo cõſtituerat: ire p git. Nõ defuerũt: q p̃gredienti ei cõmemorauerĩt ſuaſerĩtq; : ut uideret di ligentius: quo iret: & cuius ſeſe fidei cõmitteret. Antiquũ eſſe hoſtẽ: multis laceſſitũ ĩiuriis. Ferdinãdiq; amiciſſimũ ad quẽ ꝺ fugiebat: Oĩa nẽpe ſuſpicõ nis plẽa oſtẽdebãt: cur ĩ p̃ſẽtia a Mediolão iter aduertẽdũ eẽt. At FR. q hæc ex ſuoꝝ lr̃is cognouerat: nõ tã uteꝝ q̃ recentiũ ĩiuriaꝝ iã oblitus: picininũ poſteaq̃ eius fines ĩgreſſo é: benigne ac honorifice excepit: & ĩ filioꝝ nũero habuit utq; illius ex aĩo ſuſpicionẽ adimeret oẽm: Druſianã filiã ei lõgo iã tpe deſpõſatã ĩ mr̃imoniũ tradit: nuptiæ tamen pp recentẽ Coſmi medicis hoſpitis antiq obitũ parce & ſine põpa celebratæ ſũt. Poſt multos uero dĩ es rex ĩ brutios p̃fectus caudolanoꝝ fines ĩteſto exercitu ĩgredit̃: & quæ illi us erãt familiæ oppida magnoſtudio ĩ poteſtatẽ redigẽ corãt. Itaq; reſiſtẽ tibus paucis: p æſtatis reliquũ uniuerſo p̃pe p̃monio eã gentẽ nudauit: ex ea familia plures ſuperãt uiri rei militaris piti. Hoꝝ Antonius maxĩo na tu uirũ iã effætus: patriiſq; eiectus ſedibus: cũ mulieribus liberiſq; puulis Neapoli ĩ cõceſſit: regia ope uitã acturus. Iuuenes & qbo ĩtegræ erãt uires: pa tria extorres ĩalienas ſedes abiẽ p militarẽ diſciplinã uitæ alimẽta quæſitu ri. Hæc utraq; res & ſinueſſana & caudolana fuit nẽpe FR. moleſtiſſia: uelut otia fas uſq; fœderis acta: q̃ ſæpe ĩdignabũꝺ nõ ſine graui tũ honoris ſui tũ aĩ offẽſõe ferẽ poſſe dicebat: Hũc tãdẽ exitũ habuit terr̃ſtre bellũ: q magnis

utrinq; copiis uariaq; fortuna p quinquēniū cōtinēter ī eo regno gestū ē. Relinquebat.n.tātūmodo p eā tēpestatē ī hostiū manu: uti demōstratū est: Iscla oppidū ī Enaria insula & ouum arx apud Neapolim: quæ maritima tamē classe terrestribusq; copiis ex arido oppugnabāt. Per idē quoq; tēpus Pius pontifex q:uti ostēdimus:posteaq; ad pontificatus fastigiū euectus est: oīs cogitationes suas eo maxime cōtulerat:ut bellū aduersus Mahometum ab christiana repu. susciperet:ubi Italiā extincto belli īcendio:pacatā uidit rursus ad eius belli studia animū mentēq; cōuertit. Quare non Italicos mō potētatus:sed cūctas ppe christianas nationes ad erogāda pstandaq; iis bel li auxilia:q pro tuēda christiana religione arma sumpturi essent: epistolis legationibusq; ingenti quodā animi ardore excitauit:cū uenetis pcipue q qđ antea ī mātuano cōuētu renuerāt:sponte se facturos receperāt:cum Phi lippo burgūdionū duce & cū Matthia hunnoꝝ rege fœdus pcussit q ei ter ra mariq; socii in bello forēt. Hortatus ē pterea longa & ornatissima episto la Frāciscū:cui totius belli eius sūmā delaturus esset:ut ipse ēt dei cām tuē dam susciperet:ac tā piæ tā sanctæ tāq; salutari expeditioni interesset. Frā ciscus &si pontificis cōsiliū uelut ab optimo pastore profectū probabat:ta men eā pfectionē eo tpre multis de causis irritā uanāq; futurā prædicabat quādoq; dē alio apparatu alia ratione huiusmodi bellū aduersus potentissi mū regē suscipiēdū atq; ī illius finibus gerēdū censeret. Sed ne oīno cōi sa luti iustissimoq; Pii desyderio deesse uideret:missurū se dixit:ut supra ostē dimus:cū equestribus copiis quas nō multo post in flaminiā misit:Ludoui cū filiū q ei bello & īteressēt:& pontificis lateri quousq; liceret:adesset. Sed enī pontifex q̄q̄ & corpore erat īualido:& Philippus burgundio in quo ma gnā gerendi belli spem ppter illius uirtutē atq; potētiā posuerat:apte suis finibus excedere recusarat:& ob id cardinalis oēsq; amici eū hortari rogare q:ne roma discederet:nō cessabāt. tamē aīo ptinaci maturat ab urbe profi ciscī: multisq; post diebus Anconē ppetua febre cōflictatus defert:triremes nō nullas:quas cōscensurus erat:& ī Illyricū trāsiturus:paratas īuenit. Et iā multi ex germania atq; hispania puenerāt:Pontificē secuturi ea spe:ut si bi ab eo stipēdia pro uita alimētis penderentur:sed cū eius rei nihil īueniſ sent:nisi qđ peccatoꝝ indulgētia promittebatur:sicuti apostolicis epistolis fuerat ubiq; gētiū fidelibus enūciatū:īdignātes remigrare: q̄sq; domū cœ perūt. Aduenit pterea eodē ut erat prius cōstitutū: Christophorus maurus uenetorū dux cū nauibus longis ut pontifici iunctus una ī expeditionē pfi ciscerē. Sed tāta fuit uis morbi in sene pfertim & ibecillo corpore simul cū īgēti sollicitudine animi:qđ suos ī irritū conatus casuros:seq; ludibrio futurū aīaduerteret:ut paucis post diebus e uita excesserit felix pfecto pō tificis mors:quæ eū ī tāto xp̄ianæ religionis subueniēdæ studio euocauerit feliciorq; e cœpto cursu:quē iniisse iā penituerat:eius cū laude reuocauerit Cōstituerat.n. sicuti ex Othonis legati lris Franciscus sæpe acceperat: Brū dusiū usq; tātūmodo:si uixisset:nauigare:& ibi subeunte hyemē cōsumere romā postea irrita profectione:christianis principibus culpā iniiciēdo redi re. Eo aūt uita functo:oēsq; Anconē uenerāt. ex Italia profecturi. statim un de discesserāt:reuerterūt. Pii corpus romā relatū ē:ubi exequiis rite solutis primo cardinaliū scrutinio Petrus barbus uenetus pontifex declaratus:cui Paulo secundo nomen fuit:ei ī pontificatū successit.

IOH ANNIS SIMONETAE RERVM GESTARVM FRANCISCI SPHOR TIAE LIBER. XXXI.

Neunte sequētis anni uere & Fredericus Ferdinādi regis filio cū sexcētis circiter eqtibus Mediolanū ad Frāciscū mittitur. Hippolytæ mariæ Alphōso ffi despōsæ Neapolī traductus & Iacobus picininus. qui uti demonstratū est. superiore anno Mediolanū uenerat Neapolī ad regem proficiscī. Cā profici scēdi fuit:q; dū eēt Mediolāi:eius stipēdii tps effluxerat. Qua re Francisci opa facta ē cū Ferdinādo duntaxat ī annū alterꝝ stipēdii proga

tio. Proin missus é a picinino Brocardus persicus Neapolim: q regi pro eo satisfaceret: pecuniasq; ad alédos milites acciperet. Hunc rex ex composito nõ tã mittẽtis quã missi ét ipsius cã hilari uultu excepit: oppidis qbusdam donauit: magna magistratus dignitate ornauit: & maiora se in eũ dominũq; suũ beneficia in reliquũ tp̃us collaturũ pollicitus ẽ: ac magno se ĩsup picinini uisendi desyderio teneri ostẽdit. De his rebus cũ fieret Picininus Brocardi lr̃is quotidie certior: cõstituit tãdẽ pro suo officio Neapolim ad uenerandũ regẽ accedere: quẽ recõciliatũ & optimo ĩ se aĩo arbitrabat. Itaq; cũ discedẽdi tp̃s instaret: ꝓpterea qđ Fredericũ regiũ natũ q Mediolano appinquare dicebat: ibi expectare nolebat: ab Frãcisco magnopere petit: ut legatũ ad regẽ destinaret: q rem suã ei cõmẽdaret: qppe quod existimabat se eius cã ab rege humanius suscepturũ: ac oĩbus ĩ rebus benignius secũ actũ iri Frãciscus aũt: q cũ adhuc nõ satis regis ĩ picininũ mentẽ cognouisset: nec ꝓbauerat unq̃: nec ĩprobauerat illius ad eũ ꝓfectionẽ: dixit libẽtissimo se aĩo legatũ Neapolim missurũ: oĩaq; facturũ: quæ ei usui forẽt. Et ob eã rẽ missus é una secũ Petrus posterla: ĩ quo maximã picininus ipse fidẽ ob ueterẽ ꝑcipuáq; inter sese familiaritatẽ habebat: ꝓ petẽtis uolũtate ad regem legatus. Vbi uero Sulmonẽ picininus puenit: fuit ibi diebus aliquot de cõstitutã cœptaq; ad regẽ ꝓfectiõe subdubius: quippe q nõ tã Ferrariæ ac Cesenæ a Borsio æstensi & Dominico malatesta sui beniuolẽtissimis quã ex itinere ab multis aliis & ab suis ꝑsertim domesticis multa ac uaria ĩtellexerat suspicionis plena: qbus de causis sibi aĩaduertẽdũ esset: quẽadmodũ Neapolim ꝓficisceret: regiq; sibi infensissimo sese cõmitteret. Verũtamen posteaq̃ ad eũ Brocardus accessit: ad quẽ studio Ferdinandus uelut de eo benemeritus miserat. ita assidue hortatus est multis adductis rationibus: qbus & deberet & liceret ei ad regẽ tuto ꝓficisci: ut omni metu suspicioneq; sublata. Neapolim irẽ cõtenderit. Procedenti aũt ei multi ex regia nobilitate primores seiunctim tridui fere itinere procul ab urbe Neapoli facti sunt regio imperio obuii: q uariis locis uenientẽ honorifice acciperẽt. Introductus ẽ igitur picininus ĩ urbẽ magno honore magnisq; blãdiciis: cui nouissime rex ét ipse extra urbẽ magna cũ procerũ multitudine obuiã processit: qui eũ amplexu osculoq; humanissime excipere uisus ẽ. Ná nihil sane prætermiserat: qđ ad hominẽ Neapolim alliciendũ utile fore putasset. Fuit deinde picininus Neapoli dies plures: quo cũ oĩa rex cõsilia sua cõicare uidebat. Sed ubi dies recessui dictus uenit: qđ redire Sulmonẽ: ĩpetrata ab rege uenia. statuerat quo Drusiana uxor nõ multo post e Mediolano eũ subsecuta aduẽtare fere bat: accitus ẽ mane ad regẽ ĩ nouã arcẽ: eo ut dicebat aĩo: quo accepta uẽia sumptoq; cibo: rediret ĩ brutios. Iusserat aũt rex passim p regni fines custodias fieri: ut si forte picininus uel ĩteridiu uel noctu trãsiret: p loca retĩeret. Is dies fuit ad. viii. Kalẽdas Iulias quo die beati Iohãnis Baptiste natale celebrat. Rex cũ pro sua cõsuetudine picininũ humaniter accepisset: sicuti ĩ illius aduẽtu fecerat: ita ĩ specie simulatæ recessꝰ licẽtiæ rursus exosculatus est. Paulo deide post: eo cũ reliqs relicto: ĩ iteriorẽ locũ fecessit: paruoq; interiecto tẽporis spacio ab paratis iã lictoribus picininus cõphẽdit. atq; ĩ carcerẽ agit. Cõprehẽsi ét sũt eodẽ tpe Frãciscus picininus eius filius: Brocardus: & alii ꝑpauci: bona fisco addicata. Braciani milites ubicũq; erãt. a puinciæ ꝑfectis ĩ ꝑdã acti. quorũ tamẽ multi regiæ ascripti militiæ stationibus suis remanserũt itacti. Reliq uero bonis fere oĩbus exuti: siluestro duce: per picetes ĩ flaminiã remigrãtes ad Dominicũ malatestã antiquũ bracianoꝝ hospitẽ sese receperũt. Cetꝝ Drusiana: quæ iã ĩ brutios puenerat: sed nondũ Sulmonẽ appulerat: eo tristi audito uiri nũcio exterrita mox qua uenerat: Pisauꝝ ad Alexãdꝝ patruũ oĩbus suis bonis: regio tamẽ iussu: reuertit ĩcolumis. Sed quoniã haud dubie Ferdinãdus futuꝝ existimabat: ut uarii p Italiã rumores circũferrent: Picininũ scilicet ipsũ ab eo nõ iure: sed iniuria odio ac fraude retẽtũ eẽ: litteras ad Frãciscũ cæteroscp potẽtatꝰ ĩ hãc sniam scripsit. Quot malisq; calãitatibꝰ Iacobi picinini rebellio supioribꝰ ánis

res nr̃as affecerit:nouit nõ modo Italia oĩs:ſed ipſe ẽt terrarũ orbis: q̃ obli tus tot ĩmortaliũ beneficiorũ:qbus & ab diuo Alphonſo patre nr̃o:dum ĩ humanis ageret:& a nobis poſt illius obitũ fuerat exornatus:ea contra nos parauit:& obſtinatiſſimo aĩo peregit:quæ multo celſitudini tuæ notiora ſunt:quã a nobis poſſent abunde explicari. Ná quãta illius pfidia atq; perti nacia in caput noſtrũ & ĩ reg̃ nr̃arũ pernicie conatus fuerit: illud maxime declarat:qđ tũ demũ ipſe in partes nr̃as rediit:cũ neceſſe eſſet deuictũ ꝓfli gatũq; ſeſe in nr̃am tandẽ deuenire poteſtatẽ:Quibus aũt fœderibus qbuſ ue cõdicionibus ad nos reuerſus fuerit:aut qbus oppidis eũ donauerimus: quãtaq; illi ſtipẽdia decreuerimus:nõ ẽ neceſſe ut nũc referamus. Certe ſi partes uſq; nr̃as ſecutus amicus defenſorq; fuiſſet:maiore illũ ſtipẽdio ma ioribuſq; beneficiis ꝓſequi nõ potuiſſemus. Nup ẽt cũ ad nos ueniſſet: non ut ſubditus ſed uelut germanus frater humaniter magniſq; ẽt honoribus a nobis exceptus ẽ:q̃bus adhuc nõ modo ad ſanitatẽ nobiſcũ non redierat: ſed ne qdem ab ĩnata illa ſua pfidia deprauataq; natura & ĩcredibili pœne in nos odio parũ qđ ĩmutatus ea ĩ nos parabat moliebaſq;: qbus niſi diui na bonitate occurſum fuiſſet:paratũ erat nõ ſolũ regno nr̃o excidium: ſed breui futurũ:ut Italia oĩs rurſus nouis bellorũ incẽdiis cladibuſq; labora ret:quas ob res q̃q̃ inuiti & ſũmo cũ animi dolore coacti tamẽ ſumus:dum nõ modo rebus nr̃is ſed Italiæ ẽt uniuerſæ & chriſtianæ religioni cõſulere uolumus:Iacobũ picininũ hũc capi:captũq; in noua arce nr̃a Neapolitana ſeruari iuſſerimus:ex quo nõ minus recte utiliterq; Italiæ totius potentati bus ac populis & iis p̃ſertim:q ocii paciſq; cupidi ac beneuiuendi ſtudioſi ſunt:quã rebus nr̃is proſpectũ iri iudicamus. Quãdo qdẽ futurum erat: ut maloꝝ oĩum ab illo naſceref initiũ:qbus qdẽ malis breui Italiã oẽm cõfla grare oportebat:ni deus optimus maximus:q nihil inſidiaꝝ diu abditũ eẽ patif:ſua benignitate hæc oĩa nob apta feciſſet:quæ ſublimitati tuæ ſigni ficare uoluimus:ut cũ ex aliis tũ ex hoc potiſſimũ ĩtelligat diuino cõſilio hac ratione & rebus nr̃is & cũctis Italiæ principibus atq; populis optĩe fuiſ ſe ꝓſpectũ:dũ ea quæ tã nefariæ tãq; ſcelerate a Iacobo picinino parabanſ nobis retecta ſũt:quæ qualia & quãta fuerint. aliis lr̃is nr̃is celſitudini tuæ ſingillatim aperiemus. Quod ubi Frãciſcus reſciuit:pgrauiter cõmotus eſt nec poterat ſe cõtinere:quin ſæpe regẽ dãnaret:qđ ĩ hominẽ ĩ ſui p̃ſertim legati cõſpectu manus inieciſſet:quẽ certe putabat eius criminis: cuius po ſtremo ĩſimulabaf:fuiſſe inſontẽ. Dolebat p̃terea nõ mediocriter:qđ exiſti mabat neminẽ fere ĩ Italia futurũ:q nõ iudicaret eũ facinoris huiuſmodi cõſciũ:utpote q̃ cũ Ferdinãdo ꝓpter uetus & poene ĩmortale ĩter Sphortia nos bracianosq; odiũ ĩ ea re ſenſiſſet:& Neapolim tãq̃ ad Macellũ picininũ miſiſſet. Quibus de cauſis ĩdignabũdus cõfeſtim ad Philippũ & Sphortiam mariã filios & Roberthũ Sãctoſeuerinatẽ ſororiũ:quos una cum Frederico eunti Neapolim Hippolyte comites adhibuerat:lr̃as q̃celerrime pferendas iubet:ut ubicũq; eſſent. ab itinere cũ Hippolyta deſiſterẽt:manerentq; ibi donec qd facere eos uoluerit:edoceréf. Hi Senas cũ iã pueniſſent: acceptis nõ ſine magna Frederici comitũq; aĩ moleſtia lr̃is paruerũt. Præterea Frã ciſcus:neqd ꝓ picinini ſalute inexptũ relinqueret:Triſtanũ filiũ ad regem mittit rogatũ. ut generũ ſibi cõdonaret. oĩa ſe p eo recepturum pollicitus. Inter hæc Iohánes andegauẽſis claſſe triremiũ decẽ biremiũq; duarũ ĩ maſ filienſi portu Iſclæ incluſis breuiq; famæ perituris opẽ ferre maturabat. At Ferdinãdus aliã cõtra maiore nũero maioribusq; uiribus coegerat. eãq; ĩ anchoris ſtare ac mare uniuerſũ qua pte cõmeatus Iſclã ĩportari poterãt: ita circũſedeř iuſſerat:ut nauali corona mons ipſe:ĩ quo urbs ſita eſt:cinge reř. Proximas inſulas ac montes:q ĩ cõtinenti ſunt:& ĩ altũ liberiorẽ ꝓſpec tum habẽt:exploratoribus cuſtodiri. Scaphis p̃terea ac paruulis celerioribus q; nauigiis maria circũquaq; obſeruari. Iam rumor: q̃uis falſus ĩcrebuerat hoſtilem aduentare claſſem:rex ſuam milite affatim complet. Sed uix tridu um præterierat: cũ regiæ claſſis prefectus nonis Iuliis factus eſt ab explora

toribus certior:hostes ppe adesse ad pugnā paratos.Qua re cognita cum se quoq; ad pugnā parasset:supueniētes ī diluculo hostiū triremes eū magno īpetu adoriūtur:primoq; cōcursu triremis massiliēsiū una ītercipit. Commisso deinde toto utrinq; agmine p̄lio:rostratæ andegauēsiū naues longe numero superāt:ob eāq; rē ægre resistētes nō multo labore tres aliæ capiūtur.Reliquæ extēplo uertūtur ī fugā:regi acrius fugiētes insectati:tres item alias triremes ceperūt.Reliquas tres:cū celerius sese p̄lio explicuissent:cōsequi nequerūt.Ita captæ sunt e massiliēsi classe naues longe septē:& cum iis biremes duæ:cōprahēsusq; ē in ipsa fuga Carolus torella classis præfectus. Hac uictoria nūciata:obsessi oī spe destituti nō multis post diebus dediderunt sese regi.Idē fecere q Quo arci p̄erant.Per hunc modū sicuti superiore anno terrestri:ita maritimo bello finis factus ē:ex quo t̄pre Neapolitanū regnū tot grauibus diuturnisq; bellis fatigatū terra mariq; tādē quescere cœpit.Hæc nō multo postq̄ gesta sunt:alteræ Ferdinādi līæ Fráciſco redditæ sunt:quæ picinini morte nūciabāt:eāq; hac accidisse de cā: qđ cū octauus iā ageretur dies:quo regia classis ad Enariā hostē ꝓfligarat:eiusq; uictoriæ nūcius Neapolim peuenisset:īfinita pœne hominū multitudo magno plausu magnoq; clamore lætitiā præ se ferēs cōcurrere in arcē cœpit: qbus motus uocibus picininus:q agebat in turri:quæ urbē ꝓspicit:rei cognoscēdæ auidus:fenestrā quādā cōscendere ab pauimento altiorē:cratēq; ferreā manu cōprahēdere annixus:fallente manu delapsus ē:coxāq; fregit:adeo qđ & si ab medicis nihil ī adhibēdis remediis p̄termissum fuerat:tamē quia uullus lœtale erat:duodecimo die posteaq̄ cecidisset:magna ui doloris uictus diē obierat.Quæ ubi Fráciscus accepit:qđ de hominis morte nūciabat: facile credidit sed de mortis genere minime:quin res ridicula uisa ē.Nam iā fama erat biduū aut triduū oīno:posteaquā in uincula cōiectus est:uixisse. Quod & ab certis auctoribus fuerat affirmatum:cuius postea cadauer aduehi Neapolim Tristano uidere cupiēti:rex exhumatū acita:ut eratfætidū ostēdi iussit.Quibus de causis retardatū ē senis:ut supra ostēdimus: mensibus fere duobus Hippolytæ iter.Nā cū picinini retētio ingrata admodum Fráciſco extitisset:sed mors īgratissima:sæpe aīo uolutauit ex itinere filiā reuocare:ad quā rē multos & p̄cipue Blancā cōiugē concitatores habebat. Sed cū rerū oīum rationē habuisset:ubi de generi uita: quæ irrecuperabilis erat:nulla amplius relicta spes esset:uisum ē tandē ab Ferdinandi amicicia nequaq̄ discedēdū:quā tāto suo īpendio tāto suo suoq; piculo parasset:ad quā qđē rē & florētinoq; cōsilio usus ē:& Pauli pontificis uoce cōfirmatus dixisse enī ferūt:ubi picininū cōprahensum cognouit: factā esse eo t̄pre & Fráciſci Mediolanēsiū ducis domui & Italiæ toti saluté.Proinde p̄misit Hippolytā Neapolim:ut cœperat ꝓficisci.Cōfecto andegauensi bello existimabat fore aliquādo Fráciſcus:ut & milites a tātis laboribus reficere: & ipe aīo q̄escere:& diuturnis etiā maximisq; īpensis parcere posset: qbus superioribus annis ærarium non modo exhauserat:sed magno et alieno ære conflato in quatriennium fere creditoribus obligarat.Sed enim lōge aliter q̄ putarat:euenit. Nā sub idem t̄ps maximi undiq; motus ī Ludouici fracorū regis caput regniq; euersionē quottidie excitari nūciabant.Qua re iudicabat futuꝝ foederis iuſ:qđ sibi erat cū Ludouico.ut ad eū quoq; ab se auxilia ī galliā mitti oporteret:Caulā uero tātoꝝ motuū hāc fuisse repiebat Superiore āno q fuit a natali christiano sexagesimus quartus supra quadrīgē tesimū ad millesimū orta ē iter regē ipsū & Fráciſcū gallicæ britanniæ ducē de cōfinis cōtrouersia: quæ Ludouicus tū iuſ tū ueteſ cōsuetudie ad se ptineſ dicebat.Fráciſcus dux oīa secus.Qua re ubi iter sese diu multúq; diceptassent:rex illū ī iudiciū arcessi iperat.Postea uero ut regni totius prīates ac principes ad Kal.Dec.i Toronesē urbē cōuenirēt edixit:qbꝫ aduocatōnis cām apiēs ea se eē mēte ꝓnūciat:ut ī cōtumacē atq; itestu arma fueret. Atq; ut sut galli natura leues ac subdoli & ad bella tuscipiēda alacres ū ꝓ rege ī eo cōuetu: sed cōtra regem coniurant pcussoq; inter sese dū foedere

cæteros qui abessent: sollicitãt: & ii quoq; paulo post idẽ confirmãt Coniurationis eius hos fuisse prĩcipes ꝓditũ é. Carolũ biturigũ ducé regiũ germanũ frem: Carolũ philippi burgundionũ ducis prĩogenitũ. Frãciscũ ipsũ ꝓp quẽ lis erat orta Iohannẽ barboniẽsiũ ducé: Iohannẽ aloconiensiũ ducẽ. Carolũ Nemorsinoꝝ ducé. Iohannẽ andegauẽsem renati filiũ: q superiore ãno uti demoustratũ é: Genua Neapolitanoq; regno pulsus: ĩ galliã redierat: & Carolũ andegauensẽ renati germanũ frem Gænomanoꝝ comitẽ Ludouicũ Montispẽserii comitẽ Iohannẽ armeniacoꝝ comitẽ Iohannẽ alebretẽsiũ comitẽ & Iohanẽ dunesinoꝝ comitẽ: quos pleriq; alii regni ꝓceres secuti sũt. At nõ multo post tpe Britãnus: hoc. n. noĩe appellant: q in gallia relicta britãnia cõsederũt. Veritusne prius q̃ nondũ ꝓdita coniuratõe: auxilia pararẽtur bellũ sibi Ludouicus ĩferret: ad eũ de cõponẽdis rebus legatos mittit: quoꝝ opera breui factũ é: ut cõi consensu pax inter eos ĩ pictauiẽsi urbe firmata sit: Sed a britanno: ut postea cognitũ est: cuncta simulato aĩo atq; dolo acta. Nã eius legati ĩ reditu Carolo regis frĩ adoloscẽti ob iniectã uanã spẽ de uẽdicádo sibi fraterno regno suæ ptis facto: facile psuaserũt: ut nulla ãplius cuntactione usus ad britannũ trãsiret. Is igit postridie eius diei: dũ cũ rege uenationis gĩa iter faceret: relicto eo: domũ repetẽs ad britãnũ se recipit Quare nõ multo post Iohánes borboniẽsis: q eius erat: ut ꝓdixĩus coniuratõis princeps: finitimis regiæ dicionis populis apertũ indicit bellũ: quẽ secutus Iohánes armeniacus multũ agri ferro atq; igni deuastat. Quibꝰ nũciatis: rex alioꝝ prĩcipũ aĩos cognoscere aggressus: uarios eos oés ĩcoĩtãtissimosq; repperit. Quãobrẽ maximis anxius curis eos q aut beniuolẽtia aut fœdere sibi iũcti erãt: rogare coepit: ut ĩ tãto suo discrimine opẽ ferret. Cũ alios ĩfirmos: alios iã apte a fide discedere cõperisset: confugit tandẽ ad Frãciscũ phSortiã cuius fide nihil certius sibi ducebat. Hũc multis lr̃is ac nũciis rogat: obsecrat: obtestat: ut auxiliares ex Italia copias ĩ galliã ad se mittat. Ipse ãt magnis ĩtineribus ex urbe Turone ĩ borboniẽsiũ fines ꝓfectus: coacto mox undiq; exercitu: feraciss̃imũ agꝝ populat: ac oppida q̃plurĩa ptim ꝑ uolũtariã dedicionẽ: ptĩ ꝑ metũ uĩq; capit. Interĩ quoniã maiores galliæ motus ĩ dies expectabat: maioribꝰ copiis augere exercitũ cõtẽdit. Ciuitatibꝰ reliqs: quæ psistebãt ĩ fide: delectũ ĩperat. Dũ hæc ita gerunt: nonulli ex iis q in regẽ coniurarant: Borboniẽsis Alaconiensis Nemorsinus Armeniacus quos supra nominauimus: & pleriq; alii ubi uidẽt: se tãto hosti nõdũ cõtractis in unũ locũ coniuratoꝝ uiribus ĩpares futuros: pacẽ prĩo petere simulãt. Deinde ĩducias: qbus cũ bis datæ eẽnt & nouiss̃ime prioribus lõgiores in multos dies res deducit. Interĩ tamẽ utrinq; maxĩe ac frequentes ubiq; ꝑ regiones excubiæ custodiæq; disponunt: & magis atq; magis q̃sq; ꝓ se copias undiq; cõtrahit. Proponebat quotidie spes pacis atq; recõciliatiõ is: sed simulanter oĩa ab coniuratis agebant: Nã eo cõsilio ad condiciones pacis deueniebãt: ut rex distineret. Carolo ãt burgundioni & Frãciscо britano q & auctoritate & uiribus cæteros anteibãt: & cogendoꝝ militũ daret spatiũ: & ad oppugnandũ deinde regẽ cũ uniuersis uiribus: ut erat ante cõstitutũ: qđ lõgius aberãt: eundi facultas suppeteret. Sed dũ se pacis cõditionibus agit fit Ludouicus multis nũciis certior: burgundionẽ magnis copiis & ĩcredibili poene tormẽtoꝝ apparatu ex ꝓximis belgaꝝ finibus mouisse: & ꝑ ambianos bellouacosq; cæteris ꝙperatis amnibus Sequaná trãsisse: atq; e regiõe urbis parrhisioꝝ: quæ regni caput é: consedisse: oĩa ferro igniq; uastantem. Quare ueritusne si diutius ĩ iis locis moraretur: reliquæ cõiuratoꝝ copiæ burgũdioni adiũgerẽtur: ex quo minus postea posset tantis uiribus resistet maturãdũ ĩ hostẽ & nulla cunctatione adoriẽdũ putauit. Itaq; pacis cõditõnibus omissis die noctuq; uniuerso exercitu ad Parrhisios ire cõtẽdit. Eius de aduẽtu factus burgũdio certior: obsidione urbis relicta: fit regi cõtinuo ericũ usq; mõtẽ ĩfesto agmine aĩoq; ĩgẽti obuius: q̃ oppidũ uiginti ãplius passuũ millibus a Parrhisiis distat. Ibi carris stipitibusq; suo more solo infixis uallo celeriter cõfecto: colubrinis oĩq; missiliũ genẽ se defendere A

parat. At Ludouicus hunc totis copiis magnoq; ĩpetu ĩuadit: & missilibꝫ ip se quoq; eminus ab lateribus pluribus hostẽ lacessere acriusq; cædere cœpit Certaf utrinq; fortissime atq; ptinacissime. Fit ob id cõtinuo magna ac mi serabilis ubiq; cædes. Sed cũ aliquádiu p hũc modũ ab duobꝫ potẽtissimis exercitibus altero in munitõe se tueri: altero ĩtra munitõem irrũpeꝛ conã tibus pugnatũ esset: falsa exorif regios ĩter milites uox, regẽ uulneribus cõ fossũ cecidisse. Qua uoce exaudita: cecidere mox oĩbus aĩ. Dein languidius pugnare: multi ꝑlio excedeꝛ: & fugæ se mãdare cœperũt: & Carolus andega uẽsis inter reliquos: q tribus equitũ millibus ꝑerat: seu metu pp ĩcrebrescẽ tẽ amissi regis rumorẽ: seu dolo q ĩã: uti demonstratũ ẽ: cũ hostibꝫ sensisset discedẽs toto suo eqtatu: nõ prius a fuga restitit: quã passuũ millia circiter qnquaginta, pcul ab eo loco abiisset. Quod ubi aĩaduertit Ludouicus: detra cta confestĩ galea, magna uoce eo ĩquiẽs adsũ: reuocare fugiẽtes conatur: ex quo multi seu pudore seu metu ducti restitere apud regẽ: ꝑliũque ob id in stauratũ. Multi uero: ut cœperant: relicto rege: fugã p seq; pseueraueruũt. Nec tamẽ hostis mũitionibꝫ educere ausus é. Ludouicus ãt cũ iã nox superuenis set: & ab suis q remanserant: ægre dimicaref: uidẽtibus hostibus: ꝑlio excef sit: & ad multã noctẽ corbelliũ se recepit: quẽ ĩ locũ suos e foeda fuga redu cere curauit. Et quoniã ubi erat: ãplius sibi manẽdũ nõ uidebaf pp magnã militũ multitudinẽ ad hostẽ quottidie cõfluentẽ: coacta biduo maiore errã tiũ ꝑte: Parrhisios cõcessit. Interĩ Karolus nũeratis occisoꝝ cadaueribus: q milliũ sex numeꝝ superasse ferunt: iisq; humatis: operaq; adhibita: ut sau cii curarenf: cũ res frumẽtaria exercitũ deficeret: Estãpas proficiscif. Quod qdẽ oppidũ & si pmunitũ erat & ualidũ: oppidani tamen metu ꝑculsi sese Carolo dediderũt: quẽ in locũ Carolus regius fr̃ Franciscus britãnus: & cæte ri cõiurationis principes confesti cũ ĩgẽti quãta maxĩe pro se q; q; potuerũt: armatorũ manu cõuenere. Fuerũt ut existimabaf: ꝑter inutilẽ multitudinẽ supra centũ fortissimoꝝ uiroꝝ millia: cũq; aut de capiẽdo aut fugãdo rege agerent: ꝓstituerũt illũ ad urbẽ Parrhisios circun sedere: quæ & si maxĩa est: muroq; circundata ualidissimo & fossa ĩtẽ duplici & aggere munita: tamẽ nõ dubitabãt: breui regnũ ꝓpe uniuersũ ĩperata facturũ. Quibus cõstitutis rebus urbi totis castris admouerũt. Burgũdio prius urbana ꝓpe mœnia sua castra locat: quæ ferratis curribus ualidoq; aggere circũdat. Iohannes ande gauẽsis: q urbi ꝓximus ẽ: pontẽ in Sequana situ occupat. id enĩ flumen me diã urbẽ ĩterfluẽs rẽ frumẽtariã facile abũdeq; ei ciuitati suppeditabat. At Carolus regis fr̃ & britannus cæteriq; prĩcipes municipia quæq; munitõne firmiora circũquaq; aggressi: iisdẽq; potiti urbẽ & ipi ita posidẽt ut ex ma gno ambitu is solus obsessis relictus sit aditus: q ad occidentẽ ptinet: & ad regionẽ eã uergit: q̃ galli Normandiã dicunt: huic ꝑsidio erãt ex regiis euo catis quadragita circiter eqtũ ac peditũ millia: qbus ex locis & Rothomago urbe ampliſſima: quæ regionis totiꝫ caput ẽ: regiq; fidelissima: magna quo tidie ĩclusis subsidia inuitis ẽt obsidẽtibus ipsis subministrabanf. Ceteꝝ hostiũ duces burgũdioq; in prĩs & recẽti uictoria & nũero elati sæpe regẽ p feciales perq; ferreã chirotecã belli moꝛ ĩ certamẽ ꝓuocabãt. At ille ut ẽ ĩ genii acrimonia & prudẽtia singulari ꝑditus: cũ statuisset urbe se cõtinere. hosteſq; quoad posset diuturnitate belli cõterere: uiribusq; exinanire: ꝑlio abstinebat: ꝓuocantiq; hosti respondebat: nõ decere subditos regẽ suã in pu gnã ꝓuocare. Inter hæc Frãciscus Sphortia: q erat aĩo in Ludouicũ non be niuolo minus q̃ grato: cũ primũ de ea prĩcipũ cõiuratiõe pfidiaq; multoꝝ lis cognouit non expectandum sibi duxit: ut auxiliator accerseretur a rege sed ultro ei succurrendum sui officii esse iudicauit: ad quam rem tamen non multo post accessit frequens regis ipsius petitio. Proinde celeriter exer citũ ĩ cisalpina gallia parandũ curauit. Huic uiros fortes longoq; belli usu peritos attribuit. Imperii uero summã Galeacio primogenito suo tradidit quẽ eo potissimũ consilio ductus in eam expeditionẽ mittendũ existimauit ut & beneficiũ petẽti ĩ tãto suo periculo gratius foret: cumulatiusq; redde

ref. & adolescens filius disciplinã militarẽ: ipso uiuẽte: disceret: armis assuescerẽt: & militũ quoq; gratiam & auctoritatẽ bello gerẽdo sibi compararet qppe q; sæpe dicere solitus esset: quã sibi iucundũ extitisset: si ueneto bello q; postremo gesserat: Galeaciũ filiũ apud se habere p ætatẽ licuisset. Is igit̃ belladi cupidꝰ: coacto nõ lõge ab urbe Vercellis exercitu: ĩpetrataq; ab Amideo sabbaudiano principe: q; Ludouico patri ĩ prĩcipatu successerat: de libero p suos fines trãsitu reditu q; fide publica: pte æstatis iã exacta: castra mouit: & p taurinos iter faciẽs paucis diebus ex Italia alpes trãscẽdit: ac p Delphinates quos uocant: ĩ Viennensiũ fines regiæ dicionis magnis difficilibus q; cõfectis itineribus puenit. Deinde nulla fere data militibus qete. Rhodanũ traiecit: proximũ Frãciscũ borbonẽsis solũ: qd̃ forẽse appellant: oppidis magnis q; uicis frequẽs inuadit: populatus q; late ac longe regionis agros: magnũ inde pecoris numerꝰ abegit: ita: ut nemo ferẽ miles p̃dæ expers redierit ĩ castra. Eius aduentu ꝓuinciæ eius populi: q; fere oẽs aduersis Ludouici rebus ĩfirmi uacillare aĩo & de defectione cogitare iã cœperãt: ĩ regia fide cõfirmant. Hostibus uero tantus ẽ terror ĩiectus: ut Galeacius nõ formidabilis mõ hostis sed formidabilissimus cunctis esset: Nã tãta mox é barbaris gẽtibus nata de Italorũ uirtute opĩo: ut eos supra mortales eẽ arbitrarentur. Quare expugnatis prĩo aggressu oppidis q; busdã illisq; munitissimis & ĩ p dã actis q̃plurima ptĩ metu: parti uolũtariis aĩs dedentibus sese oppidanis: suã in ptãtẽ uenire coegit: quæ sane & situ erãt & cæteris munitõibꝰ captu difficillima: & quæ cũ magnis olĩ exercitibus ab francorꝰ regibꝰ obsessa oppugnataq; fuissent: in pristina tamẽ fide sp̃ pmanserant. De his rebus Frãciscus borbonẽsis: q; cũ cæteris ꝺiuratis: ut docuimus: regẽ ĩfestabat: crebris nũciis certior factus cœpit nõ mediocriter suis rebus tĩere: & iã de discessu ex castris apertissime uerba facerẽ: quo suorũ saluti ꝓspiceret. Quæ sane res & burgũdioni molestiã attulit nõ paruã: & regi ĩ tãta calamitate magno fuit adiumẽto. Nã & huic aĩus meliore spe auctus é: & hostibus diminutus. Cũ igr̃ res huiusmõi ꝺ filio hostes distinere: tẽpusq; cõsumerẽ ĩstituisset: sinebat aliquãdo: ut leuis armaturæ eqtes & ii quidẽ admodũ ꝑpauci cũ hostibus ꝑliarent: q; post paruulas dimicatiões ĩ urbẽ reuertebant. Quod certe erat burgundioni sociisq; molestissimũ: qppe q; ardebant: ut collatis signis ireꝰ in pugnã breui futurũ rati: ut de rege ipso & de regno uniuerso actũ esset. At Ludouicus cũ ĩter spem metũq; fluctuaret: sibiq; maxie a suorꝰ ĩfidiis cauendũ eẽ ĩtelligeret: saniore tandẽ usus ꝺ filio post mensẽ tertiũ q̃ pugnari cœptũ est: circa kalẽdas nouẽbres cũ burgũdiõe ex cõmuni utriusq; cõsilio clã in colloquiũ uenit: pacẽq; certis cõdicionibus pepigit: factũq; é deinde: ut burgundionis ipsius opera cõiurati oẽs regi recõciliarent. Post hæc ĩter regẽ burgundionẽq;: ictis foederibus firmataq; pace: ĩ publicũ cõuiuiũ itũ est: ubi duces prĩcipesq; regni: q; ĩter accumbẽdũ affuere: Ludouicũ regẽ ꝓ more uenerati iureiurãdo sese obstrinxere: ut posthac oĩ in eũ maleficio atq; ĩiuria abstinerẽt: illi quoq; ueluti legitĩo regi & domino parerẽt. Quibꝰ cõfectis rebus: data est singlatim oĩbus abeũdi potestas paulocq; post ĩ suas q̃sq; sedes cõcessere. Pacato per hũc modũ regno sedataq; oĩ coniuratõe mẽse februario & anno a natali christiano sexagesimo sexto supra quadringẽtesimũ ad millesimũ Ludouicus tris legatos misit ad Frãciscũ Sphortiã magnæ auctoritatis dignitatisq; uiros q; ei corã gratias agerẽt ĩmortales ꝓ tãto & tã necessario tpre in se collato beneficio: cui sæpe diceret: tẽpestiuo illius auxilio nõ mõ totã Delphinatus regionẽ uniuersumq; lugdunẽsem agr̃: q; iã in hostiũ poene deuenerat ptãtẽ: ab comite Galeacio inuictoq; eius exercitu sibi restitutu seruatũq; esse: sed pacẽ et æquis cõditionibus se cõsecutũ. Legati ex itinere ad Galeaciũ primũ deflexerũt: eadẽ exponẽdi gr̃a: quæ primi exposituri erãt: deĩde Mediolanũ ad Frãciscũ cũ puenissent: & quæ rex mãdauerat: ꝓsentes retulissent: tãto honore & humanitate ab munificẽtissimo principe excepti sũt: ut nihil aliud ĩ ore habeꝰ uiderent: q; summã uirtutis Frãcisci Sphortiæ beneficentiã atq; aĩ magnitudinẽ. Sed uixdũ le

1461

gati ad regē redeūtes alpes transierāt:cū insperata atq; repētina mors Francisco ipsū in sūma rerū felicitate cū ab oībus q̄diutissime ēt uicturus speraref:occupauit.Nā qua superioribus ānis hydrope:ut docuimus piculosissime laborauerat:nō oīno liberatus:ita magnitudine prauorū humoꝝ atræ q; bilis potissimū ptes superiores petentiū oppressus ē:ut intra biduū defecerit.Id medici eueniſſe iudicauerūt:q; quottidianis remediis & ꝺ ſueta corporis purgatōe dies cōplures abstinuisset:qđq; singulare quoddā studiū ad pstringēdos hūores ī crura defluentes adhibuisset.Obiit āt ad.viii.Idus martias q̄ntū & sexagesimū ætatis:ac sextū decimū Mediolanensis principatus agēs annū.At Blanca maria ut erat uirago nō minus prudens q̄ aīo supra ī geniū muliebre ī tā grauissimo casu nihil pōtermisit:qđ ad saluté uiri pti nēf arbitraref:Nā assidue ea oīa cū medicis excogitauit:curauitq; remedia quæ ad bonā ualitudinē uirū iā deficientē reuocarent.Sed cū aīaduerteret tandē eū paulatī extingui:ueluti q ab ea psæpe īterrogatus aut parū & anxie reſpōderet:aut nihil pnimio stomachi dolore:quo plurimū conficerēf nec oī usus conatu ī nimia Naufea uomitū posset facere:intelligeretq; non solū ex medicoꝝ iudicio sed ex ipsa ēt re de illius uita nullā oīno sibi spē relictā esse nō destitit in tāta aī ægritudine uel ipsas īter lachrymas ꝓpere ad Galeaciū filiū lras dare:iā esse de patris uita desperatū:q̄primū ī patriā reditū maturaret:dein ī multā nocte senatū cogit:non nullis ciuibꝰ accitis q inter Mediolanēses & auctoritate & opibus magis ualerēt :qbus expositā pſenti calamitate:oēs est benigna & graui oratōe adhortata:ut rebus ita cōsulerēt:neqd posset aduersi accidere.Intelligebat.n.iure uerendū esse ī tanta populi multitudine:neqd tumultus in prīcipis obitu oriref. Ēt q; mirādum est:cū dolore ipsa usq; adeo cōficeref:ut mortuæ esset q̄ uiuæ simili or:ea dicēdi grauitate é usa:ut flentibus cæteris:ipsa sese a lachrymis & oī aī imbecilitate cōtineret. Sed īter hæc ubi Frāciscus naturæ deoq; cōcessit: rursus nuncios misit ad Galeaciū:eūq; de patris obitu edocuit:ut in patriā reuerteref:adhortatus.Præterea ad cætera ꝺsilia quæ ad tuendū prīcipatū īcolumitatēq; suoꝝ ptinere uidebanf:nō pōtermisit oēs Italicos potentatus de uiri obitu efficere certiores:hortariq;:atq; rogare:ut sibi ubi opus sit:auxilio forēt:& regē Ferdinādū ī primis atq; florētinos sibi fœdere iunctos:& eadē rōe Paulū secundū pontificem maximū:ac uenetos:ad quos ēt legatos misit uiros graues. Et quoniā Frāciscus nō tam uniuersæ nobilitati q̄ toti Mediolanēsi populo æque fuerat carus:& uelut numē quoddā colebaf:magni flætus īmēsiq; ubiq; eiulatus ī urbe exaudiebanf:mæror ingēs certe totā ciuitatē occuparat:cū oēs nō principē optimū:sed patrē:sed uitā ēt ipsā atq; animā amisisse uideref:erantq; oēs in eius laudes effusi:uoceſq; & clamores ferebāf:ī cælū.Placuit āt Blācæ ꝓ nimia sua ī uirꝝ pietate:ut biduū eius corpus domi seruaref īsepultū:quo qdē tpe nunq̄ destitit ita mortuū aīo contēplari oculisq; sæpe aspicere:ac si uita frueref.Domus tota flætibꝰ eiulatibusq; cōplebaf: & si uocē ipsa ac lamētationē quoad poterat:reprīebat.Die āt tertio cū instituisset funus deferri in tēplū:qđ maximū & nobilissimū ī honorē beatissimæ uirginis Mediolāi dicatū est:q; diutius pp corruptionē seruari nō poterat:e curia priusq̄ efferref.rursus maximis fletibꝰ eiulatibusq;ꝓpius facta illā ī oculos totāq; faciē exosculari nō cessauit:medicis ac cunctis q aderant:prohibentibus:ne triduanū corpus quod iā oleī cōperat:attrectaret:Inter lachrymas uero ac singultus uix tandē Blanca abstracta:Frāciscus pōtissimis uestimētis ī signibusq; ducalibus ornatus ac illo ense cinctus:quo in oībus uictoriis fortissime usus fuerat: sceptrūq; dextera tenēs delatus est:ut diximus:ī ecclesiā:ubi in medio templi positus ad uesperam usque ante quam conderetur:relictus est cum maximo ciuitatis totius concursu & publico ac miserabili omnium flætu & eiulatu. Cum hactenus ea a Francisco sex & quadraginta annorum spatio gesta per commētarios rettulerimus: quæ fortunæ subesse imperio maxima ex parte uidentur:tametsi talis ille tantusq; fuit:ut omnem semper fortunā superauerit.

nō absurdū existimauimus:ea quoq; bona breui cōpendio attingere: quæ ei sunt corpori aīoq; tributa:q̄quā & ea de re ī operis p̄fatione nō nihil te tigerimus. Fuit ꝓfecto Franciscus Sphortia mira quadā & egregia corporis forma:quippe qui cōmunis staturæ mediocritate superabat: & cū esset aptissima & decora membroꝝ pro portione:tū ea erat faciei dignitate:ac uultu adeo graui adeo uenerabili.atq; tāta maiestate cōspicuus:ut facile inter uirorū millia principē eū ac cæterorū imperatorē iudicasses. Robore autē & agilitate ab ipsa usq; adolescētia:ut neminē sibi parē offenderet. Quare & iaculādo & luctādo cursu quoq; & saltu nemo erat:q cū eo cōtendere auderet:Nā & ferreas sudes easq; īgētes grādiaq; saxa æque fere eminus iacebat:ac alii tragulas:& omnē corporis laborē q̄ æquissimo aīo ferebat. Nullis unq̄ hyemis frigoribus:nullis fractus æstatis feruoribus: quo minus nudo capite īter maximos ītolerabilesq; labores semp uersaret. Omne armoꝝ onus nō pluris faciebat quā lacernā. Famis ac sitis patiētissimus. Præterea nec uulnerū metu cōterrebat:nec dolore torpebat:quæ fortissime pugnando plærūq; nonnulla excepit. A nullo unq̄ malo odore:nec a fumo: nec ab pulueris magnitudine se auertebat. Nemo sane iuentus ē neq; in cibo neq; ī potu cōtinētior:q̄bus utebat minime delicatis:& ita parce atq; perpolite: ut ne uerecūdis ēt uirginibus cedere uideret. Vesci aūt solus cōsueuit nūq̄ uel perraro:idq; tū ob naturæ benignitatē:tū ēt ut uictus suus lateret neminē. Inter edendū quo ēt tp̄re q̄plurimi ad eū & frequētissimi admittebātur:quæ uellet cuiq; seu palam seu ad aurē exponere licebat: cōtrouersias quoq; ac pdifficiles & nō tā militares quā ciuiles æquo aīo audiebat: graui q; iudicio aut ipse dirimebat:aut dirimēdas mandabat. Somno insup erat paucissimo:quē tamē aut ꝓpter corporis laborē aut ꝓpter ullā animi sollicitudinē ne ī maximis qdē clamoribus ut strepitu amittebat unquā:q̄n potius cū ī eius sæpe tētoriis aut tabernaculis:ut fit:militiæ q̄maximi strepitus fierēt:aut ꝓpe exaudirētur:uel militaribus carminibꝫ uel tubarū tibiarumue uel tympanorū sonis aut equorū hynnitu militaribusq; clamoribꝫ tū ille altiori uidebatur teneri somno. Nec modo ferebat æquo aīo quæ fierent:sed lætabat. Fuit aīo usq; adeo infracto atq; incōcusso: ut oī maxime uideretur carere formidine. Quod siqs clamor hostilis aut die aut nocte repente oriebatur in castris:ipse oīum primus erat ī armis:ac cursim coraq; ad tumultū se cōferebat. In oībus gerēdis rebus securus fuit celer prudēs & strenuus. In bello ad cognoscēdos nō mō hostiū motus sed sermones ēt cōsilia cogitationesq; eā semp curā adhibuit:ut nihil fere eū latuerit:qđ illi tētaturi essent. In ducēdo & alēdo exercitu:acie īstruēda:p̄lio cōmittēdo tāta peritia ꝓspiciētia & aī fortitudine p̄stabat:ut hostiū ēt ipoꝝ testimonio cōstaret:eū posse p̄lio nunq̄ superari. Ea aūt utebatur īgenii acrimonia ea grauitate prudētia atq; cōsilio:ut nihil neq; ī bellicis neq; ī urbanis rebus iniret unquā:qđ minus fuisset q̄ diligētissime antea meditatus:oēmq; ꝓspexisset euentū:& qđ decreuerat:īnata quadā aī magnitudine & ī credibili celeritate cōficiebat. Mirū dictu ē:quā abstineret illecebris humanisq; uoluptatibꝫ atq; cupiditatibus. Et qđ rarissimū ī aliis īueniās:cū neq; in rebus aduersis siqua iniqtate fortunæ acciderāt:deprimebat aīo:ita ne ī secūdis qdē efferebat:q̄n potius sicuti ī aduersis nō frāgebat:ita ēt ī ꝓspa fortūa modestissimus semp fuit:& alios ab oī cōtumelia īiuriaq; cōtinebat:& ne id qdem mirū:cū oībus de se p̄staret exēplū. q cū maxīe uinceret:ultione nō utebat. Præterea tāto fuit īgenii acumine & ꝓspiciētia:ut cœptaꝝ rerꝫ euētū q̄n bello dubius ē:ferme semp p̄uiderit:& eas sæpissime uictorias quas multas & maximas cōsecutus ē:multo ante p̄sagierit:quā euenerīt. Quāta fuerit ī eo uiro īdustriæ uis atq; cōsilii ad īuenīēda ī difficultatibus remedia: eaq; oīa ꝓuidēda ac parāda:q̄bus ab oī se atq; suos discrimine liberaret ac tueret:nisi id lateret neminē. īcredibile uideret. Quāta uero liberalitate excelluerit:ne facile quidē dictu ē:nemo certe illo benignior:nemo beneficētior nemo liberalior unquā fuit. cū omni ī re tum uel maxime in munificētia

rei pecuniariæ. Qua re cū alii multi. tum uel in primis Cosmus Medices eū sæpe lris nūciisq; esset adhortatus: ut pecuniis parceret neq; earū tanta ute retur largitione. Fieri. n posse: ut si minus sibi. liberis tamē suis aliquando pecunia opus esset: ita respōdebat se Cosmo medici q̄ maximas agere gras. Scire. n. se: eū loqui ex optimo ac beniuolētissimo erga se aīo: sed ītelligeret sui animi sentētia: nihil oīno apud se interesse: morine mallet uel auariciæ accusari. An se idcirco tātū adeptū esse principatū existimari uelle: ut pecu nias potius cōgereret: quā iis: ut par esset: liberalissime uteref ī cæteros? Sa tis sibi ab īmortali deo uel supra optata datū: qđ liberi si probi fuerint. pe cunia nō egebunt: sin secus: qđ omen Deus auerteret: nullā ꝓfecto pecuniā uel q̄ maximā satis esse futurā. Mercatorē se fuisse nunq̄: neq; existimari in reliquū tēpus uelle. Nā hactenus nihil sibi utilius fuerat: quā pecunias oēs quas ex re bellica maximas cōsecutus erat: in eos distribuere semp: qui se p buissent sua militia atq; munificentia dignos. Quibus q̄dem artibus conti nuerat semp firmissimos fidelissimosq; exercitus: quoꝝ opera & labore ꝓ diuina benignitate hoc erat īperii assecutus. Nunc aūt pecuniis pcere: æque se ducturū atq; fœnerari. Cæterū erat Frācisci ipsa natura humanissimus clæmeutissimusq; q si allquādo aliorū culpa excanduisset: moderabaf illi co uim oēm atq; iracūdiæ īpetū: & si aut re aut uerbo in quēquā se uæhe mentiorē pstitisse putasset: tū illum ét tacentē beneficiis prosequebaf: quo sibi maiore beniuolētia atq; obseruātia deuinctū redderet. Extorres patria miseros peregrinos & uiatores bonis plærūq; spoliatos: q ad eū plurimi cō fugiebāt: cōmeabātq;. ita humaniter liberaliterq; excipiebat: ut nemo ab eo uacuus tristisq; discederet. Aegrotos oī tpre aut ipse corā aut per medicos aut p alios uisitabat: pecuniaq; iuuabat. Sauciis pcipue largiter subuenire ī castris cōsueuit. Misericordiæ operibus: quas elemosynas uocant: ꝓmptissi me liberalissimeq; indulgebat: eiusq; rei tēpla diuina plurima religiosissi miq; conuētus locuplex perhibent testimoniū. Viros sapientes ac probos mi rifice diligebat: honorabatq;. Improbos aūt plurimū oderat: & ut in homi nes simplices & aptos nullas inimicicias exercebat: ita uersutos duplices oc cultiq; ingenii & assentatores ī primis sūmo odio īsequebaf. Fide eius ni hil certius erat: ut q̄q̄d ꝓmisisset: inuiolatæ pstaret. Honoris atq; nominis sui rationē habebat singularē: & ob eā rē sæpissime pcunctabaf: quæ de se diceref: ut uel redderet rationē eorū quæ aut faceret: aut diceret: aut opam daret nequa infamiæ labecula de se circūferret. Vir sane fuit æqui rectiq; amātissimus: ac pietatis & religionis obseruātissimus. Quare ī eos oēs qui a fide christiana uidebantur abhorrere: præsertim redēptoris nri & glorioſæ uirginis matris mariæ contemptores ac maledicos acerrime aīaduertebat. Ab omni etiam superstitiōe erat unus omnium alienus. Mathematicos nō multi faciebat: quippe qui non uana sæpe Astrologorum iudicia sed rōnē ipsam ducē sequeretur. Quid demū de eius diuina naturaliq; facūdia dicā Quæ & sententiaꝝ grauitate & uerborum quantum uernaculo sermōe ex primi queat: elegentia & dignitate adeo mirabilis in eo fuit. ut ex concio nantis ore pendentes cunctos aspiceres. uti de Nestore scriptores tradunt. Quid multis Si uirtutes illius omnes uelimus singillatim recensere: longa profecto nimis erit oratio: sed illud certe ausim affirmare: post. Gaiū. Iu lium Cæsarem neminem fere habuisse Italiam reperies: quem iure possis cū uno Frācisco Sphortia conferre: qui quidem cum uicisset semper & uictus fuisset nunq̄ ita diē obiit: ut oībus de se nō minus desyderiū quam flætum relinqueret. Cæteꝝ Galeacius ubi ex matris Blācæ lris de desperata patris salute cognouit: re cū amicis cōmunicata: cēsuit oībus posthabitis rebus q̄ primū i patrias sedes redeūdū. Iusserat. n. paulo ante Fracisc̄us: ut ad Ludo uicū rege & salutādi eius & Bonæ Sabbaudiaæ uirginis regiæ sororis ī ma trimoniū accipiēdæ gratia ꝓficisceret: & ob id ad ꝓfectionē se iam para uerat. Sed demādata Iohāni palaurcino exercitus cura: q erat p Delphinates in hybernis distributus & Petrofrancisco uicecomite legato ad rege missō

qui eũ de Frãciſci patris caſu edoceret:mercatorẽ quendã Mediolanenſem Lugduni agẽtẽ ſibi itineris ducẽ ſumit:ac ppaucis ex domeſticis ſecũ ſumptis:mutatis ueſtibus:ĩ Italiã redire cõtẽdit:q cũ magnis diurnis nocturniſq itineribus ſupatis alpibus:die tertio Nouaritiũ pueniſſet:qđ ẽ oppidũad montis radices undiq ab ĩcondita agreſtiũ turba unũ Galeaciũ peteti quæ iuſſa eo paulo ante cõuenerat:magnis clamoribus incautus circũueniſ:ipſe ab comitibus derelictus arte ex irruẽtiũ ĩpetu elapſus p inuia ꝓruptaq ſaxa ꝓceps ĩ proximũ ſacellũ ſe recepit:ubi cõfeſtim ab multitudine circũſeſſus biduũ fere ĩter ſpem metũq anxius fuit.Sed Antonii romaniani iurecõſulti magna in Taurinẽſibus auctoritate uiri:q fuerat Frãciſco duci deditiſſimus:& gentiliũ ſuorũ ope & opa clanculũ ex eo loco occidẽte iam ſole ĩcognita ueſte ſeſe ab obſidentiũ manibus eripuit ac p noctẽ tutũ in locum pductus.Poſtridie eius diei ĩ Nouariẽſem agrũ nullo ĩtermiſſo tꝑre multis Taurinẽſibus Mediolanẽſibusq ſimul:q ei obuiã ierãt:comitãtibus:ſe contulit incolumẽ.Ignorabaſ.n.utrũ ſabbaudini principis iuſſu uel ne illi per eius fines tráſeũti cõtra pacis fœdera fidẽq publicã tã grauis tãq inſignis illata eſſet iniuria:cũ duo tãtõmodo Auguſtinus lignanẽſis abbas & lohannes albenus facinoris eius auctores fuiſſe inſimulaređ : q cũ paucis ante diebus miſſi ad Frãciſcũ legati fuiſſent:reuerſiq ad Amideũ ducẽ:q ob comitialẽ morbũ quo ꝓpemodum laborabat:non regebat:ſed regebaſ : & uelut amens furẽſq interdũ cuſtodiebaſ.facti eſſent de Frãciſci repẽtina morte certiores:temerario auſu Galeaciũ ipſum p alpes ĩſecuti : eũ cõpræhẽdi in itinere iuſſerãt:futurũ exiſtimãtes:ut oĩa Mediolani ob principis mortem miſcerẽť:eoq reẽto:magnũ eſſent ĩde emolumẽtũ cõſecuturi. Galeacius igiť ĩ paternas ſedes reuerſus:a Nouariẽſibus primũ ciuibus ĩ nouũ eorum principẽ & patris ĩ ducatu ſucceſſorẽ magno plauſu receptus ẽ. Deinde ad.xiii.kal.Apriles Mediolanũ:ut erat a Blãca matre cõſtitutũ:ꝑfectus:ab cũctis ſũmo honore atq lætitia ſuſceptus & ĩ ducatus dignitatẽ ſecũdo & uigeſimo ætatis ãno aſſũptus ẽ.cœpitq pacatiſſimũ ubiq paternũ prĩcipatũ ĩgenti aĩo atq prudẽtia adminiſtrare.Interim platis q̃celerrime uniuerſam p Italiã de Frãciſci morte nũciis:uenerũt Mediolanũ cõplures ad eũ principes ac principũ ciuitatũq legati:ut tũ ueteris amicitiæ:tum ſocietatis iure uno atq eodẽ tꝑre & paternæ mortis dolendæ & de ſuſcepto tãti principatus gubernaculo gratulãdi munus pſoluerẽt:& ſtabiliẽdi quoq tutandiq regni eius:ſi oporteret.cauſam ſuſciperẽt.Aduenit uelut ꝓpinquior oĩum primus Guilielmus Montiſferrati Marchio:q lohãni fratri ſucceſſerat.Paulo deinde poſt Hercules æſtenſis a Borſio fratre miſſus. Alexãder deinceps Sphortia & Fredericus urbinatũ comes.Venerũt duo ꝑterea florentini legati ex ciuitatis primariis Bernardus iunius & Aloyſius guiciardinus : q præ nimio dolore:& Frãciſci deſyderio cũ legationẽ ĩ publica concione exponerẽt:nõ potuerũt ſe ab multis lachrymis cõtinere.Miſit & Paulus romanus pontifex legatũ Miſerũt ſenẽſes.Bononiẽſes atq lucenſes. Poſtremo uelut oĩum longiore interuallo remotiſſimus miſit legatũ ſuũ Ludouicus frãcorum rex Ferdinãdus aũt cũ Mediolani apud Frãciſcũ legatos aſſidue haberet:miſit mox genuã cũ claſſe & peditatu Turcũ cicinellũ legatũ q & ad cõfirmandos ciuiũ aĩos in fideq cõtinẽdos & ad pellẽdos hoſtes ſiqui eam regionem inuaderent:auxilio foret.Soli ueneti eo tempore ĩ Italia huiuſmodi legationis mittendæ officio abſtinuere:Quæ res nõ paruam Galeacio reliquiſque Italiæ potentatibus nouandarum rerum ſuſpicionem iniecerũt.

Laus Deo & Virginis Mariæ.

Iis Cõmentariis Ab Primo Alphonſi In Italiam Aduentu Et Ab Quarto Et Vigeſimo Supra Quadringenteſimum Et Milleſimum Anno A Natali Chriſtiano ad Sextum & Sexageſimum Vſque Annum Non Diui Franciſci Sphortiæ Solum Sed Omnium Italicorum Populorum Regum & Rerum Publicarum Facta Domi Foriſque Continentur: Tanta Fide & Religione Litteris Prodita Vt Nihil Gratiæ atq; adulationi Datum Eſſe Conſtet. Quæ Eo Certiora Habenda Sunt; Quod Qui Scripſit Rebus Fere Omnibꝫ Interfuit: Ea Nunc Regnante Iohanne Galeacio. Vl. Mediolani Duce auſpiciis & Iuſſu Illuſtriſſimi Ludouici Sphortiæ.

Antonius Zarottus Impreſſit Mediolani Nono kalendas Octobres M.cccclxxxvi.

Franciſcus Philelfus Iohanni Simonetæ Ducali Secretario Salutem Dicit Plurimam.

Egi & perlibenter Quidem Iohannes Simoneta eos commẽtarios quibus uitam & res geſtas illius fortiſſimi uiri & inclyti Mediolanenſium ducis Franciſci Sphortiæ ornatiſſima oratione complexus cum apud homines noſtri ſeculi nõ paruam admirationem: tum apud poſteros maximam tibi laudem peperiſti. Quis enim non miretur potuiſſe te in tantis occupationibus tuis res tantas tamq; uarias perſequi tanto cũ ordine & prudentia: Iure igitur laudaberis ſemper. nomeq; tuum nulla hominum memoria ignorabit: Nam ipſe qđ ad me attinet: ſum idcirco tuis ſcriptis magis delectatus: quod Sphortianæ laudi & gloriæ ita faueo: ut nihil malim quam de uno Frãciſco Sphortia ſemper aliquid dignum memoratu & lectitare & audire. Itaque tibi mi Iohannes gratias ago immortalis: quod tuos iſtos diſertiſſimos commentarios uideri a me uolueris: quorum lectione ita ſum delectatus ut uix aliud quicquam hoc tempore iucundius mihi contingere potuerit. Vale Mediolani ex ædibus noſtris ſexto Idus Iunias. M.cccclxxviiii.

AVIS IMPORTANT